ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ — 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1881 — ΤΕΥΧΟΣ ΙΑ΄

ΠΑΠΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ΄

ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ὑπὸ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ

μητροπολίτου Νικομηδείας (*)

Ναὶ, οἱ θέλοντες παραστῆσαι τὸν Κύριλλον καὶ τὸν Μεθόδιον ὡς ἐντελῶς ἀφομοιωθέντας τῷ Κατολικισμῷ δὲν ἀρκοῦνται βάλλοντες εἰς τὸ στόμα αὐτῶν τὸ φιλιόκβε, ἀλλ' ἁρπάζοντες ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, ἅπερ οὗτοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας, ὡσεὶ ταῦτα ἦσαν ἀδόκιμα καὶ ἀπηγορευμένα ἢ κακοδοξίας καὶ αἱρέσεως μεστὰ, ὡσεὶ μὴ ἦσαν αὐταὶ αἱ ἱεραὶ λειτουργίαι τῆς ἀρχαιοτάτης ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἃς καὶ ἕως τῆς σήμερον αὕτη διακατέχει ὡς ἀπὸ τῶν δύο οἰκουμενικῶν διδασκάλων τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας κατερχομένας—καὶ τὰ πρωτότυπα ἑλληνικὰ κείμενα τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν ἄλλων ἀποστολικῶν Γραφῶν, καὶ ὅλον ὡς εἰπεῖν τὸν ἱερὸν διάκοσμον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὁλοτελῶς ἀποσκυβαλίζοντες, ἐγχειρίζουσιν αὐτοῖς εὐθὺς τὰς Βουλγάτας, τὰς Μίσσας, τὰ Βρευιάρια καὶ τὰ Ῥιτουάλια, τουτέστι τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τῶν ἱερῶν Γραφῶν, τὰς λατινικὰς Λειτουργίας, τὰς Συνόψεις, τὰ Εὐχολόγια καὶ τὸ Τυπικὸν τῶν φραγκικῶν ἐκκλησιῶν· ἀπαγορεύουσι δ' αὐτοῖς αὐστηρῶς τὸ ἱερουργεῖν ἑλληνιστὶ ἢ σλαυϊστὶ, εἰς τὰς γλώσσας δηλονότι ἃς ἐγίνωσκον αὐτοί τε καὶ ἡ συνοδία αὐτῶν (α) καὶ θέλουσι καὶ καλὰ τὰ πάντα λατινικὰ, μεταπλάττοντες οὕτω καὶ μεταμορφοῦντες αὐτοὺς αἴφνης, ὦ τοῦ θαύματος! ἐξ ἀνδρῶν λογιωτάτων ἑλληννιστὶ καὶ σλαυϊστὶ διαλεγομένων καὶ διδασκόντων καὶ ἱερουργούντων εἰς ἀγροίκους καὶ ἀξέστους λατινοφώνους φράτορας τῶν φράγκων ἐπισκόπων τῆς Σαλισβούργης καὶ τοῦ Παταβίου (Passau. πόλις τῆς Βαυαρίας), μόλις δὲ μετὰ ἔτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς ἐν Μοραβίᾳ μεταβάσεως αὐτῶν, τῷ 870, συγχωροῦσιν αὐτοῖς τὴν χρῆσιν τῆς σλαυονικῆς γλώσσης καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἱερουργικῶν βιβλίων τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τίνας δὲ λόγους προβάλλονται ὑπὲρ ὧν ἀποφαίνονται;

α΄) Ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, λέγουσιν, εἰσῆλθον εἰς χώρας, ἐν αἷς πρὸ δύο γενεῶν ὑπῆρχεν ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ θεία λατρεία κατὰ τὸ ἔθος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν νοῦν τῶν λογίων πρεσβυτέρων οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἰδέα τοῦ ἀποστῆναι τῆς ἐν Μοραβίᾳ καὶ ἐν Παννονίᾳ νενομισμένης ἤδη μοιρῆς τῆς λατρείας ταύτης· τοῦτο ἔμελλε νὰ προξενήσῃ μεγίστην σύγχυσιν καὶ ταραχὴν παρὰ τῷ λαῷ εἰθισμένῳ ἤδη ὄντι εἰς τὸν τρόπον τῆς δυτικῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως· ἄρα τὴν θείαν λατρείαν οὐδέποτε οὗτοι ἐτέλεσαν ἐν ταῖς χώραις ταύταις ἄλλως ἢ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας (β).

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος Θ΄).

(α) Οἰκοθεν δῆλον ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος οὐκ ἀπεστέλλοντο μόνοι εἰς τὰς ἀποστολικὰς αὐτῶν διακονίας, ἀλλ' ἔφερον πάντοτε μεθ' ἑαυτῶν ἢ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐλάμβανον παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας τοὺς ἀναγκαιοῦντας εἰς τὰς νεοφωτίστους ἐκκλησίας λειτουργούς.

(β) «Ὅτι πρεσβύτερος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας εἰσῆλθεν ὁ Κύριλλος εἰς Μοραβίαν ῥητῶς τοῦτο λέγουσι τὰ ἰταλικὰ χρονικὰ (Legenda italica, vita cum translatio S. Clementis c. 1) καὶ συνῳδὰ τούτοις καὶ τὰ χρονικὰ τῆς Μοραβίας (Leg. Moravica). Ὅτι δὲ καὶ ὁ Μεθόδιος ἦν ἤδη πρεσβύτερος χειροτονημένος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξάγεται ἐκ τοῦ 9 κεφ. τῶν ἰταλικῶν χρονικῶν, ἔνθα λέγεται ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ προήχθησαν εἰς τὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀξίωμα ἐν Ῥώμῃ. Ὡς πρεσβυτέρους ἐν Βυζαντίῳ ἤδη χειροτονηθέντας γινώσκει τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ὁ ἐν Βουλγαρίᾳ καταστρωθεὶς βίος τοῦ μαθητοῦ αὐτῶν Κλήμεντος (Legenda bulgarica c. 3). Προφανῶς δὲ σφάλλεται ὁ ἐκ Παννονίας βιογράφος (Leg. pannonica) διηγούμενος ἐν κεφ. 6 ὅτι ὁ Μεθόδιος ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Α΄, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι, ὅτε οἱ ἀδελφοὶ Κ. καὶ Μ. ἔφθασαν ἐν Ῥώμῃ, ὁ Νικόλαος δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τοῖς ζῶσιν, ἡ διήγησις αὕτη διαφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων βιογράφων ἱστορούμενα.... Ὅτι δὲ οἱ ἀδελφοὶ Κ. καὶ Μ. ἦσαν πρεσβύτεροι προχειρισμένοι πρὶν ἔτι ὡς ἀπόστολοι τῆς πίστεως ἐξέλθωσιν εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ὅτι τοῦτο μόνον ἐστὶν ἄξιον πίστεως, συνηγορεῖ ἤδη καὶ αὐτὴ ἡ ἀνατεθεῖσα αὐτοῖς ἀποστολικὴ διακονία· διότι ὁ χριστιανισμὸς οὐκ ἔστι μόνον ἡ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ λατρεία, ἥτις ἐξάχως παρίσταται καὶ ἐκδηλοῦται ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς θείας εὐχαριστίας· ὅθεν καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν πεποίθησιν τῷ ἱεραποστόλῳ ἀναγκαία ἐστὶν οὐ μόνον ἡ γνῶσις τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς ἱερωσύνης» Γίνζελ. ἔνθα ἀνωτ. σελ. 23.

δ') Ὡς πρεσβύτεροι καλλιστα εἰδότες καὶ σέβοντες τοὺς περὶ ἐνοριῶν ἱεροὺς κανόνας, ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, ἀφικόμενοι εἰς Μοραβίαν εὐθὺς ὑπετάγησαν τῷ ἐπισκόπῳ Πατταβίου· (α) εἰσελθόντες δὲ οὕτως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὀυτικῆς Ἐκκλησίας, καθῆκον εἶχον ἱερουργεῖν κατὰ τὸ ἔθος αὐτῆς, αὐτῆς καὶ τὰ λειτουργικὰ καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν βιβλία μετὰ χεῖρας ἔχοντες καὶ τῇ λατινικῇ γλώσσῃ χρώμενοι καὶ οὐχὶ ἄλλῃ, δι' ἣν οὐδὲ ἄδειαν βεβαίως θὰ ἐλάμβανον παρὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰς οὗ τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήχθησαν.

γ') Ἐὰν δὲ ὡς πρεσβύτεροι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ὀυτικῆς Ἐκκλησίας διατελοῦντες οὕτως ὤφειλον ἱερουργεῖν, πολλῷ δὴ μᾶλλον, εἰ ἔξεστιν ἡμῖν εἰπεῖν τοιοῦτόν τι, καθῆκον εἶχον τὴν ταξιν ταύτην ἐν πᾶσιν ἀκριβῶς διαφυλάττειν ἀφ' ὅτου ἐπίσκοποι τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἐχειροτονήθησαν τῷ 868 (β). Ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον καθὼς καὶ ἐν τῷ προβιβασμῷ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν τιμὴν ὁ Μεθόδιος ὡρκίσθη ἵνα κρατῇ ἀπαρεγκλίτως οὐ μόνον τὴν πίστιν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς ταξιν, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς συνηθείας αὐτῆς, ἄρα καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς.

δ') Ὅτι δὲ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τὴν λειτουργίαν εἶχον ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, μάρτυρες εὔγλωττοι καὶ ἀπροσμάχητοι οἱ τούτων ἀντίπαλοι Φράγκοι· διότι ἡ κατηγορία, ἣν οὗτοι ἔφερον κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Μοραβίας, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν χρῆσιν τῆς σλαυονικῆς γλώσσης ἁπλῶς, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ εἶδος τῆς λειτουργίας· ἡ βαθεῖα ἄρα περὶ τούτου σιωπὴ αὐτῶν μαρτυρεῖ τρανῶς ὅτι ὁ Μεθόδιος ἐχρήσατο τῇ λειτουργίᾳ τῆς ὀυτικῆς καὶ οὐχὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· ἄλλως τίς δύναται πιστεῦσαι ὅτι ὁ Μεθόδιος δὲν θὰ κατηγορεῖτο καὶ ἐπὶ τῷ νεωτερισμῷ τούτῳ;

ε') Ἀπίστευτον δὲ ὅτι ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η' θὰ παρεσιώπα τοῦτο ὡς πρᾶγμα ἐπουσιῶδες.

ς') Τοῦτο ἐκεῖνοι μόνον δύνανται νὰ πιστεύσωσιν, οἵτινες τόσον τὸ πνεῦμα τῆς ῥωμαϊκῆς ἔδρας καθὼς καὶ τὴν σημασίαν τῆς λειτουργίας αὐτῆς ὀλίγον καθόλου γινώσκουσιν.

ζ') Ὑπὲρ τῆς λατινικῆς λειτουργίας ἐν Μοραβίᾳ καὶ ἐν Παννονίᾳ συνηγοροῦσι καὶ οἱ λατινισμοί, οὓς οἱ σλαυϊκὴ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα περιέχει.

η') Ὑπὲρ ταύτης τέλος μαρτυρεῖ καὶ ἡ μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τοῖς Κατολίκοις τῆς Ἰλλυρίας περισωθεῖσα σλαυονικὴ λειτουργία, ἥτις ἐστὶν ἡ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας (βλ. Γίνζ. ἔνθ. ἀν. σελ. 42 καὶ 108—112).

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ καὶ περὶ τούτου λέγουσιν οἱ θερμότεροι τῶν μεταγενεστέρων Κατολίκων ὅπως παραστήσωσι τοὺς ἐκ τῆς Ἑῴας ἀποστόλους τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν πᾶσιν ἀρμοιωθέντας πρὸς τὰς τότε ῥραγκικὰς ἐκκλησίας ἢ μᾶλλον πρὸς τὸν Κατολικισμὸν αὐτῶν. Τὰς ἀνωτέρω παρατεθείσας ἀρχαίας μαρτυρίας, ἐν αἷς διαρρήδην λέγεται περὶ τῆς σεπτῆς ἐκείνης δυάδος ὅτι τῇ λειτουργίᾳ τῶν ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ἐχρήσαντο, ἀδεῶς πάνυ λακπατοῦντες, μηδεμίαν δὲ χρῆσιν ἔχοντες προσαγαγεῖν μαρτυροῦσαν ὅτι ἡ λειτουργία αὐτῶν ἦν ἡ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, παντάπασι δὲ ἐπιλανθανόμενοι παντὸς ἄλλου ὅ,τι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὑπὲρ τῆς ἀνατολικῆς λειτουργίας συνηγορεῖ, σπουδάζουσι δημιουργῆσαι λόγους, τὸ θέμα αὐτῶν δι' ἀκαταμαχήτων ὅθεν ἐπιχειρημάτων τεκμηριοῦντας. Ἵνα μὴ τοίνυν δόξωμεν διὰ παντελοῦς σιγῆς παρερχόμενοι ἐπιχειρήματα κατὰ τὴν κρίσιν τῶν πατέρων αὐτῶν δεινὰ καὶ ἀκαταμάχητα, καὶ δὴ καὶ πρὸς διασάφησιν τῆς ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἀοριστίας τῆς ἐγκυκλίου τοῦ μακαριωτάτου πάπα Λέοντος τοῦ ΙΓ', κείσθωσαν καὶ περὶ τούτων τάδε.

α') Ἀρετηρίαν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν ποιοῦνται οἱ κύριοι οὗτοι, ὅτι αἱ χῶραι ἐκεῖναι, ἡ Μοραβία δηλονότι καὶ ἡ Παννονία, ἐν αἷς κατὰ πρῶτον εἰσῆλθον καὶ ἐδίδαξαν οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἀπόστολοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦσαν πρὸ πολλοῦ ἤδη χῶραι χριστιανικαί. Περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ δὲ παρὰ τοῖς Σλαύοις τούτοις πρὸ τῆς αὐτόσε μεταβάσεως τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου λέγουσι τάδε· ὁ Χριστιανισμὸς ἐγένετο γνωστὸς τοῖς ἐν Παννονίᾳ Σλαύοις ἀφ' ὅτου Κάρολος ὁ Μέγας ὑπήγαγε τὴν χώραν ταύτην ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· τῷ 798 ἀνέθετο οὗτος τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Σαλισβούργης Ἄρνῳ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ παρ' αὐτοῖς· οὗτος δὲ ὁ μητροπολίτης καὶ οἱ τούτου διάδοχοι πολλοὺς κατέβαλον ἀγῶνας πρὸς τοῦτο. Ὁ ἄρχων τῆς χώρας Πριβίνας (830—861), οὗ ἡ ἐξουσία ἐξετείνετο ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς κάτω Παννονίας ἐβαπτίσθη ἐν Trausmaurer ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ εὐσεβοῦς· ἐν Νιτράβᾳ ᾠκοδομήθη ναὸς χριστιανικός, οὗ τὰ ἐγκαίνια ἐτελέσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σαλισβούργης Ἄδαλραμ (821—836), καὶ ἀπὸ τότε συνέστησαν ἐν τῇ κάτω Παννονίᾳ πολλαὶ ῥραγκικαὶ χριστιανικαὶ ἐνορίαι ὑπαγόμεναι εἰς τὴν Μητρόπολιν Σαλισβούργης καὶ κυβερνώμεναι ἀμέσως ὑπὸ πρεσβυτέρων ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς ἕνα ἀρχιπρεσβύτερον, αἵτινες καὶ ἐσώζοντο μέχρι τοῦ 865. Ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐκ Σαλισβούργης Ἀνωνύμου (Historia converersionis Carantanorum).

Περὶ δὲ τῶν ἐν Μοραβίᾳ Σλαύων λέγουσιν ὅτι οὗτοι κατῴκουν πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς Παννονίας ὑπὸ ἰδίους ἡγεμόνας, ὑποταγέντας ἐν Ῥατισβόνῃ (Ῥεγενσβούργῃ) Καρόλῳ τῷ Μεγάλῳ ἐν ἔτει 803· ὅτι ὁ Μοϋμίρος ἢ Μούμαρος, ὁ κατὰ τὸ δεύτερον τέταρτον τῆς Θ' ἑκατ.

(α) Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι τὰ ἀπολυτήρια γράμματα αὐτῶν εὗρεν ἐν τάξει ὁ Πατταβίου.

(β) Ἀμροτέρους τοὺς ἀδελφοὺς ἐπισκόπους προχειρισθῆναι θέγει καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ' ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ, ὅπερ ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων βιογράφων οὐ λέγουσι καὶ μετὰ τούτων οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων οὐκ ἀποδέχονται. Ὡς πιθανὸν λέγεται τοῦτο μόνον, ὅτι Κύριλλος ὁ Κωνσταντῖνος μετωνομάσθη κατὰ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ ἀποσυρθεὶς μετ' ὀλίγον ἔν τινι τῶν αὐτόθι μοναστηρίων ὅπου καὶ ἐτελεύτησε τῷ 868. Πρβλ. Γίνζ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 46—49.

ἄρχων τῶν Μοραβῶν, ἐγένετο χριστιανός· ὅτι ἐν Ὀλμούτζῃ (Olmucium, Speculi julium) καὶ ἐν Βρύννῃ (Bruenn) ᾠκοδομήθησαν ἤδη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἡγεμόνος τούτου ναοὶ χριστιανικοὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἀρχαίων μνημείων (Boczek Codex diplom. et epistol. Moraviae I pag. 49. 137), καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι καὶ τὸ πάλαι περίφημον Βέλεραδ (Devina) συγχρόνως, εἰμὴ καὶ πρότερον, τοὺς πρώτους αὐτοῦ ναοὺς ἔσχε καὶ ὅτι πολλοὶ λέχοι καὶ πολὺς λαὸς ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Μούμίρου ἠσπάσαντο συγχρόνως τὸν χριστιανισμόν. Διεδόθη δὲ οὗτος ἐν Μοραβίᾳ, προστιθέασιν οἱ αὐτοὶ, ἀπὸ μέρους τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Παταβίου (Passau). εἰς ὧν τὴν δικαιοδοσίαν ἡ Μοραβία ἐξ ἀρχῆς ὑπήχθη. Ἡ βούλλα τοῦ πάπα Εὐγενίου τοῦ Β΄ ἡ χρονολογουμένη ἀπὸ τοῦ 825, ἐν ᾗ λέγεται ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς διεδόθη ἐν Μοραβίᾳ ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Λόρχης (Laureacum), τῆς ἐν τῇ ἄνω Αὐστρίᾳ, ἐστὶ νόθος· ἀπὸ τοῦ 737 ἡ Λόρχη ἔπαυσεν οὖσα ἕδρα ἐπισκοπικὴ συνεπείᾳ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καταστροφῆς τῶν μερῶν ἐκείνων, ὁ δὲ τελευταῖος αὐτῆς ἐπίσκοπος, ὁ Βιβίλιος, ἔλαβε τῷ 739 τὴν ἐπισκοπικὴν ἕδραν τοῦ Παταβίου· ὥστε ἐκ τοῦ Παταβίου καὶ οὐχὶ ἐκ Λαυρεάκου ἐξήρτητο ἡ Μοραβία ἐκκλησιαστικῶς, ὅπερ καὶ οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι ἐν τῇ διαμαρτυρήσει αὐτῶν πρὸς τὸν πάπαν Ἰωάννην τὸν Θ΄ ἔλεγον γράφοντες ὅτι «εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως Παταβίου ὑπήγοντο οἱ τῆς χώρας ἐκείνης λαοὶ (οἱ σλαῦοι Μοραβοὶ), ἐξ ἀρχῆς τῆς χριστιανίσεως αὐτῶν» (α). Πάντας δὲ τοὺς Μοραβοὺς ἐβάπτισεν ἐν ἔτει 818 ὁ ἐπίσκοπος Παταβίου Ῥιγγάριος ἢ Ῥεγινάριος ὁ κληθεὶς ἀπόστολος τῶν Μοραβῶν (β).

Συνῳδὰ τούτοις οἱ ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος παρίστανται ἐν Μοραβίᾳ καθάπερ καὶ ἐν Παννονίᾳ οὐχὶ ὡς ἀπόστολοι τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς ἱεροκήρυκες (Predigern, praedicateurs) διδάσκοντες σλαυϊστὶ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας καὶ λαοὺς οὐχὶ ἐθνικοὺς, οὐχὶ ἀπίστους, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη ὑπάρχοντας χριστιανούς. Οὐδεμία πόλις, οὐδεμία κώμη, οὐ δὲν πολίχνιον, οὐδεμία ψυχὴ τῆς μοραβικῆς καὶ παννονίας χώρας ἀναφέρεται ὅτι ἐδιδάχθη τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τῆς Ἀνατολῆς· τὸ ἔργον τῆς ἀποστολικῆς διακονίας τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου περιορίζεται ἁπλῶς εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν σλαυονικῶν γραμμάτων, εἰς τὴν προπαρασκευὴν νέων τινῶν ἐπὶ τὸ στάδιον τῆς ἱερωσύνης καὶ εἰς τὴν αὐθαιρέτως (καὶ ὡς μὴ ὤφειλε βεβαίως!) εἰσαγωγὴν τῆς σλαυονικῆς λειτουργίας παρὰ τοῖς Σλαύοις τῆς Μοραβίας καὶ Παννονίας!

Ἰδοὺ ἐν συνόψει τὸ γενικὸν περὶ τούτων πόρισμα τῆς τελευταίας, ὅσον ἡμεῖς ἴσμεν, ὑπεραλπείου κριτικῆς (βλ. Γίνζ. ἔνθ. ἀν. σελ. 29—43).

Ἀλλ' ἐὰν οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, πρὸς τί τότε ἡ πρόσκλησις τῶν δύο ἐξ Ἀνατολῆς ἀποστόλων; Οἱ ἡγεμόνες Μούμαρος καὶ Πριβίνας καὶ (οἱ τούτων διάδοχοι) Ῥατίσλαυος καὶ Κοκῆλος ἦσαν χριστιανοί, οἱ περὶ αὐτοὺς μεγιστάνες χριστιανοί, ἡ Μοραβία καὶ ἡ Παννονία χῶραι χριστιανικαὶ, ἱερεῖς καὶ διδασκάλους εἶχον ἤδη πρὸ πολλοῦ, οἵτινες ὡς ποιμένες καὶ διδάσκαλοι σλαυϊκῶν λαῶν ἐγίνωσκον βεβαίως τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἐντελῶς συνενοοῦντο μετ' αὐτῶν καὶ ἐδίδασκον αὐτοὺς καὶ τὸ ἱερὸν τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως μυστήριον ἐπισταμένως ἐπετέλουν ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα· ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπους εἶχον, οὗτοι ἦσαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σαλισβούργης καὶ ὁ ἐπίσκοπος Παταβίου, οἷς καὶ ὑπετάσσοντο ἤδη οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκκλησιαστικῶς πρὸ πολλῶν χρόνων· τίς οὖν χρεία τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου;

Ἐὰν ὑπῆρχον ἤδη τὰ σλαυονικὰ γράμματα, ἐὰν ἦσαν ἤδη που ἐν χρήσει αἱ σλαυονικαὶ μεταφράσεις τῶν ἱερῶν τῆς θείας λατρείας βιβλίων, ἡ δὲ ἐπὶ τούτοις φήμη τοῦ Κυρίλλου ἦν ἤδη διαδεδομένη, ἴσως εἶχε πως λόγον τινὰ ἡ πρόσκλησις· ἀλλὰ κατὰ τὸν Γίνζελον (ἔνθ. ἀν. σελ. 85) καὶ αὐτὴ ἡ ἰδέα τῶν σλαυονικῶν γραμμάτων ἐπῆλθε τῷ Κυρίλλῳ μετὰ τὴν κλῆσιν τοῦ Ῥατισλαύου· τίς οὖν χρεία τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου;

Ἐὰν δὲ ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος εἰσῆλθον εἰς χώρας πρὸ δύο γενεῶν πεπιστευκυίας τῷ Χριστῷ, ἐὰν πάντες οἱ Μοραβοὶ ἦσαν ἤδη βεβαπτισμένοι, χριστιανοὶ δὲ ἦσαν καὶ οἱ ἐν Παννονίᾳ ὡς πάλαι μὲν ἠρέσκοντο νὰ διακηρύττωσιν οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι καὶ τὰ τούτων ὄργανα, σήμερον δὲ ἡ τῶν ὑπεραλπείων Κατολίκων κριτικὴ—τότε τίς δὲν βλέπει ὅτι μάτην σέβουσι τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἤδη τῶν πρώτων χρόνων ὡς ἀποστόλους καὶ πατέρας αὐτῶν ἐν Χριστῷ, καὶ οἱ ἐν Μοραβίᾳ καὶ οἱ ἐν Παννονίᾳ καὶ οἱ ἄλλοι γείτονες αὐτῶν Σλαῦοι; τότε τίς οὐχ ὁμολογήσει ὅτι ἡ τιμὴ καὶ τὸ σέβας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη, ἅπερ οὗτοι ἀπονέμουσιν αὐτοῖς ὡς ἀποστόλοις αὐτῶν, ἀναφέρονται μόνον εἰς τὰ σλαυονικὰ γράμματα καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο καὶ ὅτι οὗτοι τοῦτ' αὐτὸ γραμματοδιδάσκαλοι, οὐδαμῶς δὲ ἀπόστολοι αὐτῶν τυγχάνουσι; τότε ἵνατί οὐ γεραίρονται ὡς ἀπόστολοι τῶν χριστιανῶν ἐκείνων οἱ Ἄρνοι, οἱ Ἄδαλραμ, οἱ Ῥεγινάριοι καὶ οἱ τούτων συνεργοὶ καὶ ἀκόλουθοι; ἀλλὰ τότε καὶ ὅλος

(α) Pataviensis episcopus civitatis, in cujus diœcesi sunt illius terræ populi (sc. Sclavi Moravi) ab exordio christianitatis eorum.

(β) «Rinharius Reginarius, episcopus Pataviensis, apostolus Moravorum dictus) baptizat omnes Moravos a. 818» (Boczek codex diplom. et epistolaris Moraviæ I. Olomucii 1836, p. 11). Ἦλιχον ἀληθῶς τὸ ἔργον! καὶ χάρις εἰς τὰ διπλώματα τοῦ Βότσεκ! ἄλλως ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἀλήθεια ὀλ ἔκειτο ἔτι ὑπὸ τὸν κονιορτὸν τεθαμμένη, ὅπως τῆς μεγάλης ἀποστολικῆς τιμῆς ἀπολαύωσιν ἀδίκως οἱ ἐπήλυδες Κύριλλος καὶ Μεθόδιος! Οὐδόλως δὲ παράδοξον ὅτι τῷ συναξαρίῳ τούτῳ συμφωνεῖ κατὰ πάντα καὶ τὸ συναξάριον τῶν ἰταλικῶν χρονικῶν (Legenda italica c. 7) παράγον εἰς μέσον τὸν βασιλέα Ῥατίσλαυον λέγοντα διὰ τῶν ἀπεσταλμένων αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαήλ, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Μοραβίας σὺκέτι ἐλάτρευε τοῖς εἰδώλοις! ἐφ' ᾧ οὐδὲν ἦττον ἐναβρύνονται οἱ περὶ τὸν Γίνζελον.

ὁ κρότος ὁ παρὰ τῶν Κατολίκων σήμερον γινόμενος περὶ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, οὗ συνέπειά ἐστι καὶ ἡ μετὰ χεῖρας ἡμῶν ἐγκύκλιος Λέοντος τοῦ ΙΓ΄, δὲν εἶναι πάντη σχεδὸν περιττός, ἀφοῦ μάλιστα ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς οὗτοι κατὰ πρῶτον εἰσήγαγον τὰ σλαυονικὰ γράμματα ἐν ταῖς ἱερουργίαις, πρὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν ἄλλο πλέον ἀκούεται σλαυϊστὶ παρὰ ἓν gospodi pomilui ny ;

Εἰς τοιαύτας σκέψεις καὶ εἰς τοιαῦτα συμπεράσματα ἄγουσιν ἀναγκαίως τὰ πορίσματα τῆς ἐκθέσεως τῶν νεωτέρων κατολίκων κριτικῶν. Εὐτυχῶς Λέων ὁ ΙΓ΄ φαίνεται κατὰ τὸ μέρος τοῦτο μετὰ πλείονος προσοχῆς χωρήσας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἔκθεσιν· φησὶ γὰρ οὗτος ἀπαρακαλύπτως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ὅτι οἱ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ τὸ ἔθνος τῶν Μοραβῶν καὶ τοὺς ἄλλους γείτονας Σλαύους ὑποτάξαντες ἦσαν ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος· ὅτι ἅπαν τὸ ἔθνος τῶν Σλαύων πλεῖστα ὀφείλουσι τούτοις· διότι οὐ μόνον τὸ δῶρον τῆς χριστιανικῆς πίστεως παρ' αὐτῶν ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅτι ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος ἀπεστάλησαν πρὸς ἐθνικούς, ὅπερ ἐστὶν οὐχὶ πρὸς Χριστιανούς.

Καίτοι οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ μακαριωτάτου Πατρὸς δύνανται νὰ ὑποβάλλωνται κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς διαφόρους ἑρμηνείας ἤ, ὅπερ σπουδαιότερον, καίτοι αὐρίον ἤτοι αὐτὸς ὁ Λέων ΙΓ΄ ἢ οἱ τούτου διάδοχοι δύνανται νὰ λέγωσιν ἐναντία τοῖς σήμερον λεγομένοις διὰ λόγους ὑψηλοτέρων ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων ἢ καὶ ἐκ προσποιήσεως ὅτι ἀγνοοῦσι τὰ πρότερον γραφέντα καὶ θεσπισθέντα (α), ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ῥητέον ὅτι ταῦτα γράφων ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ΄ εἶχε πάντως πρὸ ὀφθαλμῶν ὅσα οἱ περὶ τὸν κριτικώτατον Γίνζελον προκομίζουσι πρὸς σύστασιν τῆς ἀξιώσεως αὐτῶν, ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς Σλαύοις τῆς Μοραβίας καὶ τῆς Παννονίας πρὸ τῆς αὐτόσε μεταβάσεως τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, καὶ ὅτι οὐδαμῶς αὐτὰ ἀπεδέξατο ὡς ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Ἤδη γεννᾶται βεβαίως ζήτημα, τίνι μᾶλλον πιστευτέον, τῷ καθηγητῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν Leitmeritz, ἢ τῷ μακαριωτάτῳ πάπᾳ Λέοντι τῷ ΙΓ΄; πότερον, οὗτος ἢ ἐκεῖνος ἔχει ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν; Ἐὰν κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἀνωνύμου (Historia conversionis Carantanorum) τοσαῦτας κατακτήσεις ἠρίθμει ἤδη ἀπὸ τοῦ 800 ὁ λατινικὸς χριστιανισμὸς ἐν Παννονίᾳ διὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων Σαλισβούργης, ὥστε οὐδὲ ἕνα ἐθνικὸν εὑρον ἐν αὐτῇ οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἀπόστολοι· ἐὰν πάντες οἱ Μοραβοὶ ἦσαν ἤδη βεβαπτισμένοι ἀπὸ τοῦ 818 κατὰ τὰ διπλώματα τοῦ Βότζεκ· ἐὰν κατὰ τὰ Ἰταλικὰ χρονικὰ (Legenda italica) ὅτε ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος προσεκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ Ῥατισλαύου, τὰ εἴδωλα δὲν ἐλατρεύοντο πλέον ἐν Μοραβίᾳ· ἐὰν κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῶν φράγκων ἐπισκόπων οἱ Σλαῦοι τῆς Μοραβίας ἀπὸ τῆς χριστιανίσεως αὐτῶν (καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 818, ὅτε πάντες οἱ Μοραβοὶ ἐβαπτίσθησαν) εἶχον ἐπισκόπους τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Πατταβίου— τότε πῶς λέγει ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ΄ ὅτι εἰς τὸν Κύριλλον καὶ τὸν Μεθόδιον ὀφείλουσι τὸν χριστιανισμὸν αὐτῶν ἥ τε Μοραβία καὶ ἡ Παννονία καὶ ἅπαν (;) τὸ ἔθνος τῶν Σλαύων καὶ ὅτι ὁ Μεθόδιός ἐστιν ὁ πρῶτος τούτων ἐπίσκοπος καὶ ἀρχιεπίσκοπος ;

Τὸ ζήτημα δὲν λύεται βεβαίως ἄλλως ἀλλ' ἢ διὰ τῆς παραδοχῆς ὅτι ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ΄ οὔτε εἰς τὰ λόγια τῶν Ἰταλικῶν χρονικῶν, οὔτε εἰς τὰ διπλώματα τοῦ Βότζεκ ἔδωκε τοσαύτην πίστιν, ὅσην εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Μοραβίας (Legenda moravica), ἐν οἷς περὶ τῆς καταστάσεως ἐνῇ εὗρον τὴν χώραν ταύτην ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος ἱστοροῦνται τάδε· «Ἐκεῖθεν (ἐκ Βουλγαρίας ἀπάρας καὶ εἰς Μοραβίαν ἀφικόμενος (ὁ Κωνσταντῖνος) .... μετὰ σπουδῆς ἐπελάβετο τοῦ ἔργου δι' ὃ παραγένετο.... καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Μεθοδίῳ καθημέραν περιερχόμενος τὰς πόλεις, τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία, εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀπίστων τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ἐνέσταζε, διδάσκων καὶ λέγων πρὸς τὸν λαὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν καὶ σωτηρίας τυχεῖν ἀλλ' ἢ διὰ τοῦ βαπτίσματος. Τὰ σωτήρια ταῦτα ῥήματα κηρύττοντος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ, ἐπέλαμψεν ἤδη ἄνωθεν καὶ ἡ χάρις ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ βασιλέως (Ῥατισλαύου) καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τῇ σωτηρίῳ ταύτῃ διδασκαλίᾳ στερρῶς συνεμορφώθη... Οὗτοι (ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Μεθόδιος) εἰσὶν οἱ δύο φωστῆρες οἱ τὸν εἰρημένον βασιλέα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου καθοδηγήσαντες· διὰ τούτων οὗτος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος θείῳ ἐλέει ῥυσθεὶς μετὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἔθνους τῶν Μοραβῶν, οὐ πολέμῳ ἀλλὰ πίστει εἰς τὸν λιμένα τῆς ἀϊδίου σωτηρίας προσορμίσθη... Ὅτε δὲ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ αὐτόντε τὸν βασιλέα καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰς τὸ φῶς τῆς πίστεως ἐκάλεσαν κτλ.» (α)

(α) Βλ. ὅσα κατωτέρω ἱστοροῦνται περὶ τῶν παπῶν Ἰωάννου τοῦ Η΄, Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄, Ἰωάννου τοῦ ΙΓ΄ καὶ τῶν ἄλλων.

(α) «Abinde procedens devenit in terram Moraviæ.... Cœpit autem ad id propter quod venerit, peragendum studiose insistere... quotidie cum fratre suo Methodio perlustrabat civitates, vicos et oppida, stillando in auribus infidelium verba vitæ, docens populum per baptismum remissionem peccatorum percipere, nec eos aliter salvari posse, veraciter proclamabat. Dum hæc saluberrima vir Dei prædicaret eloquia, et in corde Regis ac populi jam inspirata divinitus illuxisset gratia, Rex ipse cum multitudine populi sunt hac doctrina firmiter comformatus.... Hi sunt duo luminaria, a quibus præfatus Rex in via Dei eruditus et ab ore draconis erutus, miserante Deo portum perpetuæ securitatis cum illustrissima Moravorum gente non

Οὐ παρεῖδεν ἴσως ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ καὶ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Δυμμλέρου ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καθόλου καταστάσεως τῆς Μοραβίας πρὸ τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ὁ Δύμμλερος εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις σπουδαίως ἐνεκύψαν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ χρονικὰ τῆς Παννονίας (Legenda pannonica β. 5) καὶ τῆς Φούλδας (ad a. 874), ἐν οἷς λέγεται ὅτι ἐν Μοραβίᾳ καὶ Ἰταλοὶ καὶ Ἕλληνες καὶ φράγκοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰσήρχοντο καὶ ἐκήρυττον τὸν Χριστὸν πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς σλαύους ἕκαστος κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀνῆκεν, ἀποφαίνεται ὅτι ὁ χριστιανισμὸς αὐτόθι ἦν ἔτι ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, ὅτι οὐδεμία τάξις πραγμάτων ὑπῆρχε καὶ ὅτι ἡ Μοραβία οὐδενὶ τῶν πέριξ φράγκων ἐπισκόπων ὑπήγετο ἐκκλησιαστικῶς, ὅτε πρὸς αὐτὴν παρεγένοντο οἱ δύο ἐξ Ἀνατολῆς ἀπόστολοι (α).

Ἐντεῦθεν οὐδεμίαν ἢ γοῦν ἐλαχίστην σημασίαν ἀπέδωκε βεβαίως ὁ ἀγιώτατος Πατὴρ καὶ εἰς τὰ παρὰ τῶν φράγκων ἐπισκόπων ἐν ταῖς διαμαρτυρήσεσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς τότε πάπας τῆς Ῥώμης ἀναφερόμενα ὡς ἀντικανονικῶς ἐπιβάντας ταῖς παροικίαις δῆθεν αὐτῶν. Ἔλαβε πάντως πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι καὶ οὗτοι, καθάπερ καὶ ὁ ἐκ Σαλισβούργης ἀνώνυμος ὡς ἐνδιαφερόμενοι ἐσπούδαζον παραστῆσαι τὰ πράγματα ὡς τὸ συμφέρον αὐτῶν ἀπῄτει. Καὶ τῷ ὄντι τὸ πάθος τοῦ ἐκ Σαλισβούργης Ἀνωνύμου, οὗ σκοπὸς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ ἐπιστροφῆς τῶν Καραντάνων (Historia conversionis Carantanorum) οὐδεὶς ἄλλος ἐστὶν ἢ ἡ ὑποστήριξις τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἀρχιεπισκόπων Σαλισβούργης ἐφ' ἁπάσης τῆς κάτω Παννονίας, ὑπεμφαίνουσιν ἤδη τρανῶς αὐταὶ αἱ ὀλίγαι περὶ τοῦ Μεθοδίου λέξεις, ἃς ῥίπτει ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ λέγων· «usque dum quidam graecus, Methodius nomine», ἤτοι «ἕως οὗ ἕλλην τις (ἕνας κάποιος γραικὸς) Μεθόδιος λεγόμενος». Ἵνα ἐννοήσῃ τις καλῶς τὴν περιῤῥόνησιν καὶ τὸ πάθος, ὅπερ κρύπτεται ὑπὸ τὰς λέξεις ταύτας τοῦ φίλου καὶ ὑπερμάχου τῶν ἀρχιεπισκόπων Σαλισβούργης, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι οὗτος ἔγραφε τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ἐν ἔτει 873, ὅτε δηλονότι ὁ ἱερὸς Μεθόδιος ἦν ἀρχιεπίσκοπος Μοραβίας καὶ Παννονίας!

Οὐ παρέδραμε δὲ ὁ μακαριώτατος Λέων καὶ τὰς περὶ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν φερομένας ὑποβολιμαίας γραφὰς ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν τῆς Δύσεως. Ὡς τοιαῦται θεωροῦνται καὶ γράμματα φέροντα τὸ ὄνομα Ῥωμαίων ἱεραρχῶν, οἷον μία ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ τοῦ Β' καὶ ἑτέρα Στεφάνου τοῦ ς' καὶ ἄλλη ἔτι ἀρχαιοτέρα ἡ τοῦ πάπα Εὐγενίου τοῦ Β', ἃς ὁ κύριος Γίνζελος διαῤῥήδην ἀπωθεῖται ὡς νόθους. Αἱ γραφαὶ αὗται ἔχουσι καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς γνησιότητος αὐτῶν ὑπεραπολογουμένους, ἀλλ' ἄντε οὕτως ἄντε ἄλλως θεωρηθῶσι, μαρτυροῦσι τὴν πρώιμως ἤδη καταβληθεῖσαν σπουδὴν πρὸς διανόθευσιν τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας (α).

Τέλος οὐκ ἔστιν ἴσως ἀπίθανον ὅτι ὑπὸ τὴν ὅλως διάφορον τῆς τοῦ Γινζέλου ἔκθεσιν τοῦ μακαριωτάτου πάπα Λέοντος τοῦ ΙΓ' κεῖνται καὶ ἕτεροι λόγοι, οὓς ἡμεῖς μὲν οἱ μακρὰν τῶν θησαυροφυλακίων τοῦ Βατικανοῦ ὄντες παντάπασιν ἀγνοοῦμεν, ἐκεῖνος δὲ ὁ ἐν τούτοις πλουτῶν ἔχει προχείρους. Πόσα ἀρά γε κρύπτονται ἔτι κεκλεισμένα ἐπιμελῶς ἐν τοῖς θησαυροφυλακίοις ἐκείνοις, ἢ καὶ ἀλλαχοῦ οὐ μικρὸν συμβαλλόμενα τῇ προκειμένῃ ἱστορίᾳ; Καὶ μὴ γὰρ ὀλίγον φῶς θὰ ἐπέχεον ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου τῶν δύο ἐξ Ἑῴας ἀποστόλων καὶ διδασκάλων τῆς Μοραβίας, τῆς Παννονίας καὶ τῆς Βοημίας ἐὰν ἐδημοσιεύοντο καὶ βυζαντινὰ περὶ τούτου χρονικά; Καὶ δὲν εἶναι βεβαίως τόσον ἀμφίβολον ὅτι καὶ ἡ Ἀνατολὴ ἱστόρησε τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, ὅσον παράδοξόν ἐστιν, ὡς ἤδη καὶ ὁ Φέγελος παρατηρεῖ (ἔνθ. ἀν.), ὅτι οὐδεμία μέχρι τοῦδε βυζαντινὴ γραφὴ ἐφάνη ἱστοροῦσα τὰ κατ' αὐτούς (β).

pugna sed fide est ingressus.... Cumque viri Dei ipsum Regem cum populo suo.... ad fidei lumen omnino provocassent, etc». (Legenda moravica c. 5). Πρβλ καὶ Legenda bohemica (ex Legenda de S. Ludmilla παρὰ Γινζέλῳ ἔνθ. ἀνωτ. Anhang I, σελ. 19) c. 1 «postquam Bulgariam ad fidem Jesu boni convertisset, in nomine sanctæ trinitatis et individuæ unitatis Moraviam est ingressus, ubi omnipotenti Deo cum ejus adjutorio non modicum populum acquisivit»: ὅπερ ἐστὶ «συντελέσας δὲ (ὁ Κύριλλος) τὸ ἔργον τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς τῆς Βουλγαρίας, εἰς Μοραβίαν εἰσῆλθεν ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, ὅπου μετὰ τοῦ συνεργοῦ αὐτοῦ (Μεθοδίου) πολὺν λαὸν προσήγαγε τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ».

(α) Dummler παρὰ τῷ Γινζ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 31. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεων τούτων τοῦ Δυμμλέρου ὑποστηρίζουσι καὶ τὰ ἀρτίως ἀνευρεθέντα γράμματα τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Η', τοῦ συγχρόνου τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, καθ' ὅσον καὶ ἐν τούτοις λέγεται ῥητῶς ὅτι ὁ Μεθόδιος ἦν ἀπεσταλμένος πρὸς τὰ ἔθνη «legatione apostolicæ sedis ad gentes fungenteim». Βλ. περὶ τῶν ἐπιστολῶν τούτων πλείω κατωτέρω.

(α) Τὰ ἀνωτέρω γράμματα τῶν ῥωμαίων ποντιφήκων, ὧν ἡ νοθεία κατὰ Γίνζελον ἀναντίῤῥητος τυγχάνει, οὐδεὶς οὐδ' αὐτὸς πάντως ὁ Γίνζελος ἐρεῖ ὅτι ἐπλαστουργήθησαν ὑπὸ Γραικῶν, ὡς οὐκ ἐρεῖ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν λεγομένων ἰσιδωρείων διατάξεων καὶ μυρίων ὅσων ἄλλων σκοτίων λατινικῶν γραφῶν, ἃς ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἐπιστήμη ἤτοι ὡς παραπεποιημένας ἢ ὡς παντάπασι νόθους καὶ ψευδεῖς ἤλεγξε, διὰ παντὸς στιγματίσασα καὶ ταύτας καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐποικοδομηθείσας παπικὰς ἀξιώσεις. Ἆρά γε ἐνώπιον τοσούτων καὶ τηλικούτων λατινικῶν παραχαράξεων καὶ διανοθεύσεων καὶ πλαστογραφιῶν εὑρισκόμενος ὁ κ. Γίνζελος δὲν ὤφειλεν ἵνα ᾖ μετριώτερος εἰς τὰς περὶ τῶν Γραικῶν κρίσεις αὐτοῦ καὶ μὴ ὡς ἀπὸ τρίποδος ἀποφαινόμενος διασύρῃ αὐτοὺς ὡς πλαστογράφους καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τῆς πλαστογραφίας καὶ νοθεύσεως ὑπέρτερον αὐτῶν μὴ ἔχοντας; (βλ. ἔνθ. ἀν. σελ. 16 σημ. 2). Τίς ποτ' ἐπονηρεύσατο καὶ ἐκακούργησεν ὅσα παῖδες λατίνων περὶ ἄλλα τε πολλὰ καὶ περὶ τὰς συγγραφὰς τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς σύστασιν τῶν ἰδίων καινοτομιῶν; Βλ. περὶ τούτων Ἀδὰμ Ζοιρν. μετάφρ. Εὐγ. Βουλγ. κα ἄλλους καὶ τοὺς παπιστ. ἐλέγχους. Ἐκδ. Ἠλία Ταντελ., ἐν Κωνσταντ. 1850—1853.

(β) Ὡς σύγχρονος ἀνατολικὴ πηγὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ, ἀλλ' ἐν μέρει μόνον, ὁ βίος τοῦ ἐν ἁγίοις Κλήμεντος ἐπισκόπου Βουλγαρίας († 916),

Ταῦτα πάντα καὶ ἕτερα ἴσως οὐκ ὀλίγα ἔχων πρὸ ὀθαλμῶν καὶ ἀκριβῶς τὰ πράγματα σταθμίζων Λέων ὁ Γ΄ διαφωνεῖ πρὸς τὸν Γίνζελον, οὐδὲ κἂν πόρρωθεν βουλόμενος νὰ φανῇ ὅτι γίνεται ἔρμαιον ἐν τούτῳ τῆς κριτικῆς αὐτοῦ μονογραφίας. Ἡμεῖς ὅμως καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα κλίνομεν νὰ φανῶμεν εὐπιστότεροι καὶ ἐπιεικέστεροι πῶς τοῦ ῥωμαίου Ποντίφικος· ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα ὅτι καθάπερ ἐν Παννονίᾳ οὕτω ἴσως καὶ ἐν Μοραβίᾳ προϋπῆρχον ἤδη, πρὸ πάντων κατὰ τὰ μέρη τὰ παρακείμενα ταῖς ὑπὸ τῶν ῥάγκων οἰκουμέναις χώραις, ὅπου καὶ ἡ ἐπιμιξία ἦν μείζων, ἐνορίαι τινὲς χριστιανικαὶ ἔχουσαι καὶ εὐκτηρίους οἴκους καὶ ὑπαγόμεναι αἱ μὲν εἰς τὸν τῆς Σαλισβούργης, αἱ δὲ εἰς τὸν τοῦ Παταβίου ἐπίσκοπον· ἀλλὰ τί ἐκ τούτου; Ἐὰν ἔν τισι γωνίαις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἡγεμονιῶν ἐψάλλετο ἡ λειτουργία τῶν ῥάγκων ἐπισκόπων, ποίαν σχέσιν εἶχε τοῦτο πρὸς τὸ ἔργον τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου; Βεβαίως τὸ τοιοῦτον ἦν παντάπασιν αὐτοῖς ἀδιάφορον (α). Ἐκ τούτου τόσον ὀλίγον ἕπεται ὅ,τι αἱ χῶραι αὗται ἦσαν ἤδη χριστιανικαί, ὅσον ὀλίγον συνάγεται καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι τῆς Μοραβίας καὶ τῆς Παννονίας οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἐπιφανέντες καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐπιστάμενοι τὴν λειτουργίαν τῶν ῥάγκων ἐπισκόπων νὰ εἰσαγάγωσιν ὤφειλον εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, ὧν αὐτοὶ ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι καὶ πατέτες τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἵνα μὴ ὄφθεν ἐπέλθῃ σύγχυσις καὶ ταραχὴ παρὰ τῷ λαῷ (ποίῳ λαῷ;) εἰθισμένῳ ἤδη ὄντι εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας (α).

Ἀλλ' ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη οἷον φαντάζονται οἱ περὶ τὸν Γίνζελον, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ὅλως· ὅτι δηλαδὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἡ λειτουργία καὶ πᾶσα καθόλου ἡ θεία λατρεία εἰσήχθη καὶ ἐδιδάχθη καὶ ἐν Μοραβίᾳ καὶ ἐν Παννονίᾳ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου καὶ κατ' αὐτὴν ἐλατρεύετο τὸ θεῖον καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἔθος τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας· ὅτι αἱ προϋπάρχουσαι ἐν ταῖς χώραις ταύταις ῥαγκικαὶ ἐνορίαι ἦσαν ἄλλαι καὶ ἄλλαι αἱ νεωστὶ ὑπὸ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων τῆς Ἀνατολῆς ἱδρυθεῖσαι ἐκκλησίαι· ὅτι αἱ ῥαγκικαὶ ἐνορίαι ἐσώζοντο καὶ ἐτέλουν κεχωρισμέναι τούτων κυβερνώμεναι ὑπὸ τῶν ῥάγκων αὐτῶν πρεσβυτέρων καὶ ὅτι ὕστερον (τῷ 865—867) οἱ ἐν αὐταῖς χριστιανοὶ Σλαῦοι ᾐτιῶντο πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἐξ Ἀνατολῆς ἀποστόλων, ἐγκαταλιπόντες τὴν ῥαγκικὴν λειτουργίαν καὶ ἀσπασάμενοι τὴν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σλαυονιστὶ ἤδη εἰσαχθεῖσαν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις—ταῦτα πάντα εἰ καὶ περικεκαλυμμένως, ἱκανῶς ὅμως, ὡς νομίζομεν, διδάσκει ὁ ἐκ Σαλισβούργης Ἀνώνυμος γράφων ἐν ἔτει 873 ὅτι «αἱ χριστιανικαὶ ἐνορίαι, αἱ ὑπὸ τοὺς ῥάγκους πρεσβυτέρους τελοῦσαι εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐσώζοντο ἕως οὗ ἔλληνες, Μεθόδιος λεγόμενος, διὰ τῆς νεωστὶ γενομένης ἐπινοήσεως τῶν σλαυονικῶν γραμμάτων παραγκωνίσας κατὰ τὸν τρόπον τῶν φιλοσόφων τὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ αὐθεντικὰ λατινικὰ (τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν) βιβλία, αἴτιος ἐγένετο τοῦ ἐκφαυλισθῆναι καὶ τὰς λειτουργίας καὶ τὰ εὐαγγέλια καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὀρθίκιον τῶν λατίνων ἱερέων παρὰ παντὶ τῷ (σλαυϊκῷ) λαῷ (τῷ εἰς τὰς ἐνορίας τῶν ῥάγκων πρεσβυτέρων ὑπαγομένῳ)». Ταῦτα τὰ λόγια τοῦ ἐκ Σαλισβούργης Ἀνωνύμου ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ ὁ Φόγελος (ἔνθ. ἀν.) λέγει ὅτι «ὑπὸ τῆς σλαυονικῆς γλώσσης τῆς εἰσαχθείσης ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀνατολῆς ἀποστόλων γοητευθέντες οἱ τῶν ῥαγκικῶν ἐνοριῶν Σλαῦοι, ἀρῆκαν τὰ πάντα καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ τὰς λειτουργίας αὐτῆς καὶ προσῆλθον τοῖς ἀδελφοῖς Κυρίλλῳ καὶ Μεθοδίῳ· οἱ δὲ ῥάγκοι πρεσβύτεροι τῶν ἐνοριῶν ἐκείνων, οἵτινες μόνον τὴν δεκάτην ἀπῄτουν μόλις εὐνοοῦντες ἦν ἐτέλουν λατινικὴν λειτουργίαν, ἰδόντες ἑαυτοὺς μετ' οὐ πολὺ ἐγκαταλελειμμένους παρὰ πάντων ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν», θαυμάζοντες ἴσως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὴν χάριν καὶ εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν οὕτως ἀρθόνως ἐπιδαψιλευθεῖσαν τοῖς πιστοῖς αὐτοῦ δούλοις Κυρίλλῳ καὶ Μεθοδίῳ.

ἑνὸς τῶν ἀκολούθων τοῦ ἀδελφικοῦ ζεύγους διασκευασθεὶς καὶ συμπληρωθεὶς ὡς φαίνεται ὕστερον ὑπὸ Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδος († 1107). Ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς τοῦ βίου τούτου ἐκδόσεως (Vindobonae 1847) ὁ Miklosich ἐκτὸς ἄλλων φησὶ (κατὰ τὴν περὶ τούτου σημείωσιν τοῦ Γινζέλου) ὅτι πλήρης ὁ βίος οὗτος ἐξεδόθη ἑλληνιστὶ τὸ πρῶτον ἐν Μοσχοπόλει τῷ 1744 καὶ ὕστερον τῷ 1802 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου περὶ συστάσεως τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει ζωοδόχου πηγῆς καὶ τῶν ὑπερφυῶς τελεσθέντων θαυμάτων καὶ ὁ βίος τοῦ ἐν ἁγίοις Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου Βουλγάρων, συγγραφεὶς παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς κυρίου Θεοφυλάκτου, νῦν πρῶτον ἐκδοθέντα ἐπιστασίᾳ Ἀμβροσίου ἱερομονάχου τοῦ Παμπέρεως (Viennae) φυδ'». Ἐκ τούτου τοῦ βιου τὰ Legenda bulgarica τοῦ Γινζέλου, ἅπερ οὗτος, ἀποτροπιαζόμενος ἴσως τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἐν λατινικῇ μόνον μεταφράσει παρατίθεται ἐν τῇ Μονογραφίᾳ αὐτοῦ (Anhang I, σελ. 32) καὶ εἰς ἃ παραπέμπομεν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀνάγκης μὴ τυχόντες τῷ ἑλληνικῷ πρωτοτύπῳ.

(α) Σημειωτέον ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Γίνζελος (ἔνθ. ἀν. σελ. 31 σημ. 10) ἀρνεῖται ὅτι τὸ περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀρχαίας Μοραβίας ζήτημα διαμένει εἰσέτι ἄλυτον· καίτοι ὁ αὐτὸς πάλιν λέγει ὅτι ἐκτὸς ἀμφιβολίας ἂν εἴη ὅτι ἡ Μεγάλη Μοραβία (Grossmæhren) περὶ μίσην τὴν Θ' ἑκατονταετηρίδα περιελάμβανεν οὐ μόνον τὴν σημερινὴν Μοραβίαν καὶ Σιλεσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Σλοβακίαν (Slowakei) ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Μάρχου, τοῦ Δουνάεως καὶ τοῦ Γράνου (Gran). Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Σουεντοπόλκου (885—890) ἡ Μοραβία, προστίθησιν ὁ αὐτός, ἐξετείνετο νοτιοδυτικῶς μέχρι τῆς Καρινθίας (Kærnthen) συμπεριλαμβανομένης καὶ ταύτης ἐν τῷ μοραβικῷ βασιλείῳ κατὰ τὰ χρονικὰ τῆς Φουλδας ad a. 901. Ὁ αὐτὸς δὲ (σελ. 57 σημ. 9) γράφει ὅτι καὶ τὰ ὅρια τῆς Παννονίας, ἐφ' ἧς ἐξηπλοῦτο ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία τοῦ Μεθοδίου, δὲν δύνανται νὰ ὁρισθῶσιν εὐκόλως· θεωρεῖ δὲ πιθανὸν ὅτι πρὸς δυσμὰς ἐξετείνετο ἡ δικαιοδοσία τοῦ Μεθοδίου μέχρι τῆς Σερβίας· δηλότι ὁ ἡγεμὼν τῆς Σλαβονίας Μουντιμίρος, πρὸς ὃν Ἰωάννης ὁ Η' ἐν ἔτει 874 γράφων προέτρεπεν ἵνα μένῃ πιστὸς εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Παννονίας (τὸν Μεθόδιον), ἦν, λέγει, ὁ ἡγεμὼν τῆς Σερβίας.

(α) Πρβλ. τούτοις ὅσα ἔμπροσθεν ἐσημειώθη ἐν τεύχει τῆς «Ἀληθείας» ΙΒ'.

Ποῦ νῦν ὅσα φανταζονται οἱ περὶ τὸν Γίνζελον; ποῦ δὲ καὶ ἡ σύγχυσις καὶ ταραχὴ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν πνευμάτων ἡ ἐναντία ὅλως τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ἀνατολικῆς θείας λατρείας ἐν ταῖς σλαυονικαῖς ἐκείναις χώραις ταῖς διὰ τῶν ἀδελφῶν ἐκείνων τῷ Χριστῷ ὑποταγείσαις; Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐνταῦθα ἑνορῶμεν· ἐκτὸς εἰμὴ σύγχυσιν καὶ ταραχὴν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν πραγμάτων λέγοντες ἐννοοῦσι τὴν πρὸς τὰς ἐκκλησίας τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου προσέλευσιν τῶν τέως ὑπὸ τοὺς φράγκους πρεσβυτέρους τελούντων Σλαύων, καὶ τὴν ταραχὴν καὶ παραζάλην, ἣν ἐκ τούτου ἔπαθον οἱ τέως προϊστάμενοι τούτων ἐπίσκοποι τῆς Βαυαρίας· ταῦτα φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἔλαβον χώραν, ἀλλὰ προῆλθον ἐκ τῆς ἀκατασχέτου ἐπιθυμίας τῶν Σλαύων ἐκείνων χριστιανῶν ὅπως λατρεύωσι τῷ Θεῷ καθ'ὸν τρόπον καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ, ἣν πρωϊμώτατα εἰσήγαγον ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἀπόστολοι τοῦ χριστιανισμοῦ, μετοχετεύοντες δι'αὐτῆς εἰς τὰς χώρας ἐκείνας μετὰ τῆς πίστεως καὶ τὴν θείαν λατρείαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν. Βεβαίως κατὰ τοὺς φράγκους ἱεράρχας ἥμαρτον θανασίμως οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι διδάσκαλοι οὕτω τὴν σωτηρίαν τῶν λαῶν ἐκείνων πραγματευσάμενοι· ἀλλ'ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, ὡς ἀνατολικοὶ χριστιανοί, τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας τὴν θείαν λατρείαν ἐγίνωσκον, ταύτης ἐκ παίδων ἤκουον, ταύτην ἔμαθον, αὕτη ἦν συνήθης καὶ προσφιλὴς εἰς αὐτούς· ὅ,τι ἠγνόουν, ὅ,τι ξένον αὐτοῖς ἦν ὅλως καὶ ἄηθες, ὅ,τι ἄρα οὐδέποτε θὰ ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν, ἦν ἡ λειτουργία καὶ αἱ λοιπαὶ ἀκολουθίαι τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὧν ἄλλως τε οὔτε ἀφορμὴν οὔτε λόγον εἶχον ὅπως χρῆσιν ποιήσωνται. Τῶν λαῶν δὲ ἐκείνων ἀγνοούντων πᾶσαν ἄλλην γλῶσσαν, πάνυ ὁσίως καὶ θεοφιλῶς ἐποίησαν χρησάμενοι τῇ σλαυονικῇ γλώσσῃ.

(ἀκολουθεῖ).

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (*)

Ἀδυνατοῦντες οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν κακοδοξίαν αὐτῶν διὰ μόνης τῆς παρερμηνείας τῶν ἀνωτέρω γραφικῶν κειμένων ἀναδιφῶσι τὰς Γραφάς, ἐν δὲ τῇ 55 παραγράφῳ τοῦ ιγ' κεφ. τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου περιϊστάμενοι, ὡς τὸ παράνομον ἐκεῖνο συνέδριον τὸ συνεγερθὲν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐφώνει μετὰ τοῦ Καϊάφα· «τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;» ἀναφωνοῦσι καὶ αὐτοί· τίς ἡμῖν χρεία ἄλλων ἀποδείξεων; ἰδού! οἱ συμπολῖται τοῦ Ἰησοῦ οἱ κάλλιστα αὐτόν τε καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ γινώσκοντες, διαποροῦντες περὶ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους ἐπιλέγουσιν· «οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; Πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; Νομίζοντες δὲ ὅτι ἀνεῦρον ἐπιχείρημα κρατῦνον τὴν κακοδοξίαν αὐτῶν, παρεισέρχονται τοῖς ἁπλουστέροις καὶ τὸ εὐαγγελικὸν τοῦτο κείμενον μετὰ χεῖρας ἔχοντες, τὸ ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου διαμφισβητοῦσι. Ῥητῶς, λέγουσιν, ὀνομάζει αὐτῷ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς ὁ εὐαγγελιστής, οὐδεὶς λοιπὸν δισταγμὸς ὅτι ἡ τὸν Κύριον τεκοῦσα καὶ ἄλλους ἔτεκεν.

Ὅτι ἡ λέξις ἀδελφὸς δὲν ἔχει ἐν τῇ Γραφῇ τὴν στενὴν ἔννοιαν τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας, ἣν ἡ γραμματικὴ τῆς λέξεως σημασία δηλοῖ· ἐκ πολλῶν αὐτῆς μερῶν, ἐν οἷς ἡ λέξις ἀπαντᾷ, ἀριδήλως πιστοποιούμεθα. Οὕτως αὐτὸν τὸν θεάνθρωπον καθηγητὴν ἡμῶν καὶ διδάσκαλον ἀκούομεν ἐν εὐαγγελίοις (Ἰωάν. κ' 17) λέγοντα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῇ Μαγδαληνῇ Μαρίᾳ «μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω κλπ.»· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰησοῦς ταῦτα λέγων ἀπέστειλε τὴν ἐκ Μαγδάλων Μαρίαν κομίσαι τὴν εὐάγγελον τῆς ἀναστάσεως εἴδησιν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, ἀναγκαίως ἅμα ὡς δεχθῶμεν τὴν προτεσταντικὴν ἑρμηνείαν τῆς λέξεως ἀδελφὸς ὡς ἐκδηλούσης τὴν κατὰ σάρκα συγγένειαν, δέον ἵνα παραδεχθῶμεν ὅτι πάντες οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταὶ ἦσαν ἀδελφοὶ αὐτοῦ κατὰ σάρκα, ἀφ'οὗ καὶ ἀδελφοὺς ἁπλῶς τούτους ἀπεκάλεσεν ὁ δεσπότης, ὅπερ μεθ'ὅλον τὸ αὐθαίρετον τῶν προτεσταντῶν εἰς τὸ παρερμηνεύειν τὰ γραφικὰ κείμενα οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ὁ τολμήσων τοῦτο ὑποστηρίξαι.

Πρὸς δὲ οὐ μόνον ἡ ἐσωτερικὴ ἔννοια τοῦ ἀνωτέρω εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ κατὰ λέξιν ἐκδοχὴ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐννοίας, μακρὰν τοῦ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κακόδοξον καὶ βλάσφημον τῶν μισσιοναρίων τοῦ προτεσταντισμοῦ δόξαν, παρέστατα καταδικάζει αὐτήν.

Ὁ ἱερὸς εὐαγγελιστὴς ἐν τῷ διαληφθέντι κεφαλαίῳ πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τῶν ἰδεῶν, ἃς οἱ τὸ ἀνθρώπινον σύγχρονοι τοῦ Κυρίου εἶχον περὶ αὐτοῦ· ὅθεν ὁμιλῶν περὶ τῆς εἰς Ναζαρὲτ ἐπισκέψεως αὐτοῦ, τὴν πόλιν ταύτην ἀποκαλεῖ πατρίδα τοῦ Ἰησοῦ, οὐχὶ διότι ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη, ἢ ἐξ αὐτῆς κατῆγετο τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ διότι τοιαύτη ἐλογίζετο εἶναι ἡ Ναζαρὲτ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἐπὶ γῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου· ὅθεν ἐν 54 παραγράφῳ τοῦ διαληφθέντος κεφαλαίου περὶ τῆς εἰς Ναζαρὲτ ἐπισκέψεως τοῦ Ἰησοῦ λέγει· «καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν». Ἀφ'οὗ οὕτω πεπληροφόρηκεν ἡμᾶς περὶ τῶν ἰδεῶν, ἃς οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχον περὶ τοῦ τόπου τῆς κατ'ἄνθρωπον γεννήσεως τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἀναγράφει καὶ τὰς ἰδίας, ἃς περὶ τοῦ ἀτόμου αὐτοῦ εἶχον, ἤτοι περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας τοῦ Ἰησοῦ μετὰ γνωστῶν αὐτοῖς συγχρόνων. Τῶν ἰδεῶν δὲ τούτων τὸ πλημμελὲς οὐδὲ καταγγέλλει, διότι ἀφηγησάμενος ἐν προηγουμένοις κεφαλαίοις

(*) Συνέχεια (ἴδ. Ἐκκλ. Ἀλήθ. τεῦχ. 17).

τὰ τῆς ὑπερφυοῦς τοῦ Κυρίου γεννήσεως καὶ ἐκδιδάξας τὰ κατ' αὐτὴν, δὲν κρίνει ἀναγκαῖον ἵνα ἐπανέλθῃ ἐπὶ τὰ ῥηθέντα ἤδη καὶ πιστωθέντα, καθότι δὲν πρόκειται νὰ διδάξῃ αὖθις τὰ περὶ γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐκθέσῃ ἁπλῶς, ὡς εἴπομεν, τίνας οἱ τὸ ἀνθρώπινον σύγχρονοι αὐτῷ εἶχον περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Ὅθεν ἐκτίθησι τοὺς Ναζωραίους διαπορουντας καὶ λέγοντας· «οὐχ οὗτός ἐστι τοῦ τέκτονος υἱός;» Τοιαύτην γὰρ εἶχον περὶ τοῦ Κυρίου ἰδέαν οἱ τότε, λογισάμενοι αὐτὸν Ναζωραῖον καὶ υἱὸν τοῦ τέκτονος Ἰωσὴφ, ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ ἡ περὶ αὐτοῦ εἰποῦσα· «ἀνηγγείλαμεν ἐναντίον αὐτοῦ ὡς παιδίον, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα..... ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;» (Ἡσ. νγ΄ 2, 8) καὶ ὅπερ κατὰ θείαν εὐδοκίαν ἐγένετο, ἵνα μὴ ἀποδοθῇ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἰς τὴν δεξιότητα τῆς θύραθεν παιδείας, οὐδὲ εἰς τὴν πολιτικὴν, ἢ ἐμπορικὴν, ἢ καὶ κοινωνικὴν ἐπιρροὴν τῆς οἰκογενείας, ἢ τῆς ἐπισημότητος τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς, ἀλλ' εἰς τὴν προσωπικὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν θείων αὐτοῦ ἀρχῶν. Ὅθεν καὶ περιφρονητικῶς περὶ αὐτοῦ ἔλεγον οἱ Ναζωραῖοι «οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;», «οἱ γὰρ πάντα ἀνόητοι, καθ' ἃ σημειοῖ ἐπὶ τούτου ὁ χρυσορρήμων τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος, δέον θαυμάσαι καὶ ἐκπλαγῆναι τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, οὗτοι δὲ τοὐναντίον ἐξευτελίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ δοκοῦντος εἶναι πατρὸς, καίτοι γε πολλὰ τούτων παραδείγματα ἔχοντες τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις καὶ πατέρων ἀσήμων γενναίους ἐωρακότες παῖδας».

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω εὐαγγελικῆς ἀφηγήσεως παρατρέχοντες οἱ προτεστάνται τὰ περὶ τῆς λεγομένης πατρίδος καὶ τοῦ δοκοῦντος εἶναι πατρὸς τοῦ Κυρίου ὡς μὴ ἀποδεχόμενοι ὀρθῶς καὶ πρεπόντως τὰς περὶ καταγωγῆς τοῦ Κυρίου ἰδέας τῶν Ναζωραίων ἀπατηθέντων ἐκ τῶν φαινομένων, ἀρέσκονται συνεξαπατεῖσθαι αὐτοῖς ἐκ τῶν φαινομένων ἐν τοῖς περὶ τῶν συγγενῶν τοῦ Ἰησοῦ καὶ διδάσκοντες ὅτι κατὰ σάρκα ἔσχεν ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς, ὑπερβαίνοντες ἐν τῇ πλάνῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ναζωραίους, οἵτινες εἰ καὶ ὠνόμασαν ἀδελφοὺς τῷ Ἰησοῦ, δὲν ἀπεκάλεσαν ὅμως αὐτοὺς καὶ υἱοὺς τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Ἐὰν μὴ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐσκοτίζοντο ὑπὸ τῆς κακοδοξίας, θὰ παρετήρουν ὅτι οἱ Ναζωραῖοι μόνον περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγουσιν· «οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ», τὴν δὲ μητέρα τῶν ὡς ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ θεωρουμένων οὐδὲ μνημονεύουσιν, εἰ καὶ διαστέλλουσιν αὐτὴν ἑτέραν εἶναι, ὅπερ προδήλως ποιοῦσιν, αὐτοῦ καὶ μόνου μητέρα κηρύττοντες τὴν Μαριάμ. Οἴδασι γὰρ ὅτι τούτου μόνου μήτηρ ἦν, ὅθεν καὶ δὲν λέγουσιν «οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν», ἀλλ' «οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ», αὐτὸν καὶ μόνον ἀναμολογοῦντες υἱὸν εἶναι τῆς Μαρίας, τοὺς δὲ ὀνομαστὶ μνημονευομένους οἰκείους ἀδελφοὺς μόνον ἀποκαλοῦντες, καθ' ἃ καὶ ὁ ἕτερος ἱερὸς εὐαγγελιστὴς Μάρκος τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Κυρίου ἀφηγούμενος λέγει· «οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος;» (κεφ. ς΄ 3), ὅπερ πάντως δὲν θὰ ἔλεγον οἱ Ναζωραῖοι καὶ δὲν θὰ διέστελλον τὸν Ἰησοῦν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐὰν καὶ ἐκεῖνοι υἱοὶ τῆς Μαρίας ἦσαν. Πανταχοῦ τῶν θείων Γραφῶν, ἔνθα λόγος περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ γίνεται, ἡ Θεοτόκος διαστέλλεται ὡς μήτηρ αὐτοῦ καὶ μόνου, καὶ διαχωρίζεται ἡ μήτηρ τῶν ἀδελφῶν, ἵνα μὴ ἡ ἐλαχίστη γεννηθῇ παρερμηνεία περὶ τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς σχέσεως τῆς συγγενείας τῶν ἐξ ἑτέρας γυναικὸς τέκνων τοῦ Ἰωσὴφ πρὸς τὴν ἀειπάρθενον.

Οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ἀποκρούουσι καὶ κῦρος ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ ἑρμενείας θεοφόρων πατέρων καὶ μόνον τοῦ κειμένου τῶν Γραφῶν ἐχόμενοι, τούτου τὴν ἑρμηνείαν τῷ κανόνι τῆς ἰδίας κρίσεως διενεργοῦσιν· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ κατεξελέγχονται αὐθαιρέτως ὅλως ἑρμηνεύοντες· καὶ τὰ μὲν τῶν γραφικῶν κειμένων παραδέχονται, ὅπως ἐν ἀποκλείσει πάσης συσχετίσεως αὐτῶν μετ' ἄλλων κειμένων παρερμηνεύσωσι καὶ διαστρέψωσι, τὰ δὲ ὅλως σιγῇ παρατρέχουσιν.

Ἀνομολογοῦσι τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου ὑπερφυᾶ τοῦ Κυρίου σύλληψιν ἐν τῇ νηδύϊ τῆς Θεοτόκου κόρης, βεβαιοῦσι καὶ αὐτοὶ ὅτι ἡ παρθένος ἐξελέγη ὡς «κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος», βλασφημοῦντες ὅμως εἶτα κηρύττουσι καὶ διδάσκουσιν ὅτι μετὰ τόκον ἐνυμφεύθη καὶ ἐτεκνοποίησε καὶ ἀρνοῦνται τὴν ἀειπαρθενίαν αὐτῆς, ὅπως ἔχωσιν ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου, εἰ καὶ ἀκούουσι τοῦ Παύλου διδάσκοντος καὶ λέγοντος ὅτι ὁ νόμος σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ ἐκμανθάνουσιν ὅτι πάντων τῶν πρὸ τῆς χάριτος γενομένων τὴν πραγματικότητα δέον ἐν τῇ χάριτι νὰ ἀναζητῶμεν, παρατρέχουσι τὰ περὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ ἁγιάσματος καὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τοῖς βίβλοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἐξιστορούμενα καὶ σιγῇ παρέρχονται αὐτὰ, ὡσεὶ μὴ ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη σχέσις καὶ συσχέτισις ἐκείνων πρὸς ταῦτα. Καὶ ὅμως οὐ μόνον μεγίστη σχέσις ἀλλὰ καὶ στενότατος σύνδεσμος συνδέει τά τε εἰκονικῶς ἐν τῷ νόμῳ γενόμενα καὶ τὰ ἐν ἀναγωγῇ πρὸς αὐτὰ ἐπισυμβάντα μὲ τὰ ἐν τῇ χάριτι ἐπιτελεσθέντα.

Προκειμένου περὶ τοῦ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, ὁ Κύριος ἐνετείλατο τῷ Μωϋσεῖ εἰπών· «ἀφοριεῖς τὸν λαὸν κύκλῳ, λέγων· προσέχετε ἑαυτοῖς τοῦ ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος, καὶ θίγειν τι αὐτοῦ· πᾶς ὁ ἁψάμενος τοῦ ὄρους θανάτῳ τελευτήσει» (ἐξόδ. ιθ΄ 12). Ταῦτα δὲ εἰ καὶ ἀναγινώσκουσιν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι, ὡς ἔχοντες, καθ' ἃ λέγουσι, μετὰ χεῖρας τὰς γραφὰς, προφασίζονται ὅτι δὲν ἐννοοῦσιν ὅτι, ἐὰν τοῦ ὄρους ἐκείνου ἡ προσέγγισις ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἀπηγόρευτο διότι ἐπὶ στιγμὴν κατῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀλατόμητον ὄρος ἡ πάναγνος Μαριὰμ, ἡ δεχθεῖσα ἐν τῇ νηδύϊ αὐτῆς τὸν Κύριον τῆς δόξης καὶ ἐκ τῶν ἁγνῶν αἱμάτων της παρασχοῦσα αὐτῷ ἀνθρωπίνην σάρκωσιν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἱερωτέρα καὶ ὑπερτέρα ἦν τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ κατῆλθεν ὁ Θεὸς, ὅπως δείξῃ τὴν μέχρι

τοῦ γεηροῦ ἡμῶν βίου ἄφατον αὐτοῦ συγκατάβασιν. Ἂν δὲ ποινὴ θανάτου ἐπεκρεμάσθη τῷ ἁψαμένῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ποία ποινὴ ἐπικρέμαται τοῖς βλασφήμῳ γλώσσῃ διαμφισβητοῦσι τὸ ἀειπάρθενον τῆς ὁλορρίζου δόξης, ἥτις χωρὶς Θεοῦ μόνον πάντων ἀνωτέρα ὑπάρχει· καλλιωτέρα τῶν χερουβεὶμ καὶ σεραφεὶμ καὶ πάσης στρατιᾶς πέφυκεν ἀγγελικῆς, πρὸς ἣν οὐρανοῦ καὶ γῆς οὐκ ἐπαρκέσει γλῶττα, τάχα δὲ οὔτε ἀγγέλων· καὶ γὰρ αὐτοὶ ὕμνον καὶ αἶνον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν προσήνεγκον, ἀλλ'οὔτε οὕτω κατ' ἀξίαν εἰπεῖν ἴσχυσαν.

Ἀλλ' ἔλθωμεν ἐπὶ εἰκονικώτερον γεγονός· ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης (ἀρὼν χαβέριθ), ἡ καὶ κιβωτὸς τοῦ μαρτυρίου (ἀρὼν χαεδοὺθ) καὶ ἅγια ἁγίων (κῶδες κωδασὶμ) ἐπιλεγομένη, τύπος ἦν καὶ εἰκὼν τῆς κιβωτοῦ τοῦ ἁγιάσματος, ἥτις συλλαβοῦσα ἐν γαστρὶ ὑπὲρ λόγον ἔτεκε τὸν κτίστην τοῦ σύμπαντος ἐλθόντα ὅπως σώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Τί δὲ διδασκόμεθα περὶ τῆς νομικῆς κιβωτοῦ ἐκ τῶν γραφῶν; Ὅτι τρομερὸν ἦν τὸ τέλος τοῦ τολμήσοντος ἐγγίσαι αὐτήν. Βασιλεύσας ὁ Δαυὶδ ἠθέλησε νὰ μεταφέρῃ τὴν κιβωτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα αὐτοῦ ἐκ τῆς πόλεως Καριαθιαρὶμ, ἔνθα αὕτη ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐφυλάσσετο, ἐπὶ τούτῳ λιτανεύων ἐκομίσατο αὐτὴν ἐφ'ἁμάξης ἕως τοῦ ἅλωνος Ναχὼν, ὅπου «ἐξέτεινεν Ἀζζὰ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κατασχεῖν αὐτὴν καὶ ἐκράτησεν αὐτὴν, ὅτι περιέσπασεν ὁ μόσχος. Καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος τῷ Ἀζζὰ καὶ ἔπαισεν αὐτὸν ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐπὶ προπετείᾳ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ παρὰ τὴν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Βασιλ. Β' καὶ 7). Ἀφ'οὗ ὁ Θεὸς οὕτω ταχέως ἐτιμώρησε τὴν προπέτειαν τοῦ τολμήσαντος ἐγγίσαι τὴν κιβωτὸν, ἥτις εἰκόνα μόνον ἐπεῖχε τῆς κιβωτοῦ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ ζῶντος δοχείου τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐνῷ κατασκηνώσας ὁ λόγος σάρκα καὶ ὀστᾶ προσέλαβεν, εὔδηλον ὅτι ἀμεσώτερον ἢ τὸν Ἀζζὰ θὰ ἐτιμώρει τὸν τολμήσοντα ἐγγίσαι τὴν ἐν γυναιξὶν εὐλογημένην, τὴν μόνην ἀξιωθεῖσαν ἀκοῦσαι τοῦ οὐδαμοῦ ἀλλοθι τῆς γραφῆς ἀπαντῶντος ἀσπασμοῦ· «χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ», ἣν μακαρίαν ἀνεκήρυξε γυνήτις ἀκούουσα τοῦ Ἰησοῦ διδάσκοντος, ὃς οὐ παρεῖδε τὸν ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ γενόμενον χαρακτηρισμὸν, ἀλλ'ἐβεβαίωσε τοῦτον εὐθὺς, εἰπών· «μενοῦνγε» (Λουκ. ια' 27, 28). Ἐν τῇ Θεοτόκῳ καὶ παναγνῳ κόρῃ ἐφαρμόζονται οἱ προφητικοὶ λόγοι τοῦ Ἰεζεκιὴλ (μδ' 1, 2), ὧν ἐμνήσθημεν ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει (σελ. 175), τῷ μνηστῆρι δὲ Ἰωσὴφ τὰ προφητικὰ ῥήματα τοῦ ὑψιφωνοτάτου τῶν προφητῶν παρομοιάσαντος τὴν Θεομήτορα μὲ βιβλίον ἐσφραγισμένον», ὃ ἐὰν δῶσιν αὐτὸ ἀνθρώπῳ, ἐπισταμένῳ γράμματα, λέγοντες, ἀνάγνωθι δὴ ταῦτα· ἐρεῖ, οὐ δύναμαι ἀναγνῶναι, ἐσφράγισται γάρ» (Ἡσ. κθ' 11), ἐν οἷς ῥήμασι τὸ μὲν ἐσφραγισμένον βιβλίον τὴν ἀειπάρθενον καὶ πάναγνον μητέρα τοῦ Κυρίου ἀριδήλως καταδεικνύει, τὸν δὲ ἐπιστάμενον ἀναγνῶναι τὸν Ἰωσὴφ προκαταγγέλλει ὁμιλήσαντα γυναικὶ καὶ καρπὸν παιδοποιΐας σχόντα, πρὶν ἢ μνηστευθῇ τὴν Θεοτόκον, καθ'ἃ καὶ ὁ ἱερὸς ἑρμηνεύει Θεοφύλακτος (σελ. 516).

Ἀλλὰ λέγουσιν οἱ προτεστάνται· ἵνα τί τὴν Θεοτόκον ἐν εὐαγγελίοις γυναῖκα ἀποκαλοῦσι; μὴ τοῦτο δὲν εἶνε τεκμήριον τῆς μὴ ἀειπαρθενίας αὐτῆς; Πόθεν τὸ τεκμήριον τοῦτο ἐξάγουσι; ποῦ τῆς λέξεως ταύτης ἐνορῶσιν ἀρνησιν τῆς παρθενίας τῆς Δεσποίνης; Τὴν πρώτην κόρην, ἣν ἔπλασεν ὁ Θεὸς πρὸ τοῦ ἀγαγεῖν αὐτὴν πρὸς Ἀδὰμ, ἡ γραφὴ γυναῖκα ἀποκαλεῖ λέγουσα· «καὶ ᾠκοδόμησε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα, καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδὰμ» (Γεν. β' 22). Ἐπίσης τὸν Ἰακὼβ ὁρῶμεν ἐργαζόμενον παρὰ Λάβαν τῷ θείῳ αὐτοῦ ὑπὲρ Ῥαχὴλ καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἑπτὰ ἐτῶν λέγοντα· «ἀπόδος μοι τὴν γυναῖκά μου (Γεν. κθ' 21), εἰ καὶ οὕπω ἦν γυνὴ αὐτοῦ. Ὅθεν ἐν τῇ γραφῇ παρατηροῦμεν τὸ ὄνομα γυνὴ λαμβανόμενον εἰς διάκρισιν τοῦ φύλου μόνον.

Προχωροῦντες ἐπὶ μᾶλλον ἐν τῇ κακοδοξίᾳ οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ἐπιλέγουσι τοῖς ἁπλοϊκοῖς τῶν ἡμετέρων· «ὑμεῖς τὴν Μαριὰμ ὀνομάζετε Θεοτόκον, ἥτοι μητέρα τοῦ δεσπότου, ἀλλ'ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς οὐδαμοῦ ταύτην μητέρα ἀποκαλεῖ, οὐδαμοῦ εἶπεν ἡ μήτηρ μου· τοὐναντίον μᾶλιστα, καθ'ἃ ἱστοροῦσιν οἱ ἱεροὶ εὐαγγελισταὶ, ὅτε ἀνηγγέλθη αὐτῷ διδάσκοντι ὅτι ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἰς τὸν ἐκ προσώπου αὐτῶν ἑστῶτων ἔξω ἀναγγείλαντα αὐτῷ τοῦτο εἶπε· «τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου». Ἀφ'οὗ αὐτὸς δὲν ἐδέχθη νὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν μητέρα του, πῶς ὑμεῖς ὀνομάζετε ταύτην μητέρα τοῦ δεσπότου»;

Ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὑπερηγάπα τὴν μητέρα αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἡ σπουδὴ, μεθ'ἧς ἠγέρθη ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἔνθα ὡδεκαετὴς ἐδίδασκεν, ὅπως ἀκολουθήσῃ αὐτὴν καὶ τὸν νομιζόμενον αὐτοῦ πατέρα εἰς Ναζαρὲτ, ἔνθα παρέμεινεν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς (Λουκ. β' 51), μαρτύρεται ἡ ἐν μέσῳ τῶν ἐκ τοῦ σταυροῦ ὀδυνῶν φροντὶς καὶ μέριμνα ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἣν συνέστησε τῷ μαθητῇ, ὃν ἠγάπα (Ἰωάν. ιθ' 26)· καὶ περ ὅμως ἀγαπῶν λίαν τρυφερῶς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἠθέλησε περιφανῶς νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι τρυφερώτερον καὶ αὐτῆς τῆς μητρὸς ἠγάπα τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὑποτασσομένους ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ· ἐκτὸς δὲ τούτου ἐν τῷ προσώπῳ τῶν οἰκειοτάτων καὶ προσφιλεστάτων αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ ἐλέγξῃ τοὺς ἀμελοῦντας ἀρετῆς τῷ θάρρει τῆς συγγενείας, «εἰ γὰρ ταύτην οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ μητέρα εἶναι, εἰ μὴ ἐκεῖνο εἴη, σχολῇ γ'ἂν ἕτερός τις ἀπὸ συγγενείας σωθήσεται, μία γάρ ἐστιν εὐγένεια μόνη, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιεῖν, οὗτος τῆς εὐγενείας ὁ τρόπος βελτίων ἐκείνου καὶ κυριώτερος» (Χρυσοστ. ὁμιλ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.). Ταῦτα δὲ, τὸ «τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου» ἔλεγε, καθ'ἃ ὑπομνηματίζει ὁ χρυσορρήμων διδάσκαλος, «οὐκ ἐπαισχυνόμενος ἐπὶ τῇ μητρὶ, οὐδὲ ἀρνούμενος τὴν γεγεννηκυῖαν (εἰ γὰρ ἐπῃσχύνετο, οὐδ'ἂν διῆλθε διὰ τῆς μήτρας ἐκείνης), ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐδὲν ὄφελος αὐτῇ τούτου, εἰ μὴ τὰ δέοντα ποιεῖ ἅπαν-

τα. Καὶ γὰρ ὅπερ ἐπεχείρησε φιλοτιμίας ἦν περιττῆς. Ἐβούλετο γὰρ ἐνδείξασθαι τῷ δήμῳ ὅτι κρατεῖ καὶ αὐθεντεῖ τοῦ παιδός». Ὅθεν ἐκ τούτου δὲν ὑποστηρίζεται τὸ ἐπεχείρημα τῶν προτεσταντῶν· ἀφ' οὗ δὲ ὁ ἄγγελος ῥητῶς μητέρα τοῦ Ἐμμανουὴλ ταύτην εἶναι ἀπεκάλυψε τῷ Ἰωσήφ, ἀφ' οὗ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς Ἐλισάβετ μητέρα τοῦ Κυρίου ἀπεκάλεσεν· «ὡς γὰρ ἤκουσε τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με» (Λουκ. α' 41—43), οἱ προτεστάνται ὑπολαμβάνοντες μετὰ Ἀπολλιναρίου καὶ τῶν ἄλλων ὁμορρόνων αὐτῷ αἱρετικῶν τὴν Μαρίαν οὐ Θεοτόκον, βλασφημοῦσι πρὸς αὐτὸ τὸ παναγιον Πνεῦμα, κηρύττοντες αὐτὸ οἱ δεῖλαιοι ψευδόμενον, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄθεοί εἰσι, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος κατὰ Ἀπολλιναρίου πρὸς Κλυδώνιον γράφων «εἴ τις οὐ Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ θεότητος· καὶ, εἴτις ὡς διὰ σωλῆνος τῆς Παρθένου δρομεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπεπλάσθαι λέγοι θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπικῶς, θεϊκῶς μὲν ὅτι χωρὶς ἀνδρὸς, ἀνθρωπικῶς δὲ ὅτι νόμῳ κυήσεως, ὁμοίως ἄθεος».

Ἀλλὰ μὴ καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ σταυροῦ ἰδιαζουσα ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μέριμνα τοῦ Κυρίου δὲν κατελέγχει τὴν πλάνην καὶ τὴν κακοδοξίαν τῶν ἀποδιδόντων αὐτῇ καὶ ἄλλα τέκνα ἐκτὸς τοῦ ὑπὲρ λόγον κυηθέντος καὶ τεχθέντος μονογενοῦς αὐτῆς υἱοῦ; Τὰς ἀλγεινὰς παρὰ τὸν σταυρὸν στιγμὰς περιγράφων ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, λέγει· «Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου» (Ἰωάν. ιθ' 26—27). Τίς δὲν καθορᾷ ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, ὅτι ἡ πάναγνος οὐδένα εἶχεν ἐπὶ γῆς τὸν προνοήσοντα ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἕξει ἕνα ὁ υἱὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ σταυροῦ συστήσῃ εἴς τινα, ὅπερ οὐκ ἂν ἐποίει, εἰ ὡς κακοδόξως οἱ προτεστάνται ἰσχυρίζονται εἶχεν ἀδελφοὺς κατὰ σάρκα, ὑπῆρχον τέκνα ἄλλα τῇ Θεοτόκῳ.

(ἀκολουθεῖ).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

§ 2.

ΤΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΕΓΚΑΙΝΙΑ (*)

Μετὰ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ῥαντισμὸν φέρεται ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἐπιτίθεται ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν ὁ ἐπενδύτης κατασκευαζόμενος ὅσον οἷόν τε ἐκ πολυτελεστέρου ὑφάσματος, τὸ μὲν διότι ἡ καθαγιασθεῖσα αὕτη τράπεζα εἶνε καθέδρα τοῦ Θεοῦ καὶ ἱερὸν αὐτοῦ ἅμα θυσιαστήριον, τὸ δὲ εἰς ἀναπαράστασιν τῶν ἐν τῇ θείᾳ μεταμορφώσει ἐνδυμάτων τοῦ Σωτῆρος, ἅτινα ὑπὲρ τὸ φῶς ἔλαμπον.

Ἐπὶ τοῦ ἐπενδύτου τίθεται τὸ εἱλητόν, ὅπερ ἀπόκειται εἰς δήλωσιν τοῦ σουδαρίου τοῦ περιβαλόντος τὴν πάνσεπτον τοῦ Κυρίου κεφαλὴν κατὰ τὴν ἐν τάφῳ σωματικὴν αὐτοῦ ἐνοίκησιν, ὅπερ ἐν τῇ ἀναστάσει εὑρέθη οὐχὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὀθονίων, ἀλλὰ χωρὶς κείμενον, καθ' ὁ ἱερὸς εὐαγγελιστὴς ἐξιστορεῖ λέγων· «ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ (τῷ αὐτόπτῃ γενομένῳ εὐαγγελιστῇ) καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον» (Ἰωάν. κ', 6—8). Ἡ παρουσία τοῦ εἱλητοῦ, ἤτοι τοῦ θέσιν σουδαρίου ἐπέχοντος μανδηλίου τούτου ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, δηλοῖ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν σωματικὴν νέκρωσιν ἅμα καὶ ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, ἐπειδὴ καὶ τὸ σουδάριον τοῦτο ἀνευρεθὲν ἐν τῷ ἐκκενωθέντι τάφῳ ὑπῆρξε τοῖς ἀποστόλοις τὸ πρῶτον πειστήριον τοῦ ἀληθοῦς τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως.

Ἐπ' αὐτοῦ τίθεται τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἐξεικονίζον τὸν Κύριον τῆς δόξης ὡς βασιλέα καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καθότι, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ ἐν ἁγίοις Γερμανὸς ἐν τῷ περὶ μυστικῆς θεωρίας πονήματι αὐτοῦ, αὕτη ἐστὶν ὁ χερουβικὸς θρόνος τοῦ μεγάλου βασιλέως, «ἐν ᾧ ὁ ἐπουράνιος Θεὸς ὁ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἐποχούμενος σωματωθεὶς ἐπανεπαύσατο».

Εὐτρεπισθείσης οὕτω ἐντελῶς τῆς ἁγίας τραπέζης, ἐκφωνεῖται ὁ θριαμβικὸς ψαλμός· «ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. Ἐνεδύσατο ὁ Κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο. Καὶ γὰρ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται· ἕτοιμος ὁ θρόνος σου ἀπὸ τότε, ἀπὸ τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ· ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ, Κύριε, ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν. Ἀροῦσιν οἱ ποταμοὶ ἐπιτρίψεις αὐτῶν, ἀπὸ φωνῶν ὑδάτων πολλῶν. Θαυμαστοὶ οἱ μετεωρισμοὶ τῆς θαλάσσης, θαυμαστὸς ἐν ὑψηλοῖς ὁ Κύριος. Τὰ μαρτύριά σου ἐπιστώθησαν σφόδρα. Τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἁγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν».

Μετὰ τὴν τελείαν ταύτην τῆς ἁγίας τραπέζης διευθέτησιν ὁ πρωτεύων ἱεράρχης ἐντέλλεται εἰς τὸν συλλειτουργοῦντα ἀρχαιότερον μετ' αὐτὸν ἕνα καλύψῃ δι' ἐνδύματος καὶ τὴν πρόθεσιν, ῥαντίζων αὐτὴν ἐπίσης δι' ἁγιάσματος, καὶ θέσῃ ἐπ' αὐτὴν τὰ ἡγιασμένα σκεύη ἄνευ προσοχῆς τινος, ἐπειδὴ τὸ μέρος τοῦτο χρησιμεύει μόνον εἰς τήρησιν αὐτῶν καὶ προετοιμασίαν τῆς θυσίας, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν φοβερὰν αὐτῆς τέλεσιν, ὡς ἡ ἁγία τράπεζα.

Μετὰ ταῦτα ἐπιτελεῖται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱεράρχου ἢ ἑτέρου συλλειτουργοῦ αὐτῷ ἀρχιερέως ἢ πρεσβυτέρου ἡ διὰ τοῦ ἁγίου μύρου χρῖσις ὅλου τοῦ ναοῦ, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης εἰς μίμησιν τοῦ Σωτῆρος, ὃς ἁγιάσας τὴν σάρκα, ἣν προσέλαβε, καθηγίασε δι' αὐτῆς τὸν κόσμον σύμπαντα.

Τὸν καθαγιασθέντα ἱερὸν ναὸν πληροῖ θυμιάματος ὁ ἱεράρχης ἀποβαλὼν τὴν σινδόνην, ἣν ἐν ἀρχῇ περιεβλήθη, ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ ἐπαναστρέφει εἰς αὐτὴν ἐκβηλῶν οὕτω συμβολικῶς τὸ ἄναρχον καὶ ἀτε-

(*) Συνέχεια (Θ. Ἐκκλ. Ἀλήθ. τεῦχ. Ι').

τεύτητον τοῦ Θεοῦ· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν προσφέρει λιβανωτὸν τῷ Κυρίῳ, οἱ χοροὶ ψάλλουσι· «κρῖνόν με, Κύριε, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην, καὶ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἐλπίζων οὐ μὴ ἀσθενήσω», ὄπισθεν δ' αὐτοῦ ἀκολουθεῖ ὁ διὰ τοῦ ἁγίου μύρου χρίσων σταυροειδῶς τὸν ἱερὸν οἶκον εἰς τελείωσιν αὐτοῦ πρὸς ἐγκατοίκησιν τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν ἐπιστροφὴν τοῦ πνευματικοῦ συλλόγου ἡ δευτέρα ἀπὸ τοῦ ἔργου γίνεται ἀνάπαυσις. Ὁ ἀρχιερεὺς ἀποθέμενος τὴν μίτραν καὶ στραφεὶς οὐχὶ πλέον πρὸς τὸν λαόν, ἀλλὰ πρὸς τὴν καθαγιασθεῖσαν τράπεζαν, δέεται μεγαλοφώνως πρὸς τὸν Κύριον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τὸν διὰ τῆς ἀῤῥήτου αὐτοῦ σοφίας θεμελιώσαντα καὶ συστήσαντα ἐπὶ γῆς τὴν τάξιν τῆς ἱερωσύνης καθ' ὁμοίωσιν τῆς ἐν οὐρανῷ ἀγγελικῆς ἱεραρχίας ὅπως προσδεχθῇ τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ἀναξίων κατὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἧς ἔνδειξις ὑπῆρξεν ἡ ἀποστολὴ τοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ καὶ ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησις, δι' οὗ οἱ ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν ἐστερέωσαν καὶ παρέδοσαν αὐτῇ τὰ μυστήρια. Ἐπ' αὐτὸ ἐλπίζων δέεται ἵνα ὁ μὲν νέος ναὸς καὶ τὸ θυσιαστήριον πληρωθῶσι τῆς δόξης τοῦ Κυρίου, οἱ δὲ λειτουργοῦντες ἀκατακρίτως προσφέρωσι τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Περαιωθείσης τῆς δεήσεως ταύτης, ὁ διάκονος προσκαλεῖ τοὺς πιστοὺς ἵνα κλίνωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τῷ Κυρίῳ, ὁ δὲ ἱεράρχης μυστικῶς εὐχαριστεῖ τῷ τῶν ὅλων Δεσπότῃ διὰ τὴν ἄνωθεν ἔκχυσιν τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος καταβάσης ἀπὸ τῶν ἀποστόλων μέχρις αὐτοῦ λέγων· «εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε . . . ὅτι ἣν ἐξέχεας χάριν ἐπὶ τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἐφ' ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐξέχεας». ἐξακολουθῶν δὲ τὴν δέησιν ἵνα ἐπὶ τοῦ νῦν ἐγκαινιζομένου θυσιαστηρίου τὰ προσφερόμενα δῶρα μεταποιῶνται μυστηριωδῶς εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ λέγων· «δι' ὃ δεόμεθά σου, πλήρωσον χάριτος τὸ θυσιαστήριόν σου τοῦτο, ὥστε τὰς ἐν αὐτῷ προσφερομένας θυσίας μεταποιεῖσθαι εἰς τὸ πανάγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ εἰς σωτηρίαν τοῦ κόσμου παντὸς καὶ τῆς ἡμῶν ἀναξιότητος», ἀναπέμπει μεγαλοφώνως τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος τῆς ὑπεραγίας Τριάδος.

Κατόπιν ἀνάπτει τὴν πρώτην κανδήλαν πληρωθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἐλαίου καὶ τίθησιν αὐτὴν πρὸς τὸ σύνθρονον, ὄπισθεν καὶ ἄνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, ὡσεὶ ἐν τοῖς ἐνδοτάτῳ τῆς Ἀνατολῆς, ὅθεν δέον ἵνα ἐκχῇται τὸ πνευματικὸν φῶς ἐπὶ πᾶσαν τὴν φωτιζομένην ἐκκλησίαν.

Ἐὰν ὁ ἱερουργῶν ἀρχιερεὺς ἀδυνατῇ τελέσαι τὰ τῆς καθιερώσεως τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἱστησιν ἐνταῦθα τὴν ἀκολουθίαν ταύτην καὶ συνεχίζει αὐτὴν ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ, συνήθως ὅμως ἄνευ διακοπῆς ἡ ἱερὰ αὕτη ἐξακολουθεῖ τελετή. Ὁ ἱεράρχης ἐν τῷ ἱερῷ μὲν βήματι διανέμει τοῖς πρεσβυτέροις τὸ εὐαγγέλιον, τὸν σταυρὸν καὶ τὰς εἰκόνας, πρὸ δὲ τῶν ὡραίων πυλῶν ἱστάμενος διανέμει καὶ τοῖς λαϊκοῖς λαμπάδας, μεθ' ὃ λαβὼν τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον ἀκολουθεῖ τῇ πομπώδει πορείᾳ ἐκφωνήσας· «ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν», καὶ εὐθὺς οἱ χοροὶ πορευόμενοι ὄπισθεν τῶν ἐκκλησιαστικῶν σημαιῶν ψάλλουσι.

«Τῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ μαρτύρων σου ὡς πορφύραν καὶ βύσσον τὰ αἵματα ἡ ἐκκλησία σου στολισαμένη δι' αὐτῶν βοᾷ σοι, Χριστὲ ὁ Θεός. Τῷ λαῷ σου τοὺς οἰκτιρμούς σου κατάπεμψον, εἰρήνην τῇ πολιτείᾳ σου δώρησαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

«Ὡς ἀπαρχὰς τῆς φύσεως τῷ φυτουργῷ τῆς κτίσεως, ἡ οἰκουμένη προσφέρει σοι, Κύριε, τοὺς θεοφόρους μάρτυρας· ταῖς αὐτῶν ἱκεσίαις ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ τὴν ἐκκλησίαν σου διὰ τῆς θεοτόκου συντήρησον, πολυέλεε».

Ἀλλὰ ποῦ κατευθύνεται ἡ πορεία αὕτη; διατί ὁ πνευματικὸς σύλλογος ἐξέρχεται; καὶ μένει ὡσεὶ ξένος πρὸς τοὺς ἐγκαινίσαντας ὁ ἐγκαινισθεὶς ναός; διὰ τί ᾄσμα περὶ μαρτύρων;

Ἡ εὐλαβὴς συνοδία, ἣν εἴδομεν ἐξερχομένην τοῦ ναοῦ, πορεύεται εἰς καθιερωμένον ἤδη γείτονα ναόν, εἰς οὗ τὸ θυσιαστήριον ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς προτεραίας εἶχον ἀποτεθῇ λείψανα μαρτύρων, ὅπως παραλάβῃ ταῦτα καὶ ἐπ' αὐτῶν στερεώσῃ τὸ ἀνεγερθὲν νέον θυσιαστήριον· ἀνάγκη ἵνα εἰς τὰ θεμέλια τούτου τεθῶσιν αἱ ἄῤῥαρτοι μερίδες τῶν ἁγίων λειψάνων, διότι ἐπὶ τῶν μαρτυρικῶν ὀστῶν κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τῶν φονικῶν διωγμῶν ἐστερεώθη ἡ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία, καὶ ἐπὶ τῶν τάφων αὐτῶν τὰ πρῶτα ἱερὰ θυσιαστήρια τῶν χριστιανῶν ἀνηγέρθησαν. Μηδέποτε ἀγνωμονοῦσα ἡ ἐκκλησία, στολίζεται ὡς γενναῖος στρατιώτης διὰ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ἀκούουσα δὲ τοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ ἀποκαλύψει (κεφ. ς' 9) λέγοντος· «καὶ ὅτε ἤνοιξε (τὸ ἀρνίον) τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον», μιμεῖται ἐπὶ τῆς γῆς τὴν οὐράνιον ταύτην θέαν, ἣν ὁ προφήτης πνευματικῶς ἐθεάσατο. Τούτου χάριν τὸ εὐσεβὲς πλῆθος τὴν εὐλαβῆ ταύτην πορείαν ἀναλαμβάνει, ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τὸν καθιερωμένον ναόν, ἐν ᾧ, ὡς προέφημεν, τὰ ἱερὰ λείψανα ἐτέθησαν ἀφ' ἑσπέρας, εἰσέρχεται εἰς τὸ ἅδυτον αὐτοῦ ἄνευ ῥάβδου καὶ μίτρας ὁ ἱεράρχης καὶ μετὰ μικρὰν ἐκτενῆ τοῦ διακόνου ἐκφωνεῖ· «ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις τοῖς ὑπὲρ σοῦ ἀθλήσασι τιμίοις μάρτυσιν ἐπαναπαύων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Κατόπι προσεύχεται πρὸς τὸν Κύριον τὸν πιστὸν ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ἀψευδῆ ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις, τὸν χαρισάμενον τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μάρτυσιν ἀγωνίσασθαι τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν, τελέσαι τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας καὶ φυλάξαι τὴν πίστιν τῆς ἀληθοῦς ὁμολογίας, ἵνα χαρίσηται καὶ ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις αὐτοῦ δούλοις μέρος καὶ κλῆρον ἔχειν μετ' αὐτῶν, ὅπως μιμηταὶ αὐτῶν γενόμενοι καταξιωθῶμεν τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν. Θυμιάσας ἔπειτα τὰ ἱερὰ λείψανα καὶ ἐν μυστικῇ εὐχῇ ὑμνολογήσας τοὺς

ὑπὲρ Ἰησοῦ Χριστοῦ σφαγιασθέντας, αἴρει δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸν δίσκον, ἐν ᾧ ταῦτά εἰσιν ἀποτεθειμένα, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· ὑποστηριζόμενος δὲ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ πνευματικοῦ συλλόγου, ἐπανέρχεται πρὸς τὸν νέον ναὸν καὶ περιέρχεται αὐτὸν μετὰ πομπῆς. Ἐν τῇ κύκλῳ τοῦ νέου ναοῦ πανηγυρικῇ περιφορᾷ ταύτῃ, εἷς τῶν ἱερέων ῥαντίζει δι' ἁγιασμοῦ τὰς ἐξωτερικὰς προσόψεις τῶν τοίχων τοῦ νέου ναοῦ, οἱ δὲ ψάλται ᾄδουσιν·

«Ἅγιοι μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες, πρεσβεύσατε πρὸς Κύριον ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

«Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεός, ἀποστόλων καύχημα, μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὧν τὸ κήρυγμα Τριὰς ἡ ὁμοούσιος.»

Φθάντες εἰς τὰς δυτικὰς τοῦ ναοῦ θύρας, εἷς τῶν κληρικῶν εἰσέρχεται καὶ κλείει αὐτάς, ὁ δὲ ἀρχιερεύς, μετὰ παντὸς τοῦ πνευματικοῦ συλλόγου καὶ τοῦ λαοῦ, μένων ἔξω, ἀποτίθησιν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν φέροντα λείψανα τῶν μαρτύρων δίσκον ἐπὶ ἀναλογίου προητοιμασμένου ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν. Τότε τελεῖται μία τῶν ὑψηλοτέρων ἅμα καὶ κατανυκτικωτέρων τελετῶν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Ὡς ἐν τῇ ἐνδόξῳ τοῦ Σωτῆρος ἀναλήψει οἱ ἄγγελοι ὁρῶντες αὐτὸν ἐν σχήματι ἀνθρώπου ἀνερχόμενον τοὺς οὐρανούς, ἐρίττοντες ὅτι ἠνεῴχθησαν αὐτῷ αἱ πύλαι τοῦ οὐρανοῦ, δὲν ἐνόουν τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, οὕτω καὶ ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς εὐλογήσας τὸ ὄνομα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἀναβοᾷ ὡς ἐκεῖνος πρὸς τὰς κεκλεισμένας πύλας· «ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης», ὁ ἐν τῷ κεκλεισμένῳ ναῷ κληρικὸς ἀπαντᾷ αὐτῷ ἠρέμα καὶ ὡσεὶ ἐκ βάθους τοῦ οὐρανοῦ· «τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;» Ταῦτα δὲ ψάλλομεν μιμούμενοι τὰ τῶν ἀγγέλων ἐν τῇ ἀναλήψει γενόμενα, διότι τότε οἱ ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι ἐμάνθανον παρὰ τῶν ἐπὶ γῆς τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπίσεως, καθ' ἃ καὶ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι «διὰ τῆς ἐκκλησίας ἐγνώσθη ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἣ καὶ τοῖς πρώτοις τῶν ἀγγέλων ἀκατανόητος, ὅτι Θεὸς ἔσται ἐν σαρκὶ τὸ ὁμολογουμένως μέγα μυστήριον.

Γονυκλιτῶν ὁ ἱεράρχης καὶ ταπεινούμενος, διὰ δὲ τῆς ταπεινώσεως ταύτης δῆλῶν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν δουλείαν αὐτοῦ, ἐπικαλεῖται τὸν Θεόν, τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὃς διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐδωρήσατο ἡμῖν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν οὐράνιον ἀγαλλομένην ἐκκλησίαν, ὅπως ἐπιβλέψῃ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ ναοῦ τούτου, ἀνεγειρομένου κατὰ τὸν τύπον ἡμῶν αὐτῶν, τῆς ζώσης δηλονότι ἐκκλησίας, τῶν μελῶν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ στερεώσῃ αὐτὸν ἄχρι συντελείας τοῦ κόσμου εἰς προσφορὰν ἐν αὐτῷ τῆς ἀνηκούστης δοξολογίας τῇ ὑπεραγίᾳ Τριάδι. Πρὸς τούτοις δέεται ἵνα σὺν τῇ εἰσόδῳ τῶν ἱερέων συνεισέλθωσι καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐν τῷ καθαγιασθέντι ναῷ, διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ δίσκου ἁγίων λειψάνων ποιεῖ ἔξωθεν ἐπὶ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ μεγαλοφώνως ἀπαντῶν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας ἔσωθεν· «τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;» λέγων αὐτοῖς· «Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός· Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης», ἀκούει τοὺς μυστηριώδεις τούτους λόγους ἐπαναλαμβανομένους ὡς ὑπὸ τῆς ἠχοῦς ἔσωθεν, ἐντὸς τοῦ ναοῦ, βλέπει τὰς πύλας αἴφνης ἀνοιγομένας, καὶ κατ' εὐθεῖαν πορεύεται πρὸς τὸ ἄδυτον τοῦ ναοῦ, ἔνθα ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἀποτίθησι τὸν δίσκον καὶ θυμιᾷ αὐτόν· ἐπιχέων δὲ εἶτα μύρον ἐπὶ τὰς ἁγίας μερίδας τῶν ἱερῶν λειψάνων, ἐμβάλλει ταῦτα εἰς τὸ ἀντιμίνσιον καὶ εἰς μικρὰν θήκην μετ' εὐόσμου κηρομαστίχης, καὶ διατάσσει ἵνα ἀποτεθῶσιν οὕτως ἔχοντα ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τὸ μέσον τῆς ἁγίας τραπέζης στυλίσκου, ὡς θεμέλιον ἀκράδαντον· καὶ τότε ἀποτείνεται πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστῶν αὐτὸν τὸν καὶ ταύτην τὴν δόξαν δωρησάμενον τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθλήσασιν ἁγίοις μάρτυσιν, ἵνα διασπείρωνται ἐφ' ὅλης τῆς γῆς τὰ λείψανα αὐτῶν πρὸς θεμελίωσιν τῶν ναῶν καὶ βλαστάνουσι καρποὺς ἰαμάτων, ὅπως διὰ τῶν πρεσβειῶν καὶ ἱκεσιῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ὧν ἔπαθον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, δωρήσηται καὶ ἡμῖν τὴν σωτηρίαν.

Ὡς ὅτε ὁ Σαλομὼν συντελέσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν ἐν αὐτῷ τὸ μαρτύριον τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ, τὰς πλάκας τοῦ νόμου ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῶν χερουβεὶμ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων κλίνας γόνυ ἐδοξολόγησε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, οὕτω καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τοῦ λαοῦ κλίνουσι τὸ γόνυ καὶ δέονται πρὸς Κύριον τὸν ποιητὴν τοῦ φωτὸς τὸν ἀνακαινίσαντα ἡμᾶς διὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκπαλαι εὐδοκήσαντα τὴν ἀνανέωσιν τῆς κτίσεως διὰ τῶν συμβόλων τῆς νέας διαθήκης ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Σινᾶ καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σαλομῶντος, ὅπως εὐσπλάγχνως ἐπιβλέψῃ ἐπὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ἐν τῷ νέῳ οἴκῳ τῆς δόξης αὐτοῦ, ἀνακαινίσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ δωρήσηται τοῖς ἱερεῦσι μὲν καὶ παντὶ τῷ λαῷ εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν, τοῖς δὲ εὐσεβέσι κτίτορσι τοῦ ναοῦ σωτηρίαν ψυχῆς καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ τὰ πνευματικὰ δῶρα εἰς προσκύνησιν τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Κατόπιν ὁ ἀρχιερεὺς προχωρεῖ εἰς μέσον τοῦ ναοῦ πρὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ διὰ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ εὐλογεῖ τὰ τέσσαρα τοῦ ναοῦ μέρη, ἐν ᾧ ἐκφωνοῦνται τὰ δίπτυχα καὶ ψάλλεται ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ ἱερουργοῦντος ἱεράρχου.

Οὕτω καθιεροῦται ὁ ναός, ἐν ᾧ αἱ προσευχαὶ καὶ δεήσεις ἡμῶν ἀναπέμπονται καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν Ὕψιστον καὶ αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι, ὧν ἑκάστην ἐπισκοποῦντες ἐξηγήσομεν ἐν τοῖς ἑπομένοις τεύχεσιν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Πρὸ ἐτῶν ὁ τῇ ὀρθοδοξίᾳ προσελθὼν διδάκτωρ τὰ θεολογικὰ κ. J. J. Overbeck ἀνηνέχθη τῇ ἁγιωτάτῃ διοικούσῃ συνόδῳ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ὑποβάλλων τὴν ἰδέαν συστάσεως ὀρθοδόξου δυτικῆς ἐκκλησίας, ἀκολουθούσης ἰδίῳ τυπικῷ, συμφώνῳ τοῖς ἐξωτερικοῖς τῆς λατρείας, τύποις, πρὸς οὓς ἔκπαλαί εἰσιν εἰθισμένοι οἱ ἐν τῇ Δύσει· ἐπὶ δὲ τούτῳ ὑπέβαλε καὶ σχέδιον λειτουργίας πρὸς ἐξέτασιν καὶ μελέτην καὶ ἐν παραδοχῇ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ὀρθόδοξον δυτικὴν ἐκκλησίαν. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην τοῦ διδάκτορος κ. Ὄφερβεκ μετὰ τῶν συνημμένων αὐτῇ σχεδίων διὰ γραμμάτων αὐτῆς ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἀπέστειλε τότε πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἁρμοδίαν ἵνα ἀποφανθῇ γνώμην ἐπὶ τούτου. Τὰ γράμματα τῆς ἁγιωτάτης συνόδου μετὰ τῶν συνημμένων ἐκθέσεων καὶ σχεδίων ληφθέντα ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἔμειναν ἀνενέργητα ἕνεκα παρεμπεσουσῶν περιστάσεων τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Μετά τινα ἔτη ὁ διδάκτωρ κ. Ὄφερβεκ ἀνανεχθεὶς πρὸς τὴν Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀνάρρησιν τῆς Α. Θ. Π., ἐπανέλαβε τὴν διὰ τῆς ἁγιωτάτης συνόδου πασῶν τῶν Ρωσσιῶν γενομένην αἴτησιν καὶ ἐπεκαλέσατο τὰ γράμματα, ἅτινα ἀναφορικῶς τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἡ ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔγραψε πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν τῆς ἐκκλησίας θρόνον. Ἐπὶ τῇ αἰτήσει ταύτῃ ἀνεζητήθη ὁ σχετικὸς φάκελος καὶ, ἀνευρεθέντων τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων, εἰσήχθη ἡ ὑπόθεσις πρὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἥτις σκεψαμένη ἐπὶ τῶν διατυπουμένων αἰτήσεων ἀνέθετο εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ σεβ. συνοδικῶν τὴν μελέτην τῶν ζητημάτων, ὧν τὴν ἐμφάνισιν προεκάλουν αἱ ὑποβληθεῖσαι αἰτήσεις. Καὶ ἐπῆλθε μὲν συνεννόησις ἐπί τινων σημείων, πλὴν ἔτι δὲν κατηρτίσθη ὁριστικὴ ἐπὶ τῶν καθόλου αἰτήσεων συμφωνία· διὸ ἐδέησεν ἵνα ἡ ἐκκλησία τηλεγραφήσῃ τῷ κ. Ὄφερβεκ, ἐπειγομένῳ ἐλθεῖν ἐνταῦθα πρὸς ἀναγνώρισιν ὀρθοδόξου δυτικῆς ἐκκλησίας λειτουργούσης κατ' ἴδιον τυπικόν, ἵνα ἀναβάλῃ τὴν ἐνθάδε πρόσοδον αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἡ διορισθεῖσα ἐπιτροπὴ ἐξενέγκῃ γνώμην καὶ ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτῆς ἡ ἱερὰ σύνοδος.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ ἁγία ἐκκλησία διηνεκῶς εὐχομένη τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων καὶ τὴν ὑπὸ ἓνὶ ποιμένι, τῷ ἀρχιποίμενι Ἰησοῦ συναγωγὴν πάντων τῶν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ σεμνυνομένων οὐ λείπεται διερευνῶσα τὸ δυνατὸν τῆς καταπτώσεως τῶν μεσοτοίχων, ὅσα παρερμηνεῖαι ἢ ἄλλα αἴτια ἤγειραν πρὸς διάσπασιν τῆς ἑνότητος τῆς πίστεως καὶ μερισμὸν τῆς ἀμερίστου τοῦ Κυρίου ποίμνης.

Ἡ ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία βαρυαλγῶς ἰδοῦσα τὸ Ἀρμενικὸν ἔθνος μὴ συμμετασχὸν τῆς ἐν Χαλκηδόνι γενομένης ἁγίας ϛ' οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τὰς δεινὰς τότε περιστάσεις ἐν Ἀρμενίᾳ τῇ καταπορθηθείσῃ ὑπὸ τοῦ τῶν Περσῶν Ἰσδεγέρδου καὶ δουλαγωγηθείσῃ καὶ διὰ τὴν εἰς αἰχμαλωσίαν τέως ἀπαγωγὴν τοῦ τε καθολικοῦ Ἰωσὴφ τοῦ Α' καὶ παντὸς τοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ εὐαγοῦς κλήρου, δὲν ὤκνησεν ἵνα μετακαλέσηται τοῦτο πρὸς ἕνωσιν καὶ ἀπόκρουσιν τῶν ἐκ παρερμηνείας γεννηθεισῶν διαφωνιῶν, ἃς ἀτυχῶς εἶχον ἐπαυξήσει τὸ ὡς μὴ ὤφελεν ἑνωτικὸν τοῦ τὰ Εὐτυχοῦς νοσήσαντος αὐτοκράτορος Ζήνωνος καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ τοῦτον διαδεξαμένου Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου. Ὅθεν καὶ ἐν ἔτει 591 Μαυρίκιος ὁ αὐτοκράτωρ λόγους εἰρήνης πρὸς τὸν καθολικὸν Μωυσέα τὸν Β' διέπεμψε καὶ πρόσκλησιν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ συνενώσει διετυπώσατο. Ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη ἀπέτυχεν. Ἐκ τῆς ἀποτυχίας ὅμως ταύτης δὲν ἀπεθαρρύνθη ἡ ἐκκλησία, ἀλλ' ἐν ᾧ ὀδηνεκῶς ἐν τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ ἐξελιπάρει τὸν Θεὸν τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως ἐξαιτουμένη, οὐκ ἐπαύετο λόγους εἰρήνης τοῖς Ἀρμενίοις διαμηνύουσα καὶ ἐπισημότερον τὰ τῆς ἑνώσεως διαπραγματευομένη πρὸς αὐτοὺς περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ιϛ' αἰῶνος. Πρὸς τοῦτο δὲ εἶχεν ἀποσταλῆ δὶς τότε πρὸς Ναρσῆν τὸν Λαμπρονήσιον καὶ ὁ Θεωριανός, καὶ σύνοδος Ἀρμενίων ἐπισκόπων συνεκλήθη ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας τῷ 1172, ἥτις ὅμως δὲν κατέληξεν εἰς τὸ ποθούμενον τέλος ἕνεκεν τοῦ τῷ ἑπομένῳ ἔτει ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ κλεινοῦ Ναρσῆ τοῦ Χαρίεντος. Ἔκτοτε καιρικῶν ἐπαλλήλων περιστάσεων ἡ ἐπιφορὰ ἐκώλυσε τὴν αὐθις περὶ τούτου ἐνέργειαν καὶ τὸ μεσότοιχον διετηρεῖτο, εἰ καὶ ἐκατέρωθεν φωναὶ διαμαρτυρίας ἐξηκούοντο τὴν καταῤῥῆψιν αὐτοῦ θερμῶς ἐκζητοῦσαι καὶ πρὸς τοῦτο τὴν προσοχὴν τῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἰθυνόντων ἐφελκόμεναι. Ὁ πόθος οὗτος ζωηρότερος ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἤρξατο ἐκδηλούμενος· ὅθεν ἡ Ἐκκλησία ἔγνω ἵνα ἐγκύψῃ αὖθις ἐνεργητικώτερον ἐπὶ τὴν μελέτην τῶν διαχωριζόντων λόγων καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τρόπου προσεγγίσεως. Ἐπὶ τούτῳ σκέψεως συνοδικῆς γενομένης, ἐνεκρίθη ἡ σύστασις ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν σεβ. ἁγίων συνοδικῶν Νικομηδείας, Μιτυλήνης Χίου καὶ τῶν πανσ. ἀρχιμανδριτῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Κωνστ. Δεληγιάννη ἀρχιγραμματέως τῆς ἱερᾶς συνόδου, καὶ Κωνστ. Βαφείδη, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἀνερεύνησις τῶν λόγων τῶν χωριζόντων τοὺς Ἀρμενίους ἀφ' ἡμῶν καὶ ἡ δέουσα γενέσθαι ἐνέργεια πρὸς προσέγγισιν καὶ ἄρσιν τοῦ μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτῶν μεσοτοίχου.

Ἀπὸ εἰκοσαετίας λειτουργεῖ ἀθορύβως μὲν ἀλλὰ λυσιτελῶς ἐν Ἐπιβάταις, μικρᾷ πολίχνῃ ἐπὶ τῆς Προποντίδος, τὸ τῷ ἀειμνήστῳ ἱδρυτῇ αὐτοῦ Σαράντῃ Ἀρχιγένει ὁμώνυμον παρθεναγωγεῖον, οὗτινος καλλίκαρποι βλαστοὶ 40 διδασκάλισσαι ἐν διαφόροις τῆς Θρᾴκης πόλεσιν ἀποκατεστημέναι κρατύνουσι τὴν περὶ τοῦ μορφώσαντος αὐτὰς παρθεναγωγείου ὑπόληψιν τοῦ δημοσίου. Ἐπίσης λειτουργεῖ ἐκεῖ εὐδοκίμως ἀπὸ δεκαετίας καὶ τὸ παρ' αὐτῷ Ἑλένειον ἐκπαιδευτήριον τῶν ἀρρένων, καὶ ἀπὸ πενταετίας τὸ νεώτερον ἀδελφὸν αὐτῶν καθίδρυ-

μα τὸ Ἀρχιγένειον νηπιαγωγεῖον, ὀφεῖλον καὶ τοῦτο τὴν ὕπαρξιν εἰς τὴν φιλογένειαν τοῦ ἀειμνήστου ἰατροῦ Σαράντου, εἰς τὴν φιλομουσίαν καὶ τὴν εὐλαβῆ πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ στοργὴν τῆς χήρας αὐτοῦ κ. Ἑλένης Σ. Ἀρχιγένους καὶ εἰς τὴν εὐσεβῆ ἀφοσίωσιν τοῦ θετοῦ αὐτῶν υἱοῦ κ. Φωτίου Ἀρχιγένους. Αἱ τοῦ παρθεναγωγείου μαθήτριαι ἐδιδάχθησαν ἐφέτος τὰ ἐν τῇ δ' γυμνασιακῇ τάξει διδασκόμενα μαθήματα παραδοθεῖσαι τὸν Προμηθέα δεσμώτην τοῦ Αἰσχύλου. Οἱ δὲ τοῦ Ἑλενείου ἐκπαιδευτηρίου τρόφιμοι ἱερά, ἑλληνικά, λατινικά, ἄλγεβραν, λογικήν, φυσικὴν καὶ χημείαν μετὰ πειραμάτων. Ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τούτῳ, ὑφ' οὗ ἐμορφώθησαν ἄχρι τοῦδε ἓξ διδάσκαλοι καὶ τρεῖς τῆς ἐπιστήμης μύσται τὴν ἰατρικὴν σπουδάζοντες, ἐφοίτησαν ἐφέτος ἐν συνόλῳ 26, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπεφοίτησεν ὁ τοῦ διευθυντοῦ υἱὸς Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγένης. Ἀτυχῶς μεθ' ὅλους τοὺς καρποὺς, οὓς ταῦτα ἀποφέρουσιν, ἡ οἰκονομικὴ αὐτῶν θέσις δὲν εἶνε εὐάρεστος, ὅθεν καὶ πρὸς τὴν ἐκ τῶν ἐνόντων θεραπείων αὐτῆς ἡ ἀξιότιμος κ. Ἑλένη Σ. Ἀρχιγένης διαπραγματεύεται τὴν ἐκποίησιν τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ οἰκίας αὐτῆς, ὅπως ἔλθῃ αὐτοῖς ἐπίκουρος.

Τί ἂν εἴποι τις πρὸς ἔπαινον τηλικαύτης αὐτῆς ἐθελοθυσίας; Πᾶς λόγος ἔσται ἀνεπαρκὴς καὶ ἥκιστα διερμηνευτικὸς τοῦ μεγέθους τῆς φιλομουσίας τε καὶ φιλογενίας.

Ἔχομεν ἐν ὄψει ἔκθεσιν τῆς ἐν τμήματί τινι τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας Φιλιππουπόλεως πνευματικῆς κινήσεως τοῦ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἐν Φιλιππουπόλει ἐπὶ 24,053 κατοίκων ὁμογενεῖς εἰσι 4,951 διατηροῦντες δαπάνῃ 1974 λιρ. ὀθ. ἀκτὼ σχολεῖα, ἐν οἷς διδάσκουσι 19 διδάσκαλοι καὶ 10 διδασκάλισσαι, φοιτῶσι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων 918 μαθηταί. Ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις καταλέγονται τὰ ἐκ τοῦ μεγαθύμου αὐτῶν ἱδρυτοῦ ἐπονομαζόμενα Ζαρίφεια διδασκαλεῖα, εἰς ἃ φοιτῶσι 293 μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ὑπὲρ ὧν ἀναλίσκονται κατ' ἔτος λίρ. ὀθ. 1256. Μετ' αὐτὰ ἔρχεται ἡ δημοτικὴ σχολὴ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ὑπὲρ ἧς δαπανῶνται κατ' ἔτος λίρ. ὀθ. 200 καὶ ἐν ᾗ φοιτῶσι 223 παῖδες εἰς τέσσαρας διῃρημένοι τάξεις· ἡ Γκιουμουσκερδάνειος δημοτικὴ σχολή, ἐν ᾗ φοιτῶσι 42 παῖδες καὶ δι' ἣν δαπανῶνται κατ' ἔτος λίρ. ὀθ. 38· ἡ δημοτικὴ σχολὴ Λαοὺτ, ὑπὲρ ἧς δαπανῶνται κατ' ἔτος λίρ. ὀθ. 25 καὶ ἐν ᾗ φοιτῶσιν 61 παῖδες· ἓν γραμματοδιδασκαλεῖον, ὑπὲρ οὗ δαπανῶνται κατ' ἔτος λ. ὀθ. 13 καὶ ἐν ᾧ φοιτῶσιν 20 παῖδες, καὶ δύο νηπιαγωγεῖα, ὑπὲρ ὧν δαπανῶνται κατ' ἔτος λ.ὀθ.192 2[7 καὶ ἐν οἷς φοιτῶσι 237 νήπια· καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Δεῖρμένδερε, ἐν ᾧ ἐπὶ πληθυσμοῦ 610 κατ. 95 εἰσὶν ὁμογενεῖς, διὰ δαπάνης λιρ. ὀθ. 14 2[7 ἓν γραμματοδιδασκαλεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσι 35 παῖδες. Ἐν τῇ περιφερείᾳ Κώνους ἔνθα ἐ ι πληθυσμοῦ 25,103 εἰσὶν ὁμογενεῖς 12,248, διατηροῦνται 111 σχολεῖα, ἐν οἷς 13 διδάσκαλοι καὶ 8 διδασκάλισσαι διδάσκουσι 1108 παῖδας ἀμφοτέρων τῶν φύλων διὰ δαπάνης λ. ὀθ. 761 κατ' ἔτος. Ἐκ τούτων ἡ Στενήμαχος ἔχουσα ὁμογενῆ πληθυσμὸν 9525 ἐπὶ 16,819 κατ. δαπανῶσα λίρ. ὀθ. 679 συντηρεῖ 7 σχολεῖα, μίαν κεντρικὴν σχολὴν, ἓν παρθεναγωγεῖον, 2 δημοτικὰς τῶν ἀρρένων καὶ 3 νηπιαγωγεῖα, ἐν οἷς διδάσκουσι 10 διδάσκαλοι καὶ 7 διδασκάλισσαι, παιδεύονται δὲ ἐν συνόλῳ 865 παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὧν 359 ἀνήκουσιν εἰς τὰς σχολὰς τῶν ἀρρένων, 122 εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον καὶ 384 εἰς τὸ νηπιαγεῖον· τὰ Βοδινὰ ὑπὸ 1183 ὁμογενῶν οἰκούμενα διὰ δαπάνης 60 λιρ. ὀθ. συντηροῦσι μίαν δημοτικὴν τῶν ἀρρένων σχολὴν ἀριθμοῦσαν 81 μαθητὰς, καὶ 1 παρθεναγωγεῖον ἀριθμοῦν 51 μαθητρίας· τὸ Ἀρβανιτοχώριον ὑπὸ 355 ὁμογενῶν οἰκούμενον διὰ δαπάνης 30 λιρῶν μίαν δημοτικὴν σχολὴν, ἐν ᾗ φοιτῶσι 35 παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἤτοι 25 ἄρρενα καὶ 10 θήλεα, καὶ τὸ χωρίον Κουκλάνη ἐξ 953 ὁμογενῶν ἐπὶ 1806 οἰκούμενον διὰ δαπάνης 22 λιρ. ἓν δημοτικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσι 50 ἄρρενα καὶ 26 θήλεα, ἤτοι τὸ ὅλον 76 μαθηταί. Τέλος ἐν Ταταρπαζαρτζικίῳ, ἔνθα ἐκ πληθυσμοῦ 18,562 κατ. ὁμογενεῖς εἰσι 1270, διὰ δαπάνης 361 λιρ. ὀθωμ. συντηροῦνται 6 σχολεῖα, ἐν οἷς ὑπὸ 3 διδασκάλους καὶ 3 διδασκαλίσσαις 96 ἄρρενα, 73 θήλεα καὶ 30 νήπια, ἤτοι ἐν ὅλῳ 299 μαθηταί. Ἐκ τούτων οἱ ἐν Ταταρπαζαρτζικίῳ ὁμογενεῖς ἀριθμούμενοι εἰς 322 ἐπὶ 4,940 κατ. διὰ δαπάνης 102 λιρ. ὀθ. συντηροῦσι μίαν σχολὴν ἀριθμοῦσαν 20 μαθητὰς καὶ 10 μαθητρίας, καὶ 1 νηπιαγωγεῖον ἔχον 78 τροφίμους, οἱ ἐν Περιστερᾷ ἀριθμούμενοι εἰς 458 ἐπὶ 1832 κατ. διὰ δαπάνης 100 λιρῶν μίαν σχολὴν τῶν ἀρρένων ἔχουσαν 56 μαθητὰς, καὶ 1 παρθεναγωγεῖον 41 ἀριθμοῦν μαθητρίας· τέλος οἱ ἐν Χάσκιοϊ ἀριθμούμενοι εἰς 480 ἐπὶ 11,790 κατ. διὰ δαπάνης 162 λιρῶν διατηροῦσι μίαν δημοτικὴν σχολὴν τῶν ἀρρένων ἀριθμοῦσαν μαθητὰς 20, καὶ παρθεναγωγεῖον μετὰ νηπιαγωγείου, ἐν οἷς φοιτῶσιν 74 μαθήτριαι καὶ νήπια.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω ἐξάγομεν ὅτι ἐν τοῖς τμήμασι Φιλιππουπόλεως, Κώνους, καὶ Ταταρπαζαρτζικίου ἐπὶ πληθυσμοῦ 63,388 ψυχῶν ἀριθμοῦνται ὁμογενεῖς 18,232, οἵτινες διὰ δαπάνης 3,118 κατ' ἔτος λιρῶν ὀθωμ. συντηροῦσιν 26 σχολεῖα, ἐν οἷς διδάσκουσι μὲν 36 διδάσκαλοι καὶ 21 διδασκάλισσα, φοιτῶσι δὲ παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων 2,349.

Μετὰ λύπης ἡ ἐκκλησία ἔγνω τὰ ἔναγχος ἐν Σταυροδρομίῳ γενόμενα ἀναφορικῶς τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἐριτίμου ταύτης κοινότητος, ἣν πρωτεύουσαν ὁρῶσα ἐν εὐπορίᾳ καὶ ἀγαθοεργίαις εὔχεται καὶ ἐφίεται πρωτεύουσαν εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν δημόσιον ἐκπαίδευσιν καὶ τύ ον εἶναι ἄλλων κοινοτήτων καὶ μηδεμιᾶς καθυστερεῖν, μηδὲ ἡττᾶσθαι τῶν μὴ διατιθεισῶν τὰ μέσα, ἅτινα ὁ ἐν δωρεαῖς πλούσιος Θεὸς αὐτῇ ἐπεβράβευσατο. Ὅθεν ἅμα ὡς ἐπληροφορήθη ἡ ἐκκλησία τὰ Πέραν γενόμενα, διὰ πατριαρχικοῦ πιττακίου διηρμήνευσε τοῖς ἁρμοδίοις τὴν λύπην αὐτῆς καὶ συνεστήσατο τὰ δέοντα.

Πεποίθαμεν ὅτι αἱ πατριαρχικαὶ συστάσεις ἐπιδράσουσι τελεσφόρως ἐπὶ τὰς σκέψεις τῶν διεπόντων τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς διακεκριμένης ταύτης κοινότητος, καὶ τὰ τῶν σχολείων αὐτῆς ῥυθμισθήσονται ἀξίως τοῦ ὀνόματος καὶ γοήτρου τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος Πέραν.

Οἱ ἐν Καβάλλᾳ (Χριστιανουπόλει) ὁμογενεῖς, εἴ πέρ τις καὶ ἄλλη ὁμοεθνὴς κοινότης, φιλοτίμως ἀνθαμιλλώμενοι ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ καλῷ περὶ τῆς παιδείας, καὶ τὸ ἐπίκαιρον τῆς ἑαυτῶν θέσεως καθορῶντες ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, προέβησαν ἀντὶ πάσης θυσίας εἰς τὸ ἀναδιοργανῶσαι τὰ ἐκπαιδευτικὰ αὐτῶν πράγματα, ὅπως ἄλλως τε καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς παρούσης ἐπιβάλλουσιν ἐποχῆς. Τὴν ἀρχεβουλίαν τοῦ γενναίου τούτου ἐγχειρήματος ἔσχεν ὁ αὐτόθι φιλογενὴς κ. Μιχαὴλ Σπόντης, ὅστις καὶ διὰ προσφάτου αὐτοῦ ἐπιστολῆς ἀνηνέχθη πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὴν ἐπὶ τούτῳ συνδρομὴν αὐτῆς καὶ ἀντίληψιν ἐπικαλουμένη. Ἡ Α. Θ. Π. ἀπαντῶσα συνεχάρη ἐκ ψυχῆς τῷ εἰρημένῳ κυρίῳ καὶ τοῖς ἀξιοτίμοις καὶ φιλοπάτρισιν αὐτοῦ συνεργάταις διὰ τὸ κοινωφελὲς καὶ θεάρεστον τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, συστήσασα μὲν ἐγκαρτέρησιν καὶ μὴ ἀποδειλίασιν ἐκ τῶν περὶ αὐτοὺς οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ὑποσχομένη δὲ καὶ τὴν ἐντεῦθεν συναρωγήν, οὐχὶ ὅμως ὅσον ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη, ἀλλ' ὅσον, φεῦ, οἱ στενοὶ πάντοτε πόροι ἐπέτρεψαν.

Ἐπαινοῦντες προσηκόντως τὸν ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦτον ζῆλον τῶν ἐν Καβάλλᾳ ἀξιοτίμων ὁμογενῶν, εὐχόμεθα ὁλοψύχως ἵνα οἱ δυνάμενοι ἐκ τῆς πρωτευούσης, ὑπ' ὄψει λαμβάνοντες τὴν ἀφευκτον τῆς ὑποστηρίξεως τῶν γραμμάτων ἀνάγκην καὶ ἐν τῷ ἐπικαίρῳ τούτῳ τόπῳ ἐπέλθωσι βοηθοὶ αὐτῷ καὶ συναντιλήπτορες.

Τῷ παρελθόντι σαββάτῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α.Θ.Π. συνηδρίασε τὸ πρῶτον ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπή, ἧς τὰ μέλη μετὰ λύπης ἤκουσαν ἀναγνωσθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ι. Ἀριστοκλέους δηλοῦντος τὴν ἕνεκα τῶν ἀσχολιῶν αὐτοῦ ἀποχὴν ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Εἰ καὶ τὸ πολύφρονι καὶ πολυάσχολον τοῦ κ. Ι. Ἀριστοκλέους κοινῶς ὁμολογεῖται, οὐδένα ὅμως λανθάνει ὅτι τὸ φιλογενὲς αὐτοῦ καὶ φιλόμουσον φρόνημα πᾶν παρ' αὐτῷ κώλυμα ὑπερνικῶν, δὲν ἀποστερεῖ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ γένος τῶν ἐκ τῶν φώτων τοῦ ἀνδρὸς ὑπηρεσιῶν· ὅθεν πέποιθεν ἡ ἐπιτροπὴ ὅτι ὁ κ. Ι. Ἀριστοκλῆς προτρεπόμενος ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. δὲν θέλει ἐμμείνει εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτοῦ παραίτησιν, ἀλλ' ἀνακαλέσει αὐτὴν, μὴ ἀρνούμενος τὴν λίαν πολύτιμον ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ συνεργασίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ, ἣν καὶ ἡμεῖς συμμεριζόμεθα, παρεκλήθη ἡ Α. Θ. Π. ὅπως προτρέψῃ τὸν κ. Ι. Ἀριστοκλέα ἵνα ἀποσύρῃ τὴν ἀνωτέρω παραίτησιν αὐτοῦ.

Ἡ ἀνασύστασις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, περὶ ἧς ἐν τῷ 9' ἡμῶν τεύχει ἐλαλήσαμεν, ἀνηγγέλθη πρὸς τὰς ἐφορίας τῶν ἑνοριακῶν σχολείων διὰ τοῦ ἀκολούθου πατριαρχικοῦ πιττακίου·

Ἀριθ. $\frac{\text{Πρωτοκ. } 3453}{\text{Διεκπερ. } 2081}$

ΙΩΑΚΕΙΜ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Ἐντιμότατοι ἔφοροι τῶν ἐν . . . . . ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἡ μήτηρ Ἐκκλησία καθ' ἣν ἀείποτε οὐ παύεται ἐπιδεικνυμένη ἀξιόχρεων μέριμναν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ κατὰ Χριστὸν παιδεύσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως παντὸς τοῦ ὑφ' ἑαυτὴν εὐσεβοῦς πληρώματος, ὀπτ' ἐπανειλημμένων αὐτῆς προτρεπτικῶν γραμμάτων ὑπὸ χρονολογίαν κη' νοεμβρίου ᾳωοη', ιδ' μαΐου καὶ γ' σεπτεμβρίου ᾳωοθ', ἀνήγγειλε καὶ συνέστησε πρὸς τοὺς τιμιωτάτους ἐφόρους τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ ἰδίᾳ σχολῶν ὅσα ἠγήσατο λυσιτελῆ μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τούτων. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς διακελεύσεις τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἔλειψαν ἔν τισι τῶν ἑνοριακῶν σχολῶν ἄλλαις μὲν παρὰ τῶν ἐφοριῶν, ἄλλαις δὲ παρὰ τῶν διδασκάλων αἱ αὐτόβουλοι καὶ ἰδιόρρυθμοι ἐνέργειαι πρὸς ζημίαν καὶ βλάβην παλλαπλῆν. Ὅθεν, διὰ ταῦτα, τὰ περὶ ἡμᾶς δύο σώματα, ἥ τε ἱερὰ δηλονότι σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. συμβούλιον, λαβόντα ὑπ' ὄψιν τὴν τοιαύτην ἀνώμαλον καὶ ἔκρυθμον τῶν σχολειακῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἐνέκριναν τὴν ἀνασύστασιν τῆς κατὰ τὸ ᾳωογ' τὸ πρῶτον συστάσης πατριαρχικῆς κεντρικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἄμεσος ἐποπτεία αὐτῶν κατά τε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐν γένει διεύθυνσιν· ἐφ' ᾧ καὶ ἀναγγέλλοντες τοῦτο καὶ τῇ ὑμῶν ἐντιμότητι, προτρεπόμεθα ἐντόνως ὑμᾶς τε καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν καθ' ὑμᾶς σχολῶν ἵνα μηδὲν ἀπολύτως τοῦ λοιποῦ ἐκτελῆτε αὐτογνωμόνως καὶ κατ' ἰδίαν βούλησιν, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐξαιτεῖσθε τὰς ὁδηγίας τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς καὶ ὑπείκητε ἀναποφεύκτως εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, εἰδότες ἐκ τοῦ πρότερον ὅτι ἄλλως ἡ Ἐκκλησία καθίστησιν ὑμᾶς ὑπευθύνους ἀπέναντι τοῦ νόμου, καὶ ἐπομένως ὅτι ὑποστήσεσθε ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὴν προσήκουσαν ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν καὶ τιμωρίαν. Ἐξελέγησαν δὲ ἤδη πρόεδρος μὲν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Νικομηδείας κὺρ Φιλόθεος, μέλη δὲ αὐτῆς οἱ ἐκ τῶν ἐνταῦθα διαπρεπεστέρων λογίων, ἤτοι οἱ ὁσιολογιώτατοι ἀρχιμανδρῖται Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ Γερμανὸς Γρηγοριάδης καὶ οἱ κκ. Κ. Στ. Καραθεοδωρῆς, Κ. Καλλιάδης καὶ Ἰ. Ἀριστοκλῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

ᾳωπα', Ἰουλίου κ'.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ εὐχέτης

Διὰ τοῦ αὐστριακοῦ τῆς ἄνω ἀπέρχεται διὰ Σμύρνης εἰς τὴν θεόσωστον αὐτοῦ ἐπαρχίαν ὁ σεβ. γέρων ἅγιος Ἐφέσου κ. Ἀγαθάγγελος, ὅπως εὐλογήσῃ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ καὶ συνεορτάσῃ ἐν Βριούλοις τὴν ἐπέτειον τῆς κοιμήσεως τῆς Θεομήτορος. Ἡ ἐντεῦθεν ἀπουσία τῆς Α. Σεβ. ἐπισκεψομένης τὴν Μαγνησίαν καὶ τὰς Κυδωνίας διαρκέσει ἐπὶ μῆνα.

Τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐκδρομῆς ὁ σεβ. γέρων ἅγ. Νικομηδείας κ. Φιλόθεος.

Ὁ παν. ἅγιος Καστορίας κ. Κωνστάντιος ἐπεσκεψάμενος κατ' αὐτὰς τὸ τμῆμα Φλωρίνης δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ

νὰ ἐκκαύσῃ τὸ ἐνδιάθετον τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν αἴσθημα καὶ διενεργήσῃ τὴν σύστασιν σχολείων ἐν διαφόροις μέρεσι τοῦ τμήματος ἐκείνου, παρέχων ἑαυτὸν προθύμως ὑπόδειγμα ἐθελοθυσιῶν ὑπὲρ τῆς τῶν γραμμάτων ὑποστηρίξεως. Ἐν πολλοῖς χωρίοις τὸ παράδειγμα καὶ αἱ συστάσεις τῆς Α. παν. λαμπρῶς ἐτελεσφόρησαν, καὶ νεοπαγῆ σχολεῖα καταρτισθέντα παρέχουσιν ἤδη τοῖς τέκνοις τῶν φιλοτίμων κατοίκων τῶν μερῶν ἐκείνων τὰ τῆς παιδείας πρωτόλεια. Ἔν τισι δὲ μόνον χωρίοις ἡ μεγίστη τῶν κατοίκων ἀνέχεια καὶ πενία ἀνέστειλε πρὸς ὥραν τὴν ἀγαθὴν ταύτην ἐνέργειαν, ἀλλ' ἐλπίζεται σὺν Θεῷ ἀντιλήπτορι καὶ ἡ ἀνὰ τὰ χωρία ταῦτα ἐπέκτασις τῆς εὐεργετικῆς ὁρόσου τῶν γραμμάτων διὰ τῆς φιλοτίμου ἀρωγῆς τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν.

Ἀλλ' ὅ,τι συγχρόνως ἀναδείκνυσι τοὺς εὐσεβεῖς κατοίκους τοῦ τμήματος Φλωρίνης, εἶνε ἡ υἱϊκὴ αὐτῶν στοργὴ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἧς οὐκ ἐπελάθοντο οὐδὲ ἐν τῷ μέσῳ τῶν οἰκονομικῶν αὐτῶν στενοχωριῶν, ἀλλὰ τῇ προτροπῇ τοῦ παν. αὐτῶν ποιμενάρχου πειθόμενοι ἐκ τοῦ ταμείου τῶν ἱερῶν αὐτῶν ναῶν καὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων διενεργήσαντες ἔρανον 1050 γροσίων ἀπέστειλαν αὐτῇ. Συγκεκινημένη ἡ ἐκκλησία ἐπὶ τῷ δείγματι τούτῳ τῆς πρὸς αὐτὴν υἱϊκῆς στοργῆς εὔχεται τοῖς χρηστοῖς καὶ εὐγνώμοσι τούτοις τέκνοις καὶ ἐπικαλεῖται ὑπὲρ αὐτοῖς τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανίου πατρός.

Κατὰ τὰ ἐκ Νευροκοπίου ἐπιστελλόμενα τὸν θεοφ. ἅγ. Σκοπέλου ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον τοῦ παν. ἁγ. Δράμας ἀρικόμενον ἐκεῖσε ὑπεδέξαντο λαμπρῶς οἵ τε κάτοικοι καὶ αἱ ἀρχαί.

Πλεῖστα τὰ καλὰ ἠκούσαμεν περὶ τῶν ἐξετάσεων τῆς ἐν Βαλατᾷ δημοτικῆς σχολῆς τῆς εὐδοκίμως ἀπὸ δεκαετίας διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Βυζαντίου.

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας».

Ἐπειδὴ ἐν ὑποβληθείσῃ πρό τινος εἰς τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην βραχείᾳ ἐκθέσει μου περὶ τοῦ γνωστοῦ ἱβηριτικοῦ κώδικος, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐξαπατηθεὶς συγκατέλεξα καὶ τὴν λεγομένην «ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως πρὸς τὸν» μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων συγγραμμάτων τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ ὡς τοιαύτην ἐθεώρησε καὶ θεωρεῖ ἤδη καὶ τὸ ὁμογενὲς δημόσιον ἀναγνὸν τὴν ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» (α) συνοπτικῶς δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσίν μου, καὶ ἐπειδὴ ἐκ προσεκτικωτέρας ἀναγνώσεως καὶ ἐρεύνης τῆς εἰρημένης ἐκθέσεως κατεδείχθη ὅτι δὲν εἶναι ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἡ γνωστὴ καὶ πρὸ πολλοῦ τύποις ἐκδεδομένη πρὸς Βόγοριν, μετὰ ταῦτα δὲ Μιχαὴλ ἄρχοντα Βουλγαρίας, παραινετικὴ ἐπιστολή· διὰ τοῦτο καθῆκον ἐμὸν ἡγοῦμαι ἵνα ἐπανορθώσω μὲν τὸ λάθος ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἐκουσίως ὑπέπεσα ἐσφαλμένην μεταδοὺς πληροφορίαν, παρατηρήσω δὲ συγχρόνως ὅτι ἡ περὶ ἧς πρόκειται δὲν εἶνε ἔκθεσις πίστεως πρὸς Λέοντα τὸν σοφὸν ἀνέκδοτος, ὡς ἐλογίσθη καὶ ἐλέχθη ὑπό τινων, καὶ τέλος σημειώσω ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν σώζονται καὶ τρεῖς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ταρασίου ἀπαντήσεις εἰς ληφθείσας τοῦ ἀδελφοῦ Φωτίου, ἀνεκδότους καὶ ταύτας.

Ἐν Βατοπαιδίῳ, τῇ 25 ἰουλίου 1881.

ΙΑΚΩΒΟΣ Ἱερομ. Βατοπαιδινὸς

Ἐν τῇ περὶ συμπληρώσεως τῶν μελῶν τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς εἰδήσει τοῦ προηγουμένου τεύχους ἐκ παραδρομῆς διέλαθεν ἡμᾶς τὸ ὄνομα τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτου καὶ διευθυντοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς κ. Γερμανοῦ Γρηγορᾶ.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ.

Τὴν προσεχῆ πέμπτην (6 αὐγούστου) ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ἐν Πρώτῃ ἱερᾶς μονῆς τῆς θείας Μεταμορφώσεως, ἐφ' ἧς ἀπὸ δύο ἐτῶν ἤρξατο μὲν ἀνεγείρεσθαι, ἕνεκα δὲ ἐλλείψεως πόρων μένει ἡμιτελὲς τὸ γηροκομεῖον τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, θέλει τελέσει τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ πρόεδρος τῆς ἐφορίας τοῦ εἰρημένου καθιδρύματος πανιερ. μητροπολίτης ἅγ. Κορυτσᾶς κ. Δωρόθεος. Γνωστοποιοῦντες τοῦτο εἰς τὸ εὐσεβὲς καὶ φιλόχριστον πλήρωμα, πεποίθαμεν ὅτι θέλει εὐαρεστηθῇ τοῦτο ἵνα παράσχῃ προθύμως καὶ τὴν προαιρετικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν εἰς τὸν ὁρισθέντα ὅπως περιέλθῃ πρὸς εἰσπραξιν συνδρομῶν πανοσιώτατον καθηγούμενον κὺρ Γρηγόριον.

Η ΕΦΟΡΙΑ

Διὰ τὴν πληθὺν τῆς ὕλης ἀνεβλήθη σήμερον τὸ Ἐκκλ. ἡμερολόγιον.

Χάριν πολλῶν ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βραδύτερον ἐγγραφέντων συνδρομητῶν ἡμῶν εἴχον βαθμηδὸν ἀνατυπωθῇ καὶ ταχυδρομικῶς ἀπεστάλησαν ἐν ἰδιαιτέροις φακέλλοις πρὸς ὡρισμένας ἐπιστασίας τὰ ὑπ' ἀριθ. Α', Δ', Ε' καὶ ς' ἐξηντλημένα τότε τεύχη τῆς μήπω διακοπείσης «Ἀληθείας». Ἐπειδὴ δὲ ἠγγέλθη παρά τινων σεβασμίων ἐπιστασιῶν ἡμῶν ὅτι εἰσέτι στεροῦνται τῶν ἀριθμῶν τούτων, παρακαλοῦνται πᾶσαι αἱ τέως τοιούτων ἀποκλειστικῶς ἀριθμῶν δεόμεναι ἵνα εὐαρεστούμεναι δηλώσωσι τῷ ταμίᾳ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» ἐὰν ἔλαβον ἢ οὔ τοὺς ῥηθέντας φακέλλους, ὅπως ἐφ' ἅπαξ ἐξετάσωμεν ὅπου δεῖ τὰ εἰκότα, ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι δύο ἐπαλλήλων ταχυδρομείων, μεθ' ὃ ἡ σιωπὴ αὐτῶν θεωρηθήσεται ὡς κατάφασις.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 5 αὐγούστου 1881.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

(α) Τεῦχος Β'.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1851 ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ΄

ΠΑΠΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ΄

ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ὑπὸ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ

μητροπολίτου Νικομηδείας (*)

ϛ΄) Ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος ἐγίνωσκον κάλλιστα τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς τοὺς διέποντας τὰς ἐκκλησίας τὰς πρῶτον ἤδη ἱδρυομένας εἰς χώρας τῇ εἰδωλολατρείᾳ βεβυθισμένας· διὰ τοῦτο οὔτε ἐγίνωσκον, οὔτε εἶχον μέχρι τοῦ 868 ὡς ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀρχὴν ἄλλην παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας, παρ' ἧς καὶ τὴν ἐντολὴν ἔλαβον εἰς τὸ ἀποστολικὸν αὐτῶν ἔργον. Εἰς τοὺς φράγκους ἐπισκόπους τῆς Σαλισβούργης καὶ τοῦ Παταβίου οὐδέποτε ὑπετάγησαν οὔτε πρότερον, κατὰ τὴν πρώτην δηλονότι περίοδον τῆς ἐν Μοραβίᾳ καὶ Παννονίᾳ ἀποστολικῆς αὐτῶν διακονίας (863—868), οὔτε ὕστερον· μάρτυρες δὲ εὐγλωττοι αὐτοὶ οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι, οἵτινες ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐχθρικὴν ὅλως καὶ πολεμίαν πρὸς αὐτοὺς εἶχον στάσιν (α). Ὅτε σύμπασα ὡς εἰπεῖν ἡ Μοραβία καὶ αὐτὴ ἡ Παννονία οὐχὶ πλέον πρὸς τοὺς πατρῴους θεοὺς, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ δημιουργὸν ἡμῶν τὰς χεῖρας ἐξέτεινον, ὅτε τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον ἠκούετο καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ πολίχνια καὶ εἰς τὰς κοιλάδας καὶ ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν ἡγεμονιῶν τούτων, τότε κατὰ πρῶτον παρέστησαν εἰς μέσον ἔνθεν μὲν ἡ Ῥώμη, ἐκεῖθεν δὲ οἱ τῆς Βαυαρίας ἐπίσκοποι προβαλλόμενοι ἑκάτεροι τὰ ἐπὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων ἀρχαῖα δῆθεν ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν δίκαια. Ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, ὧν οἱ ἀποστολικοὶ ἱδρῶτες ἐπότισαν τὴν δίψαν τῶν λαῶν ἐκείνων ἐπὶ μίαν περίπου πενταετίαν, εὑρέθησαν νῦν μεταξὺ Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως· εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν περιῆλθε νῦν καὶ ὁ ἄρχων τῆς Μοραβίας ὁ Ῥατίσλαυος. Οἱ ἱεροὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες ἰδόντες ὅτι ἂν μὴ ἐματαιοῦντο, ἀλλὰ τοὐλάχιστον θὰ ὠπισθοδρόμουν σπουδαίως τὰ πάντα, εἰ ἐπέμενον ἀπωθούμενοι ἐπίσης τὰς ἀμφοτέρωθεν ἐπὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων φερομένας ἀξιώσεις, προὐτίμησαν νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ῥώμης, τῆς τηνικαῦτα ἔτι ὀρθοδοξούσης· εἰς τοῦτο συγκατετέθη τέλος καὶ ὁ βασιλεὺς Ῥατίσλαυος βλέπων τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τῆς χώρας αὐτοῦ τὸν μέγιστον κίνδυνον διατρέχουσαν, ἐὰν αὕτη ὑπετάσσετο ἐκκλησιαστικῶς εἰς τοὺς φράγκους ἐπισκόπους (α).

(*) Συνέχεια (ἴδ. Ἐκκλ. Ἀλήθ. τεῦχ. ΙΑ΄).

(α) Εἴπερ ἀφικόμενοι εἰς Μοραβίαν οἱ ἐξ Ἀνατολῆς ἀπόστολοι τοῦ χριστιανισμοῦ, πρὶν ἔτι ἄρξωνται τοῦ ἀποστολικοῦ αὐτῶν ἔργου, ὑπετάγησαν τῷ ἐπισκόπῳ Παταβίου, ὡς διισχυρίζεται σήμερον ἡ ὑπεράλπειος κριτική· τίς δύναται πιστεῦσαι, ἵν' εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ Γίνζελον, τίς δύναται πιστεῦσαι, ὅτι οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι δὲν θὰ ἐμέμφοντο τοὐλάχιστον αὐτοὺς ὕστερον ὡς ἀποσκιρτήσαντας καὶ τὴν κανονικὴν ὑποταγὴν αὐτῶν ἀθετήσαντας, καὶ δὲν θὰ ἀνέφερον τὸ σημαντικώτατον τοῦτο γεγονὸς μεγάλῃ τῇ φωνῇ εἰς τὰς πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς Ῥώμης ἐπιδοθείσας διαμαρτυρήσεις; Εἴπερ, ὡς ἀξιοῦσιν οἱ περὶ τὸν Γίνζελον, ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος ἀφικόμενοι εἰς Μοραβίαν ὑπέβαλον τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν τῷ ἐπισκόπῳ Παταβίου καὶ ἐγένοντο ἱερεῖς αὐτοῦ καὶ τῇ τούτου εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ καὶ ἀδείᾳ διετέλουν διδάσκοντες καὶ ἱερουργοῦντες ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ Λατῖνοι· ἀπορόν ἐστιν ἡμῖν τῇ ἀληθείᾳ, πῶς οἱ ἀνατολῖται ἐκεῖνοι πρεσβύτεροι ἐξηκολούθουν ἐπὶ μίαν πενταετίαν (μέχρι τοῦ 868) διδάσκοντες καὶ ἐν ταῖς ἱερουργίαις δημοσίᾳ ἀπαγγέλλοντες τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἄνευ τῆς προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» ἐναντίον τῆς νενομισμένης, ὡς λέγουσιν, ἐν Μοραβίᾳ τάξεως τοῦ ἀναγινώσκεσθαι τὸ σύμβολον μετὰ τοῦ φιλιόκβε· ἄπορόν ἐστιν ἀληθῶς, πῶς ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Παταβίου ἠνείχετο τῆς αἱρέσεως, ἢ γοῦν τῆς ἑτεροδοξίας, ἀφοῦ μάλιστα εἶχεν αὐτοὺς ἔτι ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ· ἢ μήπως κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη ἀπήγγελλον οὗτοι τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ὡς οἱ φράγκοι, ὕστερον δὲ ἀπέρριψαν τὴν προσθήκην ἑνωθέντες μετὰ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας; ἢ μήπως τὸ πρᾶγμα οὐκ ἦν τοιοῦτον, ὥστε ἅμα τε γνωσθῆναι καὶ ἐπισπάσασθαι τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκόπου; ἢ μήπως τότε μὲν ἐχαρίζετο αὐτοῖς καὶ ἐσιώπα, ὕστερον δὲ ἀπολέσας αὐτοὺς κατέλεγεν αὐτῶν καὶ ὡς αἱρετικοὺς διεφήμιζεν; Ἀλλ' ὅτι οὐ μόνον οὐκ ὑπετάγησαν τῷ ἐπισκόπῳ Παταβίου, ὡς οἱ περὶ τὸν Γίνζελον φαντάζονται, ἀλλ' οὐδὲ κἂν εἰς τὸ πρόσωπον εἶδον, ὡς λέγομεν, τοὺς φράγκους ἐπισκόπους οἱ ἀδελφοὶ Κ. καὶ Μ. εἰσελθόντες εἰς Μοραβίαν καὶ Παννονίαν, γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου καὶ αὐτῶν ἐν ἔτει 870—71 γενομένου διαλόγου, ἐν ᾧ ὁ Μεθόδιος ὡς ξένος πάντη καὶ ἄγνωστος αὐτοῖς παρίσταται ἐλεγχόμενος ὡς ἐπιβάτης τῶν παροικιῶν αὐτῶν. Βλ. τὸν διάλογον τοῦτον κατωτέρω.

(α) Πάντες οἱ νεώτεροι συνομολογοῦσιν ὅτι ἡ ἐκ Κωνσταντινουπό-

γ') Ὅτε ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος εἰσῆλθον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, εἶχον ἤδη ἐν χρήσει τὴν σλαυονικὴν λειτουργίαν. Αὕτη δὲ ἦν, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, ἡ λειτουργία τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ ἡ λειτουργία τῶν Δυτικῶν· ἡ δὲ Ῥώμη δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ ἀποστῶσιν αὐτῆς ὡς οὐδέν ἀποχρῶντα λόγον ἔχουσα κατ' αὐτῆς (α).

δ') Ἡ κατηγορία διετυποῦτο κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σλαυονικῆς γλώσσης, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τοῦ εἴδους τῆς

λεως πρόσκλησις τῶν δύο τούτων περιωνύμων ἀποστόλων τοῦ χριστιανισμοῦ σκοπὸν εἶχε πρὸ πάντων πολιτικόν. Ὁ Ῥατίσλαυος συνέλαβε τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς διὰ τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου ἐκχριστιανίσεως τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς προσαρτήσεως τῆς χώρας αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῶς τῇ μεγάλῃ πατριαρχικῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία οὐδένα φόβον, ὡς φαίνεται, ἐνέπνεεν αὐτῷ· εἰς τοῦτο δὲ εἶχεν ὑπογραμμὸν καὶ τὴν γειτονα Βουλγαρίαν. Οὕτως οὖν τὰ πράγματα ἔβαινον κατ' εὐχὴν μέχρι τοῦ 867. Ἀλλ' αἴφνης ἀπρόοπτα γεγονότα ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ ἐν μέρει τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἰδέαν. Ὁ τότε ἄρχων τῆς Βουλγαρίας παραπεισθεὶς ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία τῆς χώρας αὐτοῦ ἔτρεχε κίνδυνον ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Βυζαντίου ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ συναφείας, ἐστράφη ἤδη πρὸς τὴν Ῥώμην· εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ἀνέβη νέος αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδών· τὸν μεγαλόφρονα καὶ ἀτρόμητον Φώτιον διεδέξατο ὁ γηραιὸς Ἰγνάτιος· ἐντεῦθεν τὰ πράγματα καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως περιῆλθον εἰς κατάστασιν ἀνώμαλον καὶ τεταραγμένην· ἡ δὲ Ῥώμη, ἥτις οὐδόλως τέως ἐφαίνετο μεριμνῶσα περὶ τοῦ ἔργου τοῦ εὐγενοῦς τῆς Μοραβίας ἡγεμόνος καὶ τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποστόλων τοῦ χριστιανισμοῦ, παρέστη εἰς μέσον ἀφυπνισθεῖσα καὶ κατιδοῦσα ὅτι ἡ ἀνθοῦσις νέας ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας ἀμέσως ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένης ἐν Μοραβίᾳ καὶ ἐν Παννονίᾳ ταῖς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν γειτνιαζούσαις, ἀναγκαία ἦν οὐ μόνον πρὸς διατήρησιν τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας κλήσεως τῶν σλαυϊκῶν λαῶν καὶ τῆς περαιτέρω προελάσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως· συγχρόνως τέλος ἤρξατο καὶ ἡ κατὰ τοῦ Ῥατισλαύου καὶ τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἀντίδρασις τῶν πέριξ φράγκων ἐπισκόπων ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων αὐτῶν, οὐχ ἧττον ἐνδιαφερομένων καὶ τούτων ὅπως αἱ χῶραι ἐκεῖναι, ἡ Μοραβία δηλονότι καὶ ἡ Παννονία, προσαρτηθῶσιν ἐκκλησιαστικῶς τοῖς ἐπισκόποις τοῦ κράτους αὐτῶν. Ἡ διαγωγὴ λοιπὸν τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων καὶ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Φωτίου ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἰγνατίου, ἡ ἐντεῦθεν ἐπελθοῦσα αὐτόθι κρίσιμος τῶν πραγμάτων κατάστασις καὶ ἡ ἐξέγερσις ἔνθεν μὲν τῆς Ῥώμης, ἐκεῖθεν δὲ τῶν φράγκων ἐπισκόπων, πάντα ταῦτα περιήγαγον τὸν ἄρχοντα τῆς Μοραβίας καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ Κύριλλον καὶ Μεθόδιον εἰς θέσιν δεινὴν καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ κλίνωσι πρὸς τὴν Ῥώμην, ἐξ ἧς καὶ ὁ Ῥατίσλαυος ὀλιγώτερον βεβαίως ἐφοβεῖτο πολιτικῶς. Οὐδόλως δ' ἀπιθάνως ἐστὶν ὅτι ὁμοφρονοῦντα ἐν πᾶσι τούτοις εἶχεν ὁ ἄρχων τῆς Μοραβίας καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς κάτω Παννονίας Κοκῆλον· διότι ἄλλως δυσκόλως, λέγει καὶ ὁ Γίνζελος, θὰ ἐπεχείρει ὁ πάπας Ἀδριανὸς ὁ Β' νὰ ὑπαγάγῃ ὑπὸ τὴν νέαν ἐπισκοπικὴν ἔδραν καὶ τὴν κάτω Παννονίαν. Ἡ Ῥώμη ἐγίνωσκε μὲν ὅτι ἡ σύστασις ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησίας ἐν Μοραβίᾳ καὶ ἐν Παννονίᾳ ἀμέσως εἰς αὐτὴν ὑπαγομένης ἀντεστρατεύετο εἰς τὰ συμφέροντα τῶν φράγκων βασιλέων, ἔβλεπεν ὅμως καὶ ὅτι τοῦτο ἦν ἀναγκαῖον, διότι τοῦτο ἀπῄτουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμφέροντα αὐτῆς· διὸ καὶ ὁ πάπας Ἀδριανὸς ὁ Β' οὐδόλως ὤκνησε νὰ ἀναγορεύσῃ τὸν Μεθόδιον ἀρχιεπίσκοπον Μοραβίας καὶ Παννονίας καὶ ὑπαγάγῃ τὰς δύο ταύτας χώρας ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν. Τὸ μόνον, ὅπερ ὑπελείπετο, ἦν ὅπως καὶ διοικητικῶς ἢ κανονικῶς, ὡς μεν. ἡ λειτουργία τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ ἡ λειτουργία τῶν Δυτικῶν· ἡ δὲ Ῥώμη δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ ἀποστῶσιν αὐτῆς ὡς οὐδέν ἀποχρῶντα λόγον ἔχουσα κατ' αὐτῆς (α).

δ') Ἡ κατηγορία διετυποῦτο κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σλαυονικῆς γλώσσης, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τοῦ εἴδους τῆς

λέγομεν, δικαιολογηθῇ καὶ εὐπροσωπηθῇ ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπέναντι τῶν ἀξιώσεων τῶν φράγκων ἐπισκόπων ἐπὶ τῶν εἰρημένων δύο ἐπαρχιῶν, ὅπερ δὲν ἦτο δύσκολον. Κατὰ τῆς εἰς Μοραβίαν καὶ Παννονίαν ἐπιδρομῆς τῶν πατριαρχῶν τῆς Ῥώμης, ὡς παρ' ἑνορίαν γενομένης, διεμαρτυρήθησαν οἱ φράγκοι ἀρχιεπίσκοποι τῆς Σαλισβούργης μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς ἐπισκόπων. Αἱ διαμαρτυρήσεις αὗται, εἰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν καθ' ἣν ἐποιοῦντο αὐτάς, ἐστρέφοντο καὶ ἐναντίον αὐτῶν τῶν φράγκων ἐπισκόπων· διότι καὶ εἰς αὐτοὺς αἱ χῶραι αἱ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἰς Χριστὸν πιστεύσασαι ἦσαν ξέναι καὶ ἀλλότριαι, ὅσον καὶ εἰς τοὺς πατριάρχας τῆς Ῥώμης—κατὰ τοσοῦτον ὅμως εἶσιν ἀξιοσημείωτοι, καθόσον καὶ αὗται στεντορίᾳ τῇ φωνῇ κηρύττουσιν εἰς τοὺς ὑπεραλπείους διδασκάλους τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ὅτι καὶ αὗται αἱ κατὰ μέρος ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως οὐδαμῶς ἔτι τότε ἀνεγνώριζον εἰς τοὺς πατριάρχας τῆς Ῥώμης τὸ δικαίωμα τοῦ εἰσέρχεσθαι εἰς ξένας ἐκκλησιαστικὰς περιφερείας καὶ παρ' ἑνορίαν χειροτονίας ποιεῖσθαι. Τὸ μόνον, ἐν ᾧ ἐδικαιοῦντό πως ἐν ταῖς διαμαρτυρήσεσιν αὐτῶν οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι, ἦν ἡ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τοῦ Μεθοδίου προσάρτησις τῶν ἑνοριῶν ἃς οὗτοι εἶχον, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς εἰς Μοραβίαν καὶ Παννονίαν μεταβάσεως τῶν δύο ἀδελφῶν· καὶ κατὰ τοῦτο ἔχει δίκαιον ὁ κ. Γίνζελος παρατηρῶν περὶ τῆς μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μοραβίας καὶ Παννονίας καὶ τῶν ἀποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ τότε πάπα Ῥώμης Ἀδριανοῦ τοῦ Β' ἐξ ἄλλου ἐν ἔτει 868 γενομένης συμβάσεως περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς προσαρτήσεως τῶν ἡγεμονιῶν ἐκείνων εἰς τὴν Ῥώμην, ὅτι ἡ σύμβασις αὕτη ἐγένετο ἐπὶ τῶν νώτων τῶν φράγκων ἐπισκόπων· διότι ἄλλως πάντα κάλων θὰ ἐκίνουν οὗτοι πρὸς ματαίωσιν τῆς συμβάσεως ταύτης «Die Unterhandlung geschah aber sicher hinter dem Ruecken des Salzburger und Passauer Bischofs, die sonst Alles aufgeboten haben wuerden um die Sache zu vereiteln» (ἔνθα ἀνωτ. σελ. 51 καὶ ἑξῆς)· ἀλλ' εἰς τὴν προσάρτησιν ταύτην οὐκ ἔπταιον οὔτε οἱ ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, οὔτε οἱ πατριάρχαι τῆς Ῥώμης, ἀλλ' οἱ σλαῦοι χριστιανοὶ τῶν ἑνοριῶν ἐκείνων, ὡς εἴρηται, οἵτινες ἐπιθυμοῦντες ἵνα λατρεύωσι τῷ Θεῷ ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ προσῄλθον αὐθορμήτοι πρὸς τὰς νεοφωτίστους ἐκκλησίας τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ξυνῳρίδος καὶ ἐπέμενον ἵνα ὦσιν ἡνωμένοι μετὰ τούτων τῶν Ἐκκλησιῶν.

(α) Ὅτι, ὅτε οἱ ἀδελφοὶ Κ. καὶ Μ. ἐγένοντο κληρικοὶ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, εἶχον ἤδη ἐν χρήσει τὴν σλαυονικὴν γλῶσσαν ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις, τοῦτο, ὅπερ ἀρνεῖται σημειωτέον ὁ Γίνζελος, διαρρήδην ἀναγράφουσι πάντες οἱ ἀρχαῖοι αὐτῶν βιογράφοι· βλέπε Legenda moravica c. 5. Leg. Pannonica c. 8. Leg. Bohemica c. 2. καὶ τὸν ἐκ Διοκλείας πρεσβύτερον καὶ τὸν ἐκ Σαλισβούργης Ἀνώνυμον· ἐν οἷς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρεθέμεθα. Τούτοις δὲ πᾶσιν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ', διότι καὶ οὗτος ῥητῶς λέγει ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ὅτι, ὅτε ὁ Κ. καὶ ὁ Μ. ἦλθον εἰς Ῥώμην (λήγοντος τοῦ 867), κατηγοροῦντο ἤδη ὡς χρησάμενοι τῇ σλαυονικῇ γλώσσῃ ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἐναντίον τῶν ἐθίμων τῶν πατέρων· βλ. μετάφρ. τῆς ἐγκυκλ. ἐν τῷ «Νεολόγῳ».

θείας λατρείας· διότι, ὡς ἤδη καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, οἱ πολέμιοι δὲν ἐτόλμων νὰ διατυπώσωσιν αὐτὴν ἀναφανδὸν καὶ κατὰ τοῦ ἰδιάζοντος τρόπου τῆς θείας λατρείας ἐν χρήσει ὄντος πρὸ αἰώνων ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἐκκλησίαις· ἡ βαθεῖα ἄρα περὶ τοῦ εἴδους τῆς θείας λατρείας σιωπὴ τῶν φράγκων ἐπισκόπων οὐδὲν ἀποδεικνύει (δ).

ε') Ἀφοῦ οἱ κατηγοροι δὲν διετύπουν τὴν κατηγορίαν καὶ κατὰ τοῦ εἴδους τῆς θείας λατρείας, οὐδὲ ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η' ἀνάγκην εἶχε νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτῆς ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Σουεντοπόλκον. Οὐδόλως ἐστὶν ἀπίθανον ὅτι ἡ κατηγορία διετυπώθη κατ' ἰδίαν πλήρης, ἀλλ' ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η', ὅστις δὲν ἐπλάτυνε βεβαίως τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς ὁ Γίνζελος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ, ἀπέκρουσεν αὐτὴν, ὡς καὶ τὸ φιλιόκβε, στοχαζόμενος πόσον τὸ τοιοῦτον θὰ ἐξέθετε τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἐνώπιον παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἐὰν οὗτος ἤκουεν ὅτι τὴν λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Βασιλείου ἀπωθεῖται αὕτη ὡς ἀδόκιμον καὶ ἀπαράδεκτον.

ς') Πραγματικῶς τὸ πνεῦμα τῆς ῥωμαϊκῆς ἕδρας, ὅπως ἐννοοῦσι μάλιστα τοῦτο σήμερον οἱ περὶ τούτου λόγον ποιούμενοι, καὶ ἡ σημασία τῆς λειτουργίας αὐτῆς οὔτε γλώσσης οὔτε λειτουργίας ξένης ἦσαν ἐπιδεκτικά. Τὸ μέτρον τῆς ἀφομοιώσεως πρὸς τὰ τῆς Ῥώμης ἦν ἤδη τεθειμένον εἰς ἐνέργειαν πρὸ πολλοῦ· κατὰ τοῦ μέτρου τούτου εἶχεν ἀφορμὰς νὰ ὁμιλῇ ἤδη ὁ σεβάσμιος τῶν Μεδιολάνων ἱεράρχης Ἀμβρόσιος († 397)· ἀπὸ δὲ τοῦ τετάρτου μέχρι τοῦ ἐννάτου αἰῶνος τὸ μέτρον τοῦτο εἶχεν ἐνισχυθῇ καὶ προχωρήσει, καὶ διὰ τοῦτο πάντως καὶ ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η' κατ' ἀρχὰς ἠθέλησεν, ὡς παρακατιόντες ὀψόμεθα, ὑπὸ τὴν γλωσσικὴν ἔφιν νὰ ἀποκλείσῃ τὴν ξένην λειτουργίαν, ἀλλ' ἔπειτα συνιδὼν τὸ δύσκολον καὶ ἐπικίνδυνον τοῦ πράγματος ἀφῆκε καὶ οὗτος ὡς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Ἀδριανὸς ὁ Β' τοῦ Μεθοδίου τὴν ἐκκλησίαν οὕτως ὡς εἶχεν.

ζ') Οἱ λατινισμοί, οὓς περιέχει ἡ ἐκκλησιαστικὴ σλαυονικὴ γλῶσσα καὶ ἡ σλαυονικὴ μετάφρασις τῆς λατινικῆς λειτουργίας, ἡ διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος διελθοῦσα (βλ. Γίνζ. ἔνθ. ἀν. σελ. 156—166), οὐδὲν ἀποδεικνύουσι τοιοῦτον, οἷον οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ῥωμαϊκῆς λειτουργίας προβάλλονται.

η') Ἡ σήμερον παρὰ τοῖς κατολίκοις χριστιανοῖς τῆς Ἰλλυρίας σωζομένη σλαυονι· ἡ λειτουργία οὐκ ἔστιν ἡ λειτουργία τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου· τοῦτο φρονεῖ καὶ λέγει μόνος ἴσως ὁ Γίνζελος· ἡ λειτουργία τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου διεσώθη ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐν Σερβίᾳ, ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λοιποῖς Σλαύοις, παρ' οἷς διεσώθη καὶ ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀποστόλων, ὡς ὀρθότατα παρατηροῦσιν οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὰ περὶ τούτων ἱστορήσαντες. «Αἱ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν μεταφράσεις τῶν δύο ἀδελφῶν δὲν κατῆλθον μέχρις ἡμῶν, λέγει ὁ Δύμλερος, ὡς κατὰ πρῶτον ἐξῆλθον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν· διότι οἱ διηνεκεῖς τοῦ γερμανικοῦ κλήρου διωγμοὶ καὶ αἱ μανιώδεις καταστροφαὶ τῶν Οὔγγρων ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις, τῇ Μοραβίᾳ δηλονότι καὶ τῇ Παννονίᾳ, ἐξήλειψαν καὶ τὸ τελευταῖον αὐτῶν ἴχνος. Οἱ ἐκδιωχθέντες ὅμως μαθηταὶ τοῦ Μεθοδίου ἐκόμισαν τὰ χειρόγραφα αὐτῶν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἔνθα ταῦτα κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐν ἔτει 916 τελευτήσαντος ἱεράρχου Κλήμεντος (μαθητοῦ καὶ συνεργοῦ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου) ἀντεγράφησαν, καὶ εἰς τὴν Σερβίαν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπὸ τοῦ 988 καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν εἰσήχθησαν, καὶ οὕτω, καίπερ ἐν πολλοῖς διαφέροντα, διεσώθησαν καὶ μέχρις ἡμῶν» (Duemmler παρὰ τῷ Γινζ. ἔνθ. ἀν. σελ. 106 σημ. 4).

Καίτοι δὲ καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος τῶν αὐτογράφων σλαυονικῶν μεταφράσεων τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἀπωλέσθη, ἐπειδὴ οὐδὲν ἐκ τῶν περισωθέντων ἀρχαιοτάτων τοιούτου εἴδους μνημείων δύναται νὰ διαπιστωθῇ ὡς αὐτόγραφον τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀνδρῶν· καίτοι αἱ μέχρις ἡμῶν παρὰ τοῖς Σλαύοις τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περισωθεῖσαι σλαυονικαὶ μεταφράσεις κρίνονται ὡ ἐν πολλοῖς ἀφιστάμεναι τῆς μορφῆς τῶν πρώτων μεταφράσεων· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑπολάβωμεν διὰ τοῦτο ὅτι ἀπωλέσθη καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος τῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν δύο ἐξ Ἀνατολῆς ἀποστόλων σλαυονιστὶ εἰσαχθέντων κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας ἐκκλησιαστικῶν τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας βιβλίων· διότι ἐκτὸς τῶν λειτουργιῶν τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Βασιλείου, αἵτινές εἰσι βε-

(δ) Πολλὰ ὅμως ἀποδεικνύει ὁ σφοδρότατος κατὰ τῆς σλαυονικῆς γλώσσης διωγμὸς, ἐν ᾧ ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι ξένη καὶ βάρβαρος καὶ ἀσύγγνωστος, ὡς ἔλεγον, τῷ χριστιανισμῷ γλῶσσα εἰσήγετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ οὐσία ἐπολεμεῖτο, τουτέστιν αὐτὸς ὁ τύπος τῆς θείας λατρείας τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καθ' ὃν καὶ αἱ σλαυϊκαὶ ἐκεῖναι ἐκκλησίαι ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ διδασκάλων αὐτῶν διετάχθησαν καὶ ἐρρυθμίσθησαν ἐξ ἀρχῆς. Οὕτω κατηγοροῦντο ὕστερον ἐν ἔτει 1056 καὶ οἱ ἐν Βοημίᾳ Σλαῦοι ἐπὶ τῇ χρήσει τῆς σλαυονικῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ. Οἱ τούτων πολέμιοι Λατῖνοι καὶ κατ' ἐκείνην ἔτι τὴν ἐποχὴν, 1056, μὴ τολμῶντες ἀναφανδὸν νὰ κατείπωσι τῆς αὐτόθι τελουμένης σλαυϊστὶ θείας λατρείας τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, περιωρίζοντο, ὡς καὶ οἱ τῶν ἱερῶν ἀδελφῶν πολεμιοι, καταλέγοντες μόνον κατὰ τῆς σλαυονικῆς γλώσσης καὶ ὡς αἱρετικοὺς τοὺς ταύτῃ χρωμένους διασύροντες· ὅπερ οὐδ' αὐτὸς ὁ Γίνζελος ἀρνεῖται γράφων περὶ τῶν ἐν Βοημίᾳ πολεμίων τῆς σλαυονικῆς γλώσσης τάδε· «καθάπερ ἄλλοτε ὁ Μεθόδιος ὑπὸ τῶν φράγκων αὐτοῦ πολεμίων ὡς αἱρετικὸς κατηγορεῖτο (διὰ τὴν χρῆσιν τῆς σλαυονικῆς γλώσσης ἐν ταῖς ἱερουργίαις), οὕτω καὶ νῦν οἱ ἐν Βοημίᾳ Σλαῦοι μοναχοὶ τοῦ μοναστηρίου τῆς Σαζάβας—Abbatem et fratores ejus... per sclavonicas litteras hæresis secta ypochrisisque esse aperte irretitos ac omnino perversos. —Ἵνα κατανοήσῃ τις καλῶς τὴν κατηγορίαν ταύτην δέον ἵνα μὴ παρίδῃ... ὅτι οἱ κατηγορούμενοι ἦσαν σλαῦοι μοναχοὶ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ταύτης τῆς Ἐκκλησίας τὴν θείαν λατρείαν σλαυϊστὶ ἐτέλουν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Σαζάβας· ἤδη δὲ τοῦ σχίσματος μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπὶ μᾶλλον ἐκτραχυνθέντος καὶ ἡ κατὰ τῆς λατρείας ταύτης ἀντίδρασις τῶν λατίνων σφοδροτέρα, ὡς εἰκὸς, ἀπέβαινε», βλ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 142 σημ. 5· πρβλ. καὶ σελ. 140 σημ. 8 καὶ Anhang II σελ. 119.

βαίως ἀπαράλλακτοι καὶ τοιαῦται, ὁποῖαι ἦσαν καὶ πρὸ τοῦ Θ' αἰῶνος, ἴχνη τῶν ἐκ τῶν πρώτων αὐτογράφων γενομένων ἀντιγράφων τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, δύνανται νὰ ὦσι καὶ τὰ ἐσχάτως ἐν ἔτει 1855 ἔν τινι βιβλιοθήκῃ τῆς Πράγας ὑπὸ τοῦ Ἐρλέρου (Hoefler) ἀνευρεθέντα δύο σλαυονικὰ τεμάχια περισωθέντα ἐπὶ περγαμηνῆς ἐν τῷ τέλει ἀρχαίου κώδικος περιέχοντος λατινιστὶ τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἁγίου Παύλου, τὰς καθολικὰς λεγομένας ἐπιστολὰς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου.

Τὰ τεμάχια ταῦτά εἰσι προφανῶς ἀποσπάσματα ἐκ σλαυονικῶν βιβλίων τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας οὐχὶ τῆς δυτικῆς, ἀλλὰ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὐδένα δὲ λόγον ἔχομεν νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ ὡς μὴ καταγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἰδοὺ τί περὶ τούτων λέγει ὁ διάσημος σλαυονιστὴς κύριος Σάφαρικ· «τὰ δύο γλαγολικὰ τεμάχιά εἰσιν ἀποσπάσματα τελετουργικῶν βιβλίων κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ἔχει ἐν συνόψει ὧδε· τὸ πρῶτον τεμάχιον περιέχει δέκα ἐξαποστολάρια ἢ φωταγωγικὰ (Svetilnen), τουτέστι μικροὺς ὕμνους ψαλλομένους κατὰ τὸν ὄρθρον τῶν κυριακῶν καὶ ἑορτασίμων ἡμερῶν. Αἱ κυριακαὶ καὶ ἑορταί, εἰς ἃς ταῦτα ἀνήκουσιν, εἰσὶν ἐκτὸς τῆς πρώτης, ἥτις ἐστὶ δυσανάγνωστος, αἱ ἀκόλουθοι 2) ἡ μεσοπεντηκοστή, 3) ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου τῇ 6 αὐγ., 4) ἡ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν κυριακὴ τῶν Ἁγίων πάντων, 5) ἡ κυριακὴ τοῦ τυρινοῦ, κυριακὴ ς' μετὰ τὸ Πάσχα, 6) ἡ Ἀνάληψις, 7) ἡ Πεντηκοστή, 8) ἡ γέννησις τοῦ τιμίου Προδρόμου τῇ 24 ἰουνίου, 9) ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγ. ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τῇ 28 ἰουνίου, 10) ἡ κοίμησις καὶ εἰς οὐρανοὺς μετάστασις τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου τῇ 15 αὐγούστου. Τὸ δεύτερον τεμάχιον περιέχει μέρος τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας τῶν παθῶν, ἤτοι τρία ἀντίφωνα, ἓν κάθισμα καὶ δύο μακαρισμούς.

Ἡ γλῶσσα τῶν τεμαχίων τούτων καθόλου μὲν οὐκ ἔστι διάφορος τῆς ἀρχαίας σλαυονικῆς γλώσσης τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ὡς αὕτη ἁπανταχοῦ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χειρογράφοις, ἀρίσταται ὅμως ταύτης ἐν τοῖς καθέκαστα σπουδαίως, περιέχουσα τύπους ἀνήκοντας εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν δυτικῶν σλαύων καὶ μάλιστα εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Βοεμῶν, τῶν Μοραβῶν καὶ τῶν Σλοβάκων. Τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τῆς διαλέκτου ταύτης εὑρίσκονται ἐν τοῖς τεμαχίοις τούτοις τόσον τέλεια καὶ ἀδιαφιλονείκητα, ὥστε πᾶσα περὶ τούτου ἀμφιβολία αἴρεται.

Καὶ ἔστι μὲν ἀναντίλεκτον ὅτι τὰ λείψανα ταῦτα ἀνήκουσι τῇ διαλέκτῳ τῶν Βοεμῶν, τῶν Μοραβῶν καὶ τῶν Σλοβάκων κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς διαλέκτους τῶν λοιπῶν Σλαύων, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται ὅτι δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν μερικώτερον τὴν πατρίδα αὐτῶν . . .

Ἐπίσης δὲν δύναται ἐκ τούτου νὰ ὁρισθῇ μερικώτερον καὶ ὁ χρόνος, εἰς ὃν ταῦτα ἀνάγονται. Ὅτι ὁ Κύριλλος ἐξεῦρε μίαν γραφὴν διὰ τοὺς Σλαύους, τοῦτο ἵσταται ἱστορικῶς ὑπεράνω πάσης ἀμφιβολίας, ἀλλ' ἐπίσης ὡς ἀξιόπιστον παρίσταται ὅτι καὶ ὁ μαθητὴς καὶ συνεργὸς αὐτοῦ Κλήμης, ὁ μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπος Βουλγαρίας, ἐπενόησεν ἕτερον ἁπλούστερον ἀλφάβητον διὰ τοὺς νοτίους Σλαύους. Τὰ ἀλφάβητα ταῦτα ὠνομάσθησαν ὕστερον γλαγολικὸν καὶ κυριλλικόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν γινώσκομεν περὶ τῆς μορφῆς, ἣν ἔφερον τὰ γράμματα τοῦ Κυρίλλου, καὶ περὶ τῆς μορφῆς, ἣν εἶχον τὰ γράμματα τοῦ Κλήμεντος, ἄγνωστον ἡμῖν ἐπίσης τυγχάνει ποία τῶν γραφῶν τούτων ἀνήκει εἰς τὸν Κύριλλον καὶ ποία εἰς τὸν Κλήμεντα. Τὰ ἐπινοηθέντα γράμματα κατ' ἀρχὰς ὠνομάζοντο ἁπλῶς σλαυονικὰ γράμματα, ἡ δὲ διάκρισις εἰς ἀλφάβητον γλαγολικὸν καὶ ἀλφάβητον κυριλλικόν ἐστι μεταγενεστέρα· ἆρά γε ἦν ἀδύνατον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἵνα μεταλλάσσωσι τὰ ὀνόματα ταῦτα μεταφέροντες αὐτὰ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν γραφήν; Διὰ τούτους κυρίως τοὺς λόγους καὶ διότι τὰ περισωθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς Θ' καὶ Ι' ἑκατ. χειρόγραφα καὶ ἄλλα σλαυονικὰ λείψανα ὀλίγιστά εἰσι καὶ ταῦτα ἀχρονολόγητα, διαφωνία παρὰ τοῖς φιλολόγοις τοῦ κλάδου τούτου ἐπικρατεῖ καὶ μέχρι τῆς σήμερον περὶ τοῦ ποτέρα τῶν γραφῶν τούτων ἐστὶν ἀρχαιοτέρα, ἡ γλαγολικὴ (οὕτω λεγομένη ἐκ τοῦ τετάρτου γράμματος τοῦ ἀλφαβήτου τούτου Γλαγόλ) ἢ ἡ κυριλλική· διὰ τούτους δὲ τοὺς λόγους καὶ τὰ μετὰ χεῖρας ἡμῶν σλαυονικὰ τεμάχια τὰ γράμμασι γλαγολικοῖς γεγραμμένα δὲν δύνανται, ὡς ἐρρέθη, νὰ χρονολογηθῶσιν ὁριστικώτερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς πρόθεσιν ἔχομεν ἐνταῦθα καθορίσαι ὅσον οἷόν τε μερικώτερον τὴν ἐποχὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δύο ἀποσπασμάτων, ἀνάγκη ἵνα προσαγάγωμεν καὶ τοὺς λόγους, οὓς ὑπὲρ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ἔχομεν».

Μετὰ ταῦτα ὁ κύριος Σάφαρικ στηριζόμενος ἐπὶ ὀκτὼ λόγων ἀναφερομένων εἰς τὴν μεμβράναν, τὸ μέλαν, τὸν χαρακτῆρα τῶν γραμμάτων, τὴν στίξιν, τὴν ὀρθογραφίαν καὶ εἰς ἄλλα ὀρθογραφικὰ καὶ γραμματικὰ σημεῖα, ἀποφαίνεται ἐν πρώτοις ὅτι δι' ὅλους τούτους τοὺς ἐξωτερικοὺς λόγους τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς χρόνους πολὺ προγενεστέρους τῆς ιδ'—ιγ' ἑκατ. Εἶτα δὲ ἐπάγει τάδε, «Ἐπὶ τούτοις σημαντικὸν βάρος τίθησιν εἰς τὴν πλάστιγγα κἀκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ τὸ κείμενον τῶν ἀποσπασμάτων ἡμῶν, ἰδίως τὸ κείμενον τῶν ἐξαποστολαρίων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀρχαιοτέραν μορφὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν μεταγενεστέραν, εἰς ἣν ταῦτα περιῆλθον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἤτοι ἀπὸ Λέοντος τοῦ σοφοῦ († 911) καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου († 959)· τοῦτο δὲ ἱκανῶς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῶν· διότι ἀπίθανόν ἐστιν ὅτι οἱ μεταγενέστεροι θὰ μετέφραζον ἢ καὶ μόνον διὰ ἀντιγράφων θὰ ἐπολλαπλασίαζον πρὸς χρῆσιν ἐκκλησιαστικὴν κείμενα ἀπηρχαιωμένα. Πάντας λοιπὸν τοὺς λόγους τούτους λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐπὶ δὲ τούτοις ἀναλογιζόμενος ἔνθεν

μὲν ὅτι ἀδύνατον ἵνα φαντασθῇ τις μετάφρασιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πρὸς χρῆσιν τῶν Σλαύων τῆς Μοραβίας καὶ Παννονίας γενομένην πρὸ τοῦ Κυρίλου καὶ τοῦ Μεθοδίου· ἔνθεν δὲ ὅτι τὰ πράγματικὰ καὶ ἀναντίρρητα ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποσπασμάτων οὐδαμῶς συγχωροῦσιν ἵνα θεωρήσωμεν ταῦτα ὡς προϊόντα τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνάγονται τὰ γνωστὰ ἡμῖν ἄχρι τοῦδε κεχρονολογημένα καὶ ἀχρονολόγητα κυριλλικὰ καὶ γλαγολικὰ μνημεῖα τῆς ια' ἑκατ.—οὐδόλως ἀμφιβάλλω νὰ ἀναγάγω καὶ θῶ ταῦτα ἐντὸς τῶν πρώτων ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰς Μοραβίαν ἀφίξεως τῶν ἀδελφῶν Κυρίλου καὶ Μεθοδίου, τουτέστι μεταξὺ τοῦ 862 καὶ 950» (Safarik, παρὰ τῷ Γινζ. ἔνθ. ἀν. Anhang II σελ. 104—119).

Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων· ἤδη δὲ ὀλίγα καὶ περὶ Βοεμίας·

Μετὰ τὰ περὶ Μοραβίας καὶ Παννονίας μέχρι τοῦδε εἰρημένα οὐδόλως παράδοξον φανήσεται ἂν ὁ κύριος Γίνζελος τὴν αὐτὴν περίπου κριτικὴν μέθοδον μετερχόμενος καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως τοὺς πόδας στηρίζων (ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ δηλαδὴ δικαίου, ἐφ' οὗ κύριος ἀνεγείρεται ἡ ὑπερήφανος ἀψὶς τῶν δεινῶν πάντοτε καὶ ἀκαταμαχήτων αὐτοῦ ἐπιχειρημάτων) καὶ τὰ κατὰ τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν Βοεμίᾳ ἐκτίθηται (ἔνθ. ἀν. σελ. 67—69 καὶ 130—146). Κατὰ πρῶτον εἰσήχθη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὁ χριστιανισμὸς ἐν ἔτει 845, ὅτε, καθὰ λέγεται, δεκατέσσαρες ἔγκριτοι Βοεμοὶ ἐβαπτίσθησαν ἐν Ῥατισβόνῃ (Ῥεγενσβούργῃ). Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ὁ ἐν Leitmeritz καθηγητὴς τοῦ κανονικοῦ δικαίου εὐθὺς καὶ τὴν Βοεμίαν πᾶσαν ἐκ τῆς ἱεραρχικῆς ἕδρας τῆς Ῥαστιβόνης ἐξαρτᾷ καὶ φύλακας πανταχοῦ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς καθίστησι κύνας ἀργούς, ἡμέρας καὶ νυκτὸς φυλάσσοντας αὐτὴν καὶ οὐδενὶ τὴν εἴσοδον συγχωροῦντας. Καὶ δὲν ἀρνεῖται μὲν ὅτι μεταξὺ τοῦ 879—80 κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς χώρας ταύτης Βορζιβόϊος ἢ Βοριβόϋς ἐβαπτίσθη μετὰ τριάκοντα ἄλλων εὐγενῶν Βοεμῶν ἀποτελούντων τὴν ἡγεμονικὴν ἀκολουθίαν· διατείνεται ὅμως ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σουεντοπόλδου, ὅτε παρ' αὐτῷ ὁ Βορζιβόϊος ἐξενίζετο· ἐν Βοεμίᾳ, λέγει, οὔτε ὁ Μεθόδιός ποτε τὸν πόδα ἐπάτησεν οὔτε ἡ σλαυονικὴ αὐτοῦ λειτουργία ἐτελέσθη· ἔν τινι μόνον μοναστηρίῳ, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ζαζάβας, καὶ ἐν τούτῳ κατὰ τοὺς μετ' ἔπειτα χρόνους καὶ ἐπὶ ἡμίσειαν μόνον ἑκατονταετηρίδα (1039—1085) εἰσήχθη ἐκ τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν (ἐξ Οὐγγαρίας) ἡ σλαυονικὴ λειτουργία κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν τάξιν τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Κατασκευάζει δὲ τοῦτο ὡς ἑξῆς. Ἡ Βοεμία, λέγει, δὲν ὑπήγετο τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Μεθοδίου—ἀλλὰ μήπως ὑπήγετο τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Ῥατισβόνης, ἀφοῦ ἦν χώρα εἰδωλολατρική; Ἡ σλαυονικὴ λειτουργία τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ ἐν Βοεμίᾳ ὑπαγομένῃ τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Ῥατισβόνης—ἀλλὰ καὶ οἱ Σλαῦοι τῆς Ἰστρίας καὶ Δαλματίας δὲν ὑπήγοντο τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Μεθοδίου, καὶ ὅμως κατὰ τὸν Γίνζελον (σελ. 110) ἡ λειτουργία τοῦ Μεθοδίου εἰσήχθη παρ' αὐτοῖς—Ὁ ἱεράρχης τῆς Ῥαστισβόνης θὰ ἔβαλε φωνὴν διαμαρτυρήσεως, ὡς οἱ λοιποὶ τῆς Βαυαρίας ἐπίσκοποι, κατὰ τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου, ὅπερ οὐδαμοῦ φαίνεται—ἀλλὰ τοῦτο ἠδύνατο νὰ μὴ λάβῃ χώραν ὡς ὲν ἔλαβε χώραν καὶ ἐν Ἰστρίᾳ καὶ ἐν Δαλματίᾳ κατὰ τὴν ἐκεῖσε εἰσαγωγὴν τῆς σλαυονικῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, καὶ διότι ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ Η' διεκήρυξεν ἤδη ὡς πάντῃ ἀδόκιμον τὴν θεωρίαν τῶν ὀρθρίων ἐπισκόπων τῶν διωκόντων τὴν σλαυονικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ.

Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα παραπλήσια τούτοις λέγοντες οἱ περὶ τὸν Γίνζελον οὐδὲν ἄλλο προφανῶς σκοποῦσιν, ὡς πᾶς τις ῥᾳδίως συνορᾷ, ἀλλ' ἢ τοῦτο μόνον, ἵνα δηλαδὴ καὶ ἐν Βοεμίᾳ, καθάπερ ἐν Μοραβίᾳ καὶ ἐν Παννονίᾳ, περιστείλωσιν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς τὸ μέγα ἀποστολικὸν ἔργον τῶν ἐξ Ἀνατολῆς διδασκάλων τοῦ χριστιανισμοῦ, παριστῶντες ὅτι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν αὐτῶν οἱ Σλαῦοι οὗτοι ὀφείλουσιν εἰς τὴν Δύσιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἐπειδὴ πολλὰ μέχρι τοῦδε καὶ περὶ Βοεμίας ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐγράφησαν—ὅπως ἔχῃ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν καὶ περὶ αὐτῆς περιληπτικὴν γνῶσιν, παρατιθέμεθα ὧδε ὅσα περὶ αὐτῆς ἐν συνόψει γράφει ὁ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Γίνζελον ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῇ ἱστορίᾳ τῆς χώρας ταύτης ἐγκύψας κλεινὸς Παλάκυος (Palaky). «Ἂν, λέγει οὗτος, ἡ βάπτισις τοῦ ἡγεμόνος Βοριβόϋ ἐτελέσθη, ὡς ἀρχαῖοί τινες βιογράφοι ἀναφέρουσιν, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σουατοπολκου ἢ ἐν Βοεμίᾳ, τοῦτο ἄδηλον· ἀλλ' ὅτι ὁ Μεθόδιος εἰσῆλθε καὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην ἂν μὴ ὅπως βαπτίσῃ τὴν ἁγίαν Λουδμίλλαν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὅπως διὰ λόγου καὶ ἔργου προαγάγῃ τὸ τοσοῦτο καλῶς ἐγκαινισθὲν ἔργον τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς τῶν Βοεμῶν, οὐδόλως ἀμφίβολον ἂν εἴη καὶ μεθ' ὅλην τὴν σιωπὴν τῶν ἀρχαίων πηγῶν· ἢ μήπως ὁ ἀποστολικὸς ἀνὴρ ὁ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτοῦ περιοδεύων καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κηρύσσων, μόνον τὴν βαχεῖαν καὶ ἀκίνδυνον ἐκ Μοραβίας εἰς Βοεμίαν ὁδὸν ἔμελλε νὰ φοβηθῇ, προκειμένου περὶ καλλιεργίας καὶ ἐξαπλώσεως τοῦ πρώτου τῆς πίστεως βλαστοῦ, ὃν αὐτὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μυριοπληθοῦς ἐκείνου λαοῦ ἐφύτευσε (κατηχήσας, ἐννοεῖται, καὶ βαπτίσας τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ); Ἂν δὲ ὁ Μεθόδιος τὰ μέρη τὰ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ χριστιανιζόμενα συνῆπτε τῇ ἑαυτοῦ παροικίᾳ ἢ κατελίμπανε τῷ ἱεράρχῃ τῆς Ῥατισβόνης, ὅστις ἀπὸ τῆς βαπτίσεως τῶν δεκατεσσάρων Τσέχων ἐν ἔτει 845 εἶχε μέρος ἐν Βοεμίᾳ, περὶ τούτου οὐδὲν βέβαιον πλέον σήμερον δύναται νὰ λεχθῇ. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰσήχθη διὰ τοῦ Μεθοδίου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ἐν Βοεμίᾳ ἡ σλαυονικὴ λειτουργία,

ἥτις ἔχουσα ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, καίπερ ὕστερον πολυτρόπως καταδιωχθεῖσα, διετηρήθη. Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ια΄ ἑκατονταετηρίδος, κατέφυγεν αὕτη ὡς εἰς ἄσυλον εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Σαζάβας, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ διεσώθη. Τῆς σλαυονικῆς λειτουργίας σεβαστὸν λείψανόν ἐστι τὸ καὶ ἕως τῆς σήμερον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Βοεμίας ψαλλόμενον gospodi pomilui ny, ἤτοι «Κύριε, ἐλέησον», τὸ ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς εἰς Βοεμίαν εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ κατερχόμενον». Τοσαῦτα περὶ τούτου ὁ πατριάρχης τῆς βοεμικῆς ἱστορίας Παλάκυος, ἐν οἷς σημειωτέον ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν ἡ σλαυονικὴ λειτουργία καὶ αἱ λοιπαὶ ἱεραὶ ἀκολουθίαι τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου οὐκ ἦσαν αἱ τῆς δυτικῆς, ἀλλ' αἱ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, (βλ. Γίνζ. ἔνθ. ἀν. Παραβλ. καὶ Σροιγχ. Ἐκκλ. ἱστ. τόμ. 21 σελ. 425—429).

(ἀκολουθεῖ).

Η ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ (*)

Ἐγκριθείσης τῆς μετοικίσεως τῆς σχολῆς εἰς τὴν κατὰ τὴν Ξηροκρήνην τέως οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου, ἧς ἡ ἀπόκτησις τὴν τοῦ Χοταρνετσενίου κτήματος ἀπαλλοτρίωσιν ἐστοίχισεν, οἵ τε προκαθήμενοι τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ τοῦ ἔθνους λογάδες καὶ ἔγγριτοι μιᾷ φωνῇ ἐπὶ τὴν σχολαρχίαν προσεκαλέσαντο τὸν ἀρχιμανδρίτην τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Δωρόθεον Πρώϊον τὸν Χῖον, ὃς περαιώσας ἐν Πέστῃ καὶ Φλωρεντίᾳ τῆς Ἰταλίας τὴν ἀκρόασιν τῶν ἐν ταῖς ἀκαδημαϊκαῖς αὐτῶν σχολαῖς διδασκομένων φιλοσοφικῶν μαθημάτων, ἐν δὲ Παρισίοις τοὺς τότε (1792) ἐπὶ σοφίᾳ διασήμους Βρισσὼ καὶ Δελαλάνδον καὶ Λανοϊσιὲ καὶ Βαλλεῖ ἀκροασάμενος καὶ παντοδαπῇ μαθήσει κοσμηθεὶς διεκρίνετο ἐν τοῖς μάλα ἐπὶ παιδείᾳ ἐξέχουσι λογάσι τοῦ γένους.

Ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ιη΄ ἑκατονταετηρίδος οὐ μόνον ὁραστηριώτερον ἐμερίμνησε καὶ εἰργάσθη περὶ καθιδρύσεως ὅσον οἱονδήποτε πλειόνων ἐκπαιδευτικῶν κέντρων ἐν διαφόροις ἐπικαίροις θέσεσι τῶν ὑπὸ τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰδικώτερον προὐνόησε περὶ συστάσεως ἀνωτάτου πνευματικοῦ καταστήματος, ὅπερ μακρὰν τοῦ κινδύνου τῶν ἐντοῖς τότε χρόνοις συνεχῶν λοιμῶν νὰ ἐργάζηται εἰς κατάρτισιν σκαπανέων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἱεροφαντῶν τῶν γραμμάτων ὑπὲρ τῶν ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τῆς ἀμαθείας διατελούντων τέκνων αὐτῆς. Ἐπὶ τούτῳ, τῷ 1753 πατριαρχοῦντος τὸ δεύτερον Κυρίλλου τοῦ Ε΄ τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς ὀρθοδοξίας Ἀθῆνι συνεστήσατο τὴν περιώνυμον ἀθωνιάδα ἀκαδημίαν καθιδρύσασα ταύτην ἐν τῇ τοῦ Βατοπαιδίου σεβασμίᾳ καὶ περιβλέπτῳ μονῇ καὶ προστήσασα ταύτης Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν ἐπὶ τῷ ἀνηκούστῳ ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐτησίῳ μισθῷ χιλίων γροσίων. Σὺν τῷ Εὐγενίῳ ἀναλαβόντι τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας, τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς θεολογίας ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ ταύτῃ ἔταξεν ἡ ἐκκλησία διδασκάλους τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων τὸν ἐκ Πελοποννήσου Νεόφυτον τὸν Καυσοκαλυβίτην δεινὸν τότε γραμματικὸν καὶ τὸν περίπυστον ἐκ Μεσολογγίου Παναγιώτην Παλαμᾶν, οὗ τὴν μνήμην ἀρκεῖ νὰ διαιωνίσῃ ἡ παρ' αὐτῷ μαθητεία Δημητρίου Γαλανοῦ τοῦ καὶ παρὰ Ἰνδοῖς θείου καὶ σορωτάτου ἀνομολογηθέντος, Ἰωάννου Παλαμᾶ τοῦ καὶ τῆς πατριαρχικῆς τοῦ Γ. σχολῆς προκαθίσαντος, Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ ἄλλων. Ὑπὸ τοιούτους διδασκάλους καὶ παιδαγωγοὺς ἡ ἀθωνιὰς ἀκαδημία ταχέως ἔμελλεν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸν ὑποκάρδιον τῆς ἐκκλησίας πόθον καὶ μορφώσῃ αὐτῇ ἐργάτας εὐδοκίμους πρὸς καλλιέργειαν τῆς χέρσου ἐν τῷ γένει πνευματικῆς ἀρούρης· ἀτυχῶς ὅμως μετὰ πενταετῆ εὐδόκιμον διδασκαλίαν ἔριδες καὶ διενέξεις, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ ἐκείνῳ τῶν Μουσῶν παρεισδύσασαι ἐξηνάγκασαν τὸν Εὐγένιον ἵνα ἀποστῇ τῆς ἐν Ἀθήνῃ σχολῆς καὶ μεταβῇ εἰς Θεσσαλονίκην. Ἡ ἐκκλησία προθυμοποιουμένη ν' ἀποσοβήσῃ τὸν κίνδυνον τῆς ματαιώσεως τοῦ ἔργου αὐτῆς, ὃν ἠπείλει ἡ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἀπομάκρυνσις, πατριαρχοῦντος Σεραφεὶμ Β΄ τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως (30 ἰουνίου 1757—25 μαρτίου 1761), ἀπεστάλη εἰς διαδοχὴν τοῦ Εὐγενίου ὁ ἀρτίως τότε ἐξ Εὐρώπης ἐπανακάμψας Νικόλαος Ζερζούλης ὁ ἐκ Μετσόβου, ἀλλὰ στερηθεὶς οὗτος τῆς συνεργείας Παναγιώτου τοῦ Παλαμᾶ, ἀπὸ τοῦ 1760 ἀποχωρήσαντος εἰς Μεσολόγγιον, καὶ καθορῶν ψυγέντα τὸν ζῆλον τῶν μαθητῶν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Εὐγενίου ἐπιμόνως ἀπαιτούντων, δυσανασχετήσας παρητήσατο τῷ 1761 καὶ κατελείφθη ἀκέφαλος ἡ ἀθωνιάς.

Ἡ ἐκκλησία δυσφοροῦσα πρὸς τὸ ναυάγιον τῶν φιλοτίμων αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἀθωνιάδος ἀκαδημίας προσπαθειῶν ἐζήτησεν ἵνα ἐμφυσήσῃ αὐτῇ νέαν ζωὴν καὶ καταστήσῃ αὐτὴν αὖθις ἀνώτατον τῆς παιδείας ἐνδιαίτημα. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Μελετίου Β΄ τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης καὶ Θεοδοσίου Β΄ τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης πρακτικωτέρα περὶ τούτου σκέψις ἐγένετο καὶ οἱ ἐκπεμφθησόμενοι εἰς Ἄθω διδάσκαλοι Κύριλλος ὁ ἐξ Ἀγράφων καὶ ὁ ἐκ Κοζάνης Ἰωάννης ὁ Πέζαρος καθωρίσθησαν· τὸ ἐν τοῖς χρόνοις ὅμως ἐκείνοις ἀνώμαλον καὶ πολυκύμαντον τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς ἀγαθῆς ταύτης βουλῆς τὴν ἐκπλήρωσιν ἐματαίωσεν.

Αἱ ἀτυχίαι αὗται δὲν ἀπεθάρρυναν τὴν ἐκκλησίαν· τὸν διὰ τῶν γραμμάτων φωτισμὸν τοῦ γένους στενῶς καὶ φιλοτίμως ἐπιδιώκουσα οὐκ ἐπαύσατο θερμότερον ἐργαζομένη πρὸς ἀνασύστασιν τῆς ἀθωνιάδος ἀκαδημίας, ἧς ὁ καταρτισμὸς περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ σταθερὸς ἦν πόθος τῶν τῆς ἐκκλησίας οἰακοστρόφων Σωφρονίου τοῦ Β΄, ἀνδρὸς παιδείᾳ λόγου καὶ ἀρετῇ κεκοσμημένου, Γαβριὴλ Δ΄ τοῦ Σμυρναίου μηδενὸς τῶν συγχρόνων αὐτῷ ὑστεροῦντος ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τῇ φιλομουσίᾳ, Προκοπίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης ἐν τοῖς λόγοις διακρινομένου, Νεοφύτου Ζ΄ τοῦ Σμυρναίου φρονήσει ἅμα

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος Ι΄).

καὶ μαθήσει διαπρέποντος, Γερασίμου Γ' τοῦ ἀπὸ Δέρκων τοῦ ἐπὶ πενταετίαν (1765—1770) τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς προκαθίσαντος καὶ Γρηγορίου Ε' τοῦ ἀπὸ Σμύρνης τοῦ τρὶς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον καταγλαΐσαντος. Τὸ φιλόμουσον τῶν ἀειμνήστων τούτων πατριαρχῶν, τὸ σταθερὸν τῆς θελήσεως καὶ ὁ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλος ἤθελον ἐπὶ τέλους καρποφορήσει ἐν Ἄθῳ, ἐὰν σκόπελος ματαιώσεως μὴ ἀνηγείρετο ἡ ἄκαιρος φιλοτιμία τῶν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὄρει ἐνασκούντων πατέρων, ὧν ἕκαστος τὴν οἰκεί'αν ἐζήτει μονὴν ἀναδεῖξαι ἕδραν τῆς ἀνασυσταθ'ησομένης ἀθωνιάδος ἀκαδημίας.

Τῷ 1800 πατριαρχεύοντος τὸ δεύτερον Νεοφύτου Ζ' τοῦ Σμυρναίου γενναιοτέρα σκέψις καὶ ἐνέργεια ἐγένετο πρὸς ἀνασύστασιν τῆς ἀθωνιάδος ἀκαδημίας καὶ πατριαρχικοὶ ἔξαρχοι μετὰ διδασκάλων ἐξεπέμφθησαν εἰς Ἄθων, ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξετάσωσι τὴν κατάστασιν τῆς ἐκεῖ σχολῆς καὶ προτείνωσι τὰ δέοντα γενέσθαι πρὸς ἀνασχηματισμὸν αὐτῆς κατὰ τοὺς πόθους τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ γένους· ἡ ἀναφυεῖσα ὅμως μεταξὺ τῶν μοναστηρίων ἀντιζηλία ἐματαίωσε τὴν τοῦ ἔργου εὐόδωσιν καὶ μετὰ δύο καὶ ἡμίσεως ἐτῶν δυσδαίμονα βίον ἡ ἀθωνιὰς ἀκαδημία ἐμαράνθη αὖθις, καὶ σκέψις τότε ἐγένετο περὶ καταρτίσεως τοῦ ἀνωτέρου πνευματικοῦ κέντρου ὑπὸ τὰ ἄμεσα τῆς ἐκκλησίας ὄμματα.

Μέγα τότε ἐσήμαινεν ἐνταῦθα ὁ Δημήτριος Μουρούζης ἀνὴρ ἐξόχου παιδείας καὶ μεγάλων ἀρετῶν, καταλεγόμενος ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ γένους διά τε τὴν εὐκλειαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ τὰς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ γένος εὐεργεσίας.

Τὸν ἄνδρα τοῦτον μέγα ἐτίμα καὶ περὶ πολλοῦ εἶχεν ὁ τότε βασιλεύων πολυκλαύστου μνήμης σουλτὰν Σελὶμ ὁ Γ', ὅς, ὅσον ἡμεῖς οἴδαμεν, τῷ φιλογενεῖ τούτῳ ἀνδρὶ χαριζόμενος, διὰ χάττι-σεριφίου ἀσύδοτον ἐκήρυξε πᾶν τὸ εἰς Σμύρνην πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐκεῖ ἡμετέρου νοσοκομείου εἰσαγόμενον, καὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν φρουρῶν αὐτοῦ γενιτσάρων τέλεον ἀπήλλαξε. Τὴν πρὸς αὐτὸν βασιλικὴν ταύτην εὔνοιαν καὶ ὑπόληψιν ὑπὲρ τοῦ γένους χρησιμοποιῶν ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος ὁ Μουρούζης προὐκάλεσεν ἅμα τῇ πτώσει τῆς ἀθωνιάδος ἀκαδημίας ὑψηλὸν θέσπισμα ἐπιτρέπον τὴν ἐνταῦθα σύστασιν ἀνωτέρα τοῦ γένους ἐκπαιδευτηρίου, οὗτινος ἔφοροι καὶ προστάται ἐτάχθησαν ὁ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ὁ κατὰ καιρὸν Μ. λογοθέτης τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὁ Δημήτριος Μουρούζης ἐφ' ὅρου ζωῆς, δύο τῶν ἐγκρίτων συνοδικῶν ἀρχιερέων, δύο τῶν εὐγενῶν οἴκων τῶν Φαναριωτῶν καὶ δύο ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐμπορικοῦ σώματος. Τούτων δὲ ἐπιτευχθέντων, ἐγένετο ἡ εἰς Ξηροκρήνην ἐγκαθίδρυσις.

Ὁ πρῶτος σχολάρχης τῆς ἀνασχηματισθείσης πατριαρχικῆς σχολῆς εὑρητο ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ 1796 μεταπεμφθεὶς ἐκ Χίου, ἔνθα μετὰ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ἐδίδασκεν, ὑπὸ τοῦ διερμηνέως τοῦ στόλου Χαντσερῆ πρὸς τὴν κατ' οἶκον ἐκπαίδευσιν τῶν ἑαυτοῦ τέκνων. Τὸν ἄνδρα ἔσχον τὸν καιρὸν νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς οἵ τε καθηγεμόνες τῆς στρατευομένης ἐκκλησίας καὶ οἱ τοῦ γένους λογάδες, ὅθεν καὶ τούτῳ μετὰ πεποιθήσεως ἀνέθεντο τὴν τοῦ προγράμματος διάταξιν.

Κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἡ ἐν τῇ ἀνασχηματισθείσῃ σχολῇ μαθητεία ὤφειλε νὰ διαρκέσῃ τετραετίαν· οἱ μαθηταὶ προσλαμβανόμενοι ἐκ τῆς ἐν Φαναρίῳ ἀπομεινάσης σχολῆς τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων (ἐν ᾗ ἐδίδασκε τὰ γραμματικὰ εἷς διδάσκαλος μεθ' ἑνὸς ὑποδιδασκάλου ὑπὸ τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ γραμματέως τῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς, ὃς τοῦ μηνὸς ἐνεργουμένην) ἢ ἐξ ἄλλων σχολῶν, ὤφειλον νὰ ἔχωσι γνῶσιν ἀρχῶν τῆς γραμματικῆς καὶ ἐννοῶσι τοὺς εὐληπτοτέρους τῶν συγγραφέων, ἐδιδάσκοντο δὲ ἐκ μὲν τῶν ἑλλήνων λογογράφων καὶ ποιητῶν Λουκιανόν, Ἰσοκράτην, Ξενοφῶντα, Πλούταρχον, Θουκιδίδην καὶ Ὅμηρον, ἐκ δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων τὸ μὲν α' ἔτος μαθηματικὰ τοῦ Θεοτόκη καὶ λογικήν· τὸ δὲ β' ἔτος τριγωνομετρίαν, κωνικὰς τομάς, ἄλγεβραν, καὶ μεταφυσικήν· τὸ γ' φυσικὴν καὶ ἠθικήν, καὶ τὸ δ' ἀστρονομίαν καὶ θεολογίαν. Πρὸς δὲ ἐδιδάσκοντο καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγυμναζόμενοι εἰς τὸ κηρύττειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκειν τὸ εὐαγγέλιον.

Ἐν τέλει ἑκάστου μηνὸς ἐγένοντο γραπταὶ ἐξετάσεις ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν διδασκάλων, καὶ ἐν ἑκάστῃ τριμηνίᾳ παρόντων τῶν ἐφόρων καὶ δύο τοὐλάχιστον συνοδικῶν ἀρχιερέων.

Ἐπὶ τοιαύταις βάσεσι τῇ α' ἰουνίου τοῦ 1804 ἐγένετο ἡ προκαταρκτικὴ καὶ τῇ ς' τοῦ ἰδίου μηνὸς ὁ ἐπίσημος αὐτῆς ἐγκαινισμὸς ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πατριάρχου, τῆς συνόδου, τῶν λογάδων τοῦ γένους καὶ πλήθους ἀμέτρου λαοῦ. Ὁ σχολάρχης ἀπήγγειλε τὸν ἐγκαινιστικὸν λόγον ὁμιλήσας περὶ φιλοσοφίας καὶ θεολογίας ὡς καὶ περὶ τοῦ πῶς δύνανται αἱ ἐπιστῆμαι νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῶν πατρίδα, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ τῆς ῥητορικῆς διδάσκαλος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἑλλάδος φωνῆς. Δάκρυα χαρᾶς κατέβρεχον τὰ πρόσωπα τῶν παρισταμένων, αἰνούντων τὸν Θεὸν εὐδοκήσαντα ἵνα μετὰ πολλὰς περιπετείας ἡ τοῦ Γ. σχολὴ ἀναβιώσῃ καὶ αὖθις καὶ συνεχίσῃ τὰς παραδόσεις τοῦ Κορυδαλέως καὶ τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Τετάρτη 5. Προεόρτια τῆς θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Εὐσιγνίου.

Οὗτος ἦν τὸ γένος Ἀντιοχεύς, καὶ καταταχθεὶς τῷ στρατῷ ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὰς σημαίας ἐπὶ Κώνσταντος τοῦ Χλωροῦ, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κα πρώτου βασιλέως χριστιανῶν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τοῦ διαδόχου τούτου Κωνσταντίου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν κρατήσαντος Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, ὑφ' οὗ διατρίβοντος ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὸ θέρος τοῦ

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος Ι').

362 ὁ μάρτυς Εὐσίγνιος διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ξίφει τὴν κεφαλὴν ἐτμήθη ἐν ἡλικίᾳ 110 ἐτῶν·

Εὐσίγνιον τεμνουσι τὸν Χριστοῦ φίλον
τομῆς μέχρι κράζοντα, Χριστός μοι σέβας.

Πέμπτη 6. Ἀνάμνησις τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Κύριος ἀφ' οὗ πολλὰ περὶ κινδύνων διελέχθη πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ σφαγῆς, ὧν τὰ μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἐν χερσί, τὰ δὲ ἀγχοῦ ἐν ἐλπίσι· βουλόμενος καὶ τὴν ὄψιν αὐτῶν πληροφορῆσαι καὶ δεῖξαι τίς ποτ' ἐστὶν ἡ δόξα ἐκείνη, μεθ' ἧς μέλλει παραγενέσθαι, ἀνέφερεν αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν· τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς καὶ ὤφθησαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας συλλαλοῦντες αὐτῷ. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοίνυν ταύτῃ τὴν ἀνάμνησιν ἐπιτελοῦμεν τοῦ γεγονότος τούτου, ὅπερ ὁ μὲν Ματθαῖος (κεφ. ιζ' 1) ἀφηγούμενος λέγει· «καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν» κλπ. ὁ δὲ ἱερὸς Λουκᾶς ἐξιστορῶν (κεφ. θ', 22) λέγει· «ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ καὶ παραλαβὼν» κλπ. Ἡ ἐξιστόρησις τοῦ Λουκᾶ δὲν ἐναντιοῦται τῇ τοῦ Ματθαίου, καθότι ὁ μὲν (Λουκᾶς) καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθέγξατο, κἀκείνην καθ' ἣν ἀνήγαγεν εἶπεν, ὁ δὲ (Ματθαῖος) τὰς μεταξὺ τούτων μόνον. Ἔλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ οὐχὶ ἅπαντα τὸν χορὸν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ τρεῖς μόνον· τὸν Πέτρον ὡς σφόδρα ἀγαπῶντα αὐτόν, τὸν Ἰωάννην ὡς σφόδρα φιλούμενον, καὶ τὸν Ἰάκωβον ὡς ζηλωτήν, καθ' ἃ ἔκ τε τῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἀποκρίσεως δῆλον πεποίηκεν εἰπών· «δυνάμεθα πιεῖν τὸ ποτήριον (Ματθ. κ. 22) καὶ ἐκ τῶν ἔργων, τῶν τε ἄλλων, καὶ ἀρτίως ἐπλήρωσεν ἅπερ εἶπεν· οὕτω δὲ σφοδρὸς καὶ βαρὺς ἦν τοῖς Ἰουδαίοις, ὥστε καὶ Ἡρῴδης μεγίστην ἐνόμισε δωρεὰν χαρίσασθαι τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ ἐκείνον ἀνέλοι (Πράξ. ιβ', 2, 3).

Λαβὼν τούτους ἀνέφερεν αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλόν, δεικνύων ὅτι ἐὰν μή τις ὑψωθῇ, οὐκ ἄξιος γίνεται τοσούτων θεωριῶν· φέρει δὲ αὐτοὺς κατ' ἰδίαν, διότι εἴωθεν ὁ Χριστὸς τὰς παραδοξοτέρας θαυματουργίας ἐν ἀποκρύφῳ ποιεῖν, ἵνα μὴ ὁρώμενος τοῖς πολλοῖς ὡς Θεὸς κατὰ φαντασίαν ἄνθρωπος νομισθῇ. «Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν». Ἀκούων μεταμόρφωσιν, μὴ νόμιζε ὅτι τὸ σῶμα ἀπέβαλε τότε, ἀλλὰ μένοντος τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ σχήματος· πρόσωπον γὰρ αὐτοῦ ἀκούεις καὶ ἱμάτια, λαμπρότερος ἐφαίνετο τῆς θεότητος παραδείξασης μικρόν τι τὰς ἀκτῖνας αὐτῆς καὶ τοῦτο ὡς ἠδύναντο ἰδεῖν. Διὰ τοῦ γὰρ καὶ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἀνωτέρω εἴρηκε τὴν μεταμόρφωσιν ὡς ἐκφήνασαν τῆς ἐξουσίας τὸ ἄφατον καὶ ὅτι γνήσιός ἐστιν υἱὸς τοῦ πατρὸς δείξασαν, καὶ ὡς τῆς δευτέρας παρουσίας τὸ ἀξίωμα φέρουσαν, διὰ τὴν ἄρρητον λαμπρότητα τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ» (Θεοφυλ. ἑρμηνεία εἰς τὸ ιζ' κεφ. τοῦ κατὰ Ματθ.).

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀνερευνῶν τὰς αἰτίας, δι' ἃς Μωσῆν καὶ Ἠλίαν εἰς μέσον ἄγει, ἀποφαίνεται ὧδε· «πολλὰς ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν αἰτίας· καὶ πρώτην μὲν ταύτην, ὅτι ἐπειδὴ οἱ ὄχλοι ἔλεγον οἱ μὲν Ἠλίαν, οἱ δὲ Ἱερεμίαν, οἱ δὲ ἕνα τῶν ἀρχαίων προφητῶν (Ματθ. ιϛ' 14), τοὺς κορυφαίους ἄγει, ἵνα τὸ μέσον καὶ ἐντεῦθεν ἴδωσι τῶν δούλων καὶ τοῦ δεσπότου, καὶ ὅτι καλῶς ἐπηνέθη Πέτρος, ὁμολογήσας αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ. Μετ' ἐκείνην δὲ καὶ ἑτέραν ἔστιν εἰπεῖν· ἐπειδὴ γὰρ συνεχῶς ἐνεκάλουν αὐτῷ τὸ παραβαίνειν τὸν νόμον καὶ βλάσφημον αὐτὸν εἶναι ἐνόμιζον, ὡς σφετεριζόμενον δόξαν οὐ προσήκουσαν αὐτῷ τὴν τοῦ πατρός, καὶ ἔλεγον· οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ (Ἰωάν. θ' 16)· καὶ πάλιν· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεὸν (αὐτ. ι' 33), ἵνα δειχθῇ ὅτι βασκανίας ἀμφότερα τὰ ἐγκλήματα καὶ ἑκατέρων τούτων ἐστὶν ἀνεύθυνος, καὶ οὔτε νόμου παράβασις τὸ γινόμενον, οὔτε δόξης σφετερισμὸς τῆς μὴ προσηκούσης τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρί, τοὺς ἐν ἑκατέρῳ λάμψαντας τούτων εἰς μέσον ἄγει· καὶ γὰρ Μωϋσῆς τὸν νόμον ἔδωκε καὶ ἠδύναντο λογίσασθαι Ἰουδαῖοι ὅτι οὐκ ἂν παρεῖδε πατούμενον αὐτόν, ὡς ἐνόμιζον, οὐδ' ἂν τὸν παραβαίνοντα αὐτὸν καὶ τῷ τεθνεκότι πολέμιον ὄντα ἐθεράπευσεν ἄν. Καὶ Ἠλίας δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐζήλωσε, καὶ οὐκ ἄν, εἰ ἀντίθεος ἦν καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγον, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ πατρί, μὴ ὢν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ προσηκόντως τοῦτο ποιῶν, παρέστη καὶ αὐτὸς καὶ ὑπήκουσε». Πρὸς δὲ ἵνα δειχθῇ ὅτι καὶ νόμου καὶ προφητῶν καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων αὐτὸς ἦν ὁ Κύριος· διὰ τοῦτο καὶ τὸν τελευτηκότα Μωσέα καὶ τὸν οὐδέπω τοῦτο παρόντο Ἠλίαν εἰς μέσον ἤγαγε.

Παρασκευὴ 7. Μνήμη τοῦ ἁγίου ὁσιομάρτυρος Δομετίου.

Οὗτος κατήγετο ἐκ Περσίας· ἀσπασθεὶς δὲ τὸν χριστιανισμὸν ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τὸν μοναχικὸν ὑπέδυ βίον καὶ διὰ σκληραγωγίας ἐδουλαγώγει τὸ σῶμα, ὅτε Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης τῷ 361 ἐγκρατὴς τῆς βασιλείας γενόμενος καὶ τὰ κατὰ τὸν ὅσιον μαθὼν θυμῷ συνεσχέθη βλέπων πολλοὺς ἁρισταμένους τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει προσερχομένους διὰ τῆς τοῦ ἁγίου διδασκαλίας καὶ τῶν δι' αὐτοῦ διενεργουμένων θαυμασίων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅθεν καὶ ἐκ κελεύσματος τοῦ μονάρχου ἐκείνου στρατιῶται ἐπελθόντες λίθοις αὐτόν τε καὶ τοὺς αὐτῷ συναθλοῦντας δύο μοναχοὺς ἀπέκτειναν·

Ὑπὲρ τὰ πάντα σοι συναθλεῖν ἐκ λίθων
μύστας, πάτερ, σοὺς ἐξεπαίδευσας τάχα.

Σάββατον 8. Μνήμη τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου.

Οὗτος ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἀκμάσας, ὑπὲρ τῆς πρὸς τὰς εἰκόνας εὐλαβοῦς τιμῆς πολλὰς κακώσεις καὶ πικρὰς ἐξορίας ἀγογγύστως δεξάμενος, τοῦ στεφάνου τῆς ὁμολογίας ἠξίωται·

Ψυχῆς πολὺν θεὶς Αἰμιλιανὸς λόγον
τῆς σαρκὸς ηὐλόγησεν ἀχρι καὶ τελους.

Κυριακὴ 9. Μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθίᾳ.

Τὰ τοῦ βίου τοῦ ἀποστόλου τούτου ἴδε ἐν σελ. 114 τοῦ ς' τεύχους τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας».

Ἐξῆλθεν ἀρθεὶς Ἰούδας ἐπὶ βρόχου,
εἰσῆλθεν ἀρθεὶς Ματθίας ἐπὶ ξύλου.

Δευτέρα 10. Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Λαυρεντίου.

Ἤκμασε περὶ τὰ μέσα τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος ἀρχιδιάκονος τοῦ Ρώμης γενόμενος, ἔνθα καὶ ἤθλησεν ὑπὲρ Χριστοῦ κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμόν·

Τὸν Λαυρέντιον λαύρακα Χριστοῦ λέγω
ἐπ' ἐσχάρας ἀνθραξιν ἐξωπτημενον.

Τρίτη 11. Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Εὔπλου.

Οὗτος ἦν ἐκ Κατάνης τῆς Σικελίας, ἧς ἱερεὺς ἐχρημάτισεν· ἤθλησε δὲ τῷ 306 ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ κινηθέντος διωγμοῦ·

Ἐκ τῆς στολῆς μὲν σεπτὸς Εὔπλους λευστης,
ἐκ τῆς τομῆς δὲ στερρὸς ὄντως ὁπλίτης.

Τετάρτη 12. Μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Φωτίου καὶ Ἀνικήτου.

Οἱ μάρτυρες οὗτοι ἤθλησαν ἐν Νικομηδείᾳ τῷ 305—306 ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ Γαλερίου κινηθέντος διωγμοῦ· πρῶτος συνελήφθη

ὁ Ἀνίκητος, ὡς καὶ γενναῖος ἀντέστη περιφρονήσας τὰς βασάνους τῶν δημίων, ὅπερ ἰδὼν ὁ Φώτιος καὶ ἐκ θείου ζήλου ἐκκαυθεὶς προσέδραμε καὶ περιπτυξάμενος τὸν πάσχοντα μάρτυρα μεγάλῃ τῇ φωνῇ πατέρα καὶ σωτῆρα καὶ θεῖον τοῦτον ἀπεκάλει· ὅθεν δεσμεῖται σὺν τῷ Ἀνικήτῳ καὶ ταῖς αὐταῖς βασάνοις ἐκτίθεται, καὶ τέλος σὺν αὐτῷ καμίνῳ ἐμβληθεὶς τὸ μαρτυρικὸν στέφος ἐδέξατο·

Πῦρ Ἀνίκητον συμφλεγει τῷ Φωτίῳ,
οὓς φωτὸς οἶκος ὡς ἀνικήτους φερει.

Πέμπτη 13. Μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.

Τὰ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου τούτου ἐγράψαμεν ἐν σελ. 243 τοῦ ιε' τεύχους τῆς «Ἀληθείας», ὅτε τὴν μνήμην τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημήσεως αὐτοῦ ἑορτάζομεν. Σήμερον τὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ πανσέπτου αὐτοῦ λειψάνου πανηγυρίζομεν, ὅθεν καὶ προσφυῶς ὁ ἐπιγράψας·

κινοῦσί σου, Μάξιμε, πιστοὶ τὴν κόνιν
δηλοῦντες ὡς ζῆς ἐξαμείβων καὶ τόπους.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀποδίδοται ἡ τῆς θείας Μεταμορφώσεως ἑορτὴ καὶ ψάλλονται πάντα τὰ κατ' αὐτήν.

Παρασκευὴ 14. Προεόρτια τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ μνήμη τοῦ ἁγίου προφήτου Μιχαίου.

Ὁ προφήτης οὗτος κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἰδίας αὐτοῦ προφητείας λεγούσης· «καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Μιχαίαν τὸν τοῦ Μωραθεὶ ἐν ἡμέραις Ἰωάθαμ καὶ Ἀχὰζ καὶ Ἐζεκίου βασιλέων Ἰούδα» ἦν ἐκ Μωραθεὶ τῆς φυλῆς Ἐφραὶμ καὶ προεφήτευσεν ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη, ἀφ' οὗ ὁ μὲν Ἰωάθαμ ἐβασίλευσε περὶ τὰ 758, ὁ δὲ Ἐζεκίας ἐτελεύτησε τῷ 698. Ὁ ἐν τοῖς μηναίοις συναξαριστὴς ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐσύγχυσε τὸν προφήτην τοῦτον τῷ ἑτέρῳ ἐκείνῳ Μιχαίᾳ τῷ υἱῷ Ἰεμβλὰ ἢ Ἰεμβλὰ, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν κεφαλ. κβ΄, Γ' βιβλου βασιλειῶν ὡς κρεμασθέντος ὑπὸ Ἰωρὰμ υἱοῦ Ἀχαάβ, διότι ἠλεγξε τὸν Ἀχαάβ. Ὁ Ἰωρὰμ οὗτος ἐβασίλευσε τῷ 896 π. Χ. κατὰ συνέπειαν ὁ Μιχαίας ἐκεῖνος ἦν δύο αἰῶνας προγενέστερος τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ προφήτου. Εἰς τὴν αὐτὴν πλάνην ὑπέπεσε καὶ ὁ ἐπιγραμματοποιὸς εἰπών·

ἐκ γῆς μὲν ἦρθην, εἰ δὲ καὶ πόλον φθάσω,
χάριν Μιχαίας εἴσομαί σοι τῷ ξύλῳ,

λογισάμενος τὸν προφήτην εἶναι τὸν αὐτὸν τῷ ὑπὸ Ἰωρὰμ κρεμασθέντι Μιχαίᾳ, ἐνῷ ὁ προφήτης ὡς ἀκμάσας ἐπὶ Ἐζεκίου ἦν σύγχρονος τῷ Ὡσηὲ ἐσχάτῳ βασιλεῖ τῶν δέκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἐφ' οὗ καὶ τὸ βασίλειον ἐκεῖνο κατεστράφη ὑπὸ Σαλμανασὰρ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων (Δ' βασιλ. ιζ' 1, 6 καὶ ιη' 1).

Ὁ Μιχαίας ἦν ἕκτος τῶν ιδ' ἐλασσόνων προφητῶν. Ἡ προφητεία αὐτοῦ διῄρηται εἰς ἑπτὰ κεφάλαια. Σαφῶς δὲ οὗτος προκατήγγειλε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἐν οἷς λέγει, «Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἕτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ μετεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν. Καὶ σπεύσουσι πρὸς αὐτὸν λαοὶ καὶ πορεύσονται πρὸς αὐτὸν ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσι· δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ· καὶ δείξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν καὶ πορευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ· ὅτι ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ ὁ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον λαῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς γῆν μακράν» (κεφ. δ', 1—3). Πρὸς δὲ καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἰερουσαλὴμ προεφήτευσεν εἰπών, «Ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἡγούμενοι οἴκου Ἰακώβ, καὶ οἱ κατάλοιποι οἴκου Ἰσραήλ, οἱ βδελυσσόμενοι κρίμα καὶ πάντα τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, οἱ ἀνοικοδομοῦντες Σιὼν ἐν αἵμασι καὶ Ἰερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις... Διὰ τοῦτο δι' ὑμᾶς Σιὼν ὡς ἀγρὸς ἀροτριωθήσεται καὶ Ἰερουσαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον ἔσται καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου εἰς ἄλσος δρυμοῦ» (κεφ. γ', 9—10, 12).

Ἐπὶ βυζαντίνων, λιτανεύοντος τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἐπανήγετο τὴν ἡμέραν ταύτην τὸ τίμιον τοῦ σταυροῦ ξύλον εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα·

λόγους ἀνάψας ἀντὶ φαιδρῶν λαμπάδων
Σταυρὸν προπέμπω τῶν ἀνακτόρων ἔσω.

Σάββατον 15. Μνήμη τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Περὶ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐξ ἀρχαίας τῶν Πατέρων παραδόσεως τάδε παρέλαβεν ἡ ἐκκλησία·

Πλησιάσαντος τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ηὐδόκησεν ἵνα πρὸς ἑαυτὸν παραλάβῃ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, δι' ἀγγέλου ἐμήνυσεν αὐτῇ πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὴν ἀπὸ τῆς προσκαίρου ζωῆς εἰς τὴν αἰώνιον καὶ μακαρίαν μετάβασιν. Τοῦτο ἀκούσασα ἡ Θεοτόκος ἀνέβη μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὅπου συνεχῶς ἀπερχομένη προσηύχετο, καὶ εὐχαριστήσασα τῷ Θεῷ, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἡτοίμαζε τὰ πρὸς ἐνταφιασμόν.

Ἐνῷ ταῦτα ἐγίνοντο, νεφέλαι ἁρπάσασαι τοὺς Ἀποστόλους ἐκ περάτων τῆς γῆς, ἔνθα ἕκαστος ἔτυχε κηρύττων, παρέστησαν αὐτοὺς διὰ μιᾶς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Θεομήτορος, ἥτις τὴν αἰτίαν τῆς αἰφνιδίου αὐτῶν συνδρομῆς δηλοποιήσασα, καὶ τὴν θλῖψιν αὐτῶν, ὡς εἰκός, μητρικῶς παραμυθησαμένη, ὕψωσε τὰς χεῖρας εἰς οὐρανόν, ἐδεήθη ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου εἰρήνης, ηὐλόγησε τοὺς ἀποστόλους, ἐπὶ δὲ τῆς κλίνης ἀναπεσοῦσα, καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς σχηματίσασα, ὡς αὐτὴ ἠβουλήθη, οὕτω τὴν παναγίαν αὐτῆς παρέθετο εἰς χεῖρας τοῦ ἑαυτῆς Υἱοῦ καὶ Θεοῦ.

Ἄραντες τότε οἱ ἀπόστολοι μετ' εὐλαβείας καὶ λαμπαδηφορίας πολλῆς τοῦ θεοδόχου ἐκείνου σώματος τὴν κλίνην, καὶ ὕμνοις ἐπιταφίοις ψάλλοντες ἐκόμιζον ἐπὶ τὸ μνῆμα, συμψαλλόντων αὐτοῖς οὐρανόθεν ἀγγέλων καὶ προπεμπόντων τὴν ἀνωτέραν τῶν χερουβείμ. Εἷς δὲ τῶν Ἰουδαίων φθόνῳ κινηθείς, καὶ αὐθαδῶς ἐπὶ τὴν κλίνην τὰς χεῖρας ἁπλώσας, ἀμέσως ἔλαβε παρὰ τῆς θείας δίκης τῆς αὐθαδείας αὐτοῦ τὰ ἐπίχειρα. Φθάσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι εἰς χωρίον καλούμενον Γεθσημανῆ, ἔθαψαν ἐκεῖ ἐντίμως τὸ πανάχραντον καὶ ζωαρχικὸν τῆς Θεοτόκου σῶμα. Ὅτε δὲ τῇ τρίτῃ μετὰ τὴν ταφὴν ἡμέρᾳ παρακλησίαν ὁμοθυμαδὸν ποιούμενοι ἀνύψουν τὸν εἰς ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ κείμενον ἄρτον, ἡ Θεοτόκος ἐπεφάνη ἐν τῷ ἀέρι εἰποῦσα αὐτοῖς τὸ χαίρετε. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ θείαν οἰκονομίαν εἷς τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα ἀπολειφθεὶς τῆς κηδείας τοῦ ζωαρχικοῦ σώματος, ὡς τῇ τρίτῃ παραγεγονὼς ἡμέρᾳ ἠθύμει σφόδρα καὶ συνείχετο διὰ τὸ μὴ τῶν αὐτῶν καὶ αὐτὸν ἀξιωθῆναι, ὧν ἠξιώθησαν οἱ συναπόστολοι, ἤνοιξαν τὸν τάφον εἰς τὸ προσκυνῆσαι καὶ αὐτὸν τὸ πανάμωμον σκῆνος, ἀλλ' εὗρον αὐτὸν κενὸν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ μόνην τὴν σινδόνα ἀποκειμένην, ἐξ οὗ καὶ ἐπέγνωσαν τὴν εἰς οὐρανοὺς μετάστασιν τῆς Θεοτόκου.

Ταῦτα ἡ ἐκκλησία παραλαβοῦσα ἐκ παραδόσεων πατρικῶν καὶ πολλὰ τούτων ἁγιατογραφήσασα ὡς ὑπόθεσιν εὐλαβείας, ψάλλει κατὰ τὴν σήμερον εἰς δόξαν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπιλέγουσα·

οὐ θαῦμα θνήσκειν κοσμοσώτειραν κόρην,
τοῦ κοσμοπλάστου σαρκικῶς τεθνηκότος.

Κυριακὴ 16. Μνήμη τῆς ἐξ Ἐδέσσης ἀνακομιδῆς τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (ἤτοι τοῦ ἁγίου μανδηλίου), καὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Διομήδους.

Ἐκκλησιαστικοί τινες συγγραφεῖς, ὡς ὁ Εὐσέβιος καὶ ἄλλοι, περὶ τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Κυρίου ὁμιλοῦντες ἀναφέρουσιν ὅτι Ἄβγαρος ὁ καὶ Οὔχαμος ἐπονομαζόμενος, ε' ἐν τῇ σειρᾷ τῶν βασιλέων τῆς ἐν Ἐδέσσῃ Μεσοποταμίας ἀριθμούμενος, ὑπὸ δεινοῦ βασανιζόμενος πάθους καὶ ἀπο-

γνοὺς τῆς ἐξ ἀνθρώπων βοηθείας, ὡς ἤκουσε τὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἐν Ἰουδαίᾳ, ἀπέστειλε ταχυδρόμον μετ' ἐπιστολῆς παρακαλῶν τὸν Ἰησοῦν ὅπως ἐλθὼν σώσῃ αὐτόν. Δεξάμενος, λέγει ὁ Εὐσέβιος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀντεπέστειλε τῷ Ἀβγάρῳ διὰ τοῦ αὐτοῦ γραμματοκομιστοῦ ὅτι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μεταβήσεται εἰς Ἔδεσσαν καὶ ἰάσεται αὐτὸν τῆς νόσου. Τοῦτο καὶ ἐγένετο ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ τοῦ ἐκ τῶν ο' Θαδδαίου εἰς Ἔδεσσαν. Τὴν ἀλληλογραφ ἂν ταύτην ἐκ δύο ἐπιστολῶν, μιᾶς τοῦ Ἀβγάρου πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἑτέρας τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Ἄβγαρον, συριστὶ γεγραμμένας, εὑρὼν ὁ Εὐσέβιος ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἐδέσσης καὶ μεταφράσας ἀνέγραψεν ἐν τῷ ιγ' κεφαλαίῳ τοῦ Α' βιβλίου τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἱστορίας, ἐξ ἧς παραλαβὼν καὶ ὁ ἐν τοῖς μηναίοις συναξαριστὴς μεταγράφει αὐτάς. Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἡ κριτικὴ θεωρεῖ ὑπόπτους νοθείας, α') διότι οὐδεμία τοῦ ἀβγαρινοῦ συμβάματος γίνεται μνεία ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· β') διότι ἑκατέρα τῶν ἐπιστολῶν τούτων περιέχει λέξεις καὶ φράσεις ληφθείσας προδήλως ἐκ τῶν εὐαγγελιστῶν, καὶ γ') διότι, ἐὰν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐπιστολὴ ἦτο γνησία, ἔπρεπε νὰ ἀναγινώσκηται ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ᾖ τεταγμένη ἐν τοῖς κανονικοῖς καὶ θεοπνεύστοις βιβλίοις· ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καίτοι γνωστοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου, δὲν ἀνεγνωρίσθη γνησία ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, οὐδὲ κατετάχθη ἐν ταῖς γραφαῖς. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο τοῦ Εὐσεβίου συγκατέμιξαν οἱ συναξαρισταὶ μετὰ τῆς ἐξ Ἐδέσσης εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακομιδῆς τῆς πανσέπτου τοῦ Κυρίου εἰκόνος, ἣν ἡ παράδοσις θέλει ἀχειροποιήτως γενομένην.

Ὁ μάρτυς ἦν ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας ἰατρὸς τὴν ἐπιστήμην, περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος παραγενόμενος εἰς Νίκαιαν διά τε τῆς θεοσεβείας καὶ τῆς ἰατρικῆς πάντας εὐεργετῶν οὐκ ἔλαθε τοὺς τῶν εἰδώλων λάτρεις χριστιανὸς ὤν· ὅθεν ἐκ διαταγῆς τοῦ βασιλέως ἐξεπέμφθησαν ἐκ Νικομηδείας στρατιῶται πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ. Ἐλθόντες οὗτοι εἰς Νίκαιαν εὗρον τὸν ἅγιον μεταστάντα ἄρτι πρὸς Κύριον, οὗτινος ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἐκόμισαν τῷ βασιλεῖ εἰς πίστωσιν·

Ἦθλησε ζῶν καὶ θανὼν Διομήδης,
προαιρέσει ζῶν, καὶ νεκρὸς τομῇ κάρα.

Δευτέρα 17. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μύρωνος.

Οὗτος ἦκμασε περὶ τὰ μέσα τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας γενόμενος· ἤθλησε δὲ κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν πολλαῖς κακώσεσι δοκιμασθεὶς ὑπὸ Ἀντιπάτρου ἄρχοντος Ἀχαΐας, καὶ ἐν Κυζίκῳ τοῦ μακαρίου ἀξιωθεὶς τέλους, τὴν διὰ ξίφους λαβὼν ἀπόφασιν·

Τί μοι κεφαλῆς ἡ τομή, Μύρων λέγει,
πρὸς τὸ στέφειν μέλλον με πάντιμον στέφος.

Τρίτη 18. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Φλώρου καὶ Λαύρου.

Οὗτοι ἦσαν ἀδελφοὶ ἐξ αἵματος, γεννήματα καὶ θρέμματα τῆς Βύζαντος πόλεως, καὶ ἤθλησαν ἐπὶ Λικινίου τῷ 319.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξαγγέλλεται τῇ ἐκκλησίᾳ ἔξαψις τῆς προσηλυτιστικῆς μανίας τῶν ἐκ δύσεως αὐτοκαλουμένων εὐαγγελιστῶν, περιτρεχόντων τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία ἐπὶ τῷ αἰχμαλωτίσαι τοῖς νοήμασιν αὐτῶν «γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις καὶ ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις», παρασύραι δὲ ἐν ταῖς παρασυναγωγαῖς αὐτῶν «τοὺς διεφθαρμένους τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένους τῆς ἀληθείας». Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔχοντες μόρφωσιν εὐαγγελιστοῦ, τὴν δὲ δύναμιν αὐτοῦ ἠρνημένοι ὡς οἱ ἐν εὐαγγελίοις διαρρήδην ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταδικαζόμενοι γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, «περιάγουσι τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιοῦσιν αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον αὐτῶν, ὅλους δὲ οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν».

Εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους προσαρμόττοντες τοὺς διὰ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου καὶ διδασκάλου τῶν ἐθνῶν Παύλου ὁρισθέντας ἀκριβεῖς τούτους χαρακτηρισμοὺς ὑποτυποῦμεν εἰκόνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ἧς ἰδέαν παρέχει ἡμῖν ἡ ἐνέργεια τῶν πράξεών των.

Ἐν ὀνόματι τοῦ εὐαγγελίου, τῆς θεοσδότου βίβλου τῆς ἀληθείας, μυρία ψεύδη ἐγκατασπείρουσι παρὰ τοῖς ἁπλουστέροις, διαστρεβλοῦσι τό τε γράμμα καὶ τὸ νόημα τῶν γραφῶν, βεβήλους κενοφωνίας ἐκδιδάσκουσι, παρεισάγουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνηθῆναι διδάσκοντες τοῖς ἁπλουστέροις, ἐπάγουσιν αὐτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν. Ταῦτα δὲ πάντα πράττουσιν «αἰσχροῦ κέρδους χάριν», πρὸς διατήρησιν τῆς θέσεως, καὶ συνεπῶς τῆς μισθοδοσίας τοῦ μισσιοναρίου, ὑφ' ἣν ἰδιότητα αἱ ἐν τῇ δύσει ἑταιρίαι ἀποστέλλουσιν αὐτοὺς πρὸς ἄγραν ψυχῶν.

Οἱ μισσιονάριοι οὗτοί εἰσιν ἐκεῖνοι, ὧν εἰκόνα ὑποτυπῶν ὁ μακάριος Πέτρος ἔλεγεν· «οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται· ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκός . . . . Ἐλευθερίαν ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχουσι τῆς φθορᾶς»· τοιοῦτοι δὲ ὄντες περιπατοῦσιν ἐν πανουργίᾳ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκμεταλλευόμενοι εἴτε τὴν ἀμάθειαν τῶν πτωχῶν χωρικῶν, εἴτε τὴν πενίαν καὶ δυστυχίαν αὐτῶν, ὅπως παρασύρωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ θολερὰ καὶ βλάσφημα αὐτῶν διδάγματα ἐπὶ ὑποσχέσεσιν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ βελτιώσεως τῆς τύχης των.

Ἀποτυγχάνοντες παρὰ τοῖς ἁπλοϊκοῖς μὲν ἀλλὰ χρηστοῖς χωρικοῖς τοῖς ἀρηρότως ἐν τοῖς πατρῴοις ἐμμένουσι, στρέφονται ἐπὶ ἐκείνους, οὓς ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐξωμοίωσε πρὸς τὰ ἐν μεγάλῃ οἰκίᾳ ἀποκείμενα σκεύη εἰς ἀτιμίαν, τοὺς μὴ ἀνεχομένους τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, τοὺς ἀποστρέφοντας τὴν ἀκοὴν ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τοὺς μύθους ἐκτρεπομένους καὶ τούτους παρασύροντες ἀπολύουσιν αὐτοὺς ὡς τέκνα κατάρας ἐν τοῖς κόλποις τῶν κατὰ κώμας καὶ χωρία κοινωνιῶν εἰς σκάνδαλον τῶν πιστῶν, κομιουμένους μισθὸν ἀδικίας, ἐντρυφῶντας ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, καὶ ἔχοντας καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις.

Τὰ κοινωνικὰ ταῦτα ἀποφύλια, τὰ εἰς ἀτιμίαν οἰκιακὰ σκεύη, τετυφωμένα καὶ νοσοῦντα περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, οὐ λείπουσιν ἵνα ἐν καφενείοις καὶ ἄλλοις τόποις μυκτηρίζωσι καὶ διασύρωσι τὰ δόγματα τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου πίστεως καὶ γεννῶσιν ἔριδας καὶ διαμά-

χας· ὅσα γὰρ οὐκ οἴδασιν οὗτοι βλασφημοῦσι, τὸ δὲ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζον πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

Δὲν ἐξετάζομεν ὧδε τὸ βλάσφημον καὶ ἀστήρικτον τῶν διδασκαλιῶν, ἃς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι παρὰ τῶν μισσιοναρίων ἐνστερνίζονται καὶ τὸ ὅλως ἀντευαγγελικὸν τῆς τούτων τε διαγωγῆς καὶ τῆς πολιτείας τῶν διδασκάλων αὐτῶν μισσιοναρίων. Τόμοι ὅλοι παρ'ἀνδρῶν σοφῶν ἐγράφησαν ἄχρι τοῦδε κατεξελέγχοντες μίαν πρὸς μίαν τὰ πλάνας τῶν πολυσχιδῶν αἱρέσεων τοῦ προτεταντισμοῦ καὶ τὸ ἀντευαγγελικὸν τῆς διδασκαλίας τῶν αὐτοκαλουμένων εὐαγγελιστῶν τρανῶς καταδεικνύντες, καὶ ἡ «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» τὸ ἐπ'αὐτὴν ἐπραγματεύθη καὶ πραγματευθήσεται τὰς περὶ τὰ δόγματα βεβήλους προτεσταντικὰς κενοφωνίας ἐξελέγχουσα ταύτας διὰ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν γραφῶν· ὅθεν δὲν πρόκειται ὧδε δογματικὴ πρὸς τοὺς ἐντολεῖς τῶν μισσιοναρίων συζήτησις, ἀλλ'ἁπλῆ διερώτησις: Τί σκοπεῖτε ἀποστέλλοντες τὰ σμήνη τῶν μισσιοναρίων ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν; τί δι'αὐτῶν ἐν μέσῳ τῶν ὀρθοδόξων ἐπιδιώκετε; Ἐὰν πιστεύσητε ὅτι δυνηθήσεσθε δι'αὐτῶν νὰ μεταστήσητε τῆς ὑγιαινούσης εἰς Χριστὸν διδασκαλίας τοὺς ὀρθοτομοῦντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, πλανᾶσθαι δεινῶς. Οὐ γὰρ ξενιζόμεθα τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ἡμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ἡμῖν συμβαίνοντος, οὐδὲ ἐκπληττόμεθα ἐπὶ ταῖς μερικαῖς ἐπιτυχίαις τῶν μισσιοναρίων ὑμῶν εἰς τὸ σαγηνεῦσαι ὀλίγους τινὰς ἐμπαίκτας κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευομένους· οἴδαμεν γὰρ ὅτι τὸ πνεῦμα ῥητῶς λέγει· ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν. Ἐὰν ἀπατῶσιν ὑμᾶς οἱ μισσιονάριοι ὑμῶν καὶ ὅπως μὴ στερηθῶσι τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας αὐτῶν, μάθετε ὅτι ἀπατῶσιν ὑμᾶς οἰκτρῶς, ὅτι διὰ τῶν χρημάτων, ἅτινα ἀφθόνως καταδαπανᾶτε, σαγηνεύετε ὀλίγους κατεφθαρμένους τὸν νοῦν, νομίζοντας πορισμὸν εἶναι τὴν πίστιν. Δι'αὐτῶν δὲν καταγγέλλεται, ἀλλὰ βλασφημεῖται τὸ εὐαγγέλιον ἐν τοῖς ἔθνεσι».

Ταῦτα γράφοντες στρέφομεν τὸν λόγον πρὸς τοὺς ὑπὸ δοκιμασίαν τιθεμένους ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐν τῇ χάριτι καὶ ἐπιλέγομεν αὐτοῖς μετὰ τοῦ ἀποστόλου· «ἀδελφοί, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις».

Ὁ «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» ἀκολουθῶν ἀπό τινος τακτικὴν ἥκιστα ζηλευτὴν πάσης δράττεται εὐκαιρίας πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ ἐνδιαθέτου τῇ συντάξει αὐτοῦ πνεύματος τῆς ἐριθείας, ὑφ'οὗ ἐλαυνομένη λαλεῖ. Ἰχνηλατοῦσα αὕτη πᾶν τὸ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς δυνάμενον ἵνα ἐξουθενίσῃ τὰς διοικητικὰς τῆς ἐκκλησίας ἐνεργείας καὶ πράξεις, ὑιοθετεῖ προθύμως πᾶν ἄκουσμα, ὅσον ἀδέσποτον ἂν ᾖ, καὶ διατυμπανίζει τοῦτο μετὰ χαιρεκακίας δυσκόλως ὑποκρυπτομένης ὑπὸ τὸν διαφανῆ πέπλον τῆς ἀποδοκιμασίας ὑφ'ἧς τὸ φαινόμενον περικαλύπτει αὐτό. Προσπαθεῖ νὰ δίδῃ εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς πρόσχημα ἀληθείας, ὁ δὲ σταθερὸς αὐτῆς σκοπὸς εἶνε ἡ ἐξαπάτησις τοῦ δημοσίου καὶ ἡ ἀποπλάνησις αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τοὺς τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνοντας· χαίρουσα προσποιεῖται λύπην καὶ θλῖψιν, λυπουμένη ὑποκρίνεται χαρὰν καὶ γέλωτα καὶ ἀρέσκεται ἵνα ἐν τῷ σκότει περιπλανωμένη σκευωρῇ. Ἀπόδειξιν τούτου παρέχουσιν ἅπαντα τὰ φύλλα τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος» τὰ ἐκδοθέντα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ α' τεύχους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ. Πρόκειται, ἐπὶ παραδείγματι, αὐτοκατάκριτος πρᾶξις ἀπονενοημένων τινῶν ἐγκαθέτων; Ὁ «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» ἀναγράφει ταύτην ἐπισημειῶν· «λυπηρὰ εἶνε τῷ ὄντι τὰ κατὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ταῦτα ἐκτοξευόμενα καὶ λίαν ἀξιόμεμπτα· ἀλλὰ βαθύτερόν τινες σκεπτόμενοι ὑφορῶνται ὅτι καὶ χείρω τούτων δύνανται ἵνα ἐπακολουθήσωσιν, ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ εἰσήχθη ἡ μεταρρυθμιστικὴ χρῆσις δικηγορικῶν καταφορῶν καὶ ὑπερασπίσεων» (ἴδε σελ. 306 τοῦ κ' ἔτους τοῦ «Ἀν. Ἀς.»)· οὕτω κατήγγειλεν ἑαυτὸν καταλελεγμένον ἐν τοῖς ὑφορωμένοις, παραμονεύοντα καὶ καραδοκοῦντα ἐπισυμβῆναι χείρονα τῶν λίαν ἀξιομέμπτων ὑπ'αὐτῆς χαρακτηρισθέντων.

Πρόκειται περὶ ἐπαναληπτικῆς πρὸς τοὺς διδασκάλους διαταγῆς πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν ὁμογενῶν σχολείων βιβλίων ἀκαταλλήλων καὶ ἀσυμφόρων εἰς τὴν τῶν παίδων ἐκπαίδευσιν; ὁ «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» κηρύττει εὐθὺς τὰ βιβλία ταῦτα ὡς «προεισαχθέντα ὅπως δήποτε εἰς χρῆσιν τῶν μαθητῶν» καὶ ὑποδύεται πρόσωπον καταγγελέως, ἀποδίδων τὴν ὁπωσδήποτε προεισαγωγὴν τούτων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Παρολισθήσας δὲ εἰς ὀλισθηρὸν πεδίον καὶ ὑποδυθεὶς τὸ πρόσωπον τοῦτο δὲν σταματᾷ ἐν τῇ διαβολῇ, οὐδὲ ἐξαρκεῖται αὐτῇ, ἀλλὰ κατερχόμενος ἐπὶ μᾶλλον ἵνα μειώσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ αὐθορμήτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης μερίμνης, ἀποδίδωσι τὸ μέτρον «εἰς ὑπουργικὴν διαταγὴν διαβιβασθεῖσαν εἰς τὰ πατριαρχεῖα», μεθ'ὃ ἐπανερχόμενος εἰς ὑποστήριξιν τῆς εἰσαγωγικῶς διατυπωθείσης ὑπ'αὐτοῦ καταγγελίας ἐπισημειοῖ «κατὰ σύμπτωσιν καὶ ἡ «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια» ἐν ἀλλεπαλλήλοις ἄρθροις προσεπισημειοῖ ἐπανειλημμένως ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων μεγίστη δέον νὰ καταβάλληται προσοχὴ», παρεισάγει δὲ ἐν ταῖς ἐπισημειώσεσι ταύταις τὸ «οὐχὶ βεβαίως κατόπιν ἑορτῆς, τὸ δὴ λεγόμενον», συνδέων ἄρνησιν μετὰ καταφάσεως καὶ ἀραιῶν τὰς λέξεις, ὧν τὴν ἔννοιαν ἐξαίρει ἀφίεται. Ὅτι δὲ ταῦτα ἐκ κακῆς δημοσιογραφικῆς πίστεως ἔπραξεν, ἀπόδειξις ὅτι, εἰ καὶ εἶχε μετὰ χεῖρας τὴν «Ἐκκλ. Ἀλήθειαν», εἰ καὶ εἶδεν αὐτὴν συνιστῶσαν προσοχὴν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, πρὶν ἢ εἰς τῶν ὁμογενῶν τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος» καταγγείλῃ τινὰ τούτων παρὰ τῇ σεβαστῇ κυ-

δεννήσει, οὐχ ἧττον ἐν ταῖς ἐπισημειώσεσι τοῦ ἀνωτέρω διαφόρου αὐτοῦ παρεισήγαγε τὸ «οὐχὶ βεβαίως κατόπιν ἑορτῆς, τὸ δὴ λεγόμενον», ὅπως ὑπομειώσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέτρου καὶ ἐξ οἰκείας περιουσίας κρίνων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν παραστήσῃ ταύτην ὡς ζητοῦσαν νὰ ὑποκρύψῃ καὶ συγκαλύψῃ τὰς πράξεις αὐτῆς.

Τὸν κατάλογον τοῦτον τῶν ἐκ τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος» ἐρανισμάτων ἠδυνάμεθα εὐχερῶς νὰ ἐπεκτείνωμεν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς κακῆς πίστεως, μεθ' ἧς τὸ ὄργανον τοῦτο λειτουργεῖ ἀπό τινος ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὰ τῆς ἐκκλησίας· ἠδυνάμεθα ἀναδημοσιεύοντες τὸ ἐν σελ. 305 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 39 φύλλου αὐτοῦ διάφορον περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ ὁμοπίστων γενομένης τῇ Α.Θ.Π. προσφορᾶς νὰ ἐρωτήσωμεν αὐτόν, τίνος ἕνεκεν, ἀφ' οὗ τοσοῦτον ἐπεδείκνυτο ἐνδιαφέρον περὶ τῆς ὡς πρὸς τὴν προσφορὰν ταύτην σιγῆς τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» ἀρέδραμε τὰ αὐθημερον τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ διαφόρου αὐτοῦ τούτου περὶ τῆς προσφορᾶς ταύτης ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» γραφέντα, καὶ διατὶ ἀφ' οὗ ἠρανίσθη ἐκ τῆς ἐν Μόσχᾳ «Ἀνατολῆς» οὐχὶ κατὰ πάντα πιστῶς (ὡς αὐτὴ ἡ «Βοστόκ» λέγει ἐν σελ. 356 τοῦ 118 ἀριθμοῦ αὐτῆς) παρέβλεψε τὴν σύστασιν τοῦ φύλλου τούτου «παρακαλέσαντος τὸν τύπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ διορθώσῃ τὴν κοινοποίησιν αὐτοῦ («Βοστόκ» ἔνθ. ἀνωτ.)· Ἀλλ' ἵνα μὴ παρεκτείνωμεν ἐπὶ μακρὸν τὸν πρὸς τὸν «Ἀνατολικὸν Ἀστέρα» λόγον, περιοριζόμεθα ἐν τοῖς ἀνωτέρω, καθ' ὅσον ἄλλως τε σκοπὸς ἡμῶν εἶνε οὐχὶ ἡ ἐξέλεγξις τῆς καθόλου πορείας τοῦ φύλλου τούτου, ἀλλ' ἡ καταδίωξις τοῦ πνεύματος, ὑφ' οὗ πληρουμένη ἡ σύνταξις αὐτοῦ γράφει ὅσα περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δημοσιεύει πραγμάτων. Τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται καὶ δι' ἀναλύσεως δύο διαφόρων δημοσιευθέντων ἐν σελ. 350 καὶ 351 τοῦ τελευταίου ἀριθμοῦ τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος».

Διὰ τοῦ πρώτου τῶν διαφόρων τούτων ἐκτοξεύεται κατὰ τῆς Α. Θ. Π. ἡ ἀνυπόστατος αἰτίασις ὅτι «ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπή, ἐργαζομένη ἐπὶ πολλὰ ἔτη λίαν τελεσφόρως ἀπὸ τῆς πατριαρχείας Ἰωακεὶμ τοῦ Β'..., ἤρχισεν ἅμα τῇ ἀναβάσει εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', συμπεσὸν αὐτοῦ καὶ συγχωνεύσαντος αὐτὴν μετὰ τῆς ἐκκλ. ἐπιτροπῆς» κλπ., διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ἐκδηλοῦται χαρὰ ἐπὶ τῇ δῆθεν ναυαγίᾳ τοῦ πρὸ ἑπταμήνου συνταχθέντος κανονισμοῦ περὶ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου.

Ἀναλύοντες πρωϊμώτερον τὰ δύο ταῦτα διάφορα, ἐπισκοπήσωμεν ἐν αὐτοῖς τὸ τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος» πληροῦν πνεῦμα.

Ὁ περὶ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως κανονισμὸς τρία τινὰ ἐσκόπει καὶ προτίθεται· α') τὴν ἀναγραφὴν τῶν καθηκόντων τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου Κωνσταντινουπόλεως· β') τὴν ταξιθέτησιν τῶν ἐνοριῶν αὐτῆς, καὶ γ') τὴν διακανόνισιν τῶν διαφόρων τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου δικαιωμάτων.

Εὐσυνείδητος καὶ εἰλικρινὴς ἐπικριτὴς λαμβάνων μετὰ χεῖρας τὸν κανονισμὸν τοῦτον ἤθελεν ἐξετάσει τὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ ὡρμήθη ἡ συντακτικὴ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἐπιτροπὴ καὶ ἀναλύσει τὰς διαφόρους ἐν αὐτῇ διατάξεις, ὅπως ἴδῃ κατὰ πόσον αὗται ἐφαρμοζόμεναι βελτιοῦσιν ἢ οὔ τὴν τε ἠθικὴν καὶ τὴν ὑλικὴν κατάστασιν τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου, ἧς χάριν ὁ κανονισμὸς οὗτος ἐξεπονήθη.

Ὁ κανονισμὸς οὗτος διακελεύεται (ἄρθ. 2) ὅτι «ὁ ἱερεύς, ὡς κεκλημένος νὰ καθοδηγῇ τοὺς χριστιανοὺς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας... ὀφείλει νὰ ᾖ πανταχοῦ καὶ πάντοτε σώφρων, εὐλαβής, πρᾶος, μακρόθυμος καὶ ἀνεξίκακος». Ἐὰν ὁ «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» ἔχῃ ἀλλοίαν ἰδέαν περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱερέως καὶ τῆς διαγωγῆς, ἣν ὀφείλει νὰ τηρῇ, ἔδει νὰ ἐκθέσῃ τὰς περὶ τούτου ἰδέας αὐτοῦ καὶ εἶπῃ ἀνευ περιστροφῶν πῶς ἐννοεῖ νὰ ᾖ ὁ ἱερεὺς πανταχοῦ καὶ πάντοτε.

Τὰ καθήκοντα τοῦ ἱερέως ἀναπτύσσει ὁ κανονισμὸς οὗτος ἐν ὅλοις δέκα καὶ ἑπτὰ ἄρθροις, ἅτινα ἐκτὸς ἑνὸς εὗρον, φαίνεται, χάριν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς συντάξεως τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος», ἀφ' οὗ σιγῇ παρέδραμε ταῦτα, ἐπὶ δὲ μόνου τοῦ ιέ ἄρθρου ἐσημείωσεν· «ἐὰν δὲ θελήσωμεν ἐπιμόνως νὰ διατηρήσωμεν τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ κανονισμοῦ, οὐδὲν ἄλλο κατορθωθήσεται εἰμὴ ἡ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μυστήριον χαλάρωσις».

Τί λέγει τὸ ἐπικρινόμενον ἄρθρον τὸ ἀπειλοῦν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἀν. Ἀστέρος» νὰ χαλαρώσῃ τὸν πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως σεβασμόν; Οὐδὲν πλέον ἢ «ὀφείλει νὰ τελῇ ὁ κανονικὸς πνευματικὸς τὴν ἱερὰν ἐξομολόγησιν ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῳ ἐξομολογητασίῳ, μόνον δὲ ἐν ἀνάγκῃ ἀνυπερβλήτῳ κατ' οἶκον, ἀλλ' ὅμως πάντοτε ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔχων ὡς γνώμονα καὶ σύμβολον τὸ ἱερὸν ἐξομολογητάριον καὶ τὴν περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου ὑπουργήματος διδασκαλίαν καὶ τὰς ὁδηγίας τῶν μακαρίων τῆς ἐκκλησίας πατέρων».

Ποῦ ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ ἐνορᾷ ὁ σοφὸς διδάσκαλος τὸν κίνδυνον, ὃν καταγγέλλει; Ἐν τῇ ὑποχρεώσει, ἀναφωνεῖ, τοῦ «γενέσθαι τὴν ἐξομολόγησιν ἐν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῳ ἐξομολογητηρίῳ, μόνον δὲ ἐν ἀνυπερβλήτῳ ἀνάγκῃ κατ' οἶκον· διότι ποῦ τὰ ἐξομολογητήρια τῶν ἀνδρῶν καὶ ποῦ τῶν γυναικῶν;»

Σαφέστερον ἐκτιθεμένη ἡ ἰδέα τοῦ σοφοῦ διδασκάλου καταδείκνυσιν ἐγκείμενον τὸν κίνδυνον τῆς χαλαρώσεως οὐχὶ ἐν τῇ ὑποχρεώσει τοῦ γενέσθαι τὴν ἐξομολόγησιν ἐν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῳ ἐξομολογητηρίῳ, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπάρχουσαν τό γε νῦν ἔλλειψιν τοιούτων. Ἀλλ' ἐρωτῶμεν αὐτόν· ἡ ἔλλειψις αὕτη εἶνε ἐκ τῶν ἀνυπερβλήτων, ὥστε νὰ δικαιολογηθῇ ἡ διατήρησις τῆς διὰ γνωστὰς αἰτίας ἐκ συγκαταβάσεως ἐν τῷ παρελθόντι ἐπιτραπείσης κατ' οἶκον ἐξομολογήσεως τῶν χριστιανῶν, ἀφοῦ χάριτι θείᾳ αἱ περιστάσεις, ὑφ' ὧν τὸ κράτος ἡ τοιαύτη ἐν τῷ παρελθόντι ὑπηγορεύθη συγκατάβασις ἀπὸ πολλοῦ δὲν ὑρίστανται; Τίνος δ' ἕνεκεν ὁ ἀρχαΐζων, ἀρχαιότυπος καὶ ἀρχαιότροπος διδάσκαλος ἐπιλήσμων γενόμενος τῶν τίτλων, δι' ὧν ἐπιδεικτικῶς κοσμεῖ ἑαυτὸν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ὑπὸ μελέτην διαφόρῳ, διαρρηγνύει

τὰ ἱμάτια αὐτοῦ; διότι ἡ ἐκκλησία ζητεῖ ἵνα ἐπαναγάγῃ τὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως εἰς τὴν ἀρχέτυπον διάταξιν τὴν κανονίζουσαν τοὺς εὐαγεῖς ναοὺς ὡς τοὺς κυρίως τόπους τῆς τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἐκτελέσεως. Ἐὰν εἰλικρινῶς καὶ εὐσυνειδήτως ἐκήδετο τῆς ἐνισχύσεως τοῦ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο μυστήριον ὀφειλομένου σεβασμοῦ καὶ ἐπτοεῖτο χαλάρωσιν, ὤφειλεν οὐχὶ νὰ κατακρίνῃ τὴν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἐπαναγωγήν, ἀλλὰ νὰ μεμφθῇ τῆς ἐπιμονῆς εἰς τὰ νεωτεριστικά, ὑπὲρ ὧν συνηγορεῖ. Οἱ ἀπόστολοι δὲν ἐπορεύοντο ζητοῦντες τοὺς ἐξομολογηθησομένους, ἀλλ' οἱ πεπιστευκότες «ἤρχοντο καὶ ἐξομολογοῦντο τὰς πράξεις αὐτῶν» (Πρ. ιθ', 18). Οὕτως ἔπραττον οἱ ἐξομολογούμενοι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων, καθὰ παρὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου (κεφ. γ', 6) διαπυνθανόμεθα λέγοντος ὅτι τὰ «Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου ἐπορεύοντο πρὸς αὐτὸν (τὸν Ἰωάννην)... ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν». Ὁ πνευματικῶς ἀσθενὴς δέον ταπεινούμενος νὰ προσέλθῃ παρὰ τὴν θύραν τοῦ πνευματικοῦ ἰατροῦ καὶ μὴ ἐπιτραπῇ ἡ βαθμηδὸν γέννησις πνεύματος ὑψηλοφροσύνης ἐν τῇ ἐκπληρώσει καθήκοντος ἀπαιτοῦντος πρὸ παντὸς ἀπόλυτον ταπείνωσιν.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ θρησκευτικοῦ καθορισμοῦ τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως ὑπὸ κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν εἶνε ἓν τῶν ἰσχυροτάτων μέσων πρὸς ἠθικοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, διότι πρὸς ἄλλοις ὑποχρεοῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς καλλιέργειαν τῆς εὐαγγελικῆς, ἀρετῆς τῆς ταπεινοφροσύνης.

Ἡ ἐξομολόγησις ἀπαιτεῖ ἵνα ὁ ἐξομολογούμενος ἀναπολήσῃ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ ὁμολογήσῃ ἰδίοις χείλεσι τὰ ἁμαρτήματά του, ἐγκαλέσῃ δὲ ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου τοῦ παντογνώστου καὶ ἀδεκάστου ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπου κριτοῦ· ἡ ἐξομολόγησις προσαπαιτεῖ ἵνα ὁ ἐξομολογούμενος συναισθανθῇ πᾶσαν τὴν ἀσχημίαν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ ἀδικημάτων αὐτοῦ καὶ, καθ' ἣν στιγμὴν σιγᾷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πᾶν πάθος, ἴδῃ γυμνὰ τὰ πονηρὰ αὐτοῦ ἔργα καὶ ἀποστραφῇ αὐτά, ἀκούσῃ δὲ ἐκ στόματος τοῦ πνευματικοῦ πατρός, παριστάνοντος τὴν ὥραν ἐκείνην τὸν ἐπουράνιον ἡμῶν πατέρα, πατρικὰς μὲν ἐπιπλήξεις διὰ τὰ παρελθόντα πλημμελήματα, ὁδηγίας δὲ καὶ παραινέσεις διὰ τὸ μέλλον. Πῶς δύνανται νὰ ἐπιτευχθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις αὗται τῆς ἐξομολογήσεως, ὅταν ἀφίνεται νὰ γεννηθῇ πνεῦμα ὑψηλοφροσύνης καὶ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν ἐκ τοῦ πλούτου ἢ τῆς κοινωνικῆς θέσεως μεγαλαυχίαν ὅ,τι μόνον ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ δέον νὰ ἐπιτραπῇ.

Ἐὰν ἡ σύνταξις τοῦ «Ἀνατ. Ἀστέρος» ἀνεζήτει τὰ πρέποντα, ὤφειλε νὰ μὴ ἄσῃ ἐντὸς εἰκοσαημέρου παλινῳδίαν καὶ ἐπιλαθομένη τῆς ἀκαίρως πρὸ μικροῦ ἐπικαλεσθείσης ὑπ' αὐτῆς ῥήτρας τοῦ ἀειμνήστου Α. Μαυροκορδάτου καθ' ἣν «ἀεὶ ἐπισφαλῆ τὰ νεωτεριζόμενα καὶ τὰ ἀρχαῖα φιλεῖται τοῖς πρεσβυτέροις» νὰ μὴ ἐξέλθῃ συνήγορος τῶν ὑπὸ τὸ κράτος μὴ ὑπαρχουσῶν ἤδη περιστάσεων ἐπιτραπέντων, ἀλλὰ νὰ ὑπερμαχήσῃ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου τούτου τοῦ κανονισμοῦ, συνιστῶσα τὴν ἵδρυσιν ἐξομολογηταρίων, ἐν οἷς ναοῖς τοιαῦτα δὲν ὑπάρχουσι.

Τὰ τῆς ταξιθετήσεως τῶν ἐνοριῶν καθορίζονται ἐν τῷ ϛ' κεφαλαίῳ τοῦ κανονισμοῦ καὶ ἐν 14 ἄρθροις. Ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων ἡ σύνταξις τοῦ «Ἀνατ. Ἀστέρος» ἐπικρίνει τὸ 21 κηρύττουσα ὅτι «οὐχὶ εὐάρεστον ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἐν γένει (;) εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τοῦ νὰ κλεισθῶσιν αἱ πλεοναζουσαι ἐκκλησίαι, θεωρούμεναι ὡς παρεκκλήσια τῶν λοιπῶν».

Διὰ τῆς «Ἀληθείας» (τεῦχος ιϐ' σελ. 195) ἀνεπτύξαμεν τοὺς λόγους, δι' οὓς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐν καθημερινῇ ἐνεργείᾳ εὐκτηρίων διὰ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἡ ἐκκλησία συνεστήσατο. Ἡ κεντρικὴ αὐτῆς ἐπιτροπὴ ἐσκέφθη νὰ συνενώσῃ τὰ ταμεῖα τῶν ἐν ἐνορίαις ἐχούσαις ἀραιὸν πληθυσμὸν (δι' ὃν ἀρκεῖ πρὸς ἐκκλησιασμὸν εἷς εὐαγὴς οἶκος) ἐγγὺς ἀλλήλοις κειμένων ἱερῶν ναῶν καὶ περιστείλῃ τὸ προσωπικὸν τῶν ὑπαλλήλων, ὅπως τὸ ἀσκόπως εἰς μισθοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ τούτου δαπανώμενον ποσὸν διατεθῇ σκοπίμως χρησιμοποιούμενον εἰς ἀξιοπρεπεστέραν συντήρησιν τῶν ναῶν καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ καὶ εἰς ἐπικουρίαν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὴν σκέψιν ταύτην εὑρίσκει κακὴν ἡ σύνταξις τοῦ «Ἀνατ. Ἀστέρος»· ἀλλὰ πρὸς τί δὲν λέγει καὶ τὸ διατί; πρὸς τί δι' ἀσαφοῦς τινος γενικῆς ἐκφράσεως ἐκδηλοῖ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀποδοκιμασίαν; Πρὸς τί δὲν λέγει σαφῶς ὅτι ἀνάγκη τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀγαθὰ νὰ δαπανῶνται εἰς μισθοδοσίας νεωκόρων καὶ ὑπεραρίθμων ὑπαλλήλων, πένωνται δὲ οἱ ἱερεῖς, ἀμελῆται ἡ τοῦ ναοῦ ἀξιοπρεπὴς συντήρησις καὶ στερῆται ἡ σπουδάζουσα νεότης τῶν μέσων τελειοτέρας ὡς οἷόν τε ἐκπαιδεύσεως;

Ἐὰν θεωρῇ ἐπιληψίμους τὰς συστάσεις τὰς γενομένας διὰ τῶν ἄρθρων 29—32 καὶ ἐπιχαίρων διὰ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἐπιδεικτικῶς ἀναφωνῇ· «τὸ περὶ ἱεροκηρύκων σχέδιον μένει οἱονεὶ ἄγραφος χάρτης καὶ θὰ διαμένει, νομίζομεν, διὰ παντὸς τοιοῦτος» εἰπάτω ἡμῖν, Ἀσύμφορος εἶνε ἡ καλλιέργεια τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου ἢ τοὐναντίον ἀναγκαία καὶ ἐπιβάλλουσα;

Ἐὰν ὁ σοφὸς διδάσκαλος ἀλλοίαν ἔχῃ περὶ τούτου ἰδέαν, ἀναγνώτω πρὸς ἄλλοις πολλοῖς, τί ὁ εὐσεβὴς ἁβϐᾶς Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης κατηγορῶν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἔγραφε (βιϐλ. ϐ' ἐπιστ. 246 πρὸς ἐπίσκ. Θεοδόσ.)· «ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν ἁγίων τὸ ἐξ ὀρθῆς πίστεως καὶ πολιτείας ἀρίστης συγκεκροτημένον ἐκκλησία ἐστί, δῆλόν ἐστι τοῖς σοφίας γευσαμένοις... καὶ δὴ γνοίη ἀκριβῶς ὅτι ἄλλο ἐστὶν ἐκκλησία καὶ ἄλλο ἐκκλησιαστήριον (ἡ μὲν γὰρ ἐξ ἀμώμων ψυχῶν συνέστηκε, τὸ δὲ ἀπὸ λίθων καὶ ξύλων οἰκοδομεῖται), ἡγοῦμαι ὅτι παύσεται τὴν μὲν καθαιρῶν, τὸ δὲ πλέον τῆς χρείας κοσμῶν· οὐ γὰρ τοίχων ἕνεκεν, ἀλλὰ ψυχῶν δεῦρ' ἐπεφοίτησεν ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεύς», καὶ παυσάτω λαλῶν ὅ,τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθοι. Ἐὰν τοὐναντίον συμφωνῇ μεθ' ἡμῶν καὶ

θεωρῇ τὰς συστάσεις ταύτας ἀναγκαιοτάτας, ψέγῃ δὲ τὴν μήπω ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἃς αἰτιᾶται τοὺς ὄντας ἐνόχους, τοὺς ἰδίων συμφερόντων χάριν ἀντενεργοῦντας εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ κανονισμοῦ, ὅτε τὰ ταμεῖα τῶν ἐκκλησιῶν ἀνακουφιζόμενα θὰ δυνηθῶσι νὰ ὑποβαστάσωσι τὴν δαπάνην τῆς τῶν ἱεροκηρύκων διατηρήσεως. Ἡ δὲ κλησία ἀναγκαιοτάτην κρίνουσα τὴν συνεχῆ τοῦ θείου λόγου διδασκαλίαν συνέστησε καὶ συνιστᾷ τοῖς ἐφόροις τῶν ἱερῶν ναῶν ὅπως ἀρέντες πᾶσαν ἑτέραν σκέψιν προνοήσωσιν ὑπὲρ βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τῶν εὐαγῶν οἴκων, ὧν τὴν ἐφορείαν δι ιστεύθησαν, πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνάγκης ταύτης.

Τὸ τρίτον μέρος τοῦ κανονισμοῦ προνοεῖ ὑπὲρ τῆς ὑλικῆς τῶν ἱερέων συντηρήσεως πρὸς παροχὴν οὐχὶ ἀνέτου ἀλλ' ἀνεκτοῦ ἐν μέρει βίου εἰς τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἀφιερώσαντας ἑαυτοὺς εἰς λειτουργίαν τοῦ Θεοῦ. Αἱ διατάξεις τοῦ μέρους τούτου ὡς καὶ αἱ ἀφορῶσαι τοὺς ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένους εὐκτηρίους οἴκους ἠπράκτησαν τὸ μὲν ἐκ τῶν ἀντιπράξεων ἀνθρώπων ἴδια ἐξυπηρετούντων συμφέροντα, τὸ δὲ ἐκ τῆς μὴ ὑπὸ τῶν ἁπλουστέρων κατανοήσεως τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἡ τοῦ κανονισμοῦ τούτου πλήρης ἐφαρμογὴ ὑπισχνεῖται. Ταῦτα δὲν ἀποθαρρύνουσι τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις γινώσκουσα τοὺς ἁπλουστέρως ἔχοντας θύματα τῶν ἀποπλανήσεων, ἃς δημιουργοῦσιν οἱ συμφέρον ἔχοντες νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τοῦ μνησθέντος κανονισμοῦ, δὲν ἀπελπίζεται περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ ἐπαναπαυομένη ἐπὶ τὴν ἐνδιάθετον αὐτοῖς εὐθυκρισίαν, πέπεισται ὅτι ἐννοήσουσι ταχέως ὅτι τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον αὐτῶν ὑπαγορεύει αὐτοῖς τὴν ἐπακριβῆ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἐφαρμογὴν καὶ τὴν πρόθυμον καταβολὴν τῆς εὐτελοῦς κατ' οἰκογενείας ἐτησίας εἰσφορᾶς πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς δυσοικονομήτου θέσεως, εἰς ἣν ἐνέρριψαν αὐτὸν ἀντίξοοι περιστάσεις.

Πᾶς σεβόμενος τὴν ἐκκλησίαν δὲν δύναται ἢ νὰ ἀλγῇ καθορῶν τοὺς καθιερωμένους προσφέρειν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ ἱλάσκεσθαι αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων ἠναγκασμένους νὰ ἐκτείνωσιν ἐπαιτικῶς τὴν χεῖρα, ὅπως ἀποκομίσωσιν ὀλίγον ἄρτον πρὸς διάθρεψιν· ὁ τοιοῦτος ἀντὶ νὰ ἐπιχαίρῃ βλέπων τοὺς ἱερεῖς ἠναγκασμένους ἵνα γράφωσι παρακλήσεις καὶ περιέρχωνται τοὺς οἴκους πρὸς ἁγιασμόν, τοὐναντίον λυπούμενος καὶ ἀλγῶν ἐπὶ τούτοις ἀναζητεῖ τοὺς λόγους τῆς μηκέτι ἐκπληρώσεως τῶν καλῶς προ ἑπταμήνου θεσμοθετηθέντων καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Ἀντὶ τούτου ὁ «Ἀνατ. Ἀστὴρ» δημιουργεῖ ὑποθέσεις πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ πατριαρχικὸς ναὸς πρῶτος παρέβη τὸν κανονισμόν, πρὸς δὲ τοῦτο καταγγέλλει τὴν ἀθέτησιν τῶν ἄρθρων 25, 42 καὶ 58.

Εἶνε παράδοξόν τι κράμα ἠθικῆς ἀνεξήγητον τὸ πνεῦμα τὸ πληροῦν τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἀνατ. Ἀστέρος». Ἐνῷ ἐπιχαίρει διὰ τὴν μὴ εἰσέτι ἐφαρμογὴν τοῦ κανονισμοῦ καὶ τὴν συνεπ ς μὴ βελτιωθεῖσαν κατάστασιν τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου, ἀλγεῖ καὶ συμπάσχει ἐπὶ τῇ θέσει αὐτῆς καὶ μονονουχὶ δάκρυα χύνει διὰ τὴν δυστυχίαν τῶν ἀναξιοπαθούντων ἱερέων, ὅθεν καὶ φωνὴν πόνου ἀφιεὶς ὑπὲρ αὐτῶν καταγγέλλει ὅτι παρὰ τὸ 42 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ «ἀφῃρέθη ἡ κατὰ τὴν μεγ. παρασκευὴν διανομὴ ἀνθέων παρὰ τῷ ἐπιταφίῳ ἀπὸ τῶν δυστυχῶν καὶ ἀναξιοπαθούντων ἱερέων καὶ ἐχορηγήθη αὕτη εἰς τὸ παγκάριον ἀπαιτήσει ἐπιμόνως τοῦ νῦν ταμίου» καὶ ὅτι παρὰ τὸ 58 ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ κανονισμοῦ «ἀδύνατον ἐστάθη νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ ταμίας τὴν δαπάναις τοῦ παγκαρ ου ἀγορὰν προσφόρων καὶ ὅτι ἡ προμήθεια αὐτῶν ἔμεινεν ἀπ' ἐναντίας τοῦ κανονισμοῦ εἰς βάρος τῶν πλουσίων πατρ. ἱερέων, οἵτινες ἐκ 12 περιωρίσθησαν εἰς 6—7».

Πόθεν ἐξάγει ὁ σοφὸς διδάσκαλος ὅτι εἷς πόρος τῶν ἱερέων ἀπεκόπη. ἐν δὲ βάρος προσετέθη αὐτοῖς ἐπὶ παραβάσει τῶν κανονισμῶν; Ἡ ἐκ τῆς διανομὴς τῶν ἀνθέων εἴσπραξις ἐπροφέρθη εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ πατρ. ναοῦ, μέχρις οὗ κανονισθῇ τὸ περὶ τῆς μισθοδοσίας ἢ μὴ τῶν πατριαρχικῶν ἐφημερίων, ὡς περὶ τούτου συζητεῖται μετὰ τῶν ἁρμοδίων, μετὰ δὲ τὴν ληρθησομένην ἀπόφασιν ὁρισθήσεται ἂν ἡ πρόσοδος αὕτη ἀποτελέσῃ ἴδιον τῶν ἱερέων πόρον ἢ συμψηφισθήσεται ἐν τῇ κανονισθησομένῃ αὐτῶν μισθοδοσίᾳ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ τῶν προσφόρων προμήθεια ἐνεργεῖται ὑποβαλλομένου τοῦ λογαριασμοῦ τῆς πρὸς ἀγορὰν αὐτῶν δαπάνης εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Μ. πρωτοσυγκελλίας· ὅθεν ἐπὶ ἀνακριβῶν δεδομένων ἐστήριξε τὰς αἰτιάσεις αὐτοῦ περὶ ἀθετήσεως τοῦ κανονισμοῦ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, ὅπως δι' αὐτῶν ἀναγωγικῶς φθάσῃ εἰς τὸ προκαταβολικῶς διατυπωθὲν συμπέρασμα ὅτι «ἐπισφαλεῖς εἰσι, κατὰ τὸν προφήτην, οἱ λογισμοὶ καὶ αἱ ἐπίνοιαι τῶν θνητῶν», οὗτινος τρανὴν ἀπόδειξιν παρέσχε διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων.

Προκειμένου περὶ τοῦ ἑτέρου διαφόρου, ἐν ᾧ λόγος γίνεται περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις τελεσφόρως μὲν δὲν ἠργάζετο ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἤρχισε δὲ ἅμα τῇ ἀναβάσει εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', ἐπειδὴ ἔσχε τὴν πρόνοιαν ἵνα παραπέμψῃ ἡμᾶς εἰς τὰ πρακτικὰ καὶ τὰ λεπτομερεῖς αὐτῆς πράξεις, εἰς τὰ πρακτικὰ ταῦτα ἀναδραμόντες ἐμάθομεν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη τὸ τελευταῖον συνεδρίασε τὴν 23 φεβρουαρίου τοῦ 1878, ἤτοι ὀκτὼ ὅλους μῆνας πρὶν τῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀναβάσεως Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', καὶ ὅτι ἡ τελευταία αὐτῆς συνεδρίασις ἐλήντλήθη διὰ τῆς συζητήσεως περὶ ἀντικαταστάσεως, ὡ δυσλήπτου, γραμματικῆς συνταχθείσης καὶ ἐκδοθείσης ὑπὸ λογίου διαμένοντος ἀλλοθι δι' ἑτέρας ἐκ τῶν ἐκδεδομένων ἐνταῦθα. Κατὰ συνέπειαν οὐδὲν ἤργησεν ἅμα τῇ ἀναβάσει Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', διότι περὶ ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς οὐδὲ λόγος ἀπὸ ὀκταμήνου ἐγίνετο. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς λόγους τῆς ἀνασυστάσεως, οὓς ἀρέσκεται χαρακτηρίζων ὡς τὰς «πολλὰς γνωστὰς τοῖς πᾶσι περιπετείας», οἱ λόγοι οὗτοι ἀνεπτύχθησαν ἐν σελ. 166 τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», ὥστε περιττὴ πᾶσα νέα ἀνάπτυξις· τοῦτο μόνον παρατηροῦμεν ὅτι μία ἔτι ἀπόδειξις τοῦ κατέχοντος τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἀνατ. Ἀστέρος» πνεύμα-

τος καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτός ἐστιν ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀνασχηματισμοῦ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς εἰς ἀνάξια λόγου γεγονότα, ὧν τὴν σημασίαν παραδόξως ζητεῖ ἵνα ἐξάρῃ, ἐν ᾧ τὴν 16 ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἐν κοινῇ συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Π. ἐλήφθη ἀπόφασις καὶ διωρίσθη ἐπιτροπή, εἰς ἣν ἀνετέθη πρὸς ἄλλοις καὶ ἡ ἐκπόνησις κανονισμοῦ περὶ τῶν ἐφοριῶν τῶν σχολῶν ἐν γένει, καθ' ἃ ἐν καιρῷ ἀνέφερεν ἡ «Ἀλήθεια» ἐν σελ. 265 τοῦ ις' αὐτῆς τεύχους, δημοσιεύσασα καὶ τὰ ὀνόματα τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἅτινα ὁ «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» ἐρανισάμενος ἐξ αὐτῆς ἐδημοσίευσεν ἐν σελ. 138 τοῦ 18 αὐτοῦ φύλλου.

Οἱ ἐν Βαγδατίῳ οἰκοῦντες ὁμογενεῖς δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν αὐτῆς καὶ ἀντίληψιν πρὸς ἀνέγερσιν ἱεροῦ ναοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Τὴν αἴτησιν ταύτην ἐπερρώσατο ἡ Α.Θ.Μ. ὁ τῆς Θεουπόλεως Ἀντιοχείας πατριάρχης αἰτησάμενος τὴν ἀντίληψιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἀπαιτουμένης αὐτοκρατορικῆς ἀδείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἱεροῦ ἐν Βαγδατίῳ ναοῦ καὶ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου.

Ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία φιλαδέλφως ἀποδεξαμένη τὴν αἴτησιν ταύτην ἐποιήσατο τὰ προσήκοντα διαβήματα πρὸς ἔκδοσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀδείας, συνάμα δὲ ἐκ μὲν τοῦ πενομένου ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου διέθετο γρ. 2500 παρὰ δὲ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος ἠτήσατο χρηματικήν τινα βοήθειαν, καὶ τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν παρὰ τῶν ὁμογενῶν.

Ἐν τῷ προεκδοθέντι τεύχει ἀνεφέραμεν ὅτι ἡ ἐκκλησία, ὡς ἔγνω τὰ Πέραν ἀναφορικῶς τῶν ἐκεῖ ἐκπαιδευτηρίων γενόμενα, διὰ πατριαρχικοῦ πιττακίου διεμήνυσε τοῖς ἁρμοδίοις τὴν λύπην αὐτῆς καὶ συνεστήσατο αὐτοῖς τὰ δέοντα. Ἡ ἐφορία τῶν ὁμογενῶν ἐκπαιδευτηρίων Πέραν λαβοῦσα τὸ πατριαρχικὸν πιττάκιον προσῆλθε τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην εἰς τὰ πατριαρχεῖα καὶ ἐξέθετο τῇ Α. Θ. Π. ὅτι τὰ Πέραν σχολικὰ δὲν ἔχουσιν, ὡς ἐξετέθησαν ταῦτα ἐν τῷ τύπῳ, καὶ ὅτι οἰκονομικά τινα μέτρα κριθέντα ἀναπόδραστα ὑπὸ τῆς ἐπειγούσης ἀνάγκης παρερμηνευθέντα ἔδοσαν ἀφορμὴν εἰς τὰς γενομένας δημοσιεύσεις. Κατὰ τὰς ἐξηγήσεις τῆς ἐφορίας τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων ἐν τῇ ἐνοριακῇ σχολῇ τῆς Παναγίας δὲν περιεστάλη, ὡς διεδόθη, ἀπεκόπησαν ἐξ αὐτοῦ μόνον τὰ μαθήματα τῆς διπλογραφίας, γεωμετρίας καὶ ἰχνογραφίας, καὶ ταῦτα οὐχὶ διαρκῶς, ἀλλ' ἄχρις ἀνορθώσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς σχολῆς. ἐρούσης τό γε νῦν ἔλειμμα λιρ. ὀθ. 578 $^{50}/_{00}$. Αἱ ἐπιγενόμεναι δὲ οἰκονομίαι εἰσὶν· ἡ ἐλάττωσις τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων ἀπὸ τῆς α' σεπτεμβρίου κατὰ 20 τοῖς $^{0}/_{0}$, ἡ ἐλάττωσις τῶν γενικῶν τῆς σχολῆς ἐξόδων, ἤτοι ἀγορᾶς ξυλανθράκων, πλακῶν καὶ λοιπῶν ἀπὸ ἑκατὸν εἰς ἑξήκοντα κατ' ἔτος λίρας, καὶ ἡ τοῦ λοιποῦ προμήθεια τῶν εἰδῶν τούτων ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ταμίου τῆς σχολῆς καὶ, τούτου κωλυομένου, ὑφ' ἑνὸς τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς ἐφορίας, καὶ ἡ κατάργησις τῶν μέχρι τοῦδε διδομένων κατ' ἔτος ἐκ 30 λιρῶν δώρων. Ὡς πόροι δὲ τῆς σχολῆς ὡρίσθησαν ἡ παρὰ τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τακτικὴ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καταβολὴ 40 κατὰ μῆνα λιρῶν ὀθωμανικῶν, τὰ ἐξ εἰσιτηρίων τῶν μαθητῶν, ὧν οἱ μὲν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀποτίσουσι πέντε, οἱ δὲ τοῦ συνδιδακτικοῦ δύο καὶ ἥμισυ μετζήτια· τὸ ἥμισυ τοῦ ἐκ χοροῦ τῆς φιλοπτώχου ἀδελφότητος προϊόντος· τὸ διὰ τῶν κυριῶν κοσμητριῶν εἰσπραχθησόμενον, ὡς καὶ τὸ παρὰ τῆς ἐφορίας τῆς σχολῆς ἐκ τῶν τακτικῶν συνδρομῶν ἀποκομισθησόμενον. Τὸ ποσὸν τῶν ὡρῶν τῆς διδασκαλίας ἑκάστου μαθήματος ὡς καὶ τὸ εἶδος αὐτῆς οὐδαμῶς περιεστάλη ἢ ἠλλοιώθη.

Ἡ ρωσσικὴ «Βοστὸκ» ἀναφέρουσα τὰ τῆς ἐσχάτως γενομένης παρουσιάσεως τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἀντιπροσώπου τοῦ παναγίου Τάφου ἀρχιμανδρίτου κ. Νικοδήμου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας, σημειοῖ ὅτι ἡ Α. πανοσ. ηὐχαρίστησε τὴν Α. Α. Μ. διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐν Καυκάσῳ μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ τὴν εἰς τὴν Α. Θ. Μ. τὸν πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων ἀπονομὴν τοῦ παρασήμου Ἀλεξάνδρου Νεύσκη ὡς διὰ τῆς παρασημοφορίας ταύτης «τιμηθέντος πρὸ ἀλλοφύλων τοῦ πρωθιεράρχου τῆς Σιωνίτιδος ἐκκλησίας καὶ προέδρου τῆς ἐν Ἀνατολῇ ὀρθοδοξίας». Ἀδυνατοῦμεν νὰ πιττεύσωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν τῆς «Βοστὸκ», ἐπειδὴ οὐχὶ ἡ πανοσιολογιότης του, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατωτάτῃ βαθμίδι τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἱστάμενος ὀρθόδοξος ἀδύνατον νὰ ὑποπέσῃ εἰς τοιαύτην παχυλὴν σύγχυσιν τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἱεραρχικῆς θέσεως τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχικῶν θρόνων καὶ πρὸ εὐσεβοῦς αὐτοκράτορος ἐκκλίνῃ εἰς ἐκφράσεις ἀλλοτρίας τοῦ ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ κρατοῦντος πνεύματος καὶ ἀντικειμένας πρὸς τὸ περὶ ἱεραρχίας κανονικὸν δίκαιον αὐτῆς.

Τὴν παρελθοῦσαν κυριακὴν, τριετίαν ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημήσεως τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου κυροῦ Ἰωακεὶμ τοῦ Β', ἐγένετο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ λειτουργία, καὶ μνημόσυνον ὑπὲρ τῆς ἐν σκηναῖς δικαίων ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου πατριάρχου. Ἐν τῇ πατριαρχικῇ ταύτῃ λειτουργίᾳ μετὰ τῆς Α. Θ. Π. συνελειτούργησαν οἱ σεβ. ἁγ. συνοδικοὶ Νικομηδείας, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Ἀμασείας, Νεοκαισαρείας, Χίου, Μογλενῶν, Κορυτσᾶς καὶ Κασσανδρείας.

Τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τῆς Α. ΚΒ. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσὴφ ἡ Α. πανοσιολογ. ὁ ἅγιος Μ. πρωτοσύγκελλος ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Π. ἀνελθὼν Πέραν μετὰ τοῦ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλαρέτου Βαφείδου συνεχάρη τὴν Α. Ἐξ. τὸν παρὰ τῇ ὑψ. Πύλῃ πρεσβευτὴν τῆς Αὐστροουγγαρίας

βαρῶνον Καλλιτς καὶ διηρμήνευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Π. ὑπὲρ τῆς Α. ΚΒ. Μ. καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς Αὐτοῦ οἰκογενείας.

Ἐν καιρῷ ἐμνήσθημεν (ἴδε «Ἀληθείας» τεῦχος γ΄,σελ. 44) τῆς ἐν Σεβαστείᾳ μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων γεννηθείσης διαφορᾶς ὡς πρὸς τὴν κυριότητα τῆς αὐλῆς τοῦ ἐκεῖ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένου· ἐξηγήσαμεν τὰ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῆς διαφορᾶς ταύτης, τὸ σημεῖον εἰς ὃ ἐσχάτως περιέστη, καὶ ἀνηγγείλαμεν τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ ἀνατεθῆναι τὴν λύσιν αὐτῆς εἰς ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τοῦ τῶν Ἀρμενίων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συνεδριάσασα ἐπανειλημμένως κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης ἀπόφασιν εἰς τὴν κρίσιν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ τῶν Ἀρμενίων. Ἄχρις ὥρας οἱ πρωθιεράρχαι τῶν δύο ἐκκλησιῶν δὲν ἀπεφάνθησαν γνώμην· ὅθεν τὰ περὶ λύσεως διαδοθέντα εἰσὶ πρόωρα. Ἐπίσης πρόωρά εἰσι καὶ τὰ διαδοθέντα καὶ δημοσιευθέντα περὶ λύσεως καὶ τῆς ἑτέρας ὑφεστώσης διαφορᾶς διὰ τὸ ἐν τῷ χωρίῳ Μπίζερι μοναστήριον, ἐν ᾧ ὁ τάφος τοῦ ἐν ἁγίοις Βασιλίσκου ὁ δεξάμενος πρὸς καιρὸν καὶ τὸ γεηρὸν σκῆνος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, περὶ ἧς διαφορᾶς ἐγράψαμεν τὰ εἰκότα ἐν σελ. 197 καὶ 198 τοῦ ιϛ΄ τεύχους τῆς «Ἀληθείας».

Ὁ ἐν Σμύρνῃ φιλόμουσος ὁμογενὴς κ. Ῥιχάρδος Ῥάλλης προσήνεγκε κατ' αὐτὰς ὑπὲρ τῆς ἐν Χάλκῃ κεντρικῆς ἱερατικῆς σχολῆς λίρας ὀθωμ. 40. Εὐγνωμόνως ἡ Ἐκκλησία ἀποδεξαμένη τὴν προσφορὰν ταύτην ἐπαινεῖ καὶ δημοσίᾳ τὸν γενναῖον δωρητὴν καὶ προβάλλει τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ ταύτην παράδειγμα μιμήσεως.

Τὴν κυριακὴν ὁ παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀ. Γ. Κουντουριώτης ἐπεσκέψατο τὴν Α.Θ. Π. ἐν τῇ κατὰ τὸ Βαρεοχώριον ἐξοχικῇ αὐτῆς κατοικίᾳ.

Ἀφίκετο ἀρτίως ἐκ Λειψίας ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἱλαρίων Κανάκης, καθὼς καὶ ἐκ Βάρνης ὁ κ. Φίλιππος Παπαδόπουλος, ὅπως ἀμφότεροι καταλάβωσι τὰς ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ Χάλκης ὁρισθείσας αὐτοῖς καθηγητικὰς ἕδρας.

Ὁ «Φάρος τῆς Μακεδονίας» ἐφελκύων τὴν προσοχὴν τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Μογλενῶν συνίστησι σπουδαίαν μέριμναν ὑπὲρ τῆς τύχης αὐτῆς καὶ παρεκβαίνει εἰς ἡμαρτημένας ἐκτιμήσεις τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σκέψεων τῶν ἰθυνόντων αὐτήν.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Μ. ἐκκλησία οὐδαμῶς ἀπαθῶς διάκειται ὡς πρὸς τὰς τύχας τῶν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην αὐτῆς ἐποπτείαν καὶ διακυβέρνησιν διατελουσῶν ἁγιωτάτων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, μετὰ μητρικοῦ δὲ ἀείποτε ἐνδιαφέροντος παρακολουθεῖ τὰς τύχας ἑκάστης ἐπαρχίας καὶ κήδεται ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτῇ χριστιανῶν· ὅθεν οὐ μόνον ἡμαρτημένη ἀλλὰ καὶ ὅλως ἄδικος ἡ περὶ δῆθεν ἀπαθείας τῆς ἐκκλησίας αἰτίασις τοῦ μακεδονικοῦ «Φάρου» ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν ἐπαρχίαν Μογλενῶν, ὑπὲρ ἧς ἡ δέουσα ἐλήφθη φροντὶς διορισθέντος καταλλήλου ἱερωμένου προσώπου, παρέχοντος τὰ ἀπαιτούμενα ἐχέγγυα πρὸς ἐπάξιον ἀντιπροσώπευσιν τοῦ παν. ἁγ. Μογλενῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἀνωτέρας σκοπιᾶς ἐποπτεύουσα ἀείποτε τὰ τῶν ἐπαρχιῶν συμφέροντα καὶ κηδομένη αὐτῶν προνοεῖ καὶ μεριμνᾷ ὡς τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον αὐτῶν ὑπαγορεύει.

Τῇ 19 καὶ 20 τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἰουλίου βανδαλικὴ καὶ ἀκατανόμαστος ἐπίθεσις διενεργήθη ὑπὸ τῶν ἐν Ῥοσλόβῳ τῆς τοπαρχίας Θεσσαλονίκης Βουλγαροουνιτῶν πρὸς διαρπαγὴν τοῦ ἐν Καρδᾳ μοναστηρίου τοῦ ἐπιλεγομένου Κεσισλίκι. Ὁ θεοφ. ἅγ. Πολυανῆς κ. Θεόκλητος μεταβὰς ἐκεῖσε τῇ 17 κατέλαβε διαταγῇ τοῦ τοπάρχου Θεσσαλονίκης τὸ μοναστήριον τοῦτο ἀνῆκον ἀνέκαθεν τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ προσεκάλεσεν εἰς λογοδοσίαν τοὺς ἀπὸ ἑπτατίας νεμομένους αὐτὸ κατοίκους τοῦ χωρίου Ῥοσλόβου, ἀλλ'οὗτοι ὄχι μόνον ἠρνήθησαν νὰ δώσωσι λογαριασμόν, ἀλλὰ καὶ ἠπείλησαν τὸν ἅγιον Πολυανῆς ὅτι, ἂν μὴ ἐντὸς ὥρας ἀπέλθῃ, θέλουσιν ἐνόπλως ἐπιτεθῇ καὶ ἐκδιώξει αὐτόν. Ἐν τούτῳ τοῦ χρόνου κατέφθασαν ἐπὶ τόπου καὶ αἱ γυναῖκες τοῦ χωρίου, αἵτινες ἀφ'οὗ ἐξετραχηλίσθησαν εἰς μυρίας ὕβρεις κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐπετέθησαν διὰ λίθων κατά τε τοῦ ἁγίου Πολυανῆς, τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς τὴν μονὴν προσκυνήσεως χάριν προσελθόντων ὀρθοδόξων. Διαφυγὼν τὸν κίνδυνον ὁ θεοφ. ἅγιος Πολυανῆς εἰδοποίησε περὶ τῶν διατρεχόντων τὸν καιμακάμην Κιλκισίου (Ἀβρὲτ-χισσαρίου) ἐξαιτούμενος ἐπικουρίαν· τοιαύτη ὅμως δὲν ἐφάνη, ἐξ οὗ οἱ ἐν Ῥοσλόβῳ ἐζήτησαν τὴν ἑσπέραν τῆς 19 ἰουλίου καὶ τὴν νύκτα αὐτῆς νὰ ἐκδιάσωσιν ἐνόπλως τὰς θύρας τῆς μονῆς καὶ διαρπάσωσιν αὐτήν. Ἡ θέσις τοῦ ἁγ. Πολυανῆς τὰ μάλιστα ἐγένετο ἐπισφαλής· αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔσχατον θὰ διέτρεχον κίνδυνον, ἂν μὴ ἐπελαμβάνοντο τῆς ὑπερασπίσεως αὐτῶν οἱ ὀθωμανοὶ κάτοικοι Ῥοσλόβου καὶ οἱ ἐκ Πολυανῆς (Δοϊράν) χορηγηθέντες εἰς φρούρησιν τοῦ ἐπισκόπου χωροφύλακες.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

Τὴν 20 αὐγούστου ἰσταμένου, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος πέμπτην, γενήσεται ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἡ ἐξέτασις τῶν παρουσιασόντων ὑποψηφίων διὰ τὴν ἐν τῇ κεντρικῇ ἱερατικῇ σχολῇ ὑποτροφίαν.

Χάριν πολλῶν ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βραδύτερον ἐγγραφέντων συνδρομητῶν ἡμῶν εἴχον ἀνατυπωθῇ καὶ ταχυδρομικῶς ἀπεστάλησαν ἐν ἰδιαιτέροις φακέλλοις πρὸς ὡρισμένας ἐπιστασίας τὰ ὑπ'ἀριθ. α΄, δ΄, ε΄ καὶ ς΄ ἐξηντλημένα τότε τεύχη τῆς μήπω διακοπείσης «Ἀληθείας». Ἐπειδὴ δὲ ἠγγέλθη παρά τινων σεβασμίων ἐπισταστῶν ἡμῶν ὅτι εἰσέτι στεροῦνται τῶν ἀριθμῶν τούτων, παρακαλοῦνται πᾶσαι αἱ τέως **τοιούτων ἀποκλειστικῶς** χρήζουσαι ἀριθμῶν ἵνα δηλώσωσι τῷ ταμίᾳ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» ἐὰν ἔλαβον ἢ οὔ τοὺς ἀνωτέρω φακέλλους, ὅπως ἐξετασθῇ περὶ αὐτῶν ὅπου δεῖ, ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος δύο ἐπαλλήλων ταχυδρομείων, μεθ' ἃ ἡ σιωπὴ τῶν εἰρημένων ἐπισταστῶν θεωρηθήσεται ὡς κατάφασις.

Τῇ 5 αὐγούστου 1881.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ | 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1881 | ΤΕΥΧΟΣ ΙΓ΄

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (*)

Οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ὑπὸ τῆς πλάνης ὅλως κατεχόμενοι οὐκ ἀφίστανται τῶν σεσοφισμένων παρερμηνειῶν· ἐλεγχόμενοι δὲ ἄκριτοί τε καὶ βλάσφημοι ἀπαναίνονται ἐλθεῖν εἰς ἐπίγνωσιν· ὃν δὲ τρόπον Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσῇ, οὕτω καὶ οὗτοι, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν ἐλεγχόμενοι, ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ καὶ συσσωρεύοντες παρερμηνείας ἐπὶ παρερμηνειῶν καὶ δηλώσεις τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, παρεισάγουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας εἰς τὸ κήρυγμα αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν ἀποστολικὴν πρόρρησιν καθίστανται «κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας· ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται (Ἰούδ. καθολ. ἐπιστ. 13).

Βλέποντες ὅτι τὰ σοφίσματα καὶ αἱ παρερμηνεῖαι τῶν εὐαγγελικῶν χωρίων, ὧν ἐμνήσθημεν, εἰς οὐδὲν αὐτοῖς ὠφελοῦσιν, ἀποστομούμενοι ἐν οἷς βλασφημῆσαι κατετολμῶσιν, ἀντὶ τοῦ ἐλθεῖν εἰς συναίσθησιν καὶ ἀποπτύσωσι τὴν πλάνην, ἀναζητοῦσιν ἐν ταῖς γραφαῖς νέα ἐπιχειρήματα, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, χωρία καὶ κείμενα πρὸς παρερμηνείαν καὶ δόλωσιν, ἵνα τοὺς ἁπλουστέρους κατασυγχίσωσι. Καὶ δὴ παρὰ τοῖς ἁπλοϊκοῖς καταφεύγοντες καὶ τῆς τακτικῆς τῆς δολώσεως τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου μὴ ἀφιστάμενοι λέγουσιν αὐτοῖς, «Τί ζητεῖτε ἑτέρας ἀποδείξεις; Ὁ Σωτὴρ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ σταυροῦ δὲν ἀπεκάλεσε μητέρα τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ γυναῖκα αὐτὴν κατωνόμασεν εἰπών, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Πρὸς τί ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ὥρᾳ οὐ μόνον ἀπεσιώπησε πᾶσαν μετ' αὐτῆς συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἠρνήθη ταύτην καὶ εἰς ἐπίμετρον οὐχὶ κόρην ἢ παρθένον αὐτὴν ἀπεκάλεσεν, ἀλλὰ γυναῖκα ὠνόμασε;» Ταῦτα ἀναμασσώμενοι νομίζουσιν οἱ δείλαιοι ὅτι κατὰ τῆς ἀληθείας ἰσχύσαι δύνανται. Ὅτι δὲ καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἣν δίδουσι τῷ εὐαγγελικῷ τούτῳ χωρίῳ κατελέγχονται κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, εὐχερῶς πάνυ ἀποδεῖξαι δυνάμεθα καὶ καταδεῖξαι τοῖς εἰς ματαιολογίας ἐκτραπεῖσιν ἀνθρώποις τούτοις ὅτι οὐ νοοῦσιν οὔτε ἃ λέγουσιν, οὔτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, «πάντα μὲν (γὰρ) καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις» (Π. πρὸς Τίτ. α΄, 15).

Ἐν τῷ εὐαγγελικῷ κειμένῳ, οὗτινος τὸ τελευταῖον κῶλον ἀποσπῶσιν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι πρὸς παρερμηνείαν, ἀναγινώσκομεν· «Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου» (Ἰω. ιθ΄, 26). Δι' οὐχὶ ἀπὸ σκοποῦ ὁ εὐαγγελιστὴς χρᾶται τῇ λέξι μήτηρ πρὸς καθορισμὸν τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας τοῦ ἐπὶ σταυροῦ ἀνηρτημένου Κυρίου τῆς δόξης μετ' ἐκείνης, πρὸς ἣν οἱ λόγοι «Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου» ἐκ τοῦ σταυροῦ ἔδει νὰ ῥηθῶσι· τοῦτο δέ, ἵνα μὴ ἡ ἐλαχίστη γεννηθῇ ἀμφιβολία ἢ δισταγμὸς περὶ τῆς ταὐτότητος τοῦ προσώπου, πρὸς ὃ οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἀπηυθύνοντο, καὶ ἵνα ἐξηγήσῃ ἡμῖν τοὺς λόγους δι' οὓς τῷ προσωνύμῳ γύναι τὴν μητέρα αὐτοῦ ὁ Κύριος ἐκ τοῦ σταυροῦ προσεφώνησε. Βεβαιώσας ὅτι μήτηρ τοῦ Σωτῆρος ἦν ἡ τῷ σταυρῷ παρισταμένη ἐπάγει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου εἰπόντος «Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου» καὶ ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τοῖς περικλείουσιν ἅφατον τοῦ Δεσπότου στοργὴν πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα, ὑπὲρ ἧς οὐδ' ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ σταυροῦ, οὐδ' ἐν μέσῳ τῶν ἀφορήτων ὀδυνῶν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου, ἐπαύσατο ἐνδιαφερόμενος, ὁλόκληρον τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, ἣν ἐκ τοῦ παραδείσου διώκων τὸ πρωτόπλαστον ζεῦγος ἐξήγγειλεν, εἰπών· «καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τῆς γυναικὸς, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σοῦ τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (Γεν. γ΄, 15).

Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προέκειτο ἡ πλήρωσις τῶν γραφῶν, ἡ τελείωσις τῶν πρὸ τῆς χάριτος εὐαγγελισθεισῶν ἐπαγγελιῶν. Τὴν πρωτίστην τούτων, τὴν ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ παραδείσῳ ἅμα τῇ πτώσει δοθεῖσαν, πληρουμένην ἀνήγγειλεν ἐκ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, ἧς τὸ σπέρμα συνέτριψε τὸν ὄφιν καὶ ἔσχισε τὸ χειρόγραφον τῆς τοῦ ἀνθρω-

(*) Συνέχεια ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεύχος ΙΑ΄).

πίνου γένους ἁμαρτίας, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐσχίζετο καὶ διὰ τῶν ἐκ τῶν πληγῶν τοῦ Ἰησοῦ ῥεόντων αἱμάτων ἀπεπλύνετο τοῦ ῥύπου ἡ ἀνθρωπότης, τὴν γυναῖκα ταύτην προσεφώνησε, πρὸς αὐτὴν δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τὸ ὕστατον τὸν λόγον ἀπηύθυνεν. Ἐνῷ τὴν πρὸς αὐτὴν στοργὴν ἐξεδήλου καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐνδιαφέρον κατεδείκνυεν, ἀπεκάλυπτε τοῖς τετυφλωμένοις Ἰουδαίοις τὴν πλήρωσιν τῶν γραφῶν καὶ διὰ τῆς πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ προσφωνήσεως γύναι, ἐπέλεγεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ ἡ μόνη γυνή, ἣν προανήγγειλα ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅτε ἐπιτιμῶν τὸν ὄφιν εἶπον αὐτῷ· «καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τῆς γυναικὸς, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς». Ἀκούσατε ὑμεῖς, οὓς οὐχὶ ἀπὸ σκοποῦ οὐδὲ πρὸς ὕβριν, ἀλλ' ἵνα προκαταγγείλω ὑμῖν τὴν πλήρωσιν τῶν γραφῶν οὐ πρὸ μακροῦ τὰ τοῦ σταυρικοῦ μου τούτου θανάτου προαναγγέλλω, ἐχαρακτήρισα ὑμᾶς «ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν», ἰδοὺ ἡ γυνὴ, ἧς τὸ σπέρμα συντρίβει τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀποτυφλώσαντος ὑμᾶς ὄφεως, οὗτινος σπέρμα διὰ τῶν ἔργων ἀνεδείχθη, «ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαρουχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου» (Ματθ. κγ' 35).

Πρὸς δὲ ὁ Κύριος βουλόμενος ἵνα τήν τε πλήρωσιν τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ ἐπαγγελίας καταδείξῃ καὶ τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταγωγὴν αὐτοῦ καταδείξῃ, τῷ προσωνύμῳ γύναι πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ τὸν λόγον ἀπευθύνων ἐχρήσατο, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγίγνετο, εἰ ταύτην μητέρα ἐκ τοῦ σταυροῦ ἀπεκάλει.

Ναὶ μὲν διὰ φθόνον, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Πιλάτος ἐνόησεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄγνοιαν περὶ τῆς θείας τοῦ Ἰησοῦ καταγωγῆς ἀνύψωσαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὃς αὐτὸς ὁ Πέτρος μικρὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον ἐν Ἱεροσολύμοις ἔλεγεν· «ἀδελφοὶ, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. Ὁ δὲ Θεὸς, ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ παθεῖν τὸν Χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω» (Πράξ. γ' 17, 18). Ὅθεν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ σταυροῦ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν μὴ προσφωνήσας μητέρα τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταγωγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπὲρ λόγον ἐπὶ γῆς γέννησιν ἐβεβαίωσε καὶ ἀπέφυγε τοῦ νὰ αὐξήσῃ τὴν σύγχυσιν καὶ ἄγνοιαν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες εἰ ἤκουον αὐτὸν μητέρα καλοῦντα τὴν Θεοτόκον, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀγνοίας αὐτῶν εἰς μείζονα θὰ ἐνέπιπτον σύγχυσιν ἡγούμενοι τὸν Ἰησοῦν γενέσθαι ὡς ἕνα τῶν ἀνθρώπων ἐκ μίξεως ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ἵνα μὴ τοίνυν ἐπαυξήσῃ τὴν σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπιτείνῃ τὴν πώρωσιν τῶν καρδιῶν αὐτῶν, δὲν ἀπεκάλεσε τὴν μητέρα αὐτοῦ διὰ προσωνύμου δυναμένου ἕνεκεν ἀγνοίας τῆς ὑπὲρ λόγον κυήσεως νὰ ἐνισχύσῃ πλημμελεῖς ἰδέας περὶ τοῦ τρόπου τῆς κυήσεως αὐτοῦ καὶ ἐνισχύσῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀπάτῃ, ἐνῇ εὕρηντο νομίζοντες αὐτὸν ἕνα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων εἶναι.

Τὸ προσώνυμον γυνὴ, καθ' ἃ καὶ προηγουμένως εἴπομεν, δὲν ἀνῄρει τὴν ἰδέαν τῆς παρθενίας. Ἐπὶ τοῦτο δὲ τὴν μητέρα αὐτοῦ συνεστήσατο τῷ ἠγαπημένῳ αὐτοῦ μαθητῇ, γνωστῷ ὄντι ὡς υἱῷ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλόμης, ἵνα μὴ ὁ ἐλάχιστος δισταγμὸς περὶ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς γεννηθῇ, ὃς πάντως θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἐν ἀγνοίᾳ διατελούντων Ἰουδαίων, ἐὰν περὶ ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ μνήστορος Ἰωσὴφ τῶν λογιζομένων ἀδελφῶν αὐτοῦ ὁ λόγος ὑπέκειτο.

Ὅτι ἡ προσωνυμία γυνὴ δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἰδέαν τῆς παρθενίας, καὶ ἐκ τοῦ ἀποστόλου Παύλου πυνθανόμεθα. Γράφων οὗτος πρὸς Γαλάτας (κεφ. δ' 4) καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου εὐαγγελιζόμενος λέγει· «ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον». Οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ἀρνοῦνται μὲν τὴν μετὰ τόκον παρθενίαν τῆς Θεοτόκου καὶ ἐπὶ τούτῳ τὴν ἐν ταῖς γραφαῖς ἀπαντῶσαν προσωνυμίαν γυνὴ διαστρέφουσιν ὡς δηλωτικὴν καταστάσεως καὶ οὐχὶ ὡς διασταλτικὴν φύλου, βεβαιοῦσιν ὅμως τὴν ἐν τῇ κυήσει τοῦ Κυρίου παρθενίαν αὐτῆς· ταῦτα διδάσκοντες καὶ τὸ προσηγορικὸν γυνὴ ὡς ἔχον τὴν σημασίαν, ἣν ἀξιοῦσιν, ὑποστηρίζοντες, πῶς ἐξηγοῦσι τὸ ἐν τῇ ἀνωτέρω φράσει τοῦ ἀποστόλου Παύλου «γενόμενον ἐκ γυναικὸς», ἔνθα περὶ τῆς πρὸ τῆς κυήσεως καὶ ἐν τῇ κυήσει καταστάσει τῆς Θεοτόκου ὁ λόγος ὑπόκειται; Ἀλλὰ τετύφωνται οὗτοι μηδὲν ἐπιστάμενοι καὶ νοσοῦσι κατὰ τὸν ἀπόστολον περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνονται βλασφημίαι.

Ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω τῆς ἐπαγγελίας, ἣν πρὸς τὸ ἁμαρτῆσαν πρωτόπλαστον ζεῦγος ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἐν τῷ παραδείσῳ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεμάκρυνεν αὐτὸ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καὶ ἀπέστειλεν ἵνα ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐργάζηται τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη· παρακολουθοῦντες τῇ ἀναγνώσει τοῦ γραφικοῦ κειμένου καθορῶμεν τὸν Ἀδὰμ καλοῦντα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ζωὴν καὶ τὴν Γραφὴν ἐξηγοῦσαν τὴν προσηγορίαν ταύτην «ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων» [Γεν. γ' 20]. Ἥ τε προσηγορία καὶ ἡ ἐξήγησις αὕτη θὰ ἦσαν ὅλως ἀδικαιολόγητοι, ἂν μὴ ἐν σχέσει καὶ συναφείᾳ πρὸς τὰ προηγούμενα τοῦ γραφικοῦ κειμένου, ἤτοι πρὸς τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαν, ἐλαμβάνοντο ἥ τε ἐπωνυμία ζωὴ καὶ ὁ λόγος τῆς δημιουργίας τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς.

Ὡς ἀκούσασα τοὺς λόγους τοῦ ὄφεως καὶ πρώτη δοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς παρακοῆς καὶ τῆς εἰς ἁμαρτίαν ὀλισθήσεως ἡ Εὔα παρεσκεύασεν ἑαυτῇ, τῷ Ἀδὰμ καὶ πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτῶν τὸν θάνατον, ἤτοι τὴν στέρησιν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὑφ' ἣν ἔννοιαν τὰ τοῦ θανάσου ἡ ἐκκλησία δογματίζει. Τοῦτον τὸν ψυχικὸν θάνατον ὡς ἐπικείμενον τῇ ἀνθρωπότητι προεγνώρισεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ, ὅτε ἀπηγόρευσεν αὐτῷ μὴ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως· ὅθεν ὁ Ἀδὰμ ἐν ἐπιγνώσει τοῦ βόθρου τοῦ θανάτου, εἰς ὃν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ πάντας παρέσυρεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἐκάλεσε ταύτην ζωὴν ἐν ὄψει ἔχων

οὐχὶ τὴν ἀγαγοῦσαν εἰς τὸν θάτατον Εὔαν, ἀλλὰ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν ἀνακαλέσασαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνθρωπότητα ἀειπάρθενον Μαρίαν. Ταύτην ἡν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο ὡς μέλλουσαν διὰ τοῦ σπέρματος αὐτῆς συντρίψαι τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως· ταύτην τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου προωρισμένην εἰς τὸ τεκεῖν οὐκ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδ' ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν· ταύτην, ἣν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν εἰπών· «γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου», ἐν προθεωρίας ὄψει ἔχων ὁ πρωτόπλαστος καὶ ἐπὶ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ ἀναφερόμενος, προφητικῶς ἀπεκάλεσεν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς πρώτης γυναικὸς ζωήν, «ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων». Τὴν μητέρα δὲ ταύτην πάντων τῶν ζώντων ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἀνεκήρυξεν ὁ Ἰησοῦς εἶναι τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν, ἀφ' οὗ αὐτὸς ἦν τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς σωτηρίαν. Οὕτω δὲ βεβαιώσας τὴν πλήρωσιν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν δοξάσας, ἐτήρησεν αὐτὴν μακρὰν πάσης περὶ τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ἀειπαρθενίας αὐτῆς ὑπονοίας διαπιστευθεὶς αὐτὴν ὡς μητέρα εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ ἠγαπημένου μαθητοῦ, ὅπερ δὲν θὰ ἔπραττεν, ἂν, ὡς οἱ προτεστάνται βλασφήμως λέγουσιν, εἶχεν αὕτη καὶ ἄλλα τέκνα. Διότι τίς ἡ χρεία νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τὴν προστασίαν ἀνθρώπου, ἔστω ἠγαπημένου καὶ λίαν προσφιλοῦς, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ξένου, ὅταν Ἰάκωβος καὶ Σίμων, Ἰούδας καὶ Ἰωσῆς, οἱ λεγόμενοι ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἦσαν ἐν τοῖς ζῶσιν, ἐὰν ὑπῆρχεν ἄμεσος σαρκικὴ συγγένεια αὐτῶν μετὰ τῆς μητρός του; Τίς παρορᾷ τὰ φυσικὰ τέκνα, ὅταν τοιαῦτα ὑπάρχωσι, καὶ ζητεῖ ἀλλαχοῦ προστάτην καὶ κηδεμόνα;

Ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασιν, οἷς οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι χρῶνται, ὅπως διαμφισβητήσωσι τὴν πρὸς τὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν αὐτῆς παρρησίαν τῆς Θεοκόκου πρὸς ταῖς ἀνωτέρω ἐλεγχθείσαις παρερμηνείαις τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος, ὃν θέλουσι μὴ καταδεξάμενον δῆθεν μητέρα ἀποκαλέσαι τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν, καὶ τὸ ἐπισυμβὰν κατὰ τὸν ἐν Κανᾷ γάμον προσάγουσιν εἰς κύρωσιν δῆθεν τῆς κακοδοξίας αὐτῶν· ὅθεν πρὸς τοὺς ἁπλοϊκοὺς τῶν ὀρθοδόξων ἀποτεινόμενοι λέγουσιν αὐτοῖς, «Δοξάζετε ὅτι αἱ μεσιτεῖαι καὶ πρεσβεῖαι τῆς Μαρίας (οὕτως οἱ δείλαιοι τὴν Θεοτόκον ὀνομάζουσι) πολλὴν ἰσχὺν ἔχουσι παρὰ τῷ Σωτῆρι καὶ εἰσακούονται παρ' αὐτοῦ· καὶ ὅμως, ὅτε ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ἐγένετο γάμος καὶ προσεκλήθη εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, αὕτη ἰδοῦσα ὅτι ἐξηντλήθη ὁ οἶνος ἀνήγγειλε τοῦτο τῷ Ἰησοῦ εἰποῦσα· «οἶνον οὐκ ἔχουσιν», ὁ Ἰησοῦς οὐ μόνον δὲν ἐπήκουσε τῆς παρακλήσεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπέπληξεν αὐτὴν εἰπών, «Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου» (Ἰωάν. β', 3, 4). Ἐκ τούτων βλέπετε (λέγουσιν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι) ὅτι οὐδὲν ἰσχύουσι παρὰ τῷ Σωτῆρι αἱ παρακλήσεις καὶ αἱ πρεσβεῖαι τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ μάτην ταύτην ἐπικαλεῖσθε, ἀφοῦ ἐν εὐαγγελίοις διδάσκεσθε ὅτι ἐπέπληξεν αὐτὴν ὡς ἀποτείνασαν παράκλησιν».

Πόθεν ἐξάγουσιν οὗτοι τὴν ἐπίπληξιν, ἢ ποῦ ἐνορῶσιν οὗτοι ἀποφυγὴν τοῦ Σωτῆρος ἵνα εἰσακούσηται τῆς δεήσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ; Περὶ τοὐναντίου μάλιστα ἡ θεόσδοτος βίβλος τοῦ εὐαγγελίου ὁμιλεῖ.

Ἡ φράσις «τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, γύναι;» δὲν περιέχει ἐπίπληξιν πρὸς τὴν μητέρα ὡς μεσιτεύσασαν, ἀλλ' ὑπόμνησιν τοῦ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐν πίστει καὶ λαμβάνειν τὰ αἰτήματα. Ἀναπτυσσόμενος ὁ κυριακὸς λόγος σημαίνει· οὐκ ἤλθομεν, μῆτερ, ἵνα ἐπιδείξωμεν ἑαυτοὺς ἐν τῷ γάμῳ· εἰ οἶνον οὐκ ἔχουσιν, αἰτησάτωσαν ἐν πίστει, αἰτησάτωσαν ἐν πεποιθήσει ὅτι γενήσεται αὐτοῖς τὸ αἰτούμενον· δὲν ἀποκρούει τὴν μητέρα, καὶ ἵνα κολάσῃ τὴν ἔκφρασιν τοῦ «τί σοι, γύναι», προτάσσει ἑαυτὸν τῆς μητρός· δὲν λέγει αὐτῇ «τί πρός σε», ἀλλὰ «τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, γύναι». Ἐὰν ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τοῦ Κυρίου ἐνυπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη δόσις ἐπιπλήξεως, ἡ Θεοτόκος δὲν θὰ προέβαινε μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ἡ δέησις αὐτῆς εἰσηκούσθη καὶ δὲν θὰ ἔλεγε τοῖς διακόνοις, «Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε» (αὐτ. 5). Ὁ φόβος, ὁ δισταγμὸς τῆς μὴ εἰσακούσεως τῆς αἰτήσεως αὐτῆς ἤθελον τὴν ἐμποδίσει τοῦ νὰ προβῇ περαιτέρω καὶ ἅμα τῇ ἀπαντήσει τοῦ υἱοῦ αὐτῆς συστήσῃ εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας ἐπὶ τῆς τραπέζης νὰ πράξωσι ὅ,τι ἂν εἴπῃ αὐτοῖς ὁ θεάνθρωπος αὐτῆς υἱός. Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς δὲν εἰσήκουσε τῆς αἰτήσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δὲν θὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς διακόνους· «γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος», οὐδὲ θὰ μετεποίει τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. Τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο ἀντὶ νὰ διασαλεύσῃ τὴν πεποίθησιν ἡμῶν ἐπὶ τὴν δύναμιν τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου παρὰ τῷ Υἱῷ αὐτῆς, τοὐναντίον ἰσχυροποιεῖ ἐν ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῶν παρακλήσεων καὶ πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου, ὅθεν καὶ εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτῆς πάντοτε καταφεύγομεν καὶ ταύτης τὴν μεσιτείαν παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἐκλιπαροῦμεν. (ἀκολουθεῖ).

Η ΟΡΟΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΛΟΥΘΗΡΟΚΑΛΒΙΝΙΣΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΠΙΣΤΑΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΙ (*)

> Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. [Ματθ. κη', 19].

Καιρὸς κατάλληλος ἵνα ἐρωτήσωμεν, τίνες ἄρα οὗτοι οἱ τοιαύτην ὑψηλὴν ἀναλαμβάνοντες διακονίαν παρὰ τοῦ

(α) Τοῖς συντάκταις τῆς **Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας**, εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Παρακαλεῖσθε ἵνα, ἐὰν ἐγκρίνητε λυσιτελῆ διὰ τὰς παρούσας περιστάσεις τὴν ἔγκλειστον θεολογικὴν πραγματείαν, δημοσιεύσητε αὐτὴν διὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑμῶν περιοδικοῦ συγγράμματος, δι' οὗ θέλετέ με ἐνθαρρύνει εἰς περαιτέρω ἐξακολούθησιν τοῦ προσφέρειν τῇ πανταχόθεν πολεμουμένῃ ὀρθοδοξίᾳ τὸν ὀφειλόμενον αὐτῇ πνευματικὸν φόρον.

Ἐν Μ. Λαύρᾳ, 1881 τῇ κτλ. Ὁ γράφας

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τίνα τὰ πειστικὰ μέσα, δι' ὧν οὗτοι δυνήσονται ἐπιβαλεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὴν παραδοχὴν τῆς νέας ταύτης διδασκαλίας, τοῦ νέου τούτου θρησκεύματος, καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ἑνὸς πάντη ἀγνώστου Θεοῦ· τίνες οὗτοι καὶ ποία ἡ τούτων ἰσχὺς ἡ τὰς ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις ἐρριζωμένας πλάνας τε καὶ δεισιδαιμονίας, δυσσεβείας τε καὶ ἀσεβείας δυνησομένη ἐκριζῶσαι καὶ ἐντελῶς φυγαδεῦσαι, καὶ νέον ἀντὶ τούτων πνευματικὸν ἐν αὐταῖς ἀνοικοδομῆσαι οἰκοδόμημα· τίνες, λέγω, οὗτοι οἱ τηλικαῦτα κατορθώσαντες;— Ἀλιεῖς, ἀγαπητοί, τὴν τέχνην οἱ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου ἐνίοτε στερούμενοι, ἄνθρωποι οὐτιδανοὶ καὶ ἀσθενεῖς, ἄνθρωποι ἀγροῖκοι καὶ ἀγράμματοι. Οὗτοι οὖν οἱ πανταχόθεν τοσοῦτον ἐλλιπεῖς, οἱ πανταχόθεν τοσοῦτον ἀσθενεῖς, οὗτοι ἐντέλλονται παρὰ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πορευθῆναι εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, εἰς πᾶσαν δηλαδὴ πόλιν, κωμόπολιν καὶ χωρίον καὶ εἰς πᾶν μέρος γῆς ὑπ' ἀνθρώπων κατοικούμενον, καὶ κηρύξαι τοῖς ἐκεῖ, Ὃν οἱ προ νόμου δίκαιοι καὶ οἱ ἐν νόμῳ προφῆται πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως διὰ πνεύματος ἁγίου πρὸ πολλῶν αἰώνων τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων προκατήγγειλαν.

« Μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη »· τουτέστι πάντας ἀνθρώπους ἄνευ ἐξαιρέσεώς τινος, πλουσίους τε καὶ πένητας, εὐγενεῖς τε καὶ ἀγενεῖς, εὐμαθεῖς τε καὶ ἀμαθεῖς, σοφοὺς καὶ ἀσόφους, Ἕλληνάς τε καὶ βαρβάρους, πιστούς τε Ἰουδαίους καὶ ἀπίστους ἐθνικούς, βασιλεῖς τε καὶ τυράννους, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, νέους τε καὶ γέροντας. Ἀλλὰ τί μαθητεῦσαι αὐτούς; Ὃν οἱ προφῆται πρὸ πολλῶν αἰώνων τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει προκατήγγειλαν Μεσσίαν, οὗτος ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον σαρκωθεὶς ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ποιήσας πάντα πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐπ' ἐσχάτων ἐσταυρώθη ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ἐτάφη, ἀνέστη τριήμερος ἐκ νεκρῶν, καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀνελήφθη θεοπρεπῶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐνώπιον τῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἀποστόλων, καὶ ἐλεύσεται πάλιν κρῖναι ζῶντος καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Μαθητεύσαι αὐτοὺς τὴν κατάργησιν τῆς περιτομῆς καὶ ἀντὶ ταύτης τὸ εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον βάπτισμα, τὴν κατάπαυσιν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἀντὶ ταύτης τὴν εἰς τρισυπόστατον θεότητα λατρείαν, τὸν παντελῆ τῶν ἀναισθήτων εἰδώλων ἀφανισμόν, τὰς πρὸς αὐτὰ προσφερομένας θυσίας, τὴν κατεδάφισιν τῶν βωμῶν, καὶ ἀντὶ τούτων τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν ἐν αὐταῖς ἀναίμακτον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα θυσίαν.

Ταῦτα ἔδει αὐτοὺς μαθητεῦσαι τὰ ἔθνη καὶ ταῦτα ποιῆσαι. Ἀλλ' οὐ μεγάλη δι' αὐτοὺς ἡ τοιαύτη διακονία; οὐ δύσκολος ἡ ταύτης ἐκπλήρωσις; οὐ δυσκατόρθωτον τὸ ἐντελλόμενον; Πῶς γὰρ ὁ γυμνόπους ἐκεῖνος καὶ ἀγροῖκος Πέτρος ἠδύνατο παραστῆναι ἐνώπιον γραμματέων καὶ Φαρισσαίων καὶ Σαδδουκαίων τῶν νομοδιδασκάλων καὶ ἐν γένει ἐνώπιον τῆς ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς καὶ κηρύξαι ὡς Θεὸν ἐκεῖνον, ὃν πρὸ μικροῦ φθόνῳ αἱ χεῖρες τούτων ὡς κακοῦργον ἐν μέσῳ δύο λῃστῶν ἐπὶ σταυροῦ προσήλωσαν; Πῶς ὁ σκηνοποιὸς ἐκεῖνος Παῦλος ἠδύνατο παραστῆναι ἐνώπιον τῶν σοφῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Κορινθίων, ὧν καὶ μόνον τ' ὄνομα καθίστη ἄναυδον πάντα τὸν τὴν σοφίαν τῶν Ἑλλήνων μὴ εἰδότα; πῶς, λέγω, ὁ Ταρσεὺς Παῦλος ἠδύνατο κηρύξαι ἐνώπιον τοιούτων σοφῶν ἀνθρώπων ὡς Θεὸν, ἄνθρωπον παθόντα καὶ ὡς κατάδικον κρεμασθέντα, τὸν δὲ κεραυνοβόλον Δία καὶ τὴν Ἥραν καὶ Ἀθηνᾶν καὶ Ἄρην καὶ Ποσειδῶνα καὶ Διόνυσον καὶ Ἀφροδίτην παντελῶς ἐξαλεῖψαι ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων μνήμης; Πῶς Θωμᾶς ἠδύνατο Ἰνδοὺς πεῖσαι τὸν μέγαν καὶ ὑπέρλαμπρον καὶ φωτοβόλον ἀρνήσασθαι ἥλιον, τὸν μόνον κυρίαρχον καὶ δεσπότην καὶ φωτοδότην πάντων τῶν ὑπεράνω ἡμῶν φωτοβολούντων σωμάτων, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προσκυνῆσαι ὡς Θεὸν ἄνθρωπον μὴ σώσαντα ἑαυτὸν ἐκ τοῦ θανάτου; Ναί· παρ' ἀνθρώποις καὶ δι' ἀνθρωπίνης δυνάμεώς τε καὶ σοφίας πάντα ταῦτα ἦσαν ἀδύνατα καὶ δυσκατόρθωτα, ἀλλὰ παρὰ τῷ Θεῷ καὶ διὰ τῆς θείας αὐτοῦ δυνάμεως δυνατὰ καὶ εὐκατόρθωτα. Τούτου ἕνεκεν οὔτε ἡ ἀποστολὴ ὑπερέβαλε τὴν τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων ἀδυναμίαν, οὔτε τὸ ἐκείνων κήρυγμα παρεμποδίσθη, οὔτε τὸ ἐντεταλμένον οὐκ ἐξεπληρώθη, ἀλλὰ τοὐναντίον μεθ' ὅλας τὰς ἀπειλὰς τῶν ἀρχόντων καὶ πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων πάντα ἔβαινον κατ' εὐχήν, ἐπεὶ αὐτὸς ὁ τούτους πρὸς τὸ κήρυγμα ἐξαποστείλας θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς, αὐτὸς πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν αὐτοὺς ἐφώτισεν αὐτοὺς διὰ τοῦ παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος τὰ μέλλοντα εἰπεῖν καὶ διδάξαι· «καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν· καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι» (Πράξ. ἀποστ. β' 1)· ἔδωκεν αὐτοῖς χάριν τοῦ διδόναι χωλοῖς τὸ περιπατεῖν, κωφοῖς τὸ ἀκούειν, ἀλάλοις τὸ λαλεῖν, τυφλοῖς τὸ βλέπειν, τεθνηκόσι τὸ ζῆν, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἤθελον ζητήσει ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τοῦτο καὶ εἶχον· «ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε (Ματθ. 1, 8). Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά, ... ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν» (Πράξ. ἀποστ. ε, 17).

Οὕτω δὲ διὰ τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος πανοπλίας καθοπλισθέντες οἱ θεῖοι ἀπόστολοι καὶ διασπαρέντες πάντες ἀνὰ τὸν κόσμον ἅπαντα, κατώρθωσαν διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν πεῖσαι μὴ μόνον Ἰουδαίους καταλιπεῖν τὴν πάτριον αὐτῶν θρησκείαν, καὶ εἰδωλολάτρας ἀρνήσασθαι τὴν τῶν ἀναισθήτων εἰδώλων τε καὶ ξοάνων προσκύνησιν, ἀλλὰ καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐλθεῖν εἰς τὴν Χριστοῦ πίστιν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀναγεννηθῆναι πνευματικῶς διὰ τοῦ ἁγίου

βαπτίσματος· «πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν· καὶ ἐγεννήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε» (Πράξ. ἀποστ. δ', 4· ή, 12· 0', 42· ιά, 21· ιγ', 12, 48· ιδ', 1· ις', 34· ιζ', 12), καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἅπερ παραλείπομεν συντομίας χάριν. Μεγάλη ἀληθῶς ἀλλοίωσις! μέγα τῷ ὄντι τὸ κατόρθωμα! ξένον ὅλως τὸ ἄκουσμα! οἱ ἁλιεῖς ἐθεολόγουν, καὶ οἱ ῥήτορες ὑπεχώρουν· οἱ ἁλιεῖς ἐθαυματούργουν, καὶ οἱ Ἀσκληπιάδαι ἠπόρουν· οἱ ἁλιεῖς ἐσοφίζοντο, καὶ οἱ σοφοὶ τῶν ἐθνῶν ὡς ἰχθῦς ἄφωνοι παρίσταντο· διὰ τί; διότι οὕτως ηὐδόκησεν ὁ Θεός, ἵνα διὰ τῶν μωρῶν καταισχυνθῶσιν οἱ σοφοί, καὶ διὰ τῶν ἀσθενῶν οἱ ἰσχυροί, καὶ διὰ τῶν ἀγενῶν οἱ ἐπὶ τῷ γένει αὐτῶν καυχώμενοι· «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά· καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεὸς καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ» (ά. Κορ. ά, 26).

Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἵνα ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀναγνωστῶν τὰ εἰρημένα; οὐδεὶς ἄλλος ἀλλ' ἢ τὸ κακόδοξον σμῆνος τῆς βορειοδυτικῆς προπαγάνδας, οἱ κατὰ διαφόρους καιρούς, λέγω, ἀποστάται τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, οἵτινες τὰς ἑστίας αὐτῶν καταλιπόντες ἦλθον εἰς τὴν πολυπαθῆ καὶ πολυστένακτον Ἀνατολὴν σπεῖραι βουλόμενοι ἐπ' ὀρθοδόξου χώρας καὶ ἐν ὀρθοδόξῳ λαῷ τὰς αἱρετικὰς καὶ δυσσεβεῖς αὐτῶν διδασκαλίας.

«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»· τίνες οὗτοι; μόνοι ἆρα οἱ ἀπόστολοι; Οὐχί· ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς οἱ κατὰ διαδοχὴν αὐτῶν τῶν ἀποστόλων διὰ τῆς χειροθεσίας τοιαύτην διακονίαν καὶ ἀποστολὴν ἀναλαβόντες. Οἱ ἀρχιερεῖς, οἵτινες κεκοσμημένοι διὰ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν «δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι...νηφάλεον, σώφρονα κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον...» (Πρὸς Τιμόθ. Α' γ' 2—4), καὶ ὑπεράνω ὕλης ἱστάμενοι διορῶσιν ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς τινος τὰς τῶν ποιμενομένων πράξεις· οἱ ἱερεῖς, οἵτινες ὡς ἄμεσοι τῶν ποιμενομένων ποδηγέται ὁδηγοῦσιν αὐτοὺς εἰς νομὰς σωτηρίους. Ἀλλ' εἰσὶ τοιοῦτοι οἱ τὰς βορειοδυτικὰς καταλιπόντες χώρας καὶ τὴν πολυπαθῆ καταλαβόντες Ἀνατολὴν λουθηροκαλβινισταὶ καὶ παπισταὶ ἱεραπόστολοι; Οὐχί· διότι οὗτοί εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ τὴν μίαν τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν εἰς διαφόρους ἀποσχίσαντες αἱρέσεις, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ πιστεύουσι, μήτε ἃ διδάσκουσι, μήτε τίνας διδάξουσι, μήτε περὶ τίνος τούτους διδάξουσιν. Οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι· διότι οἱ μὲν λουθηροκαλβινισταὶ ἀπορρίψαντες πάσας τὰς τῆς μιᾶς, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας παραδόσεις, τὰς τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν τε καὶ τῶν κατὰ τόπους συνόδων διατάξεις καὶ κανόνας, κρατοῦσιν ἐκ τῆς ἁγίας γραφῆς ὅσα θέλουσι, καὶ πιστεύουσιν ὅπως θέλουσι, γνώμονα ἔχοντες τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ αὐτῶν. Τοιοῦτοι ὄντες οἱ λουθηροκαλβινισταὶ ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων διδάξαι ἡμᾶς ὅπερ οὗτοι οὐκ ἐννοοῦσι, καὶ δοῦναι ἡμῖν ὅπερ οὗτοι οὐκ ἔχουσι. «Πορευθέντες, εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις (ὅπερ νοητέον, ὡς προείρηται, καὶ τοῖς μετὰ τούτους ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι), μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, τουτέστι τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, ἅτινα περὶ Μεσσίου καὶ ἐλεύσεως Μεσσίου οὐδεμίαν εἶχον γνῶσιν, ἢ εἰ καὶ εἶχον, ὡς τὸ τῶν Ἰουδαίων, οὐκ ἔγνωσαν ὅμως τὴν τούτου ἔλευσιν· «εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον» (Ἰωάννης α', 11). Οὐκοῦν ἐσμὲν νῦν ἡμεῖς ἐξ ἐκείνων τῶν ἐθνῶν τῶν τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστὸν μὴ εἰδότων; ἐσμὲν ἡμεῖς ἐξ ἐκείνων τῶν ἐθνῶν τῶν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ μὴ διδαχθέντων μηδὲ γινωσκόντων; οὐκ ἐσμεν ἡμεῖς παῖδες ἐκείνων, οἵτινες πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν Χριστὸν εἰς τὸν κόσμον εἶχον αὐτῷ καὶ βωμόν; «σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἔφη· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο Ἀγνώστῳ Θεῷ. Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλω ὑμῖν» (Πράξ. ἀποστ. ιζ', 22). Οὐκ ἔχουσιν οἱ σοφοὶ λουθηροκαλβινισταὶ καὶ παπισταὶ ἱεραπόστολοι εἰδωλολάτρας ἢ ἄλλους διδάξαι τὸν χριστιανισμόν, ἀλλ' ἡμᾶς τοὺς ἕτερον Θεὸν οὐ γινώσκοντας, ἀλλὰ Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον; Ἀλλὰ τί βούλονται οὗτοι διδάξαι ἡμᾶς οἱ τὰ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀπορρίψαντες; πῶς χειροτονήσουσιν ἡμᾶς οἱ λουθηροκαλβινισταὶ οἱ ἐναντίον τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων μυστήριον ἱερωσύνης μὴ ἔχοντες; «χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν (Πρ. ἀποστ. ιδ', 23· κανὼν ἀποστόλων α', 6'), ἢ πῶς βαπτίσουσιν ἡμᾶς οἱ λουθηροκαλβινισταὶ καὶ παπισταί οἱ βάπτισμα μὴ ἔχοντες; «βαπτίζοντας αὐτοὺς (ἐνετείλατο ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ ἀποστόλοις, ὅτι τούτους ἀπέστειλεν εἰς τὸ διδάξαι τὰ ἔθνη) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»· καὶ ὅμως οἱ λουθηροκαλβινισταὶ καὶ παπισταὶ ἱεραπόστολοι οἱ ὡς μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπερχόμενοι οὐ βαπτίζονται ἐν ὕδατι ἀλλὰ ῥαντίζονται δι' ὕδατος, ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς ἐνετείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ βαπτίζειν τὰ ἔθνη καὶ οὐ ῥαντίζειν· οὕτω καὶ ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν Παῦλός φησιν· «ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν· συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. ς', 2)· καὶ ὅμως οἱ τὴν διακονίαν τῶν θείων ἀποστόλων ἀναλαβόντες βορειοδυτικοὶ μισιονάριοι οὔτε τὰ τῶν ἀποστόλων τηροῦσιν, οὔτε τὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὰς ἑαυτῶν

κακοδοξίας βούλονται διαδοῦναι. Οὐχ ἧττον οἱ μαθηταὶ τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλβίνου ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν· ἦλθον, ἀλλὰ πρὸς τίνα σκοπόν; ἵνα ποιήσωσιν ἡμᾶς χριστιανούς; ἀλλ'ἡμεῖς ἐσμὲν τοιοῦτοι. Ἔδει οὖν τοὺς σοφοὺς μισσιοναρίους πεισθῆναι τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ λέγοντι· «οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ'ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι συνοίσουσι» (Ρωμ. ιε' 20). Οὐκοῦν τίς ὁ σκοπὸς τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐλεύσεως τῶν σοφῶν τούτων ἀνδρῶν; σκοπὸς τούτων ἐστὶν ἵνα ἡμᾶς τοὺς ἀληθεῖς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, εἰ δυνηθῶσι, διὰ τῆς κακοδόξου αὐτῶν διδασκαλίας καὶ ὑλικῆς βοηθείας ποιήσωσι μαθητὰς τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλβίνου γενέσθαι, ἀφοῦ πρῶτον πείσωσιν ἡμᾶς ἀπορρίψαι (ὡς αὐτοὶ ἀπέρριψαν) τὰ ὑπὸ τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τῶν θεοπνεύστων συνόδων δογματισθέντα· ἀφοῦ τὸ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θεσπισθὲν βάπτισμα ἀντικαταστήσωμεν διὰ τοῦ ῥαντίσματος· ἀφοῦ τὴν ἑπτάδα τῶν μυστηρίων κολοβώσωμεν εἰς δυάδα· ἀφοῦ τὴν τιμητικὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν περιφρονήσωμεν ὡς εἰδωλολατρείαν· τὸ δὲ χείριστον καὶ ἀσεβέστατον πάντων, ἀφοῦ τὴν τῶν χριστιανῶν ἐλπίδα καὶ προστασίαν θεοτόκον καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν ὑπολάβωμεν μίαν τῶν γυναικῶν. Τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, πρὸς ἣν ὁ ταξίαρχος τῶν ἀγγέλων Γαβριὴλ τὰς οὐρανίους καταλιπὼν ἀψίδας καὶ εἰς Ναζαρὲτ ἐλθὼν μετὰ δέους πολλοῦ καὶ αἰδοῦς εἶπεν· «εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ», ταύτην οἱ ἀσεβεῖς λουθηροκαλβινισταὶ βούλονται ἡμᾶς διδάξαι ἵνα μὴ τιμῶμεν, ἀλλ'ἔχωμεν καὶ θεωρῶμεν ὡς καὶ πάσας τὰς γυναῖκας, τὸ καύχημα τῶν γυναικῶν καὶ τὴν δόξαν τοῦ θήλεως γένους, διὰ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ μητέρα καὶ παρθένον, τὸ ἀμόλυντον τῆς παρθενίας κειμήλιον, τὸ δοχεῖον τῶν θείων χαρισμάτων καὶ τῆς τῶν δύο φύσεων ἑνώσεως, θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, τὸ τῆς ἁμαρτίας λυτήριον· τὴν θεοτόκον καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν μὴ σεβόμενοι οἱ λουθηροκαλβινισταὶ ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἀγωνιζόμενοι παντὶ σθένει διά τε τῆς δυσσεβοῦς αὐτῶν διδασκαλίας καὶ τῆς ὑλικῆς ἀρωγῆς πεῖσαι τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ἁπλουστέρους τῶν ἡμετέρων ἵνα καὶ οὗτοι τὴν ὁμοίαν αὐτοῖς τῇ κεχαριτωμένῃ ἀπονέμωσι δυσσέβειαν, καὶ ὅμοιοι αὐτοῖς γένωνται κατὰ τὴν κακοδοξίαν.

Περὶ δὲ τῶν π α π ι σ τ ῶ ν τί εἴπωμεν; Ἡ ἐκκλησία τούτων καλεῖται μὲν χριστιανική, οὐκ ἔστιν ὅμως ἐκκλησία τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ πάπα, διότι οὐκ ἐμμένει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ'ἐν τοῖς σοφίσμασι τῶν κατὰ καιροὺς παπῶν. Οἱ κατὰ καιροὺς οὖν πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπὸ βασκάνου κυριευόμενοι ὑπερηφανίας, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀκούειν τῆς τοῦ ἀνατολικοῦ ποιμενάρχου (πατριάρχου) ἰσοτιμίας, ἐκήρυξαν ἄσπονδον πόλεμον κατὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ σὺν τῷ χρόνῳ διεῖλον τὴν μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν, ἤτοι εἰς ὀρθόδοξον καὶ παπικὴν, ἐξ ἧς παπικῆς ὀλισθησάσης ἐκ τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐσχηματίσθησαν αἱ διάφοροι τῶν μεταρρυθμιστῶν αἱρέσεις, ἤγουν ἡ τοῦ Λουθήρου, ἡ τοῦ Καλβίνου, ἡ τῶν πρεσβυτεριανῶν, ἡ τῶν μεθοδιστῶν, ἡ τῶν γερμανοκαθολικῶν, ἡ τῶν παλαιοκαθολικῶν καὶ πλείστων ἄλλων τοιούτων, τὸ δὲ χείριστον, τὸ τῶν ὑλιστῶν σύστημα, ὅπερ ἐφ'ἱκανὸν χρόνον καθεῦδον, ἐγερθὲν ποιεῖ νῦν εὐρύτερον τὸν ἑαυτοῦ κύκλον. Οὗτοι δὲ οἱ πάπαι μετὰ τὴν παντελῆ ἐκ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀπόσχισιν, ἥτις ἐγένετο ἐν μηνὶ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1054 ἐπὶ τῆς πατριαρχίας μὲν Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλλαρίου, παπωσύνης δὲ Λέοντος τοῦ θ', βουλόμενοι ἀγαγεῖν εἰς πέρας τοὺς δαιμονίους αὐτῶν σκοποὺς καὶ καθυποτάξαι πάντας ὑπὸ τὸ παπικὸν σκῆπτον, περιεφρόνησαν οἱ ἄφρονες καὶ ματαιόφρονες τὸ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος λεχθὲν «ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου», καὶ ἤνωσαν τήν τε πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἀρχὴν ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ τῷ πάπᾳ, ὕψωσαν ἑαυτοὺς ὑπεράνω ἡγεμόνων τε καὶ βασιλέων καὶ τυράννων, καὶ τοιουτοτρόπως ὁ πάπας ἐγένετο τοσοῦτο μέγας καὶ φοβερὸς, οἷος οὐδεὶς τῶν ἐπὶ γῆς βασιλευόντων, διότι κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἔκτοτε ἐγένετο ὁ πάπας καὶ οὐχὶ ὁ Χριστὸς, ὥς φησιν ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος Παῦλος. Ὅθεν οἱ τὴν πνευματικὴν ποιμαντορίαν ἀφ'ἑνὸς ἐπαγγελλόμενοι ἰησουῖται, οἱ αὐτοὶ ἀφ'ἑτέρου ἐπὶ δικαστικῆς καθήμενοι ἕδρας ὡς πολιτικοὶ ἐτιμώρουν ἀνηλεῶς τοὺς πολιτικῶς ἁμαρτάνοντας δι'ἱκανῆς χρηματικῆς ποινῆς, ἁρπαγῆς ὑπαρχόντων, ἐξορίας, ποικίλων βασανιστηρίων καὶ πικροῦ θανάτου. Τοιοῦτοι δὲ καταστάντες οἱ κατὰ καιροὺς πάπαι, καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς θρασύτεροι καὶ ἁπληστότεροι γενόμενοι, καὶ ἕνα μόνον ἐπιδιώκοντες σκοπὸν τὴν τοῦ παπικοῦ σκήπτρου κραταίωσιν, καὶ τὴν ὑπὸ τὸν παπικὸν δεσποτισμὸν τῶν πάντων ὑποδούλωσιν, ἐπ' ἐσχάτων, ἤτοι τὸ 1870 σωτήριον ἔτος, σκοτισθέντες ἐντελῶς ἰδιοποιήθησαν πάντα τὰ τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ καὶ γελοίως καὶ ἀλλοκότως ἀναμαρτήτους ἑαυτοὺς ἐκήρυξαν ἐν τῷ ΙΘ' αἰῶνι, ἐν τῷ αἰῶνι τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν φώτων, λησμονοῦντες οἱ δείλαιοι ὅτι εἷς μόνος ἀναμάρτητος ὁ τῶν πάντων πλάστης Θεός!

Τοιοῦτοι χριστιανοὶ ἐν συντομίᾳ ὄντες οἱ παπισταὶ καὶ λουθηροκαλβινισταὶ ἦλθον εἰς ὀρθόδοξον χώραν κηρύξαι τὰς αἱρετικὰς καὶ δυσσεβεῖς αὐτῶν διδασκαλίας, οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενοι οὔτε Θεὸν φοβούμενοι. Ἡμεῖς δὲ ταῦτα μανθάνοντες καὶ τὰς πονηρὰς αὐτῶν πράξεις ἀκούοντες, τί ὀφείλομεν ποιῆσαι, ὅπως μὴ οἱ ἅρπαγες οὗτοι λύκοι, οἱ καὶ τῶν λύκων ἁρπαγίστεροι, προφάσει διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἄλλης ὑλικῆς βοηθείας ἀποπλανήσωσι τὸ ὀρθόδοξον ἡμῶν ποίμνιον καὶ καταβροχθίσωσιν αὐτὸ διὰ τῶν κακοδόξων αὐτῶν διδασκαλιῶν; ἐάσωμεν ἄρα αὐτοῖς τὴν εἴσοδον ἐλευθέραν εἰς τὸ θῦσαι καὶ ἀπολέσαι τοὺς ἁπλουστέρους τῶν ἡμετέρων; Οὐχί· οἱ γὰρ ἀπόστολοι ἐντέλλονται ἡμῖν λέγοντες· «προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ

παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμένειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο ὅτι ἐλεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν» (Πράξ. ἀποσ. κ', 28).

Οἱ μὲν παπιστὰὶ ἱεραπόστολοι κατέλιπον πατρίδα, οἰκίας, φίλους, συγγενεῖς· οἱ δὲ λουθηροκαλβινισταὶ σὺν πᾶσι τούτοις καὶ γυναῖκας καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας, διατρέχουσι δὲ γῆν, διαπλέουσι θαλάσσας, ὑπομένουσι κακουχίας, μεθ' ὑπομονῆς φέρουσιν ὕβρεις, ἀπειλὰς καὶ διωγμούς, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας σπεῖραι τὰς κακοδοξίας αὐτῶν, τουτέστιν ἀποσπάσαι ἐκ τῶν κόλπων ἡμῶν, οὓς ἡ ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία πνευματικῶς ἀναγεννήσασα ἐνεπιστεύσατο ἡμῖν. Εἰ οὖν οἱ εἰρημένοι ἀλλοδαποὶ ὄντες ἐλπίζουσιν ἀποσπάσαι ἀφ' ἡμῶν τοὺς ἡμετέρους, πῶς οὐν ἡμεῖς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν ὄντες οὐ δυνάμεθα τοὺς ἡμετέρους παρ' ἡμῖν τηρῆσαι, τουτέστιν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, τοὺς δὲ σπορεῖς τῆς κακοδοξίας κατησχυμμένους καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος ἐκδιῶξαι ἐκ τῆς χώρας ἡμῶν; Ναὶ, τοῦτο οὐ μόνον δυνατὸν, ἀλλὰ καὶ εὐκατόρθωτον, ἐὰν οἱ μὲν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ κοσμούμενοι κληρικοὶ προσενέγκωσιν ἑαυτοὺς προθύμως τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ δὲ σεβ. ἀρχιερεῖς ἐξαποστέλλωσιν αὐτοὺς διδάσκειν τοὺς πιστοὺς «ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συναγωγὼν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστὸν» (Κολ. β', 6). Οὕτω πράττοντες οἱ μὲν σεβ. ἀρχιερεῖς ἐκπληροῦσι τὸ ἑαυτῶν καθῆκον, οἱ δὲ διδάσκαλοι τοῦ θείου λόγου καὶ κήρυκες τῆς ἀληθείας δυνηθήσονται τοὺς μὲν πιστοὺς τηρῆσαι ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, τοὺς δὲ κακοδόξους ὀρθοφρονῆσαι. Λέγομεν δὲ λογίους ἐξαποστέλλειν κληρικοὺς καὶ οὐχὶ τοὺς τυχόντας, ἐπεὶ οὐ τοῦ τυχόντος τὸ διδάσκειν· πῶς γὰρ οἱ τὰ τῶν τεσσάρων προφητῶν, τὰ τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων, τὰ τῶν θεοπνεύστων συνόδων καὶ τὰ τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας μὴ διδαχθέντες μηδὲ νοοῦντες δυνήσονται ἄλλους διδάξαι καὶ κηρύξαι ἃ αὐτοὶ οὐ γινώσκουσιν, ἢ γενέσθαι ἄλλων ὁδηγοὶ αὐτοὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντες; Οὐκοῦν λογίων χρῄζουσιν ἀνδρῶν αἱ νῦν περιστάσεις.

Τί οὐκ ἐποίησεν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρείου καὶ τῶν ἀρειανιστῶν ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος, διάκονος ὢν καὶ ἀρχιεπίσκοπος εἶτα γενόμενος Ἀλεξανδρείας, ὅπως φυλάξῃ τὸ ὀρθόδοξον ποίμνιον ἀλώβητον ὑπὸ τῆς ἀρειανῆς αἱρέσεως; Οὗτος καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὢν τὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἐδίδασκε, καὶ τοῖς δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν ἐπέτρεπε, καὶ ἐν τῇ α' οἰκουμενικῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν Ἄρειον καὶ τοὺς τούτῳ ὁμόφρονας κατήσχυνε, καὶ ἐν ἐξορίᾳ οὐκ ἐπαύσατο γράφων τὰ πρὸς ἐποικοδόμησιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Τί δὲ Κύριλλος ὁ τοῦ αὐτοῦ θρόνου ἀρχιεπίσκοπος γενόμενος κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου καὶ τῶν νεστοριανῶν, τῶν κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου Μαρίας βλασφημούντων; Οὗτος καὶ λόγῳ τὴν τούτων δυσσέβειαν ἐστηλίτευε, καὶ γραφῇ κατ' αὐτῆς ἐπεξήρχετο καὶ ἐν τῇ γ' ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τόν τε Νεστόριον καὶ τοὺς τούτῳ ὁμοφρονοῦντας ὡς αἱρετικοὺς καὶ βλασφήμους σὺν τοῖς ἄλλοις πατράσιν ἀνεθεμάτισε καὶ ἐκάθηρε. Τί δὲ ὁ χρυσοῦς τὸ στόμα Ἰωάννης, ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναβὰς θρόνον; Οὐ μόνον τοὺς πιστοὺς καθ' ἑκάστην ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀρειανιστὰς ἐπανήγαγεν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ τοὺς κατὰ Φοινίκην καὶ Σκυθίαν εἰδωλολάτρας ἤγαγεν εἰς τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἐν γένει ὅπου ἤκουεν αἱρετικοὺς καὶ κακοδόξους, ἐκεῖ ἀπέστελλε λογίους κληρικούς, οἵτινες λόγοις τε καὶ διδαχαῖς καὶ τῷ ἐναρέτῳ αὐτῶν βίῳ τοὺς μὲν πιστοὺς ἐτήρουν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, τοὺς δὲ ἀποπλανηθέντας συνῆγον πάλιν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δεῖ τοὺς σεβ. ἀρχιερεῖς μνημονεύειν τε τῶν εἰρημένων καὶ κατὰ πόδας μιμεῖσθαι αὐτοὺς ἄλλως τε καὶ διὰ μορφώσεως κλήρου καὶ δι' ὑποστηρίξεως ἱερατικῶν σχολῶν καὶ λογίων κληρικῶν ἐξαποστολῆς πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ὑπαγομένους, ἵνα κηρύξωσιν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ διδάξωσιν αὐτοὺς τηρεῖν ἀλώβητον τὴν ἱερὰν τῆς πίστεως παρακαταθήκην, ἣν ἡ γεραρὰ ἡμῶν ἐκκλησία παραλαβοῦσα παρά τε τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τῶν θεοπνεύστων συνόδων τηρεῖ καὶ τηρήσει τοιαύτην μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων.

Οὕτω δὲ ποιοῦντες πάντες οἱ τὴν ποιμαντικὴν ἀναλαβόντες βακτηρίαν σεβ. ἀρχιερεῖς, νῦν μὲν δυνήσονται τηρῆσαι τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, εἶτα δὲ παραστησόμενοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰπεῖν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς καὶ τὸ ποίμνιον, ὅπερ ἡ σὴ Ἀγαθότης ἐνεπιστεύσατο ἡμῖν.!

Η ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ (*)

Ἡ ἐκκλησία προαμείβουσα τὰς πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ γένος ὑπηρεσίας τοῦ Πρωΐου καὶ ἐθέλουσα ἐκκαῦσαι τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ, διὰ συνοδικῆς πράξεως ἐδοθείσης τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν προκαταρκτικῶν τῆς σχολῆς ἐγκαινίων ἐπεβραβεύσατο προκαταβολικῶς τῷ Πρωΐῳ τὴν πρώτην χηρεύουσαν ἐπαρχίαν, ἣν ἂν αὐτὸς οὗτος κρίνει ἀνάλογον καὶ πρόσφορον αὐτῷ, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως τοῦ μὴ διακόψαι τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν τῇ σχολῇ ἐγκυκλίων μαθημάτων μέχρι συμπληρώσεως τοῦ κύκλου αὐτῶν καὶ ἀναδείξεως διαδόχου ἴσου αὐτῷ καὶ κατὰ πάντα ἀξίου πρὸς διαδοχήν του ἐν τῇ τῇ σχολῇς διευθύνσει. Τὸ τὸ γέρας τοῦτο ἐπικυροῦν πατριαρχικὸν σιγίλλιον δημοσιευθὲν ἐν σελ. 203—204 τοῦ ιγ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐνταῦ-

(*) Συνέχεια ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΒ').

θα ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἀνάκειται τρανὸν μαρτύριον τοῦ ἐνθέρμου ζήλου καὶ διαφέροντος τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ γένους.

Εἰ καὶ τὰ ἐγκαίνια, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἐγένοντο κατὰ ἰούνιον τοῦ 1804, τὰ μαθήματα ὅμως κατήρξαντο τὸν σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς δέδοται ἡμῖν εἰκάσαι ἐκ τῶν χρονολογιῶν τῶν ἐν τῷ κώδικι τῆς σχολῆς ἀποκειμένων ψηφισμάτων καὶ ἐπιταγμάτων, δι' ὧν ὁ φιλόπονος σχολάρχης τὴν ὑπηρεσίαν τε τοῦ γραφείου διεκανόνισε καὶ πρόνοιαν ἔσχεν περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς σχολῆς.

Ἐν ὄψει τις ἔχων τὴν παραπλήρωσιν τοῦ ὀνόματος τῆς γερασμίας πατριαρχικῆς σχολῆς μετονομασθείσης ἅμα τῇ ἐν Ξηροκρήνῃ μετοικίσει πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς, καὶ τὰ πρῶτα τοῦ Πρωΐου ἐπιτάγματα, ἐν οἷς ἡ ἐν Ξηροκρήνῃ σχολὴ ἀνακηρύσσεται νεοσύστατος Μ. σχολὴ τοῦ Γένους, οὐκ ἀπεικότως δύναται εἰκάσαι ὅτι τὸ ἐν τῇ κατὰ τὴν Ξηρὰν Κρήνην ἀποβλάστημα, ὡς λέγει ὁ ἀείμνηστος Κωνστάντιος (ἐν σελ. 163 ἑλασ. συγγρ.), τῆς κατὰ τὸ Φανάριον ἀρχαίας σχολῆς νέον τι ἦν ὅλως πνευματικὸν φυτώριον, οὗ ὁ βίος ἄμεσον οὐκ εἶχε σχέσιν πρὸς τὴν ἀπὸ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου καθεστηκυῖαν σχολήν. Ὁ διεξερχόμενος ὅμως τὸ ἀνωτέρω πατριαρχικὸν σιγίλλιον, ἐν ᾧ ῥητῶς διελαμβάνεται ὅτι «μετοικίσθη ἡ κοινὴ πατριαρχικὴ σχολὴ» καὶ ὁ Πρώϊος κηρύττεται ὡς προτιμηθεὶς καὶ ἐκλεγεὶς ἀριστίνδην καὶ ἀποκατασταθεὶς «σχολάρχης ἐν αὐτῇ τῇ κοινῇ πατριαρχικῇ σχολῇ», ὡς καὶ τὴν ἐν τῷ σιγιλλίῳ τούτῳ ἐπισυνημμένην ὅλωσιν τοῦ Πρωΐου βεβαιοῦντος «τὴν τῆς ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικῆς σχολῆς μετοίκησιν», ἐξάγει ἀριδήλως ὅτι ἀνεσχηματίσθη τότε ἡ «πατριαρχικὴ σχολή, ἥτις διὰ τῆς εὐρύνσεως τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἐξεδήλου τὴν ὑπὲρ τῆς παιδείας μέριμναν, τέως ἀποκλειστικὴν οὖσαν τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, γενομένην ἐξ ἴσου μέλημα καὶ τοῦ γένους. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ σχολὴ αὕτη παρίσταται ὑπὸ τὸ εὐρυνθὲν αὐτῆς ὄνομα καὶ ἐξακολουθεῖ γνωριζομένη «πατριαρχικὴ Μ. τοῦ Γ. σχολή».

Ἡλίκον ἦν τὸ ἐν τῷ γένει ἀξίωμα τῆς μεγαλωνύμου ταύτης σχολῆς μαρτύρεται πρὸς ἄλλοις ἡ ἀπὸ 21 ὀκτωβρίου 1804 πρὸς τοὺς διδασκάλους αὐτῆς ἐπιστολὴ τῆς περιπύστου Ζωσιμαίας ἀδελφότητος, ἥτις ἐν τῇ ἀριζήλῳ αὐτῆς φιλογενείᾳ σκεψαμένη πρὸς ἄλλοις τὴν ἔκδοσιν καὶ ἁπλοελληνικοῦ λεξικοῦ, πρὸς τοὺς διδασκάλους τῆς σχολῆς ταύτης ἀπετάθη ὡς πρὸς ἁρμοδίους ἵνα συλλέξωσι καὶ διασαφηνίσωσι τὰς ἑλληνικὰς λέξεις «εἰς τὸ ἁπλοῦν τῆς ὡμιλημένης γλώσσης μας, ὁποῦ μέσα εἰς αὐτὸ νὰ διερμηνεύωνται ὅλα τὰ δυσνόητα, ὅσα προξενοῦν ἀργηταν καὶ δυσκολίαν εἰς τοὺς μαθητάς» (ἴδε ἐπιστολ. Ζωσιμαίας ἀδελφότητος κλπ. ἐν σελ. 207—208 τοῦ ιγ΄ τόμου τοῦ ἑλλ. φιλολ. συλλόγου).

Ὅτι δὲ δικαίας ἀπήλαυεν ἡ σχολὴ αὕτη ὑπολήψεως ὡς ἀνώτατον τοῦ γένους ἐκπαιδευτήριον ἀρκεῖ ἡ μνημόνευσις τῶν ὀνομάτων τῶν πρώτων ἀπ' αὐτῆς ἀποφοιτησάντων Νεοφύτου Βάμβα τοῦ Χίου, Παϊσίου Καραπατᾶ τοῦ Πατμίου, καὶ Νικολάου Λογάδου τοῦ ἐκ Κορίου τῆς Βιθυνίας. Σχολὴ τοιούτους παράγουσα βλαστοὺς δικαίως πάνυ τῆς κοινῆς, ὡς εἴρηται, ἀπήλαυεν ὑπολήψεως ὡς πρωτεῦον τοῦ γένους ἐκπαιδευτήριον, καὶ οἱ ἐν αὐτῇ διδάσκοντες ἐκρίνοντο ἁρμόδιοι εἰς σύνταξιν λεξικοῦ ἀπαιτοῦντος καὶ κόπον πολὺν καὶ κρίσιν μεγάλην καὶ παιδείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ συνοδικοῦ γράμματος, οὗ ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, πρώτη χηρεύσασα ἐπαρχία ἦν ἡ μητρόπολις Κόρας καὶ Μόκρας (α). Τοῦ μητροπολίτου αὐτῆς Εὐθυμίου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, τῆς μητροπόλεως ταύτης ἡ προστασία ἔλαχε τῷ ὁσιωτάτῳ ἱερομονάχῳ κὺρ Σαμουὴλ κατὰ μῆνα ἰανουάριον τοῦ 1805 (β). Δευτέρα ἦν ἡ τῆς Φιλαδελφείας μητρόπολις, τοῦ ἐν αὐτῇ ἀπὸ μακροῦ ἀρχιε-

(α) Ὁ πανιερώτατος ἅγιος Βελεγράδων κ. Ἄνθιμος ἐν τῇ συντόμῳ ἱστορικῇ περιγραφῇ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Βελεγράδων κλπ. τῇ ἐκδοθείσῃ τῷ 1868 ἐν Κερκύρᾳ σημειοῖ ἐν σελ. 105 ὅτι «κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ποτε Ἀχριδῶν ἡ ἐπαρχία Δυρραχίου φαίνεται ἄλλοτε μὲν ἡνωμένη καὶ ὑπὸ ἕνα μητροπολίτην φέροντα τὸν τίτλον Δυρραχίου καὶ Γκόρα Μόκρας, ἄλλοτε δὲ διῃρημένη εἰς δύο παροικίας, τὴν μὲν ὑπὸ μητροπολίτην Δυρραχίου, τὴν δὲ ὑπὸ ἐπίσκοπον φέροντα τὸν τίτλον Γκόρα Μόκρας, ἀνεξαρτήτους μὲν ἀπ' ἀλλήλων, ἀμφοτέρας δὲ ὑποτελεῖς τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ θρόνῳ τῆς Ἀχριδος· ἄλλοτε δὲ πάλιν εὑρίσκεται τὸ μὲν τμῆμα τῆς Γκόρας καὶ Μόκρας ὑπὸ ὁμωνύμου ἐπισκόπου ποιμαινόμενον, αἱ δὲ πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς μητροπόλεως Δυρραχίου, ὡς αὐτὸ τὸ Δυρράχιον, τὸ Ἐλβασάνιον, ἡ Καββάϊα καὶ τὰ Τύρανα κατεχόμενα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Ἀχριδος ὡς ἐξαρχία τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ αὐτοῦ θρόνου». Ἐκ τῶν σημειώσεων τούτων τοῦ πανιερ. ἀγ. Βελεγράδων πληροφορούμεθα τὴν ὕπαρξιν ἐπισκοπῆς Κόρας καὶ Μόκρας ὑποκειμένης τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχριδῶν καὶ λειτουργούσης εἴτε ὑπὸ ἴδιον ἐπίσκοπον εἴτε ὑπὸ μητροπολίτην τιτλοφορούμενον Δυρραχίου καὶ Γκόρα Μόκρας. Ἑτέρωθεν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ σοφοῦ τὸ λεγόμενον γενομένῃ, πράγματι δὲ εἰς τὴν ια΄ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἀναγομένῃ διατυπώσει περὶ τῶν ἀρχιερατικῶν τάξεων γ΄ ἐπίσκοπος τοῦ μητροπολίτου Δυρραχίου ἀναγραφομένου μγ΄ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει τῶν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐξαρτωμένων μητροπόλεων σημειοῦται ὁ Κροῶν, ὃς πάντως ἦν ἐπίσκοπος τῆς πάλαι Ἐριβοίας καὶ μετέπειτα Κρόϊας, νῦν δὲ Ἀκχισὰρ πατρίδος τοῦ περιλαλήτου Γεωργίου Καστριώτου τοῦ ἐπιλεγομένου Σκενδέρβεη.

(β) Ὁ πανιερώτατος ἅγιος Βελεγράδων ἐν τῷ αὐτῷ πονήματι αὐτοῦ σημειοῖ ἐν σελ. 152· «ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης (1767 μ. Χ.) καταργηθείσης τῆς ἐπισκοπῆς Γκόρα Μόκρας, συνεχωνεύθη ἡ παροικία αὕτη εἰς τὴν μητρόπολιν Δυρραχίου προσαρτηθεῖσα. Ὁ μητροπολίτης Δυρραχίου καὶ Γκόρα Μόκρας ἔσθ' ὅτε ὑπογραφόμενος κατέχει τὸν νδ΄ θρόνον» κλπ.

Ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν τῷ κώδικι ὑπομνημάτων ἐξάγεται τοὐναντίον, ὅτι δηλαδὴ οὐχὶ ἡ ἐπισκοπὴ Γκόρα Μόκρας συνεχωνεύθη τῇ τοῦ Δυρραχίου, τοῦ τελευταίου ὀνόματος κρατήσαντος, ἀλλ' ὅτι ὁ τίτλος Γκόρα Μόκρα κατίσχυσε τοῦ Δυρραχίου, οὗ τὸ ὄνομα δὲν ἐξηκούετο. Ὁ Εὐθύμιος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Σαμουήλ, οὓς ἡ Α. πανιερ. σημειοῖ ἐν σελ. 149 τοῦ πονήματος αὐτῆς ὡς μητροπολίτης Δυρραχίου ἐν τῷ κώδικι τῶν ὑπομνημάτων τῆς Μ. ἐκκλησίας φέρονται ὡς μητροπολῖται Κόρα Μόκρας. Πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Εὐθύμιος, ὃς

ρατοῦντος Ἰακώβου διὰ γῆρας βαθὺ παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ 17 σεπτεμβρίου τοῦ 1805· εἰς τούτου τὴν διαδοχὴν κατὰ μῆνα ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσεκλήθη ὁ Πρώϊος, ὃς εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ἀνελθὼν καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ συμπαρεδρεύων οὐκ ἀπέλειπε τὴν ἐν τῇ σχολῇ ἕδραν, ἀλλ' ἐξηκολούθησε διδάσκων κατὰ τὰ συντεθειμένα μέχρι συμπληρώσεως τοῦ κύκλου τῶν μαθημάτων, ἅπερ ἀνέλαβεν.

Ὅπως κάλλιον ἐπιγνωσθῶσιν αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν τὰ τῆς ἀναδιοργανωθείσης ταύτης σχολῆς καθωρίσθησαν, οὐχὶ ἄσκοπος ἡ παράθεσις τοῦ ἀνεκδότου πατριαρχικοῦ σιγιλλίου γράμματος ἐπέχοντος θέσιν καταστατικοῦ τῆς εἰς Ξηροκρήνην μετενεχθείσης σχολῆς καὶ ἔχοντος ὧδε·

« Τῶν ἐν τῷ μετὰ σώματος τῷδε τῷ βίῳ ὁμολογουμένων ὄντως παρ' ἀνθρώποις καλῶν τὸ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως θεοδώρητον χρῆμα ἀσυγκρίτως πάντων τῶν λοιπῶν ὑπεριδρυται καὶ τὴν ἀνωτάτω χώραν κεκλήρωται κατὰ τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριον. Ψυχῆς γάρ ἐστι κόσμος, καὶ τελειότης νοὸς, ὅσον τε ψυχὴ ὑπερανέστηκε σώματος· εἰ βούλει δὲ καὶ νοῦς αὐτῆς τῆς ψυχῆς· τοσοῦτον ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὸ τῆς παιδείας χρῆμα πλεονεκτεῖ καὶ ὑπέρκειται διά τε τὸ περιὸν τῆς ἀξίας τοῦ ὑποκειμένου, περὶ ὃ καταγίνεσθαι πέφυκε, καὶ διὰ τὸ ὑπερέχον τοῦ τέλους, οὗ δοκεῖ ἐφίεσθαι, ὅπερ θεῖον ὄντως ἐστὶ καὶ ἐξαίρετον, καὶ ὡς εἰπεῖν τῆς θείας μακαριότητος ἀπορρέει. Εἰ γὰρ κατὰ τοὺς ἱεροὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας τέλος τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου ἡ μακαριότης καθέστηκεν, ἐπιτυγχάνουσι δ' αὐτῆς οἱ διὰ τῆς παιδείας πρὸς τὴν τῶν θείων καὶ τῷ ὄντι μακαριστῶν ἐπίγνωσιν χειραγωγούμενοι, εὔδηλον δήπουθεν ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ τοῦ μακαρισμοῦ ἐπάξιοι γίνονται, ὃ δὴ καὶ οἱ πνευματόφθεγκτοι τῆς ἐκκλησίας χρησμοὶ διαρρήδην ἀναγορεύουσι, φάσκοντες· «μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εὗρε σοφίαν, καὶ θνητὸς, ὃς οἶδε φρόνησιν». Οὐδὲ γὰρ μόνον πέφυκε τὸν νοῦν τελειοῦν, περὶ τὰ θεῖα κάλλη ἀναπτεροῦσα, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν καθαραῖς ἐμφάσεσιν ἀγλαΐζουσα, καὶ μύστην ἀποφαίνουσα ὑπερφυῶν καὶ ἀρρήτων πραγμάτων καὶ νοημάτων, εἰς ὅσα ἐπιβάλλειν δύναται ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη ῥυθμίζει, καὶ βίον παιδεύει θεοφιλῆ, καὶ πρακτικαῖς ἀρεταῖς ἐπικοσμεῖ, καὶ συνελόντι τὸν ἄνθρωπον αὐτὸ τοῦτο ἄνθρωπον ἀπεργάζεται, πραξει τε καὶ θεωρίᾳ διαλάμποντα, χρώμενον κατὰ λόγον τῷ λόγῳ, καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων τούτῳ χαρίζεται. Ταύτη τοι καὶ περισπούδαστον ἔργον παρὰ πάντα κέκριται πάντως τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἡ τῆς σοφίας μελέτη, ἅτε δὴ συμπληρωματικὴ σφίσιν αὐτοῖς τῆς κατὰ λόγον καὶ γνῶσιν ἐνεργείας, δι' ἧς καὶ ἄνθρωπος πέφυκε καὶ Θεοῦ εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος λέγεται. Ἀπόδειξις δὲ τῶν εἰρημένων σαφὴς τὸ καὶ μυρίοις ἐπαίνοις αὐτὴν κατακοσμεῖσθαι παρά τε τῶν ἔξω σοφῶν καὶ τῶν ἱερῶν διδασκάλων, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐκ τῶν θείων ἀποφθεγμάτων τοῦ ἀψευδοῦς στόματος τοῦ θεανθρώπου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Ἐρευνᾶτε, γὰρ φησὶ, τὰς γραφὰς, ἵνα ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον εὕρητε». Πῶς δ' ἄν τις τὰς γραφὰς ἐρευνήσειε μὴ τῷ τῆς παιδείας θειοτάτῳ ὁδηγούμενος καὶ ἐλλαμπόμενος λύχνῳ; Καὶ πάλιν ἀλλαχόθι ἐν εἴδει ἐπιπλήξεως τῷ εἰρημένῳ πρὸς τοὺς βαθύμως διακειμένους τῇ τῶν γραφῶν δι' ἐπιγνώσεως καὶ καταλήψεως ἀναγνώσει· «πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς», μονονουχὶ ὡσεὶ ἔλεγεν· εἰ ὁ ἐν γνώσει ἀναγινώσκων τὰς γραφὰς ζωὴν αἰώνιον ἕξει, ὁ μὴ οὕτως ἀναγινώσκων ἀποπλανᾶται, καὶ ἑπομένως στερίσκεται τῆς ζωῆς ταύτης, δι' ἣν καὶ ἀλλαχόθι πάλιν ὁ σωτὴρ φησιν· «αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν». Οὐκ ἔστιν οὖν ἄλλως ἐκφυγεῖν τῆς πλάνης, ἓν ἐμποιεῖ ἡ ἄγνοια καὶ ἀμαθία, καὶ ἐπιτυχεῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰ μὴ τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων λόγων, ἧς οὐκ ἄλλως ἐπιτεύξασθαι δυνατὸν, εἰ μὴ διὰ τῆς τῶν μαθημάτων σπουδῆς, καὶ ταύτην οὐκ ἔνι κατορθῶσαι, εἰ μὴ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ εἰσηγήσει τῶν διδάσκειν ἐπισταμένων. Ἡ γὰρ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ὡς τὸ τῆς ἐκλογῆς ἀποφαίνεται σκεῦος, ὃν καὶ ἐπάγει· πῶς δ' ἂν ἀκούσαιεν μὴ ὄντος διδάσκοντος; συνῳδὰ τῷ τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου εἰπόντος τῷ εὐνούχῳ, ὡς ἐν ταῖς ἱεραῖς πράξεσι φαίνεται· «ἆρά γε γινώσκεις, ἃ ἀναγινώσκεις;» καὶ ἀκούσαντος παρ' αὐτοῦ· «πῶς ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με;» Ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ προφητάνακτος· «ὁράξασθε, γάρ φησι, παιδείας, μήποτε ὀργισθῇ Κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας». Ποῦ δέ γε θῶμεν καὶ τὰ Σολομώντεια ῥήματα, ὅσα γ' ἐκ περιουσίας τὴν παιδείαν ταύτην ἀποσεμνύνουσι; «κρεῖσσον γὰρ ἐμπορεύεσθαι ταύτην ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς· τιμιωτέρα γ' ἔστιν αὕτη λίθων πολυτελῶν, καὶ πᾶν τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς. Ταύτη τοι καὶ ὅσοι τῷ πολυϋμνήτῳ καὶ ἀξιεράστῳ τουτωῖ χρήματι κατὰ τὸ δυνατὸν συνεργοῦσι, καὶ οἵῳ δή τινι τρόπῳ πρὸς τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ αὔξησιν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω μεταρρύθμισιν σπουδὴν κατατίθενται, μεγάλων ἐπαίνων καὶ ἀντιμισθιῶν παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἐπάξιοι κρίνονται, καὶ ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα σπουδὴ ὡς καθ' ὑπέρτερον λόγον θεοφιλὴς καὶ ψυχοσωτήριον τυγχάνουσα γράμμασι πατριαρχικοῖς καὶ συνοδικοῖς ἐπικυροῦται, ἵν' ἔχῃ τοῦ λοιποῦ ἀσφαλῆ τε καὶ μόνιμον τὴν ὕπαρξιν καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν διαμονὴν καὶ συντήρησιν.

Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων πρόκειται τῷ ἡμετέρῳ τῷδε πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ σιγιλλίῳ εἰπεῖν, οὐκ ἄπο λόγου δ' ἂν εἴη εἰ διηγησαίμεθα τὰ περὶ αὐτῆς. Ἐπὶ πατριαρχεύοντος γὰρ τὸ πρῶτον τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κὺρ Νεοφύτου κατὰ τὸ παρελήλυθὸς ᾳψιγ' ἔτος ἀπὸ κοινῆς συνεισφορᾶς πατριαρχῶν, πανεκλάμπρων αὐθεντειῶν, ἁγίων ἀρχιερέων καὶ πάσης τῆς πανεκλάμπρου καὶ πανευγενοῦς χορείας, κατὰ τὸ περὶ τούτου σωζόμενον συνοδικὸν κατάστιχον, συνέστη ἡ σχολὴ αὕτη διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος ἐπὶ ὡρισμένοις κεφαλαίοις πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν συμβαλλομένων καὶ ἀναθεμένων φιλομούσων καὶ φιλογενῶν, πρὸς ἐπίδοσιν, φαμὲν, μαθητῶν. Ἀπὸ τοσούτων μὲν δὴ τότε καὶ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν συνέστη αὕτη· ὅμως δ' οὖν ἤδη τῇ τε ἡμῶν μετριάτητι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ὁμηγύρεως, καὶ τοῖς πανεκλάμπροις καὶ περιβλέπτοις ἄρχουσι τοῦ ἡμετέρου γένους, καὶ τοῖς πανευγενέσι θεῖον μὲν ζῆλον ἔχουσι, θαυμαστὸν δ' οἷον τὸ φιλόκαλον, φιλόμουσόν τε καὶ φιλογενὲς ἐπιδεικνυμένοις, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπιμελῶς διερευνωμένοις, οὐ καλῶς ἔχουσα ἀνεφάνη, οὐδὲ κατὰ τὸν σκοπὸν ἡμῶν τε καὶ τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων φιλοθέων. Ἐπὶ πολὺ οὖν περὶ τούτου βουλευομένοις, καὶ τὰς αἰτίας πολυπραγμονοῦσι, δι' ἃς τὰ τῆς ἡμετέρας ταύτης σχολῆς χεῖρον ἀείποτε ἔχει καὶ καταῤῥέει ἀθλίως ἐπὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀφανέστατον, μετὰ χορηγίας, καὶ ταῦτα δαψιλεστάτης, εἴ πω ἐξευρεθείσῶν ποτε, τὴν ἐνδεχουμένην τοῦ δεινοῦ μηχανησαίμεθα ἴασιν, καὶ ἐπινοήσαιμεν δι' ὧν ἂν πρὸ ὁδοῦ ἡμῖν καὶ κατὰ βούλησιν ἡ τῶν μαθητῶν ἐπίδοσις γίγνοιτο, οὐδὲν ἄλλο ἀποδέδεικται ἐμποδὼν προσαντοῦν τῷ τέλει καὶ ἀπ' εὐθείας τῷ κοινῷ πόθῳ ἐναντιούμενον

φέρεται ἐν σελ. 149 τοῦ πονήματος τῆς Α. πανιερ. ποιμάνας ἄχρι τοῦ 1809 ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τῷ 1805. ὅτε καὶ διεδέξατο αὐτὸν ὁ ἐξ ἱερομονάχων Σαμουὴλ, ὃς προέστη τῆς λαχούσης αὐτῷ ποίμνης ἄχρι μαΐου τοῦ 1820, ὅτε τοῦ Μελενίκου Ἀνθίμου τελευτήσαντος πατριαρχοῦντος τὸ γ' καὶ ὕστατον Γρηγορίου τοῦ Ε', μετετέθη εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτάτης μητροπάλεως Μελενίκου καὶ διεδέξατο αὐτὸν αὐθημερὸν ὁ ὁσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης Χρύσανθος ὁ συγγραφεὺς τοῦ θεωρητικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς μεταθέσεως καὶ ἐκλογῆς ταύτης, ὡς καὶ ἐν ταῖς ὕστερον πράξεσι, δὲν ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Κόρα Μόκρα, ἀλλὰ τὸ τοῦ Δυρραχίου.

ἢ τὸ ὅλως ἀνεπιτήδειον, καὶ πάντη πρὸς διδασκαλίαν τε λόγων καὶ συνεχῆ μαθητείαν τοῦ τόπου ἀπρόσφορον, ὅπου ἐκ τῶν ἄνωθεν χρόνων διὰ περιστάσεις ἴσως ἀναγκαίον τὸ πάλαι τοῦτο ὑπαγορευούσας τὴν σχολὴν κεῖσθαι κεκλήρωται. Τοῦτο δὲ ῥᾷστα κατάδηλον ἐγένετο δι' ἑτέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἐμπεριστάτως γραφέντος σιγιλλιώδους γράμματος (1), ἐξιστοροῦντος σοφῶς τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατὰ τῆς σχολῆς ταύτης, καὶ τὴν ἀναγκαιοτάτην μετάστασιν αὐτῆς τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς καταστένου Κουρουτζεσμὲν, ὥστε εἶναι αὐτόχρημα σχολήν, μουσεῖον, καὶ μουσῶν τέμενος, καὶ μουσοτραφῶν ἀνδρῶν ἐνδιαίτημα. Πρόκειται δὲ ἡμῖν κοινῶς σπουδὴ καὶ σκοπὸς κεφάλαι' ἅττα προεκθεῖναι περὶ τῆς διοικήσεως αὐτῆς, οὐχ ὡς ἀναιροῦσι τὸ πρῶτον ἐκεῖνο σιγίλλιον καὶ τὴν ἐν ἐκείνῳ τῶν εἰς τὴν σχολὴν ἀφιερωσάντων βούλησιν, ἀλλ' ὡς καὶ ἀνανευομένοις μάλιστα τὰ πρὸς ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν, προστιθεῖσιν ὅσα ἀπὸ τῶν ὕστερον συμβάντων τῇ σχολῇ ἀναγκαῖα ἡμῖν ἀνεφάνη.

Α') μὲν οὖν ἔστωσαν ἔφοροι τῆς σχολῆς ὁ ἀεὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, καὶ ὁ μέγας διερμηνευτὴς τῆς κραταιᾶς βασιλείας, καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος καὶ περίβλεπτος πεῖζαδὲς κύριος Δημήτριος Μουρούζης, ὡς φιλόμουσος καὶ φιλογενὴς καὶ συνίστωρ καὶ ἀντιλήπτωρ αὐτῆς τῆς σχολῆς, καὶ ὁ πανευγενέστατος ἄρχων μέγας λογοθέτης κύριος Ἀλέξανδρος Μάνος (2), οὐ μόνον ὡς φιλόκαλος καὶ ἐνθέρμῳ ζήλῳ πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ σύστασιν τῶν κοινῇ ὠφελίμων προθυμούμενος, ἀλλὰ καὶ ἦ μέγας λογοθέτης τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, οὗτινος ὀφφικίου τοὺς ἀεὶ κατόχους μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐφορεύειν τῆς σχολῆς εἰκότως ἐγκέκριται. Ἐπίτροποι δὲ ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου ἀρχιερεῖς οἱ ἱερώτατοι μητροπολῖται ὅ,τε Κυζίκου ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος παντὸς Ἑλλησπόντου κὺρ Ἰωακεὶμ (3), ὡς διαπρέψας πάλαι ἐν αὐτῇ τῇ σχολῇ, καὶ κοσμήτωρ αὐτῆς φανεὶς ὡς οὐκ ἄλλος· ὁ Νικομηδείας ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Βιθυνίας κὺρ Ἀθανάσιος (4), καὶ ὁ Δέρκων ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Βοσπόρου Θρᾳκικοῦ καὶ Κυανέων κὺρ Γρηγόριος (5) ὡς μουσῶν τρόφιμοι ἀμφότεροι, καὶ περὶ τὰ μαθήματα διαπρέψαντες, ἔτι δὲ καὶ ζῆλον διακαῆ περὶ τὰ κοινὰ καλὰ ἀείποτε ἐπιδεδειγμένοι· καὶ δύο ἄρχοντες ἐκ τῆς πανευγενοῦς χορείας ὅτε εὐγενέστατος ἄρχων πάνος κύριος Ἀλέξανδρος Χαντζερῆς, καὶ ὁ ἄρχων χάτμανος κ. Δημήτριος Σχινᾶς, ὡς φιλολόγοι καὶ τῶν μουσῶν θιασῶται, καὶ τῶν καλῶν ζηλωταί, καὶ δύο παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προκριτοτέρων ἐμπόρων οἱ τιμιώτατοι καὶ χρησιμώτατοι ὅ τε κὺρ Κωνσταντῖνος Μανδρατζόγλους καὶ ὁ μισὲρ Ἀντωνάκης Τζιρᾶς, ὅπως οὗτοι πάντες οἱ ἀνωτέρω διαληφθέντες ἐπίτροποι (1) ὦσι διὰ βίου, εἰ μή τις ἀνάγκη παρεμπεσοῦσα ἐμποδών τινι γίγνοιτο πρὸς τὴν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας διεξαγωγὴν καὶ διοίκησιν.

Β') Ἔστω συνοδικὸν κατάστιχον ἁπάντων τῶν τῆς σχολῆς χρημάτων, περιέχον ἀεὶ ὁπόσα καὶ παρὰ τίνος ἐδόθησαν, τὰ δὲ τῆς σχολῆς χρήματα διδόσθωσαν ἐπὶ τόκῳ μὴ μέντοι παρ' ἐμπόροις ἢ ἄλλοις τισὶν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπαρχίας ἀρχιερέων καὶ δι' αὐλικῶν ὁμολογιῶν, αἵτινες μετὰ τοῦ ῥηθέντος συνοδικοῦ καταστίχου καὶ ἄλλων ἐγγράφων ἐν σιδηρῷ κιβωτίῳ περικλειόμεναι, ἐναποκείσθων κατὰ τὸ λιθόκτιστον οἴκημα τὸ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς σχολῆς. Ἐχέτω δὲ καὶ τὸ κιβώτιον κλεῖδας δύο, ὧν περ ἡ μία φυλαττέσθω παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν χρημάτων ἀρχιερέως ἐπιτρόπου, ἡ δ' ἄλλη παρ' ἑνὸς τῶν ἀρχόντων ἐπιτρόπων. Τοὺς δὲ λογισμοὺς τῆς ληψοδοσίας κατεχέτω ἐπὶ ῥητῇ τῇ συντάξει εἷς τῶν προηγμένων καὶ πεῖραν ἐχόντων μαθητῶν, ὃν περ ἂν ἐγκρίνωσιν οἱ ἐπὶ τῶν χρημάτων, καὶ λεγέσθω οὗτος, ὅστις ποτ' ἂν εἴη, γραμματικὸς τῆς σχολῆς ἐπὶ μισθῷ τῷ προσήκοντι. Οἱ δὲ ἐπὶ τῶν χρημάτων παραλαμβανέτωσαν μὲν καὶ τὰς προσόδους, ποιείσθωσαν δὲ καὶ τὰς περὶ τὴν σχολὴν δαπάνας, τάς τε ἄλλας καὶ τὰς πρὸς τροφὴν διδασκάλων καὶ μαθητῶν. Καὶ τὰ μὲν ἐν ἕθει καὶ ὡρισμένα δαπανήματα καθ' ἑαυτοὺς ποιήσονται, τὰ δὲ μὴ ὡρισμένα, μηδὲ κοινῇ δεδογμένα, μηδόλως ἐξέστω αὐτοῖς ποιεῖσθαι ἀφ' ἑαυτῶν, πρὶν ἂν ἀνακοινωσάμενοι, συναινοῦντας προσλάβωνται τοὺς ἀεὶ ἐφόρους. Καὶ ἐν ἀρχῇ ἑκάστου ἔτους ἀπολογισμὸν δεδότωσαν ἐπὶ συνόδου διὰ καθαρῶν καταστίχων περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανημάτων τῆς σχολῆς· τῶν δὲ προσόδων ὑφαιρεθέντων τῶν δαπανημάτων αἱ ὑπόλοιποι, εἰ οὕτω τύχοι, ὅσαι περ ἂν προσγένωνται, κἀκεῖναι προστιθέμεναι τῷ εἰρημένῳ συνοδικῷ καταστίχῳ, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς, γνώμῃ τε καὶ εἰδήσει τῶν ἐφόρων, ὁμοίως τοῖς προτέροις τε καὶ ἀρχαίοις τοκιζέσθωσαν. Αὐξήσεως δὲ προσγινομένης ταῖς τῆς σχολῆς προσόδοις τῷ χρόνῳ καὶ τῶν χρημάτων θείᾳ συνάρσει πληθυνομένων πρὸς ἀφθονωτέραν, ὡς εἰκὸς, τοῦ ἀγαθοῦ τῆς παιδείας τοῖς ὁμογενέσι μετάδοσιν προσυναύξεσθαι ἀναλόγως καὶ τὸν τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν ἀριθμὸν εὔλογον κέκριται, ὠνεῖσθαί τε καὶ ὅσαι δὴ τῶν βίβλων πρόσφοροί τε καὶ χρήσιμοι πρὸς ἐπικόσμησιν μὲν τῆς κατὰ τὴν σχολὴν βιβλιοθήκης, πρὸς χρῆσιν δὲ μάλιστα τῶν τε διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν τοῖς ἀπορωτέροις ἀντιγράφουσιν ἂν καὶ ἀναγινώσκουσι, καὶ ἐνσφραγίζεσθαι ταύτας τῇ τῆς σχολῆς σφραγῖδι πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν. Ἀποδεδείχθω δὲ καὶ βιβλιοθηκάριος εἷς τῶν μαθητῶν ὁ ἐγκριθησόμενος ἐπὶ μισθῷ τῷ προσήκοντι, ἔχων καὶ κατάλογον ἀνὰ χεῖρας τῶν ἐνσφραγίστων βιβλίων, ὡς εἴρηται, ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἐνσεσημασμένον τῇ τῆς σχολῆς σφραγῖδι, μὴ ἐξὸν αὐτῷ ἐκδιδόναι τῷ αἰτησαμένῳ βιβλίον μὴ εἰδότων τῶν ἐπιτρόπων. Τὴν δὲ τῆς σχολῆς σφραγῖδα εἰς τρία μέρη διῃρῆσθαι ἐγνώκαμεν, ὧν τὸ μὲν ἑνὶ τῶν ἐπιτροπευόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων ἐπιτραπήσεται, τὸ δὲ ἑνὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων ἐπιτρόπων, τὸ δὲ τρίτον ἑνὶ τῶν χρησιμωτάτων ἐμπόρων ἐπιτρόπων, ᾧτινι ἀποχρήσονται πρὸς ἐπισφράγισιν, ὡς εἴρηται, τῶν τε βιβλίων καὶ ὁμολογιῶν, εἴποτ' ἄρα δεήσειε καὶ παντὸς ἄλλου τῶν ἀναγκαίων ἐγγράφου.

Γ') δὲ περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν δύο διδασκάλων, φιλοσόφου τε καὶ τοῦ πρώτου τῶν γραμματικῶν ὅτι, πλείστην καὶ μεγίστην τὴν ἐπιμέλειαν καταβλητέον, πεπεισμένους ὅτι τὰ περὶ τὴν ἄλλην

(1) Ἴδε αὐτὸ ἐν σελ. 287—292 τοῦ ιή τεύχους τῆς «Ἀληθείας».

(2) Τῇ ιά νοεμβρίου τοῦ ᾳψπα' παραιτηθέντος τοῦ τότε Μ. λογοθέτου Μανουὴλ Μάνου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, προήχθη εἰς τὸ ὀφφίκιον τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος Μάνος ὑπὸ τοῦ τότε πατριαρχοῦντος κυροῦ Ῥαφαὴλ.

(3) Οὗτος προέστη τῆς σχολῆς μετὰ Παναγιώτην τὸν Βυζάντιον 1766—1775, ὅτε προήχθη εἰς μητροπολίτην Ἀγχιάλου· πατριαρχοῦντος δὲ Γερασίμου τοῦ ἀπὸ Δέρκων, κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1794 εἰς μητροπολίτην Κυζίκου προεβιβάσθη, τὴν δ' ἐπαρχίαν ταύτην διῴκησεν ἄχρι τῆς 14 μαρτίου τοῦ 1804, ὅτε οἰκειοθελῶς παρῃτήθη (ἴδε «Ἀληθείας» τεῦχος ιδ', σελ. 219—220).

(4) Οὗτος κατὰ νοέμβριον τοῦ 1791 ἐπὶ τῆς α' πατριαρχείας Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας ἐκ τοῦ θρόνου Λιβύης ἐπὶ τὸν τῆς Νικομηδείας μετετέθη· θεοφιλῶς δὲ καὶ θεαρέστως ποιμάνας τοῦτον μετὰ κθ' ἔτῶν καὶ ε' μηνῶν ἀρχιερατείαν οἰκτρῶς τὸν βίον κατέλυσε.

(5) Οὗτος κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1777 πατριαρχοῦντος Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, ἐξ ἱερομονάχου εἰς μητροπολίτην Λακεδαίμονος προήχθη· κατὰ νοέμβριον τοῦ 1791 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Βιδύνης, θθεν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1701 μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Δέρκων εἰς διαδοχὴν τοῦ Ἐφέσου γενομένου Μακαρίου. Παρὰ τῷ Γρηγορίῳ τούτῳ ἐμορφώθη ὁ δὶς κατόπιν πατριαρχήσας ἀείμνηστος Γρηγόριος ὁ Ϛ'.

(1) Κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1805 ἐνεκρίθη ἡ πρόσληψις καὶ τριῶν ἔτη συνεφόρων ἑνὸς ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ συστήματος· προσελήφθη δὲ ὁ κὺρ Γεώργιος Χ. Κώνστα· ἑνὸς ἐκ τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων, ἐξ ὧν προσελήφθη ὁ κυρίτζης Μιχαλάκης κιουρτζήμπασης· καὶ ἑνὸς ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀργυραμοιβῶν (σαράφιδων), ἐξ ὧν προσελήφθη ὁ μισὲρ Σκαρλάτος Σεβαστόπουλος (ἴδε καὶ ἑλλ. φιλολ. συλλόγου τόμ. ιγ', σελ. 217—219).

τῆς σχολῆς διοίκησιν ἁμαρτήματα οὐ τοσαύτην ἐπάγει τὴν βλάβην, ὅσην ἡ τῶν διδασκάλων ἀμαθία καὶ ἀμέλεια, ἢ ἀφροσύνη καὶ λοιπὴ κακοήθεια. Ὡς οὖν ἀρχῆς καλῆς οὔσης τῇ σχολῇ τῆς τῶν διδασκάλων μαθήθεως καὶ φρονήσεως, καὶ τὰ μέγιστα, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν συμβαλλομένης πρός τε τὴν ἐν λόγοις ἐπίδοσιν καὶ πρὸς κατάρτισιν τῶν ἠθῶν τῶν μαθητῶν, προσήκει μὴ ἁπλῶς μηδὲ πρὸς χάριν ἢ δόξαν ἀφορῶντας παραλαμβάνειν τοὺς διδασκάλους τούτους, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ἐξετάζοντας, εἰ τῷ ὄντι εἰσὶν οἷοι ἐπαγγέλλονται, μηδὲ οἴεσθαι τοὺς περί τι εὐδοκιμοῦντας, ἁπλῶς καὶ πρὸς πάντα ἐπιτηδείως ἔχειν, μηδὲ προσίεσθαι διδάσκαλον ἐπὶ τούτοις, ὧν τὴν ἕξιν πρὸς διδασκαλίαν οὐκ ἔχει· οὐκ ἔστι γάρ, οὐκ ἔστι τὸν αὐτὸν πρὸς πάντα ἔχειν τὸ τέλειον. Τοιούτοις οὖν οἰκείως ἔχοντας πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποκαθίστασθαι δεῖ τόν τε φιλόσοφον καὶ τὸν πρῶτον τῶν γραμματικῶν ἐφ' ᾧ αὐτοὺς διδόναι λόγον τῆς τε ἐν μαθήμασιν ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῆς εὐταξίας ἁπάσης τῆς σχολῆς· καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος τὰ πρῶτα ἐν τοῖς διδασκάλοις φερέσθω, ὅστις ἅτε δὴ λίαν ἐπωφελοῦς καὶ ἐς τὰ μάλιστα συμφερούσης πρός τε γύμνασιν νοὸς καὶ εὕρεσιν τῆς ἀληθείας τῆς τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, οἷον ἀριθμητικῆς, γεωμετρίας, γεωγραφίας, σφαιρικῶν, ἀστρονομίας, καὶ τῶν λοιπῶν τῆς φιλοσοφίας μαθημάτων παραδόσεως, ἥτις μετὰ τὴν εἰς τὰ γραμματικὰ καὶ ποιητικὰ καὶ ῥητορικὰ τελείωσιν δεῖ γίγνεσθαι, παραδιδόναι ταῦτα ὀφείλει μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας τε καὶ ἐπιμελείας. Ὁ δὲ πρῶτος τῶν γραμματικῶν διδάσκαλος μηδόλως ὑποκείσθω τῷ φιλοσόφῳ τὰ πρὸς διδασκαλίαν τῶν γραμματικῶν· ἐξησκημένος δὲ ὢν τὰ ῥητορικά, μετὰ τὴν τοῦ συντακτικοῦ παράδοσιν διδασκέτω διὰ γυμνασμάτων καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην. Αἱρήσεται δὲ τῇ εἰδήσει μέντοι τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων ὑποδιδασκάλους δύο, τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς σμικρόν τι ἐπιδεδωκόσι, τὸν δὲ ἐπὶ τοῖς ἄρτι τῶν μαθημάτων προσαπτομένοις. Τῶν δὲ γραμματικῶν ἕκαστος διδασκέτω σαφῶς καὶ διακεκριμένως τῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν ἣν δυνατὸν στοχαζόμενος, ὁ μὲν πρῶτος τὸ συντακτικόν, ὁ δὲ δεύτερος τὸ ὀρθογραφικόν, σχηματιστικὸν καὶ κλιτικὸν μέχρι τῶν λεγομένων συμφωνιῶν, ὁ δὲ τρίτος τὸν Χρυσολωρᾶν καὶ Αἴσωπον καὶ χρηστοήθειαν καὶ τοὺς τύπους τῆς γραμματικῆς πρὸς διάκρισιν τῶν ὀκτὼ μερῶν τοῦ λόγου, ὅστις καταμενεῖ ἐν τῇ τοῦ Φαναρίου ἀρχαίᾳ σχολῇ, μέλος λογιζομένη τῆς ὥδε, ἐξηρτημένος τοῦ πρώτου τῶν γραμματικῶν διδασκάλου· ὁ δὲ ἅπαξ γοῦν τοῦ μηνὸς ἀπερχόμενος, ὡς δὴ ἐπιστάτης ἐκείνου καὶ ἔφορος, ἀναθεωρείτω τὰ κατ' αὐτὸν καὶ διορθούτω, ὡς εἰκὸς, ὅσα ἂν διορθώσεως δέωνται, καὶ οὕτως ἐπιμελείσθωσαν ἅπαντες οἱ διδάσκαλοι προσάγειν μαθητὰς ἑκάστου ἔτους ὁ μὲν πρῶτος τῶν γραμματικῶν τῷ φιλοσόφῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῶν γραμματικῶν τῷ πρώτῳ, καὶ ὁ τρίτος τῷ δευτέρῳ, ἵν' οὕτως ἀεὶ μὴ διαλείπῃ ἡ τῶν μαθητῶν προαγομένη ἐπίδοσις. Ἔστω δ' ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τιμωρίας ἐπιτιθέναι τοῖς μαθηταῖς πρὸς σωφρονισμὸν μέν τοι καὶ ἐπίδοσιν, ἀλλὰ μὴ ἀναιτίως· ἢν γὰρ τοιοῦτόν τι συμβῇ, τότε οἱ ἐπίτροποι συμβουλαῖς καὶ παραινέσεσι καταπαύσουσι τοὺς τοιούτους ὀργίλους τῶν διδασκάλων. Τοῖς δὲ διδασκάλοις ἀποδεδείχθω μισθὸς, ὅσος ἂν συντεθῇ πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστου· ἀποκείσθω δὲ βραβεῖα τῷ τε φιλοσόφῳ καὶ τῷ πρώτῳ τῶν γραμματικῶν διδασκάλῳ, ἐπειδὰν τελείους ἀποδείξωσι μιᾶς τάξεως μαθητὰς, καὶ τῆς σφετέρας διαδοχῆς ἄξιον ἐκείνων τινὰ, εἰ μὲν ἱερωμένοι τύχωσιν ὄντες, ἀμείβεσθαι παρὰ τῆς ἐκκλησίας δι' ἐπαρχίας προσφόρου, εἰ δὲ λαϊκοί, τιμᾶσθαί τε παρὰ τῶν ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ καὶ Μολδοβλαχίᾳ ἡγεμονεύειν λαχόντων, καὶ εἰς ὑπουργίαν παραλαμβάνεσθαι, ἵν' οὗτος ἐπαιρόμενοι καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς τὴν διδασκαλίαν διαδεξόμενοι ἐπιμελέστερον καὶ φιλοτιμότερον ἔχωσι πρὸς τὴν παράδοσιν. Τῆς δὲ καταρτίσεως τῶν ἠθῶν καὶ εὐταξίας τῆς σχολῆς ἐπιμελείσθωσαν ἐκ παντὸς τρόπου οἱ ἐπίτροποι διὰ τῶν διδασκάλων.

Δ΄) Ἔστωσαν δὲ ὑπότροφοι μαθηταὶ δυοκαίδεκα τό γε νῦν ἔχον, τὴν ἡλικίαν μήτε πρεσβύτεροι τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν, μήτε νεώτεροι τῶν δυοκαίδεκα, οἵτινες πένητες καὶ ἄποροι ὄντες καὶ μηδαμόθεν ἔχοντες πόρον ζωῆς, εὐφυΐαν τε καὶ ἐπιμέλειαν ἐν ἤθεσι χρηστοῖς ἐμφαίνουσι πρὸς τὴν περὶ τὰ μαθήματα ἐπίδοσιν, καὶ οἷοι ὑπὸ ἐγγυητῆς ἀξιοπίστοις προσκαρτερῆσαι τῇ σχολῇ, μηδέποτε ἀπόκοιτοι γενόμενοι, ἀλλὰ νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ὅσον οἷόν τε λιπαρῶς προσανέχοντες τοῖς μαθήμασι, μηδόλως προϊόντες τῆς σχολῆς ἄνευ ἀδείας τοῦ διδασκάλου, μηδέ τις ἄλλος διανυκτερευέτω μηδὲ ἐγκαθευδέτω τῇ σχολῇ, ἀλλὰ μόνοι αὐτοὶ οἱ ὑπότροφοι, ὧν τὰ τροφεῖα ἀνὰ διακόσια γρόσια κατ' ἔτος διδόσθω ἐπίσης ἑκάστῳ.

Ε΄) Ἐπειδὴ δὲ ἀνεφάνη κατάχρησις ἐν τοῖς ὑποτρόφοις μαθηταῖς, καὶ πολλοὶ ἀπατήσαντες δυναμένους τινὰς, κατ' ἔλεον ἐκείνων μὴ προσηκόντως ἔλαθον παρεγγραφέντες τῷ καταστίχῳ παρὰ τὴν βούλησιν τῶν ἀναθεμένων καὶ ἀφιερωσάντων, καὶ προτιμηθῆναι τῶν ἀξίως ἂν λαμβανόντων τὸν ἔλεον τοῦτον μαθητῶν πάντη ἄπορων, χρηστοηθῶν, ἐπιμελῶν τε καὶ εὐφυῶν, καὶ ὥσπερ αἱ Ἅρπυιαι τῷ Φινεῖ, οὕτω καὐτοὶ τοῖς ἀπόροις ἐκείνοις ἀφῄρπασαν ἀπὸ τοῦ φάρυγγος τὴν τροφήν, διὰ τοῦτο τοῦ λοιποῦ, ἵνα μήτε οἱ δυνάμενοι ἐνοχλῶνταί τι, μήτε τοιαῦτ' ἄτται συμβαίνῃ παρὰ τὴν βούλησιν τῶν ἐλεούντων καὶ ἐλεησάντων εἰς τὴν σχολὴν, οἱ ὑπότροφοι μαθηταὶ κατὰ μῆνα λαμβανέτωσαν τὸ τεταγμένον καὶ ἐξεταζέσθωσαν τόνδε τὸν τρόπον. Οἱ ἔφοροι καὶ ἐπίτροποι ὡς θιασῶται τῶν μουσῶν καὶ φιλολόγοι καὶ φιλογενεῖς συνερχέσθωσαν ἐν τῇ σχολῇ καὶ προσφωνείτωσαν τοῖς διδασκάλοις τῷ τε φιλοσόφῳ καὶ τῷ πρώτῳ τῶν γραμματικῶν ἀρὰς καὶ ἀφορισμοὺς μήτι πρὸς χάριν ἢ δι' ἀπέχθειαν εἴπωσι, καὶ οὕτω πυνθανέτωσαν αὐτῶν ὁπόσους ἐν τῇ σχολῇ ἔχουσι μαθητὰς, οἷοι ἐν τῷ πρὸ τούτου κεφαλαίῳ προσδιορίζονται, εἶτα ἐγγράφως ἐν καταστίχῳ παραλαμβανέτωσαν μὲν παρὰ τῶν ῥηθέντων δύο διδασκάλων τὰ ὀνόματα τῶν μηδαμόθεν ἄλλοθεν ἐχόντων πόρον ζωῆς ἐπιμελῶν καὶ εὐφυῶν μαθητῶν· ὁμοῦ δὲ καὶ αὐτοὶ τῶν μαθητῶν ἐκείνων καθ' ἕκαστον πεῖραν τῆς ἐπιδόσεως λαμβάνοντες, ἐρωτήσεις τε καὶ ἀπορίας τὰς προσηκούσας προβάλλοντες, ὅσοι περ ἂν φανῶσι τῇ ἐπιδόσει τοιοῦτοι, οἵους οἱ διδάσκαλοι εἶπον, ἐκείνοις ἐπαίνους τε καὶ ἐλπίσιν ὑπαλειφέτωσαν ὡς ἀθλοθέται πρὸς τὸν τῆς παιδείας ἔρωτα. Ἐὰν δὲ νοσήσωσί τινες τῶν μαθητῶν, ἔστω φροντὶς τῶν ἐπιτρόπων περὶ τῆς προσηκούσης νοσηλείας ἐκείνων.

ς΄) Τῶν δ' ὑποτρόφων μαθητῶν ἡ μὲν αἵρεσις ἔστω ἐπὶ τοῖς δυσὶ πρώτοις διδασκάλοις, φιλοσόφῳ τε καὶ γραμματικῷ, ἡ δ' ἀποκατάστασις τοῖς ἐφόροις καὶ ἐπιτρόποις. Ἐὰν δέ ποτε δι' ἀμέλειαν, ἢ κακοήθειαν ἀποβληθῇ τις τῶν μαθητῶν παρὰ τῶν δύο διδασκάλων τοῦ φιλοσόφου ἢ τοῦ πρώτου τῶν γραμματικῶν, εἰδήσει καὶ συναινέσει καὶ τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων, μηδεὶς ἄλλος ἐπεισαγέτω εἰς τὴν σχολὴν τὸν οὕτως ἀποβληθέντα.

Ζ΄) Ἐπειδὰν δ' ὁ φιλόσοφος διδάσκαλος κατίδῃ μαθητὰς ἄλις ἔχοντας μαθήσεως, τότε ἀναγγελλέτω τοῖς ἐφόροις καὶ ἐπιτρόποις, καὶ συνερχέσθωσαν σύμπαντες ἐν τῇ σχολῇ πρὸς ἔρευναν τῶν μαθητῶν καὶ πρὸς πεῖραν τῆς ἐπιδόσεως αὐτῶν προβληθήτωσαν καὶ ἀπορίαι αἱ προσήκουσαι, καὶ οὕτως ὅσοι περ ἂν τῶν μαθητῶν ἀναφανῶσι παρασχόμενοι ἑαυτοὺς ἐπιδεδωκότας μὲν ἐν τοῖς μαθήμασι, κοσμίους δὲ τοῖς ἤθεσι καὶ ἀξίους, τούτοις προκείσθω ἀνελέσθαι γέρα καὶ ἆθλα παρὰ τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων, καὶ τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ πρώτου τῶν γραμματικῶν διδασκάλου ἀποδεικτικὰ τῆς ἐπιδόσεως καὶ κοσμιότητος αὐτῶν ὑπογεγραμμένα γράμματα, καθ' ἃ εἰ μὲν ἱερωμένοι, ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ προσήκοντα τιμηθήσονται, εἰ δὲ λαϊκοὶ εἰς ὑπουργίας προαχθήσονται αὐθεντιῶν καὶ τῆς ἄλλης ἀξιωθήσονται ὠφελείας καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κεφάλαια καταγεγραμμένα, ἐπιθεωρηθέντα παρὰ τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν προϋχόντων τοῦ ἡμετέρου γένους, καὶ ἐπικριθέντα ἀναγκαῖα ἐπ' εὐσταθείᾳ καὶ ἀρίστῃ διοικήσει αὐτῆς τῆς μετατιθεμένης κοινῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, προσηνέχθησαν ἡμῖν κατὰ κοινὴν συναίνεσιν πρὸς ἐπικύρωσιν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους ἐν μεμ-

βράνεις γράμματος. Διὸ δὴ καὶ γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τὰ ἀνωτέρω ἐν ἑπτὰ κεφαλαίοις ἀπηριθμημένα ὡς κοινῇ δεδογμένα καὶ ὡς οὐ μόνον λίαν συμφέροντα, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἐν παιδείᾳ ἐπίδοσιν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ πρὸς εὐστάθειαν καὶ ἀρίστην διοίκησιν αὐτῆς τῆς κοινῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, ἀποφαινόμεθα ἵνα ἔχωσι τὸ κῦρος ἐσαεὶ ἀμετάβατον καὶ ἀμεταποίητον καὶ διαφυλάττωνται πάντη ἀπαρασάλευτα, καὶ προσδεβαιοῦμεν ἐκκλησιαστικῶς διαμένειν εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν μετοίκησιν αὐτῆς τῆς σχολῆς ἀμετάτρεπτον, καὶ τὴν ταύτης διεξαγωγὴν ὑπὸ τῶν ἀεί, ὡς διείληπται, ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων· διὸ δὴ καὶ τῆς μὲν ἀληθῶς ζηλωταῖς καὶ εἰλικρινῶς φιλοτιμουμένοις ἐπὶ διαμονῇ τε καὶ παγιότητι καὶ βελτιώσει τῆς σχολῆς ταύτης, καὶ τῆς ἐκ τοῦ καλοῦ τούτου ἔργου κοινῆς ὠφελείας, εὐχόμεθα ἀπὸ ψυχῆς ὅπως ἀποδῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν μισθὸν ἔν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅστις δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν μικρὸς ἢ μέγας, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς, ὁποιασοῦν τάξεως καὶ βαθμοῦ, ἐπὶ προσχήματι μὲν ζήλου πρὸς τὸ ἀγαθὸν, κακοβούλῳ δὲ διανοίᾳ καὶ προαιρέσει ἐπιχειρήσῃ ποτὲ, ἢ ἐν νῷ βάλῃται τὴν τῆς σχολῆς ταύτης κατάργησιν καὶ διακώλυσιν τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσεως καὶ τὴν ἀνατροπὴν καὶ ἀναίρεσιν τῶν περὶ ταύτης κοινῇ καὶ συνοδικῇ γνώμῃ ἀποφανθέντων, ὁ τοιοῦτος ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τοῖς τοιούτοις ὁπῶσποτε συγκατατιθέμενος, ὡς κοινοβλαβεῖς καὶ κακεντρεχεῖς καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας πολέμιοι ἀφωρισμένοι εἶησαν ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου παντοκράτορος καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνοι καὶ ἔνοχοι τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικοι. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπεφάνθη ἐν τῷ παρόντι καὶ κεκύρωται συνοδικῶς. Εἰς δὲ τὴν περὶ τούτων ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες ἐν μεμβράνεις ἐπικυρωτικὸν γράμμα, καταστρωθὲν κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐν τῷ τῆς σχολῆς, καὶ ἐδόθη τοῖς ἐφόροις καὶ ἐπιτρόποις αὐτῆς τῆς κοινῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων. (ἀκολουθεῖ).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (*)

Τετάρτη 19. Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀνδρέου τοῦ στρατηλάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τελειωθέντων δισχιλίων πεντακοσίων ἐννενήκοντα τριῶν.

Οὗτος ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τῆς γ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Στρατεύων ἐπὶ τοὺς Πέρσας καὶ ἐν κινδύνῳ μετὰ τῶν ὑφ' ἑαυτῷ ἀνδρῶν περιελθὼν τὸν Χριστὸν εἰς βοήθειαν ἐπεκαλέσατο καὶ τοὺς στρατιώτας ἐθάρρυνεν ἵνα τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπικαλεσάμενοι κατὰ τῶν πολεμίων ἐφορμήσωσιν. Ὡς δ' ἀνελπίστως οὐ μόνον τοῦ κινδύνου ἐλυτρώθησαν, ἀλλὰ καὶ νικηταὶ ἀνεδείχθησαν, ἅπαντες εἰς Χριστὸν ἐπίστευσαν. Τοῦτο ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν τόν τε στρατηλάτην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας εἰς βασάνους ἐξέβαλεν, ἀποτυχὼν δὲ τοῦ νὰ μεταβάλῃ τὸ στερρὸν τῆς πίστεως αὐτῶν, πάντας μαχαίρᾳ ἀνεῖλεν·

ἔστησε τιμηθεὶς αἱμάτων λίμνας ὄχλος
σοὶ τῷ παραστήσαντι λίμνας ὕδάτων.

Πέμπτη 20. Τοῦ ἁγ καὶ ἐνδόξου προφήτου Σαμουήλ.

Ἐγεννήθη οὗτος τῷ 1155 π. Χ. ἐν πόλει Ἁρμαθαΐμ ἐκ φυλῆς Λευΐ υἱὸς Ἐλικανᾶ καὶ Ἄννης τῆς προφήτιδος γενόμενος. Ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Σαμουήλ, ἤτοι θεαίτητος, διότι στεῖρα οὖσα ἠτήσατο διὰ πολλῶν δεήσεων παρὰ Θεοῦ τέκνον καὶ ἔτεκε τὸν Σαμουήλ, ὃν ἀπογαλακτίσασα ἤγαγεν εἰς πόλιν Σαλὼμ, ἔνθα τότε εὕρητο ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, καὶ νήπιον ἔτι ὄντα ἀφιέρωσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῆς εἰς λειτουργίαν τοῦ Θεοῦ, ᾧ ηὐχαρίστησεν ᾄσασα τὴν γ' ᾠδὴν τῆς παλαιᾶς διαθήκης·

"Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ, ὑψώθη κέρας μου ἐν Θεῷ μου, ἐπλατύνθη ἐπ' ἐχθρούς μου τὸ στόμα μου, εὐφράνθην ἐν σωτηρίῳ σου·

ὅτι οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἅγιος πλὴν σου·

Μὴ καυχᾶσθε καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχήν, μηδὲ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν·

ὅτι Θεὸς γνώσεων Κύριος καὶ Θεὸς ἑτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ·

Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν·

πλήρεις ἄρτων ἠλαττώθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες παρῆκαν γῆν· ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτὰ, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησε·

Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγει·

Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ·

ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἐγείρει πτωχὸν, τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ δυναστῶν λαοῦ, καὶ θρόνου κατακληρονομῶν αὐτῶν,,.

Μετὰ τὴν εὐχαριστίαν ταύτην ἀπῆλθεν ἡ Ἄννα καταλιποῦσα τὸν Σαμουὴλ ἐν Σαλὼμ παρὰ τῷ τότε ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων Ἠλί. Νύκτα τινὰ κοιμώμενον τὸ ἀγαθὸν παιδάριον ἐν τῷ ναῷ, ἔνθα ἦν ἡ κιβωτὸς ἀκούει φωνὴν κράζουσαν αὐτὸ κατ' ὄνομα τρὶς καὶ τετράκις· ἐρωτᾷ ἐκπεπλεγμένον καὶ μανθάνει ὅτι ὁ Θεὸς ἔγνω τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἠλί, διότι οὗτος ἔχων δύο υἱοὺς παρανομωτάτους καὶ καταφρονητὰς τοῦ Θεοῦ, τὸν Ὀφνὶ καὶ Φινὲς, δὲν ἐφρόντισε, καθὼς ὤφειλεν ὡς πατήρ, ἵνα παντοίῳ τρόπῳ διορθώσῃ αὐτούς. Ἡ προρρήσις αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκπληρωθῇ· ἡ οἰκογένεια Ἠλὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ σύμπασα ἐξωλοθρεύθη, ἡ δὲ ἀνάμνησις τῆς καταστροφῆς ταύτης ἔμεινε παράδειγμα φοβερὸν τοῖς ἀμελοῦσι τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων αὐτῶν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἠλὶ ὁ Σαμουὴλ διὰ τὴν ὁσιότητα αὐτοῦ ἐξελέγη κριτὴς τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὓς ἔκρινεν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ὕστατος τῶν Ἑβραίων κριτής, ἐπειδὴ οἱ Ἰσραηλῖται ἀπαιτήσαντες παρ' αὐτοῦ νὰ τοῖς δώσῃ βασιλέα, ἔχρισε τοιοῦτον ἐκ διαταγῆς τοῦ Θεοῦ κατ' ἀρχὰς τὸν Σαοὺλ, καὶ εἶτα ὅτε οὗτος παρήκουσε τοῦ θείου προστάγματος, ἔχρισεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Δαυὶδ νεώτατον τῶν υἱῶν Ἰεσσαί. Ζήσας δὲ ἐν ὅλῳ ἔτη 98 καὶ γενόμενος τοῖς πᾶσι παράδειγμα ζωῆς θεαρέστου καὶ ἀπροσωπολήπτου δικαστοῦ ἐτελεύτησε τῷ 1057 π. Χ.

Παρασκευὴ 21. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θαδδαίου καὶ τῆς ἁγίας μάρτυρος Βάσσης σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῆς Θεογνίου, Ἀγαπίου καὶ Πιστοῦ.

Ὁ ἀπόστολος ἦν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν ο', ἄλλος παρὰ Ἰούδαν τὸν Θαδδαῖον, οὗ τὸν βίον ἀφηγήθημεν ἐν σελ. 77 τοῦ δ' τεύχους τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας». Οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ ἐξεπέμφθη εἰς Ἔδεσσαν κῆρυξ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας·

Θαδδαῖε, ποῖον ἄλλο σοι πλέξω στέφος
ἢ αὐτόπτην λέγειν σε καὶ μύστην Λόγου!

Οἱ μάρτυρες ἦσαν ἐξ Ἐδέσσης, ἔνθα καὶ ἤθλησαν ὑπὲρ Χριστοῦ τῷ 290 σωτηρίῳ ἔτει·

μητρὸς μιᾶς κάλλιστα παιδία τρία
σὺν μητρὶ Βάσσῃ πρὸς τομὴν ψυχὴ μία.

Σάββατον 22. Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀγαθονίκου.

Οὗτος ἦν Βυζάντιος τὴν πατρίδα· συλληφθεὶς δὲ τῷ 290 σωτηρίῳ ἔτει, ἦχθη εἰς Σηλυβρίαν καὶ ἐκεῖ μετ' ἄλλων ἁγίων τὴν διὰ ξίφους δεξάμενος τελευτὴν τοῦ μαρτυρικοῦ κατηξιώθη στεφάνου.

Κυριακὴ 23. Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λούπου·

ὑπῆρχε Λοῦπος δοῦλος, ἐκ δὲ τοῦ ξίφους
ἐλεύθερος προσῆλθε τῷ Χριστῷ φίλος.

(*) Συνέχεια (Βλ. Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΒ').

Ἡ τοῦ ἁγίου τούτου ἀκολουθία ψάλλεται τὴν προηγουμένην τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ ἡμέραν, διότι ἐν ταύτῃ ἀποδίδοται ἡ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἑορτή.

Δευτέρα 24. Μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Εὐτυχοῦς μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου·

ὡς εὐτυχῶς σὺ εὐτύχησας τρισμάκαρ
θείας τετευχὼς, Εὐτυχῆ, κληρουχίας.

Τρίτη 25. Μνήμη τῆς ἐπανόδου τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρθολομαίου, καὶ μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τίτου.

Τὰ τοῦ βίου τοῦ ἀποστόλου Βαρθολομαίου ἴδε ἐν σελ. 43 τοῦ γ' τεύχους τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας». Ὁ Τίτος ἦν Ἕλλην τὸ γένος καὶ ἐθνικὸς τὸ θρήσκευμα, διὰ δὲ τοῦ ἀποστόλου Παύλου πιστεύσας εἰς Χριστὸν ἐγένετο μαθητὴς αὐτοῦ καὶ ἀκόλουθος, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παύλου ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Κρήτης. Ἡ ἐν τῷ κανόνι πρὸς Τίτον ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου ἐγράφη πρὸς τὸν ἅγιον τοῦτον, ὃς ζήσας 94 ἔτη καὶ θεαρέστως ποιμάνας τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ποίμνην ἀνεπαύθη ἐν εἰρήνῃ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Πέντε ἔτη συμπληροῦνται σήμερον, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπὸ περιστάσεσι χαλεπαῖς καὶ ἐν καταστάσει κρισιμωτάτῃ ἡ Α. Α. Μ. ὁ σουλτὰν Ἀπδ-οὺλ Χαμὶτ ὁ Β' ἀνῆλθεν ἐπ' αἰσίαις ὥραις τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Δύο τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους διετέλουν ἐν ἐνόπλῳ ἐξεγέρσει, ἄλλη συνεταράσσετο, καὶ πόλεμος ἐξωτερικὸς ἠπειλεῖτο, ἐνῷ τὸ κράτος ἐσαλεύετο ἔσωθεν τὸ μὲν ὑπὸ τῆς ἀχρηματίας μαστιζόμενον, τὸ δὲ ὑπὸ ἐνόχων φιλοδοξιῶν κλυδωνιζόμενον. Ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων θέσει πᾶς μετὰ ἰλιγγιάσεως καὶ τρόμου προσέβλεπεν εἰς τὸ ἄδηλον μέλλον, ὅπερ φοβερὸν ἐξηγείρετο ἐγγύς· μία ἀδέξιος οἰακοστροφία θὰ κατέρριπτε τὸ κυβερνητικὸν σκάφος κατὰ τῶν ὑφάλων, πρὸ τῶν ὁποίων ἀλληλουχία σφαλμάτων ἤνεγκεν αὐτό. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ταύτης ἀγωνίας, ἣν ἡ ἀδηλότης τοῦ μέλλοντος ἐμεγέθυνεν, ἄλκιμος πηδαλιοῦχος μὲ στιβαρὰς ἀνέλαβε χεῖρας τὸ πηδάλιον, καὶ ἡ κυβερνητικὴ ναῦς ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην τῆς Α. Α. Μ. διακυβέρνησιν διῆλθεν ἀνὰ μέσον τῶν ὑφάλων ἐκείνων, προστριβεῖσα μὲν κατ' αὐτῶν τὰ πλευρά, ἀλλὰ διασώσασα τὸ σκάφος καὶ τὴν ἐξάρτισιν, καὶ σήμερον μετὰ πεποιθήσεως ἐπὶ τὸ μέλλον κολποῦται τὸν εὐνοϊκὸν ἄνεμον, ὅστις ἀφίστησιν αὐτὴν τῶν ἐπικινδύνων ἐκείνων ὑφάλων καὶ σύρτεων.

Πλήρεις σήμερον πεποιθήσεως περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀνάγκη νὰ μὴ ἀμνημονῶμεν τῶν κινδύνων, οὓς διεφύγομεν, καὶ μὴ λησμωνῶμεν ὅτι ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν πάντας τὸ δέος καὶ ἡ ἀπόγνωσις κατέλαβεν, εἷς μόνος ὁ φιλόλαος ἡμῶν μονάρχης οὔτε τὸ θάρρος οὔτε τὴν ἑτοιμότητα τοῦ πνεύματος ἀπέβαλε καὶ ἀγρύπνως νυχθημερὸν κοπιάζων, ἐργαζόμενος καὶ ἀντιπαλαίων κατὰ τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν ἐξηγριωμένων κυμάτων, ἐπέτυχε τοῦ διασῶσαι τὸ σκάφος καὶ ἀναπτερῶσαι τὰς ἐλπίδας καὶ τὸ θάρρος ἁπάντων.

Ταῦτα ἀναμιμνησκόμενοι δέον ἵνα χαρμοσύνως πανηγυρίζωμεν τὴν σήμερον, ἐπέτειον τῆς ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ δημοφιλοῦς ἄνακτος, νέαν ὅλως ἐποχὴν ἐγκαινίσαντος εἰς τὸ κράτος, καὶ ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς ἐκδηλῶμεν πάντοτε μὲν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην ἡμέραν, τὴν ζωηρὰν ἡμῶν αὐτῶν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν βαθύτατον σεβασμὸν πρὸς μονάρχην ἐκουσίως ὑποβαλόντα ἑαυτὸν εἰς στερήσεις ἀναπαύσεων καὶ διηνεκεῖς κακουχίας χάριν τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἐκκλησία τὸ μὲν ἀποστολικὴν ἐκπληροῦσα ἐντολὴν, τὸ δὲ τὴν πρὸς τὴν Α. Α. Μ. ζωηρὰν εὐγνωμοσύνην τῶν πιστῶν αὐτῆς τέκνων διερμηνεύουσα χεῖρας ἱκετίδας πρὸς τὸν παμβασιλέα Θεὸν ἀνυψοῦσα δέεται ὑπὲρ μακροβιότητος καὶ ἐνισχύσεως τῆς Α. Α. Μ. τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος σουλτὰν Ἀπδ-οὺλ Χαμὶτ τοῦ Β', ἱκετεύουσα τὸ Θεῖον ἵνα περιφρουρῇ αὐτὸν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ἀρρήτως ἐχόμενον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου.

Ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ βαϊραμίου ἡ Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο τὰς ΑΑ. ὑψ. καὶ ἐξ. τὸν πρωθυπουργὸν καὶ πάντας τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ ὑπουργοὺς τοῦ κράτους, τὴν Α. Υ. τὸν σεϊχ-οὺλ-ἰσλάμην, τὰς ΑΑ. Ὑψ. τοὺς πρώην Μ. βεζύρας καὶ πρωθυπουργοὺς Χαϊρεδδὶν, Σαφβὲτ, Ἀαριφῆ καὶ Καδρῆ πασσᾶν, τὴν Α. Ἐξ. τὸν πρῶτον διερμηνέα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου Μουνὶρ βέην καὶ τὴν Α. Ἐξ. τὸν παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ πρεσβευτὴν τῆς Περσίας στρατηγὸν Μίρζα Μοχσὶν Χάν.

Παρ' ἅπασι τοῖς μεγιστᾶσι τούτοις ἡ Α. Θ. Π. ἐγένετο δεκτὴ οὐ μόνον μετὰ ἰδιαζούσης φιλοφροσύνης, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐκδηλώσεων ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως.

Τὴν παρελθοῦσαν παρασκευὴν, 14 αὐγ. ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησε τὸν μὲν ἑσπερινὸν εἰς τὴν ἐν Γαλατᾷ ἱερὰν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Καφφατιανῆς, τὴν δὲ 15ην κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῇ κατὰ τὸ Διπλοκιόνιον (Βεσικτὰς) ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ Παλαιοῦ μπάνιου.

Ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τῆς Α. ἐξοχότ. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας κ. Νοβικὼφ ἀπεστάλη σήμερον ὁ πανοσιολογ. μέγας πρωτοσύγκελλος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὅπως προσαγορεύσῃ αὐτῷ ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. τὸ ὡς εὖ παρέστη.

Αὐθημερὸν ἡ Α. Μ. ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλε τῇ Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὅτι ψήφοις κανονικαῖς προήχθη εἰς μητροπολίτην Σκυθοπόλεως ὁ ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ διαμένων ἐνταῦθα σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας κ. Γεράσιμος, ὃν ἀνασυνιστᾷ αὐτῇ καὶ ἐπὶ τῇ παρούσῃ εὐκαιρίᾳ.

Τῇ παρελθούσῃ παρασκευῇ μεταβὰς εἰς τὴν θεόσωστον αὐτοῦ ἐπαρχίαν ὁ σεβ. ἅγιος Νικομηδείας κ. Φιλόθεος χάριν τῆς ἐπαύριον ἑορτῆς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὑπέστρεψεν ἐκεῖθεν τὴν δευτέραν.

Πρὸ ἔτους ἡ Α. Θ. Π. μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων ἐν τῇ Ἀνατολῇ εὐσεβῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν εὐαγῶν προσκυνημάτων τῶν ἐχόντων κτήσεις ἐν Ῥωμουνίᾳ ἀνηνέχθη πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἐξαιτουμένη τὴν μεσολάβησιν αὐτῆς καὶ προστασίαν πρὸς ἀπόδοσιν δικαιοσύνης εἰς τὰ εὐαγῆ ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσκυνήματα, ὧν ἡ ἐν Ῥωμουνίᾳ περιουσία ἁρπαγεῖσα κατακρατεῖται.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐμενῶς εἰσακούσασα τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἔκρινε καλὸν ν' ἀναβάλῃ ἐπί τινα χρόνον πᾶσαν ἐνέργειαν, καθόσον τὸ ἐκκρεμὲς τῶν ἐπὶ τοῦ τάπητος πέρυσιν ἐξωτερικῶν ζητημάτων πᾶσαν αὐτῆς τὴν προσοχὴν ἀπερρόφων καὶ ἐκώλυον αὐτὴν ἵνα ὡς ἐφίετο ἐνεργήσῃ συντόνως παρὰ ταῖς μεγάλαις τῆς Εὐρώπης δυνάμεσιν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἱερῶν προσκυνημάτων, ὧν ἡ περιῤῥούρησις διατελεῖ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς προστασίαν καὶ ἐν σκέπῃ τῶν Μ. τῆς Εὐρώπης δυνάμεων συμβεβλημένων περὶ τούτου διὰ διεθνῶν ἐπισήμων πράξεων.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις δικαίως θεωροῦσα ὡς ἐνδιαφέρον αὐτὴν ἀπ' εὐθείας τὸ ζήτημα τῶν προσκυνημάτων τούτων, ὧν ἡ ὑπήκοος ταύτῃ θέσις τῶν προϊσταμένων ἀπαραίτητον καθίστα τὴν δι' αὐτῆς ἐξαίτησιν δικαιοσύνης, δὲν ἔλειψεν ἵνα ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀσχολιῶν καὶ περισπασμῶν, οὓς ἡ πρὸς λύσιν τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων ἐργασία προεκάλεσε, νὰ ἐγκύψῃ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς αἰτήσεως τῆς γενομένης αὐτῇ ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσκυνημάτων ὑπὲρ προστασίας τῶν δικαίων αὐτῶν.

Λαβοῦσα ἐν ὄψει ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις συνδιάσκεψις διὰ τοῦ ιγ' πρωτοκόλλου τοῦ γενομένου τῇ 18|30 ἰουλίου 1858 προσεκάλεσε τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη, ἤτοι τὴν κυβέρνησιν τῆς Ῥωμουνίας καὶ τοὺς προϊσταμένους τῶν προσκυνημάτων ἵνα ἐντὸς ἔτους λήξωσιν εἰς συμβιβασμόν τινα καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ τῆς ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεως ἀναθῶσιν εἰς διαιτησίαν τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς αὐτῶν· ἀναμελετήσασα ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος τούτου δὶς ἐπισήμως ἐλθόντος κατόπιν πρὸ τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κούζα γενομένην ἁρπαγὴν τῶν μοναστηριακῶν ἀγαθῶν, ἤτοι ἐν τῇ κατὰ τὸ 1864 συνδιασκέψει τῆς Κωνσταντινουπόλεως κηρυξάσῃ ἀκύρους τὰς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κούζα γενομένας πράξεις καὶ προσκαλεσάσῃ αὐτὸν ν' ἀποστῇ πάσης πράξεως παραβλαπτούσης τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς κυριότητος τῶν προσκυνημάτων, ὡς καὶ πρὸ τοῦ ὑψηλοῦ συνεδρίου τοῦ Βερολίνου, ὅπερ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. ιέ πρωτοκόλλου ὥρισεν ἵνα οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δυνάμεων ἀνενεχθῶσιν εἰς τὰς κυβερνήσεις αὐτῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ συστήσωσιν εἰς τὴν μέριμναν αὐτῶν τὴν ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἴτε ἐπὶ τῶν ἀρχαίων βάσεων εἴτε ἐπὶ ἐκείνων, αἵτινες ἔσονται τὸ πόρισμα τῶν συνδιασκέψεων τοῦ συνεδρίου· καὶ κατιδοῦσα ὅτι τὸ διάβημα τῆς συνδιαλλαγῆς, εἰς ὃ οἱ πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς προέβησαν παρὰ τῇ ῥωμουνικῇ κυβερνήσει μετὰ τὴν ἀπὸ 7|19 νοεμβρίου 1879 πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ῥωμουνίας ἐναυάγησεν ὡς ἐκ τῆς ἀξιώσεως τοῦ ἀνακτοβουλίου Βουκουρεστίου ὅτι δὲν δύναται νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς ὀφειλουσῶν ἵνα τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν διατυπώσωσι διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ· ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ αὐτῆς προθυμίᾳ τοῦ ὑπερασπίζειν τὰ δικαιώματα τῶν ὑπηκόων αὐτῆς καὶ προστατεύειν τὰ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν σκέπην τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου διατελοῦντα εὐσεβῆ προσκυνήματα, τῇ 9|21 ὑπερμεσοῦντος ἤδη αὐγούστου διὰ διακοινώσεως πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς αὐλαῖς Πετρουπόλεως, Λονδίνου, Παρισίων, Βερολίνου, Ῥώμης καὶ Βιέννης ἀνπιπροσώπους αὐτῆς ἀνακεφαλαιοῦσα τὴν ἱστορίαν τοῦ μοναστηριακοῦ ζητήματος, προσεκάλεσεν αὐτοὺς ἵνα ἐκζητήσωσι τὴν μεσολάβησιν τῶν δυνάμεων, παρ' αἷς εἰσι διαπεπιστευμένοι, ὅπως διὰ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀντιπροσώπων αὐτῶν προσκαλέσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ῥωμουνικὴν κυβέρνησιν νὰ διορίσῃ τοὺς ὑπ' αὐτῆς ἐκλεχθησομένους διαιτητὰς καὶ ὁρίσωσι τὸν χρόνον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ συνέλθῃ τὸ διαιτητικὸν δικαστήριον, ὅπως δοθῇ πέρας εἰς τὴν ἐπὶ μακρὸν ἐκκρεμῶς μείνασαν ὑπόθεσιν ταύτην.

Ζωηρὰν ἐκδηλοῦντες εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Α. Α. Μ. καὶ τὴν φιλοδίκαιον καὶ φιλυπήκοον αὐτῆς κυβέρνησιν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσκυνημάτων ἐπεδείξατο καὶ ἐπιδείκνυται, πεποίθαμεν ὅτι συντόμως ἐπιδιώξει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς προτάσεώς της καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναμφηρίστου τῶν προσκυνημάτων δικαίου στηριζομένη ἐπιτεύξεται τὴν ἀπόδοσιν ἐπὶ τέλους δικαιοσύνης εἰς τὰ παρὰ πάντα νόμον ἀπογυμνωθέντα τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν εὐαγῆ προσκυνήματα.

Πρὸς δὲ ἐπὶ τὴν ἐγνωσμένην φιλοδικαιοσύνην τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης δυνάμεων ἐπαναπαυόμενοι ἐλπίζομεν ὅτι οὐκ ἀφίσταται πολὺ ἡ ὥρα τῆς δικαιοσύνης καὶ διὰ τὰ ἀδικηθέντα ἱερὰ ταῦτα τῆς Ἀνατολῆς προσκυνήματα.

Μετὰ χαρᾶς ἀναγράφομεν ὅτι ἡ ἐρίτιμος Σιωνίτης ἀδελφότης ἀπεφάσισεν ἵνα ὑποβάλῃ ἑαυτὴν εἰς νέας στερήσεις, ὅπως ἀναστήσῃ τὴν καλλίκαρπον τοῦ τιμίου σταυροῦ σχολήν, ἧς τὸ κλείσιμον ἕνεκεν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἀλγοῦσα ἤκουσε πᾶσα εὐσεβὴς καὶ φιλόμουσος καρδία.

Εὐχόμεθα ἐκ μέσης ψυχῆς τῇ τοῦ τιμίου σταυροῦ σχολῇ ταχυτάτην ἐπίδοσιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, παρ' ᾧ ἐκχεεῖ ζωογόνα νάματα εὐσεβείας καὶ παιδείας Κυρίου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀπανταχοῦ εὐσεβὲς πλήρωμα, πεποίθαμεν ὅτι ἐν ὄψει λαμβάνον τὴν πτωχείαν, εἰς ἣν ὁ ἱεροσολυμιτικὸς θρόνος περιῆλθε μετὰ τὴν ἐνῬωμουνίᾳ ἁρπαγὴν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, φιλοτιμηθήσεται ἵνα ἐπέλθῃ ἐπίκουρος τῇ Σιωνίτιδι ἀδελφότητι ἀντιλαμβανόμενον διὰ γενναίων συνδρομῶν τῶν μεγάλων δαπανῶν, ἅτινα ἡ συντή-

ρησις τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ γῇ ἱερῶν προσκυνημάτων καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων καθ' ἑκάστην ἀπαιτεῖ.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς τελευταίας ὁροθετήσεως Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ἐδιχάσθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία Ἄρτης, ἧς μέρος μὲν περιῆλθεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, μέρος δὲ ἀπέμεινεν ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου, ἡ ἐκκλησία προνοοῦσα ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἐπιβλέψεως τῶν χριστιανῶν, οἵτινες ἀπέμειναν ἐν ταῖς κτήσεσι τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἔγνω τὴν ἐκεῖσε ἀποστολὴν τοῦ θεοφιλεστάτου ἁγίου Μυρέων ἀρχιερατεύοντος ἐπιτροπικῶς, μέχρις οὗ κανονισθῶσι τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, ὧν τὰς σχέσεις ἠλλοίωσεν ἡ ἐπιγενομένη πολιτικὴ μεταβολή.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

† ΙΩΑΚΕΙΜ ἐλέῳ Θεοῦ κλπ.

ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ....., χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Πολλάκις συμβαίνει ἵνα πολλαὶ ὑποθέσεις ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ἀναφέρωνται εἰς τὰ πατριαρχεῖα, πρὶν ἢ ἐκδικασθῶσι πρότερον ἐνώπιον τῶν ἐπισκοπικῶν ἢ μητροπολιτικῶν πρωτοδίκων δικαστηρίων. Ἐπειδὴ δὲ συνεπῶς αὗται στερροῦνται πρωτοδίκων ἀποφάσεων, οὐ μόνον σύγχυσις καὶ βραδύτης ἐπέρχεται εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπ' αὐτῶν δικῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι παρέχονται ἀσκόπως πράγματα διὰ τὴν προκύπτουσαν ἐκ τούτων ἀνταλλαγὴν μακρᾶς ἀλληλογραφίας πρὸς διαφώτισιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῖς διαδίκοις αὐτοῖς πρὸς τῇ δαπάνῃ καὶ ματαίᾳ ἀπωλείᾳ χρόνου καὶ παντοίων ἄλλων ἀπροόπτων δυσχερειῶν καθίστανται πρόξενοι. Ὅθεν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ λοιποῦ τοιούτων ἀτόπων ἀποτελεσμάτων προερχομένων προφανῶς ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τῆς τάξεως καὶ διατυπώσεως τῆς ὑπὸ τῶν δικαστικῶν νόμων ἐπιβαλλομένης τοῖς διαδίκοις, σκεψάμενοι συνοδικῶς ἔγνωμεν δι ὑθῦναι τοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι, καὶ δὴ καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, τὴν παροῦσαν ἡμετέραν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν, δι' ἧς πρῶτον μὲν ἀναφέρομεν ὅτι, ὡς γνωστὸν αὐτῇ, διὰ μὲν τὰς ἱερὰς μητροπόλεις πρωτοδικεῖά εἰσι τὰ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν δικαστήρια, διὰ δὲ τὰ πατριαρχεῖα τὰ τῶν μητροπόλεων, ἅτε δὴ τῶν μὲν εἰς ἐκείνας, τῶν δὲ εἰς ταῦτα καθ' ἱεραρχικὴν τάξιν ἀμέσως ὑπαγομένων, ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφετεῖά εἰσι τὰ δικαστήρια τῶν μητροπόλεων διὰ τὰ πρωτοδικεῖα τῶν ἐπισκοπῶν, δι' ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἀνώτατον δικαστήριόν ἐστι τὸ δικαστήριον τῶν πατριαρχείων. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, δέον ἵνα αἱ ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν τῶν εἰς τὰς ἐπισκοπὰς ὑπαγομένων δικάζωνται πρότερον πρωτοδίκως ἐνώπιον τῶν ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων, καὶ αἱ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τούτων ἀποφάσεις κοινοποιῶνται τοῖς διαδίκοις, ὅπως ὁ βουλόμενος ἐξ αὐτῶν ποιῆται ἔφεσιν τῆς δίκης εἰς τὰ ἐφετεῖα τῶν μητροπόλεων, καὶ ἐκφέρηται ὑπ' αὐτῶν ἡ κατ' ἄφεσιν ἀπόφασις· αὐτὸ δὲ τοῦτο δέον ἵνα γίγνηται καὶ διὰ τὰς ἀποφάσεις τὰς ἐκ τῶν μητροπολιτικῶν πρωτοδικείων ἢ ἐφετείων ἐκδιδομένας καὶ ἐκκαλουμένας εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν πατριαρχείων. Ἐφεξῆς δὲ ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως καταστήσῃ τοῦτο γνωστὸν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἵνα τοὐντεῦθεν οἱ ἔχοντες ὑποθέσεις πνευματικὰς καὶ ἄλλας ἀναγομένας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτῆς δικαστηρίου ἀναφέρωνται εἰς αὐτὸ διὰ τακτικῆς ἀγωγῆς, καὶ μετὰ τὴν νόμιμον διαδικασίαν ἐξενεχθείσης πρωτοδίκου ἀποφάσεως, ἀντίγραφα ταύτης δεόντως ἐπικεκυρωμένα κοινοποιῶνται πρὸς ἑκατέρους τῶν διαδίκων, ὅπως ὁ βουλόμενος ἐξ αὐτῶν, ἐὰν μὲν ἀνήκῃ εἰς ἐπισκοπήν, ποιῆται ἔφεσιν τῆς δίκης ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως, εἰς ἣν αὕτη ὑπάγεται, ἐὰν δὲ εἰς μητρόπολιν, ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου τῶν πατριαρχείων δικαστηρίου διὰ τὰ περαιτέρω· ἀναγγεῖλῃ δὲ συγχρόνως τοῖς χριστιανοῖς ὅτι οἱ μὴ συμμορφούμενοι πρὸς τὴν διατύπωσιν ταύτην, ἐὰν τυχὸν παρουσιασθῶσιν εἰς τὰ πατριαρχεῖα καὶ κινήσωσι κατὰ τῶν ἀντιδίκων αὐτῶν ἀγωγὴν μὴ φέροντες ἀπόφασιν τοῦ μητροπολιτικοῦ πρωτοδικείου ἢ ἐφετείου τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν, ἔσονται ἀπαράδεκτοι. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

ᾳωπα', ἰανουαρίου κζ'.

† Ὁ ΚΩΝ[ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

† Ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Μεθύμνης Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Κορυτζᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
† Ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Ἐν τεύχει ι9', σελ. 318, στήλη α' καὶ στίχ. 14 τῆς «Ἀληθείας» λόγου γενομένου περὶ κοινωφελῶν τινων κληροδοτήσεων τοῦ ἐνταῦθα κατὰ Βαλατᾶν πρὸ μηνῶν τελευτήσαντος μακαρίτου Γεωργίου τοῦ ἐκ Σερρῶν, ἐτυπώθη ἐκ παραδρομῆς τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ «ΧρυσάΚης» ἀντὶ Χρυσάφης.

Ἐν τῷ ὁ' τεύχει τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» διέφυγεν ἡμᾶς ἀνακρίβειά τις ἐν τῇ χρονολογικῇ σειρᾷ τῶν ἐν τοῖς διαδόχοις τοῦ κυροῦ Γρηγορίου τοῦ ς' γενομένων ἀειμνή-

στων Γερμανοῦ τοῦ Δ΄ καὶ Μελετίου τοῦ Γ΄. Ταύτην διορθοῦντες σημειούμεθα ὅτι ὁ μὲν ἀοίδιμος Γερμανὸς ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τῇ ἰουνίου τοῦ 1842 εἰς διαδοχὴν τοῦ τὴν 12 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Ἀνθίμου τοῦ Ε΄, διῴκησε δὲ τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχείαν μέχρι τῆς 18 ἀπριλίου τοῦ 1845, ὅτε παραιτησάμενον διεδέξατο ὁ τῇ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους ἐκλεγεὶς ἀπὸ Κυζίκου Μελέτιος ὁ Γ΄, ὃν πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντα τῇ 28 νοεμβρίου ἰδίου ἔτους διεδέξατο τῇ 4 δεκεμβρίου ὁ ἀπὸ Ἐφέσου Ἄνθιμος ὁ ς΄, καθ' ἃ ἐκ τῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ κώδικι ὑπομνημάτων ἐξάγεται.

Ἐν σελ. 221, στήλ. α΄ καὶ στίχ. 11—12 τοῦ μετὰ χεῖρας τεύχους ἀντὶ «δΗλώσεις» ἀνάγνωθι δ ο λ ώ σ ε ι ς· ἐν σελ. 222, στήλ. α΄, στίχ. 17 ἀντὶ «προαναγγέλλω», π ρ ο α ν α γ γ έ λ λ ω ν· αὐτόθι, στίχ. 20 ἀντὶ «ἀνεδείχθΗ», ἀ ν ε δ ε ί χ θ η τ ε.

Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριακῶν πραγμάτων συμβαίνουσαν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀταξίαν προερχομένην ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως διπλοτύπων ἀποδείξεων ἐπί τε τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν, δὲν ἔλειψεν ἑκάστοτε συνιστῶσα ἁρμοδίως εἰς τοὺς τιμιωτάτους ἐπιτρόπους τὴν ἀπαιτουμένην ταξιν καὶ ἀκρίβειαν ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτῶν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ διαχείρισις πολλῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς δοθείσας τοῖς ἐπιτρόποις ἐκκλησιαστικὰς ὁδηγίας, ἀλλ' ὅμως εἰς τὴν διαχείρισιν εὑρίθμων τινῶν ἐνοριῶν δυστυχῶς παρατηρεῖται ἡ ἔλλειψις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διαληφθέντος μέτρου, ἐξ οὗ προκύπτουσι διάφορα σκανδαλώδη ζητήματα σπουδαίως ἐπιβαρύνοντα τοὺς ἐμπεπιστευμένους τὰ τῆς διαχειρίσεως.

Ὅθεν χάριν τῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν ἐνοριακῶν πραγμάτων ἀφ' ἑνός, καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τιμιωτάτων ἐπιτρόπων ἀφ' ἑτέρου, ἐντελλόμεθα καὶ προτρεπόμεθα τὴν ὑμῶν τιμιότητα διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς ἐγκυκλίου συνιστῶντες ὑμῖν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μέτρου, ἤτοι τὴν χρῆσιν διπλοτύπων ἀποδείξεων ἐπί τε τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν ἐν γένει, λαμβάνουσι τὰ ἐπὶ τούτῳ διπλότυπα παρὰ τοῦ ἁρμοδίου τῶν πατριαρχείων γραφείου. Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα τὰ ἐκκλησιαστικῶς ἐντελλόμενα ὑμῖν ἤθελε παρουσιασθῇ διαφορά τις ἐπί τε τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν τῆς ἐνορίας ὑμῶν μὴ δικαιολογουμένη διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποδείξεων, ἡ διαφορὰ αὕτη ἀποκλειστικῶς θέλει ἐπιβαρύνει τοὺς διαχειριστάς· καὶ πρὸς γνῶσιν ὑμῶν.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 23 μαΐου 1881.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Μ. πρωτοσυγκελλίας

Ὑπάρχει γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἐν καιρῷ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανονισμῶν τὸ πάγιον χρέος τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου διαιρούμενον εἰς χρέος τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς αὐλικὸν ἐνεκρίθη ἵνα ἐξοφληθῇ δι' ὑποχρεωτικοῦ ἐράνου ἀπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπαρχιῶν, ὅτι ἀναλογήσαντος εἰς ἕκαστον στέφανον τοῦ ποσοῦ ἓξ γροσίων ἀργυρῶν, ἡ σεβ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐμενῶς ἀναδεξαμένη τὴν εἰσπραξιν αὐτῶν, παρέδωκεν εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον τὰ τότε εἰσπραχθέντα, ἐξ ὧν μέρος τῶν δανειστῶν ἔλαβον τὰ δίκαια αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σεβ. κυβέρνησις δὲν ἠδυνήθη ἵνα εἰσπράξῃ πανταχόθεν τὸν διαληφθέντα ἔρανον τῶν ἓξ γροσίων ἕνεκα τῶν παρεμβληθέντων ἐκ μέρους χριστιανῶν τινων προσκομμάτων, ἱκανὸν δὲ ποσὸν μένει ἔκτοτε ὀφειλόμενον εἰς διαφόρους, τελευταῖον ἔν τινι συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων, ἤτοι τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου, ἐγένετο σκέψις περὶ τῆς ἐξελέγξεως καὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ὑπολοίπου χρέους τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ αὐλικοῦ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ὁμολογιῶν πρὸς τὰ βιβλία τοῦ ἐθν. ταμείου, ἵνα τεθείσης οὕτω βάσεως στερεᾶς; γένηται ἀκολούθως σκέψις καὶ φρόντις σύντονος περὶ ἐξευρέσεως τῶν πόρων, δι' ὧν ταῦτα πληρωθήσονται διά τινος χρεωλυσίου. Προσκαλοῦνται τοίνυν ἅπαντες οἱ κάτοχοι ὁμολογιῶν τοῦ κοινοῦ ἢ αὐλικῶν ὅπως ἢ αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων αὐτῶν παρουσιάσωσιν αὐτὰς πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπὸν ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Κορυτζᾶς κυρίου Δωροθέου, τοῦ γραμματέως τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου κ. Δημ. Θ. Ξανθοπούλου καὶ τοῦ ταμίου τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου κ. Συμεὼν Παπαδάκη, καὶ συνεδριαζούσης ἐν τοῖς πατριαρχείοις κατὰ πᾶσαν δευτέραν ἀπὸ τῆς ἕκτης ὥρας τουρκιστὶ μέχρι τῆς ἐννάτης.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, 15 μαΐου 1881.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

Τὴν 20 αὐγούστου ἰσταμένου, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος πέμπτην, γενήσεται ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἡ ἐξέτασις τῶν παρουσιασόντων ὑποψηφίων διὰ τὴν ἐν τῇ κεντρικῇ ἱερατικῇ σχολῇ ὑποτροφίαν.

Χάριν πολλῶν ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βραδύτερον ἐγγραφέντων συνδρομητῶν ἡμῶν εἴχον ἀνατυπωθῇ καὶ ταχυδρομικῶς ἀπεστάλησαν ἐν ἰδιαιτέροις φακέλλοις πρὸς ὡρισμένας ἐπιστασίας τὰ ὑπ' ἀριθ. α΄, δ΄, ε΄ καὶ ς΄ ἐξηντλημένα τότε τεύχη τῆς μήπω διακοπείσης «Ἀληθείας». Ἐπειδὴ δὲ ἠγγέλθη παρά τινων σεβασμίων ἐπισταστῶν ἡμῶν ὅτι εἰσέτι στεροῦνται τῶν ἀριθμῶν τούτων, παρακαλοῦνται πᾶσαι αἱ τέως **τοιούτων ἀποκλειστικῶς** χρήζουσαι ἀριθμῶν ἵνα δηλώσωσι τῷ ταμίᾳ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» ἐὰν ἔλαβον ἢ οὐ τοὺς ἀνωτέρω φακέλλους, ὅπως ἐξετασθῇ περὶ αὐτῶν ὅπου δεῖ, ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος δύο ἐπαλλήλων ταχυδρομείων, μεθ' ὃ ἡ σιωπὴ τῶν εἰρημένων ἐπισταστῶν θεωρηθήσεται ὡς κατάφασις.

Τῇ 5 αὐγούστου 1881.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ 26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1881 ΤΕΥΧΟΣ ΙΔ΄

ΠΑΠΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ΄

ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ὑπὸ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ

μητροπολίτου Νικομηδείας (*)

Σπουδαιότατον σημεῖον τῆς προκειμένης ἱστορίας ἀποτελοῦσιν ἀναντιρρήτως καὶ ὅσα περὶ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἀφηγεῖται ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ὁ μακαριώτατος πάπας Λέων ὁ ΙΓ΄. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα πολλὴν ἔχουσι τὴν ἀναφορὰν καὶ σχέσιν πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα περὶ τῆς ἐν Μοραβίᾳ καὶ Παννονίᾳ καὶ Βυεμίᾳ θείας λατρείας, ἀνάγκη ἵνα, πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον μέρος τοῦ παρόντος ἐλέγχου, θῖξωμεν καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον, ἐπεξηγούμενοι καὶ διαφωτίζοντες οὕτως ἐπὶ μᾶλλον καὶ ὅλην τὴν πρὸς τοὺς μακαρίους ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν καθόλου τακτικὴν τῆς δυτικῆς ἱεραρχίας.

Λέων ὁ ΙΓ΄ φαίνεται μετά τινος ὑπερηφανίας τῷ ὄντι ἱστορῶν τὰς περὶ τῆς γλώσσης ταύτης ἀποφάσεις Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄ καὶ Ἰωάννου τοῦ Η΄ (α), ὁ δὲ μεθ' ἁπλότητος διερχόμενος καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πλανᾶται καὶ αὖθις πλάνην μεγάλην ὑπολαμβάνων ὅτι ἡ ἐπιδοκιμασία τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης ταύτης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ προῆλθεν ἐξ εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως καὶ τελείας ὑποταγῆς εἰς τὰς ἱερὰς γραφάς, οὐδαμῶς κωλυούσας τὴν χρῆσιν τῶν γλωσσῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐξ ἀκραιφνοῦς ὅλως περὶ τῆς σωτηρίας τῶν λαῶν ἐκείνων μερίμνης· ὅτι τὰ περὶ τῆς γλώσσης ταύτης, οὐτωσὶν ἐπιψηφισθέντα συνοδικῶς καὶ κατακυρωθέντα ὑπὸ τῶν εἰρημένων δύο ἱεραρχῶν τῆς Ῥώμης, ἀπετέλεσαν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἄρθρον πίστεως οὕτως εἰπεῖν διὰ τὸ Βατικανόν, καὶ ὅτι καὶ μέχρι τῆς σήμερον διασώζεται παρὰ τοῖς Σλαύοις ἐκείνοις ἡ σλαυϊκὴ (τοὐλάχιστον) γλῶσσα, ὀφείλουσα τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς τὴν προστασίαν, εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τὰ φῶτα τῶν διαδόχων Ἰωάννου τοῦ Η΄· ἀλλὰ τὰ πράγματα οὐχ οὕτως ἔχουσιν ἀτυχῶς, μάρτυς δὲ ἡ ἱστορία.

Ἡ ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ εἰσαγωγὴ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἀπετέλεσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σπουδαίαν ἀληθῶς κατηγορίαν ἐναντίον τῶν ἐξ Ἑῴας ἀποστόλων τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἡ κατηγορία αὕτη, ἔλεγεν, ὡς γίνεται φανερὸν ἐκ τῶν περισωθέντων ἡμῖν ἀρχαίων μνημείων, ὅτι ἡ γλῶσσα, ἧς χρῆσιν ἐποιήσαντο ἐν ταῖς ἱερουργίαις ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, ἦν γλῶσσα βέβηλος, τουτέστιν ἄγνωστος τέως καὶ ἄχρηστος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ δὴ καὶ βάρβαρος, ἤτοι ἄξεστος καὶ πτωχοτάτη καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπιτηδεία καὶ ἀκατάλληλος πρὸς παράστασιν τῶν ὑψηλῶν τοῦ χριστιανισμοῦ νοημάτων. Κατὰ τὴν κρίσιν τῶν κατηγόρων τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων διδασκάλων τοῦ εὐαγγελίου εἰς τρεῖς μόνον γλώσσας ἐπετρέπετο τοῖς χριστιανοῖς ἡ ἀνάγνωσις τῶν γραφῶν καὶ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας ἀκολουθιῶν ἡ ἐπιτέλεσις, εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν λατινικήν· πᾶσα ἄλλη γλῶσσα ἦν ἀσυγχώρητος τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ τρίγλωσσος ἐπιγραφή, ἣν ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ

(*) Συνέχεια ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΒ΄).

(α) Φησὶ γὰρ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ὅτι «ἐπειδὴ ἠλέγχοντο (ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος) ὅτι ἔπραξαν παρὰ τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων καὶ τὰ ἅγια ἔθη μεταχειρισθέντες τὴν σλαβωνικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ τελέσει τῶν ἱεροπραξιῶν, ἀπελογήθησαν διὰ λόγων τόσον εὐσταθῶν καὶ λαμπρῶν, ὥστε ὅ, τε ἄκρος ἀρχιερεὺς (Ἀδριανὸς ὁ Β΄) καὶ ἅπας ὁ κλῆρος (τῆς Ῥώμης) καὶ ἐπῄνεσαν τοὺς ἄνδρας καὶ ἐπεδοκίμασαν τὰς πράξεις αὐτῶν». Καὶ παρακατιών, «Τέλος ἐντεῦθεν ἐπετράπη ἡ χρῆσις τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμπληροῦται δέκατος αἰών, ἀφοῦ Ἰωάννης ὁ Η΄, ἄκρος ἀρχιερεύς, πρὸς Σουεντοπόλκον ἡγεμόνα τῆς Μοραβίας ὧδε ἔγραφε. «Τὰ σλαβωνικὰ γράμματα, δι' ὧν ἀπονέμεται ὁ ὀφειλόμενος τῷ Θεῷ αἶνος, ἄσμενοι ἀποδεχόμεθα καὶ προτρεπόμεθα νὰ διηγῶνται τὰ μεγαλεῖα καὶ ἔργα Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῇ αὐτῇ γλώσσῃ. Καὶ οὐδόλως ἀντίκειται εἰς τὴν ὑγιᾶ πίστιν ἢ διδασκαλίαν οὔτε τὸ τελεῖν λειτουργίας ἐν τῇ αὐτῇ σλαβωνικῇ γλώσσῃ, οὔτε τὸ ἀναγινώσκειν τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἢ τὰ θεῖα ἀναγνώσματα τῆς Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης καλῶς μεταφρασθέντα καὶ ἑρμηνευθέντα, καὶ ψάλλειν τὴν λοιπὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν» (ἐκ τῆς μεταφρ. τοῦ Νεολόγ. βλ. ἔνθ. ἀν.).

σταυροῦ τοῦ Κυρίου ὁ Πιλάτος, ἡ ἑβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ καὶ ῥωμαϊστὶ γεγραμμένη (βλ. Ἰωάνν. ιθ', 19 καὶ Λουκ. κγ', 38), ἣν ἡ γραφικὴ μαρτυρία, ἣν οἱ πολυμαθεῖς θεολόγοι τῆς Φραγκίας προσῆγον ὑπὲρ τῆς ἀξιώσεως αὐτῶν! «Πολλοὶ δὲ ἄλλοι, λέγει ὁ ἐκ Παννονίας βιογράφος, ἐβλασφήμουν τὰ σλαυϊκὰ γράμματα λέγοντες ὅτι οὐκ ἐξῆν χρῆσθαι τούτοις, ἀλλὰ μόνον τοῖς ἑβραϊκοῖς, τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς λατινικοῖς, οἷς ἐχρήσατο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου ὁ Πιλάτος» (α).

Ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τῇ ἱερᾷ κοιτίδι τοῦ χριστιανισμοῦ, ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦσαν ἐν χρήσει τῆς ἐκκλησίας καὶ ἄλλαι πολλαὶ παρὰ τὰς τρεῖς ἐκείνας γλώσσας, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ συριακὴ, ἡ ἀρμενικὴ καὶ ἐν τῇ Δύσει ὕστερον ἡ μοζαραβικὴ ἢ γοτθικὴ λεγομένη (κατὰ τὰ νοτιοδυτικὰ μέρη τῆς Ἱσπανίας) οὐδεμίαν, ὡς φαίνεται, γνῶσιν εἶχεν ὁ τότε φραγκικὸς κλῆρος τῆς Δύσεως. Καίτοι δὲ οἱ μακάριοι ἀπόστολοι τῆς Μοραβίας καὶ τῆς Παννονίας δὲν ἔλειψαν βεβαίως, καθὰ καὶ ὁ Γίνζελος λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ, ἵνα φωτίσωσι περὶ τούτου τοὺς γείτονας αὐτῶν ἀντιπάλους· καίτοι ἐγκαίρως δήπου ἔδωκαν τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν πρὸς τὰς ἁπλοϊκὰς αὐτῶν ἐνστάσεις· ἀλλ' ὅμως ἡ ἱστορία τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου καὶ τῶν σλαυϊκῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν μαρτυρεῖ ὅτι οἱ Φράγκοι οὐκ ἐπαύσαντο δι᾽ηνεκῶς καὶ σφοδρότατα διώκοντες τὴν γλῶσσαν τῶν Σλαύων ἐν τῇ Δύσει· τοῦ διωγμοῦ δὲ τούτου ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, φανερῶς ἢ ἀφανῶς, μετέσχον δυστυχῶς ἐπὶ αἰῶνας ὅλους καὶ οἱ πατριάρχαι τῆς Ῥώμης.

Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Δύσεως διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐν περιλήψει αἱ πρῶται περὶ τούτου συζητήσεις αἱ λαβοῦσαι χώραν ἐν Ῥώμῃ ἐνώπιον τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ τοῦ Β' καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἐπισκοπικῆς συνόδου. Εἰς τὰς συζητήσεις ταύτας φαίνεται καθαρῶς ἡ θέσις, ἣν ἔλαβον οἱ ἐν Ῥώμῃ ὑπὲρ τῶν πολεμίων τῆς νέας τάξεως τῶν πραγμάτων ἐν Μοραβίᾳ καὶ Παννονίᾳ. Τὰ χρονικὰ τῆς Μοραβίας ἱστοροῦσι τὸ πρᾶγμα ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ὁ ἀποστολικὸς (ὁ πάπας Ἀδριανὸς) καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐκκλησίας (τῆς Δύσεως) ἰθύντορες ἐπετίμων τῷ ἱερῷ Κυρίλλῳ ὅτι παρὰ τὸ ἔθος τῶν ἁγίων πατέρων τολμήσας ἐχρήσατο ἐν ταῖς ἱερουργίαις τῇ σλαυϊκῇ γλώσσῃ, ὑπολαβὼν οὗτος ἐν ταπεινότητι ἔφη, Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε τί λέγει ὁ ἀπόστολος «καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε» (Α'. Κορ. ιδ'. 39) (β)· ταύτῃ τῇ διδασκαλίᾳ, πρὸς ἣν ὑμεῖς ἀντιπίπτετε, ἑπόμενος χρῆσιν τῶν σλαυϊκῶν γραμμάτων ἐποιησάμην· εἰμὶ ἀρά γε διὰ τοῦτο ἀξιοκατάκριτος; Τῶν δὲ ἀντιταξάντων ὅτι συγχωρήσας ὁ ἀπόστολος τὸ λαλεῖν εἰς διαφόρους γλώσσας, οὐ συνεχώρησε διὰ τοῦτο καὶ τὸ αἰνεῖν τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας ψάλλειν ἐν ᾗ ἐκεῖνος ἐχρήσατο γλώσσῃ, καὶ τῆς συζητήσεως εἰς μῆκος φερομένης, τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο εἰς μέσον ἤγαγεν ὁ μακάριος Κύριλλος, «Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον» (α) ἐπειπών, Ἐάν, ἀδελφοὶ, πᾶσα πνοὴ ὀφείλη κατὰ τὸ θεῖον τοῦτο λόγιον αἰνεῖν καὶ δοξολογεῖν τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ, διὰ τί κωλύετε ἡμᾶς νὰ ψάλλωμεν τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἱερὰς ἀκολουθίας σλαυϊστί; Ἂν ἐδυνάμεθα βοηθῆσαι τῷ λαῷ τούτῳ (τῶν Σλαύων) διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἢ τῆς λατινικῆς γλώσσης, οὐκ ἂν δήπου ἐποιούμεθα χρῆσιν τῆς σλαυϊκῆς, ἣν ὑμεῖς ἀποδοκιμάζετε· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτον τὸν λαὸν εὕρομεν παντάπασιν ἀγνοοῦντα τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου, ἄλλην δὲ γλῶσσαν παρὰ τὴν αὐτοῦ μὴ εἰδότα, ἐχρησάμεθα τῇ σλαυϊκῇ, δι' ἧς χάριτι Θεοῦ ἀναρίθμητα πλήθη εἰς Χριστὸν προσηγάγομεν. Σκέψασθε οὖν καλῶς, ἀδελφοὶ, εἰ συμφέρον ἐστὶν ἡμᾶς ἐγκαταλιπεῖν τὴν ὁδὸν ταύτην. Τούτων οὕτω λεχθέντων, ἀκούσαντες ἐκεῖνοι καὶ θαυμάσαντες καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν φιλοπονίαν τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς μετὰ σπουδῆς συνδιασκεψάμενοι ἀπεφήναντο τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπιτελεῖσθαι καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας τὰς διὰ τοῦ Κυρίλλου τῷ Χριστῷ συνταχθείσας κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ, ἣν οὗτος ἐν αὐταῖς εἰσήγαγε» (δ). «Καὶ ἐπειδὴ ἠλέγχοντο, γράφει ἐν τῇ ἐγκυ-

(α) «Erant autem multi alii homines, qui blasphemabant slovenicas litteras, loquentes: Dedecet ullum populum habere libros hos nisi Hebræos, Græcos, Latinos que secundum titulum Pilati, quem in cruce Domini scripsit». Legenda pannonica c. 6. Ὁρα καὶ ὅσα κατωτέρω παρατίθενται ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Η'.

(β) Ὅτι ἄλλο τί ἐστι τὸ σημαινόμενον τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου λογίου καὶ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν λαμβάνει τοῦτο ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς Κύριλλος, φανερὸν γίνεται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὁλοκλήρου τοῦ ιδ' κεφ. τῆς α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ πάπας Ἀδριανὸς ὁ Β', ὁ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκείνης συνόδου προκαθήμενος, ἠρμήνευσε τὰ ῥήματα ταῦτα, ὡς ἔδει.

(α) Τὰ Legenda pannonica c. 8. μνημονεύουσι καὶ τῆς ἑτέρας ψαλμικῆς ῥήσεως «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοὶ» (ψαλμ. ριζ').

(δ) «Apostolicus vero et reliqui ecclesiæ rectores corripiebant S. Cyrillum, cur ausus fuerit canonicas horas in Sclavonica lingua statuere, et in hoc sanctorum Patrum statuta immutare. At ille humiliter respondens dixit: Attendite, fratres et domini, sermonem Apostoli: Loqui variis linguis nolite prohibere, secutus ego apostolicam doctrinam, quam impugnatis, institui. Atilli dixerunt: quamvis Apostolus variis linguis loqui persuaserit, non tamen per hoc in ipsa, quam statuisti, lingua, divina solemnia voluit canere. Cum autem propter hujusmodi institutionem plus et plus inter eos cresceret altercatio, B. Cyrillus dictum davidicum attulit in medium dicens: Scriptum est enim, Omnis Spiritus laudet Dominum. Et si omnis Spiritus laudando magnificat Dominum, cur me prohibetis sacrarum Missarum

κλίῳ αὐτοῦ καὶ Λέων ὁ ΙΓ΄, ὅτι ἔπραξαν παρὰ τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων καὶ τὰ ἅγια ἔθη μεταχειρισθέντες τὴν σλαβωνικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ τελέσει τῶν ἱεροπραξιῶν, ἀπελογήθησαν διὰ λόγων τόσον εὐσταθῶν καὶ λαμπρῶν, ὥστε ὅ,τε ἄκρος ἀρχιερεὺς (Ἀδριανὸς ὁ Β΄) καὶ ἅπας ὁ κλῆρος (τῆς Ῥώμης) καὶ ἐπῄνεσαν τοὺς ἄνδρας καὶ ἐπεδοκίμασαν τὰς πράξεις αὐτῶν» (βλ. μετάφρ. Νεολόγ. ἔνθ. ἀν).

Ἡ ἐπιδοκιμασία αὕτη, ἣν ἐξέφρασεν ἡ Ῥώμη, ὀφείλεται βεβαίως καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν προσωπικήν, ὡς λέγομεν σήμερον, βαρύτητα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν φήμην, ἧς ἀπήλαυον, καὶ δὴ καὶ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς λόγους, δι' ὧν νικηφόρως ἀπέκρουσαν, τὰς τῶν ἐναντίων ἐνστάσεις, πρὸ πάντων ὅμως ἀποδοτέον αὐτὴν εἰς τὰς τότε καιρικὰς περιστάσεις, εἰς τὰς βουλάς, τὰς σκέψεις καὶ τοὺς συνδυασμοὺς τῆς Ῥώμης περὶ τῶν προσφάτως τότε εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων σλαυϊκῶν λαῶν. Ἡ συγκατάθεσις καὶ ἐπιδοκιμασία αὕτη τῆς Ῥώμης ἦν ἐφήμερος· ἡ Ῥώμη ὑποχωρήσασα ἀνέμενε καιροφυλακτοῦσα ἵνα ἐπέλθῃ τελεσφόρως κατὰ τῆς νέας ἐν Μοραβίᾳ καὶ Παννονίᾳ τάξεως τῶν πραγμάτων, ὡς ὥρα δὲ πρὸς τοῦτο κατάλληλος ἐκρίθη τὸ θλιβερώτερον ἐπεισόδιον τοῦ βίου τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου, ὃ παρεσκεύασαν καὶ διεξήγαγον αὐτοὶ οἱ δεινοὶ πολέμιοι αὐτοῦ οἱ οὐδαμῶς ὑποχωρήσαντες ἐνώπιον τῆς ἀποφάσεως τῆς τότε ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄ συγκροτηθείσης ῥωμαϊκῆς συνόδου, ἥκιστα δὲ ἀποδεξάμενοι τὴν εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἀμέσως ἐκκλησίαν συγχρόνως τότε γενομένην προσάρτησιν τῶν δύο ἡγεμονιῶν, τῆς Μοραβίας τε καὶ τῆς Παννονίας.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, ὅσον λυπηρὸν καὶ ἀποτρόπαιον, τοσοῦτον ἀξιόλογόν ἐστι· διότι οὐ μόνον πρὸς τὴν προκειμένην ἰδίως ὑπόθεσιν μεγάλην, ὡς ὀψόμεθα, συνάφειαν ἔχει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀρχικὰς τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀνδρῶν πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν ἐπισκόπους σχέσεις, περὶ ὧν τοσαῦτα εἰκοτολογοῦντα εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸν κύριον Γίνζελον, πολὺ φῶς ἐπιχέει, καὶ τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τοῦ Μεθοδίου λαμπρῶς ἀναγράφει, καὶ τὸ μανιῶδες κατ' αὐτοῦ πάθος τῆς φραγκικῆς ἱεραρχίας ὄχ' ἄριστα στηλογραφεῖ καὶ ἐκπομπεύει.

Ἀλλὰ ποῖόν ἐστι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπεισόδιον; Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπεισόδιον συγκεφαλαιοῦται ἐν τῇ τριετεῖ φοβερᾷ ἐξορίᾳ, ἣν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεθόδιος ὑπέστη ἐμπεσὼν εἰς χεῖρας τῶν φράγκων ἐπισκόπων, ἐνισχυθέντων καὶ ἀποθρασυνθέντων ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῆς τροπῆς, ἣν ἔλαβον τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Μοραβίας.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ προσάρτησις τῶν ἡγεμονιῶν Μοραβίας καὶ Παννονίας εἰς τὴν Ῥώμην ἠνέῳξεν ἔτι μᾶλλον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν φράγκων βασιλέων περὶ τῶν πολιτικῶν σχεδίων τοῦ ἄρχοντος τῆς Μοραβίας Ῥατισλαύου, καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη εὐλόγως θεωρεῖται ἡ πρωτίστη αἰτία τοῦ πολέμου, ὃν οὗτοι ἐκίνησαν ἐναντίον τῆς Μοραβίας εὐθὺς μετὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ τελεσθέντα ἐν ἔτει 868. Ὁ πόλεμος οὗτος ἀπέβη ἐπίσης ὀλέθριος εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη· διὸ οἱ Φράγκοι ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ κλείσωσιν εἰρήνην μετὰ τῶν Μοραβῶν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥατίσλαυος ἀνῆλθεν ἐν ἔτει 870 ἐπὶ τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεως καὶ δόξης αὐτοῦ. Αἴφνης ὅμως προδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφιδοῦ αὐτοῦ Σουατοπόλκου ἢ Σουεντιπόλδου, ἐγένετο ὑποχείριος τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἀπήχθη σιδηροδέσμιος εἰς Ῥατισβόνην (Ῥεγενσβούργην) καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων Λουδοβίκου ἐξορυχθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκλείσθη ἔν τινι μοναστηρίῳ τῆς Βαυαρίας, ὅπου καὶ ἐτελεύτησεν ὁ μεγαλόφρων καὶ γενναῖος, ἀλλ' ἀτυχὴς ἐκεῖνος ἡγεμὼν τῆς Μοραβίας, ὁ ἔξοχος μαθητὴς καὶ προστάτης τῶν δύο μακαρίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ Σουεντιπόλδος ἐγένετο κατ' ἀρχὰς εὐτυχέστερος τοῦ θείου αὐτοῦ· ὁ μεταξὺ τῶν δύο λαῶν πόλεμος ἀνήφθη εὐθὺς πάλιν καταστρεπτικώτερος, ἡ δὲ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἀπέβη οἰκτροτέρα. Ἐκ τοιαύτης λοιπὸν τροπῆς τῶν πραγμάτων ἐπωφελούμενος ὁ φραγκικὸς κλῆρος ἐκήρυξε καὶ οὗτος τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μεθοδίου, ἀδιαφορῶν παντάπασι περὶ τῶν πράξεων καὶ ἀποφάσεων τοῦ ῥωμαίου Ποντίφικος, οὐδὲ λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι μετὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ ἐν ἔτει 868 διαπραχθέντα ὁ Μεθόδιος ἦν ἀρχιεπίσκοπος Μοραβίας καὶ Παννονίας ἐκ τῆς πατριαρχικῆς συνόδου τῆς Ῥώμης ἀμέσως ἐξαρτώμενος, καὶ οὐχὶ ἐξ αὐτοῦ. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σαλισβούργης καὶ οἱ τούτου ἐπίσκοποι συλλαβόντες τὸν Μεθόδιον ἤγαγον ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν κριτηρίου, ὅπου παρόντος καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, κατεδίκασαν εἰς ὑπερορίαν καὶ σκληροτάτην εἱρκτὴν ὡς ὅθεν εἰσπηδήσαντα καὶ παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας διδάσκοντα καὶ ἱερουργοῦντα ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν.

Ὁ ἀρχαῖος βιογράφος τοῦ ἁγίου Μεθοδίου ἀναφέρει ἁπλῶς καὶ συντόμως ὅτι οὗτος ἐγένετο ὑπερόριος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σουάβων ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη· τὰ κατὰ τὴν ὑπερορίαν αὐτὴν παθήματα τοῦ μακαρίου ἀνδρὸς παρασιωπᾷ· μέμνηται ὅμως τῶν συζητήσεων, ὅσαι ταύτης προηγήθησαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν φράγκων ἐπισκόπων, καὶ κατὰ τοῦτο ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐστιν ἀξιόλογος ἔχουσα ὡς ἑξῆς. «Μετὰ ταῦτα (μετὰ τὴν ὑπὸ Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄ χειροτονίαν τοῦ Μεθοδίου καὶ τὴν ἐπάνοδον τούτου ὡς ἀρχιεπισκόπου εἰς Μοραβίαν καὶ Παννονίαν) ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ πάσης ἀληθείας καὶ παντὸς καλοῦ ἠ-

solemnia et horarum sclavonice modulari? Siquidem si quivissem illi populo aliter aliquomodo, ut ceteris nationibus, subvenire in lingua græca vel latina, omnino quæ reprehenditis, non sanxissem: sed quia idiotas viarum Dei totaliter reperiens eos et ignaros, solum hoc ingenium almiflua Sancti Spiritus gratia cordi meo inspirante comperi, per quod etiam Deo innumerosum populum acquisivi. Quapropter Patres et Domini, cogitate consultius, si hanc institutionis meæ normam expediat immutare. At illi audiantes et admirantes tanti viri industriam et fidem, studiosa deliberatione præhabita, statuerunt supradicto ordine et sermone in illis partibus, quas Cyrillus Deo acquisierat, et sicut statuerat, canonicas horas cum missarum solenniis ita debere deinceps celebrari» Leg. morav. c. 7. βλ. καὶ Leg. bohemica c. 4. Πρβλ. δὲ καὶ Σροικχ. Ἐκκλ. ἱστ. τόμ. 21 σελ. 416 κ.ἑξ.

γειρε καθ'ἡμῶν τὸν πολέμιον τοῦ βασιλέως τῆς Μοραβίας καὶ πάντας τοὺς ἐπισκόπους αὐτοῦ. Διδάσκεις, εἶπον (οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι) πρὸς τὸν Μεθόδιον, ἔνδον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν περιφερείας. Ἂν ἐγίνωσκον τοῦτο, ἀπεκρίνατο ὁ Μεθόδιος, ἤθελον ἀπέλθη ἀλλαχόσε· ἀλλ'αἱ χῶραι, περὶ ὧν λέγετε, τοῦ ἁγίου Πέτρου εἰσί· (α) καὶ τῷ ὄντι ἐὰν ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ ἄπληστος πλεονεξία ὠθῇ ὑμᾶς εἰς ἀντικανονικὴν ὑπέρβασιν τῶν ἀρχαίων ὁρίων ἐπὶ σκοπῷ τοῦ παρακωλῦσαι τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, σκέψασθε μήπως ἐπιχειροῦντες συντρίψαι διὰ τοῦ κρανίου ὑμῶν ὄρος σιδηροῦν διασκορπίσητε τὸν ἐγκέφαλον ὑμῶν (χύσητε τὰ μυαλά σας)— οὕτως αὐθαδῶς ὁμιλῶν, ὑπέλαβε τὸ ἐπισκοπικὸν συνέδριον, μέλλεις, οὐχ ὁρᾷς; ἀπαλλάξειν σεαυτὸν τῆς ἀναμενούσης σε τιμωρίας.—Οὐδόλως ἐρυθριῶ, εἶπεν ὁ Μεθόδιος, κηρύττων παρρησίᾳ τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιον καὶ αὐτῶν τῶν βασιλέων· ὅσον δὲ περὶ τῶν πονηρῶν κατ' ἐμοῦ διαβουλίων ὑμῶν, ὑμῖν ἀπόκειται πληρῶσαι αὐτά· οὐδὲ γὰρ ἡγοῦμαι ἐμαυτὸν τιμιώτερον ἐκείνων, ὅσοι χάριν τῆς ἀληθείας ἐν πολλαῖς βασάνοις τὸν βίον μετήλλαξαν.—Μετὰ πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους λόγους διαμειφθέντας ἑκατέρωθεν, τῶν ἐπισκόπων οὐδὲν πλέον ἐχόντων ἀντιτάξαι αὐτῷ, ὑπολαβὼν ἔφη ὁ βασιλεύς, Μὴ παρέχετε κόπους τῷ ἐμῷ Μεθοδίῳ· ὁρῶ γὰρ αὐτὸν ἤδη ἱδρῶτι περιρρεόμενον ὡσεὶ ἦν ἐγγὺς κλιβάνου.—Ναὶ, Κύριε, ἀπεκρίνατο ὁ Μεθόδιος, φιλόσοφός τις ἐρωτηθεὶς ποτε διὰ τί εἶναι τόσον ἱδρωμένος, ἀπεκρίνατο· ἔρχομαι ἐκ συζητήσεως, ἣν εἶχον πρὸς ἀνθρώπους ἰδιώτας.—Μετὰ ταῦτα ἀπεχωρίσθησαν καὶ ὁ Μεθόδιος ἐγένετο ὑπερόριος εἰς τοὺς Σουαβούς, ὅπου καὶ διέμεινε κρατούμενος ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη» (β).

Ἡ πρᾶξις αὕτη ἦν πραγματικὴ τῶν Φράγκων διαμαρτύρησις κατὰ τῆς Ῥώμης· διὰτῆς πράξεως ταύτης οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι ἀπέδειξαν πρὸς τὴν Ῥώμην ὅτι οὐδαμῶς ἀνεγνώριζον τὸν Μεθόδιον ὡς ἀρχιεπίσκοπον Μοραβίας καὶ Παννονίας, ὅτι ἐθεώρουν αὐτόν τε καὶ τὴν Ῥώμην ὡς ἐπιβάτας· πράγματι δὲ κατέπιπτεν οὕτως ἐκ βάθρων ὁλόκληρον τὸ ἐν Μοραβίᾳ καὶ Παννονίᾳ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας καὶ ἐπὶ οὕτωσὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἀνεγερθὲν ἀρχιεπισκοπικὸν οἰκοδόμημα τῆς Ῥώμης. Ἐπόμενον ἄρα ἦν ἵνα ἡ Ῥώμη μηδαμῶς ἀνάσχηται τούτου· ὁ Μεθόδιος ὑπέκυψε τῇ βίᾳ, ἀλλ' ἡ Ῥώμη ὤφειλε νὰ ἀντεπεξέλθῃ, καὶ τῷ ὄντι δὲ ἀντεπεξῆλθε λάβρος καὶ δι' ὅλης ὡς εἰπεῖν τῆς δυνάμεως αὐτῆς.

Τὴν ὀραστηριότητα, ἣν ἀνέπτυξεν ἐν τούτῳ ἡ Ῥώμη, μαρτυροῦσι τὰ ἀρτίως ἀνευρεθέντα καὶ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λονδίνου σήμερον ἐναποκείμενα γράμματα τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Η'. Τὴν ἀνακάλυψιν τῶν γραμμάτων τούτων πρῶτος ἀνήγγειλε τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ ὁ κύριος Ἔβαλδ (Ewald), ἀνάλυσιν δὲ τούτων ἔδωκε πρό τινων μηνῶν ὁ κύριος Ἰ. Μαρτινὼφ ἐν τῇ Revue des questions historiques 14 année, 56 livraison, 1er octobre 1880, Paris, pag. 369—397.

Ἐκ τῶν συγχρόνως ἐκδοθέντων τούτων γραμμάτων τὸ μὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σαλισβούργης Ἀδαλβῖνον, τὰ δὲ ἕτερα δύο πρὸς τοὺς ἐπισκόπους αὐτοῦ Ἐρμάνριχον τὸν Παταβίου (Passau) καὶ Ἄννωνα τὸν Φρεϊσίγγης, πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους δηλονότι τοὺς καταδικάσαντας τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μοραβίας καὶ Παννονίας εἰς τὴν ὑπερορίαν, περὶ ὧν λόγον ποιεῖται καὶ ὁ ἐκ Παννονίας βιογράφος, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἴδομεν. Τούτοις δὲ τοῖς γράμμασιν ἐπισυνάπτεται καὶ ἕτερον, ἐνταλτήριον γράμμα (communitorium), δι' οὗ ἐφωδιάσθη ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκῶνος Παῦλος, ὃν ὁ πάπας Ἰωάννης ἀπέστειλε τότε ἐπὶ τούτῳ ὡς ἐπίτροπον αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν.

Τὰ ἐπίσημα ταῦτα ἔγγραφα, τό τε ἐνταλτήριον καὶ τὰ πρὸς τοὺς εἰρημένους φράγκους ἐπισκόπους γράμματα, τιθέασι σήμερον ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας τὴν ἀνωτέρω διήγησιν τοῦ ἐκ Παννονίας βιογράφου, ἣν μέχρι χθὲς καὶ

(α) Τοιοῦτόν τι ἐπιτηδείως διεθρυλλήθη ἤδη κατὰ τὴν Δύσιν ἴσως ἐν ἔτει 868, ὅτε τὸ πρῶτον εἰσῆλθον εἰς Ῥώμην καὶ ἐν τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς κατετάχθησαν οἱ ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, ὃ καὶ διὰ τὴν τηνικαῦτα ἐπιπολάζουσαν ἀμάθειαν ῥᾳδίως ἐπιστεύθη ὑπὸ τῶν χρονογράφων τῆς Δύσεως.

(β) «Post hoc vero antiquus inimicus invidus bono et adversarius veritatis incitavit cor hostis Moravici regis cum omnibus episcopis contra nos. In nostro, inquiunt, imperio doces. Ille autem respondit: Ego quoque, si intelligerem, vestrum id esse, abscederem, sed sancti Petri est; et in veritate, si vos propter ambitionem atque appetitum antiquos fines præter canones exceditis prohibentes institutionem divinam, cavete ne ferreum montem osseo vertice pertundere conati cerebrum vestrum effundatis. Dixerunt autem illi: Iracunde loquendo malum accipies. Respondit ille: Veritatem loquar coram regibus neque (ejus) me pudebit, vos autem voluntatem vestram persequimini contra me; non sum enim præstantior illis, qui veritatem loquentes multis cruciatibus hanc vitam amiserunt. Multis verbis factis, cum illi respondere non potuissent, dixit rex pronus: Ne fatigetis Methodium meum, jam enim sudare cœpit ac si esset prope fornacem. Dixit ille: Næ domine, philosopho sudanti quondam facti homines dixerunt ei: Quid sudas? Ille: Cum idiotis, inquit, disceptavi. Postquam de illa re contenderum, discesserumt, illum vero miserunt in Suevos et detinebant annos duos et dimidium» Leg. pannonica c. 9. Ἡ ἐξορία τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 871 καὶ λήγει κατὰ τὸ τέλος τοῦ 873. Κατὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην ἡ ἐπὶ τοῦ [illegible]αξικοπήματος τῶν φράγκων ἐπισκόπων παντελὴς σιωπὴ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ τοῦ Β' φαίνεται μὲν παράδοξος, οὐκ ἔστιν ὅμως καὶ ὅλως ἀνεξήγητος, ἐὰν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν τηνικαῦτα ἐπικρατοῦσαν ἐν Μοραβίᾳ μεγίστην πολιτικὴν ἀκαταστασίαν, τὰς φοβερὰς καταστροφὰς τῆς χώρας, τὴν πτῶσιν τοῦ Ῥατισλάου καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Σουατοπόλκου, τὰς ψευδεῖς διαβεβαιώσεις τῶν φράγκων ἐπισκόπων ὁσάκις ἠρωτήθησαν ὑπὸ τῆς Ῥώμης περὶ τῆς τύχης τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου (βλ. κατωτέρω τὴν πρὸς Ἄννωνα τὸν ἐπίσκοπον Φρεϊσίγγης ἐπιστολὴν τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Η'), καὶ τέλος τὴν ἐν τῷ μεταξὺ ἀσθένειαν καὶ τὴν περὶ τὸ τέλος τοῦ 872 ἐπελθοῦσαν τελευτὴν τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ τοῦ Β'.

πρώην οἱ πλεῖστοι, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ κυρίου Γινζέλου, ὡς ὑπὸ σχισματικοῦ τινος ὄθεν Ἕλληνος εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου παρεισαχθεῖσαν πολλαχῶς ἐξεφαύλιζον καὶ ὡς καθαρὸν μυθάριον ἀπέρριπτον. Ὁ κύριος Μαρτινώφ, ὅστις ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ διατριβῇ αὐτοῦ πάντα ταῦτα πλατύτερον ἐσημείωσε, παρατίθεται πρῶτον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐνταλτηρίου, εἶτα δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν τριῶν ἄλλων γραμμάτων, ἐν οἷς ἀκολουθοῦμεν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς κατὰ πόδας.

Συνῳδὰ τῷ ἐνταλτηρίῳ γράμματι, ὃ μετὰ χεῖρας ἔφερεν ὁ ἀπεσταλμένος τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας Παῦλος ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκῶνος, ἐν πρώτοις ὤφειλε νὰ ἀναπτύξῃ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων Λουδοβίκου τὰ δίκαια τῆς ῥωμαϊκῆς ἕδρας ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Μοραβίας καὶ Παννονίας, ἀποκρούων μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὰς ἀξιώσεις τῶν φράγκων ἐπισκόπων, οὓς ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐπροστάτευεν ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ.

Ἐπειδὴ οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι ἠξίουν ὅτι ἐν ταῖς χώραις ταύταις αὐτοὶ πρῶτοι ἐδίδαξαν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μεγάλου Καρόλου τοῦ νικητοῦ τῶν Ἀβάρων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 798, ἐπὶ 75 περίπου ἔτη εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν ὑπαγόμεναι αὗται, εἰς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῶς ἀνῆκον καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Ῥώμην· ὁ ἀπεσταλμένος Ἰωάννου τοῦ Η' ὤφειλε πρὸς ταῦτα νὰ ἀντιτάξῃ τάδε· ὅτι ἡ Μοραβία καὶ ἡ Παννονία ἦσαν ἐπαρχίαι ἐκκλησιαστικῶς ἱδρυθεῖσαι ἐξ ἀρχῆς ὑπ' αὐτῆς ἀμέσως τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς δικαιοδοσίαν ὑπαγόμεναι ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ χριστιανισμοῦ(α)· ὅτι πᾶσαι αἱ μετὰ ταῦτα ἐπελθοῦσαι μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως καὶ τύχης τῶν χωρῶν ἐκείνων οὐδόλως δύνανται νὰ διαμφισβητήσωσι τὴν κτῆσιν ταύτην τῆς ἁγίας ἕδρας, διότι τὰ προνόμια τοῦ ἁγίου Πέτρου διαμένουσι καὶ μεθ' ὅλας τὰς μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις τῶν καιρῶν καὶ τῶν βασιλειῶν τοῦ κόσμου· ὅτι οὐδεμία προγραφὴ ἰσχύει ἐπὶ βλάβῃ τῶν δικαιωμάτων τούτων, καὶ μάλιστα ὅταν αὕτη πηγάζῃ ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων· ὅτι καὶ κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον ὁ λόγος τῆς προγραφῆς ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἰσχύει μόνον μετὰ παρέλευσιν ἑκατὸν ἐτῶν· ὅτι τέλος ἔκπαλαι ἡ Ῥώμη ἐκέκτητο τὸ δικαίωμα τῶν χειροτονιῶν ἐφ' ἁπάσης τῆς Ἰλλυρίας (β).

Πρὸς δὲ τοὺς ἱεράρχας τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἰωάννου ὤφειλε νὰ λαλήσῃ ὡς ἑξῆς. «Ἀπεστάλην πρὸς ὑμᾶς οὐχὶ ἵνα συζητήσω μεθ' ὑμῶν περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἕδρας τῆς Μοραβίας καὶ Παννονίας, ἀλλ' ἵνα ἐπαναγάγω εἰς ταύτην τὸν ἀπὸ τριετίας ἤδη βιαίως ἀπ' αὐτῆς ἀποσπασθέντα..... Ὑμεῖς (ὁ λόγος πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σαλισβούργης Ἀδαλβῖνον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Πατα βίου Ἐρμάνριχον) ἐδικάσατε καὶ κατεδικάσατε παρὰ πάσας τὰς κανονικὰς διατάξεις ἱεράρχην ἀποσταλέντα παρὰ τῆς ἁγίας ἕδρας, καθείρξατε, ἐκολαφίσατε καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς αὐτοῦ διακονίας ἀπογυμνώσαντες, ἐπὶ τριετίαν ἤδη μακρὰν τοῦ θρόνου αὐτοῦ κρατεῖτε καὶ μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἀναφορὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀποστολικὴν ἕδραν..... Οὐδέποτε ἠβουλήθητε προσελθεῖν τῇ δικαίᾳ κρίσει, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι ζητεῖτε αὐτὴν μακρὰν τοῦ ἀποστολικοῦ κριτηρίου. Μάθετε λοιπὸν ὅτι εἰμὶ ἀπεσταλμένος ὅπως ὑποβάλω ὑμᾶς εἰς ἀργίαν, ὅσον χρόνον ὑμεῖς κατεδικάσατε εἰς αὐτὴν τὸν σεβάσμιον ἄνδρα (τὸν Μεθόδιον), τοῦτον δὲ ἐπαναγάγω εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ. Ἂν ἔχητέ τι κατ' αὐτοῦ, δύνασθε ἐμφανισθῆναι σὺν αὐτῷ ἐνώπιον τῆς ἀποστολικῆς ἕδρας, ἵνα θεωρηθῇ ἡ μεταξὺ ὑμῶν διαφορά· καθόσον ἐνταῦθα πρόκειται περὶ διαφορᾶς μεταξὺ ἀρχιεπισκόπων, οἵτινες ὀφείλουσιν ἀναφέρεσθαι πρὸς μόνον τὸν πατριάρχην αὐτῶν, καὶ οὐχὶ περὶ διαφορᾶς κατωτέρων κληρικῶν, οὓς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους οἱ κανόνες παραπέμπουσι πρὸς τοὺς προϊσταμένους αὐτῶν» (α).

Τέλος ἐκ τῶν γραμμάτων τῶν πρὸς τοὺς φράγκους ἱεράρχας Ἀδαλβῖνον, Ἐρμάνριχον καὶ Ἄννωνα μανθάνομεν καὶ ἄλλα, καὶ δὴ καὶ πόσον ἀπανθρώπως καὶ ἀναξίως τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῶν ἀξιώματος προσηνέχθησαν τῷ ἱερῷ Μεθοδίῳ οἱ τούτου ἀντίπαλοι. Ὁ μητροπολίτης Σαλισβούργης Ἀδαλβῖνος ὁ προεξάρχων τῆς λυπηρᾶς σκηνῆς, ἧς τὴν αὐλαίαν αἴρουσιν ἡμῖν σήμερον οὕτωσὶ πανηγυρικῶς τὰ

(α) Ἐντεῦθεν ἴσως ὕστερον ἔγραφεν καὶ ὁ ἀρχαῖος βιογράφος ὅτι ἡ Παννονία ἦν θρόνος τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρονίκου ἑνὸς τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων «in Pannonica in sedem sancti Andronici apostoli, qui ex septuaginta fuit» Leg. Pannon. c. 8.

(β) «Intra totius illyrici fines consecrationes, ordinationes et dispositiones apostolica sedes antiquitus patrare consuevit» βλ. Μαρτινώφ ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 379, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις παρατηρεῖ ὅτι τὸν τελευταῖον τοῦτον λόγον προσκόμιζεν ἡ Ῥώμη καὶ πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, προκειμένου περὶ τῆς Βουλγαρίας. Ὅτι δὲ καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ αἱ ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων (ὅπως καὶ αἱ ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας ἀξιώσεις τῆς Ῥώμης) ἦσαν φρούδοι, ἐστερημέναι παντὸς ἱστορικοῦ καὶ κανονικοῦ κύρους ἀπέναντι τῆς καταστάσεως, ἐν ᾗ εὗρον αὐτὰς ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Μεθόδιος, εἴρηται ἤδη ἐπανειλημμένως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

(α) Dic ergo eis: Ego quidem ad sedem ejus, qui per tres vim pertulit annos recipiendam, non ad judicium.... Vos sine canonica sententia damnastis episcopum ab apostolica sede missum, carceri marcipantes et colaphis affligentes et a sacro ministerio separantes et a sede tribus annis pellentes, apostolicam sedem per ipsum triennium pluribus missis proclamantem.... Non estis ad judicium convenire dignati, quod profecto semper subterfugere curastis, et nunc sine sede apostolica judicium vos quærere simulastis. Cum ego ad hoc missus sim ut tanto vos tempore a divinis ministeriis separem, quanto vos eumdem venerabilem virum a ministerio sacro cessare coëgistis; et ipso tanto tempore credito sibi episcopatu inconcusse ac sine questione fruatur, quanto constat illum nobis facientibus eo fuisse privatum. Sicque demum si habueritis in invicem conveniatis, et coram sede aqostolica pars audiatur et judicetur utraque» βλ. Μαρτινώφ, ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 379—380.

γράμματα τοῦ μακαριωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ Η΄, παραγγέλλεται ἀποδοῦναι τῇ ἕδρᾳ αὐτοῦ τὸν Μεθόδιον. «Σόν ἐστι, γράφει αὐτῷ ὁ πατριάρχης αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Η΄, τὸ ἀποδοῦναι τῇ ἕδρᾳ αὐτοῦ τὸν ἡμέτερον ἀδελφὸν Μεθόδιον, οὐδὲ φανήσεταί σοι παράδοξον τοῦτο· διότι ἀφ' οὗ σὺ ἐγένου ὁ αἴτιος τῶν κατ' αὐτοῦ διαπραχθέντων, δίκαιον ἵνα σὺ πάλιν ἐπαναγάγῃς αὐτὸν εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν» (α). Πρὸς δὲ τὸν ἐπίσκοπον Παταβίου Ἑρμάνριχον γράφων ὁ Ἰωάννης ἐλέγχει αὐτὸν ὅτι προσηνέχθη τῷ Μεθοδίῳ μετὰ σκληρότητος ἀξίας τῶν τυράννων ἢ τῶν ἀγρίων θηρίων· ὅτι ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ βασανιστηρίων, εἰς ἃ ὑπέβαλε τὸν σεβάσμιον ἱεράρχην, ἠνάγκασεν αὐτὸν ἵνα ἐκτεθῇ καὶ εἰς τὸ ψῦχος καὶ εἰς τὰ ἐπακόλουθα δριμυτάτου χειμῶνος· καὶ ὅτι μετ' ἀρρουσύνης καὶ θρασύτητος ἀνηκούστου ἔφερε σύρων αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἐπισκοπικοῦ συνεδρίου, τὸ φραγγέλιον αὐτῷ ἐπισείων καὶ παντάπασιν ἀμεριμνῶν περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ τίτλου, ὃν ἔφερεν ὡς ἀπεσταλμένος τῆς ῥωμαϊκῆς ἕδρας. Ἐν τέλει δὲ ὑποβάλλει αὐτὸν εἰς ἀργίαν καὶ ἐντέλλεται αὐτῷ ἵνα ἐμφανισθῇ ἐν Ῥώμῃ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀγκῶνος Παύλου ἢ μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου Μεθοδίου ἀπειλῶν, ἐὰν παρακούσῃ, νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν ἀξίως τῆς πολυθρηνήτου αὐτοῦ μοχθηρίας» (β).

Τῆς εἰς Ῥώμην ὁδοῦ ἅψασθαι ἐντέλλεται ὁ Ἰωάννης καὶ τῷ ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ Ἄννωνι τῷ Φρεϊσίγγης ἀποτείνων αὐτῷ ἔτι δριμύτερον ἔλεγχον. «Ἡ αὐθάδεια καὶ ἡ ἀλαζονεία σου, γράφει αὐτῷ, ἀνέβησαν ὑπεράνω τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ· νοσφιζόμενος σὺ τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς ἕδρας, ἐτόλμησας νὰ κρίνῃς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μεθόδιον, ὡς νὰ ἦσο ὁ πατριάρχης αὐτοῦ· ὁ δὲ χεῖρόν ἐστι, τυραννικῶς φερόμενος πρὸς αὐτὸν, ἀπεσταλμένον ὄντα παρὰ τῆς ἁγίας ἕδρας πρὸς τὰ ἔθνη, ἠτίμασας αὐτὴν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ καὶ οὐ μόνον ἐκώλυσας αὐτὸν νὰ προσέλθῃ πρὸς τὴν Ῥώμην, πρὸς ἣν συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν συνενόχων σου ἀπόφασιν κατ' αὐτοῦ ἐξεφώνησας, δι' ἧς οὗτος εἰς ἀργίαν ὑπεβάλλετο καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον παρεπέμπετο. Τὸ δὲ μέγιστον, σὺ ὁ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου διατελῶν καὶ ἐκ καθήκοντος ὀφείλων νὰ ἐπαγρυπνῇς εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ πατριμονίου αὐτοῦ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Γερμανίαν χώραις, οὐ μόνον δὲν ἀνήγγειλας τὰ παθήματα τοῦ ἀπεσταλμένου τούτου τοῦ ἡμετέρου θρόνου καὶ ἐν τῷ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιώματι συναδέλφου σου, ἀλλὰ καὶ ἐρωτώμενος περὶ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ ἔλεγες διαβεβαιούμενος ψευδῶς ὅτι οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἐγίνωσκες, καίτοι σὺ ἦς καὶ ὁ παρασκευάσας καὶ ὁ διαπραξάμενος τὰ πάντα. Διὰ ταῦτα οὖν σπεῦσον ἵνα ἐμφανισθῇς ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ σεπτεμβρίου· διότι παρελθόντος τούτου, ἐκφωνηθήσεται κατὰ σοῦ ὁ ἀφορισμός, ἕως οὗ εἰς ἑαυτὸν γενόμενος μετανοήσῃς ἐφ' οἷς διεπράξω» (α).

Ποῖον τῆς τραγῳδίας ταύτης τὸ τέλος; ἀπηλλάγη τῆς ὑπερορίας ἐκείνης ὁ ἱερὸς Μεθόδιος; ὑπετάγη τῷ κελεύσματι τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σαλισβούργης; προσῆλθον εἰς Ῥώμην οἱ ἐπίσκοποι Ἑρμάνριχος καὶ Ἄννων; Ὁ ἀρχαῖος βιογράφος, οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν (Legenda pannonica c. 10), ἀναφέρει ὅτι οἱ Φράγκοι ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ ἀπολύσωσι τὸν δέσμιον αὐτῶν, μετὰ αὐστηρᾶς ὅμως ἐντολῆς πρὸς τὸν

(α) Βλ. Μαρτινώφ, ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 381.

(β) «Ad deflendam pravitatem tuam nonnisi fontem lacrimarum ut propheta Jeremias sufficere credimus. Cujus enim ut non dicamus episcopi, secularis cujus, quin immotyranni seviciam temeritas tua non excessit, vel bestialem feritatem non transcendit, fratrem et cœpiscopum nostrum Methodium carceralibus pœnis afficiens et sub divo diutius accerrima hiemis et nimborum immanitate castigans atque ab ecclesiæ sibi commisse regimine subtrahens, et adeo in insaniam veniens, ut in episcoporum concilium tractum equino flagello percuteres nisi prohiberetur ab alliis. Sunt, rogo, hec episcopi, cujus nimirum dignitas si cesserit majora oonsistunt crimina? O episcopum episcopo talia inferentem et ad hoc apostolicæ sedis manu sacrato et e latere destinato. Nolumus tamen nunc exagitare quæ gesseri , ne cogamur indifferenter promulgare,quod convenit. Verum Dei omnipotentis et beatorum principum apostolorum Petri e. Pauli atque nostræ mediocritatis auctoritate interim communione Cristi misteriorum et consacerdotum tuorum te privamus, et nisi cum præsenti Paulo venerabili episcopo, vel cum eodem sanctissimo fratre nostro Methodio Roman cum ipso audiendus occureris, non decrit justa dammnatio, ubi talis et tanta fuerit inventa presumptio, nec pondus apostolicis sedis auctoritatis frustrabitur, ubi tam gravis molis pravitatum immensitas comprobabitur» ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 382.

(α) «Audacia tua et presumptio non solum nubes sed et celos transcendit. Usurpasti emin tibi vices apostolice sedis et quasi patriarche de archiepiscopo tibi judicium vindicasti, immo quod est gravius fratrem tuum Methodium archiepiscopum legatione apostolice sedis ad gentes fungentem tyrannice magis quam canonice tractans nec presbyterorum, qui penes te reperti sunt judicasti dignum consensu (?), quod nonnisi in contumeliam sedis apostolice perpetrasti. Quin etiam petente illo, sacris canonibus edocentibus, ipsius sancte Romani sedis judicium concedi minine permisisti, sed in eum cum sequacibus tuis et sociis quasi sententiam protulisti et a divinis celebrandis officiis illum sequestrans carceri mancipasti. Insuper et cum proprium sancti Petri hominem esse te diceres, ut patrimonii in Germania siti curam gereres, istius fratris et coepiscopi, quin potius et missi nostri, de quo nobis major cura debebatur, vincula et insecutiones non solum ut fidelis minime nunciasti, sed Roma cum super eo interrogareris a nostris, te illum nosse mentiendo negasti, cum cunct..rum afflictionum sibi a vestratibus illatarum ipse incentor, ipse instigator, immo ipse fueris auctor. De quibus omnibus nisi adeo fuerit ejusdem venerandi episcopi conditio sane effecta, ut ipse possit omnem suam oblivioni propter Deum injuriam tradere, Romam rationem redditurus indifferenter occurre. Alioquin post mensem septembrem tandiu communicandi nullam habeas omnino licentiam, quandiu non obediendo tuam erga nos ostenderis pertinaciam» ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 382—383.

ἡγεμόνα Κοκῆλον ἵνα μηδαμῶς ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὴν εἰς Παννονίαν εἴσοδον καὶ διαμονὴν· ὅτι καίπερ μὴ τιμωρηθέντες κανονικῶς, ὡς ἔδει, διὰ τὰς πράξεις αὐτῶν, οὐ διέφυγον ὅμως· καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ· διότι τέσσαρες ἐξ αὐτῶν μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανον (α)· ὅτι ὁ Μεθόδιος ἐπανακάμψας εἰς Μοραβίαν ἔτυχε λαμπρᾶς ὑποδοχῆς, σύμπαντος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ Σουατοπόλκου μετὰ χαρᾶς ἀποδεξαμένων αὐτὸν, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἐμεγάλυνε Κύριος τὴν ἐν Μοραβίᾳ ἐκκλησίαν καὶ τὰ ὅρια τοῦ κράτους τῆς χώρας αὐτῆς (β). Εἰς τὴν καλὴν δὲ ταύτην ἔκβασιν τῶν πραγμάτων συνετέλεσεν, ὡς φαίνεται, καὶ ἡ προσωπικὴ συνέντευξις τοῦ πάπα Ἰωάννου μετὰ Λουδοβίκου τοῦ Γερμανικοῦ τῷ 874, καὶ ἡ πρὸς τὸν Καρολομάγνον αἴτησις αὐτοῦ ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ Μεθοδίῳ ἡ ἐν Παννονίᾳ ἐλευθέρα ἄσκησις τῶν ποιμαντορικῶν αὐτοῦ καθηκόντων.

Τοιοῦτο τὸ θλιβερὸν ἐπεισόδιον τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Μεθοδίου καὶ τοιαύτη ἡ ἔκβασις αὐτοῦ. Ἐν τούτῳ ὁμολογητέον ὅτι λαμπρὰν ἤρατο νίκην κατὰ τῶν φράγκων ἐπισκόπων ὁ τότε πρωθιεράρχης τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Η', μετὰ πολλῆς δὲ βεβαίως εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ ἐξέφρασεν αὐτῷ τὰ ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστήρια αὐτοῦ καὶ ὁ ἱερὸς Μεθόδιος, ὅστις καίτοι ἐξετίμησεν ἐν τούτῳ τὴν ἰσχὺν τῆς πατριαρχικῆς ἕδρας τῆς Δύσεως, οὐδαμῶς μέντοι ὤμοσεν αὐτῇ διὰ τοῦτο καὶ τυφλὴν ὑποταγήν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

(α) Ὁ Ἀδαλβίνος τῇ 14 μαΐου 873, ὁ Ἑρμάνριχος τῇ 2 ἰαν. 874, καὶ ὁ Ἄννων τῇ 9 ὀκτωβρ. 875· τὸ ὄνομα τοῦ τετάρτου ἐπισκόπου μένει ἄγνωστον, πιθανολογεῖται δὲ ὅτι τέταρτος ἦν ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Brixe.

(β) «Ab isto tempore cœpit doctrina Dei walde crescere et tonci (οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες Σλαῦοι ἐκείροντο τὴν κόμην, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ διακρίνωνται τῶν ἀπίστων· ὅθεν καὶ tonsi, ἤτοι κεκαρμένοι ἐλέγοντο) multiplicari in omnibus civitatibus et pagani credere in verum Deum a nugis suis deficientes; tanto magis etian imperium moravicum cœpit dilatare omnes fines et hostes suos vincere cum omni prosperitate, quemadmodum et ipsi semper narrant» Leg. pann. c. 10.

(γ) . . . Ἀποστέλλω ἀντίγραφον (πρὸς Χρύσανθον) ἐπιστολῆς τοῦ κατὰ τὴν ιζ' ἑκατ. ἀκμάσαντος Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου περὶ τῆς μεταυτοσιώσεως ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ, ὅπως δημοσιευθῇ, ἐὰν δηλονότι ἐγκριθῇ, ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ». . .

Ἐν Ἀγχιάλῳ, τῇ ε' αὐγούστου ᾳωπα'.

Ὁ Ἀγχιάλου Βασίλειος

Σημ. α Ἐκκλ. Ἀληθείας».-Περὶ Σεβαστοῦ Κυμινίτου ἴδε ἐκτενέστερον ἐν «Ἀληθείας» τεύχει ια', σελ. 170—171.

Σημ. ἀντιγράφου.-Ὁ Χρύσανθος . . . ἀπὸ μητροπολίτου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ διεδέξατο τὸν Δοσίθεον ἐν τῷ θρόνῳ τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ φεβρουάριον τοῦ αψξ' σωτηρίου ἔτους.

ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΓΡΑΠΤΩΝ ΠΕΡΙΣΥΝΑΓΩΓΗ

ΗΤΟΙ

ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΥ ΚΥΜΙΝΙΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΥΣΙΩΣΕΩΣ ΕΝ ΤΗ ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ (γ)

Χρυσάνθῳ τῷ ἱερολογιωτάτῳ, ἀγχινουστάτῳ καὶ κατὰ πάντα μοι ἐν Χριστῷ ἐρασμιωτάτῳ ἀρχιδιακόνῳ τοῦ μακαριωτάτου ἡμῶν αὐθεντὸς καὶ δεσπότου κυρίου κυρίου Δοσιθέου, πᾶν ἐν Χριστῷ καταθύμιον.

Ὑπὲρ μὲν οὖν ὧν πρὸ σκοποῦ γράφεις ἀξίως τῷ ὄντι τῆς σῆς ἀγχινοίας, ἐφ' οἷς τε δηλονότι ῥᾳθυμίας ὑμᾶς ἐγκαλεῖς καὶ τὴν ἡμετέραν σιωπὴν ἔχαν ἣν δῆθεν εἶναι παιδαγωγίαν προσφιλοσοφεῖς, ἐφ' οἷς τε κομψῶς μάλα διὰ τῆς Κλωθοῦς τὴν ἀντέγκλησιν προκαταλαμβάνεις, καὶ ἐφ' οἷς τοῦ λοιποῦ μηκέτι ἐν τοῖς αὐτοῖς μένειν ἡμᾶς ἀξιοῖς, ἔστω σοι πάντα πρὸς ἀπόκρισιν ἀποχρώντως ὧν γράφεις καὶ ὧν αἰτεῖς τὰ εἰκότα λεχθέντα τε καὶ ὑποτεθέντα. Περὶ δὲ τοῦ ἐκτεθέντος ἐξῆς προβλήματος τῆς μετουσιώσεως τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προῦργου διαλαβεῖν ἀναγκαίου σκέμματος τοῖς εὐσεβεῖν αἱρουμένοις σκοπεῖν ὅση δύναμις. Οἶδα μὲν γάρ σου τὸν σκοπὸν, ὦ χρυσοῦν τῶν ἐμῶν ἄνθος ὠδίνων, οὐχ ὡς παρ' ἡμῶν τι τῶν χρησίμων περὶ τοῦ τοιούτου προβλήματος μαθησομένου τῶν μηδεμίαν σπουδὴν περὶ τὰ τοιαῦτα καταβεβληκότων (εἰδόσι λέγω), ἄλλως τε καὶ ὡς νῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοσούτων τε καὶ τηλικούτων διδασκάλων εὐπορουῦντος, τά τε ἄλλα, περὶ δὲ τὰ τοιαῦτα ἐμπειροτάτων· πρόφασιν δ' ἄλλως εἶναι γράμματος ἔμπης οὐκ ᾠήθην δεῖν ὑποστέλλεσθαι, καίπερ ὂν εἰδὼς ἄντικρυς ὑπὲρ ἡμᾶς τὸ ἐγχείρημα· ἀλλ' ἔδοξέ μοι καὶ αὐτῷ δυοῖν γοῦν θατέρου τυχεῖν ἤτοι καὶ αὐτὸς συνενεγκεῖν τι τῶν ξυμβαλλόντων τῇ ὑποθέσει κατὰ τὸ, ὃ διδασκάλους ἔλαθε, τοῦτο μαθηταῖς ἐπεροίτησε, κἂν ἀπερυθριάσαι μοι συμβαίη τούτου γε ἕνεκα· ἢ γοῦν μαθήσομαι τὴν εὐσεβῆ περὶ τούτου διδασκαλίαν τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοῖς ἀφορμὰς παραστῶν, ἐν καλῷ κεῖσθαι νομίσας τὸ ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ λαλεῖν καὶ μανθάνειν, καὶ ἵνα μὴ τοῦ λοιποῦ τούτου γοῦν ἕνεκα ῥᾳθυμίας προσθῇς ἡμᾶς ἐγκαλῇς, ὡς δεῖν τό γ' ἐγχωροῦν ἑτοίμους εἶναι παντὶ τῷ αἰτοῦντι διδόναι λόγον. Σαφηνείας δὲ χάριν τῶν ῥηθησομένων τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν τοῦ προβλήματος δεῖν ἔγνων ἐκθέσθαι, ἵν' ἐν παραθέσει τὸ διάφορον καταφανέστερον γένηται τῶν δογμάτων· εἶχε δ' ἡ λέξις οὕτως.

Ἐν τῷ τέλει δὲ τοῦ γράμματος προσθήσω ὅτι ἀμφιβάλλεται κοινῇ περὶ τῆς μετουσιώσεως τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα ἀληθὲς καὶ αἷμα ἀληθὲς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου· οἱ μὲν γὰρ ὅλως τὸ ὄνομα τῆς μετουσιώσεως ἀποτρόπαιον ἡγοῦνται, οἱ δὲ δέχονται μὲν καὶ μάλιστα καὶ πιστεύουσι καὶ κηρύττουσιν, ἀλλ' οὐ διαφόρως· οἱ μὲν γάρ φασιν ἐννοεῖσθαι τὴν μεταβολὴν ὡς ἐπὶ τῶν φυσικῶν, πλὴν ὅτι ἐν ἐκείνοις ἡ μὲν ὕλη μένει, ἐνταῦθα δὲ ἀποβάλλεται τὸ συναμφότερον τῆς οὐσίας, καὶ μένουσι τὰ συμβεβηκότα. Οἱ δέ φασιν ὅτι οὐ γίνεται μεταβολὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, ἀλλ' ὅτι ταῦτα μὲν ἀπολείπονται θείᾳ δυνάμει, καὶ ὑπὸ τοῖς συμβεβηκόσι τούτων γίνεται, ἤτοι φανεροῦται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ· καὶ γὰρ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, φασὶν, οὐδεμίαν τροπὴν ἢ μεταβολὴν δέχονται, ἀλλὰ μόνον ἀναχώρησιν, καὶ φανέρωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν· εἰ δέ τις εἴποι, καὶ πῶς τοῦτο ; ὁ γὰρ Χριστὸς περιγραπτὸς σαρκί, λέγουσιν ὅτι ἐστὶ κατά τι ἄπειρος. Περὶ τοῦ τοιούτου τοίνυν προβλήματος ἀπορούντος, τῆς ἡμετέρας ἂν εἴη καὶ παιδείας καὶ φρονήσεως καὶ εὐσεβείας διασαφῆσαι.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἔκθεσίς ἐστι τοῦ προβλήματος· ἡ δὲ πρὸς τὸ πολύμορφον τούτου ἀπάντησις τοιαύτη μοί τις ἂν εἴη. Ἄλλο πίστις, ὦ τέκνον, καὶ ἄλλο ἀπόδειξις· ἄλλο φύσις καὶ λόγος, καὶ ἄλλο τὸ ὑπὲρ ταῦτα· οὐκ ἔδει οὖν τοὺς τοιούτους ἐπιστήμονας ἄνδρας ὄντας τὰ πάντη διενηνοχότα γένη συγχεῖν, καὶ λόγον ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον αἰτεῖν, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ πίστιν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ λόγον ζητῶμεν,

ἀλλὰ λόγον ἢ ἀπόδειξιν. Τί πειρῶνται φυσιολογεῖν τὰ ὑπὲρ φύσιν; ἢ τί πειρῶνται τεχνολογεῖν τὰ κρείττονα λόγου; ἢ τί πάλιν ἀνακυκῶσι τὰ πρόπαλαι μετὰ τοσαύτης ἐπισκέψεως **προευκρινηθέντα** τε καὶ δοκιμασθέντα καὶ πιστευθέντα καὶ παραδεχθέντα; Ἡ γὰρ πίστις ἡμῶν περὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον, ὡς οἶδας, τὴν οἰκείαν ἐνδείκνυται περιουσίαν, εἰ μέλλει πίστις εἶναι· ὥσπερ καὶ ἡ ἀπόδειξις ἐν τοῖς κατὰ φύσιν καὶ λόγον· ἧς ἡ μὲν περὶ ἀρχὰς θεωρεῖται ἀνακεκαλυμμένας παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῖς τοῦ Πνεύματος· «ἡμῖν γάρ, φησίν, ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ᾧ τινι καὶ μόνῳ τὰ πάντα γνωστά· τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη, φησί, τοῦ Θεοῦ» (α΄ Κορ. β΄, 10). Ἐφ' ὧν τινων ἀρχῶν καὶ μόνων τὸ πυθαγορικὸν ἐκεῖνο ἐπιπεῖν θέμις τὸ, Λύτος ἔφα· λέγω δὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἡ δὲ περὶ τὰ ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν συναγόμενα καταγίνεται, τὸ δὲ παρὰ ταῦτα πειρᾶσθαί τι τῶν ἀπορρήτων καινοτομεῖν, τὸ κλώθειν ἐστὶ τὰ ἀσύγκλωστα.

Εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῶν δὴ τῶν κατὰ φύσιν κατὰ τὴν τριμερῆ παρὰ τῷ Ἀφροδισεῖ τῶν προβλημάτων διανοιῶν ἔστιν ἃ πᾶσαν ὑπερβέβηκε λογικὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἀπόδειξιν, ὡς καὶ ὁ τὰ πάντα δεινὸς Σταγειρίτης ἐν τῷ περὶ θαυμασίων ἐκτίθεται πῶς οὐκ ἐσχάτης ἀνοίας εὐηθείας τὸ πειρᾶσθαί τι τῶν ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον τεχνολογεῖν; διὰ τί; ἵνα μή, φησί, κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ· πρὸς γὰρ τοὺς πιστεύειν ἐπαγγελλομένους ὁ λόγος (α΄ Κορ. α΄, 17, 6΄, 5). Ἐπεὶ πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς ἀρχὰς οὐδεὶς λόγος· ἡ γὰρ πίστις κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα καὶ πρὸ τούτου κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπόστολον ἀδήλων ἐστὶ πραγμάτων ὑπόστασις καὶ ἔλεγχος οὐ βλεπομένων (ψαλ. ριε΄, Ἑβρ. ια΄.). Νῦν δὲ καὶ δυσανασχετοῦσί τινες, ὅτι μὴ καὶ τῶν ἀνεφίκτων αὐτῶν καταδράττονται, μηδὲ τῶν ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς ἀνεπιβάτων καθικνοῦνται τῷ λόγῳ· οἳ καὶ τῇ σφῶν αὐτῶν διανοίᾳ τὸ πᾶν συμπαραμετροῦσιν, ὡς ὅπερ ἂν αὐτῶν διαφύγει τὸν νοῦν, τοῦτο μηδ' εἶναι τὸ παράπαν διϊσχυρίζεσθαι, καὶ τοῦτο εὐλόγως· «ψυχικὸς γὰρ, φησίν, ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται» (α΄ Κορ. β΄, 14). Πρὸς οὓς καὶ αὐτοὺς εὐκαίρως ἂν προβληθείη τὸ περὶ τοῦ μύρμηκος πρὸς Εὔνόμιον παρὰ τοῦ οὐρανοφάντορος προβαλλόμενον, ἐν οἷς μετὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ προβλήματος ἐπήνεγκε λέγων· «ὁ τοίνυν τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἐπικομπάζων, τέως τὴν τοῦ μύρμηκος φύσιν εἰπάτω, εἰθ' οὕτω φυσιολογείτω τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν δύναμιν· εἰ δὲ τοῦ βραχυτάτου μύρμηκος οὕπω περιέλαβες τῇ γνώσει τὴν φύσιν, πῶς τὴν ἀκατάληπτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ μεγαλαυχεῖς φαντάζεσθαι» (Ἐπιστ. ρξη΄); Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προανακεκρούσθω πρός γε τοὺς πειρωμένους ἀνυποστόλως περὶ τῶν τῆς πίστεως δογμάτων φιλοσοφεῖν.

Φέρε γὰρ ἴδωμεν, εἴ τινος ἔχονται λόγου τὰ παρὰ τούτου τεχνολογούμενα περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος· καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς μετουσιώσεως.

Α΄) Ὅτι τὸ ὄνομα τῆς μετουσιώσεως ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς λέγεται, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς μεταβολῆς, καὶ τί διαφέρει τῆς μεταβολῆς ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας.

Εἰ γάρ ἐστιν ἡ μετουσίωσις (τί γὰρ ἄλλο νοοῦσι τὴν λέξιν οὐκ οἶδα) ἡ ἀφ' ἑτέρας οὐσίας εἰς ἑτέραν οὐσίαν μεταβολή· ἔστι δὲ ὁμολογουμένως οὐσία τὸ πανακήρατον τοῦ δεσπότου σῶμα καὶ αἷμα, οὐσία δ' ὁμολογουμένως ἐστὶ καὶ ὁ ἄρτος καὶ οἶνος· ἀκούω δὲ τῶν τριῶν μεγίστων φωστήρων τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας Ἰακώβου καὶ Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου βοώντων ἐν ταῖς θεοπνεύστοις αὐτῶν μυσταγωγίαις, «Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου· τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου· μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Ἀμήν». (Εἰ γὰρ καὶ ταῖς λέξεσι διαφέρονται, συμφωνοῦσιν ὅμως κατὰ τὸν νοῦν). Ὁρῶ δὲ καὶ τὴν ἁγίαν ἡμῶν ἐκκλησίαν ἀσμενέστατα παραδεξαμένην ἀνέκαθεν ταύτας τὰς ἱερὰς τελετὰς, καὶ εἰς ἀεὶ κατ' αὐτὰς τὸ μυστήριον καὶ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τελεσιουργοῦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, πῶς μὴ πιστεύσω, εἰ καὶ μὴ δύναμαι λόγῳ τὸ μυστήριον τοῦτο κατανοεῖν, οὕτω τοῦτο διὰ βίου τελεῖσθαι, καθὼς καὶ παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καὶ δέχεσθαι καὶ πιστεύειν, ἀλλὰ μὴ τεχνολογεῖν ἀτέχνως καὶ ἀποδεικνύειν ἀλόγως τὸ ὑπὲρ λόγον; καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο μετουσίωσιν μὲν ἰδιαίτερον εἶναι διὰ μόνην τὴν κατ' οὐσίαν μεταβολήν, ὡς ἐρῆσεται, οἰκειότερον δὲ φάναι μεταβολήν, τῷ καὶ τὴν ἱερὰν προσευχὴν τῇ τοιαύτῃ κεχρῆσθαι φωνῇ «μεταβαλὼν, λέγουσαν, τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ» τῷ ἀπὸ τοῦ ἥττονος, οἶμαι, ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὴν τοιαύτην γίγνεσθαι μετουσίωσιν, τοῦτο τῆς μεταβολῆς ἰδιαίτερον σημαινούσης; Καὶ οὐ παρὰ τοῦτο ψευδὲς τὸ μυστήριον (μετὰ τοσαύτην ἐπίρρωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ἀνέκαθεν τὸ μυστήριον οὕτω πρεσβευόντων τε καὶ τελούντων), ὅτι τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβέβηκε γνῶσιν καὶ μόνῳ καταλαμβάνεται, ὡς εἴρηται, τῷ αὐτουργῷ καὶ τελειουργῷ Πνεύματι, ἐπειδὴ πολλὰ καὶ τῶν κατὰ φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην, ὡς εἴρηται, κατάληψιν ὑπερβαίνει, οὐχ ἧττον ὅμως εἰσὶν ἀληθῆ, αἰσθήσει καὶ πείρᾳ κατανοούμενα· εἰ μὴ ἄρα πιστεύουσιν οἱ τοιοῦτοι μηδὲ τῷ εἰπόντι, «Καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰωάν. ϛ΄, 51) καὶ, «Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς» καὶ, «Ἡ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις», καὶ «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ» (αὐτ. 56). Καὶ τηνικαῦτα οὐδεὶς ἡμῖν λόγος πρὸς τοὺς τὰς ἀρχὰς ἀναιροῦντας, ἐπεὶ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐντεῦθεν ὁρμώμενος «ἔτι πιστεύω, φησίν, ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου», αὐτὸ δηλονότι ἐκεῖνο τὸ ἴδιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ.

Ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἀδιστάκτως πιστεύων τοῖς θείοις καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασι, πάσης ἑτέρας ἀντιπρεσβευούσης ὀλιγωρῶ ἐπινοίας, ὅτι «βραχὺς ὁ λόγος τῆς ἀληθείας», ἵνα μὴ ταὐτόν τι πάθω τοῖς νεωτέροις, εἰς ἀνοδίας παρατραπείς· οἵτινες καὶ τοῦ Κυρίου ἀκούοντες περὶ τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως πρὸ σκοποῦ τορὸν ἀναβιῶνται, «Ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» (Ἰωάν. ιε΄, 26), καὶ οὐκ ἐξ ἐμοῦ δηλονότι, εἰ καὶ εἶπον «ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν», ἔμπης οὐκ ἐφησυχάζουσι τῇ αὐτομαρτυρίᾳ τῆς αὐτοαληθείας, οἰκοθεν δὲ φέροντες προστιθέναι ὡς ἐλλιπῶς ἐχούσῃ τῇ λέξει τό· **καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ**. Ὠφέλει γὰρ αὐτοῖς δηλονότι ἐπιδιορθοῦν καὶ αὐτὰς τὰς κυριακὰς φωνὰς, εἴ πού τι δέον προστιθέναι ἢ ἀφαιρεῖν· διὸ καὶ προσαναπλάττουσι τῷ παρ' αὐτοῖς Πατρὶ προκαταρκτικήν τινα τῆς αἰωνίου κλάσεως αὐτοὶ ἑαυτοῖς αἰτίαν ἐπινοήσαντες, ἵνα καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς αἰτίας τῷ παρ' αὐτοῖς Λόγῳ προσπατταλεύσωσιν, οἳ καὶ τρόπους γεννήσεως καὶ ἐκπορεύσεως πλατωνικαῖς, ἵνα μὴ πλανητικαῖς ἐπινοίαις εἴπω, διδάσκοντες· δεῖ γὰρ αὐτοῖς μαθητιᾶν καὶ Γρηγορίου καὶ Βασιλείου καὶ τὴν λοιπὴν τῶν πατέρων χορείαν. Ὑπεριδρυνται γὰρ, ὡς εἰκὸς, τὴν σοφίαν καὶ αὐτῶν δὴ τῶν οὐρανίων ταγμάτων· ἔξεστι γὰρ αὐτοῖς ἤδη ξὺν τῷ Πνεύματι καὶ αὐτὰ δὴ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς μετουσιώσεως.

Β΄) Ὅτι ἄλλος ὁ τρόπος οὗτος τῆς μεταβολῆς, καὶ ἕτερος ὁ τῶν φυσικῶν.

Ἀπεσκορακίσθω δὲ τοῦ μυστηρίου καὶ τὸ ἐννοεῖσθαι τὴν μεταβολὴν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν· ἄῤῥητος γὰρ ὁ τρόπος ὥσπερ δὴ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐκπορεύσεως, οὕτω δὴ καὶ τῆς τοιαύτης ὑπερφυοῦς μετουσιώσεως ἡ μεταβολῆς (α), ὅτι οὐκ ἀποβάλλεται τὸ συναμφότερον τῆς οὐσίας τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ μεταβάλλεται τὸ συναμφότερον

(α) Βασιλ. εἰς τὴν γέν. τοῦ Χριστοῦ, Γρηγορ. ἐν τῷ α΄ περὶ θεολογ.

εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ δὲ λέγειν ἀποβάλλεσθαι τὸ συναμφότερον τῆς οὐσίας, ἀναιρεῖν ἐστιν εἰς τὸ παντελὲς τὴν εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου μεταβολήν, καὶ μόνον ἀντεισαγωγὴν γίνεσθαι τοῦ κυριακοῦ σώματός τε καὶ αἵματος, ὡς τῶν μὲν ἀποβαλλομένων, τῶν δὲ ἀντ' ἐκείνων εἰσαγομένων, ἀλλὰ μὴ κατὰ μεταβολὴν ἐκείνων γεγενημένων αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ εἰσὶ σῶμα καὶ αἷμα· ὁ δὲ Κύριος αὐτὸν τὸν ἄρτον ἀνὰ χεῖρας λαβὼν καὶ δείξας τοῖς ἱεροῖς μαθηταῖς, **τοῦτό ἐστιν**, ἔφη, **τὸ σῶμά μου**, καὶ οὐχ ἕτερον ἀντὶ τούτου· καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ ποτηρίῳ οἴνου, **τοῦτό ἐστιν**, ἔφη, **τὸ αἷμά μου** καὶ οὐχ ἕτερον ἀντὶ τούτου. Ὅθεν καὶ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν θείων πατέρων, Καὶ ποίησον, φησί, τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου, αὐτὰ ταῦτα δηλονότι, καὶ οὐχ ἕτερα τούτων. Εἰ δὲ καὶ τὸν θεοπρεπῆ τρόπον βούλει μαθεῖν, ἄκουσον· «μεταβαλὼν, φησί, τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ».

Ὁ μὲν γὰρ Κύριος αὐτουργὸς ὢν τοῦ μυστηρίου διὰ μόνου τοῦ **ἐστὶ** ῥήματος ἔδειξεν ὅτι τὰ ὁρώμενα ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἅμα τε τῷ ῥήματι μεταβέβληνται καί εἰσιν ἤδη αὐτὸ τοῦτο σῶμα καὶ αἷμα· ὁ δὲ ἱερεὺς ἱκετευτικῶς δέεται παραγενέσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα καὶ ποιεῖν αὐτὰ μεταβαλὸν ἀντὶ ἄρτου καὶ οἴνου σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Τίνι δὲ τρόπῳ αὐτὰ μεταβάλλει ἑτέρῳ, μὴ ζήτει· ἀδύνατος γὰρ ἡ ἀπόκρισις· ἀλλὰ πίστευε μόνον ὅτι μεταβάλλει, καὶ γίνεται τῇ ἐπιφοιτήσει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ ἄρτος σῶμα ἀληθὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ οἶνος αἷμα ἀληθὲς τοῦ Χριστοῦ. Μὴ ζήτει λόγον ἐν ἐν τοῖς ὑπὲρ λόγον· ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ὁ ἥλιος τῇ οἰκείᾳ θερμότητι μεταβάλλει χρόνῳ τὰ στοιχεῖα κατ' οὐσίαν ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, οἷον ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα καὶ ἐξ ἀέρος εἰς πῦρ, ἢ καθ' ἅπερ ἐν ἡμῖν ἡ φύσις διὰ τῆς ἐμφύτου θερμότητος μεταβάλλει τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εἰς σῶμα καὶ αἷμα ἀνθρώπου, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῇ οἰκείᾳ καὶ ὑπερφυεῖ δυνάμει μεταβάλλει θεοπρεπῶς ἐν ἀκαρεῖ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Οὐκ ἔτι γὰρ φύσις ἐστὶ τὸ ποιοῦν, οὐδὲ κατὰ φύσιν ὁ τρόπος, ἀλλὰ Θεός τε καὶ ὑπὲρ φύσιν. Ὅπου γὰρ βούλεται Θεὸς, νικᾶται φύσεως τάξις, ὡς γέγραπται· καὶ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων πλήρεις αἱ θεῖαι γραφαί· εἰ δὲ ἀπεβάλλοντο ταῦτα, τί ποτε ἄρα ἕτερον μετελάμβανον οἱ πιστοί, καὶ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν· οὐ γάρ ἐστιν εἰπεῖν αὐτὸ τὸ πανακήρατον σῶμα Χριστοῦ, περὶ οὗ καὶ εἰρήσεται προϊόντως ἐν καιρῷ τῷ δέοντι. Καὶ τοῦτο ἡμῖν περὶ τούτου εἰπεῖν ἱκανὸν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ αὐτὸς ὁ οἶνος μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ κατὰ μόνην αὐτῶν τὴν οὐσίαν, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὰ συμβεβηκότα.

Τοὺς δὲ λέγοντας μηδεμίαν τροπὴν ἢ μεταβολὴν δέχεσθαι τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, ἐρωτητέον τί ποτε νοοῦσιν ἄρτον ἢ οἶνον λέγοντες· πότερον τὰ τῇ αἰσθήσει ὑποκείμενα συμβεβηκότα ἢ τὴν ὑποκειμένην τοῖς συμβεβηκόσι καὶ νῷ μόνον καταλαμβανομένην οὐσίαν ἢ τρίτον τὸ συναμφότερον, τὴν οὐσίαν δηλαδὴ μετὰ τῶν συμβεβηκότων· εἰ μὲν οὖν τὰ συμβεβηκότα μόνα φαῖεν ποιεῖν (ὅπερ οὐδὲ παιζόντων ἐστὶν εἰπεῖν, μήτοι γε καὶ φιλοσοφούντων), κείσθω ταῦτα μένειν ὡς καὶ προτοῦ· οὐ γὰρ περὶ συμβεβηκότων ὁ λόγος, ὅπως ποτὲ ἔχοιεν· εἰ δ' αὖ τὴν ὑποκειμένην ἰδίᾳ οὐσίαν ἄρτον καὶ οἶνον νοοῦσι, πόθεν ἡμῖν ἀποδεῖξαι ταύτην ἔχουσι μὴ μεταβαλλομένην; οὐ γὰρ ἂν φαῖεν διὰ τὴν τῶν συμβεβηκότων ἀμεταβλησίαν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἔστιν οἷς ἡ κατ' οὐσίαν μεταβολὴ γίνεται τῶν αὐτῶν μενόντων συμβεβηκότων· ὧν γὰρ ὁ λόγος ἕτερος, τούτων καὶ ἡ οὐσία ἑτέρα· καίτοι γε οὐκ ἀνάγκη τοῖς κατὰ φύσιν ἕπεσθαι τὰ ὑπὲρ φύσιν. Εἰ δ' ὅπερ καὶ τῇ ἀληθείᾳ κἀμοὶ ξυνδοκεῖ, τὸ συναμφότερον τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι περιφίσταται, ἡ οὐσία δηλαδὴ μετὰ τῶν συμβεβηκότων, καθ' ἕκαστα γὰρ δῆλον ὡς ὁ ἄρτος αὐτὸς καὶ ὁ οἶνος αὐτός ἐστιν ὁ μεταβαλλόμενος εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἀλλὰ κατὰ μόνην αὐτῶν, ὡς εἴρηται, τὴν οὐσίαν, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὰ συμβεβηκότα· ὅπερ καὶ σημαίνειν τὴν μετουσίωσιν ἰδιαίτερον ἐλέγομεν ἀνωτέρω, τὴν κατ' οὐσίαν δηλονότι μεταβολήν.

Γ΄) Διὰ τί ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος κατὰ μόνην αὐτῶν μεταβάλλονται τὴν οὐσίαν, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὰ συμβεβηκότα.

Καὶ τοῦτο οἷς μὲν ἄλλοις οὕτως οἰκονομεῖται λόγοις, αὐτὸς οἶδε μόνος ὁ ταῦτα οὕτως οἰκονομεῖσθαι καὶ τελεῖσθαι θελήσας· ὡς δ' ἡμῖν ἔπεισι, τὸ μὲν διὰ τὸ ἄηθες καὶ ἀποτρόπαιον τῆς μεταλήψεως τῶν φαινομένων, πῶς γὰρ ἄν καὶ μεταλάβοιμεν ἀνακεκαλυμμένων ἤδη σαρκὸς καὶ αἵματος ὡς ὠμοφάγοι καὶ αἱμοπόται θηρίων δίκην παναγίων; Περὶ δὲ τούτου ἀνάγνωθι καὶ ὃ μετήνεγκεν ἀπὸ τοῦ Λαυσαϊκοῦ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ πονηθέντι βιβλίῳ Ἁγάπιος ὁ φιλόχριστος «Ἁμαρτωλῶν σωτηρία» ἐπιγραφομένῳ, ἐν κεφαλαίῳ ιέ περὶ θαυμασίων τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, καὶ οὗπερ ἐξῆς μνημονεύει περί τινος εὐλαβοῦς βασιλέως. Τὸ δ' ἵνα μάθωμεν ὅτι πίστεως χρῄζομεν εἰς ἁγιασμὸν, οὐκ ἀποδείξεως· ὁ πιστεύσας γὰρ, φησὶ, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· τὸ δὲ κυριώτερον, ὅτι μυστήριον τοῦτό ἐστι καὶ τῶν μυστηρίων αὐτῶν τὸ κεφάλαιον· τὰ δὲ μυστήρια πάντα διπλᾶ παρὰ τοῦ θείου πνεύματος ἡμῖν ᾠκονόμηται, διπλοῖς οὖσιν, ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς· ἐξ ὁρωμένου τε γὰρ σύγκειται συμβόλου καὶ χάριτος νοουμένοις, ἵνα καταλλήλως ἑκάτερον ἀγιάζηται, ὥσπερ τῷ ὁρωμένῳ τὸ ὁρώμενον, οὕτω καὶ τὸ νοούμενον τῷ νοουμένῳ, τὸ σῶμα δηλονότι καὶ ἡ ψυχή.

Ἀπορία. Πρὸς ταῦτα εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν, εἰς τί ἡ ἀποκλήρωσις τοῦ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις μυστηρίοις γίνεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς εὐχαριστίας, ὡς τὸν μὲν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον εἶναι σύμβολον αἰσθητὸν, μένοντα αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἐστὶν ἄρτος καὶ οἶνος, ἡγιασμένα μόνον, ἀλλὰ μὴ μεταβεβλημένα εἰς σῶμα καὶ αἷμα, τὴν δὲ εἶναι χάριν νοουμένην διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος τούτοις προσγινομένην, καὶ τοῦτο ἀποχρῆναι, καθάπερ τινές φησιν, εἰς ἁγιασμὸν ψυχῆς τε καὶ σώματος. Τί γὰρ ὅλως ἔδει καὶ τῆς κατ' οὐσίαν μεταβολῆς, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν οὐ γίνεται μυστηρίων;

Λύσις. Πρὸς οὖν τὴν τοιαύτην ἀπορίαν εἴρηται μὲν καὶ ἀνωτέρω ἀποχρώντως ἐν τῷ περὶ τῆς μετουσιώσεως· εἰς πληρεστέραν ὅμως τῶν ἀμφισβητουμένων πληροφορίαν εἰρήσθω καὶ νῦν πληρέστερον περὶ τοῦ αὐτοῦ. Καὶ δὴ λέγομεν ὅτι τοῦτο τῆς ἄκρας ἦν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ χάριτος τὸ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀξιοῦν τῆς οἰκείας καὶ θεοπρεποῦς δόξης κοινωνοὺς γενέσθαι, καὶ τοῦτο εἶναι μάλιστα τὸ κατ' εἰκόνα γενέσθαι Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν συμμόρφους ἤδη γεγενημένους τῆς θεοπρεποῦς εἰκόνος τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τούτου μάλιστα χάριν τὸν Θεὸν Λόγον ἐνανθρωπῆσαι καὶ σάρκα φορέσαι, ἵνα ὅπερ φύσει ἐστὶ Θεὸς, τοῦτο καὶ ἄνθρωπος, ἐν Χριστῷ μὲν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσει τε καὶ θεώσει, ἐν ἡμῖν δὲ μεθέξει καὶ κοινωνίᾳ γένηται τῆς θεώσεως· οὗ καὶ πρὸ καιροῦ ὁ γενάρχης ἐπιθυμήσας, ὅμως οὐκ ἐπέτυχε τῆς ἐφέσεως.

Ἐὰν οὖν πιστεύοντες ἀδιστάκτως ὅτι ὁ φαινόμενος ἄρτος ἐστὶν ἀληθῶς καὶ κυρίως σῶμα Χριστοῦ, καὶ ὁ φαινόμενος οἶνός ἐστιν ἀληθῶς καὶ κυρίως αἷμα Χριστοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, τῆς αὐτοαληθείας καὶ καθεξῆς τῶν ἱερῶν ἀποστόλων καὶ τῶν θείων πατέρων τῆς ἐκκλησίας, μεταλάβωμεν ἀξίως αὐτὰ, καὶ ἡμεῖς ἀληθῶς καὶ κυρίως ἁγιαζόμεθα δι' αὐτῶν καὶ ἑνούμεθα τῷ Χριστῷ, καὶ σῶμα γινόμεθα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν ἀπόστολον καὶ μέλη ἐκ μέρους· ἐὰν δὲ ὡς ἄρτου μόνου καὶ οἴνου μόνου μεταλάβωμεν αὐτῶν, κἂν ἡγιασμένων τὰ μάλιστα, ἀπιστοῦντες τῇ παραδόσει, οὐδαμῶς ἑνούμεθα τῷ Χριστῷ δι' αὐτῶν, ἀλλὰ αὐτοῖς καὶ μόνοις ἡγιασμένοις οἷα καὶ ἀντιδώροις, καί τοί γε οὐδὲ ἁγιασμοῦ τινος μεθέξομεν δι' αὐτῶν οὕτω μετεσχημένων, ἀλλὰ μᾶλλον κατάκρισιν ἕξομεν πλείονα, ἀπιστίαν νοσήσαντες· χωρὶς γὰρ πίστεώς φησιν ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. Ὁ γὰρ τοῖς προκειμένοις καὶ ὡρισμένοις ἀπιστῶν μυστηρίοις, ὁ τοιοῦτος οὐ πάνυ τι πείθομαι ὅτι οὐ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀμφισβητεῖ μυστηρίων· ὁ γὰρ ἐν ἑνὶ δόκιμος

καὶ ἐν παντὶ δόκιμος ἔστατ· οὐ γὰρ ἔχουσιν ἄλλως ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν συνηγορίαν τινὰ τῆς ἑαυτῶν ὑπολήψεως, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὶ ἀντιβέγγονται τῇ τε θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς συνηγοροῦσι τῷ μυστηρίῳ· ὥστε οἱονεὶ δοκιμασία πίστεώς ἐστιν ἡ τῶν συμβεβηκότων ἀμεταβλησία.

Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἀσματογράφος «πίπτει, φησί, πτερνισθεὶς Ἀδὰμ καὶ συντρίβεται ἐλπίδι ψευσθεὶς πάλαι θεώσεως· ἀλλ' ἀνίσταται τῇ ἐνώσει τοῦ Λόγου θεούμενος καὶ πάθει τὴν ἀπάθειαν κομίζεται, θρόνῳ ὡς υἱὸς δοξάζεται συνεδρεύων Πατρὶ καὶ Πνεύματι» (α). Ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς τὴν τοιαύτην συγγένειαν ἐνδεικνύμενος, «Πορεύου δὲ, φησί, πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν» (Ἰωάν. κ', 17). Πῶς οὖν τοῦτο γίνεται; «Ἄνθρωπος γὰρ, φησί, γίνεται Θεὸς, ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσηται» (β) καὶ πάλιν· «πτωχεύει, φησί, τὴν ἐμὴν σάρκα, ἵνα ἐγὼ πλουτήσω τὴν αὐτοῦ θεότητα». Πῶς οὖν ὥσπερ ὁ Θεὸς ἐγένετο ἄνθρωπος, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος Θεὸς γένηται; πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; οὐ γὰρ ἂν εἴποιμεν διὰ μόνης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τηρήσεως τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν ὑπερτέρα γὰρ ἀσυγκρίτως τῶν ἀνθρώπων ἐν τούτοις ἡ φύσις ἐστὶ τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' οὐδέπω καὶ σήμερον ἀκηκόαμεν διὰ ταῦτα θεολογίαν ἀγγέλων· νῦν δὲ, φησί, καὶ ὁ μεταφραστὴς «Θεουργὸν αἷμα φρίξον, ἄνθρωπε, βλέπων. Θεοῦ τὸ σῶμα, καὶ θεοῖ με καὶ τρέφει»· καὶ ὁ προφήτης, «Ἐγὼ εἶπα, φησί, Θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες», τὴν τοιαύτην αἰνιττόμενος θεουργίαν τε καὶ υἱοθεσίαν.

Οὐκοῦν τούτου χάριν ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς σῶμα καὶ αἷμα μεταβάλλεται τοῦ Χριστοῦ, ἵνα οἱ ἀξίως μετεσχηκότες τῶν μυστηρίων θεουργηθῶσι καὶ θεωθῶσι καὶ υἱοὶ Ὑψίστου κατασταθῶσιν, ἵνα καὶ συμβασιλεύσωσιν αὐτῷ καὶ συνδοξασθῶσιν. Οὕτω γὰρ καὶ σῶμα γιγνόμεθα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν ἀπόστολον καὶ μέλη ἐκ μέρους, σύσσωμοι γεγονότες αὐτῷ (α' Κορ. ιβ', 27· Γαλ. γ', 28) διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων (Ρωμ. ιβ', 5). «Εἷς γὰρ, φησὶν, ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν» καὶ τὴν αἰτίαν ἐπεῖγαγεν εἰπών, «Οἱ γὰρ ἅπαντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν» (α' Κορ. ι', 17)· καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντες εἷς ἐσμεν ἐν Χριστῷ διὰ τῆς δι' αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἑνώσεως (Γαλ. γ', 28). Ὅθεν καὶ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης φωστὴρ (ἐν τῇ περὶ τῆς ἱερᾶς λειτουργείας § ἡ σελίδ. 945) κοινωνία ἐστὶ, φησὶν, ἕνωσις Θεοῦ μεθ' ἡμῶν· θέωσις ἡμῶν, ἁγιασμός. Καὶ μετ' ὀλίγον· καὶ τί ἕτερον ἡ Θεοῦ σύγκρασίς τε καὶ κοινωνία; Καὶ ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως κεφαλαίῳ 41. Διὰ τοῦτο, φησὶ, καὶ ἐνηνθρώπησεν, ἵνα ἑνωθῶμεν αὐτῷ καὶ ἵνα ἁγιασθῶμεν δι' αὐτοῦ. (Καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ἑξῆς κεφαλαίου 48) διὸ, φησὶ, καὶ μυρίων προσφερόντων καθ' ἑκάστην καὶ ἐν ταὐτῷ ἱερουργούντων, ἓν ἐστι τὸ σῶμα καὶ αἷμα, καὶ μία ἡ θυσία καὶ οὐ πολλαί· κατὰ γὰρ τὸν παρ' αὐτῷ μνημονευόμενον (ἐν τῷ περὶ τοῦ ἱεροῦ Γρηγορίου Θεσσαλονίκης τοῦ θαυματουργοῦ κεφ. 36) Νικόλαον τὸν σοφώτατον καὶ ἁγιώτατον Καβάσιλαν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἑρμηνείᾳ τῆς θείας λειτουργίας, πάμμεγα τοῦτο μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, φρικτὴ καὶ ὑπερφυὴς αὕτη θυσία τελειοῦται καὶ γίνεται ἐν τῷ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον μεταβάλλεσθαι διὰ τῆς ἐπιροιτήσεως καὶ ἁγιασμοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ πανακήρατον καὶ πανάχραντον καὶ πανάγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οὔτε πρότερον, οὐ γὰρ ἄρτου καὶ οἴνου, φησὶν, ἐστὶν ἡ θυσία, ἦ γὰρ ἂν ματαία ἦν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἅπαξ προτενεχθέντος ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς· οὔτε μὴν μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι· τοῦτο γὰρ ἅπαξ ὑπέστη· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἓν ἐστι τὸ εἷς ὃ τὰ πολλὰ μεταβάλλει, διὰ τοῦτο, φησὶν, ὁ τὰ θεῖα σοφώτατος Συμεών, ὅτι κἂν μυρίοι μυριαχοῦ ἱερουργοὶ προσενέγκωσιν, ἓν ἐστι τὸ σῶμα καὶ αἷμα καὶ μία ἡ θυσία, καὶ οὐ πολλαί. Οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἐνσάρκου περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας· ἀλλ' ὅπερ ἐλέγομεν, τούτων οὖν χάριν καὶ τῶν ὁμοίων ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλεται μὲν εἰς τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, ἀλλὰ κατὰ μόνην αὐτὴν τὴν οὐσίαν, ὡς εἴρηται, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὰ συμβεβηκότα (τί γὰρ ὅλως καὶ δεῖ μεταβολῆς τῶν συμβεβηκότων μηδὲν συμβαλλόντων εἰς τὸ προκείμενον; ἐπεὶ μηδὲ ταῦτα ἦν τὰ πεπονθότα ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς), ἵνα ὑπὸ τὰ συνήθη ἡμῖν ταῦτα συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου τὴν οὐσίαν αὐτὴν μεταλάβωμεν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἑνωθῶμεν σύσσωμοι γεγονότες αὐτῷ, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν αὐτῷ. Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τὸ τοῦ γενάρχου ἐκεῖνο περὶ τῆς Εὔας ῥητὸν εἰς Χριστὸν ἐξέλαβε καὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις τὸ τῶν πιστῶν ἐστι σύστημα (Γενέσ. β'.) «Τοῦτο νῦν οὐστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου» καὶ, «Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· τὸ μυστήριον γὰρ τοῦτο μέγα ἐστὶ, λέγω δὲ εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν» (Ἐφεσ. ε, 30). Καὶ τὴν τοιαύτην θεολογικὴν ἕνωσιν, οἶμαι, καὶ ὁ Κύριος αἰνιττόμενος ἐπήγαγεν, «Ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» (Ματθ. ιθ'. 5)· οὐ γὰρ πάντας ἄνδρας ὁ Θεὸς ταῖς οἰκείοις συζεύγνυσι γυναιξίν. Ὅθεν καὶ κεφαλὴ καὶ νυμφίος λέγεται τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν τοιαύτην ἕνωσιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· ἴδωμεν δὲ τί τὸ **μεταλαμβανόμενον**·

(ἕπεται τὸ τέλος)

(α) Παρακλ. ἦχ. α', καν. Σταυροαναστ. ᾠδ. ς'.

(β) Δοξαστ. τῶν αἴνων εἰς τὴν ἑορτ. τοῦ εὐαγγελισμοῦ.

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (*)

Ἐπισκοπήσωμεν καὶ τὰς ἄλλας τῶν μισσιοναρίων τοῦ προτεσταντισμοῦ ἐρεσχελίας, ἵνα ἐμφανέστερον καταδειχθῇ τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, εἰς ἣν διὰ τῶν κακοδοξιῶν αὐτῶν ζητοῦσιν ἵνα σύρωσι τοὺς ἀπλοϊκοὺς τὸν νοῦν καὶ ἀστοιχειώτους τὴν διάνοιαν.

Ἀφ' οὗ βλασφήμῳ γλώσσῃ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐφληνάφησαν τὰς ἐν τοῖς προηγουμένοις τεύχεσιν ἐξελεγχθείσας κακοδοξίας αὐτῶν κατὰ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς ἰσχύος τῶν πρεσβειῶν αὐτῆς, διαμφισβητοῦσι νῦν καὶ αὐτὴν τὴν πίστιν καὶ πεποίθησιν αὐτῆς ἐπὶ τὸν μονογενῆ αὐτῆς υἱὸν καὶ Θεὸν καὶ λελυθότως φέρονται πρὸς τὰς ἐσχάτας τῆς κακοδοξίας παρεκβολάς.

Ἀναζητοῦντες ἐνδείξεις πρὸς δῆθεν ὑπομείωσιν τοῦ μεγάλου τῆς Θεοτόκου ἀξιώματος, νομίζουσιν οἱ δείλαιοι ὅτι ἀνευρίσκουσι τοιαύτας ἐν τοῖς προφητικοῖς λόγοις, οὓς Συμεὼν ὁ Θεοδόχος πρὸς τὴν ἀειπάρθενον ἀπηύθυνεν εἰπών· «καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία» (Λουκ. β', 15). Τὰ προφητικὰ ταῦτα ῥήματα τὰ λεχθέντα εἰς προαγγελίαν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου παρερμηνεύοντες κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῖς οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιοναρίοι καὶ ἐν αὐτοῖς ζητοῦντες συμπεράσματα πρὸς τὸ κακόδοξον καὶ βλάσφημον τῆς διαθέσεων αὐτῶν ἀνταποκρινόμενα ἀναφωνοῦσιν· «ἰδοὺ προφανὴς ἀπόδειξις τοῦ ἀσθενοῦς τῆς πίστεως τῆς Μαρίας ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· ἐὰν εἶχεν αὕτη πλήρη πεποίθησιν περὶ τῆς θεότητος

(*) Συνέχεια ἴδε **Ἐκκλ. Ἀληθείας** τεῦχος ΙΓ').

αὐτοῦ, δὲν θὰ ἤλγει ἐπὶ τῷ σταυρικῷ αὐτοῦ θανάτῳ, διότι θὰ ἐγίνωσκεν ὅτι ὡς Θεὸς ἤθελε καταλύσει τὸ κράτος τοῦ θανάτου».

Ἐπ' ἀληθείας πρωτότυπος εἶνε ἡ λογικὴ τῶν ἀνθρώπων τούτων. Γινώσκουσιν ὅτι ἐν τοῖς ἀχράντοις λαγόσι τῆς Θεοτόκου δὲν διεπλάσθη ἡ Θεότης, ἀλλ' ἐνώκησεν ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως ἐν τῇ διαπλασθείσῃ ἀνθρωπίνῃ φύσει τοῦ Ἰησοῦ· γινώσκουσιν ὅτι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ οὐδὲν ἔπαθεν ἡ ἀπαθὴς Θεότης, ἀλλ' ἤλγησεν, ὑπέφερε καὶ ἀπέθανε σαρκικῶς ἡ ἀνθρωπίνη τοῦ Ἰησοῦ φύσις, καὶ ὅμως ἀξιοῦσιν ἵνα ἡ ἁγία αὐτοῦ μήτηρ καθορῶσα τὸ ἐκ τῶν ἁγνῶν αὐτῆς αἱμάτων μορφωθὲν σῶμα τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς υἱοῦ αἱματόφυρτον καὶ πάσχον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μὴ ἀλγήσῃ καὶ μὴ αἰσθανθῇ ὅλην τὴν ὀδύνην τῶν σωματικῶν πόνων τοῦ υἱοῦ αὐτῆς.

Ὁ Θεάνθρωπος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δὲν ὑπέστη τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πράγματι σαρκικῶς ὑπέμεινεν· ἐν τῇ προθεωρίᾳ δὲ ἐκείνῃ τῶν ἀλγηδόνων τοῦ σταυρικοῦ θανάτου γενόμενος ὀλίγας ὥρας πρὶν ὑπὸ τῶν ἀνόμων κρατηθῇ, ἐδέετο τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ πατρός, ἵνα ἀποστρέψῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου ἐκείνου. Ἡ ἐξέγερσις τῆς ἐντστίκου ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ φιλοζωίας μὴ ἦτο ἄρνησις ἐκ μέρους τοῦ Ἰησοῦ τῆς Θεότητος τῆς ἐν αὐτῷ ἑτέρας φύσεως; Οὐχί, ἀναφωνοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ προτεστάνται. Πρὸς τί λοιπὸν τότε παρερμηνεύουσι διὰ τὴν Θεοτόκον τὸ ἔμφυτον μητρικὸν φίλτρον καὶ ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἀφάτου μητρικῆς στοργῆς ζητοῦσιν οἱονεὶ ἐνδείξεις τῆς μὴ πεποιθήσεως αὐτῆς ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ Θεόν;

Ἐννοοῦντες τὸ γελοῖον τῆς θέσεως αὐτῶν ἅμα ὡς τὴν λογικὴν αὐτῶν ταύτην ἐφαρμόσωσιν ἐπὶ τῆς ἀγωνίας τῆς καταλαβούσης τὸν Κύριον ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ, ὅτε εἰσῆλθεν ἵνα προσευχηθῇ καὶ διὰ τῆς προσευχῆς ἀντλήσῃ σθένος καὶ δύναμιν ὅπως ὑποστῇ τὰς ἀναμενούσας τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ φύσιν ἀλγηδόνας, οὔτε κἂν θίγουσι τὴν περιπέτειαν ταύτην, ἀλλ' ἐν τῷ ὅτι ἡ Θεοτόκος ὡς μήτηρ ἤλγησε βλέπουσα τὸ τέκνον αὐτῆς σφαγιαζόμενον νομίζουσιν ὅτι ἀνευρίσκουσιν ἐνδείξεις διαμφισβητούσας τὴν πίστιν καὶ τὴν πεποίθησιν αὐτῆς.

Τὴν ἐξ ἐπιγνώσεως πεποίθησιν τῆς Θεοτόκου μαρτύρεται περιφανῶς ἡ εὐαγγελικὴ βίβλος. Ὅτε ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἐπιστὰς αὐτῇ ἐν Ναζαρὲτ εἶπε· «χαῖρε κεχαριτωμένη, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν», εἰς τοὺς λόγους τοῦ παραδόξου τούτου ἀσπασμοῦ διεταράχθη καὶ διελογίζετο καθ' ἑαυτὴν «ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος»· ὅτε δὲ παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἤκουσε τὸ «πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι», τότε ἀπήντησεν· «ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου». Οὕτω γενομένης τῆς συλλήψεως καὶ κυοφορίας τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ προτεστάνται διδάσκουσι, καὶ τῆς Θεοτόκου ἐξ ἀμέσου ἐπιγνώσεως καὶ ἀντιλήψεως γινωσκούσης τὴν ὑπερφυᾶ ἐκ πνεύματος ἁγίου σύλληψιν καὶ γέννησιν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, μόνον ἀκατονόμαστος βλακεία δύναται νὰ ἐκστομίσῃ τὴν βλάσφημον ἰδέαν ὅτι αὕτη δὲν εἶχε πεποίθησιν καὶ πίστιν εἰς τὴν Θεότητα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ ἀκατονόμαστος αὕτη βλακεία τῷ εἱρμῷ τῆς αὐτῆς λογικῆς ἀκολουθοῦσα ὀφείλει νὰ ἀρνηθῇ καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐφ' ἑαυτὸν πεποιθήσεως καὶ διαμφισβητήσῃ αὐτῷ τὴν γνῶσιν τῆς ἐν αὐτῷ ἀσυγχύτως, ἀμερίστως καὶ ἀτρέπτως ἑνοικούσης Θεότητος.

Πῶς ἡ Θεοτόκος ἠδύνατο ἀμφιβάλλειν περὶ τῆς Θεότητος τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου λέγοντος, «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι»· ἀφ' οὗ ὑπὲρ λόγον συνέλαβεν ἐν γαστρί· ἀφ' οὗ παρὰ τῆς Ἐλισάβετ ἤκουσε «καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με»· ἀφ' οὗ εἶδε τοὺς ποιμένας σπεύσαντας εἰς προσκύνησιν τοῦ παιδὸς αὐτῆς, τοὺς ἐξ Ἀσίας μάγους ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ κατελθόντας καὶ κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ῥῆσιν «πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα (τὰ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς) συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς;»

Τίς ἔχων ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ χρυσὸν ἢ ἄργυρον, καὶ ἐν ἐπιγνώσει τοῦ πολυτιμήτου τοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ μετάλλου διαπορεῖ ἐρωτῶν, μή τοι πηλὸς καὶ χῶμά ἐστι τοῦτο; οὐδείς. Ἀνάγκη τοίνυν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισιονάριοι, πρὶν τοιαύτας κακοδοξίας ἐκστομίσωσι, ν' ἀρνηθῶσι τὸ ἀπόλυτον κῦρος καὶ τὴν αὐταλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, καὶ ἐπὶ ἄλλου πεδίου νὰ ζητήσωσι διαλέξεις, καὶ δι' ἄλλων μέσων νὰ ἐπιδιώξωσιν ὀπαδούς, οἵτινες ὅμως πᾶν ἄλλο ἔσονται ἢ χριστιανοί.

Προσέτι οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι οἱονεὶ διαπορούντες ἐρωτῶσι τοὺς ἀπλοϊκοὺς τῶν ἡμετέρων, πόθεν τῶν γραφῶν ἐπιστώθητε ὅτι ἡ Μαρία εἶνε παναγία, ἀφ' οὗ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἀκούετε λέγοντος· «οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὴ εἷς ὁ Θεός», καὶ τίνος χάριν μακαρίζεται εἰς τὸ διηνεκὲς αὐτήν;

Ὅτι ἡ Θεοτόκος μόνη ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη ἐστί, τοῦτο σαφῶς ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ κομίσαντος τὸ εὐάγγελον μήνυμα τῆς τοῦ Δεσπότου ἀφάτου συγκαταβάσεως· ἀνομολογοῦμεν δὲ καὶ πρεσβεύομεν καὶ κηρύττομεν αὐτὴν παναγίαν, διότι καὶ παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἐπιστώθημεν ὅτι εὗρε χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ παρὰ τοῦ Κυρίου ἐβεβαιώθημεν ὅτι «μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασα αὐτὸν καὶ οἱ μαστοί, οὓς ἐθήλασε», τὸν δεσποτικὸν δὲ ἐπαναλαμβάνοντες λόγον «μενοῦνγε» μακαρίζομεν αὐτὴν ὡς ἐμακάρισεν ἡ ἐξαδέλφη αὐτῆς Ἐλισάβετ, ὅτε πλησθεῖσα πνεύματος ἁγίου ἀνεφώνησεν, «Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν»· ἡ γὰρ προσωνυμία αὕτη οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῇ ἐδόθη, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ· ὁ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παρεστηκὼς ἀρχάγγελος διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τούτου προσηγόρευσεν αὐτῇ ἐξ ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἐκ πνεύματος ἁγίου πλησθεῖσα, οὐχὶ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ὡς ὑπηγορεύθη αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὕτως ἐμαρτύρησε περὶ αὐτῆς.

Εἰς ταῦτα ἀνταπαντῶντες οἱ τῶν προτεσταντῶν μισσιονάριοι λέγουσιν· «ἡμεῖς δὲν ἀρνούμεθα τὴν Θεότητα τοῦ

Ἰησοῦ καὶ τὴν χάριν τῆς Μαρίας, ἐφ' ὅσον ἐν γαστρὶ ἔφερε τὸν Κύριον τῆς δόξης· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔτεκεν αὐτὸν, τί ἀπέμεινεν αὐτῇ; ἰδοὺ τί διαμφισβητοῦμεν· καὶ, ἵνα ἐκ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου λάβωμεν τὰ παραδείγματα, ἐν ὅσῳ ἐν κιβωτίῳ τινὶ ἔχομεν ἐγκεκλεισμένον πολύτιμον ἀδάμαντα, πολύτιμον εἶνε καὶ τὸ κιβώτιον οὐχὶ δι' ἑαυτὸ, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ἀδάμαντα· ἅμα δ' ἐξαχθέντος τοῦ ἀδάμαντος, τὸ κιβώτιον ἀποκαθίσταται ὡς ἓν τῶν πολλῶν ὁμοίων αὐτῷ. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῆς Μαρίας· ἐφ' ὅσον ἔφερεν ἐν ἑαυτῇ τὸν Κύριον, περιέκλειεν ἐν ἑαυτῇ ἀδάμαντα, σὺν τῇ γεννήσει ὅμως τοῦ Κυρίου ὁ ἀδάμας ἐξῆλθε καὶ ἡ Μαρία ἀπέμεινεν ὡς μία τῶν λοιπῶν γυναικῶν.

Ἀφ' οὗ οἱ μισσιονάριοι τοῦ προτεσταντισμοῦ ἔχουσι δι-ηνεκῶς μετὰ χεῖρας, ὡς λέγουσι, τὰς γραφὰς καὶ εἰς μόνα τὰ ὑπ' αὐτῶν παραδιδόμενα προσέχουσι τὸν νοῦν ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὰς ἑρμηνείας τῶν θεοφόρων πατέρων, ὅπως κατανοήσωσι τὴν πλάνην αὐτῶν, ἀνοιξάτωσαν τὴν βίβλον Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου καὶ ἐν κεφαλαίῳ μδ' ἀναγνώτωσαν «καὶ ἐπέστρεψέ με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν ἁγίων τῆς ἐξωτέρας τῆς βλεπούσης κατ' ἀνατολὰς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με· ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, καὶ οὐδεὶς μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς· ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς καὶ ἔσται κεκλεισμένη. Διότι ὁ ἡγούμενος οὗτος καθήσεται ἐν αὐτῇ τοῦ φαγεῖν ἄρτον ἐναντίον Κυρίου. . . Καὶ εἰσήγαγέ με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν κατέναντι τοῦ οἴκου· καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης ὁ οἶκος Κυρίου» (1—4). Ἆρα οὐχὶ μόνον ἐν τῇ διόδῳ τοῦ Κυρίου πλήρης δόξης ἦν ὁ οἶκος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν δίοδον αὐτοῦ.

Καὶ ὄντως ἡ ἐκ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου παρομοίωσις, ἣν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι προείλοντο εἰς ὑλικὴν ἀναπαράστασιν τῆς κακοδόξου αὐτῶν ἰδέας, δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν Θεοτόκον κόρην, ἧς τὴν μακαρίαν κατάστασιν πολὺ μετὰ τὸν τοκετὸν ἐβεβαίωσεν ὁ μονογενὴς αὐτῆς υἱὸς καὶ Θεὸς εἰπὼν εὐθὺς εἰς ἀπάντησιν τῆς γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ μακαρισάσης αὐτὸν γυναικός· «μενοῦνγε».

Ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ πραγμάτων ἀνασκευάσωμεν τὴν βλάσφημον αὐτῶν κακοδοξίαν, λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν γραφὴν καὶ ἐξετάσωμεν τὴν κατάστασιν τῶν τῆς προσπελάσεως τοῦ Θεοῦ ἀξιωθέντων (ἀλλ' οὐχὶ καθ' ὃν βαθμὸν ἡ Θεοτόκος ἠξιώθη), ἐξ ἀναλογίας δὲ εἶτα ἐκτιμήσωμεν τὸν βαθμὸν τῆς χάριτος αὐτῆς.

Ὁ Μωϋσῆς ἀξιωθεὶς ἵνα λάβῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ γράψῃ ταύτας ἐξ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ὁμιλοῦντος αὐτῷ ἐκ νεφέλης ἔσχηκε δόξαν παραμείνασαν αὐτῷ, καὶ ὅτε οὐκ ἦν ἐγγὺς τῷ Κυρίῳ διαλεγόμενος. «Καταβαίνοντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους (λέγει ἡ βίβλος τῆς Ἐξόδου) καὶ Μωϋσῆς οὐκ ᾔδει ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν αὐτῷ. Καὶ εἶδεν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἦν δεδοξασμένη ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ ἐφοβήθησαν ἐγγίσαι αὐτῷ» (Ἐξ. λδ', 29, 30). Ἐὰν ἤδη ὁ Μωϋσῆς ἀξιωθεὶς ἀκοῦσαι τοῦ Θεοῦ λαλοῦντος αὐτῷ τοιαύτην ἔσχε χάριν, ὥστε παραμεῖναι τὴν ὄψιν τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ δεδοξασμένην καὶ ἐν τῷ ἀπομακρυνθῆναι σωματικῶς ἀπὸ τοῦ Κυρίου, πόσῳ μᾶλλον εἰκότως δεδοξασμένη παρέμεινεν ἡ πάναγνος βαστάσασα ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς ἐπὶ ἐννεάμηνον τὸν Κύριον τῆς δόξης καὶ ἐκ τῶν ἁγνῶν αὐτῆς αἱμάτων παρασχοῦσα αὐτῷ τὸ ἀνθρώπινον σαρκίον, ὅπερ ἐξ ἀμέτρου συγκαταβάσεως κατεδέχθη οὗτος ἵνα φορέσῃ; Ἡ παρομοίωσις τοῦ κιβωτίου, ἣν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ποιοῦνται ἀτυχῶς καὶ ἀνάρμοστός ἐστιν. Ὁ ἀδάμας ὁ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Θεοτόκου ἐπὶ ἐννεάμηνον μείνας δὲν ἐξῆλθεν ὡς ἐπεσκέψατο αὐτὴν, ἀλλὰ προῆλθε φέρων τὸ γήϊνον σαρκίον, ὅπερ κατὰ θείαν εὐδοκίαν διεπλάσθη ἐν τοῖς ἁγνοῖς λαγόσι τῆς Θεοτόκου παρθένου· ἔλαβε παρ' αὐτῆς σάρκα καὶ ὀστᾶ, καὶ ταῦτα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσήλωσεν, ἵνα διαρρήξῃ τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Κατῆλθε Θεὸς καὶ ἐτέχθη Θεάνθρωπος, τέλειος τὴν Θεότητα, ἀλλ' ἅμα καὶ τέλειος τὴν ἀνθρωπότητα, φέρων ἐν μιᾷ ὑποστάσει δύο φύσεις, ἡνωμένας μὲν ἀλλ' οὐχὶ συγκεχυμένας· ταύτην δὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐκ τῆς Θεοτόκου προσελάβετο, ὅθεν καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸ τοῦ τεχθῆναι αὐτὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ προσηγόρευσε καὶ γόνον γυναικὸς ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος ἀπεκάλεσε γράφων πρὸς Γαλάτας· «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς (δ', 4). Ἑπομένως οὐδεμίαν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν ἔχει τὸ τοῦ κιβωτίου παράδειγμα, ἐξ οὗ ὑφ' οἵαν μορφὴν ἐτέθη, ὑπὸ τὴν αὐτὴν καὶ ἐξήχθη ὁ ἀδάμας, ἐπειδὴ ἐν τῇ νηδύϊ τῆς Θεοτόκου ὁ πρὸ αἰώνων ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς γεννηθεὶς υἱὸς, ὁ αὐτὸς ἐν χρόνῳ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς μητρὸς προσελάβετο σάρκα ἀνθρωπίνην καὶ ἐγένετο συγγενὴς ἡμῖν κατὰ ἀνθρωπότητα, ἵνα τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἐπιτελέσῃ.

Πρὸς ταῖς ἐξελεγχθείσαις ταύταις ἐνστάσεσι καὶ ἑτέραν προβάλλουσιν οἱ τοῦ προτεσταναισμοῦ μισσιονάριοι τοῖς ἁπλοϊκοῖς τῶν ἡμετέρων. «Πιστεύετε, λέγουσιν αὐτοῖς, ὅτι ἡ Μαριὰμ μετὰ θάνατον ἀνέστη μεταστᾶσα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς· ἡμεῖς γνώσκομεν ὅτι ἐκτὸς τοῦ Ἰησοῦ οὐδεὶς ἄλλος ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῖν ἐπιφανείᾳ πάντες ἐκ νεκρῶν ἀναστησόμεθα καὶ σὺν ἡμῖν καὶ ἡ Μαριὰμ, «τοῦτο γὰρ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον «(πρὸς Θεσσαλ. δ', 15, 16). Περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ οἱ προφῆται προεφήτευσαν· ἵνα τί περὶ ἀναστάσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ οὐδὲν εἶπον;»

Ταῦτα προτείνοντες τοῖς μὴ λαχοῦσι παιδείας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀγνοοῦσι τὰς γραφὰς, ζητοῦσιν ἵνα συγχέωσιν αὐτῶν τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ ἀποπλανήσωσιν αὐτούς.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι πρὸς τὰς παρερμηνείας συγκαταμι-

γνόυσι καὶ τὸ ψεῦδος διατεινόμενοι ὅτι οὐδεὶς τῶν προφητῶν προεῖπε τὴν ἀνάστασιν τῆς Θεοτόκου. Καὶ ὅμως ὁ προφητάναξ Δαυὶδ ῥητῶς προήγγειλε ταύτην ἐν οἷς λέγει· «ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου· σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου» (ψαλμ. ρλα΄ 8). Τίς ἄλλη πλὴν τῆς Θεοτόκου ἐστὶν ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος τοῦ Κυρίου; τίνα δὲ ἄλλην βασίλισσαν ἐννοεῖ ὁ αὐτὸς προφητάναξ, εἰμὴ τὴν ὑψηλοτέραν τῶν χερουβεὶμ Θεοτόκον καὶ πάναγνον κόρην, ὅτε πνεύματος ἁγίου πλήρης ἀναφωνεῖ· «παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη» (ψαλμ. μδ΄ 10); περὶ τίνος ἄλλης, εἰ μὴ περὶ τῆς Θεοτόκου, τὰ προφητικὰ ταῦτα ῥήματα διὰ τοῦ Δαυὶδ ἐξηνέχθησαν; Ἐξ ἑτέρου δὲ τίνα ἄλλην, εἰ μὴ τὴν Θεοτόκον καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς μετάστασιν αὐτῆς, εἶχεν ἐν ὄψει ὁ τῶν προφητῶν ὑψηφωνότατος Ἡσαΐας λέγων· «ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρου τῶν ὀρέων, καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν· καὶ ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλά, καὶ ἐροῦσι· δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ» (Ἡσ. ϛ΄, 2, 3); τίνα δὲ ἄλλην πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχε καὶ ὁ Μιχαίας, ὅτε τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβε (κεφ. δ΄, 1, 2); Ὀρθοδόξως τοίνυν δοξάζομεν καὶ πρεσβεύομεν ὅτι ἡ ἀειπάρθενος μετέστη πρὸς τὴν ζωήν, μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς καὶ οὐ λειπόμεθα ἐκλιπαροῦντες τὴν πανσθενῆ αὐτῆς προστασίαν καὶ τὴν ἀπροσμάχητον πρὸς Θεὸν παρρησίαν ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ γνωσιμαχίας τῶν πεπλανημένων. (ἀκολουθεῖ)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (*)

Τετάρτη 26. Μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας.

Ἀμφότεροι ἦσαν ἐκ Νικομηδείας, ἔνθα καὶ ἤθλησαν περὶ τὰ τέλη τῆς γ΄ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, γενόμενοι ἐκ συζύγων ἐν τῷ κόσμῳ σύσκηνοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Πέμπτη 27. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ποιμένος.

Αἰγύπτιος τὴν πατρίδα καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ τὸν θεωρητικὸν ἀσπασάμενος βίον, δι' ἔργων ἐγκρατείας καὶ ἀσκήσεως ἀνέδειξεν ἑαυτὸν ὁμόχορον τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν οὐρανῷ·

ὡς ἐκ λύκου χαίνοντος ἡρπάγη βίου
Ποιμήν, τὸ θρέμμα τοῦ μεγίστου ποιμένος.

Παρασκευὴ 28. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μωσέως τοῦ Αἰθίοπος.

Οὗτος ἐξ Αἰθιοπίας ὁρμώμενος, δι' ἔργων μετανοίας ἐξιλεώσας τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ἐν τῇ νεότητι διαπεπραγμένοις αὐτῷ, μακαρίας ἠξιώθη τελευτῆς, τὸν βίον ἐν ἀσκήσει καὶ δάκρυσιν ἐπὶ γῆς καταλύσας.

Σάββατον 29. Τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ ἁγίου, ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

Τῷ ιε΄ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου ἡγεμονεύοντος ἐν Ἰουδαίᾳ Ποντίου Πιλάτου, ἐφάνη κατὰ τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου ὁ μέγας προφήτης Ἰωάννης, οὗ τὰ τῆς γεννήσεως ἀφηγησάμεθα ἤδη ἐν σελ. 91 καὶ 92 τοῦ ε΄ τεύχους τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», καὶ ὅστις ἐδίδασκε τὸν λαὸν, ἐβάπτιζεν αὐτὸν, προέτρεπεν εἰς μετάνοιαν καὶ ἐκήρυσσε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀγγέλων ἑαυτὸν πρόδρομον τοῦ μεσσίου. Ἡ φήμη αὐτοῦ ταχὺ ἐξεπλώθη ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν, διόπερ καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τετράρχου Ἡρώδου τοῦ Ἀντίπα διηγέρθη ὑποψία καὶ μῖσος κατὰ τοῦ προφήτου κορυφωθέντα, ὅτε ὁ Ἰωάννης ἤλεγξε τὸν ἄνομον τοῦτοῦ γάμον μετὰ τῆς Ἡρωδιάδος γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Φιλίππου. Κατ' ἀξίωσιν τῆς παρανόμου ταύτης γυναικὸς συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη ὁ βαπτιστὴς, καὶ μετὰ μικρὸν αἰτήσει Σαλώμης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς ἐκαρατομήθη.

Ἀρχαιότατα ἡ κθ΄ αὐγούστου ἦν μὲν ὡρισμένη εἰς μνήμην τῆς ἀποκεφαλίσεως τοῦ ἁγίου, ἀλλὰ πανηγυρικῶς ἤρξατο ἑορταζομένη μετὰ τὴν ϛ΄ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα.

Κυριακὴ 30. Τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου.

Ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος διατελῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, τὴν τάξιν ἐπλήρου τοῦ διὰ βαθὺ γῆρας ὑστεροῦντος ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ποιμαντικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐν ἁγίοις Μητροφάνους, ὃν καὶ ἀντεπροσώπει ἐν τῇ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἁγίᾳ α΄ οἰκουμενικῇ συνόδῳ. Τῷ 330 ἐκδημήσαντα πρὸς Κύριον τὸν ἱερὸν Μητροφάνην διεδέξατο ὁ ἐν ἁγίοις Ἀλέξανδρος, ὃς πιεζόμενος ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τῷ 336 ἵνα δεχθῇ τὸν Ἄρειον εἰς κοινωνίαν ὡς ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀπειληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ ἀρειανῶν ὅτι θὰ ἐβιάζετο δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος εἰς ὑπακοήν, πλήρης ἐσωτερικῆς ταραχῆς προσέφυγε τῷ Θεῷ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ηὐχήθη τάδε· «εἰ Ἄρειος αὔριον συνάγεται, ἀπόλυσον ἐμὲ τὸν δοῦλόν σου καὶ μὴ συναπολέσῃς εὐσεβῆ μετὰ ἀσεβοῦς· εἰ δὲ φειδῇ τῆς ἐκκλησίας σου· οἶδα ὅτι φειδῇ· ἔπιδε ἐπὶ τὰ ῥήματα τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον, καὶ μὴ ὥς εἰς ἀφανισμὸν καὶ ὄνειδος τὴν κληρονομίαν σου· καὶ ἄρον Ἄρειον, ἵνα μὴ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δόξῃ καὶ ἡ αἵρεσις συνεισέρχεσθαι αὐτῷ, καὶ λοιπὸν ἡ ἀσέβεια νομισθῇ ὡς εὐσέβεια». Καὶ ἡ μὲν δέησις αὕτη εἰσηκούσθη, καὶ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Ἄρειος αἰφνίδιον ἐτελεύτησε· «δίκη γὰρ ἐπηκολούθει τοῖς τολμήμασι τοῦ Ἀρείου», ἢ καὶ κατέλαβεν αὐτὸν πλησίον τῆς ἐπιλεγομένης ἀγορᾶς Κωνσταντίνου, ἔνθα ὁ πορφυροῦς ἱδρυται κίων (ταυῦν Τσεμπερλῆ-τάς)· ὁ δὲ ἱερὸς Ἀλέξανδρος θεαρέστως ποιμάνας τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ὅλα εἴκοσι καὶ τρία ἔτη, μετέστη πρὸς Κύριον τῷ 353.

Ὁ Ἰωάννης, τρίτος τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐπὶ προκατόχοις τῷ Χρυσοστόμῳ καὶ Ἰωάννῃ τῷ Καππαδόκῃ, ἠρχιεράτευσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 12 ἀπριλίου τοῦ 565 προαχθεὶς ἐκ πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας, ἐποίμανε δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἄχρι τῆς 31 αὐγούστου τοῦ 577, ὅτε πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν. Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν πατριαρχῶν σημειοῦται ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον «ὁ ἀπὸ σχολαστικῶν».

Παῦλος ὁ Γ΄ ὁ ἀπὸ λαϊκῶν πρωτοασηκρῆτις ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῷ 686 καὶ ἀπέθανε τῷ 693. Οὗτος προέστη τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου τῆς καλουμένης **πενθεκτης**, ἀναπληρωσάσης τὸ ὑστέρημα τῆς ε΄ καὶ ϛ΄ συνόδου διὰ τῆς ἐκδόσεως κανόνων, ὅπερ ἐκείναι μόναι οὐκ ἐποίησαν.

Δευτέρα 31. Ἀνάμνησις τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ καταθέσεως τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἡ τῆς θεοτόκου ζώνη μετακομισθεῖσα ἐξ Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν πατρικίων Γάλβιος καὶ Κάνδιδος, ὡς λέγει τὸ συναξάριον τῆς 2 ἰουλίου, ἀπετέθη ἐν τῷ κατὰ τὰ χαλκοπρατεῖα ἱερῷ τῆς θεοτόκου ναῷ ἐν ἀργυρᾷ σορῷ ἢ ἁγίᾳ σορῷ ἢ καὶ μονολεκτικῶς ἁγιασοριτίσσῃ

(*) Συνέχεια ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος Γ΄).

λεγομένη. Ἐν ἀρχῇ τῆς ι΄ ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἡ σύζυγος Ζωὴ ἡ Καρβουνοψῖνα ἢ Ζωϊζάνα ὑπὸ δαίμονος ἐνοχλουμένη οὐδαμόθεν ἰάσεως ἐτύγχανε. Τότε κατὰ πρόσταγὴν τοῦ Λέοντος ἠνοίχθη ἡ ἁγία σορὸς καὶ εὑρέθη ἐν αὐτῇ ἡ τῆς θεοτόκου ζώνη ἀργυρᾷ ἐσφραγισμένη σφραγῖδι μετὰ κωδικέλλου περιέχοντος τὸ ἔτος, τὴν ἰνδικτιῶνα καὶ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἶχεν ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον ἀποτεθῇ. Ἰθεῖσης δὲ τῆς βασιλίσσης διὰ τῆς ἐπιθέσεως αὐτῆς, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θαύματος καθιερώθη ἡ παροῦσα ἑορτή.

Τὸ κειμήλιον τοῦτο φέρων μεθ' ἑαυτοῦ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς ἐν τῇ κατὰ Ἀστένου τοῦ Βουλγάρου στρατείᾳ ἀπώλεσε καταστρατηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀστένου. Ἐκ τῶν Βουλγάρων ἀνέλαβεν αὐτὸ ὁ τῆς Σερβίας βασιλεὺς Λάζαρος ἀφιερώσας τῇ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ἱερᾷ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου ἐγκεκλεισμένον ἐν ἀργυρῷ σταυρῷ, ἐφ' οὗ σερβιστὶ γέγραπται «Λάζαρος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ κνέζης τῆς Σερβίας καὶ βασιλεὺς Γραικίας ἀνατίθημι τὸ κρατικὸν ὅπλον σὺν τῇ ἀχράντῳ ζώνῃ τῆς παναγίας μου τῇ μονῇ Βατοπεδίου τῆς βασιλείας μου· ἀρα'».

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ἡμέρας ἔχων 30.

Τρίτη 1. Ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου καὶ ἀνάμνησις τοῦ μεγάλου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμπρησμοῦ τοῦ 450.

Τῷ 312 Κωνσταντῖνος ὁ μέγας βουλόμενος ἵνα ῥυθμίσῃ τὰ τῆς ἐπινεμήσεως (delegatio) τοῦ καταβληθησομένου ἐτησίου φόρου ἐκ τῆς ἐνδείξεως τῆς ποσότητος αὐτοῦ κατήρτισε χρονολογικὴν περίοδον κλειομένην ἐν δεκαπενταετίᾳ καὶ ὀνομασθεῖσαν ἰνδικτιῶνα (indictio).

Ὅπως ἐννοηθῇ ὁ λόγος τῆς θεσμοθεσίας ταύτης ἀνάγκη παρεκβατικῶς νὰ διαλάβωμεν βραχέα ἅττα περὶ τοῦ ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἰσχύοντος φορολογικοῦ συστήματος.

Ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὁ ἔγγειος φόρος ἐπεβάλλετο κατὰ ποσοστὸν ἐπὶ ὡρισμένης ἐκτάσεως γῆς. Ὅλη ἡ χώρα διῃρεῖτο εἰς μέρη, ὧν ἕκαστον ἐτέλει ἴσον ποσὸν ἐγγείου φόρου. Πρὸς τοῦτο δὲ ὑπῆρχον δημόσια βιβλία, ἐν οἷς ἀνεγράφοντο ἀκριβῶς τὰ κτήματα, τὸ ὄνομα τοῦ κτήματος, τῆς περιφερείας, τοῦ χωρίου καὶ τῶν δύο πλησιεστέρων γειτόνων, προσέτι ἂν τὸ κτῆμα ἦτο ἀρόσιμον ἢ μὴ ὡς ἐκ τῆς χρήσεως τῶν δέκα τελευταίων ἐτῶν, ἡ ἔκτασις αὐτοῦ· ἐπὶ ἀμπέλων δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν κλημάτων, ἐπὶ ἐλαιώνων ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλαιῶν, καὶ αἱ ἐν αὐτῷ λίμναι ἢ ἅλυκαί, πρὸς δὲ ἡ κατ' ἐκτίμησιν ἀξία τοῦ ὅλου κτήματος. Τὰ βιβλία ταῦτα τοῦ ἐγγείου φόρου ἀνεθεωροῦντο ἢ ἀνεψηλαφῶντο πρὸς διόρθωσιν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ μέχρι μὲν Κωνσταντίνου ἐγένετο μετὰ δεκαετίαν ἐφεξῆς δὲ ἡ ἀναψηλάφησις ἐγίνετο μετὰ δεκαπενταετίαν, εἰ μὴ κατὰ δέησιν πόλεως ἢ ἐπαρχίας ἀδικουμένης ἐστέλλετο ἐκτάκτως ἐπόπτης ἢ ἐξισωτὴς ἔργον ἔχων τὰ ἐρευνᾶν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐκτιθέναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις μόνος ἐδίδου κουφισμὸν διὰ μειώσεως τῆς ἐκταγῆς παρ' αὐτοῦ ἐπιβληθείσης καὶ διὰ τοῦτο οὐ μεταβλητέας παρ' ἄλλου.

Ὁ λόγος τῆς διαρκείας ἑκάστης ἰνδίκτου ἐξηγεῖται ἐκ τῶν ἀνωτέρω· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τεκαὶ ἄλλων περὶ τῆς ἰσχυούσης τότε φορολογίας γνωστῶν δεδομένων δὲν σαφηνίζεται ἀκριβῶς ὁ τρόπος τῆς ἐπινεμήσεως, πῶς δηλονότι ὡρίζετο τὸ ποσὸν τὸ ἐπιβάλλον εἰς ἕκαστον φορολογικὸν μόριον τῆς γῆς, καὶ εὑρίσκετο ἀμέσως πόσον ἕκαστος κτηματίας ὤφειλε τέλεσμα.

Νομοδιδάσκαλοί τινες, ὡς ὁ Δυβὼ, ὑπέθεσαν ὅτι ἀνὰ δεκαπενταετίαν ὡρίζετο ἅπαξ ἡ βάσις· τὸ ἐναντίον ὅμως μαρτυρεῖται ἐκ τῶν νόμων· «indictione anniversariis vicibus emissa». Ἕτεροι ὑπέθεσαν ὅτι κατ' ἔτος μὲν ὡρίζετο ἡ ἐπινέμησις, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τὸν μέσον ὅρον τῆς προσόδου τῶν τελευταίων δέκα ἐτῶν· ἀλλ' εἰ ἡ γνώμη αὕτη ὀρθῶς εἶχε, περιττὴ ἂν εἴη ἡ ἀκριβὴς σημείωσις τῶν ἰδιοτήτων ἑκάστου κτήματος, ἅμα ὡς ἐσημειοῦτο ἡ ἐπὶ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα κατόπιν ἔτη πρόσοδος αὐτοῦ. Πιθανωτέρα ἐστὶν ἡ γνώμη ὅτι ἴσχυε παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἀκολούθως παρὰ Βυζαντίνοις τὸ διανεμητικὸν σύστημα, ἤτοι ὡρίζετο τὸ ἐκ τῶν φόρων εἰσπραχθησόμενον ποσὸν, τοῦτο δὲ διενέμετο κατὰ χώρας, ὑποδιῃρεῖτο εἶτα κατὰ διοικήσεις καὶ ἀκολούθως κατ' ἐπαρχίας, ἔνθα ἐγίνετο ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς διανομῆς, διαιρουμένου τοῦ ἐπιβάλλοντος εἰς τὴν ἐπαρχίαν ποσοῦ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φορολογικῶν μονάδων.

Ἡ καταβολὴ τοῦ φόρου ἐγίνετο κατὰ τρεῖς ἴσας δόσεις, ὡς ὥριζεν ὁ νόμος λέγων· «τριμερῶς δὲ πάντα τὰ δημόσια εἰσφερέσθω· τουτέστι καλάνδαις ἰανουαρίαις καὶ καλάνδαις μαΐαις καὶ πρὸς τὰ τέλη τῆς ἐπινεμήσεως, ἐξ ἴσων τριῶν μερῶν διαιρουμένων τῶν δημοσίων, καὶ μηδεμιᾶς καινοτομίας ἐν τῷ μέσῳ γινομένης κατὰ τῶν συντελῶν» (Βασιλ. νϛ΄, η΄, 13). Ὅθεν καὶ ἐκ τῶν καθορισθεισῶν περιόδων τῆς τῶν φόρων καταβολῆς ὡρίσθη καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους τῆς **ἰνδικτιῶνος** εἰς τὴν α΄ σεπτεμβρίου.

Ὡς ἀρχὴν τοῦ ἔτους τὰ πλεῖστα τῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐθνῶν τὴν μετοπωρινὴν ἔλαβον ἰσημερίαν· οὕτως οἱ Σῖναι, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Πέρσαι, οἱ Σύροι, οἱ Φοίνικες, οἱ Καρχηδόνιοι, τὴν ἰσημερίαν ταύτην ἐλάμβανον ἀρχὴν καταμετρήσεως τοῦ χρόνου τῆς ἐνιαυσίου περιόδου· οὕτω καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἐκ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων τὰ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου διδαχθέντες ἤρχιζον τὸν ἐνιαυτὸν ἀπὸ τοῦ μηνὸς **τίσρι**, οὐτινος ἡ ἀρχὴ τῇ 25 σεπτεμβρίου οὔσα συνεπίπτε τῇ μετοπωρινῇ ἰσημερίᾳ· εἰ καὶ ὁ Μωϋσῆς καθιέρωσεν ἀρχὴν τοῦ ἔτους τὸν μῆνα **ἀβὶβ**, τὸν ὕστερον κληθέντα **νισὰν** (Ἐξόδ. κγ΄, 15· Δευτερον. ιϛ΄, 1), οὗτινος ἡ ἀρχὴ ἀντιστοιχοῦσα τῇ 22 μαρτίου συμπίπτει τῇ ἐαρινῇ ἰσημερίᾳ, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καθορισθὲν ἐφύλαξαν ὡς ἀρχὴν τοῦ θρησκευτικοῦ, τὴν δὲ ἀρχαιοτέραν παρ' ἑαυτοῖς συνήθειαν ὡς ἀρχὴν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους. Ταύτην δὲ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐσεβάσθη, καὶ καθώρισε τὴν ἡμέραν τῆς ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ ἔτους ἡμέραν ἁγίαν (Λευϊτ. κγ΄, 24, 25· Ἀριθ. κθ΄, 1).

Τὰ παρὰ τοῖς ἀεικινοῖς λαοῖς ἔθιμα ταῦτα δὲν θὰ ἐπέρρεον ἐπὶ τὴν κρίσιν τοῦ Κωνσταντίνου, ἂν παρὰ Ῥωμαίοις μὴ κατίσχυε πολὺ πρὸ αὐτοῦ ἡ συνήθεια τοῦ μετρᾶν τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας.

Ἐπὶ Ῥωμύλου παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἤρχετο τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, ἀλλ' ὁ μετ' αὐτὸν βασιλεύσας Νουμᾶς μετέστησε τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ἐπὶ τὴν χειμερινὴν τοῦ ἡλίου τροπήν. Οὕτω δὲ τὸ ἔτος ἤρχετο παρ' αὐτοῖς κατὰ δεκέμβριον. Ὅτε ὅμως τῷ 47 π. Χ. ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ διὰ τοῦ Ἀλεξανδρέως Σωσιγένους μετερρύθμισε τὸ ἔτος τοῦ Νουμᾶ καὶ ἀπέκοψε τοὺς ἐκ διαλειμμάτων ἐμβολίμους μῆνας, σὺν τῇ καθιερώσει τοῦ ἰουλιανοῦ ἔτους εἰσήγαγε καὶ τὴν παρ' Ἀλεξανδρεῦσι συνήθειαν τοῦ ἄρχεσθαι τὸ ἔτος ἐκ τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Ἀδριανοῦ (117—138) σὺν τῇ ἀποδοχῇ τοῦ ἰουλιανοῦ ἔτους μεταθέσεως τῆς Μετωνίου ἀρχῆς ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν εἰς τὴν ἰσημερίαν τὴν μετοπωρινήν.

Ἡ ἐκκλησία ἀποδεξαμένη τὴν χρονολογίαν ταύτην ἅμα τῇ θεσμοθετήσει αὐτῆς ἐξηκολούθησε καὶ ἐξακολουθεῖ χρονολογοῦσα τὰ ἔτη κατὰ ἰνδικτιῶνας, καὶ διετήρησεν οὕτω θεσμὸν ἀνάγοντα τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἔνκρξιν τοῦ θριάμβου τῆς στρατευομένης ἐκκλησίας λυτρωθείσης ἐκ τῶν διωγμῶν τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου.

Ὁ δὲ ἐμπρησμός, οὗ τὴν ἀνάμνησιν ποιούμεθα, ἦν ὄντως φρικαλέος· φαίνεται ὅμως ὅτι ἐκ παραδρομῆς ἐσημειώθη ἐν τοῖς μηναίοις τὸ ἔτος 450 ἀντὶ τοῦ 460, ὅπερ, τοῦτο, συμφωνεῖ πρὸς τὰ περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τούτου ὑπὸ τῶν βυζαντίνων ἱστορικῶν γραφῇ ἡμῖν παραδοθέντα τάδε· «ἐπὶ Λέοντος τοῦ Α΄, τῷ ἑ (1) ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει

(1) Ὁ Κεδρηνὸς θέλει τῷ δ΄ ἔτει.

φρικωδέστατος ἐμπρησμός, ὃς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, ἀπὸ τοῦ βορείου δηλονότι μέχρι τοῦ νοτίου μέρους τὴν πόλιν διέζωσεν, εἰς μῆκος δὲ διεξῆλθεν ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου· πρὸς δὲ νότον ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ μέχρι τοῦ ναοῦ τῶν μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου· ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ Λαύσου ἄχρι τοῦ Ταύρου τὰ ἐν μέσῳ πάντα κατέκαυσε. . . Διήρκεσε δὲ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὴν πόλιν νεμόμενον ἐφ' ἡμερῶν τεττάκτὼν» (2) (Ζωναρ. βιβλ. ιδ'.)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐν καιρῷ (ἴδε τεῦχος Ι', σελ. 185 καὶ 186 «Ἐκκλ. Ἀληθείας») ἐμνήσθημεν τῆς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ εὐρύνσεως τοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων τῆς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς σχολῆς καὶ παρατάσεως τοῦ χρόνου τῆς ἐν αὐτῇ μαθητείας εἰς ὀκταετίαν. Εὔδηλοί εἰσιν οἱ λόγοι οἱ τὰ μέτρα ταῦτα ὑπαγορεύσαντες καὶ ὑπαγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν εἰς νέας δαπάνας, ἃς ἡ ἐπὶ τὰ κρείττω διαρρύθμισις τῆς ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ διδασκαλίας ἀναγκαίας καθίστησιν. Ἀνάγκη ἦν ἵνα τὸ πνευματικὸν τοῦτο φυτώριον ἀναρθῇ εἰς βαθμὸν ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἐφέσεις τῆς ἐκκλησίας καὶ ἱκανοποιοῦντα τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς ζητούσης ἀεὶ τὸ βέλτιον ἐν τῇ πνευματικῇ διαμορφώσει καὶ καθοδηγούσης τὰ τέκνα αὐτῆς πρὸς τὸ τέλειον διά τε τῆς διδασκαλίας τῶν Θεοσδότων τοῦ εὐαγγελίου ἀληθειῶν καὶ διὰ τῆς πρὸς ἐγκλιμάτισιν καὶ ἐνστερνισμὸν αὐτῶν τελειοτέρας πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Τούτου χάριν ἡ ἐκκλησία ἀείποτε ἐκθύμως περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν φροντιστηρίων ἐπόνησεν, ὑπὲρ δὲ ἱδρύσεως θεολογικῆς σχολῆς καὶ συντηρήσεως καὶ ἀναδείξεως αὐτῆς σπουδαίως ἐμερίμνησεν, ἡγουμένη καὶ δικαίως μεῖζονος μερίμνης ἄξιον εἶναι τὸ φροντιστήριον, ἐν ᾧ οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι καὶ κήρυκες τοῦ θείου λόγου καὶ ποιμένες τῆς ἐκκλησίας πνευματικῶς διαμορφοῦνται καὶ διαπλάττονται· ὅθεν καὶ πρὸ τοῦ ὄγκου τῆς ἀπαιτητῆς νέας δαπάνης δὲν ἀπεδειλίασε, σκεψαμένη ὅτι τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα ἐκτιμῶν τὴν σπουδαιότητα τοῦ πνευματικοῦ τούτου φροντιστηρίου καὶ τὰς ἃς παρέσχε τοῦτο καὶ παρέχει καὶ παρέξει τῇ τε ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑπηρεσίας δὲν θέλει ὀκνήσει νὰ ἐπέλθῃ ἀρωγὸν αὐτῇ πρὸς ὑποβάστασιν τοῦ τῶν δαπανῶν βάρους.

Τῆς γενναίας ταύτης τοῦ εὐσεβοῦς δημοσίου συναρωγῆς καὶ βοηθείας ἀνάγκην λήψεται εὐθὺς ἀμέσως ἡ ἐκκλησία, καθότι ἡ μὲν ἐπέκτασις τοῦ προγράμματος ἐπειγόντως ἐπιβάλλει τὴν φροντίδα οἰκοδομήσεως νέων διὰ παραδόσεις αἰθουσῶν καὶ πρὸς κατοικίαν δωματίων, ἡ δὲ σαθρότης τοῦ ὑπάρχοντος καταστήματος πρὸ καιροῦ ἀναγκαίαν κατέστησε τὴν πρόνοιαν ἀνοικοδομήσεως. Ἡ ἔναρξις ὅμως καὶ ἡ εἰς πέρας ἀγωγὴ τοῦ ἔργου τούτου ἀπαιτεῖ δαπάνας, εἰς ἃς ἡ πασίγνωστος πενία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου ἀδυνατεῖ ν' ἀντιμετωπίσῃ· ἀλλὰ τὴν δυσχέρειαν ταύτην ἐκποδὼν πάντως ποιήσει ἡ ἐγνωσμένη τοῦ εὐσεβοῦς δημοσίου πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν προθυμία, ἧς τρανὰ μαρτύρια προκύπτουσιν ἀνὰ πᾶσαν τοῦ βλέμματος ἡμῶν βιπήν. Διὸ πεποίθαμεν ὅτι τάχιστα νέαν ἔξομεν ἀφορμὴν ἐπαίνου καὶ θαυμασμοῦ τῆς φιλομουσίας τε καὶ γενναιοδωρίας τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν, ἀναγραφομένων ὅ,τι πλείστων εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς.

— Ἐξ ἐπιστολῆς δὲ ληφθείσης τὴν στιγμὴν ταύτην μανθάνομεν ὅτι ὅ τε ἡγούμενος καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες τῆς ἐν Κρήτῃ ἱερᾶς μονῆς Πρέβελι πληροφορηθέντες ἐκ τῶν γραφέντων καὶ πρόσθεν ὑπὸ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» περὶ μελετωμένης οἰκοδομῆς νέου προσαρτήματος ἐν τῇ προκειμένῃ σχολῇ, καὶ ἐπιθυμοῦντες ἵνα τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς συντελέσωσιν εἰς τὸ ἔργον, προσφέρουσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ μεδζήτια ἀργυρᾶ εἰκοσιπέντε. Μνημονεύοντες μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ὡς πρώτης, τῆς συνδρομῆς ταύτης τῶν φιλομούσων πατέρων τῆς μονῆς Πρέβελι, εὐχόμεθα ἵνα ἡ ἀξιεπαίνετος αὕτη πρᾶξις αὐτῶν τύχῃ καὶ ἑτέρων ἐφεξῆς μιμητῶν παρά τε τοῖς πατράσι τῶν ἄλλων μοναστηρίων καὶ λοιπῶν ὀρθοδόξων.

— Ἡ ἐπέτειος τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τῆς Α.Α.Μ. ἑωρτάσθη τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην διὰ διαχύσεων τοῦ λαοῦ, ἐκδηλώσαντος αὐθορμήτως τὴν πρὸς τὸν ἄνακτα ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν αὐτοῦ.

— Χθὲς ἡ Α.Θ.Π. ἐπεσκέψατο τὴν Α. Ὑψ. τὸν πρωθυπουργὸν καὶ τὴν Α. ἐξ. τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργόν, πρὸς οὓς διελέχθη περὶ διαφόρων ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Ἐν τῷ προεκδοθέντι τεύχει ἐμνήσθημεν τῆς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ ἀποστολῆς τοῦ Θεοφιλεστάτου ἁγίου Μυρέων εἰς Ἤπειρον, ὅπως ἀναλάβῃ ἐπιτροπικῶς τὴν πνευματικὴν τοῦ τμήματος ποίμανσιν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, τοῦ διὰ τῆς τελευταίας ὁροθεσίας μείναντος ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν εἰρημένην ἀπόφασιν ἀφίκοντο τῇ ἐκκλησίᾳ γράμματα τοῦ πανιερ. ἁγίου Ἄρτης ἐκτιθέντα ὅτι ἐκ τῶν 117 κωμοπόλεων καὶ χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης 18 περιελήφθησαν ἐν ταῖς κτήσεσι τῆς Ἑλλάδος καὶ 99 ἀπέμειναν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ὑψ. Πύλης, καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν τελευταίων τούτων κωμοπόλεων καὶ χωρίων ἐκλιπαροῦσι τὴν μὴ προσάρτησιν αὐτῶν εἰς ἕτερον θρόνον, ἀλλὰ τὸν καταρτισμὸν αὐτῶν εἰς ἰδίαν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν. Ἡ ἐκκλησία σκεψαμένη ἐπὶ τῆς αἰτήσεως αὐτῶν ταύτης καὶ εὑροῦσα δικαίαν καὶ ἔλλογον, σύναμα δὲ ἰδοῦσα ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῆς Α. Α. Μ. μεινάντων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης ἀρκεῖ εἰς ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν μητροπολίτου, ἐνέκρινεν ἵνα ὁριστικῶς ἀποφασίσῃ περὶ τῆς πνευματικῆς τῶν χριστιανῶν τούτων ἐπιβλέψεως, καὶ δὴ συνοδικῶς τὴν δευτέραν προέδη εἰς τὴν σύστασιν μητροπόλεως ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Νικοπόλεως ἔδραν ἐχούσης τὴν πρὶν μὲν ὁμώνυμον αὐτῇ πόλιν, νῦν δὲ Πρέβεζαν.

(2) Τὸ συναξάριον λέγει ὅτι ἑπτὰ ἡμέρας ἐνέμετο τὸ πῦρ τὴν πόλιν!

Αὐθημερὸν μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐπειδὴ τὸ ἀρτισύστατον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐπαρχίας ἀπήτει εἰς διοίκησιν ἀρχιερέα πεπειραμένον καὶ δεδοκιμασμένον, ὑποψήφιοι ἐτέθησαν οἱ παν. ἅγιοι Χίου καὶ Αἴνου καὶ ὁ θεοφ. ἅγ. Μυρέων· κανονικῶν δὲ ψήφων γενομένων πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ διαπιστευθησομένου τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον τῆς μητροπόλεως ταύτης, ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὑποψηφίων ἐξελέγη ὁ παν. ἅγ. Χίου κ. Ἀμβρόσιος.

—Ψήφοις κανονικαῖς προήχθη σήμερον εἰς μητροπολίτην Χίου ὁ ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Γαλατᾷ ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ.Νικολάου Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μυρέων κ. Ἀμβρόσιος, γενομένων συνυποψηφίων αὐτῷ τῶν Θεοφιλ. ἁγ. Ἀμφιπόλεως κ. Ἰακώβου καὶ Σιὼν κ. Γρηγορίου.

—Μετὰ λύπης ἡ ἐκκλησία πληροφορεῖται ὅτι πρόκριτοί τινες τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὁμογενῶν κοινοτήτων ἀξιοῦσιν ἵνα τὰ ταμεῖα τῶν ἐκκλησιῶν ὑποβαστάζωσιν ἅπαντα τὰ βάρη τῶν κοινωτικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων, καὶ παρεκκλίνουσιν εἰς πλεῖστα καθ' ἑκάστην ἄτοπα προκαλούμενα ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν κοινωτικῶν τούτων ὑποχρεώσεων καὶ ἀναγκῶν. Ἔν τισι δὲ μέρεσιν εἰς τοσοῦτον ἐπιλησμοσύνης τῶν πάντων προβαίνουσιν, ὥστε ἀξιοῦσι τὴν ἐκκλησίαν γενέσθαι ὄργανον πιέσεως τῶν χριστιανῶν πρὸς ἀναδοχὴν τῶν εἰρημένων ὑποχρεώσεων, ἃς ἐννοοῦσι νὰ καταλογίσωσιν εἰς τινας αὐτῶν. Τὴν τοιαύτην ἔκθεσμον, ἣν οὗτοι ποιοῦνται, τοῦ ὀνόματος τῶν ἐκκλησιῶν ἀνάμιξιν εἰς καθήκοντα ἀλλότρια μετ' ἀγανακτήσεως ἀποκρούουσα ἡ τοῦ Χριστοῦ Μ. ἐκκλησία διεκδηλοῖ τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀπονοίᾳ ἐνίων χωρούντων καὶ μέχρι ἀρνήσεως τῶν ἐπικηδείων τοῖς τεθνεῶσι δεήσεων, ὅπως ἐκβιάσωσι τοὺς συγγενεῖς τούτων εἰς πληρωμὴν τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀναλογοῦντος τῷ θανόντι μέρους τῶν διαληφθεισῶν ὑποχρεώσεων. Καταδικάζουσα οὖν διαρρήδην τὰς τοιαύτας πράξεις, συνίστησι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀποχὴν καὶ ὑπομιμνήσκει πᾶσιν ὅτι ὀφείλουσι δι' ἄλλων μέσων καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου νὰ εἰσπράττωσι τὰ διὰ τὰς ἄλλας κοινωτικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις ἀναλογοῦντα ἑκάστῳ τέλη· ἄλλως δὲ αἱ πρόσοδοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ταμείων πρώτιστα μὲν δέον νὰ δαπανῶνται ἐπὶ τὴν συντήρησιν καὶ εὐπρέπειαν τῶν ἱερῶν ναῶν, τὸ δὲ περίσσευμα αὐτῶν χρησιμοποιῆται ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τῆς πρὸς ἄλλα παρ' αὐτὰ διαθέσεως τῶν προσόδων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκθέσμου, ὡς προείρηται, οὔσης.

—Γνωσθέντος ὅτι ἡ Α.Παν. ὁ μητροπολίτης Πετρουπόλεως κ. Ἰσίδωρος ἑορτάζει σήμερον τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ ποιμαντικοῦ αὐτοῦ βίου, ἡ ἐκκλησία τηλεγραφικῶς ἐξέφρασεν αὐτῷ τὰς προσηκούσας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εὐχὰς αὐτῆς καὶ συγχαριτήρια.

—Ἐγράψαμεν ἤδη κατακρίναντες τὴν δυσνόμαστον διαγωγὴν τῶν ἐν Ῥολόβῳ τῆς ὑποδιοικήσεως Ἀβρὲτ-χισὰρ Βουλγαροουνιτῶν ζητησάντων ἵνα βίᾳ ἁρπάσωσι τὸ ἐν Καρδὰχ ἡμέτερον μοναστήριον τὸ ἐπιλεγόμενον Κεσισλίκ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐξακολουθοῦσιν ἐμμένοντες ἐν τῇ κακίᾳ τῶν προθέσεων αὐτῶν καὶ διοργανοῦσι νέας ἐπιθέσεις, ἐδέησεν ἵνα γένωνται ὅπου δεῖ τὰ προσήκοντα διαβήματα, ὅπως διὰ τοῦ νόμου περισταλῶσι καὶ συνετισθῶσιν οἱ ταραξίαι καὶ ἁρπαγες οὗτοι.

—Ἐτελεύτησε τῷ παρελθόντι σαββάτῳ κηδευθεὶς τὴν ἐπιοῦσαν ἐν Χάλκῃ ὁ δομέστιχος τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας Κωνσταντῖνος Γ. Σαββόπουλος, ἐπὶ εἰκοσαετίαν σχεδὸν διατελέσας ἐν τῇ θέσει ταύτῃ. Ὁ μακαρίτης ἦν εἷς ἐκ τῶν δοκίμων παρ' ἡμῖν μουσικοδιδασκάλων.

—Ἐπανειλημμένως συνέστησεν ἡ ἐκκλησία τῇ συναξει τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους τὸ καθῆκον, ὅπερ αὕτη ἔχει τοῦ μὴ ἐπιτρέπειν μηδενὶ τῶν ἐν Ἄθῳ μοναζόντων ἵνα ἐξέρχηται τοῦ Ὄρους ἄνευ γνώσεως καὶ ἐγκρίσεως τῆς ἐκκλησίας. Δυστυχῶς αἱ συστάσεις αὗται δὲν ἐτηρήθησαν μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἀκριβείας, καὶ μετὰ λύπης αὕτη ἐπληροφορήθη ὅτι μοναχοί τινες ἐξ Ἄθω διατρέχουσι πόλεις τῆς Εὐρώπης ἀργυρολογίας χάριν· ὅπερ δὲ λυπηρότατον καὶ ἐπιψογώτατον, ἔνιοι αὐτῶν ἀποκομίζουσιν ἐν ταῖς περιπλανήσεσιν αὐτῶν ταύταις καὶ κειμήλια ἐν χειρογράφοις ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ὄρους θησαυρῶν, ὧν τὴν ἀπεμπόλησιν οἱ ἱερόσυλοι οὗτοι καταπολμῶσι. Βαρυθύμως ἐνωτισαμένη ταῦτα ἡ ἐκκλησία ἔγνω ἐκ καθήκοντος ἵνα συνοδικῶς σκεφθῇ περὶ καταπαύσεως τῶν τοιούτων καταχρήσεων, αἵτινες οὐ μικρὸν μῶμον προσάπτουσιν ἐν γένει εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα ἀνυπολογίστου ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς ζημίας παραίτιοι γινόμεναι. Ἐπειδὴ δὲ διὰ συστάσεων καὶ προτροπῶν οὐδὲν ἄχρι τοῦδε κατωρθώθη, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα πᾶς μοναχός, ὅστις ἄνευ εἰδήσεως καὶ ἀδείας τῆς ἐκκλησίας ἀπομακρυνθῇ τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, ὑποβάλληται, ὡς καὶ ὁ ἐπιτρέψας αὐτῷ τοῦτο, εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν τὴν καθαίρεσιν, καὶ ἐκδιώκηται διὰ παντὸς τοῦ ἁγίου ὄρους· παρακληθῇ δὲ καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἵνα διατάξῃ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ διπλωματικοῖς καὶ προξενικοῖς αὐτῆς πράκτορσιν ὅπως συλλαμβάνωσι πάντα μοναχὸν περιπλανώμενον ἄνευ ἀδείας τῶν πατριαρχείων καὶ ἀποστέλλωσιν αὐτὸν ἐνθάδε· προσκληθῶσι δὲ τελευταῖον καὶ αἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὁμογενεῖς κοινότητες ἵνα διενεργῶσι τὴν ἄμεσον ἀποπομπὴν τῶν ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας παρ' αὐταῖς μεταβαινόντων μοναχῶν. Αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐκοινοποιήθησαν δι' ἐπιστολῆς τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν σύναξιν τοῦ ἁγίου Ὄρους.

ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ

Τῇ 30 αὐγούστου, ἡμέρᾳ κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 10 π. μ. εὐρωπαϊστί, τελεῖται ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Μ. τοῦ γενους σχολῆς ἡ ἐναρκτήριος τελετὴ τῶν μαθημάτων τοῦ ἀρχομένου νέου σχολικοῦ ἔτους 1881—1882· ἀναγνωσθήσεται δὲ κατ' αὐτὴν καὶ ἡ ἔκθεσις τῆς ἐφορίας περὶ τῆς ὑλικῆς καταστάσεως τῆς Μ. τοῦ γένους σχολῆς κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος 1880—1881.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς σχολῆς

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ | 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881 | ΤΕΥΧΟΣ ΙΕ΄

ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΓΡΑΠΤΩΝ ΠΕΡΙΣΥΝΑΓΩΓΗ

ΗΤΟΙ

ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΥ ΚΥΜΙΝΙΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΥΣΙΩΣΕΩΣ ΕΝ ΤΗ ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Τί τὸ μεταλαμβανόμενον (*)·

Πρὸς δὲ τοὺς λεγοντας κατά τι ἀπειρίαν περιγραπτοῦ ῥητέον ὡς ἡμεῖς οὐκ αὐτὸ, ὅπερ καὶ ἀνωτέρω ὑπέστημεν εὐκαίρως εἰπεῖν, τοῦτο ἐκεῖνο τὸ ἧδη ἅπαξ προσενεχθὲν εἰς θυσίαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς κυριακὸν σῶμα, ὑπὲρ οὗ καὶ ἐλέγετο τό· «ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ», τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν καὶ ἀναληφθὲν καὶ ἐν δεξιᾷ καθῖσαν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, τοῦτο αὐτὸ καὶ νῦν αὐτοῖς τοῖς ὀδοῦσι καταναλίσκομεν, ἄπαγε! ἄλλως γὰρ οὐχ ἅπαξ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ πολλάκις καὶ μυριάκις ἔπασχεν ἂν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου Χριστός· ἀλλ' οὐδέ τις ἐγεύσατό ποτε τούτου τοῦ σώματος, ὅτι «οὐκ ἐγκαταλείψεις, φησὶ, τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν» (ψαλμ. ιε΄, 10· Πράξ. β΄, 27). Ὅθεν καὶ ὁ ἀσματογράφος· ἡ γὰρ σάρξ σου, φησὶν, οὐκ οἶδε διαφθορὰν, οὐδὲ ἡ ψυχή σου τῷ ᾅδῃ ξενοπρεπῶς ἐγκαταλέλειπται· οὐδὲ ἔστι δυνατὸν τὸ ἅπαξ ἀπαθανατισθὲν καὶ ἀπαφθαρτισθέν τινος αὖθις πάθος ἐν πείρᾳ γενέσθαι. Ὅθεν καὶ ὁ ἀπόστολος· «Χριστὸς ἐγερθεὶς, φησὶν, ἐκ νεκρῶν οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύσει· ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ Θεῷ»· καὶ ὁ Κύριος, «τοῦτο ποιεῖτε, φησὶν, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Οὐκ ἄν ποτε δὲ ἀνάμνησις τὸ μυστήριον ἦν αὐτοῦ ἐκείνου, οὗ ἦν ἀνάμνησις, καὶ νῦν πάσχοντος. Οὔκουν αὐτὸ τοῦτο ἐκεῖνο τοῖς ὀδοῦσι καταναλίσκομεν, οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ εἰς αὐτὸ τοῦτο μεταβληθὲν καὶ ἓν ἀριθμῷ καὶ ταὐτὸν αὐτῷ γενόμενον· ἓν γὰρ, φησὶν, ἐστὶ τὸ σῶμα καὶ αἷμα, καὶ μία ἡ θυσία καὶ οὐ πολλαί.

Ἀπορία. Ἀλλὰ πῶς ἂν, τις φαίη, πολλῶν πολλαχοῦ προσφερόντων, μία τῷ ἀριθμῷ γένοιτο ἡ θυσία ἐν τῷ παντὶ βίῳ καὶ οὐ πολλαί; ἢ πῶς ὅλως ἓν ἀριθμῷ τὰ πολλὰ τῷ ἀριθμῷ;

Λύσις. Μενοῦν γε τῷ ἀριθμῷ ἕν ἐστιν ἡ τοιαύτη τῶν πολλῶν πολλαχοῦ προσφερομένη θυσία· μὴ γὰρ ἰδικὴν ἕνωσιν ἐννοήσωμεν· εἷς γάρ ἐστιν ὁ Χριστὸς καὶ οὐ πολλοὶ, καὶ μία ἡ τούτου ὑπόστασις ἐν δύο φύσεσι καὶ οὐσίαις γνωριζομένη τε καὶ πιστευομένη, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος· τὸ δὲ πῶς, εἴρηται ἀνωτέρω παρὰ τοῦ θεοσόφου Νικολάου τοῦ Καβασίλα. Τῷ τὰ πολλὰ ταῦτα εἰς ἓν τῷ ἀριθμῷ, καὶ τὸ αὐτὸ μεταβάλλειν τὸ πανακήρατον, φημὶ, σῶμα καὶ αἷμα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἑκάστη ἑκασταχοῦ θυσία ταὐτίζεται καὶ ἓν ἀριθμῷ γίνεται τῷ αὐτῷ, καὶ ἀλλήλαις ταὐτίζονται πάντως καὶ ἕν εἰσί τε καὶ γίνονται τῷ ἀριθμῷ πᾶσαι πάσαις κατὰ τὸ γεωμετρικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα: τὰ τῷ αὐτῷ ταὐτὰ, καὶ ἀλλήλοις ταὐτά· καὶ οὕτως ἓν ἔσται τὸ σῶμα καὶ αἷμα, καὶ μία ἡ θυσία καὶ οὐ πολλαί. Ἔχω δὲ καὶ δι' ὑποδειγμάτων τινῶν σκιαγραφεῖν τὴν ἀλήθειαν παρὰ τῶν πατέρων λαβὼν καὶ παρ' αὐτῆς πραὔργου τῆς αἰσθήσεως καὶ κοινῆς ὑπολήψεως· καὶ ἵνα τὰ λοιπὰ παραβράμω, ἐπειδὴ Λόγος ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἥλιος λέγεται δικαιοσύνης, ἀπὸ τῶν καταλλήλων σοι τούτων ὑποδειγμάτων σκιαγραφήσω τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν.

Ὃν τρόπον, καίτοι πολλῶν ὄντων ἀριθμῷ τῶν ἀκροατῶν, ὅμως ὁ αὐτὸς τῷ ἀριθμῷ πᾶσιν ἐνηχεῖ λόγος καὶ μερίζεται ἀμερίστως· ὅστις καὶ εἷς ἐστι καθ' ἑαυτὸν τῷ ἀριθμῷ καὶ τῇ φύσει, ἀφ' ἑνός τε προερχόμενος στόματος, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἔχων νοῦν· ἐν ταὐτῷ δὲ συμπληθύνεται καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀκροατῶν, καὶ διαιρεῖται ἀδιαιρέτως· καὶ ἐν τῷ λέγοντι δέ ἐστιν ὁ αὐτὸς ἑνικῶς, καὶ ἐν τοῖς ἀκούουσιν ἐν ταὐτῷ ὑπάρχει πληθυντικῶς, καὶ ὅλος ἐστὶν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ λέγοντι καὶ ὅλος ἐστὶν ὁ αὐτὸς ἐν ἑκάστῳ ἰδίᾳ τῶν ἀκουόντων, καὶ πάντες οἱ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀκροατῶν ὄντες λόγοι, ἐν τῷ λέγοντι οἱ αὐτοὶ τῷ ἀριθμῷ ὄντες, καὶ ἀλλήλοις τῷ ἀριθμῷ εἰσιν οἱ αὐτοί· καὶ εἷς ἐστιν οὗτος τῷ ἀριθμῷ καὶ τῇ φύσει (μὴ γάρ μοι νόει τὸ πλῆθος ἰδίᾳ τῶν ἀκουόντων ὁμολογουμένως ὄντων πολλῶν) ὁ ἐν τῷ λέγοντι καὶ ἐν τοῖς ἀκούουσι λόγος· ἢ καθάπερ (ἵνα καὶ τῷ τοῦ Καβασίλα χρήσωμαι παραδείγ-

(*) Συνέχεια (ἴδ. Ἐκκλ. Ἀληθείας τεύχ. ΙΔ΄) καὶ τέλος.

ματι), εἰ πολλὰ κάτοπτρα τεθείη ὑπὸ τὸν ἥλιον, πάντα μὲν λάμπει καὶ ἀκτῖνας ἀφίησι καὶ δόξεις πολλοὺς ἡλίους ὁρᾶν, εἷς δέ ἐστιν ἀληθῶς ὁ ἐν πᾶσιν ἀστράπτων ἥλιος, οὕτω, φησί, καὶ ὁ μόνος ἅγιος εἰς τοὺς πιστοὺς χεόμενος ἐν πολλαῖς μὲν φαίνεται ψυχαῖς καὶ πολλοὺς δείκνυσιν ἁγίους, ἔστι δὲ εἷς καὶ μόνος ἅγιος οὐδὲν ἧττον εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός· ἐγκατέσπειρε καὶ γὰρ ὁ Θεὸς τῇ φύσει καὶ ὑπερφυῶν ἀπεικάσματα, ἵνα κατὰ τὸν ἀπόστολον τὰ ἀόρατα καὶ ὑπερφυῆ μυστήρια τοῦ Θεοῦ τοῖς ποιήμασι καὶ διὰ τῶν ποιημάτων νοούμενα καθορῶμεν, καὶ πιστεύσωμεν ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ποδηγούμενοι τὰ μὴ ὁρώμενα, καὶ σωζώμεθα· εἰ δὲ μηδὲ τούτοις καὶ τοῖς ὁμοίοις ὑποδείγμασιν ἠρεμήσει σου ἡ διάνοια φυσικοῖς οὖσι καὶ αἰσθητοῖς, ὑπὲρ καταληψιν δὲ τὸ μυστήριον, δυσωπείτω σε τῇ μὲν ἡ παράδοσις, τῇ δὲ ἡ εὐσέβεια, καὶ τὸ λεῖπον ἡ πίστις ἀναπληρούτω· οὐ γὰρ μόνον φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμεθα, ἀλλὰ καὶ εὐσέβειαν ἐπιγραφόμεθα· ὥσπερ δὲ φιλοσόφου ἴδιον τὸ μηδὲν ἄνευ λόγου καὶ ἀποδείξεως παραδέχεσθαι καὶ μηδὲν ἁπλῶς μετὰ πίστεως, οὕτω καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἴδιον τὸ πάντα μετὰ πίστεως παραδέχεσθαι καὶ μηδὲν ἁπλῶς μετ' ἀποδείξεως.

Εἰ οὖν καὶ αὐτοὶ μὴ μόνον φιλοσοφεῖν μέλλομεν, ἀλλὰ καὶ εὐσεβεῖν, ὥσπερ τὰ τῆς φιλοσοφίας στέργομεν μετ' ἀποδείξεως, οὕτω καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας ἀποδεξόμεθα μετὰ πίστεως· ἐὰν οὖν ἐγὼ ἀδιστάκτως πιστεύσω τῇ ἀληθείᾳ καὶ μὴ εἰδὼς τὰ ὑπὲρ ἐμὲ εἰλικρινῆ, καυχήσομαι τῇ πίστει καὶ σωθήσομαι καὶ μακαρισθήσομαι μετὰ τῶν μὴ εἰδότων μέν, πιστευσάντων δέ· ἐὰν δὲ ἀπιστήσω διὰ τὴν ἄγνοιαν, τί μοι κέρδος μετὰ τῶν ἀπίστων κατακριθησομένῳ; ὁ γὰρ πιστεύσας, φησί, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, οὐχ ὁ ἐγνωκὼς καὶ καταμαθών· καὶ πάλιν· ὁ δὲ ἀπιστήσας, φησί, κατακριθήσεται, οὐχ ὁ ἀγνοήσας καὶ μὴ συνείς (Μάρκ. κεφ. ις', 16) διὰ τὸ ὑπὲρ λόγον εἶναι καὶ ὑπὲρ κατάληψιν τὰ τῆς πίστεως.

Οὐκοῦν ἀμφότερα σὺν τῷ καλῷ μετιτέον καὶ λόγον ζητεῖν ἐν οἷς ἐγχωρεῖ, καὶ πίστιν ὁμοίως ἐν οἷς ὁ λόγος οὐκ ἐφικνεῖται· οὔτε γὰρ πᾶσι πιστεύειν ἁπλῶς ἀκίνδυνον, ὥστε καὶ τοῖς ψευδέσι καὶ ἀπιθάνοις, οὔτε λόγον ἐν πᾶσι ζητεῖν οὕτως, ὥστε εἴ τι κρεῖττόν ἐστι λόγου, τοῦτο μηδὲ εἶναι ὅλως ὑποτοπάζειν· ἀλλ' ἐν οἷς μὲν ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἐπιδέχεται λόγον, τὰ τοιαῦτα κρίνειν καὶ δοκιμάζειν καλόν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναγκαῖον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν, ἵνα μὴ καὶ τοῖς τυχοῦσιν ὑποπέσωμεν δόγμασι καὶ τοῖς τῶν αἱρετικῶν ὄθλοις· ἐν οἷς δὲ τὰ πράγματα κρείττω ἐστὶν ἢ κατὰ λόγον, ἐν τούτοις ἡγείσθω μὲν πίστις, οὐχ ἁπλῶς δὲ ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης δοκιμάσεως. Ἐπειδὴ γὰρ παρὰ πᾶσι τοῖς πιστεύειν ἐθέλουσιν ὁμολογεῖται κοινῶς ἡ θεία γραφὴ παλαιά τε καὶ νέα καὶ ὅσα ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία κοινῇ πρεσβεύει, δοκιμάζειν χρὴ τὰ πιστευθησόμενα, καὶ εἰ μέν τινα τῶν ἐμφερομένων εἰσὶ ταῖς θείαις γραφαῖς ἢ τῶν τοιούτων ἤρτηνται καὶ τούτοις ἐμπεδοῦνται τοῖς θείοις καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασι, καὶ ὅλως ὧν ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία πρεσβεύει ταῦτα πάντα, εἰ καὶ κρείττονα λόγου, ὅμως ἀναμφιλέκτως ὡς ἀληθῆ πιστευτέα καὶ ἀποδεκτέα, τὰ δὲ παρὰ ταῦτα πάντα ὡς ψευκτέα καὶ παραπεμπτέα, κἂν τισι καὶ τὰ παναληθέστατα εἶναι δοκῇ.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς εἰς Βλαχίαν, ὁπόθεν καὶ γέγραφας τὴν ἐπιστολὴν ἰανουαρίου ιϐ', καὶ οὐχ ὡς εἰς πόλιν Μουσῶν, ὁπόθεν καὶ πέπομφας τὴν ἐκεῖσε γραφεῖσαν ἐπιστολὴν ἐγχειρισθεῖσαν ἡμῖν σεπτεμϐρίου ιη' (ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν παροιμίαν γλαῦκα εἰς Ἀθήνας φωραθῶμεν ἐμπορευόμενοι), περὶ τοῦ προκειμένου προϐλήματος, ὡς ἐν ἐπιστολῇ εἴδει, αἰτήσαντι ἐπῆλθεν εἰπεῖν. Σὺ δέ μοι, τέκνον ἐν Χριστῷ περιπόθητον, μηκέτι τοῖς τοιούτοις τοῦ λοιποῦ συναπάχθητι λόγοις, ὅτι ὁμιλίαι κακαὶ φθείρουσιν ἤθη χρηστά· βασκανία γὰρ φαυλότητος κατὰ τὸν εἰπόντα ἀμαυροῖ τὰ καλὰ, καὶ ῥεμϐασμὸς ἐπιθυμίας τῶν τοιούτων παραλόγων ζητημάτων μεταλλεύσει νοῦν ἄκακον· ἡ γὰρ πίστις κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ) συγκατάθεσίς ἐστιν ἀδιάκριτος τῶν ἀκουσθέντων ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἀληθείας τῶν κηρυχθέντων Θεοῦ χάριτι, ὥστε κρεῖττον μετὰ τῶν ἀπεριέργως πιστευόντων μακαρίζεσθαι ἢ μετὰ τῶν περιέργως ζητούντων ἐπιτιμᾶσθαι· μὴ γὰρ εἴπωμεν καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἀμφισϐητοῦντος Διδύμου τό· «ἐὰν μὴ εἴδω, οὐ μὴ πιστεύσω», ἵνα μὴ οὐ μόνον ἐπιτιμηθῶμεν, ἀλλὰ μηδὲ τῆς αὐτοψίας ἀξιωθῶμεν· πολὺ γὰρ τὸ μέσον τοῦ τε Θωμᾶ καὶ ἡμῶν, καὶ τοῦ τότε καιροῦ καὶ τοῦ νῦν· μηδὲ ἀπιστήσωμεν τοῖς θεασαμένοις, μήποτε οὐ μόνον ὀνειδισθῶμεν τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν, ἀλλὰ μηδὲ τῆς αὐτοψίας ἀξιωθῶμεν, διὰ τὰς ῥηθείσας αἰτίας· μὴ εἴπωμεν· «ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ», ἵνα μὴ μόνον ὡς ἀνόητοι καὶ ϐραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται, κατηγορηθῶμεν, ἀλλὰ μηδὲ τῆς ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν περὶ αὐτοῦ ἀναπτύξεως ἀξιωθῶμεν, διὰ τὰς ῥηθείσας αἰτίας· μηδὲ εἴπωμεν· κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἵνα μὴ μόνον ἀφωνίαν καταδικασθῶμεν, ἀλλὰ μηδὲ λαλεῖν ἔτι τοῦ λοιποῦ συγχωρηθῶμεν, διὰ τὰς ῥηθείσας αἰτίας. Πάντας μὲν γὰρ ἀδύνατον αὐτόπτας καὶ αὐτοθεατὰς καὶ ἱστορας γενέσθαι τῶν μυστηρίων, πάντας δὲ ἀναγκαῖον σωθῆναι πιστεύσαντας· πιστεύσωμεν οὖν καὶ αὐτοί, ὡς ὁ Ἀϐραάμ, ὡς ὁ ἑκατόνταρχος, ὡς ἡ Χαναναία, ὡς ὁ λοιπὸς ἅπας ὁ τῶν ἁγίων χορός· ὅτι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καὶ χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. Σὺ δέ μοι ἀνάγνωθι τὸν μακάριον Παῦλον (ἐν κεφαλ. ιά τῆς πρὸς Ἑϐρ. ἐπιστολ.) καὶ γνῶθι ὅσα καὶ οἷα τὰ τῆς πίστεως ἐκτίθεται κατορθώματα, ὧν τὴν αἰτίαν πάντως τοῖς μὴ πιστεύουσιν ἐπακολουθήσει· πιστεύσωμεν τοιγαροῦν καὶ αὐτοὶ πᾶσι τοῖς τῆς πίστεως δόγμασι καὶ πάντα παραδεξώμεθα, ὡς παρέδωκαν αὐτὰ ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου καὶ τοῦ εὐαγγελίου· μέχρι γὰρ τίνος καὶ ζυγομαχοῦμεν περὶ τῶν ἐν τοσούτοις ἔτεσι τοσαυτάκις καὶ ὑπὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων συνόδων, φωστήρων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας

καὶ ἁγιωτάτων ἀνδρῶν μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας ἐξετασθέντων καὶ δοκιμασθέντων καὶ ἀποφανθέντων; ἵνα μὴ καὶ χώραν ὅλως δῶμεν τῷ πονηρῷ καὶ τοῖς ἐξαπατᾶν γλιχομένοις τὰς τῶν ἀκεραιοτέρων ψυχάς.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. Σὺ δέ μοι, τέκνον παμφίλτατον, μὴ ἐπιλάθῃ τῆς εὐτελείας ἡμῶν πρὸς σωτηρίαν, καὶ μεγάλαι σοι χορηγηθήσονται τούτου γε ἕνεκα παρὰ Θεοῦ ἀμοιβαί· εἴθε δέ μοι γένοιτο καὶ νῦν καὶ εἰς ἔπειτα τῆς εὐκταίας σοι θέας ἀξιωθῆναι. Τὸν μακαριώτατον καὶ τὰ πάντα σοφώτατον καὶ ἁγιώτατον ἡμῶν αὐθέντην καὶ δεσπότην γονυκλιτῶς προσκυνῶ καὶ τὴν ἁγιαστικὴν αὐτοῦ ἀσπάζομαι δεξιάν, ἐξ αὐτῆς τὸν ἁγιασμὸν ἀρυόμενος, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀξιωθείην ποτὲ σεβεσμιωτάτης καὶ θέας καὶ ὁμιλίας, καὶ εὐτυχήσαιμι τοῦτο παρὰ Θεοῦ. Πρὸς δὲ τὸν ἐλλογιμώτατόν μοι καὶ προσφιλέστατον μέγαν διερμηνευτὴν κύριον Σπαντωνάκην ἀμφοτέραις ἐν Χριστῷ περιπτύσσομαι, καὶ τὴν μακαρίως αὐτῷ προσφοιτῶσαν χορείαν.

Τὸ παρὸν σχέδιον δοκιμαζέτω σου ἡ σύνεσις, ὡς εἰκός, καὶ εἴ τι δοκεῖ χρήσιμον εἶναι, κοινολογείτω· εἰ δ' οὔ, σιγῇ παραδότω, καὶ τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων τὴν διόρθωσιν ἐν κρίσει καὶ δοκιμασίᾳ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν γραφῇ δηλωσάτω· οὐ γὰρ αἰσχύνομαι μανθάνειν ἅπερ οὐκ οἶδα· αἶσχος γάρ, φησὶ, μή τι μαθεῖν ἐθέλειν· τὸ ἐναντίον αἶνος.

Ὁ ἐλάχιστος ἐν σπουδαίοις καὶ σός ποτε χρηματίσας, εἰ καὶ εὐτελὴς, ὅμως εἶπω, καθηγητὴς

Σεβαστὸς Τραπεζούντιος ὁ Κυμινίτης

ᾳχπζ', ὀκτωβρίου ε'.

ΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ

ὑπὸ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ

ἀρχιμανδρίτου (*)

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῆς τροφῆς τῶν μοναχῶν, καὶ ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς Θεόδωρος παρέχει ἡμῖν κατάλογον αὐτῶν, ὃν χάριν περιεργίας ἀναφέρομεν. Ἐν πρώτοις ἀπηγορεύετο ἡ κρεωφαγία, διὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ ποινὴ κατὰ κρέα λαθροφαγήσαντος ἐκτὸς ἀνάγκης (α)· εἶτα δὲ ὡς τροφαὶ ἐπιτρεπόμεναι τοῖς μοναχοῖς ἀναφέρονται ἰχθῦς, ὠά, τυρὸς, ὄσπρια· ποτὰ δὲ οἶνος καὶ εὔκρατος συνιστάμενος ἐκ πεπέρεως, κυμίνου καὶ ἀνίσου θερμοῦ (β). Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀπὸ τοῦ πάσχα μέχρι τῶν ἁγίων πάντων ἡμέρας κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Στουδίτου ἔτρωγον οἱ μοναχοὶ δύο μαγειρίας λάχανον καὶ ὄσπριον μετ' ἐλαίου, χρώμενοι ἅμα καὶ ἰχθῦσι, τυρῷ καὶ ὠοῖς· εἰς δὲ τὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων τεσσαρακοστὴν ἐνήστευον ἀπὸ τυροῦ καὶ ἰχθύων ἐκτὸς τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς οὐκ ἐψάλλετο ὥρα· αὐτὸ τοῦτο ἐποίουν καὶ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἐν ᾗ μάλιστα διὰ τὴν ὀμικρότητα τῶν ἡμερῶν ἐμονοσίτουν, πίνοντες μόνον τρὶς, τὸ ἄριστον ἓν καὶ ὀψὲ δύο. Ἐν τῇ ἁγίᾳ δὲ καὶ Μ. τεσσαρακοστῇ ἐπίσης ἐμονοσίτουν καὶ μάλιστα ἐξηροφάγουν ἐν τῇ ἐννάτῃ, καὶ οὐδὲ οἶνον ἔπινον πλὴν σαββάτου καὶ κυριακῆς· καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην καὶ μέσην ἑβδομάδα ἤσθιον μονοτρόπως φάβα ἑξεστὸν καὶ ἁλμαίαν χωρὶς ἐλαίου καὶ ἰσχάδας, εἰ τύχοι δὲ, καὶ κάστανα καὶ ἀπίερθα καὶ δαμασκηνά· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, τρίτην, πέμπτην καὶ ἕκτην ἔτρωγον κόκκους ἑξεστοὺς καὶ ἁλμαίαν καὶ ὄσπριον μετὰ καρύου τριπτοῦ, ἄνευ ὅμως ἰσχάδων καὶ ἄλλων ὀπωρῶν· ἐκτὸς τούτων ἀνενδοιάστως ἔτρωγον καὶ ὀστρακοδέρματα ἀνόστεά τε καὶ ταρίχια, οὐχὶ ὅμως καὶ ἰχθῦς πλὴν τοῦ σαββάτου τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς κυριακῆς τῶν βαΐων. Τέλος κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα, εἰ δυνατὸν, οὐδὲν ἔτρωγον· ἐὰν δὲ τοῦτο ἦν ἀδύνατον, τὴν μὲν δευτέραν, τρίτην, τετάρτην καὶ παρασκευὴν ἔτρωγον τὰ βρώματα τῆς πρώτης ἑβδομάδος, τὴν δὲ ἁγίαν πέμπτην ἤσθιον μαγειρίαν ὀσπρίου μετὰ καρύου τριπτοῦ καὶ ζεστὰ κουκία· κατὰ δὲ τὸ ἅγιον καὶ μέγα σάββατον, ἐν ᾧ καὶ μόνῳ ἐνήστευον, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ λυχνικοῦ ἀρχομένου ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης, ἤσθιον τυρὸν, ἰχθῦς καὶ ὠά (α). Πάντες οἱ μοναχοὶ ἔτρωγον κοινῶς ἀπερχόμενοι εἰς τὴν τράπεζαν κατὰ στίχους φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς τὰ κουκούλλια, ἀναγινώσκοντος τοῦ ἀναγνώστου.

Ἑτέρα οὐχ ἧττον σπουδαία ἐνασχόλησις τῶν μοναχῶν καὶ κατὰ τὰς μοναχικὰς διατάξεις Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ἦν ἡ ἐργασία, ἀνάλογος πάντοτε τῇ καταστάσει τοῦ ἀσκοῦντος. Ἐκτὸς τῆς περὶ τὰ γράμματα ἐνασχολήσεως οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου ἐνησχολοῦντο (β) καὶ περὶ ἄλλας τέχνας, ὡς τὴν γεωργικὴν, ἀμπελουργίαν, σκυτοτομικὴν, ὑφαντικὴν, τεκτονικὴν, ραπτικὴν (γ) κτλ. ὁριζομένων τῶν καθηκόντων καὶ ἐπιβαλλομένων διαφόρων ποινῶν ἐπὶ τῇ ὀλιγωρίᾳ αὐτῶν. Οὕτω π. χ. ἀπηγορεύετο ἐν γένει πᾶσα

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος Δ').

(α) Ἴδ. Migne ἔν. ἀν. σελ. 1748.

(β) Ὑποτύπωσις §. 30.

(α) Ἴδε ὑποτύπωσιν § 29, 30· καὶ Κατήχ. χρονικὴν § 9.

(β) Ἰδοὺ πῶς ὁ ἕτερος τῶν βιογράφων, ἔνθ. ἀν. περιγράφει τὴν περὶ τὰ γράμματα ἐνασχόλησιν τῶν στουδιτῶν. «Καὶ ἦν ἀληθῶς ὁ εὐπρεπέστατος οὗτος χῶρος οἷά τις ποικίλος καὶ εὐθαλὴς παράδεισος, ἐκ παντὸς γένους φυτῶν λογικῶν ἐν ἑαυτῷ περιέχων, ἐν οἷς πᾶν εἶδος ἐπιστήμης ὥσπερ τις καρπὸς πέπειρος χρησίμως ἐθεωρεῖτο· μετὰ γὰρ τῆς εἰς ἄκρον κοινοβιακῆς εὐταξίας καὶ τῆς πρακτικῆς ὡς ἔνι φιλοσοφίας, οὐδὲ τῶν λογικῶν ἀμέτοχοι καθεστήκεσαν τεχνῶν· ἀλλὰ καὶ γραμματικῆς παρ' αὐτοῖς ἐφιλοπονεῖτο κατόρθωσις, δι' ἧς ἥ τε πρὸς τὸ γράφειν ὀρθῶς ἐγγίγνεται τοῖς πεπονηκόσιν εἴδησις καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἐντυποῦται αὐτοῖς ἠθικότης· καὶ φιλοσοφίας δὲ τεχνολογία καὶ δογμάτων πατερικῶν ἀποστήθισις, δι' ὧν πάσης αἱρέσεως φληνάφους ἀνατρέπειν εἶχον ἰσχνομυθίας, συλλογισμοῖς ἀληθείας καὶ συμπεράσμασι χρώμενοι· ἐξ ὧν σοφώτατοί τε καλλιγράφοι καὶ ἱεροψάλται, κουδοκάριοί τε καὶ ἁγιογράφοι, ποιηταί τε καὶ ἀναγνῶσται, μέλισταί τε καὶ ἀοιδοπόλοι ἐν Χριστῷ ἐξεφάνθησαν».

(γ) Ἴδ. βίον Στουδίτου, σελ. 273.

ἄνεσις ἐν καιρῷ ἐργασίας· ὁ ἀπὸ ἑνὸς δὲ ἐργαστηρίου εἰς ἕτερον μετερχόμενος ἄνευ καθηκούσης ἀνάγκης ἀφωρίζετο ἡμέραν μίαν (α)· ὁ παραλαμβάνων βιβλίον ἀπὸ τῆς βιβλιοθήκης καὶ μὴ φιλοκάλως αὐτὸ τηρῶν ἢ ἀποκρύπτων αὐτὸ εἰς κοιτάριον καὶ μὴ ἀποδιδοὺς ἐν καιρῷ τοῦ κρούσματος ἔπρεπε νὰ παρίσταται τῇ τραπέζῃ· ὁ καλλιγράφος ὁ ὑπὲρ τὴν χρείαν ποιῶν κόλλαν ὑπεβάλλετο εἰς μετανοίας 50, εἰς 30 δὲ καὶ 100, ἐὰν δὲν ἐκράτει φιλοκάλως τὸ τετράδιον αὐτοῦ καὶ δὲν ἔσκεπεν αὐτὸ ἢ δὲν παρετήρει τὰ ἀντίστιχα, τοὺς τόνους καὶ τὰς στιγμάς (β)· ὡσαύτως 30 μετανοίας ἐποίει ὁ ἐκ θυμοῦ συντρίβων τὸν κάλαμον· 50 ὁ ἀφαιρῶν τὸ τετράδιον τοῦ ἑτέρου· ὁ δὲ μὴ στοιχῶν τοῖς ὑπὸ τοῦ πρώτου καλλιγράφου τετυπωμένοις ἀφωρίζετο ἡμέρας δύο· ἐὰν δὲ ὁ πρῶτος καλλιγράφος ἐμπαθῶς διένεμε τὰ ἐργόχειρα καὶ δὲν περιέστελλε καλῶς τὰς μεμβράνας καὶ τὰ ἀμφιαστικὰ ἐργαλεῖα, τότε ὁ τοιοῦτος ὑπεβάλλετο εἰς μετανοίας 30 καὶ 100 ὡς καὶ εἰς ἀφορισμόν· εἰς ξηροφαγίαν δὲ ὁ βιβλιοφύλαξ ὁ μὴ ἐπιδεικνύμενος τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν, ἀποτινάσσων τὸν κονιορτὸν καὶ μεταστοιβάζων τὰ βιβλία (γ). Ὅμοιαι ποιναὶ ἐπεβάλλοντο καὶ τοῖς λοιποῖς ἐργάταις· οὕτω διὰ μετανοιῶν ἐτιμωρεῖτο ὁ σκυτεὺς ὁ κλῶν σουβλίον ἢ ἕτερον σκυτοτομικὸν ἐργαλεῖον ἢ παραχρώμενος τοῖς δέρμασιν ἢ ταῖς σφύραις καὶ μὴ μετὰ ἀσφαλείας διακόπτων καὶ ὑποβάλλων ἐν τοῖς ὑποδήμασιν (δ)· αὐτὸ τοῦτο ἔπασχε καὶ ὁ ἀκεστὴς ὁ συντρίβων βελόνην ἢ ψαλίον, ὁ συγκόπτων τροιὰν ἢ διασχίζων ἱμάτιον (ε)· ὁ ὀψοποιὸς ὁ ἐξαφανίζων τὸ περίσσευμα ὑπεβάλλετο εἰς μετανοίας 100 ἢ ξηροφαγίαν· εἰς τοιαῦτα ἐπιτίμια ὑπέπιπτε καὶ ὁ νοσοκόμος ὁ μὴ προσάγων τὰ κατὰ χρείαν ἁρμοδίως ἢ παραχρώμενός τινι, ὁ κανδηλάριος ὁ συντρίβων κανδήλαν καὶ μὴ καθαίρων τὰ πολυκάνδηλα κτλ., ὁ κηπουρὸς ὁ μὴ ποιούμενος τὰς σπορὰς τῶν λαχάνων ἐν δέοντι ἢ μὴ καλλιεργῶν καὶ παραμελῶν τὰς ἀρδείας, ὁ ἀμπελουργὸς ὁ μὴ διατέμνων, καθαίρων, σκάπτων καὶ βοθρεύων· ὁ ἀρτοποιὸς καὶ ἀπὸ θυμοῦ πλήττων τὸν βοῦν· ὁ τέκτων ὁ ἀφανίζων ἢ ὑπερκόπτων καὶ παρακόπτων ξύλον, ὁ κτηνίτης, ὁ διάκονος, ὁ κοσμητὴς καὶ ἐν γένει πάντες οἱ οἱανδήποτε ὑπηρεσίαν ἐμπεπιστευμένοι (στ). Ἵνα δὲ παροτρύνῃ ἕκαστον εἰς τὴν εὐσυνείδητον τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσιν, ἐποίησεν ὁ ἡμέτερος Θεόδωρος διαφόρους ἰάμβους ἐπιγραφομένους εἰς τὰς διαφόρους τῶν μοναχῶν τάξεις ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου μέχρι τοῦ ἐλαχίστου καὶ παρέχοντας ὁδηγίας ἢ καὶ ἐξορμῶντας τοὺς εἰς οὓς ἐπιγράφονται εἰς μίμησιν διαφόρων ἁγίων τὰ αὐτὰ ἐξασκούντων ἔργα. Οὕτω π. χ. προτρέπων τοὺς σκυτοτόμους εἰς τὴν ἐπιμελῆ ἐργασίαν παρουσιάζει αὐτοὺς ὡς ὁμοτέχνους τῷ Παύλῳ, λέγων·

πεδιλοποιῶν ὡς ἄριστος ἡ τέχνη !
ἀποστόλου γὰρ ἐστι Παύλου τοῦ πάνυ.
Ζηλοῦντες αὐτοῦ τοὺς ἱδρῶτας τῶν κόπων
δέξασθε θερμῶς τοὺς πόνους καθημέραν,
ὡς ἐργάται Χριστοῖο, τῇδε φροντίδος.
Δέρρεις τε βύρσας, ὡς δέον, τετμηκότες
παλαιὰ καινουργοῦντες, εἶτα καὶ νέα,
μὴ νωθρότητι πρὸς παράχρησιν λόγου
ῥιπτοῦντες, εἴ τε τῶν ῥιφῆς οὐκ ἀξίων
Ἢ τὴν τομὴν φέροντες ἐλλειπῶς ὕπερ.
Ἅπαντα γὰρ ποιοῦντες ἀξιοχρέως
Τῶν μαρτυρούντων ἐξανύσετε δρόμον (α).

Ἐπίσης τὸ ἔργον τοῦ οἰκονόμου παραβάλλει πρὸς τὸ τοῦ διακόνου Στεφάνου, καὶ προτρέπων εἰς τὴν συνειδητὴν τοῦ καθήκοντος τήρησιν ὑπόσχεται μέγαν τὸν μισθόν·

ἔργον Στεφάνου, τοῦ στέφους τῶν μαρτύρων
λαχὼν, ἐπάρχειν εἰς τὸ τὰς χρείας νέμειν,
τῇ χριστολέκτῳ τῶν ἀδελφῶν πληθύϊ.
Δίδου κόπους σου τῷ Θεῷ καθημέραν
τηρῶν ἕκαστον ὡς μέλος σὸν ἐμπόνως·
οὐ γὰρ σχίσει τὸν, τὸν δὲ μίσει καὶ φθόνῳ,
πάντων δ' ὁμοίως προσβλέπων τὸ συμφέρον,
ὡς μὴ κινεῖσθαί τόν τινα πρὸς ἃ χρεών,
ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ τὸ προσῆκον εἰσφέρειν.
Ὡς ἂν πρεπόντως ἐκτελῶν σου τὸν δρόμον
ἀπροσκόπως τε, πανσθενῶς, θεοφρόνως,
τὸν μισθὸν εὕροις ἧσπερ εἵλω φροντίδος. (β)

Ἵνα δὲ ἡ τῆς μονῆς εὐταξία καὶ τὰ διάφορα καθόλου τῶν μοναχῶν ἔργα ἐν τάξει διεξάγωνται καὶ ἁρμονίᾳ, συγκρατῆται δὲ ἡ ἀδελφότης, διωρίσατο τοὺς ἐπισημοτέρους καὶ εὐσεβεστέρους τῶν μοναχῶν ὡς ἐπόπτας τῶν λοιπῶν· καὶ δὴ τὴν πρώτην ἐν τῇ μονῇ τάξιν κατεῖχεν ὁ ἡγούμενος, εἰς οὗ τὰς ὁδηγίας καὶ προτροπὰς πάντες ἀνεξαιρέτως ἔδει νὰ πείθωνται, καὶ τὸν ὁποῖον ὤφειλον νὰ ἐκλέγωσι κοινῇ ψήφῳ καὶ συγκαταθέσει πάντες οἱ μοναχοί, αὐτὸς δὲ προϊστάμενος πάντων κατὰ τὴν χριστομί-

(α) Ἐπιτίμια μοναστικὰ § 47, 48 παρὰ Migne, σελ. 1736.
(β) Ἐν. ἀν. § 47, 49, 53, 54.
(γ) § 48, 59, 60.
(δ) Ἐν. ἀν. § 50, 51.
(ε) Ἐν. ἀν. § 61.
(στ) Ἐν. ἀν. 63—9. Ἐκτὸς τῶν ἐπιτιμίων τούτων ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστα ἕτερα ἀνάλογα τοῖς ἁμαρτήμασι· πρβλ. Migne ἔν. ἀν. σελ. 1748—1756. Συνήθης τιμωρία παρὰ τοῖς μοναχοῖς τοῦ Στουδίου ἦσαν αἱ οὕτω λεγόμεναι ἀφορίστριαι, ἐν αἷς οἱ ἀπειθεῖς καὶ δυσήνιοι κατεκλείοντο, ἐνῷ ἡ διὰ μαστίγων παίδευσις ἦν ἀπόβλητος ὡς τοῖς κοσμικοῖς ἁρμόζουσα (πρβλ. Migne σελ. 1743).

(α) Ἴδ. Migne Ἰαμβ. 19.
(β) Ἰαμβ. 7. Λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τὸν ἕκτον ἴαμβον παρομοιάζει τὴν σχέσιν τοῦ τὰ δεύτερα ἐν τῇ μονῇ φέροντος καὶ τοῦ ἡγουμένου πρὸς τὴν τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ·

Μωϋσῆς μὲν ἄρχων, Ναυῖδης δὲ συνθέων
εὐθὺς μετ' αὐτὸν, ὡς παραστάτης ξένος.
Καὶ σὺ πρόσωπον δεύτερον στάσει πέλων
πῶς τὴν ἀδελφότητα συγκρατεῖς, σκόπει.
Ἡγοῦ, καθηγοῦ καὶ συνασπίζου πόνῳ,
εἰρηνικῶς τε, συμπαθῶς καὶ πραέως,
νόμους φυλάττων ἐκ Θεοῦ τοὺς κειμένους,
κρίσεις δικαίας ἐκφέρων ἀπροσκόπως,
νῦν μὲν συναλγῶν τοῖς κάμνουσιν ἐκ πάθους,
νῦν δὲ προθυμῶν τοὺς τρέχοντας ἐκ πόθου,
ἵν' ἀξιωθῇς ἐννόμου δημαρχίας
ὡς αὐτὸς ἄξων τὸν λεὼν τοῦ Κυρίου.

μητον αὐτοῦ ταπείνωσιν, ὡς ἄρνας Χριστοῦ, ὡς φίλτατα μέλη ἔπρεπε νὰ θεωρῇ τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχούς, θάλπων καὶ περιέπων καὶ ἱμειρόμενος ἑνὸς ἑκάστου κατὰ τὸ ἴσον τῆς ἀγάπης μέτρον (α). Ὁ ἡγούμενος κατὰ τὸν Θεόδωρον ἔπρεπε νὰ ᾖ πρὸς πάντας συμπαθητικὸς καὶ ἐλεήμων, νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τῶν ὑπ' αὐτὸν μοναχῶν, ὀξὺς τὸ φρόνημα, στερρὸς τὴν βούλησιν, τῶν πάντων προϊστάμενος ἐν τῇ ἀρετῇ, τῇ ἐγκρατείᾳ, τῇ προσευχῇ, τῇ ἀκτημοσύνῃ καὶ τῷ καλῷ καθόλου παραδείγματι· πρὸ πάντων δὲ ὤφειλε νὰ διατελῇ πιστὸς τῇ παραδοθείσῃ μοναχικῇ ὑποτυπώσει καὶ ἐν γένει τοῖς νόμοις καὶ κανόσι τῶν ἁγίων πατέρων, πρό γε πάντων τοῦ θείου καὶ μεγάλου Βασιλείου (β). Μετὰ τὸν ἡγούμενον ἤρχετο ὁ τὰ δεύτερα φέρων (γ), ὅστις παριστάμενος αὐτῷ ἐν πᾶσι, καθῆκον εἶχε νὰ συγκρατῇ τὴν ἀδελφότητα, νὰ ἡγῆται αὐτῆς καὶ συνασπίζῃ τόνῳ εἰρηνικῶς καὶ συμπαθῶς καὶ νὰ ἐκφέρῃ ἀπροσκόπως κρίσεις δικαίας (δ). Οὐ μικρὰ ἦσαν περαιτέρω τὰ ἀξιώματα τοῦ οἰκονόμου καὶ παροικονόμου μεριμνώντων καθόλου περὶ τῆς ὑλικῆς καταστάσεως τῆς μονῆς καὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῆς (ε), τῶν ἐπιστημονάρχων, εἰς οὓς πρὸς διόρθωσιν ἀνεφέροντο τὰ σφάλματα τῶν μικροτέρων ἀδελφῶν, οἵτινες ὅμως οὐχὶ κατ' ὄψιν ὤφειλον ἐξάγειν τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν, οὐδὲ προσπαθείᾳ καὶ μήνιδος χάριν ἢ προσφιλεῖ καὶ ἀπεχθεῖ καρδίᾳ, ἀλλ' ἠπίως, συμπαθῶς, οἰκτιρμόνως, βουλευτικῶς καὶ μακροθύμως (ς)· τῶν δύο ταξιαρχῶν, ὧν ἔργον ἦν ὑπομιμνήσκειν τοῖς ἀδελφοῖς κοσμίως ἵστασθαι ἐν τοῖς χοροῖς καὶ τὴν τάξιν φυλάττειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, ἐν εἰσόδοις καὶ ἐξόδοις καὶ ταῖς ὑπανταῖς ἐξόχων προσώπων (ζ)· τῶν ἐπιτηρητῶν, ἐπιτηρούντων ἐπίσης τὴν καθόλου τάξιν ἐν ἡμέραις, ἐν νυξὶ καὶ μεσημβρίαις καὶ καταγγελλόντων τοὺς γελῶντας, ὑβρίζοντας καὶ στασιάζοντας τοῖς ἀνωτέροις (η), ἅμα δὲ μετὰ τὴν φωνὴν τοῦ ξύλου προτρεπόντων τοὺς νωθροὺς συνδραμεῖν εἰς τὰ ἑσπερινὰ καὶ τὰ ἀποδείπνια· τοῦ ἀφυπνιστοῦ, ὅστις ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι τοῦ ὄρθρου ἠρέμα περιερχόμενος ἐξύπνιζε τοὺς κοιμωμένους τῶν ἀδελφῶν (θ)· τῶν κανοναρχῶν, κελλαριτῶν, ἀριστηταρίων, βεστιαρίων κτλ (ι).

Διὰ τοιούτων ὑποτυπώσεων καὶ κανόνων, καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος (ια), διαρρυθμίσας ὁ ἡμέτερος Θεόδωρος τὴν τότε ἄσημον μονὴν τοῦ Στουδίου, ἀνέδειξε τὸ περιφημότερον τῆς Κωνσλεως καὶ σχεδὸν ἁπάσης τῆς Ἀνατολῆς μοναστήριον, διακρινόμενον οὐ μόνον διὰ τὴν μεγάλην πληθὺν τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων καὶ τὴν εὐγενῆ τῶν πλείστων καταγωγήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας παρέσχε τῇ ἐκκλησίᾳ καθόλου. Ἐνῷ καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Θεόδωρος ἀναλαβὼν τὴν ἡγουμενίαν τῆς μονῆς, μόλις περὶ τοὺς δώδεκα μοναχοὺς εὗρεν ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου ἠρίθμει περὶ τοὺς χιλίους καὶ πλέον· ἔπειτα οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὰς πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὰ γράμματα καθόλου ὑπηρεσίας καὶ τὸν ζῆλον τῶν στουδιτῶν· σειρὰ ὁλόκληρος μοναχῶν οὕτως ἐπονομαζομένων ἀναγράφεται ὑπὸ τῆς ἱστορίας ζωηροῖς καὶ λαμπροῖς τοῖς χρώμασιν ἐκτιθείσης εἴτε τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἀγῶνας, ὡς π.χ. ἐν τῇ εἰκονομαχίᾳ, εἴτε ὑπὲρ τῆς καλλιεργείας τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Τὰ ὀνόματα Θεοδώρου τοῦ Στουδίου, τῶν δύο ἀδελφῶν Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου τῶν ἐπιλεγομένων Γραπτῶν, τοῦ Μακαρίου, τοῦ Ναυκρατίου, τοῦ Μιχαὴλ καὶ ἄλλων, τρανῶς μαρτυροῦσι περὶ τῶν λεγομένων. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Στουδίου ἐγγύτερον ἱστάμενοι τῷ λαῷ παρὰ τῇ αὐλῇ καὶ ἀμέτοχοι ὅλως τῆς μεμπτῆς ἐκείνης τοῦ κλήρου μικροψυχίας ὑπάρχοντες, πεπεισμένοι δὲ ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀξίωμα αὐτῶν ὑπεράνω τυγχάνει τῶν κοσμικῶν σχέσεων καὶ ἐξωτερικῶν περιστάσεων, καθῆκον αὐτῶν πάντοτε ἐθεώρησαν νὰ μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ μετὰ μεγάλης καρτεροψυχίας νὰ διεξαγάγωσι τὸν κατὰ τοῦ ψεύδους ἀγῶνα. Τὰ τοιαῦτα αὐτῶν φρονήματα καὶ ἔργα ἀναμφιβόλως οὐ μικρὸν ὀφείλονται εἰς τὰς ὑπὲρ τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐνεργείας Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, τὸν ὁποῖον δικαίως ἀνωτέρω, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων (α), ὠνομάσαμεν τὸν ἐπισημότερον ἀντιπρόσωπον τῆς μοναχικῆς πολιτείας τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐνέργεια τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς πολλῷ μείζων καὶ καρποφορωτέρα ἦν ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως καὶ προφυλακῆς τῶν πατρῴων.

(α) Διαθήκη Θεοδώρ. Στουδ.
(β) Ἔνθ. ἀνωτ.
(γ) Ἴδ. βιογρ. Θεοδ. Στουδ. § 21.
(δ) Ἴδ. ἴαμβον 6.
(ε) Ἴαμβος 7.
(ς) Ὑποτύπωσ. Στουδ. § 18 καὶ ἴαμβον 8.
(ζ) Ἴαμβ. 11.
(η) Ἴαμβος 9.
(θ) Ὑποτύπ. Στουδ. § 18.
(ι) Πρβλ. ἰάμβους 10, 12, 13, 15, κτλ.
(ια) Κατὰ τοὺς βιογράφους τοῦ Θεοδώρου οὗτος ἦν ἐν πᾶσι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῶν μοναχῶν τὴν αὐτὴν τροφὴν ἐσθίων, τὰ αὐτὰ ἐνδύματα ἐνδυόμενος, πρῶτος πάντων ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ σκληραγωγίᾳ, τῇ ἐργασίᾳ καὶ ὑπερασπίσει τῆς ἀληθείας. Πολλὰ χειρόγραφα ἐσώζοντο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου φιλοκάλως ἀντιγραφέντα ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου.

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (β)

Δ'.

Οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι βαρεῖς κατεξανίστανται κατὰ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῶν τελετῶν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας καὶ κατὰ τῶν σεβασμάτων αὐτῆς, ἀναφωνοῦντες· «ποῦ τῶν γραφῶν ἀνέγνωτε ἢ εἴδετε καθοριζομένας τὰς τελετὰς καὶ ἀκολουθίας ἢ καὶ τὰ ἔθιμα,

(α) Πρβλ. Gass ἐν λέξει Mœnchthum τοῦ προτεσταντικοῦ θεολογικοῦ λεξικοῦ τοῦ Herzog, ἐκδ. α'.
(β) Ἴδε προηγούμενον τεῦχος.

ἅπερ τηρεῖτε ; πόθεν ἐδιδάχθητε ἢ παρὰ τίνος ἐπιστώθητε τὸ ὀρθόδοξον τῆς περὶ πρεσβειῶν τῶν ἀγγέλων καὶ ἁγίων πίστεως ὑμῶν ; ποῦ δὲ στηρίζετε τον εἰς τὰς εἰκόνας καὶ τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων καὶ τῶν δικαίων ἀποδιδόμενον ὑφ' ὑμῶν σεβασμόν ; πόθεν παρεδόθητε τὰς μακρὰς νηστείας, εἰς ἃς ὑποβάλλεσθε ; Ἡ ἱερὰ βίβλος ἡ μόνη ἀσφαλὴς ὁδηγὸς ἐλέγχει ὑμᾶς ἀνοητοῦντας ἐν ἅπασι τούτοις, καὶ ὅμως ὀρθόδοξα καὶ ὀρθόφρονα ταῦτα ἀνακηρύσσετε, ἐν ᾧ ταῦτα τηροῦντες τῶν γραφῶν ἀφίστασθαι». Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πλατεῖ διασαλπίζοντες στόματι, ἀγωνίζονται ἵνα ἀποδείξωσι τὸ ὄθεν βάσιμον τῶν αἰτιάσεων αὐτῶν καὶ παραπαίοντες ἐν οἷς οὐ συνῆκασι, βλασφήμως λαλοῦσι περὶ ὧν οὐκ οἴδασι· τετύφλωνται γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ πεπώρωνται αἱ καρδίαι αὐτῶν, ἵνα μὴ ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ ἐπιστραφῶσι. Τὸ ἐφ' ἡμῖν μηδὲ κατὰ κεραίαν ἀφιστάμενοι τῶν γραφικῶν κειμένων παρακολουθήσομεν αὐτοῖς καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου, ἵνα ἐλέγξωμεν τὴν πλάνην αὐτῶν καὶ ἀποδείξωμεν τὸ βλάσφημον τοῦ κηρύγματός των.

Ἐρωτῶσιν ἡμᾶς, πόθεν ἐδιδάχθημεν τὰς τελετὰς καὶ τὰς ἀκολουθίας καὶ τὰ ἔθιμα, ἅπερ τηροῦμεν. Ἀπαντῶμεν αὐτοῖς· παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς πίστεως ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ μόνος οὗτος διδάσκαλος καὶ καθηγητὴς ἡμῶν τελέσας τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τῆς τριπλῆς διακονίας τῆς διδασκαλικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς καὶ βασιλικῆς, διατελεῖ καὶ νῦν τελῶν τὸ αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καταστήσας ἐν αὐτῇ ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς α') τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀνθρώπων, β') τὰς ἱεροτελεστίας τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ λοιπῶν πρὸς ἁγιασμόν, καὶ γ') τὴν ποιμαντορίαν ἢ γοῦν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐφορᾶν, νομοθετεῖν καὶ δικάζειν πρὸς χειραγωγίαν καὶ ἐπίδοσιν ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ.

Αἱ ἱεροτελεστίαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς ὁρατὰ σημεῖα, εἰσὶν ἀναγκαῖαι εἰς σωτηρίαν διά τε τὸ εἶναι τὴν ἐκκλησίαν ὁρατὴν κοινωνίαν ἐκ πνευματικῶν τε καὶ αἰσθητῶν μελῶν συγκειμένην καὶ διὰ τὸ σκοπεῖν τὴν ἑνότητα τὴν ἐν τῇ πίστει καὶ ἐπιγνώσει τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸν ἁγιασμὸν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ τὴν εἰς τὴν εὐσέβειαν ἐπίδοσιν· ταῦτα δὲ δι' ὁρατῶν καὶ δημοσίων ἱεροτελεστιῶν κατορθοῦνται. Ὅθεν, ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἦσαν ἱεροτελεστίαι, ἃς αὐτὸς ὁ Θεὸς διέταξεν ὁρίσας ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς πάντα, μάλιστα δὲ τὰ τῶν θυσιῶν, καὶ ἐνετείλατο αὐστηρῶς ἀκριβῆ τήρησιν τοῦ τελετουργικοῦ νόμου, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς καινῆς διαθήκης αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ καινῶν ἱεροτελεστιῶν ἀντικατέστησε τὰς παλαιάς, ἅτε δὴ πρὸς καιρὸν καὶ τύπους οὔσας.

Ὅτε ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔμελλε νὰ τελέσῃ τὴν ὑπάτην τῶν θυσιῶν, καθιερῶν τὸ μυστήριον τῆς εὐχαριστίας καὶ πρῶτος τοῦτο ἐπὶ γῆς τελέσας, διὰ τελετῆς αὐτὸ καθιέρωσε· δὲν ἔκοψε τὸν ἄρτον, πάρεξ ἀφ' οὗ ηὐλόγησεν αὐτόν· δὲν μετέλαβε τοῦ ποτηρίου, οὐδὲ μετέδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πάρεξ ἀφ' οὗ ηὐχαρίστησεν· οὕτω δὲ δι' ἱεροτελεστίας καθιερώσας τὴν μετουσίωσιν γενέσθαι, ἐνετείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ ἀποστόλοις καὶ δι' αὐτῶν τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι, ἤτοι τῇ ἐκκλησίᾳ, τελεῖν τοῦτο διὰ παντὸς εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ (Λουκ. κβ', 19).

Ἀσχέτως τοίνυν ταῖς ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ ἀπαντώσαις διατάξεσι, τὸ ἱεροτελεστικὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς καινῆς διαθήκης καθιερώθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος κατασστήσαντος τὸ μυστήριον τοῦ ἰδίου σώματος καὶ αἵματος, ἐκτελέσαντος αὐτὸ δι' ὁρατῶν καὶ αἰσθητῶν σημείων, καὶ δι' εὐλογίας καὶ εὐχαριστίας καθιερώσαντος τοῦτο γενέσθαι, καὶ ἐντειλαμένου τὴν διὰ παντὸς τέλεσιν αὐτοῦ.

Πλὴν τούτου μέλλων ἵνα διὰ τοῦ ἰδίου σταυρικοῦ θανάτου ἐκτελέσῃ τὸ μέγα τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον, ὅπερ πρὸ μικροῦ παρέδοτο δι' εὐλογίας καὶ εὐχαριστίας τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐξελθὼν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸν κῆπον Γεθσημανῆ, διὰ προσευχῆς προπαρεσκεύασεν ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου τούτου τέλεσιν, καὶ τὴν προσευχὴν ἀναγκαιότατον εἰς καταρτισμὸν παντὸς μυστηρίου καὶ ἀσφαλὲς σωτηρίας μέσον συνιστῶν, τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς ἔλεγε, «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε» (Ματθ. κς', 41). Τὸ ἱεροτελεστικὸν δὲ αὖθις ἐπιτάσσων παρέδωκε τοῖς ἀποστόλοις πάντα τὰ πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας ἀναγκαῖα, ὅτε μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ «δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος, ἔλεγε τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. α', 3), ὅτε ἐνετείλατο αὐτοῖς παραλαμβάνειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ βαπτίσματος (Ματθ. κη', 20), καὶ ὅτε ἐπηγγείλατο αὐτοῖς παρεῖναι ὅπου ἂν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ (Ματθ. ιη', 20). Οὕτω παρὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ διδασκάλου διδαχθέντες οἱ ἀπόστολοι, μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ὑποστρέψαντες εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες...καὶ προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὺν ταῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ» (Πράξ. α', 13, 14), καὶ οὕτω παρέδοσαν τῇ ἐκκλησίᾳ ποιεῖν, ὥσπερ αὕτη ἐκτελεῖ καὶ διαπράττει ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀποστόλων μέχρι συντελείας αἰώνων.

Καθορῶντες ὅτι ὁ Κύριος διὰ προσευχῆς καὶ δεήσεως προητοιμάσθη εἰς ὑπάντησιν τῶν ἀληθόνων τοῦ σταυρικοῦ θανάτου· ἀκούοντες αὐτοῦ διδάσκοντος, «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε»· βλέποντες τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ συνηγμένους καὶ προσκαρτεροῦντας ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησιν· μανθάνοντες ὅτι καὶ πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι τὸν Κορνήλιον εἰσηκούσθη ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι αὐτοῦ ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (Πράξ. ε, 31), καὶ μόνον ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς διδασκαλίας τοῦ Πέτρου ἐπέπεσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς μετὰ τοῦ Κορνηλίου ἀκούσαντας τὸν λόγον (αὐτόθι, 44)· πιστούμενοι ἐκ τῶν γραφῶν ὅτι οἱ ἀπόστολοι (Πράξ. ά, 18) προσευξάμενοι ἀνέδειξαν τὸν λαβόντα τὸν κλῆρον Ἰούδα τοῦ γενομένου

ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν, καὶ ὅτι ὁμοίως αὖθις προσευξάμενοι ἐπέθηκαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ἐκλεγέντας διακόνους (Πράξ. ϛ', 6) καὶ κατέστησαν αὐτοὺς εἰς διακονίαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· ὅτι Πέτρος καὶ Ἰωάννης καταβάντες εἰς Σαμάρειαν προσηύξαντο ὑπὲρ τῶν πιστευσάντων Σαμαρειτῶν ὅπως λάβωσι Πνεῦμα ἅγιον (Πράξ. η', 15) καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς μετεδίδοσαν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (αὐτόθ. 17)· καὶ ὅτι οἱ πιστεύοντες «ἦσαν προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. β', 42), ἀναγκαῖον ἀναγκαιότατον ἡμῶν καθῆκον ἡγούμεθα τὸ προσκαρτερεῖν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει καὶ δεχόμεθα διὰ τῶν δεήσεων καὶ προσευχῶν τῶν κεκτημένων τὴν ἱεροτελεστικὴν ἐξουσίαν διαγίνεσθαι τὰ μυστήρια εἰς ἁγιασμὸν τῶν πιστῶν.

Τὰς δεήσεις ταύτας καὶ προσευχὰς ἀναπέμπομεν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, καθὼς αὐτὸς ὁ Κύριος ἐντέλλεται λέγων, «Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰωάν. δ', 24)· ταύτας δὲ οὐ μόνον δὲν κατέκρινεν, ἀλλὰ τοὐναντίον συνέστησεν ὁ Κύριος διδοὺς αὐτὸς πρῶτος τὸ παράδειγμα, ὑπομνήσας ὅτι τὸ γένος τῶν δαιμονίων οὐκ ἄλλως ἐκδιώκεται ἀλλ' ἢ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ, καὶ συστήσας τοῖς μαθηταῖς καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ γρηγορεῖν καὶ προσεύχεσθαι. Οἱ τῷ αἵματι αὐτοῦ σεσωσμένοι, οἱ κεκτημένοι διαθήκης νέας μεσίτην Ἰησοῦν, πρὸς αὐτὸν ἀφορῶντες καὶ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ὡς χρεὼν ὑπακούοντες, προσευχαῖς καὶ δεήσεσιν οὐ λείπομεν ἐξικετεύειν τὴν ἄμαχον αὐτοῦ προστασίαν καὶ ἀντίληψιν, ὅσα γὰρ περὶ τῶν βαττολόγων ἐθνικῶν ἐρρέθησαν, οὐδεμίαν σχέσιν καὶ ἀναγωγὴν ἔχουσι πρὸς τὴν τῆς καινῆς διαθήκης ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ καταδικάσῃ οὐχὶ τὰς προσευχὰς καὶ τὰς δεήσεις ἀλλὰ τὸ ὑλόφρον τοῦ κόσμου, ἀξιοῦντος ὅτι αἷμα ζώων ἱλάσκεται τὰς ἁμαρτίας καὶ μὴ ἐννοοῦντος ὅτι τὰ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ καθοριζόμενα εἰς τύπον τῶν ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ γενέσθαι παρεδόθησαν.

Ὅτι ὁ Κύριος δὲν κατεδίκασε τὰς δεήσεις καὶ προσευχάς, ὅτε διέταξεν εἰπών· «μὴ βαττολογεῖτε, καθάπερ οἱ ἐθνικοί», ἀλλὰ τὰς ὑποκριτικὰς καὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι διὰ τῶν χειλέων μόνον δεήσεις σαρέστατα ἀνέπτυξεν ἡμῖν. Διὰ τῆς κυριακῆς αὐτοῦ διαταγῆς «μὴ βαττολογεῖτε» κατήλεγξε τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτόν, ὡς συμπορεύεται λαός, καὶ καθημένους ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ἀκούοντας τὰ ῥήματα αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴ ποιοῦντας αὐτά, ὅτι ψεῦδος ἐν τῷ στόματι αὐτῶν καὶ ἡ καρδία αὐτῶν ὀπίσω τῶν μιασμάτων αὐτῶν (Ἰεζ. λγ', 31). Ὅτι δὲ τούτους ἤλεγχεν ὁ Κύριος, αὐτὸς οὗτος βεβαιοῖ τοῦτο ὑμῖν, ὅτε ἐλέγχων τοὺς Φαρισαίους λέγει, «Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας λέγων· ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων» (Ματθ. ιέ, 7—9). Ἐὰν πράγματι οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι μετὰ χεῖρας εἶχον, ὡς ἀξιοῦσι, τὰς γραφάς, ἀναγινώσκοντες τὴν καὶ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ἀφήγησιν τοῦ γεγονότος τούτου, ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Σωτῆρος «ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων» (ζ', 8), θὰ ἀνεύρισκον τὸν ἔλεγχον τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ἀξιούσης ἵνα ἡ ἀνθρωπίνη παράδοσις, ἡ σφαλερὰ τοῦ ἀνθρώπου κρίσις καὶ ἀντίληψις τεθῇ ἐν μοίρᾳ ὑπερτέρᾳ τῆς διὰ Πνεύματος ἁγίου καταρτισθείσης παραδόσεως τῆς ἐκκλησίας, ἧς ἐν μέσῳ κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ ὁμολογίαν ἦν, ἔστι καὶ ἔσται ὁ Κύριος ἄχρι συντελείας τῶν αἰώνων.

Τί διέτασσον, τί θερμῶς συνίστων τοῖς πιστεύουσιν οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταὶ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἀπόστολοι καὶ κήρυκες, διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ ἱεραὶ γραφαί. Τούτων ἀκουσάτωσαν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι καὶ πρὸς τὰς ὑποθήκας ταύτας πολιτευσάσθωσαν, ἐὰν θέλωσι νὰ ὦσι χριστιανοί. Ὡς ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος πρὸς Κολοσσαεῖς γράφων ἐπέστελλε, «τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν» (δ', 2, 3), οὕτω πράττει καὶ διδάσκει ἡ τοῦ Χριστοῦ ἁγία ἐκκλησία κελεύουσα ὅ,τι ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος διέτασσε, συνιστῶσα δὲ τοῖς τέκνοις αὐτῆς τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖν καὶ ὑπογραμμὸν ἑαυτὴν παρέχουσα. Ἀκουσάτωσαν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι, τί ἔτι ὁ αὐτὸς ἀπόστολος τῷ Τιμοθέῳ ἔγραφε· «πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ» (α', δ', 13), καὶ ἰδέτωσαν ὅτι εἰς αὐτοὺς διδάσκοντας παρὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν καινὰ καὶ κακόδοξα κατὰ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐφαρμόζονται οἱ λόγοι τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου γράφοντος «ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει ἀνακαλυπτόμενον, ὅ,τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται» (πρὸς Κορινθ. Β', γ', 14, 15).

Ἡ τοῦ Χριστοῦ ἁγία ἐκκλησία πᾶσαν καινόφωνον διδασκαλίαν ἀποσυρίττουσα καὶ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου τοῖς τέκνοις αὐτῆς ἐπιλέγουσα· «καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες» (Β' καθολ. α', 19), συνίστησιν αὐτοῖς μετὰ τοῦ Παύλου λέγουσα· «ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ· διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (πρὸς Κολοσ. γ', 16). «Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ· εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ» (πρὸς Ἐφεσι ε', 19, 20).

Τοσούτων καὶ τοιούτων ἀποστολικῶν ἐπιταγῶν ὑπαρχουσῶν, θρασύτης ἀκατανόμαστος ἐν σταθερᾷ ἡμέρᾳ ἀρνουμένη τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς δύναται νὰ ἀρνηθῇ

τὴν ἐκ τῶν ἀποστόλων ἄμεσον παράδοσιν τοῦ ἔθους τοῦ ᾄδειν καὶ ψάλλειν ὕμνους καὶ ᾠδὰς πνευματικὰς καὶ εὐχαριστεῖν πάντοτε ὑπὲρ πάντων τῷ Θεῷ καὶ σωτῆρι.

Τὸν προφητικὸν καὶ ἀποστολικὸν λόγον κρατοῦντες καὶ τὰς συνοδικὰς ἀποράσεις διαφυλάττοντες, ἅτε «ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἅπαντες αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα» ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς καθ' ἑκάστην εὐλογοῦμεν τὸν Κύριον καὶ δοξολογοῦμεν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, μὴ ἐπιλανθανόμενοι πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ (ψαλμ. ρβ΄, 1, 2)· ἐξομολογούμεθα τῷ Κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· φωνὴν ἀγαλλιάσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων ἀναπέμπομεν, μετὰ τοῦ προφητάνακτος ἀναφωνοῦντες·«ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης· εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ» (ψαλμ. ριζ΄, 19). Ἐκ δὲ τοῦ παραδείγματος Δανιὴλ τοῦ προφήτου καθοδηγούμενοι, ὃς «τρὶς τῆς ἡμέρας ἦν κάμπτων ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ καὶ προσευχόμενος καὶ ἐξομολογούμενος ἐναντίον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ» (Δαν. ς΄, 10), τρὶς τοὐλάχιστον τῆς ἡμέρας τὰς εὐχὰς καὶ ἱκεσίας ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον ἀναπέμπομεν, πρωὶ καὶ ἑσπέρας καὶ πρὸ τοῦ κατακλιν-θῆναι ἡμᾶς. Τῇ διὰ Μωσέως δοθείσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐντολῇ (Ἐξόδ. κή—κθ΄) ἀκολουθοῦντες, ἔχομεν μέρη ὡρισμένα διὰ τὰς κοινῇ γινομένας προσευχὰς καὶ ταῦτα καθαγιάζομεν καὶ καθιεροῦμεν δι' ἐγκαινίων εἰς λατρείαν τοῦ Θεοῦ, οὐδαμῶς τῶν γραφῶν ἀφιστάμενοι, ἀλλὰ συμφωνότατα τῷ τε γράμματι καὶ πνεύματι αὐτῶν πολιτευόμενοι (Βασιλ. Γ΄, η΄—Παραλειπ. Β΄, ζ΄—Μακκαβ. Α΄, δ΄, 54—60—Ἰωάν. ι΄, 22)· ὃν δὲ τὸν τρόπον ὁ Θεὸς ἐνετείλατο τῷ Μωϋσεῖ (Λευϊτ. η΄), καθαγιάζομεν τὰ σκηνώματα τοῦ Θεοῦ καὶ διακοσμοῦμεν αὐτὰ διὰ εἰκόνων ἁγίων καὶ ἀνάπτομεν κανδήλας καὶ κηροὺς εἰς ἐξωτερικὴν δήλωσιν τῆς φλεγούσης ἡμᾶς ἐσωτερικῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, πιστῶς ἑπόμενοι τοῖς παραγγέλμασι τοῦ Θεοῦ διατάξαντος «καὶ ἐμβαλεῖς εἰς τὴν κιβωτὸν τὰ μαρτύρια, ἃ ἂν δῶ σοι· καὶ ποιήσεις δύο χερουβὶμ χρυσᾶ τορευτά, καὶ ἐπιθέσεις αὐτὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἱλαστηρίου» (Ἐξόδ. κε΄, 16, 18). Ἀνάπτομεν λυχνίας, κυριακήν τε ἐκπληροῦντες διαταγὴν «καὶ θήσεις τὴν τράπεζαν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος καὶ τὴν λυχνίαν ἀπέναντι τῆς τραπέζης ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς» (Ἐξόδ. κς΄, 35)· καὶ λαβέτωσάν σοι ἔλαιον ἐλάϊνον καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς καῦσαι λύχνον διαπαντὸς ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος ἐν τῇ σκηνῇ μαρτυρίου» (Ἀριθμ. κδ΄, 2, 3), καὶ τὸ παράδειγμα τῶν ἱερῶν ἀποστόλων μιμούμενοι, ἀναπτόντων λαμπάδας ἐν ταῖς συνάξεσιν αὐτῶν, ὡς ἐκ τῶν ἀποστολικῶν πράξεων διαπυνθανόμεθα λεγουσῶν· «ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ, οὗ ἦσαν συνηγμένοι» (Πράξ. κ΄, 8). Πληροῦμεν δὲ θυμιάματος τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου εἰς εἰκονικὴν παράστασιν τῆς προσευχῆς ἡμῶν κατευθυνομένης πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, καὶ κυριακὴν ἐκπληροῦμεν διαταγὴν λέγουσαν· «καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον θυμιάματος . . . καὶ θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ Ἀαρὼν θυμίαμα σύνθετον λεπτόν . . . . θυμίαμα ἐνδελεχισμοῦ (διαπαντὸς) ἔναντι Κυρίου εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν» (Ἐξόδ. λ΄, 1, 7, 9). Προσάγομεν αὐτῷ θυμίαμα, «διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά· διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ (Μαλαχ. ά, 11). Προσφέροντες δὲ τὸν λιβανωτὸν δεόμεθα ἵνα ἡ προσευχὴ ἡμῶν κατευθυνθῇ ὡς θυμίαμα ἐνώπιον Αὐτοῦ (ψαλμ. ρμ΄), ὃν τρόπον «ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Ἀποκαλ. ή, 4). Προσευχόμενοι στρεφόμεθα πρὸς ἀνατολὰς «διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους» (Λουκ. ά, 78), καὶ ἵνα διηνεκῶς ἔχωμεν τὸν Σωτῆρα ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ καρδίᾳ· ἦγαγε γὰρ ὁ Θεὸς Ἰεζεκιὴλ τὸν προφήτην «ἐπὶ τὴν πύλην τὴν βλέπουσαν κατ' ἀνατολὰς, καὶ ἰδοὺ δόξα Θεοῦ ἤρχετο κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης πρὸς ἀνατολὰς (Ἰεζ. μγ΄, 1, 2), καὶ ἔστη Ἰεζεκιὴλ, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οἴκου λαλοῦντος πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀνὴρ εἱστήκει ἐχόμενος αὐτοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «ἑώρακας, υἱὲ ἀνθρώπου, τὸν τόπον τοῦ θρόνου μου καὶ τὸν τόπον τοῦ ἴχνους τῶν ποδῶν μου; ἐν οἷς κατασκηνώσει τὸ ὄνομά μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα» (αὐτόθι 7). Στρεφόμεθα πρὸς ἀνατολὰς, διότι «τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ἰδοὺ ἀνὴρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ καὶ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον Κυρίου καὶ αὐτὸς λήψεται ἀρετὴν, καὶ καθιεῖται καὶ κατάρξει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ» (Ζαχαρ. ς΄, 12, 13), καὶ «ὅπως γνωστὸν ᾖ ὅτι δεῖ φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου καὶ πρὸς ἀνατολὴν φωτὸς ἐντυγχάνειν σοι» (Σοφ. Σολομ. ις΄, 28). «Ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες» (πρὸς Ἑβρ. ιγ΄, 10), πρὸς ἣν οὐκ εἰσελεύσονται πάρεξ τῶν ἱερέων» (Ἰεζ. μβ΄, 14), οἳ καὶ ἐνδύονται στολὰς ἰδίας, ὡς συνέταξε Κύριος Μωσεῖ (Ἐξόδ. κή), διὰ δὲ Ἰεζεκιὴλ διέταξε «μὴ ἅπτωνται τοῦ στολισμοῦ αὐτῶν (οἱ προσάγοντες), ἐν οἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς, διότι ἁγιά ἐστι, καὶ ἐνδύσονται ἱμάτια ἕτερα, ὅταν ἅπτωνται τοῦ λαοῦ» (Ἰεζ. μδ΄, 14), καὶ ἅτινα ἐν χρήσει βλέπομεν καὶ παρὰ τοῖς ἀποστόλοις, ἐξ ὧν ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον δ΄ ἐπιστολῇ τοῦ Παύλου (δ΄, 13) γράφοντος, «Τὸν φελόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρῳάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε».

Πρὸς ταῦτα στοιχοῦντες τοὺς ἀξιοῦντας ἔχειν μετὰ χεῖρας τὰς γραφὰς προσκαλοῦμεν ἵνα ἐγκύψαντες εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν ἀνομολογήσωσι τὸ καθ' ὅλου πρὸς τὰς γραφὰς σύμφωνον καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐθίμων τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ παύσωνται πρὸς κέντρα λακτίζοντες.

(ἀκολουθεῖ)

Η ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΕΓΑΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ (α)

Τί ἐσκοπεῖτο διὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς πατριαρχικῆς ταύτης σχολῆς, ἱκανῶς ἐξηγεῖ τὸ βασιλικὸν διάταγμα τὸ ἐκδοθὲν τῷ 1803, ὅπερ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν ἀρχιναύαρχον, τοὺς δικαστὰς τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ, τὸν ἀρχηγὸν τῶν γενιτσάρων, τὸν ἀρχισωματοφύλακα τοῦ σουλτάνου, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὸν διοικητὴν τοῦ Γαλατᾶ, ἀπόκειται τρανὸν μαρτύριον τῆς φιλομουσίας καὶ φιλανθρωπίας τοῦ ἀειμνήστου σουλτὰν Σελὴμ τοῦ Γ' καὶ τοῦ ζωηροῦ αὐτοῦ διαφέροντος πρὸς τὴν διάδοσιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων. Τὸ φιρμάνιον ἔχει ὧδε·

Γενέσθω ἀπαραλλάκτως (β).

(Μετὰ τοὺς συνήθεις τίτλους...) Φθάνοντος τοῦ παρόντος βασιλικοῦ μου σημείου, γνωστὸν ἔστω ὅτι προλαβόντως ἐξεδόθη ὑψηλὸς αὐτοκρατορικός μου ἰραδὲς διατάσσων ἵνα ἐκ τῶν ῥεαγιάδων οἱ μὲν ἀσθενεῖς καὶ τυφλοὶ διορίζωνται κατοικεῖν ἐν τοῖς νοσοκομείοις, οἱ δὲ χεῖρας καὶ πόδας ἔχοντες στέλλωνται εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν καὶ ἐκλίπῃ οὕτως οἱ ἐκ τῶν ἐπαιτῶν προσγινομένη ἐνόχλησις τοῖς ὀθωμανοῖς καθ' ὁδὸν καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς πρὸς τοὺς πατριάρχας τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀρμενίων διακελευόμενος ἵνα, ὅσοι ἀνέστιοι καὶ ἄεργοι περιφέρονται ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ ἀδυνατοῦσι νὰ προσπορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀποπέμπωνται εἰς τὰς χώρας αὐτῶν, σύναμα δὲ νὰ διευθετηθῶσι τὰ νοσοκομεῖα αὐτῶν ὡς καὶ πρότερον, οἱ δὲ πάσχοντες ἐκ χρονίων νοσημάτων καὶ ἠναγκασμένοι δι' ἐπαιτείας νὰ πορίζωνται τὰ τοῦ ζῆν διορίζωνται ἵνα κατοικῶσιν εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Συμφώνως τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρισμοῦ ἐγένετο ἡ δέουσα ἐνέργεια· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ νοσοκομεῖα ἀπό τινος καταργηθέντα εἶχον ἐρημωθῆ, οἱ δὲ πατριάρχαι τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐζητήσαντο τὴν ἔκδοσιν ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ διακελευομένου τὴν ἀκώλυτον ἐπισκευὴν τῶν τοιούτων νοσοκομείων, κατὰ τὸ βασιλικόν μου αὐτόγραφον ἐξεδόθη τοιοῦτος ὑψηλὸς ὁρισμὸς ἐπιτάσσων τὴν ἐπισκευὴν τῶν νοσοκομείων ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, τῶν κειμένων κατὰ Γαλατᾶν, Σταυροδρόμιον, Ἐπταπύργιον καὶ ἔξωθι τοῦ Ναρλίκαπι, καθόσον περιορισθέντων ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῶν πασχόντων, εἶχεν ἐκλίπει ἡ ἐκ τῆς ἀπαιτήσεως ἐλέους παρ' αὐτῶν προσγινομένη ἐνόχλησις. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διευθέτησις τούτου δὲν ἐπεδιώχθη συντόνως, ἠπράκτησε τὸ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου κατορθωθὲν κατ' ἀρχὰς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα, τῶν δὲ ἐκ χρόνιων παθῶν πασχόντων, ὧν ἡ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς ἀγοραῖς θέα ἀηδὴς, ἐπανελήφθη ἡ ἐν ταῖς ἀγυιαῖς χαρὶν ἐλέους περιφορά. Ἐπειδὴ δὲ μόνη ἡ σύντονος μέριμνα καὶ φροντὶς περὶ τοῦ πράγματος δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τελεσφόρησιν, ἅτε τῆς ἐλλείψεως τροφῶν καὶ ἄλλων (ὧν οὐκ ἄνευ τὰ νοσοκομεῖα) καὶ τῆς ὀφειλομένης προσοχῆς περὶ τὰ ἰατρικὰ ἐξουδετερούσης πᾶσαν ἐνέργειαν· καὶ ἐπειδὴ ἡ διευθέτησις τῶν τοιούτων νοσοκομείων πρόξενός ἐστι πολλῆς ὠφελείας τοῖς ὀθωμανοῖς, ἡ δὲ διευθέτησις αὕτη συνίσταται εἰς εὕρεσιν εἰδημόνων ἰατρῶν, εἰς ἐκπαίδευσιν καὶ ἐξάσκησιν τῆς τέχνης ἐν τοῖς νοσοκομείοις καὶ ἐκμάθησιν τῶν θεωριῶν· ἐπειδὴ οἱ ἐξ Εὐρώπης εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐρχόμενοι ἰατροὶ, εἰ καὶ ἄξιοι ὑπολήψεως ὡς ἐκπαιδευθέντες τὴν τέχνην ἐν ταῖς ἐκεῖ ἀκαδημίαις, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς πείρας καταφανὲς ἐγένετο οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι ἰατροὶ πολλαχῶς ὑπέπεσον καὶ ὑποπίπτουσιν εἰς σφάλματα περὶ τὴν διαφορὰν τῶν κράσεων, τὴν διάθεσιν τοῦ κλίματος καὶ τῆς τοποθεσίας, παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς ἐγκρατέσι τῆς τέχνης ταύτης ὁμολογεῖται ὅτι ἡ πρᾶξις συνίσταται εἰς ἐκμάθησιν τῆς τέχνης ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ αὕτη ἐξασκηθήσεται, ἡ δὲ λεπτοτάτη περὶ τὸ πρᾶγμα ἀκρίβεια δεκτὴ παρὰ τοῖς κρίσιν ἔχουσιν· ἐπειδὴ ἐν παντὶ τόπῳ ἀνεγείρονται νοσοκομεῖα, διορίζονται ἰατροὶ καὶ συνιστῶνται τῆς τέχνης ἐκπαιδευτήρια καὶ αὐξάνεται οὕτω τῶν παιδείᾳ συγκεκροτημένων ὁ ἀριθμὸς, τοῦτο δὲ μετὰ προθυμίας καὶ ἐπιμελείας σπουδάζει καὶ ἡ κραταιὰ βασιλεία μου ἐφιεμένη πορίζεσθαι γνώσεις καὶ πεῖραν τοὺς κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ταύτην ὑφισταμένους ἰατρούς· ἐπειδὴ ὁ μαθητὴς ὁ πόθῳ τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἐκδιδαχθεὶς, ἀποκαθιστάμενος εἰδήμων καὶ κατὰ τέχνην κατηρτισμένος ἰατρὸς ἀποβήσεται ὠφέλιμος τοῖς στρατιώταις τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ παντὶ τῷ μουσουλμανικῷ πληρώματι, ἐκ δὲ τούτου ἐκτενεῖς εὐχαὶ παρὰ πάντων ἀναπεμφθήσονται· ἐπειδὴ ἐν τοῖς τοιούτοις ἰατρικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις λόγῳ πολλαπλασιασμοῦ καὶ αὐξήσεως τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτεῖται ἡ μετὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἰατρικῶν ἀκαδημιῶν ἀλληλογραφία, ἡ σύγκρισις καὶ ὁ πολυπλασιασμὸς τῶν ἐκ τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας διδαγμάτων, πρὸς δὲ ἀναγκαῖά ἐστι ἡ καὶ τῆς ἀνατομίας διδασκαλία, ἥτις ἀσύμφορος κέκριται εἰς τὰ ἰατρικὰ σχολεῖα τῆς βασιλευούσης· ἐπειδὴ τὸ ἔργον τοῦτο προσφυέστερον ἁρμόζει τῷ ἔθνει τῶν Ῥωμαίων καὶ μάλιστα τοῖς προκρίτοις αὐτοῦ, ἅτε περιβλέπτοις κατ' ἀξιότητα, πίστιν, καὶ παιδείας ἔρωτα· ἐπειδὴ ἡ ἐπιτυχία τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ διορισμὸν ἐξ αὐτῶν ἐφόρου ἑνὸς ἔχοντος κλίσιν πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ διακρινομένου ἐπὶ ταῖς γνώσεσιν αὐτοῦ, τούτου χάριν ἀποκαθίσταται τοιοῦτος ὁ πρῶτος τῶν πρωτίστων τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων, ὁ αὐτάδελφος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Δημήτριος Μουρούζης ὁ βειζαδὲς, ἀνὴρ πεπαιδευμένος, συνετὸς καὶ ἔχων κλίσιν πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιστήμας, καὶ ὅστις ὑπάρχει βέβαιον ὅτι διορισθεὶς ἔφορος τούτου τοῦ πράγματος ἐν ὀλίγῳ χρόνου θέλει αὐξήσει τῶν πεπαιδευμένων τὸν ἀριθμόν. Ὅθεν ἅμα διορισθεὶς θέλει ὁρίσει τόπον καὶ θέλει σχηματίσει σχολὴν ἐπιστημῶν ἐν τῇ Ξηροκρήνῃ, θέλει κανονίσει τὰ τῆς διοικήσεως αὐτῆς καὶ τὰ τῆς διοργανώσεως νοσοκομείων· θέλει ζητεῖ δι' ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς

(α) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΓ').

(β) Αὐτόγραφον βασιλικόν.

αὐτοῦ ὅσα ἀναγκαῖα τοῖς νοσοκομείοις καὶ ἰατροῖς· θὰ σέβωνται καὶ ὑπακούωσιν αὐτῷ ὅσοι ἂν διορισθῶσιν ἐπίτροποι τῶν καταστημάτων τούτων· δὲν θέλουσιν ἐνοχλεῖ τὸ παράπαν αὐτῷ οἱ ὑπάλληλοι τῆς ἐξουσίας διὰ τὰς νέας οἰκοδομὰς, ἃς ἤθελεν ἀνεγείρει ἐν συνοικίαις ῥεαγιάδων διὰ νοσοκομεῖα καὶ διδασκαλεῖα ἐπιστημῶν· οἱ γείτονες οὐδαμῶς θὰ παρενοχλῶσιν αὐτὸν διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν παλαιῶν νοσοκομείων, οὐδὲ θὰ ζητῶνται παρ' αὐτοῦ χρήματα καὶ ἄλλαι εἰσφοραὶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἢ ἐπισκευὴν νοσοκομείων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἀσθενῶν, ἐκφορὰν νεκρῶν, μεταφορὰν οἴνου καὶ ἄλλων τοῖς νοσοκομείοις χρειωδῶν· ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει ἢ αἰτίᾳ ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας μου εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἀπαγορεύεται δὲ αὐστηρότατα παντὶ εἰσερχομένῳ ἡ παρενόχλησις ἔστω καὶ δι' ἀπαιτήσεως ἑνὸς ἄσπρου. Διατάσσω πρὸς τούτοις ἵνα παιδεύωνται ὅσοι ἐνοχλοῦσι τοῖς ἰατροῖς, συκοφαντοῦντες αὐτοὺς ὅτι ἐκ προθέσεως ἐφόνευσαν τὸν δεῖνα ἀσθενῆ. Ὁρίζω ἵνα εἰς τὴν θύραν ἑκάστου νοσοκομείου φυλάττῃ εἷς ὑπάλληλος τῆς ἐξουσίας, ἐντολὴν ἔχων νὰ ἐφορᾷ εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ βασιλικοῦ μου τούτου ὁρισμοῦ, ὥστε μὴ πράττεσθαί τι ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ ὅστις μηδὲν νὰ ὁρᾷ ἀντικείμενον τῇ γνώμῃ τοῦ διαληφθέντος ἐφόρου· πρὸς δὲ διατάσσω ἵνα ὁ πεϊτ-οὐλ-μὰλ (α) μηδ' ἓν ἔχῃ δικαίωμα ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἀποθνησκόντων, μήτε ἐπεμβαίνῃ παντάπασιν εἰς αὐτό. Πρὸς διηνεκῆ τούτων ἀσφάλειαν ἀπελύθη καὶ τὸ παρόν μου χάττι-χουμαγιοῦν, κεκοσμημένον βασιλικῷ μου αὐτογράφῳ· πᾶσα δὲ πρὸς αὐτὸ ἀντιστράτευσις οὐδοπωστιοῦν εὑρήσει με ἐπιεικῆ. Τούτου δὲ γνωστοῦ ὄντος, πᾶσα καταβληθήτω μέριμνα πρὸς ἀκριβῆ τοῦ βασιλικοῦ μου τούτου ὁρισμοῦ ἐκτέλεσιν, ὃν ἀναγράφοντες ἐν τῷ κώδικι θέλετε ἐγχειρίσει τῷ διαληφθέντι βεϊζαδὲ, ὃν καθίστημι ἔφορον τῶν προμνημονευθέντων καταστημάτων. Οὕτω ποιεῖτε, διδόντες πίστιν εἰς τὸ ἱερόν μου σημεῖον.

Ἐν μηνὶ μουχαρρὲμ 1220».

Καθ' ἃ ὅμως φαίνεται, ἡ τῆς σχολῆς ἐκ Φαναρίου εἰς Ξηροκρήνην μετάθεσις καὶ ἡ ἐνέργεια πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω διοργάνωσιν αὐτῆς ἀπήρεσεν εἴς τινας τῶν μισοκάλων ἐκείνων, οἵτινες δυστυχῶς οὐδέποτε ἐλλείπουσιν ἐκ μέσου τῶν κοινωνιῶν, ἀλλ' ὡς μέλαιναι κηλῖδες ἀναφαίνονται ἐν αὐταῖς, πρὸς πᾶν ἀγαθὸν καὶ κοινωφελὲς ἀντενεργοῦντες καὶ ἀντιπράττοντες.

Μέχρι τινὸς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι φαίνεται ὅτι ἐπέτυχον, καθότι ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ δυστυχῶς ἀδυναμίᾳ ἔγκειταί ποτε τὸ ἡδέως ἀκούειν τῶν κατηγοριῶν καὶ λοιδοριῶν· ἄλλως δὲ καὶ ἡ ἄγνοια τῶν πραγμάτων, ὧν οἱ τοιοῦτοι κατελάλουν παρὰ τοῖς ἁπλουστέροις, ὑπεβοήθη καὶ ὑπέτρεφε τὸ ὅπερ οὗτοι ἐδίωκον ἔργον.

Κατ' ἀγαθὴν ὅμως συγκυρίαν ἐν τοῖς τότε προεστῶσι τῆς σχολῆς διεκρίνετο ὁ περίπυστος Δημήτριος Μουρούζης πολλὴν τὴν παρρησίαν ἔχων παρὰ τῷ τηνικαῦτα ἀειμνήστῳ σουλτὰν Σελὴμ τῷ Γ'· ὅθεν ἡ διαβολὴ καὶ ἡ συκοφαντία οὐ μόνον δὲν ἐξῆλθε τοῦ χαμαιπετοῦς αὐτῆς κύκλου, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς κατὰ κόρρης ἐρραπίσθη.

Βλέπων ὁ ἀοίδιμος Μουρούζης κινουμένους μὲν τοὺς μισοκάλους, τοὺς δὲ ἁπλουστέρους παραπειθομένους ὑπ' αὐτῶν, ἔγνω ἵνα, πρὶν ἡ συκοφαντία καὶ ἡ διαβολὴ εὕρωσι νομὴν, περικόψῃ τὰ νεῦρα αὐτῆς καὶ στερροποιήσῃ τὸ ἔργον τῆς εὐκταίας βελτιώσεως τῶν τοῦ γένους ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν μετὰ πάντων τῶν ἐχεφρόνων εἰργάζετο. Πρὸς τοῦτο δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀείμνηστον σουλτάνον κατήγγειλε τὰς ἐνεργείας τῶν ἀπονενοημένων τούτων ἀνθρώπων καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπεκαλέσατο ἀντίληψιν εἰς περιστολὴν τῶν ἀθεμίτων τάσεων αὐτῶν. Ἡ αἴτησις αὕτη εὐμενοῦς ἠξιώθη παρὰ τοῦ μονάρχου ἀκροάσεως, θέσπισμα δὲ αὐτοκρατορικὸν ἐκδοθὲν περὶ τὰ τέλη τοῦ ζιλχιτζὲ τοῦ 1220 τῆς ἐγείρας (=1805) διέτασσε·

«Πρὸς τὸν ποσταντζίμπασην, Γαλατᾶ καδισί, καὶ μιμάρμπασην (α).

Φθάνοντος τοῦ ὑψηλοῦ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ, γνωστὸν ἔστω ὅτι προλαμβόντως περὶ μέσα μουχαρρὲμ τοῦ 1220 ἔτους εἶχεν ἐκδοθῇ εἰς πλάτος ὑψηλός μου ὁρισμὸς βασιλικῷ αὐτογράφῳ ἠγλαϊσμένος πρὸς τὸν πρόεδρον τῶν προϊχόντων τοῦ χριστιανικοῦ γένους Δημήτριον Μουρούζην (αὐξηθείη αὐτῷ ἡ φρόνησις), ἀδελφὸν τοῦ ἤδη ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονεύοντος, ἀποφαίνων πρὸς τοῖς λοιποῖς·

α') τὸ νὰ ἀναγγέλλῃ ὁ διαληφθεὶς πεϊζαδὲς δι' ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τὰς ὑποθέσεις ὅπου ἤθελεν ἔχει χρείαν τό τε κατὰ τὸν Κουρουτσεσμὲν πρὸ ὀλίγου συσταθὲν γυμνάσιον ἐπὶ τῷ διδάσκειν τε καὶ διδάσκεσθαι τὰ μαθηματικὰ καὶ λοιπὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συσταθησόμενα νοσοκομεῖα καὶ ἰατρικῆς σχολεῖα·

β') τὸ νὰ πείθωνται τῇ γνώμῃ τοῦ εἰρημένου πεϊζαδὲ ὅσοι κατὰ καιρὸν ἤθελον διορισθῇ ὑπὸ τοῦ γένους ἐπὶ τῶν μερικῶν ἢ γενικῶν διατάξεων τῶν ἀνωτέρω συστημάτων·

γ') τὸ νὰ μὴ ἐναντιοῦνται καὶ παρενοχλοῦν κατ' οὐδένα τρόπον οἱ ζαπῖται ἀπαιτοῦντες χρήματα ἢ ἀβαέτια λεγόμενα τόσον διὰ τὴν νέαν οἰκοδομὴν νοσοκομείων καὶ ἐπιστημονικῶν γυμνασίων εἰς ὁποιονδήποτε τόπον κατοικοῦσι ῥεαγιάδες, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ προσθήκην οἰκοδομῶν εἰς τὰ ἔκπαλαι νοσοκομεῖα, προφασιζόμενοι ἀγωγὰς γειτόνων καὶ ἄλλα τοιαῦτα·

δ') τὸ νὰ μὴ εἰσέρχηται ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει οὐδεὶς τῶν ζαπιτῶν εἰς τὰ νοσοκομεῖα·

ε') τὸ νὰ μὴν ἀνακατόνωνται εἰς τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῶν νεκρῶν καὶ μετακόμισιν οἴνου, ἰατρικῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων.

Ἤδη δὲ μὲ τὸ νὰ ἀνήγγειλε δι' ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὸ ὑψηλόν μου κατώφλιον ὅτι, ἐν ᾧ κατὰ τὸν προεκδοθέντα ὑψηλόν μου ὁρισμὸν συναθροίσας ῥεα-

(α) Ἐν τοῖς τότε χρόνοις ὁ ἐπίτροπος (κεχαγιᾶς) τῆς βασιλομήτορος ἦν κληρονόμος τῶν ἄνευ νομίμων κληρονόμων ἀποθνησκόντων καὶ ἔφερε τὸν τίτλον τοῦτον πεϊτ-οὐλ-μάλ.

(α) Κατὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι τῆς σχολῆς μετάφρασιν.

γιάδες Ῥωμαίους καὶ καταγινόμενος παντὶ σθένει νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν μὲ εἰλικρινῆ σκοπὸν εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ διὰ χρόνου ἀξίους μεταφραστὰς καὶ δούλους τῆς ὑψηλῆς μου πόρτας διώρισε τοὺς ἐξ αὐτῶν δεξιωτέρους εἰς τὸ νὰ σπουδάζουν καὶ λοιπὰς διαλέκτους, τινὲς τῶν Ῥωμαίων σκανδαλοποιοὶ φθόνῳ καὶ πάθει κινούμενοι, οὐ μόνον δὲν παύουν τοῦ νὰ ἐνεργοῦν ἐκ διαλειμμάτων πολλὰ κινήματα καὶ τρόπους παραιτίους συγχύσεως εἰς τὴν εὐταξίαν τοῦ ῥηθέντος γυμνασίου, ἀλλὰ διεγείρουν καί τινας τῶν ὀθωμανῶν, οἵτινες ὑβρίζοντες καὶ στενοχωροῦντες τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς λέγουσιν αὐτοῖς ἐνίοτε, διατί ἐνταῦθα καταγινόμενοι εἰς διδασκαλίαν φωνάζετε καὶ θορυβεῖτε ; καὶ τοὺς παρενοχλοῦσι μὲ ἄλλας τοιαύτας ἀθεμελιώτους καὶ ἀσημάντους προφάσεις· μὲ τὸ νὰ ἀνήγγειλε, λέγω, ταῦτα ἐζήτησεν ὁ διαληφθεὶς πεῖσαδὲς νὰ ἐκδοθῇ ἐκ νέου ἱερός μου ὁρισμὸς παρεκτικὸς τοῦ νὰ διαφυλάττηται κατὰ πάντα τρόπον τὸ εἰρημένον γυμνάσιον τῶν Ῥωμαίων ἀνεπηρέαστον καὶ ἀνενόχλητον, οἵ τε διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι νὰ μὴ ἀπασχολῶνται κατ' οὐδένα τρόπον ἢ ἐνοχλῶνται παντάπασιν· ἐπὶ δὲ τούτοις, ὅταν ἤθελε γένει χρεία ἐπισκευῆς ἢ ἐκ νέου προσθήκης οἰκοδομῶν, νὰ μὴν ἐμποδίζεται διὰ χρηματικῆς ἀπαιτήσεως τῶν ζαπιτῶν, ἤ τινος ἄλλης αἰτίας, ἀλλὰ κατὰ πάντα τρόπον νὰ διαφενδεύεται καὶ νὰ ὑπερασπίζεται, ὅταν οἱ ὑπὸ τοῦ γένους διωρισμένοι ἐπίτροποι ἤθελον ζητήσωσι βοήθειαν. Ἐφ' οἷςκαὶ ἐκδέδοται ὁ παρόν μου ὁρισμὸς κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ὅπως γνωστὸν ὑμῖν γενόμενον, τῷ τε ποσταντζίπαση καὶ βοεβόδᾳ, καὶ μιμάρπασῃ, ὅτι εἶναι θέλησις βασιλική μου τὸ νὰ δεικνύετε προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὸ νὰ διαφυλάττεται κατὰ πάντα τρόπον τὸ εἰρημένον γυμνάσιον τῶν Ῥωμαίων ἀνεπηρέαστον καὶ ἀνενόχλητον, οἵ τε διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι νὰ μὴν ἀπασχολῶνται κατ' οὐδένα τρόπον ἢ ἐνοχλῶνται παντάπασιν· ἐπὶ δὲ τούτοις, ὅταν ἤθελε γένει χρεία ἐπισκευῆς ἢ ἐκ νέου προσθήκης οἰκοδομῶν, νὰ μὴν ἐμποδίζεται διὰ χρηματικῆς ἀπαιτήσεως τῶν ζαπιτῶν ἤ τινος ἄλλης αἰτίας, ἀλλὰ κατὰ πάντα τρόπον νὰ διαφενδεύεται καὶ νὰ ὑπερασπίζεται, ὅταν οἱ ὑπὸ τοῦ γένους διωρισμένοι ἐπίτροποι ἤθελον ζητήσωσι βοήθειαν. Καλῶς δὲ γινώσκοντες ὅτι ἀπαιτεῖται παρ' ὑμῶν καὶ τὸ νὰ πληροφορήσετε οἷς δεῖ ὅτι ὅσοι τρέφουσι κακοὺς σκοποὺς περὶ ἐλαττώσεως τῶν προσόδων ἢ στοχάζονται νὰ προξενῶσι σύγχυσιν εἰς τὴν εὐταξίαν τοῦ ῥηθέντος γυμνασίου θέλουν παιδευθῇ, καὶ ὅτι τὸ νὰ μὴ φυλάττωνται ὅσα φανερόνει ὁ παρὼν ὁρισμὸς εἶναι ἐναντίον τῆς βασιλικῆς μου θελήσεως. Διὸ ἀποφαινόμεθα βασιλικῶς ὅπως ἐπιμεληθῆσθε νὰ πράττετε κατὰ τοὺς προλαβόντως καὶ ἤδη ἐκδοθέντας ὑψηλούς μου ὁρισμούς, καὶ καταγράφοντες τὸν παρόντα ὅπου προσήκει θέλετε τὸν ἀφήσει εἰς χεῖρας τῶν ἐπιτρόπων ἀπεχόμενοι τοῦ ἐνδίδειν εἰς ὅσα ἀντίκεινται τοῖς βασιλικοῖς μου προστάγμασι καὶ ὁρισμοῖς. Οὕτω γινώσκετε, καὶ δότε πίστιν τῷ βασιλικῷ μου σημείῳ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τὸ 1220, πρὸς τὸ τέλος τοῦ ζιλχιτζέ».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (*)

Τετάρτη 2. Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μάμαντος, καὶ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ.

Οὗτος ἦν ἐκ Γάγγρας πόλεως τῆς Παφλαγονίας γεννηθεὶς ἐν εἱρκτῇ, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐκέκλειστο διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Τῶν γονέων αὐτοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ τελευτησάντων ἀθλητικῶς, ὁ Μάμας παρελήφθη ὑπὸ γυναικός τινος Ἀμμίας ὀνόματι καὶ ἀνετράφη ὑπ' αὐτῆς παιδευθεὶς τὴν εὐσέβειαν· δὲν ἐβράδυνε δὲ ἵνα ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν γονέων αὐτοῦ βαδίσῃ καὶ καταξιωθῇ ἐν ἔτει 275 τοῦ καλλινίκου στέφους τοῦ μάρτυρος·

ἀκμαῖος ὢν τριάδος εἰς πίστιν Μάμας,
ἀκμαῖς τριαίνῃ καρτερεῖ τετρωμένος.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἦν γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διαπρέψας δὲ ἐν τοῖς κατωτέροις τοῦ κλήρου βαθμοῖς, τῷ 582 ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου εἰς τὸ ὕπατον τῆς ἀρχιερωσύνης προήχθη ἀξίωμα, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος. Ὑπὸ τοῦτῳ, τῷ 586, ἐκυρώθη τὸ πρῶτον ὁ τίτλος οἰκουμενικὸς, ὃς τέως τιμῆς χάριν ἔστιν ὅτε ἐν ῥύμῃ γραφῆς παρενείρετο. Κυβερνήσας τὴν ἐκκλησίαν ὁσίως καὶ θεαρέστως ἔτη 13 καὶ μῆνας 5 ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ τῷ 595·

τοῖς μὴ ῥέουσιν ἐντρυφᾷς νῦν ἡδέως,
νηστευτὰ ῥευστῶν ἡδονῶν Ἰωάννη.

Πέμπτη 3. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀνθίμου ἐπισκόπου Νικομηδείας, καὶ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοκτίστου συνασκητοῦ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου.

Ὁ ἱερομάρτυς προέστη τῆς ἐκκλησίας Νικομηδέων περὶ τὰς δυσμὰς τῆς γ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος· ἐποίμαινε δὲ θεοφιλῶς τὸ ποίμνιον τοῦ Κυρίου, ὅτε ὁ Διοκλητιανὸς ὑπὸ τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ αὐτοῦ Γαλερίου Μαξίμου ἐξωθούμενος προέβη εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν αἱματηρῶν ἐκείνων ἐκ Νικομηδείας κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ διαταγμάτων, ἅτινα ἦσαν αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ μεγάλου τῶν χριστιανῶν διωγμοῦ. Τότε καὶ ὁ μακάριος Ἄνθιμος συλληφθεὶς καὶ ἀνηκέστους ἀλγηδόνας σωματικῶν βασάνων στερρῶς περιφρονήσας, ἐκ διαταγῆς τοῦ Γαλερίου ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν.

Παρασκευὴ 4. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βαβύλα ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ προφήτου καὶ θεόπτου Μωϋσέως.

Ὁ Ἱερομάρτυς ἦρθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας τῷ 240 μετὰ Ζεβῖνον ἢ Ζηνόβιον, ιγ' γενόμενος τῶν μετὰ ἀπόστολον τὸν Πέτρον προστάντων τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχέων. Τῷ δεκάτῳ τρίτῳ τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἔτει μαρτυρικῶς ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Νουμεριανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος.

Μωϋσῆς δὲ ὁ σοφώτατος τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἱστοριογράφων ἁπάντων ὁ ἀρχαιότατος ἐγεννήθη ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ φυλῆς Λευΐ, ἐκ πατρὸς Ἀβραὰμ καὶ μητρὸς Ἰωχαβῆ. Μικρὸν πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς Φαραὼ φοβηθεὶς τὴν χωροῦσαν αὔξησιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἑβραίων ἐξέδοτο δόγμα κελεῦον τὸν φόνον παντὸς ἐξ αὐτῶν τικτομένου ἄρρενος. Ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ διατάγματος τούτου ἐτέχθη ὁ Μωϋσῆς, ὃν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἀδυνατοῦσα νὰ ἀποκρύψῃ πλέον τριμήνου ἠναγκάσθη νὰ ἐναποθέσῃ εἰς θήκην, ἣ μικρὸν κάνιστρον, καὶ ἀποθέσῃ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου. Μικρὸν μετὰ ταῦτα κατῆλθεν εἰς τὸν ποταμὸν ὅπως λουσθῇ ἡ θυγάτηρ Φαραώ, ἥτις ἰδοῦσα καὶ εὐσπλαγχνισθεῖσα τὸ παιδίον παρέλαβεν αὐτό, ἐπὶ δὲ τῇ προτάσει τῆς παραφυλαττούσης ἐκεῖ που τὴν τύχην τοῦ Μωσέως ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαριὰμ διεπιστεύθη τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ εἰς αὐτὴν αὐτοῦ τὴν μητέρα. Ἀπογαλακτισθεὶς προσελήφθη εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ὡς θετὸς υἱὸς

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΔ').

τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, ἔνθα καὶ ἀνετράφη. Τεσσαρακοντούτης τὴν ἡλικίαν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ τὴν αὐλὴν φονεύσας Αἰγύπτιον τιμωροῦντα ἀναιτίως Ἑβραῖον, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν γῆν Μαδιάμ, ἔνθα ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰοθὼρ Σεπφώραν. Ποιμένων τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Χωρὴβ εἶδε βάτον καιομένην ἀλλ' οὐ καταφλεγομένην, καὶ ἀκροατὴς γενόμενος τῆς θείας φωνῆς ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς Ἑβραίους ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς δοθείσης ταύτης ἐντολῆς αὐτῷ προσῆλθε τῷ Φαραὼ ζητῶν τὴν ἄδειαν τῆς ἐξόδου, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φαραὼ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπακούσῃ, ἐπέσκηψαν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου αἱ γνωσταὶ δέκα πληγαί, ἀναγκάσασαι τέλος τὸν Φαραὼ εἰς ὑπένδοσιν. Τεθεὶς οὖν ὁ Μωϋσῆς ἐν ἀρχῇ τῶν Ἑβραίων διεπέρασεν αὐτοὺς ἀβρόχοις ποσὶ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διελὼν τὰ ὕδατα αὐτῆς, ὑφ' ἃ κατεκάλυψε τὸν ὑπὸ τοῦ Φαραὼ ἐκπεμφθέντα στρατὸν πρὸς ἐπαναγωγὴν τῶν Ἑβραίων εἰς Αἴγυπτον. Ἅμα τῇ διαβάσει τῆς Ἐρυθρᾶς ὁ Μωϋσῆς εἶπε τῷ Κυρίῳ τὴν ἐν τῇ Ἐξόδῳ (κεφ. τέ) ἀπαντῶσαν ᾠδήν, «Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν» κλπ. Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ ἔτη 20 ἐκυβέρνησε τοὺς Ἑβραίους ἀξιωθεὶς ἀκοῦσαι τοῦ Θεοῦ ὁμιλοῦντος αὐτῷ, ὃν τρόπον ἐνώπιος ἐνωπίῳ, καὶ ποιῆσαι πολλὰ θαύματα καὶ σημεῖα. Φθάσας εἰς γῆν Μωὰβ καὶ ἐκ θείας ἀποκαλύψεως πληροφορηθεὶς τὴν προσέγγισιν τοῦ ἐπὶ γῆς τέλους αὐτοῦ, ἔψαλε τὴν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (κεφ. λϛ') ᾠδήν, «πρόσεχε. οὐρανὲ, καὶ λαλήσω· καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου» κλπ. μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀνελθὼν ἐπὶ τὴν κορυφὴν Φασγὰ τοῦ ὄρους Ναβὰν ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τῷ 1569 π. Χ. ἔτει ἐν ἡλικίᾳ 120 ἐτῶν.

Σάββατον 5. Τοῦ ἁγίου προφήτου Ζαχαρίου πατρὸς τοῦ προδρόμου.

Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν τῆς ἐκκλησίας πατέρων στηριζομένην εἰς ἀρχαίαν παράδοσιν τὸν Ζαχαρίαν τοῦτον ἐθανάτωσαν οἱ Ἰουδαῖοι μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τὸ μὲν διότι καὶ μετὰ τὴν κύησιν τὴν παρθένον Μαριὰμ παρθένον πάλιν ὠνόμαζε καὶ μετὰ τῶν παρθένων συνηρίθμει (Βασιλ. λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέν.), τὸ δὲ ὅτι ἐν καιρῷ τῆς ἐπὶ Ἡρώδου βρεφοκτονίας οὐχ εὑρέθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης κρυπτόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν σπηλαίῳ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Τὸν Ζαχαρίαν τοῦτον ἔχων ἐν ὄψει ὁ Κύριος, καὶ διὰ τὸ μαρτυρικὸν αὐτοῦ τέλος ἐλέγχων τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν αὐτοῖς· «ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου» (Ματθ. κγ', 35).

Τὸν ἱερέα τοῦτον Ζαχαρίαν δὲν πρέπῃ νὰ συγχέῃ τις πρὸς τὸν ἐπιφανέστατον ἐν πλουσίοις Ζαχαρίαν υἱὸν Βαρούχ, ὃν τῷ 68 μ. Χ. δύο τῶν παρ' Ἑβραίοις λεγομένων ζηλωτῶν ἐπιπεσόντες ξιφήρεις ἐν μέσῳ ἐπίσης τοῦ ἱεροῦ ἀνεῖλον (Ἰώσηπ. περὶ Ἰουδ. πολιτ. δ').

Κυριακὴ 6. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ γενομένου θαύματος ἐν Κολοσσαῖς (ἤτοι ἐν Χώναις) ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

Ἄνδρες ἑλληνίζοντες τὸν παρρέοντα ἐγγύθι ποταμὸν ἐβουλεύσαντο στρέψαι κατὰ τοῦ ναοῦ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὥστε καὶ τὸν λαὸν κατακλύσαι καὶ τὸν προσμένοντα ἐν αὐτῷ ἄνδρα τίμιον τὸν Ἄρχιππον ἀπολέσαι. Ἀλλ' ὃν τρόπον ὁ παρακατιὼν ἐπιμαρτυρεῖ τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ στίχος, παρόδου ἀνοιγείσης τῷ ποταμῷ, εἰς ἣν καὶ μετὰ ταῦτα διαρκῶς ἐχωνεύετο, ἐσώθησαν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι ἐκ τοῦ κινδύνου.

Ῥοῦν Μιχαὴλ ποταμῶν χώνευσε, νόων ἀγὸς, ἔκτῃ.

Ἡ πόλις διετήρησε καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις τὸ ὄνομα τοῦτο, καλουμένη ὑπ' αὐτῶν Χωνᾶς. Περιλαμβάνεται δὲ ἐν τῇ ὑποδιοικήσει Δενιζλίου τοῦ διοικητικοῦ διαμερίσματος Αἰδὶν τῆς τοπαρχίας Σμύρνης.

Δευτέρα 7. Προεόρτια τῆς γεννήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σώζοντος.

Ὁ μάρτυς ἦν ἐκ Λυκαονίας, ἤθλησε δὲ ὑπὲρ Χριστοῦ τῷ 268 ἐν Πομπηϊουπόλει τῆς Κιλικίας.

Τρίτη 8. Τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς ἐκκλησίας παράδοσιν ἡ θεοτόκος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 16 ἢ 17 ἔτος πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἐκ στειρευόντων καὶ προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν γονέων Ἰωακείμ τε καὶ Ἄννης, ὧν ὁ μὲν ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυίδ, ἡ δὲ ἐκ τῆς ἱερατικῆς φυλῆς Λευΐ θυγάτηρ Ματθὰν ἱερέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μαρίας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Χθὲς, πρώτην τοῦ ι' ἔτους τοῦ ρκέ (=125) κύκλου τῆς ἰνδίκτου, ἑωρτάσθη μετὰ τῆς νενομισμένης ἐκκλησιαστικῆς παρατάξεως ἡ ἐπ' αἰσίοις ἀνατολὴ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ἔτους.

Ἄλλοτε μέχρι καὶ τοῦ παρελθόντος ἔτους, περαιουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργείας, ἡ Α. Θ. Π. μετὰ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἀνήρχετο εἰς τὸν πατριαρχικὸν οἶκον, ᾀδόντων τῶν ψαλτῶν, καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ μεγ. συνοδικοῦ δι' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς ἐνεκαινίζετο ἡ τοῦ ἔτους τῆς ἰνδικτιῶνος ἔναρξις. Ἐφέτος δι' ἀποφάσεως τῆς ἱερᾶς συνόδου μετετέθη ὁ τόπος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης τελετῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν καὶ καθωρίσθη ἵνα τοῦ λοιποῦ τελῆται ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἑπομένην:

διάταξιν

τῆς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ κατὰ τὴν πρώτην σεπτεμβρίου γινομένης τελετῆς τῆς ἰνδικτιῶνος.

Χοροστατοῦντος τοῦ πατριάρχου μετὰ τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἐκτελεῖ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ὁ μέγ. ἀρχιμανδρίτης μετὰ τοῦ δευτερεύοντος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ κοινωνικοῦ λαμβάνει καιρὸν ὁ μέγ. ἀρχιδιάκονος παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα ἐνδύεται τὴν ἱεροδιακονικὴν αὐτοῦ στολήν· ὁ δὲ μέγ. ἐκκλασιάρχης εὐτρεπίζει συγχρόνως τράπεζαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ἐφ' ἧς ἀνάπτει δύο λαμπάδας ἐπὶ κηροφορείων, τίθησι τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ ἀνὰ ἓν ἐπιτραχήλιον μετὰ μικροῦ ὠμοφορίου διὰ τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, κάτωθεν τοῦ εὐαγγελίου τὸ τοῦ πατριάρχου ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῶν γωνιῶν τῆς τραπέζης μελανοδοχεῖον μετὰ κονδυλίων.

Ἐν τῷ γίνεσθαι δὲ τὴν συνήθη ἀπόλυσιν παρὰ τοῦ μεγ. ἀρχιμανδρίτου οἱ μὲν χοροὶ ψάλλουσι «τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα», ὁ δὲ πατριάρχης εὐλογεῖ ἀπὸ τοῦ θρόνου τὸν λαὸν διὰ τοῦ σταυροῦ, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς μένουσιν ἐν τοῖς στασιδίοις αὐτῶν. Τοῦ πατριάρχου εὐλογήσαντος τὸν λαὸν, εὐθὺς ὁ μέγ. ἐκκλησιάρχης ἐνδύει τὸν πατριάρχην τὸ ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, ἐν δὲ τῷ λέγειν τὸν ἱερέα μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀπολύσεως τὸ «δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου δεσπότου ἡμῶν» κτλ. ἐξέρχονται ἀπὸ τοῦ βήματος ὅτε μέγ. ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ δευτερεύων φέροντες τὰ δικηροτρίκηρα ἀνημμένα καὶ ποιήσαντες σχῆμα τῷ πατριάρχῃ ἵστανται ἑκατέρωθεν αὐτοῦ. Τότε ὁ μέγ. ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ «εὐλόγησον δέσποτα» καὶ ὁ πατριάρχης λέγει «εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» κτλ. ὁ ἀρχιδιάκονος λέγει τὸ τρισάγιον, ὁ πατριάρχης «ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία» εἶτα ψάλλει ὁ πατριάρχης, εἰ βούλεται, τὸ ἀπολυτίκιον «ὁ πάσης δημιουργὸς», ὁ ἀριστερὸς χορὸς κατόπιν τὸ «ὑπομονῆς στύλος γέγονας», ὁ δεξιὸς τὸ «ὡς τῶν αἰχμαλώτων», καὶ ὁ ἀριστερὸς «χαῖρε κε-

χαριτωμένη» καὶ τέλος. Τότε ὁ μέγ. ἀρχιδιάκονος μετὰ τοῦ δευτερεύοντος λέγουσιν ἐναλλὰξ τὰς αἰτήσεις τῆς ἐκτενοῦς «ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς» κτλ. καὶ οἱ χοροὶ ψάλλουσι τὸ «Κύριε, ἐλέησον» ἀνὰ τρίς· εἶτα ὁ μέγ. ἀρχιδιάκονος τὸ «ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι», καὶ οἱ χοροὶ τὸ «Κύριε, ἐλέησον» τετράκις ἀνὰ δέκα· ὁ δευτερεύων τὸ «ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν» κτλ. καὶ ὁ πατριάρχης «ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεὸς» κτλ. οἱ δὲ χοροὶ «Ἀμήν». Εἶτα ὁ μὲν πατριάρχης ποιεῖ ἀπόλυσιν μικρὰν καὶ εὐλογεῖ τὸν λαὸν μετὰ τοῦ τρικηρίου, οἱ δὲ χοροὶ ψάλλουσι «τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀπολύσεως προσέρχεται τῷ πατριάρχῃ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ ἀσπαζόμενος τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, ἐγχειρίζει τὴν πρᾶξιν τῆς νέας ἰνδικτιῶνος γεγραμμένην ἐπὶ καθαροῦ χάρτου εὐκρινῶς καὶ εὐαναγνώστως, ἣν καὶ λαμβάνων ὁ πατριάρχης ἀναγινώσκει ἐκφώνως ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ «(δεῖνα) ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης», ἐν δὲ τῷ δέεσθαι ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν πάντων τῶν προαναπαυσαμένων εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων, πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, ἱερέων, ἱεροδιακόνων, μοναχῶν καὶ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν, ὁ χορὸς ψάλλει χαμηλῇ τῇ φωνῇ «τὸ Κύριε, ἐλέησον». Μετὰ τὸ τέλος τῆς πράξεως ταύτης λέγει ὁ πατριάρχης τὸ «δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν» κτλ. οἱ δὲ χοροὶ ψάλλουσι τὸν πολυχρονισμὸν αὐτοῦ «πολυχρόνιον ποιήσαι Κύριος ὁ Θεὸς» κτλ. Ἀφοῦ δὲ εὐλογήσῃ αὖθις μετὰ τοῦ τρικηρίου τὸν λαόν, κατέρχεται ἐκ τοῦ θρόνου ἐνδεδυμένος τὸν μανδύαν, τὸ ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, καὶ ἀσπασάμενος τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ὑπογράφει ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν ἀναγνωσθεῖσαν πρᾶξιν τῆς ἰνδικτιῶνος· εἶτα ἐκδύεται μόνον τὸ ὠμοφόριον καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον καὶ ἀνέρχεται καὶ αὖθις εἰς τὸν θρόνον. Ἀκολούθως ὑπογράφουσιν ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὴν βαθμολογικὴν αὐτῶν σειρὰν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τὴν πρᾶξιν τῆς ἰνδικτιῶνος, ἀφοῦ πρῶτον ἀσπασθῶσι τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ περιβληθῶσιν ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, ψαλλομένων ὑπὸ τῶν χορῶν τροπαρίων τῆς ἡμέρας. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς πράξεως καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, προπορευομένου τοῦ πριμηκηρίου κρατοῦντος τὸ διβάμβολον, ὅπερ φέρων ἵσταται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς ἀπέναντι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐξέρχεται ὁ πατριάρχης ὡς συνήθως εἰς τὸν νάρθηκα, ἔνθα ἀποδύεται τὸν μανδύαν, ἐκφωνοῦντος τοῦ πριμηκηρίου τὸν νενομισμένον πολυχρονισμόν, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Οἱ ἀρχιερεῖς συνανερχόμενοι ἀσπάζονται τὴν δεξιὰν τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ μεγάλῳ συνοδικῷ συγχαίροντες καὶ ἐπευχόμενοι τὰ δέοντα· κατόπιν αὐτῶν προσέρχονται καὶ συγχαίρουσι τῷ πατριάρχῃ ἀσπαζόμενοι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχιερέων, ὅσοι ἂν τύχωσι ἐν τῇ βασιλευούσῃ, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ μέγ. πρωτοσύγκελλος καὶ ὁ μέγ. ἀρχιδιάκονος καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ ὑπαλληλία τῶν πατριαρχείων, ἱεροδιάκονοι, ἐφημέριοι, ψάλται, γραμματεῖς, διευθυνταὶ καὶ καθηγηταὶ τῶν πατριαρχικῶν σχολῶν, καὶ εἴτις ἄλλος βούλεται.

Χθὲς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς νέας ἰνδικτιῶνος ἡ Α. Θ. Π. ἐδέξατο τὰς συγχαριτηρίους προσρήσεις τῶν σεβ. ἁγ. συνοδικῶν, τῶν ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων ἐν ταῖς ἐνορίαις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν ἱερέων καὶ κληρικῶν καὶ πολλῶν λογάδων.

Τὴν κυριακὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς ἐγένετο ἡ νενομισμένη ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ ἐπὶ τῇ κατάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας ἡ Α. Θ. Π. συνοδευομένη ὑπὸ τῶν σεβ. ἁγ. συνοδικῶν Δέρκων, Ἀμασείας, Νεοκαισαρείας, Νικοπόλεως, Μιτυλήνης, Λήμνου καὶ Μογλενῶν μετέβη εἰς τὸ κατάστημα τῆς σχολῆς, ἧς ἠύλόγησε τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔτους τελέσασα ἁγιασμὸν καὶ ἁγιάσασα τὰς αἰθούσας αὐτῆς καὶ τὸ ἐν αὐταῖς συρρεῦσαν εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα.

Μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ὁ σχολάρχης, ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Παλαμᾶς, ἀνελθὼν τὸ βῆμα ὡμίλησε βραχέως καὶ προεισαγωγικῶς «περὶ τῆς πνευματικῆς ἐκείνης καὶ τελεσφόρου ἐννεαμήνου πυρετώδους ἐνεργείας, δι' ἧς ἐκπληρούμενος πιστῶς καὶ ἐπακριβῶς ὁ ἱερὸς τοῦ ἐθνικοῦ τούτου τῶν Μουσῶν φυτωρείου σκοπὸς παρασκευάζει ἑκάστοτε νέους, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι καλοὺς καὶ δοκίμους ἐργάτας, ὅπως ἐργασθῶσι καὶ οὗτοι τό γ' ἐπ' αὐτοῖς ἐν καιρῷ καρποφόρως εἰς τὸν ἱερὸν τῆς πατρίου ἡμῶν σοφίας ἀμπελῶνα καλλιεργοῦντες τὰ ἱερὰ τῶν πατέρων ἡμῶν γράμματα καὶ διαπεδαγωγοῦντες κατὰ Χριστὸν τὰς ἐπερχομένας γενεάς».

Ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὁ σχολάρχης τοὺς μὲν καθηγητὰς ἐκάλεσεν ἵνα διὰ τῆς ἐπιμελείας, φιλοπονίας καὶ αὐστηρᾶς ἀκριβείας τοῦ καθήκοντος, ἐφ' οἷς ἀείποτε διεκρίθησαν, συνεχίσωσι καὶ αὖθις προθύμῳ νοὶ καὶ σώματι τὴν διακονίαν, ἧς ἔλαχον ἐν τῇ εὐκλεεστάτῃ πατριαρχικῇ Μ. τοῦ Γ. σχολῇ, ἕνα καὶ μόνον ἐν παντὶ σκοπὸν προτιθέμενοι, τὴν κατὰ Χριστὸν διάπλασιν τῆς καρδίας καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ νοὸς τῆς ἐμπεπιστευμένης αὐτοῖς νέας γενεᾶς· τοὺς δὲ μαθητὰς προέτρεψεν ἵνα ἐπιλαμβανόμενοι τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν διανοητικῶν αὐτῶν ἀγώνων φιλοτιμηθῶσιν ἐπιδείξαι ἑαυτοὺς ἀξίους τῶν τε δαψιλῶν τῆς μητρὸς ἐκκλησίας εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν καὶ τῶν ἀφειδῶν ὑπὲρ αὐτῶν δαπανῶν καὶ θυσιῶν τοῦ γένους, ὡς καὶ τῶν ἀτρύτων πόνων καὶ μόχθων τῶν τε φυσικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν πατέρων αὐτῶν.

Ἀνακηρύξας δὲ δημοσίᾳ τοὺς ἐξ ἑκάστης τάξεως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀριστεύσαντας, μεθῆκε τὸν λόγον τῇ ἐφορίᾳ, διδούσῃ κατὰ τὰ νενομισμένα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λόγους καὶ εὐθύνας τῶν αὐτῇ πεπραγμένων.

Τοῦ ἐκ τῶν ἐφόρων ταμίου κ. Σ. Κέπετζη κωλυθέντος παρουσιάσαι δι' ἀσθένειαν, τὴν ὑπ' αὐτοῦ πονηθεῖσαν ἔκθεσιν ἀνέγνω ὁ ἐκ τῶν συνεφόρων κ. Ν. Θ. Σουλλίδης.

Ἐξ αὐτῆς ἐπληροφορήθημεν ὅτι αἱ εἰσπράξεις τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς ἀνῆλθον κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν συνόλῳ εἰς γρ. **303,980.35** προελθοῦσαι·

α') ἐξ εἰσιτηρίων	γρ.	103,314
β') ἐξ εἰσφορᾶς Ξηροκρήνης	»	86,320.25
γ') ἐκ δωρεῶν διαφόρων	»	53,427.75
δ') ἐξ εἰσοδημάτων Βασσαραβίας . .	»	46,869.50
ε') ἐκ διαφόρων προσόδων	»	5,790.75
ς') ἐκ ποσοστῶν συντάξεων	»	8,258.10

Ἑκάστη τῶν ἐγγραφῶν τούτων λεπτομερῶς διεσαφηνίσθη ἐν τῇ ἐκθέσει, ἥτις εἰ καὶ δημοσιευθήσεται λίαν προσεχῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ ὑπὸ τῆς ἐφορίας, ὡς εἴθισται τοῦτο γίνεσθαι, ἵνα τὸ δημόσιον κρίνῃ καὶ ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεώς του τὰ τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἀνωτάτου τούτου παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίου, οὐχὶ ὅμως περιττὸν

ἡγούμεθα ἵνα σημειώσωμεν ἐνθάδε τὴν παρατηρηθεῖσαν μείωσιν τῶν εἰσπράξεων ἐκ τῶν μὴ σταθερῶν προσόδων τῆς σχολῆς προελθοῦσαν ἐκ τῆς συνεχούσης ἀτυχῶς τὴν ἀγορὰν ἡμῶν καχεξίας, ἐλπιζομένην δὲ ἐφέτος ἀναπληρωθήσεσθαι, Θεοῦ εὐδοκοῦντος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκθεσιν αἱ δαπάναι τοῦ λήξαντος ἔτους ἀνῆλθον ἐν συνόλῳ εἰς γρ. **347,511.50** ἀναλυόμεναι ὡς ἑπομένως·

α') εἰς μισθοδοσίαν προσωπικοῦ . .	γρ.	273,070
β') » ἔξοδα διάφορα	»	8,546.25
γ') » ὑποτροφίαν μαθητοῦ	»	1,400
δ') » ἀπόδοσιν χρεῶν	»	62,600
ε') » νομισματικὴν διαφοράν . . .	»	1,895.25

Ὥστε προὔκυψεν ἔλλειμμα ἀναπληρωθησόμενον ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἀρξαμένου ἐνιαυτοῦ, ὅπερ εὐχόμεθα γενέσθαι ἀδρότερον εἰς προσφορὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς μεγαλωνύμου ταύτης σχολῆς.

Καὶ τῶν δαπανῶν δὲ τούτων αἱ ἐγγραφαὶ ἀνεπτύχθησαν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τῆς ἐκθέσεως, ἣν ἐν βραχυτάτῳ μετὰ χεῖρας ἔξον τὸ δημόσιον πεισθήσεται καὶ ἐξ οἰκείας, ὡς εἴπομεν, ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἔμφρονος καὶ λελογισμένης διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς σχολῆς καὶ τῆς μετὰ ζήλου προστασίας τῶν συμφερόντων αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐριτίμου ταύτης ἐφορίας, ἣν καθηκόντως τοῖς προσήκουσιν ἐπιστέφομεν ἐπαίνοις πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὰ ἀγαθὰ τέλη τὰ ἀποκομισθέντα ἐκ τῆς ἀρίστης αὐτῆς διοικήσεως.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκθέσεως, ἧς τὴν ἀνάγνωσιν μετὰ ζωηροῦ παρηκολούθησε διαφέροντος τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον, ἡ Α. Θ. Π. ἐξεδήλωσε τὴν εὐαρέστησιν τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὰ ἐρίτιμα τῆς ἐφορίας μέλη διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν πεφωτισμένην αὐτῶν περὶ τῆς σχολῆς μέριμναν, ἐπεκαλέσατο δὲ ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν πρὸς ἐνίσχυσιν ἐν τῷ συνεχείᾳ τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ γένος διακονίας αὐτῶν καὶ τὰς τοῦ ἀγαθοδότου Θεοῦ εὐλογίας ὑπὲρ τῆς μεγάλης ταύτης πατριαρχικῆς σχολῆς καὶ τῶν κοπιώντων καὶ ἐργαζομένων ἐν αὐτῇ καθηγητῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν καὶ ἀφιερωτῶν αὐτῆς.

Αὐθημερὸν μετὰ τὴν ἐν τῇ σχολῇ τελετὴν προσκληθέντες παρεκάθισαν ἐν τῇ πατριαρχικῇ τραπέζῃ οἱ τῆς σχολῆς ἔφοροι μετὰ τοῦ προέδρου αὐτῶν σεβ. ἀγ. Δέρκων, ὁ σχολάρχης ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ ὁ πρόεδρος τῆς ἀδελφότητος Ξηροκρήνης κ. Ν. Βλέσσας.

Τὴν κυριακὴν ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' ἡ Α. πανοσ. ὁ ἅγ. Μ. πρωτοσύγκελλος μεταβὰς εἰς Βουγιούκδερεν παρέστη ἐκ προσώπου τῆς Α. Θ. Π. ἐν τῇ τελεσθείσῃ λειτουργίᾳ καὶ δοξολογίᾳ, διερμηνεύσας τῇ Α. Ε. τῷ τῆς Ῥωσσίας πρεσβευτῇ τὰ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ συγχαριτήρια τῆς Α. Θ. Π. καὶ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ὑπέρ τε τῆς Α. Α. Μ. καὶ τοῦ σεπτοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου.

Ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ τὴν ἱεροσολυμιτικὴν ἀδελφότητα ἐξεπροσώπει ὁ παν. ἅγ. Σκυθουπόλεως κ. Γεράσιμος.

Εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς Μ. ἐκκλησίας προαπευθυνθείσας τῷ πανιερ. μητροπολίτῃ Πετρουπόλεως καὶ Νοβογοροδίας κ. Ἰσιδώρῳ εὐχὰς ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ ποιμαντικοῦ αὐτοῦ βίου, ἧς ὡς πεντηκονταετηρίδος τέως ἐμνήσθημεν, ἡ Α. πανιερ. ἔσπευσε νὰ τηλεγραφήσῃ τὰ ἑπόμενα ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 λήξαντος μηνός·

Εὐχαριστῶ εἰλικρινέστατα τῇ ὑμετέρᾳ θ. παναγιότητι διὰ τὰ εὐμενῆ συγχαριτήρια ἐπὶ τῷ ἰωβιλαίῳ τοῦ κε' ἔτους τῆς λειτουργίας μου ὡς μητροπολίτου.

Τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ἡ Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο ἐν Διπλοκιονίῳ τὴν Α. Ἐξ. τὸν ὑφυπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν Ἀρτὶν ἐφέντην Δαδιάν.

Τῷ σαββάτῳ ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσμε ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου.

Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πανιερ. ἁγ. Νικοπόλεως (πρ. Χίου) κ. Ἀμβροσίου μεταβαίνοντος προσεχῶς εἰς τὴν θεόσωστον αὐτοῦ ἐπαρχίαν καὶ ἀποχωροῦντος οὕτω ἐκ τῆς ἐφορίας τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, ἐξελέγη ἐν τῇ προχθεσινῇ συνεδριάσει ὁ σεβ. γέρ. ἁγ. Ἀμασείας κ. Σωφρονίου.

Ἐν καιρῷ ἐγράψαμεν (ἴδε σελ. 131 τοῦ Η' τεύχους τῆς «Ἀληθείας») ὅτι οἱ τῆς ἐπαρχίας Καλλιουπόλεως κάτοικοι δι' ἐπανειλημμένων αὐτῶν ἀναφορῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐζητοῦντο τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, ἀνικάνου καταστάντος πρὸς ποιμαντορίαν ἕνεκα τῶν ἐξ ἐσχάτου γήρατος ἀσθενειῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία λαβοῦσα ταύτας ὑπ' ὄψει συνοδικῶς, ἀκούσασα δὲ καὶ τῶν παραπόνων τῶν καὶ προφορικῶς προσκλαυθέντων αὐτῇ, τούτους τε καὶ ἐκείνας παρέπεμψε τῷ κανονικῷ τῆς ἐπαρχίας ταύτης κυριάρχῃ γέροντι ἁγίῳ Ἡρακλείας, προσκαλεσαμένη αὐτὸν ἵνα μεταβῇ ἐπὶ τόπου καὶ οἴκοθεν πεισθῇ περὶ τοῦ βασίμου ἢ μὴ τῶν εἰρημένων παραπόνων καὶ πληροφορήσῃ τὴν ἐκκλησίαν. Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει ἐμνήσθημεν καὶ τῶν μέτρων, ὧν τὴν λῆψιν ἀναγκαίαν ἔκρινεν ἡ Α. σεβ. πρὸς ἐπάνοδον τῆς γαλήνης ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας.

Ὁ θεοφιλ. τέως ἅγ. Καλλιουπόλεως συναισθανθεὶς τὸ ἐκ τοῦ βαθυτάτου γήρατος ἀσθενὲς τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ καθηκόντων, καὶ ἀναμετρήσας τὸ βάρος τῆς εὐθύνης τῆς ἐπιβαλλομένης τοῖς λαχοῦσι τὴν πνευματικὴν τῶν ψυχῶν διακυβέρνησιν, ὑπέβαλε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἔτους οἰκειοθελῆ ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ παραίτησιν εἰς χεῖρας τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ κυριάρχου, ὃς ἀδείᾳ τῆς ἐκκλησίας καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν θεοφιλ. ἐπισκόπων ψήφοις κανονικαῖς ἀνέδειξεν εἰς διαδοχὴν τοῦ παρητημένου ἅγ. Καλ-

λιουπόλεως τὸν θεοφιλέστατον τέως ἅγιον Λεύκης κ. Ἀβέρκιον, τὴν δὲ ἐκλογὴν αὐτοῦ ἀνήγγειλε κατὰ τὰ νενομισμένα τῇ Μ. ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἀπεδέξατο αὐτήν.

Ἔκτοτε ὁ πρ. ἅγ. Καλλιουπόλεως ἔμενεν ἐν Καλλιουπόλει, ὁπόθεν ἐσχάτως ἀπῆλθε μεταβὰς εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἄνδρον, καθ' ἃ τελεγραφικῶς ὑπὸ τοῦ ἁγ. Καλλιουπόλεως ἀνηγγέλη τῇ ἐκκλησίᾳ.

Διὰ τοῦ παν. ἁγίου Γάνου καὶ Χώρας κ. Βενεδίκτου καθυπεβλήθη τῇ ἐκκλησίᾳ αἴτησις τῶν κατοίκων Χώρας ἐπικαλουμένων τὴν ταύτης ἀντίληψιν πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν ἐπὶ ἀνεγέρσει τῶν σεσαθρωμένων καὶ ἑτοιμορρόπων παρ' αὐτοῖς οἰκημάτων τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς, καὶ ἐπὶ προσκτίσει παρθεναγωγείου, οὗ στεροῦνται. Ἡ ἐκκλησία ἀποδεξαμένη τὴν αἴτησιν ταύτην διώρισεν ἐννεαμελῆ ἐπιτροπὴν ὑπὸ τῇ προεδρίᾳ τοῦ πανοσ. ἀρχιμανδρίτου κ. Πολυκάρπου προεστῶτος τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, εἰς ἣν ἀνέθηκε τὴν διὰ καταστίχου συλλογὴν ἐράνων παρὰ τῶν φιλομούσων ὑπὲρ ἔργου ὄντως θεοφιλοῦς. Πεποίθαμεν ὅτι τὸ ἐπὶ φιλομουσίᾳ ἀείποτε διακρινόμενον εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ ἐν τῇ νῦν περιστάσει ἐμπράκτως ἐπιδείξεται τὰ φιλόκαλα αὐτοῦ αἰσθήματα ἐπίκουρον ἐρχόμενον πενομένης κοινότητος, ἀξιεπαίνως μεριμνώσης περὶ τῆς διανοητικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΥ.

Ἀριθ. πρωτ. 2754

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ ...

ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ. . , χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων μεριμνῶν, ἃς ἡμῖν ἐπιβάλλει ὁ πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων πόθος συγκαταλέγεται καὶ ἡ περὶ τῆς περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως τῶν ἕνεκα γήρως καὶ ἄλλων αἰτιῶν ἀπομάχων καὶ διαθεσίμων μελῶν τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἅπερ ἀπολαύουσι μὲν κατὰ τὸ ἐνὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιθάλψεως καὶ συμπαθείας, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἐπαρκῶς· διὸ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς ἐνδείας κατατρυχόμενα καὶ μὴ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνωσι καὶ πόθεν πορισθῶσι τὰ ἐπαρκῆ πρὸς ζωάρκειαν καὶ λοιπὴν περιποίησιν ἐν τῷ γήρᾳ αὐτῶν καὶ τῇ διαθεσιμότητι, ἔχρηζον πάντως τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοητικῆς σκέψεως περὶ τῆς καταλλήλου αὐτῶν γηροκομήσεως καὶ ἀναπαύσεως. Σκεψάμενοι οὖν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου, φιλαδέλφου καὶ φιλανθρώπου τούτου ἔργου καὶ τῆς ἐκ τῶν ἐνόντων δυνατῆς θεραπείας τῆς μεγάλης ταύτης ἐλλείψεως, ἐνεκρίναμεν τὴν σύστασιν γηροκομείου ἀποκλειστικῶς χρησιμεύσοντος εἰς τὴν περιθαλψιν τῶν, ὡς εἴρηται, ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἀνωτέρου ἢ ἐνοριακοῦ, ἀπομάχων. Συνεπῶς δὲ τὴν ἀνάγκην εὑρέσεως προσφόρου ἐνδιαιτήματος πρὸς τὴν τούτου κατάλληλον σύστασιν καθορῶντες ἀπεβλέψαμεν εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ κείμενον ἱερὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅπερ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὑγιείας καὶ ἐντελοῦς ἡσυχίας ἐθεωρήθη πάντων τῶν ἄλλων καταλληλότερον διά τε τὸ τερπνὸν καὶ εὔαερον καὶ συγκεκερασμένον τοῦ κλίματος καὶ διὰ τὸ ἡσυχαστικὸν καὶ ἀθόρυβον τῆς θέσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο μονονοὺχ ἐρείπιον ὂν χρήζει οὐσιώδους καὶ πολυδαπάνου ἐπισκευῆς, ὅπως καταστῇ ἐπιτήδειον εἰς κατοίκησιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κληρικῶν, ἔτι δὲ ἀπαιτεῖ ἱκανὰς δαπάνας πρὸς ἁρμονικὴν καὶ ἀδιάκοπον λειτουργίαν καὶ συντήρησιν, ἔγνωμεν καταφυγεῖν εἰς τὸ φιλάδελφον καὶ συμπαθὲς τῶν ὑπὸ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν θρόνον διατελούντων ἁγίων ἀρχιερέων, μηδόλως σκοποῦντες ἐπιβαρῦναι αὐτοὺς δι' ὡρισμένης καὶ ὑποχρεωτικῆς, ἀλλὰ διὰ προαιρετικῆς ἐφάπαξ μὲν πρὸς τὴν ἐπισκευήν, ἐτησίου δὲ πρὸς τὴν συντήρησιν εἰσφορᾶς, ἣν ἑκάστου ἀδελφοῦ ἡ ὁμολογουμένως ὑπὲρ τῶν γηραιῶν καὶ ἀπόρων καὶ διαθεσίμων κληρικῶν εὐσυμπάθητος καὶ γενναιόφρων καρδία προαιρεῖται αὐθορμήτως προσενεγκεῖν, εὐγνωμόνως ἀποδεκτῆς οὔσης καὶ τῆς παρὰ παντὸς ἄλλου εὐπορουῦντος καὶ ἀγαθὴν κεκτημένου προαίρεσιν, ὥστε συμπεριληφθῆναι εἰς τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον. Ἐφ' ᾧ καὶ διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς ἐκκλησιν ποιούμενοι πρὸς τὴν ἀγαθὴν καὶ φιλάδελφον προαίρεσιν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς προτρεπόμεθα καὶ ἀξιοῦμεν ὅπως ἀναλογισαμένη ὅτι μεγίστην περιποιεῖ τῷ ἱερῷ ἡμῶν κλήρῳ τιμὴν ἡ σύστασις τοιούτου καθιδρύματος, καὶ οἴκοθεν ὅ,τι εὐαρεστεῖται χορηγήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἄλλους τῶν εὐπορούντων καὶ προαιρουμένων ἐπαρχιωτῶν αὐτῆς κοινωνοὺς ποιήσηται τοῦ ἀγαθοεργήματος τούτου ἐπὶ τῇ ἀδιστάκτῳ πεποιθήσει ὅτι ἡ ἐκκλησία εὐμενῶς καὶ εὐαρέστως ἀποδεξαμένη τὴν προσφορὰν, καταταξει τοὺς συνεισενεγκόντας ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν κτιτόρων τοῦ ἱεροῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ τούτου καθιδρύματος εἰς αἰώνιον μνημόσυνον. Ὅθεν καὶ ταχέως ἀπεκδεχόμεθα ἀποτελεσματικὴν αὐτῆς ἀπάντησιν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

ϕωοθ' μαΐου 6'.

† ὁ ΚΩΝ]ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Ἴμβρου Νικηφόρος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Δημητριάδης Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Φαναριοφερσάλων Κωνστάντιος ἐν Χρ. ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Κώου Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

Ἀριθ. πρωτ. 2812

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ ...

ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ . . , καὶ τιμιώτατοι δημογέροντες καὶ πρόκριτοι τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας ταύτης, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἀληθὲς καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενόν ἐστι ὅτι ἀπὸ ἑκαιῶν ἤδη ἐτῶν πολλαὶ καὶ μεγάλαι κατεβλήθησαν προσπάθειαι, δι' ὧν τὸ ἡμέτερον γένος ἀμιλλώμενον πρὸς τὰ λοιπὰ πεπολιτισμένα ἔθνη καὶ φιλοτιμούμενον ἵνα φθάσῃ ἐν τοῖς γράμμασι τὴν ἀρχαίαν προγονικὴν αὐτοῦ εὐκλειαν, ἱκανὴν πρὸς τὴν παιδείαν ἔλαβε τάσιν καὶ οὐ σμικρὰς ἐποιήσατο προόδους· καὶ οὐκ ἠστόχησαν δὲ τοῦ σκοποῦ αἱ προσπάθειαι ἐκεῖναι, καίτοι δυσπερβλήτους ἔδει ἵνα ὑπερπηδήσωσι δυσχερείας, αἵτινες παρήγοντο ἐκ τοῦ ἀντιξόου τῶν περιστάσεων. Ἀλλ' ὡς τοῦτο ἀληθές, οὕτω ἀναμφισβήτητον ἐπίσης παρὰ πᾶσι τυγχάνει ὅτι αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἡμετέρου γένους ἀείποτε πολλαὶ καὶ μεγάλαι οὖσαι κατέστησαν ὡς ἐκ τῶν ὑπέρ ποτε δυσχερῶν νῦν περιστάσεων μείζονες καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπαιτοῦσιν ἀναλόγως μείζονας καὶ κοινοτέρας ἐνεργείας ἀποχρώσας πρὸς ἀποτελεσματικὴν θεραπείαν αὐτῶν. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν καλῶς κατιδόντες καὶ ἐννοήσαντες οἱ ἐν τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ μεγάθυμοι ὁμογενεῖς, ἔσπευσαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἵνα συστήσω-

σιν ἀρτίως ἐκπαιδευτικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν ἀδελφότητα ἐξαιτησάμενοι ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀποταθέντες πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ φιλομούσους καὶ φιλανθρώπους ὁμογενεῖς ἐπικαλούμενοι τὴν σύμπραξιν τούτων καὶ ἀρωγὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ διπλοῦ σκοποῦ, ὃν τὸ ἔργον τοῦτο ἐπαγγέλλεται. Ἡ ἐκκλησία τοίνυν ἐγκαρδίως ἀποδεξαμένη τὴν αἴτησιν καὶ ἐπευλογήσασα τὸ ἔργον, ὀφειλετικῆς προνοίας καθῆκον ἡγήσατο ὅπως ἀναγγείλῃ τοῦτο πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι καὶ τῷ ὑπ' αὐτοὺς χριστεπωνύμῳ πληρώματι καὶ προτρέψῃ πάντας θερμῶς ἵνα προσέλθωσι συμπράκτορες καὶ συναντιλήπτορες, διότι τὸ ἔργον εἰς γενικὸν ἀφορᾷ σκοπὸν καὶ ὠφέλειαν, ἐστὶν ἄξιον τοῦ ἐνδιαφέροντος παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καὶ δεῖται τῆς κοινῆς καὶ ὁμοθύμου αὐτοῦ συμπράξεως. Ἐπὶ τούτῳ γράφοντες καὶ πρὸς ὑμᾶς διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα καὶ προτρεπόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ἵνα, καθὰ δι' ἰδιαιτέρας ἐγκυκλίου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἀδελφότητος ταύτης προσκαλεῖσθε, σπεύσητε προθύμως παρασχεῖν τὴν ὑμετέραν σύμπραξιν ἐγγραφόμενοι μέλη τοῦ σωματείου τούτου καὶ προσφέροντες ὡς δύναται ἕκαστος τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συνδρομήν· μὴ παύσητε δὲ παρακινοῦντες εἰς τοῦτο καὶ τοὺς λοιποὺς ἐκ τῶν συμπολιτῶν καὶ συνεπαρχιωτῶν ὑμῶν χριστιανῶν διὰ τῆς ἀναπτύξεως πρὸς αὐτοὺς τοῦ σκοποῦ τῆς ἀδελφότητος, ὃν σαφῶς καὶ ἐν ἐκτάσει πληροφορεῖσθε ἔκ τε τῆς ἐγκυκλίου τοῦ διοικητικοῦ αὐτῆς συμβουλίου καὶ ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συναποστελλομένου ὑμῖν κανονισμοῦ. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

ᾳωπ΄, ἰουνίου γ΄.

† ὁ Κ]ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χρ. ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »
† ὁ Μηθύμνης Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »
† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »
† ὁ Καστορίας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »
† ὁ Ἴμβρου Νικηφόρος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς »

ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΩΝ

Ἀριθ. πρωτ. 4153

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ ...

ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ. . . , χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Καίτοι ἱεροὶ κανόνες καὶ ἐκκλησιαστικαὶ διατάξεις κατὰ καιροὺς ἐκδοθεῖσαι ὁρίζουσιν ἀκριβῶς τὰ περὶ τῶν χειροτονιῶν ἱερέων καὶ ἱεροδιακόνων, ἀλλ' ὅμως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν παραδείγματά τινα, καθ' ἃ, εἰ καὶ σπάνια ταῦτα, παρατηρεῖται ὅτι οὐ τηρεῖται πάντοτε ἡ ἀπαιτουμένη ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου ἀκρίβεια, οὐδὲ καταβάλλεται ἡ δέουσα προσοχή, ἐξ οὗ οὐκ ὀλίγα παράγονται σκάνδαλα καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ πράγματα πολλάκις παρέχουσιν, ἔγνωμεν, καθ' ὃ ἔχομεν χρέος ἀπαραίτητον πρὸς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν διατεταγμένων, ἀπευθῦναι ἐπὶ τούτου τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου. Καὶ δὴ γράφοντες διὰ ταύτης καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ ἐντελλόμεθα αὐτῇ συμφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσιν ὅπως, τηρουμένων τούτων αὐστηρῶς, α) μὴ γίνωνται χειροτονίαι ἄνευ ἀπολύτου ἀνάγκης, ἥκιστα δὲ χειροτονίαι ἀπολελυμένων καὶ εἰς ἡλικίαν μὴ κανονικὴν, ἤτοι εἰς ἡλικίαν κατωτέραν τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν διὰ τὸν ἱεροδιάκονον, τριάκοντα δὲ διὰ τὸν πρεσβύτερον· β΄) μὴ γίνωνται χειροτονίαι προσώπων μὴ ὄντων κατὰ πάντα δοκίμων καὶ ἀνεπιλήπτων περί τε τὴν πίστιν καὶ τὸν βίον καὶ μὴ ἐχόντων μεμαρτυρημένην ἁρμοδίως τὴν διαγωγήν, μήτε τὴν ἀπαιτουμένην ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἄλλην μόρφωσιν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱερατικὴν θέσιν, δι' ἣν ὀφείλουσιν εἶναι ἐκ τῶν πρωτέρων προωρισμένοι, καὶ γ΄) μὴ γίνωνται χειροτονίαι ὑπερόριοι καὶ παρ' ἐνορίαν, καὶ μάλιστα προσώπων ἐξ ἄλλων ἐπικρατειῶν ἐπὶ τούτῳ προσερχομένων. Ὁσάκις δὲ ἀπόλυτος ἀνάγκη ὑπαγορεύει χειροτονίας προσώπων ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐπιτρέπωνται αὐταί, ὁπόταν οἱ χειροτονηθησόμενοι προάγωσι μαρτυρικὰ τῶν οἰκείων ἀρχιερέων περί τε τῆς ἀμέμπτου αὐτῶν διαγωγῆς καὶ περὶ τῶν προσόντων ἐν γένει τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως καὶ τὰ τοιαῦτα μαρτυρικὰ καὶ συστατικὰ μὴ ἰσχύωσι πέρα τῶν τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου ἐντελλόμενοι καὶ ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν τούτων ἀκριβῆ τήρησιν, καθιστῶμεν αὐτὴν ἐν περιπτώσει παραβάσεως ὑπεύθυνον τῆς ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομένης ποινῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

ᾳωπ΄, ἰουλίου κε΄.

† ὁ ΚΩΝ]ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Σμύρνης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Κορυτσᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Δημητριάδος Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

Ἐκ τῶν ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν ἐφέτος προσκληθέντων καὶ ὑποβληθέντων εἰς ἐξέτασιν, ὅπως καταταχθῶσιν ὑπότροφοι ἐν τῇ κατὰ Χάλκην κεντρικῇ ἱερατικῇ σχολῇ, μετὰ τὴν γενομένην δοκιμασίαν πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι δυνάμεων αὐτῶν προεκρίθησαν:

διὰ μὲν τὴν 6΄ τάξιν οἱ ἑπόμενοι 3·

Γεώργιος χατζῆ Θεοδώρου	ἐκ τῆς ἐπαρχίας	Νικομηδείας
Κωνσταντῖνος Ε. Μονοβασίλης		
Θεόδωρος Δ. Καραθεοδώρου	,,	Μυριοφύτου

διὰ δὲ τὴν α΄ τάξιν οἱ ἑξῆς 17·

Παναγιώτης Χρ. Τσούρης	ἐκ τῆς ἐπαρχίας	Καστορίας
Γεώργιος Κωνστ. Λιότσου		
Γεώργιος παπᾶ Μάρκου	,,	Σερρῶν
Γεώργιος Ἐμμ. Βασιλειάδης		
Γαβριὴλ Δημητρίου	,,	Ξάνθης
Ἰωάννης Κ. Μακρίδης	,,	Κοζάνης
Φίλιππος Χρήστου	,,	Κορυτσᾶς
Δημήτριος Βοζικίδης	,,	Δράμας
Μιχαὴλ Γ. Θωμανέκης	,,	Στρωμνίτσης
Δημήτριος Γ. Μαργαρόπουλος	,,	Θεσσαλονίκης
Νικόλαος Ε. Ἀλβανὸς	,,	Πρεσπῶν
Βασίλειος Δ. Νισσιάνης	,,	Βοδενῶν
Κυριακὸς Σταύρου	,,	Νεοκαισαρείας
Παναγιώτης Ι. Γώγου	,,	Παραμυθίας
Πέτρος Ἰ. Βαλσαμίδης	,,	Κυζίκου
Δημήτριος Κ. Τσαβδαρὴς	,,	Δέρκων
Κωνσταντῖνος Ἀ. Πετρίδης	,,	Τραπεζοῦντος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΑΝΑΡΙΟΥ

Αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς ταύτης ἤρξαντο τὴν 31 αὐγούστου, αἱ δὲ ἐνάρξεις τῶν μαθημάτων γενήσονται τὴν 7 τοῦ τρέχοντος.

Η ΕΦΟΡΙΑ

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ — 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881 — ΤΕΥΧΟΣ Ις΄

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (*)

Ε΄

Ὁ πρὸς τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ σεβασμὸς ἡμῶν, ἡ ἐπίκλησις τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας καὶ ὁ διὰ τοῦ σημείου αὐτοῦ καθοπλισμὸς ἡμῶν πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος φερομένων μηχανημάτων τοῦ πονηροῦ, ἀπαρέσκουσι τοῖς μισσιοναρίοις τοῦ προτεσταντισμοῦ, οἵτινες ἐξανιστάμενοι κατὰ τῶν ὀρθοδόξων λέγουσι·

« Πρὸς τί ἀπονέμετε σέβας τῷ ξύλῳ τῆς κατακρίσεως; Μὴ οὐκ ἠκούσατε τοῦ Παύλου « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου » (πρὸς Γαλάτ. γ΄, 13); Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τοῦ ἀποστόλου οὐκ ἐνορᾶτε σαφῶς καταδίκην οὐχὶ τοῦ Κυρίου ἀλλὰ τοῦ ξύλου, ὅπερ διὰ τιμῆς ἔχετε, καὶ οὗ τὴν βοήθειαν ἐπικαλεῖσθε; Ἀκούσατε τοῦ ἀποστόλου· « Χριστὸς ἡμᾶς, λέγει, ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα » (αὐτόθ.), καὶ θέλετε νοήσει ὅτι ἐπὶ τούτῳ οἱ τοῦ Κυρίου σταυρωταὶ εἰς σταυρὸν προσήλωσαν αὐτόν, πρὸς μείζονα δηλονότι ὕβριν, πρὸς μείζονα ἐξευτελισμόν· «γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου ». Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐ μόνον σφάλλεσθε, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτάνετε καλοῦντές τε τίμιον τὸ κατηραμένον ξύλον καὶ νομίζοντες ὅπλον αὐτὸ ἀπροσμάχητον».

Εἰς τὰς ἐρεσχελίας καὶ φληναφίας ταύτας τῶν τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιοναρίων ἀποκρινόμενοι, καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου καὶ διδασκάλου τῶν ἐθνῶν προαναφωνοῦντες « ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ» (πρὸς Γαλάτ. ς΄, 14), σπεύδομεν οὕτω τὰς ἐρεσχελίας αὐτῶν ταύτας νὰ κατελέγξωμεν.

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τὸ ξύλον τοῦτο ἦν πάλαι ἐπικατάρατον, δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἀτιμωτικοῦ ὄργανον θανάτου ἐλογίζετο τοῦτο, καὶ ὅτι ἡ σταύρωσις ἦν ἡ σκληροτάτη καὶ τὰ μάλιστα ἐξουθενητικὴ ποινὴ «crudelissimum et teterimum supplicium» (Κικέρ. in verr. v, 64)· ταῦτα ὅμως οὐδόλως ὑποβιβάζουσι τὴν ἁγιότητα τοῦ ξύλου, ἐφ' οὗ τὰς παλάμας ἐκτείνας ἀνθρωπίνως ὕπνωσεν ὁ Κύριος τὸν φυσίζωον ὕπνον τοῦ θανάτου, ἵνα τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν διαρρήξῃ, ἵνα γενόμενος αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἰσχυρίζονται ὅτι μετὰ χεῖρας ἔχουσι τὰς γραφάς. Ἀνοιξάτωσαν οὖν αὐτὰς, ὅπως διδαχθῶσι καὶ πιστωθῶσι τὴν καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἁγίων τῆς νομικῆς ἐποχῆς προθεωρίαν καὶ προαγγελλίαν τῆς ἀποκειμένης εἰς τὸ ξύλον τοῦτο τῆς κατάρας ἱερότητος, καὶ παυσάσθωσαν λαλοῦντες κατὰ τοῦ πανσέπτου τούτου ξύλου τοῦ σταυροῦ, μεθ' ἡμῶν δὲ συμφωνησάτωσαν ἐν τῷ λέγειν σὺν τῷ ἀποστόλῳ « ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ», οὕτω δ' ἀποδότωσαν αὐτῷ σέβας τὸ ὀφειλόμενον.

Ὅτε ὁ Θεὸς ὀργισθεὶς κατὰ τῶν Ἰουδαίων ὀλιγοψυχησάντων ἐν τῇ διὰ τῆς ἐρήμου ὁδῷ, δι' ἧς Μωσῆς ὁ θεόπτης ὡδήγει αὐτοὺς πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν ὄφεις τοὺς θανατοῦντας, οἵτινες ἔδακνον τὸν λαὸν, καὶ ἀπέθανε λαὸς πολὺς ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· ὡς ἀλεξιτήριον φάρμακον Κύριος ὁ πατάσσων καὶ πάλιν ἰώμενος συνέστησε τὴν ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἀνύψωσιν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν δεδηγμένων ὑπὸ τῶν ὄφεων πρὸς ἀπαλλαγὴν καὶ ἴασιν. «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ποίησον σεαυτῷ ὄφιν καὶ θὲς αὐτὸν ἐπὶ σημείου· καὶ ἔσται, ἐὰν δάκῃ ὄφις ἄνθρωπον, πᾶς ὁ δεδηγμένος ἰδὼν αὐτὸν ζήσεται» (Ἀριθμ. κα΄, 8).

Ποῖον τῶν ζώων ἐξελέξατο ὁ Κύριος ἵνα ἰάσηται τὸν μεταμεληθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψαντα λαὸν αὐτοῦ; Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν τῷ παραδείσῳ ἅμα τῇ διαπράξει τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἐπικατάρατον εἶναι καθώρισε. «Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ ὄφει...ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων (τῶν ἐπὶ) τῆς γῆς» (Γεν. γ΄, 14).

Πῶς τὸ ἐπικατάρατον τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων τοιαύτην ἰαματικὴν ἐκ Θεοῦ προσεκτήσατο δύναμιν, ὥστε μόνη ἡ ὄψις καὶ θεωρία αὐτοῦ τὸν θάνατον ἀπεδίωκε καὶ τὴν ἴασιν ἐπήνεγκε; Μὴ ὁ Θεὸς τὸ καταρασθὲν ὑπ' αὐτοῦ ζῶον ἠθέλησεν ἀπαλλάξαι τῆς κατάρας καὶ ἀναδεῖξαι

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΕ΄).

αὐτὸ ηὐλογημένον ἐν τῇ κτίσει; Μὴ οὐκ ἐκέκτητο μυρία μέσα ὅπως ἀνακόψῃ τὸν ὀηλητήριον ἰὸν τῶν ὄφεων, οὓς πρὸς σωφρονισμὸν κατὰ τοῦ σκληροτραχήλου λαοῦ ἐξαπέστειλε; Πρὸς τί συνεστήσατο τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐπικαταράτου ζώου καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸ ἐνατενίσεως τὴν ἴασιν ἐπεβραβεύσατο; Τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν τούτων δίδωσιν ἡμῖν ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος, ἐν οἷς γράφει πρὸς Ῥωμαίους· «τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ» (η΄, 3)· ἐξηγεῖ δὲ ἡμῖν καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος τῆς δόξης Ἰησοῦς ἐν οἷς λέγει τῷ φαρισαίῳ Νικοδήμῳ· «καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰωάν. γ΄, 14).

Ἐκλεξάμενος τοίνυν ὁ Θεὸς τὸ ἐπικατάρατον τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων εἰς προαγγελίαν τοῦ μέσου τῆς σωτηρίας, ὅπερ προέκρινεν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτησάσης καὶ πεσούσης ἀνθρωποτητος, τὴν πώρωσιν τῶν ἀνθρώπων κατήγγειλε καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀπονοίας αὐτῶν ἐξήλεγξεν, ὧν ἐν προθεωρίᾳ γενόμενος ὁ ὑψηφωνότατος τῶν προφητῶν ἔλεγε· «καὶ ἰδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ πάντας ἀνθρώπους· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἐμαλακίσθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν, τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν» (Ἡσ. νγ΄, 3—5). Ὡς τοίνυν τὸ ἐπικατάρατον θηρίον εἰς προθεωρίαν τοῦ ἀκάκου ἐλήφθη ἀμνοῦ, τοῦ ἀμνοῦ ἐκείνου, ὃν παρέδωκε Κύριος ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ὃς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, οὕτω τὸ σημεῖον, ἐφ' οὗ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ προσήλωσεν ὁ Μωσῆς τὸν ὄφιν εἰς θεωρίαν τῶν δακνομένων, τὸ πρὶν ἐπικατάρατον, διὰ δὲ τοῦ κατὰ ἄνθρωπον θανάτου τοῦ Κυρίου τίμιον καὶ πάνσεπτον ξύλον τοῦ σταυροῦ ὑπετύπου καὶ προεικόνιζεν. Ὡς δὲ ὁ Θεὸς ἐν τῇ θέᾳ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ ἐπικαταράτου τῶν θηρίων μεγίστην ἰαματικὴν παρέσχε δύναμιν, οὕτως ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τὸ ἄτιμον πρὶν ξύλον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ὤμων ἀναλαβὼν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Κρανίου τόπῳ τὰς παναγίας αὐτοῦ χεῖρας ἁπλώσας καὶ τὸν σταυρικὸν δεξάμενος θάνατον, διὰ τοῦ λουτροῦ τῶν παναγίων αἱμάτων τῶν ἐκ τῶν πληγῶν αὐτοῦ ἐκχυθέντων καθηγίασε τὸ ξύλον τῆς κατάρας, ἀπήλειψε τὴν ἀτίμωσιν αὐτοῦ, ὡς διέσχισε τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοῦ θανάτου καὶ ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. Ὅθεν, ὃν τρόπον, ὅτε ἔδακνεν ὄφις ἄνθρωπον ἐν τῇ ἐρήμῳ παρὰ τῷ Ἰσραὴλ, ὁ δεδηγμένος ἀπέβλεπεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, ὃν Μωσῆς ἔστησεν ἐπὶ σημείου, καὶ ἔζη, οὕτω καὶ νῦν οἱ δακνόμενοι ὑπὸ τοῦ ὄφεως τῆς ἁμαρτίας, τὸ βλέμμα ἀνατείνοντες πρὸς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, ἀντλοῦσι σθένος καὶ ἰσχὺν πρὸς καταπολέμησιν τῶν μηχανημάτων τοῦ διαβόλου καὶ διεκφυγὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὀλιγοψυχίας. Ὅθεν καὶ ἀνυμνοῦντες τὸ πάνσεπτον τοῦτο ξύλον οὐ λείπομεν ἐπιλέγοντες αὐτῷ μετὰ τῶν ἱερῶν ὑμνογράφων·

—Χαῖρε, **σταυρὲ**, οἰκουμένης φύλαξ·
χαῖρε ἡ δόξα τῆς ἐκκλησίας·
χαῖρε ὁ πηγάζων ἀφθόνως ἰάματα,
χαῖρε ὁ φωτίζων τοῦ κόσμου τὰ πέρατα·
χαῖρε τράπεζα βαστάζουσα ὥσπερ θῦμα τὸν Χριστόν,
χαῖρε κλῆμα βότρυν στάζοντα φέρον οἶνον μυστικόν·
χαῖρε ῥάβδος ἡ ποντίσασα τὸν αἰγύπτιον στρατόν,
χαῖρε αὖθις ἡ ποτίσασα ἰσραηλίτην λαόν·
χαῖρε δένδρον εὐσκιόφυλλον, ὑφ' οὗ σκέπονται πιστοί,
χαῖρε ξύλον προφητόφθεγκτον πεφυτευμένον ἐν γῇ·
χαῖρε τῆς ἀληθείας εὐκλεέστατος κόσμος,
χαῖρε τῆς σωτηρίας εὐτυχέστατος ὅρμος·
χαῖρε, ὅτι κατελάμπρυνας ὀρθοδόξων τοὺς χορούς,
χαῖρε, ὅτι κατηδάφισας τῶν εἰδώλων τοὺς βωμούς.
—**Σταυρὸς** γάρ ἐστιν ὁ φύλαξ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ·
σταυρὸς ἡ ὡραιότης τῆς ἐκκλησίας·
σταυρὸς βασιλέων τὸ κραταίωμα·
σταυρὸς πιστῶν τὸ στήριγμα.

Οὕτως ἀνυμνοῦμεν, οὕτω γεραίρομεν τὸ πάνσεπτον ξύλον, μετὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ διδασκάλου τῶν ἐθνῶν ἐπαναλέγοντες· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κοσμῳ» (πρὸς Γαλάτ. ς΄, 14).

Πρὸς τὰς ἐκ τῶν γραφῶν ἀπορρεούσας ἀπαντήσεις ταύτας οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιοναριοι ἀντιτάξαι τι βουλόμενοι, λέγουσιν·

«Ἐὰν ὁ ὄφις, ὃν ὁ Μωϋσῆς ὕψωσεν ἐπὶ σημείου ἐν ἐρήμῳ, εἰς τύπον ἦν τοῦ σταυροῦ, ἐκ τῆς τύχης τοῦ χαλκοῦ τούτου ὄφεως, πρὸς ὃν παραλληλίζετε τὸν σταυρὸν, γνῶτε ὅτι πλανᾶσθε σεβασμὸν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἀποδιδόντες. Ἐκ τῆς δ΄ βίβλου τῶν Βασιλειῶν διδασκόμεθα ὅτι «ἐν ἔτει τρίτῳ τῷ Ὡσηὲ υἱῷ Ἠλὰ βασιλεῖ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν Ἐζεκίας υἱὸς Ἀχὰζ βασιλέως Ἰούδα. . . (ὃς) ἐν Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραὴλ ἤλπισε, καὶ μετ' αὐτὸν οὐκ ἐγεννήθη ὅμοιος αὐτῷ ἐν πᾶσι βασιλεῦσιν Ἰούδα καὶ τοῖς γενομένοις ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ ἐκολλήθη τῷ Κυρίῳ, οὐκ ἀπέστη ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ ἐφύλαξε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐνετείλατο Μωσῇ· καὶ ἦν Κύριος μετ' αὐτοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἐποίει συνῆκε» (κεφ. ιη΄, 1, 5—8). Ὁ βασιλεὺς οὗτος, ὃς κατὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ κειμένου ἀφήγησιν ἐφύλαξεν ἐν πᾶσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, «ἐξῆρε τὰ ὑψηλὰ καὶ συνέτριψε (πάσας) τὰς στήλας, καὶ ἐξωλόθρευσε τὰ ἄλση καὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, ὃν ἐποίησε Μωσῆς, ὅτι ἕως τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἦσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ θυμιῶντες αὐτῷ, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Νεσθάν» (αὐτόθ. 4), ὅπερ τεμάχια χαλκοῦ σημαίνει. Βλέπετε τί ἐγένετο ὁ εἰς τύπον τοῦ σταυροῦ φερόμενος ὄφις; Ἡ ἰαματικὴ ἐνέργεια ἀπέπτη αὐτοῦ· τῆς δυνάμεως αὐτοῦ οὐδὲ ἴχνος ἀπέμεινε· τὸ ὄνομα

αὐτοῦ ἐλησμονήθη· καὶ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ οὐδὲ σκιὰ ὑπάρχει. Ἐκ τούτων ἐξ ἀναλογίας ἐννοήσατε ὅτι ὁ σεβασμός, ὃν ἀπονέμετε τῷ σταυρῷ, μωρία ἐστίν».

Οὐδαμῶς πρὸς τὴν τοιαύτην τῶν ἀνθρώπων τούτων γλῶσσαν ξενιζόμεθα, καίτοι λεγομένων χριστιανῶν καὶ αὐτοκλητουμένων εὐαγγελιστῶν· οἴδαμεν γὰρ ὅτι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτῶν «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν (καὶ) ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία» (πρὸς Ῥωμ. α΄, 22, 21), καὶ κατὰ τὸ γραφικὸν «τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν» (παράβ. πρὸς Ῥωμ. γ΄, 13). Ἀλλ' ὅσον μωρὰ, ὅσον γελοῖα καὶ ἂν ὦσι τὰ ἐπιχειρήματα αὐτῶν, οὐδὲν τούτων θέλομεν παραδράμει, ἀλλ' ἀνασκευάσομεν αὐτῶν ἕκαστον ἵνα μὴ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν εὕρῃ.

Ὅτε ἀνθρωπίνως ἐτέχθη ὁ Κύριος, τὴν γέννησιν αὐτοῦ ἀνήγγειλε τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ μάγοις ἡ ἐμφάνισις ἐκτάκτου ἀστέρος, οὗτινος ὁ δρόμος καθωδήγησεν αὐτοὺς ἐλθεῖν ἄχρι τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ὁ Σωτὴρ ἀνθρωπίνως βρέφος ἀνέκειτο. Τὸ ἔκτακτον τῆς τε λαμπρότητος καὶ τῆς πορείας τοῦ ἀστέρος δὲν ἀπεπλάνησε τοὺς μάγους, ὅπως εἰς τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο φαινόμενον λατρείαν ἀναπέμψωσιν, ἀλλ' ἐνόησαν ὅτι ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐκτάκτου ὄντος τὴν ἐπὶ γῆς παρουσίαν κατήγγελλε, καὶ τούτῳ ἀκολουθήσαντες ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἐρωτῶντες· «ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» (Ματθ. β΄, 2); Ὁ ἀστὴρ οὗτος ἀνεφάνη αὖθις αὐτοῖς ἐξελθοῦσι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ «προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον» (αὐτόθ. 9). Ὡς δὲ εὗρον τὸν Κύριον, ὁ ἀστὴρ ἀπῆλθεν, οὐδὲ ἀνεφάνη πλέον πρὸς ὁδηγίαν αὐτῶν· ὁ δὲ Θεὸς βουλόμενος ἀποτρέψαι αὐτοὺς τοῦ ἐπανακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην δὲν ἀποστέλλει τὸν ἀστέρα εἰς ὁδηγίαν ἐφεξῆς αὐτῶν, ἀλλὰ κατ' ὄναρ χρηματίζεται αὐτοῖς «ἀνακάμψαι δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν» (αὐτόθ. 12).

Ὡς ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος τὴν ἐπὶ γῆς τοῦ Κυρίου ἐπιφάνειαν ἀνήγγειλεν, οὕτως ὁ χαλκοῦς ὄφις τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου προαπετύπου· καθὼς δὲ ἐκπληρωθέντος τοῦ σκοποῦ τῆς τοῦ ἀστέρος ἐμφανίσεως, ἡ τροχιὰ αὐτοῦ διεγράφη ἐκ τοῦ στερεώματος, οὕτω μετὰ τὴν προαγγελίαν καὶ προαποτύπωσιν τοῦ ἀπροσμαχήτου ὅπλου τῆς σωτηρίας δὲν εἶχε λόγον ὑπάρξεως ὁ χαλκοῦς ὄφις, οὗτινος ἡ διατήρησις ὡς ἐκ τῆς πρὸς ὥραν καὶ εἰς προγνωστοποίησιν τῆς δυνάμεως τοῦ σταυροῦ δοθείσης αὐτῷ ἐκτάκτου ἰαματικῆς δυνάμεως ἠδύνατο ἀντὶ μέσου φωτισμοῦ τῆς ἐκ προγνωστοποιήσεως γενομένης νὰ ἀποβῇ εἰς τὴν ἐνοικοῦσαν τῷ ἀνθρώπῳ ἀδυναμίαν ὄργανον ἀποπλανήσεως καὶ πιστευθῇ ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ ὄφεως ἐκέκτητο τὴν δύναμιν, ἣν ἐν τῇ ἀναπαραστάσει τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ πρὸς ὥραν προσελάβετο. Ὅτι εἰς τύπον τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου διετάχθη παρὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Μωσῇ ἀνυψῶσαι τὸν χαλκοῦν ὄφιν ἐπὶ σημείου εἰς θέαν τῷ Ἰσραὴλ, ἐξ ἀψευδεστάτου στόματος βεβαιούμεθα λέγοντος· «καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰωάνν. γ΄, 14)· ὅτι δὲ ὁ σταυρὸς ἦν τὸ σημεῖον τοῦ Κυρίου, προκατηγγέλθη ἡμῖν ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· «ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ» (θ΄, 6). Ἐκ δὲ τοῦ ἀψευδοῦς στόματος τοῦ Κυρίου πιστεύομεθα ὅτι «φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ (κατὰ τὸν προάγγελον τῆς ἐσχάτης κρίσεως), καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς» (Ματθ. κδ΄, 30). Δικαίως ἄρα γεραίρομεν τὸ πάνσεπτον ξύλον ὅτι «κλίμαξ οὐρανομήκης ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἐγένετο τοὺς πάντας ἀνάγων ἀπὸ γῆς πρὸς ὕψος οὐρανοῦ».

(ἀκολουθεῖ)

ΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ

ὑπὸ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ

ἀρχιμανδρίτου (α)

Β΄

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης οὐμόνον ἐν τῇ διαρρυθμίσει καὶ περαιτέρω διακρατήσει τοῦ μοναχικοῦ βίου, διεκρίθη, ὡς ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε ἐρρέθη, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν πατρῴων ἀμύνῃ, καταδείξας πασιφανῶς τὸν μέγαν καὶ ἔνθερμον ζῆλον, ὑφ' οὗ ἐνεπνέετο, καὶ ἀναδειχθεὶς οὕτω εἷς τῶν μεγάλων τῆς ὀρθοδοξίας προασπιστῶν. Τὰ ἀντικείμενα, ὑπὲρ ὧν ἠγωνίσθη ὁ μακάριος πολλὰ παθὼν, εἶναι ἡ περὶ μονογαμίας τῆς ἐκκλησίας διάταξις καὶ τὸ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ζήτημα.

Ὡς γνωστὸν, ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου ἀπὸ τοῦ 780 ἐκάθητο ἐπιτροπικῶς ἡ Ἀθηναία Εἰρήνη, τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ ς΄ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀνηλίκου ὑπάρχοντος πρὸς διακράτησιν τῶν ἡνιῶν τοῦ κράτους. Ἡ Εἰρήνη ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ἱστορικῶν διαζωγραφεῖται ὡς ὑπὸ φιλοδοξίας καὶ σπουδαρχίας κινουμένη καὶ κύριον σκοπὸν κυρίως ἔχουσα, ὅπως αὐτὴ ἀπόλυτος καταστῇ ἄρχων (β). Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἀπῃτεῖτο τὸ μὲν ἵνα συνταχθῇ τῇ ἀρχούσῃ ἐν τῷ κράτει μερίδι τῶν εἰκονοφίλων, τὸ δὲ ἀνανεώσῃ καὶ ἑδραιώσῃ τὰς μετὰ τῆς Δύσεως σχέσεις· καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατώρθωσεν ἀναβιβάσασα εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν ἱερὸν Ταράσιον καὶ ἀναστηλώσασα διὰ τῆς ζ΄ οἰκουμενικῆς συνόδου τὰς ἁγίας εἰκόνας· ὅσον δὲ διὰ τὸ δεύτερον προέτεινε τῷ βασιλεῖ τῶν Φράγκων Καρόλῳ τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου μετὰ τῆς θυγατρὸς ἐκείνου Ῥωθρούδης ἢ Ἐρυθρούς,

(α) Συνέχεια ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεύχος ΙΕ΄).

(β) πρβλ. Παπαρρ. ἱστορ. τοῦ ἑλλ. ἔθν. τομ. 3, σελ. 571 καὶ Ζαμπελ. Βυζαντ. Μελέτ. σελ. 362.

ὡς λέγουσιν οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι· ὁ ἀρραβὼν μαλιστα λέγεται ὅτι ἐτελέσθη ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ πάπα, εὐνοῦχος δέ τις Ἐλισαῖος μετέβη παρὰ τῇ μνηστῇ ὅπως διδάξῃ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς. Ἀλλ' ἡ Εἰρήνη τὸ τοιοῦτο κῆδος καταλιποῦσα, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, διὰ φόβον καὶ φιλαρχίαν, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀγχιστείαν τὴν τῶν Φράγκων δύναμιν ὁ υἱὸς αὐτῆς περιβάληται, διαλύει τὸ τοιοῦτο συνοικέσιον καὶ ἄκοντα τὸν Κωνσταντῖνον συναρμόζει Ἀρμενίᾳ τινὶ ἀπαιδεύτῳ καὶ ἀγροίκῳ, ἐγγόνῃ τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου, τῇ Μαρίᾳ. Ἐντεῦθεν μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ ἀνεφύησαν ἔριδες καὶ διαπληκτισμοὶ δυσάρεστα σχόντες τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ Κωνσταντῖνος ὑπὸ τῆς μερίδος αὐτοῦ βοηθούμενος κατορθοῖ νὰ ἀποβάλῃ τῆς ἐξουσίας τὴν μητέρα αὐτοῦ τὸ 790 καὶ ἀναλαβὼν ἤδη τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, ἀποδιώκει καὶ τὴν Μαρίαν (α) (795), ἀποφασίζει δὲ ὡς γυναῖκα αὐτοῦ νὰ λάβῃ κυρίαν τινὰ τῆς αὐλῆς Θεοδότην τὸ ὄνομα ἐξαδέλφην ὑπάρχουσαν τοῦ ἡμετέρου Θεοδώρου. Καθὰ ἀναφέρει ὁ Θεοφάνης, τὸν σκανδαλώδη τοῦτον χωρισμὸν καὶ τὸν παράνομον τοῦ Κωνσταντίνου γάμον ἡ Εἰρήνη οὐ μόνον δὲν ἀπέκρουσεν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐνεθάρρυνε, κατανοοῦσα ὅτι οὕτω ὁ υἱὸς αὐτῆς ἤθελεν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν γενικὴν κατάκρισιν. Καὶ πραγματικῶς μετ' ὀλίγον διηγέρθησαν διάφοροι σφοδραὶ διαμαρτυρήσεις, ἐπεκταθεῖσαι καὶ μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου.

Ὁ πατριάρχης Ταράσιος ἀποδοκιμάζων τό τε διαζύγιον καὶ τὸν γάμον ἀντέστη καὶ ἠρνήθη νὰ εὐλογήσῃ αὐτὸν παράνομον ὄντα, οἰκονομῶν ὅμως τὰς περιστάσεις καὶ ἀπορεύγων τὰ σκάνδαλα ἠναγκάσθη νὰ ἀνεχθῇ αὐτόν, εὐλογηθέντα ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἰωσήφ. Ἐντεῦθεν ὅμως ἡ ἀντιλογία οὐ μόνον δὲν κατέπαυσεν ἀλλὰ καὶ σφοδροτέρα ἠγέρθη ἀλλαχόθεν. Ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Πλάτωνος ἐμόναζεν ἔτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σακκουδίωνος, ὅτε ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτελοῦντο αἱ παράνομοι αὗται πράξεις. Ὡς συγγενεῖς λοιπὸν τῆς Θεοδότης καὶ ὡς μοναχοὶ μάλα διακρινόμενοι διὰ τὴν τήρησιν τῶν πατρῴων, ἀναλαμβάνουσι πόλεμον ἰσχυρὸν διαμαρτυρόμενοι κατὰ τῆς ἀθέσμου τοῦ αὐτοκράτορος ἀποφάσεως. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν ἐνέργειαν ταύτην τοῦ Θεοδώρου ὡς μοναχοῦ ἁπλῶς, ἴσως ἠθέλομεν μετά τινων ἐκ τῶν νεωτέρων μεμφθῆ τὸν ὑπερβολικὸν αὐτοῦ ζῆλον, ἐπεμβαίνοντος ἄλλως τε εἰς πράγματα ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ κείμενα (β)· ἀλλ' ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν οὐ μόνον τὴν μεγάλην παρανομίαν τῆς πράξεως τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ τὰς δεινὰς συνεπείας, αἵτινες ἤδη παράτισιν ἤρξαντο νὰ παράγωνται (α), δὸς δ' εἰπεῖν καὶ τὰ εἰλικρινῆ ὑπὲρ τῶν καθεστώτων τῆς ἐκκλησίας αἰσθήματα τοῦ Θεοδώρου, τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως διαλάμπουσι καθ' ὅλην αὐτοῦ ταύτην τὴν ἐνέργειαν, τότε ἀμεροληπτοῦντες ὀφείλομεν νὰ δικαιώσωμέν πως τὸν ἄνδρα μετὰ ζήλου ὑψώσαντα τὴν σημαίαν τῆς διαμαρτυρήσεως. Ὁ Θεόδωρος ὁρμώμενος ἐκ τῆς ὀρθῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀρχῆς ὅτι εἷς νόμος πρέπει παρ' ἅπασι νὰ ἄρχῃ βασιλεῦσί τε καὶ ἰδιώταις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, ἔχων ὑπ' ὄψιν τοσούτους κανόνας ἀρχαιοτέρων συνόδων καὶ πατέρων, ἔχων ἐν ᾧ τὰς περὶ τοῦ γάμου διατάξεις τοῦ εὐαγγελίου καὶ τὸ λαμπρὸν παράδειγμα Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ ἀνεχθῇ, ἀλλὰ πατάξῃ κατὰ κόρρης τὴν παρανομίαν. Τίς ἀγνοεῖ, γράφει πρός τινα Συμεὼν μονάζοντα, ὅτι οἱ τοῦ Θεοῦ νόμοι πάντων ἄρχουσι; (β) τίς δὲ νομοθέτης βασιλέως, γράφει πρὸς ἕτερον (γ), καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, οὐδὲ τῶν ἀρχομένων οἱ νόμοι οἱ εὐαγγελικοί· εἰ γὰρ ἐκείνου, κἀκείνων, ἵνα μείνωσιν ὡς ὑφ' ἑνὶ ταττόμενοι νόμῳ καὶ νομοθέτῃ, εὐπειθεῖς καὶ ἀστασίαστοι· εἰ δὲ ἐκείνου οὔ, αὐτῶν δὲ ναί, δύο ταῦτα· ἢ Θεός ἐστιν ὁ βασιλεύς, ἢ ἀναρχία καὶ στάσις. Πίπτει, γράφει πρὸς ἕτερον (δ) ὁ Πρόδρομος, λύεται τὸ εὐαγγέλιον . . . Φανερὸν ἄρα ὅτι τῇ λύσει τῆς μιᾶς ἐντολῆς τοῦ εὐαγγελίου, οὐ μόνον ὅλον τὸ εὐαγγέλιον ἀνέτρεψαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁγίους (ε) . . . Οὐδὲ γὰρ μικρόν τι καὶ λανθάνον τὸ ἀσεβούμενον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγα τι καὶ προφανὲς τοῖς νοῦν ἔχουσι· τὴν οἰκονομίαν Χριστοῦ τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἀνέτρεψαν, τὴν παράβασιν τοῦ εὐαγγελίου ἐν τῇ μοιχοζευξίᾳ καὶ μοιχείᾳ οἰκονομίαν σωτήριον τῇ ἐκκλησίᾳ δογματίσαντες. Κατακρίνων δὲ ἀλλαχοῦ τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ ἀποκαλύπτων τὰς αἰτίας τῆστοιαύτης αὐτοῦ στάσεως λέγει ὅτι οἱ ταῦτα πράττοντες καὶ ἀσπαζόμενοι οὐχ αἱρε-

(α) Παραμυθούμενος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὴν ἔκπτωτον ταύτην Μαρίαν ἐπαινεῖ ὅτι μετὰ καρτερίας ἤνεγκε τὸν τοῦ ὁμοζύγου χωρισμὸν συνεκραγεῖσα καὶ τοῦ κράτους, ἐλεεινολογούμενος δὲ τὰ γενόμενα ἀναφωνεῖ· ἐλεεινὸν θέαμα! ἡ μοιχαλὶς πορφυροφοροῦσα, καὶ ἡ βασιλὶς μελανειμονοῦσα· ἡ δούλη δεσπόζουσα, καὶ ἡ δέσποινα θητεύουσα. (Ἐπιστολ. βιβλ. Β', 181).

(β) Περὶ τούτου αὐτὸς ὁ Θεόδωρος ἀπολογούμενος μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν πατριάρχην Νικηφόρον γράφει, Ἔστι γὰρ εἰ καὶ ἀναξίως καὶ ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς χρίσμα καὶ ὄνομα παρὰ Θεοῦ ποιμένος, τολμῶ λέγειν, ἐνεγκεῖν, ἀνακρῖναι, νουθετῆσαι, πῇ μὲν ἰδίᾳ, πῇ δὲ δημοσίᾳ . . . . (Ἐπιστολ. βιβλ. Α'. 25).

(α) Κατὰ τοὺς βιογράφους τοῦ Θεοδώρου οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἤρξαντο μιμεῖσθαι πολλοὶ τὸ παράδειγμα τοῦ αὐτοκράτορος, «καὶ γίνεται προβολὴ τοῦ τοιούτου κακοῦ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλευούσης ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς ἐξωτάτω χώραις· οὕτω γὰρ ὁ τῆς Λογγοβαρδίας ῥῆξ, οὕτως ὁ τῆς Γοτθίας, οὕτως ὁ τοῦ Βοσπόρου τοπάρχης, τῇ λύσει ταύτης τῆς ἐντολῆς ἐπερειδόμενοι, μοιχικαῖς ὀρέξεσι καὶ ἀκράτοις ἐπιθυμίαις ἑαυτοὺς περιέπειραν, τὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων πρᾶξιν εὐπροφάσιστον ἔχοντες ἀπολογίαν, ὡς ἐκείνου μὲν τῷ αὐτῷ περιπεσόντος, ἀποδεδεγμένου δὲ παρά τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀρχιερέων (σελ. 252). Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Θεόδωρος ἐν Ἐπιστολ. βιβλ. Α', 31, ἐν οἷς καὶ τάδε· «ἀλλ' ὅμως τοιοῦτον δράσας πονηρὸν καὶ δοὺς ὑπόδειγμα κακίας τοῖς ὑποχειρίοις εἰς ὁμοτροπίαν, ὃ καὶ γέγονε, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς πόρρω κρατοῦσι καὶ ἄρχουσιν, ὃ καθ' ὁμοίωσιν ἐτελέσθη ἐν Λογγοβαρδίᾳ καὶ Γοτθίᾳ καὶ τοῖς κλίμασιν αὐτῆς» . . .

(β) Ἐπιστολ. βιβλ. Α', 22. Πρβλ. καὶ Ἐπιστολ. 34.

(γ) Ἐπιστολ. βιβλ. Α', 36.

(δ) Ἐπιστολ. 48.

(ε) Ἐπιστολ. 39.

τικοὶ ψιλοί πως ἀλλ' ἀποστάται τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ, τῶν τε ἁγίων ἀναθεματισταὶ καὶ τῶν κανόνων καταλυταί, ἀποδεικνύων δὲ τὰς προτάσεις αὐτοῦ ταύτας λέγει ὅτι οἱ μοιχειανοί, ὡς αὐτοὺς προσαγορεύει ὁ Στουδίτης, κατὰ μὲν τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς μοιχείας καὶ τῆς ἁπλῆς ἔτι ἐμβλεμματικῆς ἐπιθυμίας τὴν μοιχείαν τὴν ἐκκήρυκτον νόμου καὶ χάριτος ἐκύρωσαν, ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς τοὺς ἁγίους ὀφειλομένου σεβασμοῦ ἀνεθεμάτισαν τὸν Πρόδρομον, αὐτὸν τὸν Δεσπότην Χριστὸν, αὐτὸν τὸν Παῦλον τρανῶς ἀναθεματίζοντα πάντα διδάσκοντα παρὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ εὐαγγέλιον (α). Οὕτω λοιπὸν ὁ ἡμέτερος Θεόδωρος οὐ μόνον τὸν γάμον τοῦ Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Θεοδότης ὡς ἄνομον ἀπεκήρυξε καὶ αὐτοὺς ἀνεθεμάτισεν, ὡς καὶ τὸν τοῦτον τελέσαντα Ἰωσὴφ, ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ τοῦ πατριάρχου Ταρασίου ἦρε κοινωνίαν, ἀναγκασθέντος πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων νὰ δεχθῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον. Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ καὶ στάσις τοῦ Θεοδώρου γνωστὴ γενομένη ἐν τοῖς βασιλείοις ἐτάραξεν, ὡς εἰκὸς, τὸν ἀσθενῆ καὶ ἄστατον Κωνσταντῖνον, γινώσκοντα ἄλλως τε καὶ τὴν μεγάλην τιμὴν, ἧς ἀπήλαυε τότε ὁ περιφανὴς μοναχὸς παρά τε τοῖς μοναχοῖς καὶ πολλοῖς τῶν ἐπισκόπων, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας πολλοὶ προσέκειντο τῇ ἰσχυρᾷ αὐτοῦ μερίδι. Ἐντεῦθεν δὲν ἐτόλμησε νὰ προβῇ εἰς μέτρα βίαια καὶ παράβολα, ἀλλὰ διὰ κολακειῶν καὶ θωπειῶν ἀπεφάσισε νὰ προσελκύσῃ ἑαυτῷ τὸν Θεόδωρον· ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε. Μάτην ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν αἱ δυναταὶ διαπραγματεύσεις, παραστάσεις, παρακλήσεις· μάτην ἡ νέα αὐτοκράτειρα κατέβαλε τὴν ἰσχὺν τῆς γυναικείας αὐτῆς εὐγλωττίας, ὅπως πείσῃ τὸν ἄκαμπτον αὐτῆς συγγενῆ· μάτην ἐπὶ τέλους αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ προφασιζόμενος ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ πλησίον τῆς Προύσης θερμὰ λουτρὰ ἔρχεται εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σακκουδίωνος ὅπως ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόδωρον. Ἀπεναντίας οὗτος οὔτε αὐτὸς εἰς προϋπάντησιν τοῦ αὐτοκράτορος ἐξέρχεται, οὔτε τινὰ τῶν μοναχῶν ἐπιτρέπει. Τότε ὁ Κωνσταντῖνος ἀποβαλὼν πλέον τὴν ὑπομονὴν μετέρχεται βίαια καὶ σκληρὰ μέτρα πρὸς τιμωρίαν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Καὶ δὴ ἐγείρει πόλεμον σφοδρὸν κατὰ τοῦ Θεοδώρου καὶ τῆς μερίδος αὐτοῦ· καὶ τὸν μὲν θεῖον αὐτοῦ τὸν γηραιὸν Πλάτωνα ἐγκλείει ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῇ τοῦ Σεργίου, μεταπεμψάμενος δὲ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σακκουδίωνος τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ Ὀψικίου διενεργεῖ τὰ κατὰ τὴν τιμωρίαν καὶ ἐξορίαν αὐτῶν. Οὗτοι δηλαδὴ καταλαβόντες τὸ μοναστήριον μαστίζουσι μὲν βουνεύροις εἰς κόρον τὸν Θεόδωρον καὶ ἑτέρους τρεῖς τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἀδελφῶν, ἐξορίζουσι δ' αὐτὸν σὺν ἄλλοις δέκα τῶν ἐπισημοτάτων τῆς ἀδελφότητος εἰς Θεσσαλονίκην, προστάξαντες τοῖς ἀπάγουσιν αὐτοὺς ἐγκεκλεισμένους παραφυλάττειν ἀσφαλῶς, οὐχ ἅμα πάντας κατὰ τὸ αὐτὸ, ἀλλ' ἀνὰ μέρος ἕκαστον καὶ ἀποστάδην ἀλλήλων ἐν διαφόροις οἰκίσκοις, πρὸς τὸ μὴ ἐξεῖναι τὸν τυχόντα πρὸς τὸν ἕτερον ἀπελθεῖν(α). Συγκινητικώτατα περιγράφει ὁ ἱερὸς Θεόδωρος τὰ κατὰ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην ὁδοιπορίαν ἐν μιᾷ αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ Πλάτωνα (β). Προχεῖταί μοι τὸ δάκρυον πρὸ τοῦ λόγου (γράφει αὐτῷ) καὶ τὰ σπλάγχνα δονεῖται· καὶ ἡ χεὶρ ὑποτρέμει τοῦ γράφειν· καὶ ἕλκομαι πανταχόθεν, καὶ φέρειν τὸ ὀδυνηρὸν οὐχ οἷός τέ εἰμι... πῶς ὑπαντήσω σοι κατὰ λόγον ἀντιγράφειν; καὶ ποῖ τράπωμαι καὶ ὅθεν ἴωμαι κατάρχειν τῶν γραμμάτων;—Ἀκολούθως ὑπερεπαινῶν αὐτοῦ τὴν εὐστάθειαν καὶ νεανικὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ὑπὲρ προσδοκίαν παρρησίαν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἱστορεῖ τὰ καθ' ἑαυτὸν ὡς ἑξῆς. Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, λέγει, καθ' ἣν ἀπῄεις, πάτερ, τὴν ἐπὶ θάνατον ὁδὸν τῇ προαιρέσει, καὶ ἡμεῖς ἐστειλάμεθα τὴν ἑξόριστον ὁδοιπορίαν, ἐποχηθέντες ἐφ' οἷς ἔτυχε ζώοις· καὶ ὡς ἀπείραστοι κατ' ἀρχὰς τοῦ τοιούτου δράματος, ἤμεν πως ἐν ἀθυμίᾳ προσβάλομεν γὰρ καί τισι κώμαις, θεατριζόμενοι ἐπὶ πάσης ὄψεως καὶ ἡλικίας ἀνθρώπων θορύβοις τε καὶ κραυγαῖς περιηχήθημεν ἀμφότερα τὰ ὦτα, ἔν τε τῷ ἀπαίρειν καὶ καταπαύειν παρὰ τὸ τὰ ἐπιτήδεια συμπορίζεσθαι τοὺς ἄγοντας. Ὡς δὲ ἦμεν ἐπὶ πρόσω ἐθισθέντες ῥᾷον μᾶλλον ἐφέρομεν τὰ δυσχερῆ· καὶ οὕτω τὴν ὁδὸν ἀχθόμενοι, περιαντλούμενοι διεπεράναμεν. Οὕτως ὀδυνηρὰ καὶ ἐπίμοχθος ἦν ἡ ὁδοιπορία τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μέχρι τῆς Λαμψάκου, ὅθεν ἐξορμίσαντες κατέπλευσαν εἰς Ἄβυδον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λῆμνον, ἐντεῦθεν δὲ ἀπάραντες ἔφθασαν εἰς Θεσσαλονίκην τῇ ἡμέρᾳ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ 796, ἔνθα κατ' ἀρχὰς προπομπευθέντες ἐπὶ τῆς ὄψεως τῶν εἰς τοῦτο συνδραμόντων, παρεπέμφθησαν εἶτα εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς πόλεως ὑποδεχθέντα αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ ἀναπαύσαντα διὰ λουτροῦ καὶ βρωμάτων. Προσευξαμένους δὲ ἀκολούθως ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, διεχώρησαν πάντας ἀπ' ἀλλήλων. Οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὦ πάτερ, τελευτᾷ ὁ Θεόδωρος, καὶ νῦν εἰμι ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἐνταῦθα βίον ἕλκων ὀδυνηρὸν καὶ πολυστένακτον.

Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος καίτοι ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς ἐξόριστος διαμένων πολλὰ ὑπήνεγκε, δὲν ἐξέστη ὅμως τῆς ἧς ἐτράπη ὁδοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξόριστος ὢν καὶ πολλὰ πάσχων ἐξηκολούθει ἀγωνιζόμενος τὸν τῆς ἀληθείας ἀγῶνα. Μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ καταστιγματίσῃ τὴν πλάνην, ἀνέλαβε πρὸς τοῦτο τὸν διὰ γραφῆς ἀγῶνα· πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς διαφόρους ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἶναι γεγραμμέναι ἐκ Θεσσαλονίκης· δι' αὐτῶν δὲ προσεπάθει ἄλλους μὲν νὰ

(α) Ἐπιστολὴ 36. Πρβλ. ἐν γένει τὰς ἐπιστολὰς 21, 22, 24, 25, 28, 30, 31, 33, 34, 36, 39, 48, ἔνθα εὑρίσκει τις πάντα τὰ κατὰ τῆς ἀθέσμου τοῦ Πορφυρογεννήτου πράξεως τοῦ Θεοδώρου ἐπιχειρήματα, ἐν οἷς ὅμως ἀδεκάστως κρίνοντες ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι μεγάλη ἐπικρατεῖ ταυτολογία, ὑπερβολὴ καὶ ἀγωνία.

(α) Ἴδε βιογρ. Θεοδ. τοῦ Στουδ. σελ. 253.

(β) Ἐπιστολὴ α', 3.

πείσῃ περὶ τοῦ παρανόμου τοῦ αὐτοκράτορος ἐγχειρήματος, ἄλλοις δὲ νὰ ἐμπνεύσῃ καρτερίαν καὶ σταθερότητα, ἄλλους νὰ προσελκύσῃ εἰς τὴν μερίδα αὐτοῦ, καὶ ἄλλοις τέλος νὰ ἀπολογηθῇ κατὰ τῶν κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευομένων κατηγοριῶν. Καὶ ἀληθῶς ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου· διότι καίτοι ἐπισήμως ὁ γάμος τοῦ Κωνσταντίνου ἐθεωρεῖτο ἀνεκτὸς τοὐλάχιστον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πρεσβύτερος Ἰωσὴφ ἀπῆλαυε τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἐν τούτοις πολλοὶ ταῖς ἰδέαις τοῦ Θεοδώρου στοιχοῦντες, τόν τε γάμον ὡς παράνομον ἀνεκήρυξαν καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας αὐτῶν τὸν Ἰωσὴφ ἀπεκήρυξαν. Ἀλλ' οἷον καὶ ὅσον κατόρθωμα τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ ὁ τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν ἐκτετέλεκεν ἄεθλος, λέγει ὁ τούτου βιογράφος, ἔξεστιν εὐθὺς συνιδεῖν· οἱ γὰρ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς κατὰ Χερσῶνα καὶ Βόσπορον παροικίας ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι, πρὸς δὲ καὶ τῶν μοναστῶν οἱ θεοειδέστεροι, τὴν τοῦ θείου πατρὸς ἡμῶν ἐπακούσαντες πρᾶξιν, καὶ συνηγοροῦσαν εὑρηκότες τοῖς θείοις εὐαγγελίοις, ζηλοῦσιν ἐν καλῷ τὴν αὐτοῦ παρρησίαν (σελ. 255). Καὶ παρρησιάζονται λοιπὸν πολλοὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἀνάστατοι τῶν πατρίδων αὐτῶν γίνονται καὶ καταδιώκονται καὶ μυρία πάσχουσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως (σελ. 140).

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ἐπὶ τέλους τὸ 797 ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη πάντοτε ὑποδαυλίζουσα καὶ ὑποκινοῦσα τὸ κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς μῖσος, διεγείρασα ἐπανάστασιν καταρρίπτει αὐτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ πρὸς βεβαιοτέραν τοῦ θρόνου κατοχὴν διατάσσει τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξόρυξιν ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ, ἐν ᾧ αὐτὸν ἐγέννησεν (α). Ἡ Εἰρήνη ἅμα τὰ πηδάλια τῆς βασιλείας ἀναλαβοῦσα, ἀνακαλεῖ ἐκ τῆς ἐξορίας πάντας τοὺς μοναχοὺς καὶ ἰδίως τὸν ἱερὸν Θεόδωρον καὶ διαφόροις τιμαῖς αὐτὸν καταστέψασα, ποιεῖ αὐτὸν ἑνωθῆναι μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ταρασίου. Ὁ Θεόδωρος, ὅστις ἐν τῇ 53 τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἀναπτύσσει τοὺς λόγους καὶ ὑπεραπολογεῖται τῆς ἀπὸ τοῦ πατριάρχου διαστάσεως, βλέπων ἤδη ὅτι οὐδὲν τὸ ἀπεῖργον αὐτὸν τούτου, διότι ὁ Ταράσιος, ὡς ὁ αὐτὸς Θεόδωρος λέγει, οὔτε ἔν τινι τῶν τῆς πίστεως πρὸς αὐτὸν διέφερε, διότι ὅσον ἐκ τοῦ προφανοῦς ὀρθόδοξος ἦν, ταῖς τε ἁγίαις συνόδοις ἠκολουθηκὼς καὶ ὁμορρονήσας τοῖς ἄλλοις πατριάρχαις, ἀγωνισάμενος μάλιστα ὑπὲρ πίστεως τὸ πρότερον, οὔτε χρήμασιν ἐχειροτονήθη, οἱ λόγοι δὲ τῆς μέχρι τοῦδε πρὸς αὐτὸν διαφορᾶς ἤρθησαν, διότι σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσα, τόν τε γάμον τοῦ Κωνσταντίνου ὡς παράνομον ἀνεκήρυξε καὶ τὸν Ἰωσὴφ ἐκεῖνον τῆς ἱερωσύνης καθεῖλεν, ἔρχεται εἰς τὴν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν καὶ ἀναγνωρίζει αὐτὸν ὡς πατριάρχην ἁγιώτατον (β). Οὕτω δὲ κοπάσαντος τοῦ κατὰ τῶν μοναχῶν διωγμοῦ, ὁ Θεόδωρος μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Πλάτωνος ἐπανακάμπτει εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σακκουδίωνος, ἔνθα μετὰ χαρᾶς ἐπέστρεψαν οἱ πολλαχοῦ διεσκορπισμένοι μοναχοί· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν διέμειναν ἐπὶ μακρὸν, διότι ἤδη τῷ ἑπομένῳ ἔτει 798 λῃζομένων τῶν Ἀράβων τὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέρη καὶ ἀκροσφαλοῦς καταστάσης τῆς ἐν τοῖς ἐκεῖθι διαμονῆς τῶν μοναχῶν, ἀπαίρει ὁ Θεόδωρος μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν λοιπῶν μοναχῶν καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν παρά τε τοῦ πατριάρχου Ταρασίου καὶ τῆς αὐγούστης Εἰρήνης παραλαμβάνει τὴν εὐαγεστάτην μονὴν τοῦ Στουδίου, ὡς ἀνωτέρω ἐδείχθη.

Ἐν τούτοις μετ' ὀλίγον συνεταράχθησαν τὰ πράγματα, καὶ ὁ Θεόδωρος νέα πάλιν ἔμελλε νὰ ὑποστῇ παθήματα ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος. Ἡ αὐτοκράτειρα δηλαδὴ Εἰρήνη ἐπὶ τέλους καταβιβρωσκομένη ὑπὸ τοῦ σκώληκος τῆς συνειδήσεως, ὑπὸ παντοίων δὲ περιστοιχουμένη μηχανορραφιῶν, πίπτει τὸ 802 ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἀντ' αὐτῆς δ' ἀναβαίνει τὸν θρόνον ὁ μέχρι τοῦδε θησαυροφύλαξ τοῦ κράτους Νικηφόρος (802—811). Ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἀφῆκε μὲν ἄθικτον τὴν περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἐν Νικαίᾳ γενομένην ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας, οὐχὶ ὅμως καὶ τὰς λοιπὰς αὐτῆς διατάξεις, συγκαταλεγόμενος τῇ χορείᾳ ἐκείνῃ τῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες κατὰ τοὺς μέσους ἰδίως καὶ μετὰ ταῦτα αἰῶνας ἤθελον παρανόμως νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας, ἐνεργοῦντες τὰ κατὰ θυμὸν, καὶ τοὺς ἐπισκόπους καὶ τὸν κλῆρον ἐν γένει ὡς ὄργανα ἁπλῶς μεταχειριζόμενοι, ἀποθανόντος τοῦ ἱεροῦ Ταρασίου τὸ 806, ἐρωτᾷ Θεόδωρον τὸν Στουδίτην, τίνα κρίνει κατάλληλον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, φόβῳ μὴ ἐκλεγῇ αὐτὸς οὗτος ἕνεκα τῆς μεγίστης αὐτοῦ σημασίας καὶ ἐπιρροῆς, ἣν εἶχε παρά τε τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ. Ὁ περιφανὴς μοναχὸς παραπέμπει τὸν Νικηφόρον εἰς τὸν τρίτον κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου, καθ' ὃν ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων ἔδει γίνεσθαι ἐλευθέρως χωρὶς τῆς ἀναμίξεως τῆς πολιτείας (α)· ἀλλ' οὗτος μὴ ἀπαντήσας εἰς τὸν Στου-

(α) Ἴδ. Θεοφάν. Χρον. σελ. 400· πρβλ. καὶ τὰς περὶ τοῦ γεγονότος κρίσεις τῶν νεωτέρων παρὰ Ζαμπελίῳ ἔν. ἀν. σελ. 384 καὶ Παπαρρ. ἔν. ἀν. σελ. 584.

(β) Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς βιογραφίαις τοῦ Θεοδώρου σελ. 141 καὶ 257 ἐπιεικῶς λίαν κρίνεται ὁ Ταράσιος διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἰωσὴφ συμπεριφορὰν αὐτοῦ ὡς οἰκονομίαν θεωρουμένην· οὕτω π. χ. ἐν τῇ πρώτῃ ἀναγινώσκομεν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ὁ πατριάρχης τό γε ἐφ' ἑαυτῷ ἢ τῷ γενομένῳ συνήνεσεν, εἰ μὴ φαῦλον τοῦτο καὶ τῆς ἐκκλησίας ἔκρινεν ἔκφυλον, ἢ τοῖς πατράσιν οὐ συνέπαχε πάσχουσιν· ἀλλὰ σοφόν τι ἐν ἑαυτῷ οἰκονομῶν καὶ ὁ βαθείας ἦν καὶ τῆς τούτου φρενὸς, οὐκ εἶχε τέως τοὺς δεδρακότας ἀμύνασθαι, τοῦ καιροῦ μὴ διδόντος αὐτῷ πρᾶξαι κατὰ βούλησιν. . . ἀνθ' οὗ ὁ μὲν πατριάρχης μικρὸν τῆς ἀκριβείας καθυφεὶς τοῦ μείζονος ἐντεῦθεν κακοῦ τὸν ἀπονενοημένον ἐπέσχε βασιλέα κτλ.

(α) Τοῦτο ὡς ἐν ὑπομνήσει μετὰ συστολῆς καὶ αἰδοῦς ὑποτιθέμεθα, ὅπερ ἀλάθητόν ἐστι πάντως τῇ πολυπείρῳ καὶ θείᾳ μεγαλονοίᾳ σου ἵνα ἀπό τε τῶν ἐπισκόπων, ἀπό τε τῶν ἡγουμένων, ἀπό τε τῶν στυλιτῶν, ἀπό τε τῶν ἐγκλείστων, εἶτα τοῦ κλήρου ὑποδεχόμενος ἐκλογὴν ἐξ αὐτῶν τε τῶν ἐπιδεδωκότων λαβὼν τοὺς ἐνυνέσει καὶ φρονήσει καὶ βίῳ τῶν ἄλλων προέχοντας, ἐπικρίνῃ καὶ σὺν αὐτοῖς ἀποδείξῃ τὸν ἀξιώτερον... ὥστε εἰ βούλησθε τῇ βασιλείᾳ ὑμῶν συγκροτεῖν τὰ μέγιστα καὶ διὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς ἰσόρροπον τὸ ὅσον εἰς δύναμιν τῆς κατὰ τὴν βασιλείαν ἀρετῆς ὑμῶν δέζηται καὶ ἡ ἐκκλησία τὸν ἑαυτῆς πρόεδρον (Ἐπιλ. Α', 16).

δίτην, ὡς πατριάρχην ἐκλέγει τὸν μυστικοσύμβουλον τῆς πολιτείας Νικηφόρον (α), οὗτος δὲ ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος παραλαμβάνει πάλιν ἐν τῷ ὑπ' αὐτὸν κλήρῳ τὸν πρεσβύτερον Ἰωσὴφ, κυρώσας τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ ὑπὸ συνόδου ὀλιγομελοῦς. Ἡ θέσις τοῦ Θεοδώρου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἦν δυσχερεστάτη, καθόσον ἤδη διὰ συνόδου ἀπαλλάγη τῆς καθαιρέσεως ὁ Ἰωσήφ· καὶ πρότερον μὲν ἐπὶ Ταρασίου ἀντέστη, διότι οὐδεμία σύνοδος ἐπελήφθη τοῦ πράγματος, τί ὅμως ἔπρεπε νὰ πράξῃ νῦν ὅτε σύμπασα ἡ ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἐφαίνετο ἀθωοῦσα τὸν μοιχοζεύκτην πρεσβύτερον; Ἡ φρόνησις οὐδὲν ἄλλο ἀπήτει, εἰμὴ νὰ ἀπέχῃ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ κοινωνίας καὶ τῶν ἀποδεχομένων αὐτὸν, μέχρις οὗ ἀρθῇ ἐκ τοῦ μέσου τὸ σκάνδαλον. Παντὶ τρόπῳ, λέγει ὁ ἴδιος ἐν μιᾷ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην Νικηφόρον ἐπιστολῇ (25), ἐφυλαξάμην ἐν τοῖς δυσὶν ἔτεσι τούτοις μὴ εἰς προῦπτον ἐκβῆναι τὴν ὑπόθεσιν (β)· ἐκεῖνο ἐν ἐμαυτῷ λέγων, ὅτι ἐπεὶ οὐκ εἰμι ἐπισκόπου ἔχων ἀξίωμα δυνάμενος ἐλέγχειν, ἀρκετόν μοι ἡ οἰκεία φυλακὴ καὶ τὸ μὴ μετασχεῖν με τῆς τε ἐκείνου κοινωνίας καὶ τῶν ἐκείνῳ ἐν γνώσει συλλειτουργούντων, ἕως ἂν ἐκ μέσου γένηται τὸ σκάνδαλον. Ἀλλὰ κατὰ τῆς τοιαύτης τοῦ Θεοδώρου στάσεως ὑποκώφως ἤρξαντο νὰ ἐγείρωνται φωναὶ ὡς σχισματικοὺς αὐτόν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν χαρακτηρίζουσαι· μάτην ὁ Θεόδωρος διεμαρτύρετο περὶ τούτου ἐν διαφόροις ἐπιστολαῖς· μάτην ἔγραφε πρὸς αὐτὸν τὸν πατριάρχην· «ἡμεῖς, ὦ μακαριώτατε, ὀρθόδοξοί ἐσμεν κατὰ πάντα, πᾶσαν αἵρεσιν ἀποβαλλόμενοι καὶ πᾶσαν σύνοδον οἰκουμενικήν τε καὶ τοπικὴν ἀποδεχόμενοι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς παρ' αὐτῶν ἐκφωνηθείσας ἱερᾷς καὶ κανονικὰς διατυπώσεις ἀσφαλῶς κατέχομεν» (α)· μάτην διεξηγεῖτο ὅτι οἰκονομίας ὅρος τοῦτό ἐστι, μήτε τι τῶν κειμένων ἀθετεῖν καθόλου, μήτε ἐφ' ᾧ οἷόν τε μικρὸν ὑφεῖναι κατὰ καιρὸν καὶ λόγον, ὡς ἐντεῦθεν εὑρεῖν τὸ ζητούμενον ἀτεχνῶς, πρὸς τὸ σφοδρότερον ὑπάγεσθαι τῷ πράγματι καὶ ζημιοῦσθαι τὰ τελεώτερα (β)· μάτην παρεκάλει τὸν πατριάρχην νὰ ἐκβληθῇ τῆς ἱεραρχίας ὁ ἀναξίως εἰς τὰ ἅδυτα εἰσερχόμενος· μάτην πρός τινα χαρτουλάριον ἀψευδῶς ὡμολόγει ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἓν τινι τὸ ἀμφιβάλλον τῆς πρὸς τὸν ἀρχιερέα κοινωνίας ἢ διὰ τὸν οἰκονόμον κατὰ τὸ καθηρημένον αὐτὸν εἶναι ὑπὸ τῶν θείων κανόνων, καὶ ὅτι ἡνίκα ὑποσταλῇ τῆς ἱερουργίας, παραυτίκα καὶ συλλειτουργεῖ καὶ συγκοινωνεῖ μηδὲν ἐπιζητῶν περὶ τῆς ἐν τοῖς τρισὶ χρόνοις τούτοις συλλειτουργίας αὐτοῦ (γ)· μάτην διεμαρτύρετο κατὰ τῶν ψευδοκατηγόρων αὐτοῦ, ὅτι δηδαλὴ καὶ ἐπὰν εἰρχθῇ τῆς ἱερουργίας ὁ οἰκονόμος, ἐπιδράξεται αἰτίας κατενεγκεῖν τὸν ἀρχιερέα ὡς ἤδη τῷ καθηρημένῳ συλλειτουργήσαντα, διότι τὸν ἁγιώτατον ἀρχιερέα καὶ ἐδέξατο καὶ δέχεται, ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἀναφέρει καθ' ἑκάστην (δ)· μάτην τέλος πρὸς αὐτὸν τὸν πατριάρχην γράφων· «μαρτυρόμεθα τῇ ἁγιωσύνῃ σου κατενώπιον Χριστοῦ ἐν ἀκροάσει τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὅτι μέγα σχίσμα ἐργάζῃ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ», ἐδέετο αὐτοῦ ἵνα κλείσῃ τὸ οὖς αὐτοῦ καὶ ἐπακούσηται τῆς φωνῆς, ἵνα ὡς ἰατρὸς ἐπιστήμων, ὡς ποιμὴν ἀγαθὸς, τὸ ἓν πρόβατον εἰρξῇ τῆς ἱερουργίας καὶ τὰ ὅλα ἀσκανδάλιστα κερδήσῃ καὶ μὴ τῇ τοῦ ἑνὸς ψώρᾳ λυμανθῇ ἡ ἐκκλησία. Οὕτω παρῆλθον τρία ὅλα ἔτη ἀπεχόντων τῶν περὶ τὸν Θεόδωρον τῆς μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ πατριάρχου κοινωνίας, ὅτε διὰ τῆς ἐπερωτήσεως τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου: διὰ τί ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐ συνεκοινωνήσατε ἡμῖν καὶ τῷ πατριάρχῃ, τοσούτων ἑορτῶν διελθουσῶν, εἰς προῦπτον ἐξέβη ἡ ὑπόθεσις. Εἰς ταῦτα ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου Ἰωσὴφ ἀρχιεπίσκοπος ἤδη Θεσσαλονίκης καὶ αὐτὸς οὗτος ἀνταπήντησαν ὅτι οὔτε τι πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς ἔχουσι, οὐδ' αὖ πρὸς τὸν πατριάρχην, ἀλλὰ πρὸς τὸν οἰκονόμον τὸν στεφανώσαντα τὸν μοιχὸν, καὶ διὰ τοῦτο καθηρημένοι παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων (ε). Ἡ ἀπάντησις τοῦ λογοθέτου πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης ἦν ὅτι οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς χρείαν σου οὐκ ἔ-

(α) Ὁ Παπαρρηγόπουλος διαστρέφων τὰ πράγματα ἐπαινεῖ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Νικηφόρου, ὡς ἄτοπον θεωρῶν τὴν γνώμην τοῦ Στουδίτου, καὶ τοῦτο διότι οὕτω ἤθελεν ἐκλεχθῆ πατριάρχης θρησκομανὴς καὶ ἐπιτήδειος μόνον νὰ συμπληρώσῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους!! (Τόμ. 3, σελ. 609). Εἰς ταῦτα παρατηρητέον ὅτι ποσῶς ἄτοπος δὲν ἦτο ἡ γνώμη τοῦ Θεοδώρου, ἀλλὰ σύμφωνος τοῖς κανόσι τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἀνέκαθεν τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων ἐπέτρεπε τῷ κλήρῳ, ἐπικυρούσης τῆς πολιτείας· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον, ὅτι δηλ. θρησκομανής τις πατριάρχης ἤθελε συμπληρώσει τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους, βεβαίως ὁ σοφὸς ἱστοριογράφος λέγει τοῦτο σχετικῶς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα τοῦ γάμου τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Ἰωσήφ. Ἀλλὰ μήπως μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ πατριάρχης Νικηφόρος δὲν ἀπεδέχθη τὴν γνώμην τοῦ Στουδίτου καὶ συνειργάσθη αὐτῷ κατὰ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου; Ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι καὶ οὗτος δὲν ὑπελείπετο τοῦ Θεοδώρου κατὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν τήρησιν τῶν πατρίων, ἀλλ' ὅτι πρότερον χάριν οἰκονομίας μόνον διέστατο πρὸς αὐτόν.

(β) Ἀπέναντι τῆς πεπαρρησιασμένης ταύτης γλώσσης τοῦ Στουδίτου, ἀγνοοῦμεν ποῦ ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος (σελ. 612) στηριζόμενος, διϊσχυρίζεται ὅτι ὁ Θεόδωρος ἀμέσως ἤρξατο νὰ στασιάζῃ κατὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ νὰ διεγείρῃ τοὺς μοναχούς. Τῇ ἀληθείᾳ ἔπρεπε νὰ ᾖ λίαν χαλκοπρόσωπος ἕτερα νὰ γράφῃ καὶ ἕτερα νὰ πράττῃ. Ἀλλ' οὐ μόνον τῷ πατριάρχῃ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἔγραφε τὰ ὅμοια, ὡς τοῖς ἐν Σακκουδίωνι ἀδελφοῖς: ἕως μὲν ἦν καιρὸς τοῦ οἰκονομεῖν καὶ κρύπτειν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀκοινωνησίας τοῦ Ἰωσήφ, ἐποιοῦμεν τοῦτο, οὐκ ἐκ φόβου κρατούμενοι, ἀλλ ἐξ οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως· ἐπεὶ δὲ νῦν εὐδόκησε κτλ. (Ἐπιστολ. Α', 31. Πρβλ. καὶ ἐπιστολὴν 24.

(α) Ἐπιστ. Βιβλ. α', 30.

(β) Ἐπιστ. 24.

(γ) Ἐπιστ. 32.

(δ) Περὶ τούτου καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν πατριάρχην γράφει ὁ Θεόδωρος λέγων παρρησίᾳ· «καὶ τὴν μακαριότητά σου, ἡνίκα προεβλήθη, ἀπεδεξάμεθα, καθὰ εἰς ἐπήκοον αὐτῆς ἀπελογησάμεθα· καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο ἐν τῇ μυσταγωγίᾳ, ὡς καθήκει, ἀναφέρομεν· ἄπορον»· ἆρα πῶς ὁ κύριος Παπαρρηγόπουλος (Τόμ. 3 σελ. 610) λέγει ὅτι ὁ Θεόδωρος καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ ἀντεπολιτεύθησαν τὸν Νικηφόρον προφασιζόμενοι ὅτι ἀπὸ λαϊκοῦ ἁρπάσας εἰς ἐπίσκοπον ἀνέδραμε.

(ε) Ἐπιστολ. βιβλ. Α', 31.

χουσιν οὔτε ἐν Θεσσαλλονίκῃ οὔτε ἄλλῃ, ἀλλ' οἱ ἀτρόμητοι τῶν κανόνων ὑπερασπισταὶ ἔμενον ἀκλινεῖς εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν. Ἡμεῖς, γράφει ὁ Θεόδωρος ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Σακκουδίωνι ἀδελφοὺς ἐπιστολῇ αὐτοῦ, τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ τῇ τῆς ἀληθείας ἑδραιώσει, αὐτῇ τε τῇ προγεγενημένῃ καὶ ἀποφανθείσῃ ἐκβάσει τοῦ δικαίου κατὰ τὰ ὑποδειχθέντα ἐν τῷ κόσμῳ εἴς τε τὸν μοιχεύσαντα καὶ τοὺς συνεργάσαντας, ἀκλινεῖς ἐσμεν τῆς ἐντολῆς καὶ τῶν πατρικῶν κανόνων· καὶ οὐκ ἐνδώσομεν οὐδὲ προδώσομεν τὴν εὐσέβειαν, οὐδ' οὐ μὴν καταλύσομεν, ἃ καλῶς προσῳκοδομήσαμεν διὰ τῆς κατὰ τὴν ἐξορίαν ἐνστάσεως, ἵνα μὴ ἀποδειχθῶμεν παραβάται νόμου· νόμῳ δὲ θείῳ κρατούμενοι κρατοῦμεν, ὡς προεκρατήκαμεν, πάντα στέργοντες, πάντα ὑπομένοντες, εἴπερ καὶ παραχωρήσει Θεὸς (α).

Η ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑ (β)

Γ'

Ὁ πολὺς Πλούταρχος ἐν τοῖς ἠθικοῖς αὐτοῦ ἴδιον ἀφιέρωκε βιβλίον «περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων», ἐνῷ ἐξετάζων τὰς φερομένας γνώμας περὶ τῆς παρατηρουμένης βραδύτητος περὶ τὴν τιμωρίαν τῶν ἁμαρτανόντων ἀναιρεῖ αὐτὰς κατελέγχων τὰς ἡμαρτημένας ὑποθέσεις, εἰς ἃς παρεκκλίνει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ζητοῦν νὰ ἐξερευνήσῃ καὶ τὰ ἐπέκεινα τῆς πεπερασμένης αὐτοῦ διανοίας γιγνόμενα. Αὐτὸ τοῦτο τὸ θέμα προτιθέμενοι ἵνα πραγματευθῶμεν ἐξῆς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἄρθρων «τῆς ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἱερῶν γραφῶν ὠφελείας», θέλομεν ἐν τοῖς πλείστοις ἀκολουθήσει τῷ ἐκ Χαιρωνείας φιλοσόφῳ, ἵνα ἐμφανέστερον ἐκ τοῦ παραληλισμοῦ τῶν κρίσεων καὶ ἐπιχειρημάτων τῶν ἐξόχων τῆς ἀρχαιότητος σοφῶν καταδειχθῇ τὸ ἐπιβάλλον ὕψος τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως διδασκαλίας, τῆς καθοδηγούσης τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς κατάλυψιν τῶν ὑψίστων τῆς ἠθικῆς θεωριῶν δι' ὁδῶν ὁμαλῶν καὶ εὐθειῶν, οὐχὶ δὲ διὰ σωρειτῶν συλλογισμῶν συγχεόντων πολλάκις τὴν διάνοιαν, ἣν ζητοῦσι νὰ διαφωτίσωσιν. Ὅθεν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀρχόμεθα τῆς μελέτης «περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων», ὅπερ ὁ Πλούταρχος ἐν εἰδικῷ, ὡς εἴπομεν, ἐπραγματεύθη βιβλίῳ.

Πολλῶν ἡμῖν γνωρισμάτων προκειμένων τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ἓν τι καὶ τοῦτό ἐστιν, ἡ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας δηλονότι ἀνοχὴ καὶ μακροθυμία, ἡ προσκαρτέρησις εἰς μετάγνωσιν αὐτῶν καὶ μετάνοιαν, καὶ τὸ πρὸς συγχώρησιν ἕτοιμον· πηγὴ γὰρ ἀγαθότητος ὑπάρχων καὶ ἐπιεικείας πέλαγος ὁ Θεὸς «οὐ θέλει θελήσει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν».

Κλίνωμεν τὴν κεφαλὴν πρὸς τῆς θεοσδότου βίβλου τοῦ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης τὸ ὑπερύμνητον αἰνέσωμεν ὄνομα τοῦ Κυρίου μηδὲν σκετεινὸν καὶ ἀσαφὲς λιπόντος τῇ πεπερασμένῃ ἡμῶν διάνοια, ἀλλὰ τῷ ἀμέτρῳ αὐτοῦ ἐλέει ἀποκαλύψαντος ἡμῖν ὅ,τι μάτην τὰ ἐξοχώτερα πνεύματα τῶν θύραθεν σοφῶν κατανοῆσαι ἐμόγησαν.

Εὐριπίδης ὁ τῶν τραγικῶν σοφώτερος τὸ μακρόθυμον τοῦ Θεοῦ συνειδὼς καὶ οἱονεὶ ὑπονοῶν, ἐπιφωνεῖ·

μέλλει· τὸ θεῖον δ' ἐστὶ τοιοῦτον φύσει.

Ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ ἡ ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος διαφαίνεται μὲν ἀμυδρῶς ἐν τῇ καθομολογουμένῃ μακροθυμίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδαμῶς μετὰ παρρησίας ἀνομολογεῖται· παρίσταται μὲν ὁ Θεὸς ἀναβάλλων τὴν τιμωρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐμφαίνεται ἀναμένων τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ· ἡ τιμωρία ἐπισκήψει τοῖς ὅπως ποτὲ ἁμαρτήσασιν· ἡ βραδύτης ὅμως περὶ τὴν ἐπιφορὰν αὐτῆς οὐκ ἔστι μαρτύριον ἀναμονῆς μετανοίας, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς ῥαθυμίας τοῦ Ἑείου πρὸς τὸ τιμωρεῖν. Τοῦτο ὑποστηρίζει ὁ αὐτὸς ποιητὴς ἐν οἷς λέγει·

οὗτοι προσελθοῦσ' ἡ δίκη σε· μὴ τρέπῃς,
παίσει πρὸς ἦπαρ, οὐδὲ τῶν ἄλλων βροτῶν
τὸν ἄδικον, ἀλλὰ σῖγα καὶ βραδεῖ ποδὶ
στείχουσα, μάρψει τοὺς κακούς, ὅταν τύχῃ.

Οὐχὶ εὐσπλαγχνία, ἀλλὰ ῥαθυμία κατὰ τὸν ποιητὴν συγκρατεῖ τὴν τιμωρὸν τοῦ Θεοῦ χεῖρα καὶ ἀναστέλλει αὐτὴν τοῦ κατελθεῖν βαρεῖαν ἐπὶ τὸν ἁμαρτήσαντα. Πόσον διάφορος πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ ἰδέαν ταύτην εἶνε ἡ διαλάμπουσα ἐν τῇ κυριακῇ ἐπαγγελίᾳ τῇ λεγούσῃ· «οὐ θέλω θελήσει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τοῦ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ἐξηγεῖται, διασαφηνίζεται ὁ λόγος δι' ὃν ἡ τιμωρία ἀναβάλλεται, καὶ τὸ πνεῦμα δὲν ἀφίεται μετέωρον ἐν σκέψεσι παρεκτρεπούσαις αὐτὸ ἐπὶ ἐσφαλμένα συμπεράσματα.

Ἡ βραδύτης μὲν τῆς τιμωρίας γίνεται, ἀλλὰ τὸ ἀναπόφευκτον αὐτῆς αἴρει πᾶσαν ἐλπίδα συγγνώμης καὶ ἐπιεικείας. Ὁ ἐσάπαξ ὀλισθήσας, παρερχόμενος καὶ πρὸ τοῦ ἀφυπνισθέντος αὐτοῦ συνειδότος τρομάζει μὲν τὸν βόθρον πρὸς ὃν φέρεται, ἀλλ' ἀδύνατεῖ νὰ συγκρατηθῇ ἐν τῇ δίνῃ τῆς παρολισθήσεως, ἐπειδὴ ἐλλείπει ἡ πεποίθησις ἐπὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἐλλείπει ἡ περὶ τῆς ἀνεξικακίας καὶ ἐπιεικείας αὐτοῦ βεβαιότης. Ἀναγνωρίζων ἑαυτὸν ἔνοχον, ἄφυκτον περιμένει τιμωρίαν, ἥτις

. . . βραδεῖ ποδὶ
στείχουσα, μάρψει τοὺς κακούς, ὅταν τύχῃ·

αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐκπεπτωκότα τέλεον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀποκλεισθεῖσαν αὐτῷ τὴν ὁδὸν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ διαλλαγῆς. Ἡ ἀπόγνωσις τότε κυριεύει αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ὀργίοις τῆς κακίας ζητεῖ νὰ καταπνίξῃ πᾶσαν φωνὴν τῆς ἐξεγει-

(α) Καὶ ὅμως καὶ μεθ' ὅλην τὴν πεπαρρησιασμένην ταύτην γλῶσσαν τοῦ Στουδίτου, ὁ κ. Παπαρρηγ. (σελ. 613) διισχυρίζεται ὅτι οὗτος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὑποπτεύσαντες καὶ καταπτοηθέντες τὰ κατ' αὐτῶν τηρευόμενα ἠγωνίσθησαν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ προλάβωσι τὴν παρασκευαζομένην θύελλαν· διὸ ἔγραφον πρὸς τοὺς ὑπουργούς, ἔστελλον πρὸς τὸν βασιλέα μεσίτας κτλ. ! ! !

(β) Συνέχεια (ἴδ. Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχ. Γ').

ρομένης συνειδήσεως, πᾶσαν προανάμνησιν τῆς ἀναμενούσης αὐτὸν ποινῆς. Ἡ καρδία αὐτοῦ ἀποθηριοῦται τότε, ἐν βραχεῖ ἀποσκορακίζει καὶ πᾶσαν ἰδέαν φόβων μελλόντων, καὶ ἐπιχειρεῖ τοῖς παρανομήμασιν, ὡς τῆς ἀδικίας τὸν μὲν καρπὸν εὐθὺς ὡραῖον καὶ προῦπτον ἀποδιδούσης, τὴν δὲ τιμωρίαν ὀψὲ καὶ πολὺ τῆς ἀπολαύσεως καθυστεροῦσαν».

Τοὐναντίον ἡ συναίσθησις τῆς ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπίγνωσις τοῦ ἑτοίμου αὐτοῦ πρὸς συγχώρησιν, ἀνακόπτουσι τὸν ὁρόμον τοῦ εἰς τὴν ἀπώλειαν καταπίπτοντος, ἅμα ὡς τὸ συνειδὸς αὐτοῦ ἀφυπνισθὲν φωνὴν ἀφῆσῃ ὀδύνης καὶ πόνου. Ἡ μεταμέλεια σπεύδει τότε ἵνα δι' ἔργων μετανοίας ἐξαγνίσῃ τὸ παρελθὸν καὶ καθάρῃ τὴν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας κηλιδωθεῖσαν ψυχήν.

Ἐπὶ τούτοις σχολιάζοντες καὶ ἐπικρίνοντες ἔνιοι ὅσα οὐ συνήκασι, καὶ πολὺ χείρω διαπράττοντες τοῦ περὶ μουσικῶν ἀμούσους καὶ πολεμικῶν ἀστρατεύτους διαλέγεσθαι, τῷ τὰ θεῖα πράγματα διασκοπεῖν ἐπιχειροῦσιν ἄνθρωποι ὄντες, οἷον ἄτεχνοι τεχνιτῶν διάνοιαν ἀπὸ δόξης καὶ ὑπονοίας κατὰ τὸ εἰκὸς μετιόντες· εἰ δὲ καὶ ἀνεπιστήμονα ἄνδρα ἰατροῦ λογισμόν, ὡς πρότερον μὲν οὐκ ἔτεμεν ἀλλ' ὕστερον, οὐδὲ χθὲς ἔλουσεν ἀλλὰ σήμερον, ἐπικρῖναι βουλούμενον, ἐπιμέμφονται· περὶ Θεοῦ ὅμως καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ γνώμην ῥᾳδίως ἐξενέγκουσι καὶ εἰς ἐπικρίσεις ἔτι παρολισθαίνουσιν, εἰ καὶ περὶ Θεοῦ «θνητὸν ῥᾴδιον ἢ βέβαιον εἰπεῖν ἄλλο (οὐκ ἔστι), πλὴν ὅτι τὸν καιρὸν εἰδὼς ἄριστα τῆς περὶ τὴν κακίαν ἰατρείας ὡς φάρμακον ἑκάστῳ προσφέρει τὴν κόλασιν, οὔτε μεγέθους μέτρον κοινὸν, οὔτε χρόνον ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πάντων ἔχουσαν».

Οἱ τὰ Θεοῦ ἔργα ἐπικρῖναι κατατολμῶντες ἄτοπον εὑρίσκουσι τὴν μακροθυμίαν αὐτοῦ καὶ ἥκιστα πρὸς ἠθοποίησιν συντελεστικὴν, ὅτι τὴν πίστιν ἡ βραδύτης ἀφαιρεῖ τῆς προνοίας καὶ ὅτι ἡ μὴ εἰς ἕκαστον ἀδίκημα ἄμεσος τῆς τιμωρίας ἐπέλευσις οὐδὲν ὠφελεῖ, ἅτε τὴν βραδέως ἐπιφερομένην τιμωρίαν εἰς ἀτυχήματος χώραν τιθέμενοι, συμφορὰν καὶ οὐχὶ τιμωρίαν ταύτην ὀνομάζουσιν. Οἱ τοιοῦτοι ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀντικειμένων τὰ ἐπιχειρήματα τῶν λόγων αὐτῶν λαμβάνοντες ἐπιλέγουσι· «καθάπερ ἵππον ἡ παραχρῆμα τὸ πταῖσμα διώκουσα πληγὴ καὶ νύξις ἐπανορθοῖ καὶ μετάγοι πρὸς τὸ δέον, οἱ δὲ ὕστερον καὶ μετὰ χρόνον σπαραγμοὶ καὶ ἀνακρούσεις καὶ περιψοφήσεις ἑτέρου τινὸς ἕνεκα μᾶλλον δοκοῦσι γίνεσθαι ἢ διδασκαλίας· οὕτως ἡ καθ' ἕκαστον, ὧν πταίει καὶ προσπίπτει, ῥαπιζομένη καὶ ἀνακρουομένη τῷ κολάζεσθαι κακία, μόλις ἂν γένοιτο σύννους καὶ ταπεινὴ καὶ κατάφοβος πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς ἐφεστῶτα τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι καὶ πάθεσιν οὐχ ὑπερήμερον δικαιωτὴν, ἐν ᾧ ἡ βραδεῖ ποδὶ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπιπίπτουσα δίκη τοῖς πονηροῖς τῷ αὐτομάτῳ μᾶλλον ἢ τῷ κατὰ πρόνοιαν ὅμοιον ἔχει τὸ πεπλασμένον καὶ ὑπερήμερον καὶ ἄτακτον».

Πρὶν εἰς τὴν διαυγῆ πηγὴν τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως διδασκαλίας προσδράμωμεν καὶ ὑπ' αὐτῆς χειραγωγούμενοι ἐλέγξωμεν τοὺς ταῦτα λέγοντας, οὐκ ἄσκοπον οὐδ' ἀλυσιτελὲς καὶ ἐπὶ τοὺς ἔξωθεν σοφοὺς ἀνατρέχοντες ν' ἀναγράψωμεν τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου κρίσεις αὐτῶν, ἅτε αὐτοδήλου οὔσης ἀληθείας, ἧς ἡ κατάληψις καὶ κατανόησις δὲν ὑπερβαίνει τὸν κύκλον τῆς πεπερασμένης ἀνθρωπίνης διανοίας, ἱκανῆς οὔσης καὶ ἐξ οἰκείας ἀντιλήψεως καὶ κρίσεως (ἄνευ δηλαδὴ τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως διδασκαλίας) κατανοῆσαι καὶ ἐνστερνισθῆναι αὐτήν.

Ὁ Πλάτων δογματίζων ὅτι πάντων τῶν καλῶν ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ παράδειγμα ἔθετο ἐσκόπει, λέγει, τὴν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν τρόπον τινὰ ἐξομοίωσιν εἶναι πρὸς αὐτὸν καὶ σκοπὸν καὶ τέλος τοῖς ἕπεσθαι Θεῷ δυναμένοις.—Κατὰ τὸν σοφὸν τοῦτον τῆς ἀρχαιότητος ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἄτακτος ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ἔσχε τοῦ μεταβαλεῖν ἑαυτὴν καὶ γενέσθαι κόσμος διὰ τῆς ὁμοιότητος καὶ τῆς εἰς βαθμόν τινα μεθέξεως τῆς περὶ τὸ θεῖον ἰδέας καὶ ἀρετῆς. Ἐνάψας ἐν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν πρὸς τὸ τέλειον κλίσιν καὶ ἐπιφορὰν, αὐτὸς ἡ αὐτοτελειότης ὤν, παράδειγμα ἡμῖν ἑαυτὸν ἔθετο τοῦ τελείου, πρὸς ὃ ἀνατείνεσθαι ὀφείλομεν καὶ εἰς ὃ σχετικῶς προσεγγίζοντες ἀναδεικνύμεθα υἱοὶ φωτὸς καὶ κληρονόμοι τῆς ἐν οὐρανοῖς βασιλείας· ὑπὸ γὰρ θέας τῶν ἐν οὐρανῷ φερομένων ἐθιζομένη ἡ ψυχὴ ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ τὸ εὔσχημον καὶ τεταγμένον, ἀπεχθάνεται τὰ ἀνάρμοστα καὶ πλανητὰ πάθη καὶ φεύγει τὸ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ὡς κακίας καὶ πλημμελείας ἁπάσης γένεσιν. Τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθῆναι τὸν ἄνθρωπον τῶν ἐν ἐκείνῳ ἀγαθῶν μιμήσει καὶ διώξει εἰς ἀρετὴν καθίστησιν· ἅρα πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἰδιότησι καὶ τὴν μακροθυμίαν ἄφατον ἔχει ὁ Θεὸς, τοῖς δὲ πονηροῖς ἐν χρόνῳ καὶ σχολαίως τὴν δίκην ἐπιτίθησιν οὐχὶ φοβούμενος ἢ ῥᾳθυμῶν καὶ τὸ κολάσαι ταχέως τὴν γενομένην ἁμαρτίαν, ἀλλ' ἡμᾶς ἀφαιρῶν τὸ περὶ τὰς τιμωρίας θηριῶδες καὶ λάβρον, καὶ διδάσκων μὴ σὺν ὀργῇ μηδ' ὅτε φλέγεται καὶ σφαδάζει ἐν ἡμῖν ὁ θυμὸς ἐπιπηδᾶν τοῖς λελυπηκόσι, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου μιμουμένην πρᾳότητα καὶ μέλλησιν, ἤτοι βραδύτητα περὶ τὴν τιμωρίαν, τῆς δίκης ἅπτεσθαι ἐν τάξει καὶ μετ' ἐπιμελείας, σύμβουλον ἔχοντας τὸν ἥκιστα μετανοίᾳ προσοισόμενον χρόνον· διότι, ὡς ὁ θυμὸς κατὰ τὸν Μελάνθιον

τὰ δεινὰ πράττει τὰς φρένας μετοικίσας,

οὕτω καὶ ὁ λογισμὸς κατὰ Πλούταρχον τὰ δίκαια πράττει καὶ μέτρια, τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐμποδὼν θέμενος.

Ἐκτὸς τούτου ἡ τιμωρία ἀμέσως ἐπιγενομένη ἐξουδετεροῖ τὸν σκοπὸν τῆς ποινῆς, ἐπιδιωκούσης ἐν τῷ βίῳ τὴν διὰ τῆς κολάσεως ἐπανόρθωσιν τοῦ ἁμαρτήσαντος, καὶ αἴρει τὴν ἀξίαν τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀνθρώπου πράξεων, φερομένου πρὸς τὸ ἀγαθὸν οὐχὶ ἐξ οἰκείας βουλῆς καὶ προαιρέσεως, ἀλλ' ἀποφεύγοντος τὸ κακὸν ἐκ φόβου τῆς ἀμέσως ἐπακολουθούσης τιμωρίας.

Καὶ τοῦτο δὲ ἀνάγκη ἵνα μὴ παρίδωμεν, ὅτι σφαλερά ἐστι τοῖς ἀνθρώποις βάσις ἡ τόλμη τοῦ ἐπικρῖναι τὰς πράξεις τοῦ Θεοῦ, ὧν μόνα τὰ αἰτιατὰ ἑνορῶμεν, τὰ δὲ αἴτια τέλεον ἀγνοοῦμεν, ὡς ἐκφεύγοντα τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν. Ἄδικον ἡγούμεθα παρ' ἀνθρώποις τὸ κολάσαι πρᾶξιν ἀξιόποινον ἀσχέτως ταῖς ἠθικαῖς ἢ ἄλλαις ἐπιδράσεσιν, ὑφ' αἷς αὕτη διεπράχθη ὑπὸ τοῦ ἁμαρτήσαντος, καὶ ἐν τῷ

καταλογισμῷ τῆς ποινῆς ἐπιζητοῦμεν, ὅσον ἐφικτόν, τὴν ἀνερεύνησιν τῆς καταστάσεως, ὑφ' ἣν διατελοῦν τὸ ἁμαρτῆσαν πρόσωπον ἐπλημμέλησε καὶ ἀναλόγως τῇ σχηματιζομένῃ παρὰ τῷ δικαστῇ πεποιθήσει περὶ τοῦ μεμελετημένου τῆς πράξεως τοῦ ἐγκληματίου χωρεῖ ὁ τῆς ποινῆς καταλογισμὸς καὶ ἡ τῆς κολάσεως ἐπιφορά.

Ταῦτα περὶ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης νόμιμα καὶ ὅσια ἡγούμενοι, προφανῶς ἀνοηταίνομεν, ὅταν περὶ τῆς ἄκρας καὶ ἀπολύτου δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ εἰκῇ ὁμιλοῦντες ἀξιοῦμεν ἵνα ἡ τιμωρία ἡ ἡ αὐτὴ εἰς ἕκαστον παράπτωμα ἀνεξαρτήτως ἐκ τῶν λόγων τῶν ὠθησάντων τὸ ἄτομον εἰς τὸ πλημμέλημα καὶ τῆς μοχθηρίας ἢ μὴ τῆς ψυχῆς τῆς ἅπαξ παρολισθησάσης. Ὁ γὰρ Θεός, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Πλούταρχος, «τά τε πάθη διορᾷ εἴ πη τι καμπτόμενα πρὸς μετάνοιαν ἐνδίδωσι, καὶ χρόνον γε πρὸς ἐπανόρθωσιν, οἷς οὐκ ἄκρατος οὐδ' ἄτρεπτος ἡ κακία πέφυκε, προσιζάνει· ἅτε εἰδὼς ὅσην μοῖραν ἀρετῆς ἀπ' αὐτοῦ φερόμεναι πρὸς γένεσιν αἱ ψυχαὶ βαδίζουσι, καὶ τὸ γενναῖον ὡς ἰσχυρὸν αὐταῖς καὶ οὐκ ἐξίτηλον ἐμπέφυκεν, ἐξανθεῖ δὲ παρὰ φύσιν τὴν κακίαν ὑπὸ τροφῆς καὶ ὁμιλίας φαύλης φθειρόμενον»· ὅθεν «οἷς ὑπ' ἀγνοίας τοῦ καλοῦ μᾶλλον ἡ προαιρέσει τοῦ αἰσχροῦ τὸ ἁμαρτητικὸν εἰκὸς ἐγγεγονέναι, δίδωσι μεταβάλλεσθαι χρόνον». Τοῦτο ἀποκαλύπτων ἡμῖν ὁ Κύριος ἔφη· «οὐ θέλω θελήσει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Ἐὰν δ' ἐπιμείνωσιν ἐν τῇ κακίᾳ, καὶ τούτοις ἀποδίδωσι τὴν δίκην, οὐ γάρ που δέδιε μὴ διαφύγωσι· μακροθυμεῖ, ἵνα μὴ ὁ ἁμαρτωλὸς προφασισθῇ ὅτι ἐξ ἀβουλίας ὑπέπεσεν εἰς πλημμέλημα, καὶ παρέχει αὐτῷ καιρὸν μετανοίας, ἵνα ἐπανορθώσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ σφάλμα αὐτοῦ καὶ διαλλαγῇ τῷ Θεῷ· ἄλλως ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ δὲν ἄρχει, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ἐγκλήματίου ἄφυκτος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (*)

Τετάρτη 9. Μνήμη τῶν ἁγίων καὶ δικαίων Θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης, καὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σεβηριανοῦ.

Ἀνέκαθεν μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συζήτησις περὶ ἁρμονίας τῆς γενεαλογίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐκτιθέασιν αὐτὴν οἱ εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς. Ἐπικρατέστεραι περὶ τούτου γνῶμαί εἰσι· 1) ὅτι ἡ μὲν κατὰ Ματθαῖον γενεαλογία τὴν καταγωγὴν τοῦ μνήστορος Ἰωσὴφ ἐκτίθησιν, ἡ δὲ κατὰ Λουκᾶν τὴν τῆς θεοτόκου, ὅπως γένηται καταφανὲς ὅτι ἀμφότεροι, ἥ τε φυσικὴ τὸ ἀνθρώπινον μήτηρ τοῦ Σωτῆρος καὶ ὁ νομιζόμενος αὐτοῦ πατὴρ ἦσαν ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυίδ· 2) ὅτι ἀμφότεραι αἱ γενεαλογίαι αὗται ἀνάγονται εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὅπερ κατὰ ἰουδαϊκὸν κανόνα δείκνυσι καὶ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ὁμοίας οὖσαν καταγωγῆς. Τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζεται καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐν οἷς γράφει· «ἀλλ' ὅτι μὲν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ ἦν ἡ παρθένος ἐκ τούτων ὅῆλον· τίνος δ' ἕνεκεν αὐτὴν οὐκ ἐγενεαλόγησεν, ἀλλὰ τὸν Ἰωσήφ, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Τίνος οὖν ἕνεκεν; Οὐκ ἦν νόμος παρὰ Ἰουδαίοις γενεαλογεῖσθαι γυναῖκας. Ἵν' οὖν καὶ τὸ ἔθος φυλάξῃ, καὶ μὴ δόξῃ παραχαράττειν ἐκ προοιμίων, καὶ τὴν κόρην ἡμῖν γνωρίσῃ, διὰ τοῦτο τοὺς προγόνους αὐτῆς σιγήσας, τὸν Ἰωσὴφ ἐγενεαλόγησεν. Εἴτε γὰρ ἐπὶ τῆς παρθένου τοῦτο ἐποίησεν, ἔδοξεν ἂν καινοτομεῖν· εἴτε τὸν Ἰωσὴφ ἐσίγησεν, οὐκ ἂν ἔγνωμεν τῆς παρθένου τοὺς προγόνους. Ἵν' οὖν μάθωμεν τὴν Μαρίαν, τίς ἦν καὶ πόθεν, καὶ τὰ τῶν νόμων ἀκίνητα μείνῃ, τὸν μνηστῆρα αὐτῆς ἐγενεαλόγησε, καὶ ἔδειξεν ὄντα ἐκ τῆς οἰκίας Δαυίδ· τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, κἀκεῖνο συναποδέδεικται, τὸ καὶ τὴν παρθένον ἐκεῖθεν εἶναι, διὰ τὸ τὸν δίκαιον τοῦτον, καθάπερ ἔφθην εἰπών, μὴ ἀνασχέσθαι ἑτέρωθεν ἀγαγέσθαι γυναῖκα» (Χρυσοστ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. ὁμιλ. 6').

Οἱ τὴν πρώτην τῶν γνωμῶν τούτων ὑποστηρίζοντες ἀντιτάσσουσι τὸν γάμον τῆς Ἄννης ἐκ γένους ἱερατικοῦ καὶ φυλῆς Λευΐ καταγομένης μετὰ τοῦ ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ ἐξ οἴκου Δαυὶδ τὴν γέννησιν ἕλκοντος Ἰωακείμ, καὶ παρατηροῦσιν ὅτι ἡ ἐπιγαμβρία μεταξὺ τῶν ἐκ διαφόρων φυλῶν δὲν ἐκωλύετο παρ' Ἰουδαίοις, οἵτινες μόνον γυναῖκας ἐκ Χαναναίων δὲν ἠδύναντο νὰ νυμφευθῶσιν (Ἐξόδ. λδ', 16. Δευτερον. ζ', 3· παράβαλ. καὶ Γενέσ. κδ', 3, κή, 1), ἀκωλύτως δὲ συνεζεύγνυντο ἄλλαις ἐθνικαῖς ὑπό τινας ὅρους (Δευτερ. κά, 10—14). Πάντοτε ὅμως ὁ οἶκος καὶ ἡ πατριὰ τῶν εἰς γάμου κοινωνίαν ἐρχομένων ἐμνημονεύετο, ὡς βλέπομεν τοῦτο γενόμενον καὶ παρὰ τῷ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ μνημονεύοντι τῆς Ἐλισάβετ καὶ ῥητῶς σημειοῦντι αὐτὴν ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρὼν οὖσαν (Λουκ. ά, 5)· ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παρθένον, καὶ ταύτης τὴν καταγωγὴν οὐκ ἀφῆκεν ἡμᾶς λανθάνουσαν οὐδ' ἐν ἀμφιβόλῳ οὖσαν, ἀλλὰ ῥητῶς ὁ αὐτὸς εὐαγγελιστὴς πεπληροφόρηκεν ἡμᾶς (αὐτόθι, 26) φράζων· «πρὸς παρθένον...ἐξ οἴκου Δαυίδ».

Ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἡ ἐπικρατεστέρα, ἥτις ἐξηγοῦσα τὴν ἐν ἑκατέραις τῶν γενεαλογιῶν ἀπαντῶσαν διαφωνίαν τῶν ὀνομάτων, θέλει ὅτι ἡ μὲν κατὰ Ματθαῖον σημειοῖ τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ἰωσὴφ ὡς νομίμου διαδόχου τοῦ θρόνου τοῦ Δαυίδ, ἤτοι παριστᾷ τοὺς ἐπισήμους κληρονόμους τοὺς τελευτῶντας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ κατὰ Λουκᾶν τὴν φυσικὴν ἐκ Δαυὶδ γενεαλογίαν τοῦ Ἰωσήφ, νομιζομένου πατρὸς τοῦ Ἰησοῦ.

Κατὰ παλαιάν τινα συνήθειαν ὁ νομοθέτης τῶν Ἑβραίων διέταξεν, εἴ τις ἀποθνήσκοι χωρὶς ἀρρένων ἀπογόνων, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ νυμφευέσθω τὴν χήραν καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς γεννώμενος πρωτότοκος ἐγγραφέσθω ἐν τοῖς γενεαλογικοῖς πίναξιν ὡς γνήσιος τοῦ ἀποθανόντος υἱὸς (Γεν. λη', 8· Δευτερ. κε', 5, 6· παράβαλ. καὶ Ματθ. κβ', 24 καὶ ἑφεξ.)· ἐὰν δὲ ἀνάγκη ἦτο προσαγωγῆς περὶ τοῦ νομίμου τούτου μαρτυρίας καὶ ἔξωθεν περὶ τῆς καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἐν ἀνθρώποις ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἰσχύος τοῦ νομίμου τούτου, πρόχειρος ἦν ἡ ἀναγραφὴ καὶ τοιαύτης λεγούσης «τὴν ἄτεκνον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τε τελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω, καὶ τὸν παῖδα τὸν γινόμενον τῷ τοῦ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω τοῦ κλήρου διάδοχον» (Ἰωσήπ. ἀρχαιολ. βιβλ. δ', κεφ. η', 23). Τὸ νόμιμον δὲ τοῦτο καθορῶμεν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ἐκτιθεμένῃ γενεαλογίᾳ, καθ' ἣν ὁ Σαλαθιὴλ ἀπόγονος τοῦ Νηρὶ (Λουκ. γ', 27) ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ναθὰν (αὐτόθι 31) υἱοῦ Δαυὶδ ἐγένετο κληρονόμος τοῦ Σολομῶντος ἕνεκεν ἀποτυχίας κληρονόμων εἰς τὸν οἶκον τοῦ τελευταίου τούτου ἐπὶ τοῦ προσώπου Ἰεχονίου, ὃν ὁ Κύριος ἀπέρριψε διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου λέγοντος· «οὐ μὴ αὐξηθῇ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ» (κβ', 30)· ὅθεν καὶ κατὰ τὸν ἰουδαϊκὸν νόμον (ἀριθ. κζ', 8—11) ἐκ τῆς φυσικῆς μετηνέχθη ἡ καταγωγὴ εἰς τὴν τῶν διαδόχων τοῦ θρόνου. Τούτου ἕνεκεν ὁ Ματθαῖος σημειοῖ τὸν Σαλαθιὴλ ὡς γεννηθέντα ὑπὸ Ἰεχονίου, καίπερ ὄντα υἱὸν τοῦ Νηρί.

Ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις τοῦ ἀναστῆσαι ἄρρενα κληρονόμου εἰς ἄνευ τοιούτου θανόντα στενὸν συγγενῆ ἐξηγεῖ τὸν λόγον τῆς μνηστείας τοῦ Ἰωσὴφ μετὰ τῆς θεοτόκου καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ τῆς αὐτῆς πατριᾶς, ἤτοι τῆς τοῦ Δαυὶδ καταγωγῆς ἀμφοτέρων, καὶ διασαφηνίζει ἡμῖν τὰ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰωακεὶμ πατρὸς τῆς θεοτόκου.

Περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν ὑπὸ τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν ἐκτιθεμένων

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΕ').

γενεαλογιῶν οὐδεμία ἐγείρεται διαφωνία καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς τοῦ χριστιανισμοῦ πολεμίοις, εἰδόσιν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐτήρουν ληξιαρχικὰς βίβλους ἐν τῷ ναῷ, ἐν αἷς κατεγράφοντο ἅπαντες κατὰ φυλὰς καὶ οἰκογενείας. Τὰς βίβλους ταύτας συνεβουλεύθησαν μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπιστροφὴν πρὸς διαγραφὴν τῶν ἐν τῷ ἱερατείῳ παρεισαχθέντων ἐξ ἄλλων ἢ τῆς τοῦ Λευΐ φυλῆς· «καὶ τούτων ζητηθείσης τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλογισμῷ καὶ μὴ εὑρεθείσης, ἐχωρίσθησαν τοῦ ἱερατεύειν» (Ἔσδρ. ε', 39)· ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ καὶ ὁ μικρὸν μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιφάνειαν γεννηθεὶς Ἰώσηπος ἀνεῦρε τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους, ὡς ὁ ἴδιος λέγει· «τὴν μὲν οὖν τοῦ γένους ἡμῶν διαδοχήν, ὡς ἐν ταῖς δημοσίοις δέλτοις ἀναγεγραμμένην εὗρον, οὕτω παρατίθεμαι, τοῖς διαβάλλειν ἡμᾶς πειρωμένοις χαίρειν φράσας» (Ἰωσήπ. βίος α', 1).

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ἀσφαλὴς ἦν τοῖς Ἰουδαίοις ἡ ἐξέλεγξις τῆς ὑπὸ τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν παρατεθείσης γενεαλογίας, ἣν δὲν θὰ παρέβλεπον, ἂν αὕτη ἀντέκειτο πρὸς τὰς σημειώσεις τῶν ἐν τῷ ναῷ δέλτων καὶ ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἰωακεὶμ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυΐδ, ἀφ' οὗ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ κατὰ θείαν οἰκονομίαν μονογενῆ τεχθεῖσαν ἐμνηστεύσατο ὁ ἐκ τοῦ οἴκου Δαυΐδ καὶ μόνος τοῦ θρόνου ἐκείνου νόμιμος διάδοχος Ἰωσὴφ ὁ μνήστωρ.

Ἐξ ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως γινώσκομεν ὅτι, ὅτε ἡ παρθένος ἐτέχθη, ὁ μὲν πατὴρ αὐτῆς ἦν 69, ἡ δὲ μήτηρ 68 ἐτῶν, καὶ ὅτι ἐνδεκαέτις ἡ θεοτόκος κατελείφθη ὀρφανὴ γονέων.

Γεραίροντες τὸ θεοπατορικὸν τοῦτο ζεῦγος, ἐπιλέγομεν μετὰ τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ·

Ἰωακεὶμ, τέρφθητι σὺν τῇ συζύγῳ
τεκόντες ἅμφω ψυχικὴν τέρψιν κτίσει.

Ὁ μάρτυς Σεβηριανὸς ἤθλησεν ἐπὶ Λικινίου τῷ 315.

Πέμπτη 10. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας.

Ἦσαν ἐκ Βιθυνίας ἀδελφαὶ κατὰ σάρκα, ἤθλησαν δὲ τῷ 304.

Παρασκευὴ 11. Τῆς ὁσίας μητρὸς Θεοδώρας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Αὕτη ἐγεννήθη ὑπερμεσούσης τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος, τῷ δὲ 472 ἐπὶ τῆς βασιλείας Ζήνωνος ἀποσυρθεῖσα εἰς εὐαγῆ τινα μονὴν ἀσκητικοῖς πόνοις τὸν βίον διήνυσε.

Σάββατον 12. Ἡ προσκύνησις τοῦ τιμίου ξύλου, καὶ ἡ ἄθλησις τοῦ ἱερομάρτυρος Αὐτονόμου.

Τῇ 12 τοῦ μηνὸς σεπτεμβρίου ἐπὶ Βυζαντίνων ἐξετίθετο εἰς προσκύνησιν τῆς πιστοῖς τὸ τίμιον καὶ πάντεπτον ξύλον τοῦ σταυροῦ, οὗ τιμῆμα ἀποκομίσασα ἐξ Ἱεροσολύμων ἡ μακαρία Ἑλένη ἀπέθετο ἐν τοῖς ἐνταῦθα βασιλείοις.

Ὁ δὲ ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος ἦν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ἤθλησε δὲ ὑπὲρ Χριστοῦ τῷ 298 ἐπὶ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ.

Κυριακὴ 13. Μνήμη τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως· προεόρτια τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Κορνηλίου τοῦ ἑκατοντάρχου.

Περὶ τὸ 326 ἡ τοῦ ἐν ἁγίοις Μ. Κωνσταντίνου μήτηρ μακαρία Ἑλένη μεταβᾶσα εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλὴμ σπουδαίως ἐζήτει τὸ τοῦ Χριστοῦ μνῆμα, ἔνθα ταφεὶς ἀνέστη, καὶ παραπολὺ προσεπάθη ἵνα εὕρῃ τὸ σεβάσμιον τοῦ σταυροῦ ξύλον. Οἱ ἐθνικοὶ πειρώμενοι ἀπὸ Αἰλίου τοῦ Ἀδριανοῦ (117—138) ἐξαλεῖψαι τὴν μνήμην τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως καὶ ἀποκρῦψαι καθόλου τοὺς ἁγίους τόπους, συνέχωσαν τὸν τόπον τοῦ παναγίου τάφου καὶ γῆν πολλὴν ἐπ' αὐτοῦ συμφορήσαντες ᾠκοδόμησαν ναὸν Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ καὶ ἄγαλμα αὐτῆς ἑστήσαντο. Μαθὼν ὁ Κωνσταντῖνος τὴν γενομένην ταύτην βεβήλωσιν προσέταξεν ἵνα τόν τε ναὸν καὶ τὸ ξόανον τῶν ἐθνικῶν καθέλωσι καὶ ἐκχώσαντες τὸν τόπον κτίσωσι βασιλικοῖς ἀναλώμασι μέγιστον ναὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Περὶ τούτου δὲ ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν τότε Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπον Μακάριον συνιστῶν ἵνα καλλίων πάντων τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἱερῶν ναῶν οἰκοδομηθῇ κατά τε τοὺς τοίχους, τοὺς κίονας καὶ τὰ μάρμαρα ὁ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς ζωηφόρου τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως ἀνεγερθησόμενος ναὸς (Εὐσεβ. ἐν βίῳ Κωνσταντ. Γ', λγ' καὶ ἑφεξῆς).

Ἐπὶ τῆς ἀνασκαφῆς, καθ' ἣν ἡ μακαρία Ἑλένη παρῆν ἐν Ἱεροσολύμοις, εὑρέθη καὶ τὸ τίμιον ξύλον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ κεχωσμένον καὶ ἀναμὶξ κείμενον μετὰ τῶν λοιπῶν σταυρῶν τῶν δύο λῃστῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀμφίβολον τίς τῶν τριῶν ἦν ὁ τοῦ Κυρίου, ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Μακάριος αἰτήσας μετὰ πίστεως παρὰ Θεοῦ σημεῖον εἰς πληροφορίαν, ἐκέλευσεν ἵνα οἱ τρεῖς σταυροὶ ἐπιτεθῶσιν ἐγχωρίῳ τινὶ γυναικὶ πασχούσῃ χρονίαν νόσον καὶ πνεούσῃ τὰ λοίσθια· καὶ οἱ μὲν δύο σταυροὶ ἐπετέθησαν ματαίως, ἅμα δ' ὡς προσήχθη ὁ τρίτος, ἀνερρώσθη παραχρῆμα ἡ ἐπιθάνατος γυνὴ καὶ ἐθεραπεύθη. Τὸ θαῦμα τοῦτο κατέδειξε τὴν ταυτότητα τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου, μεθ' οὗ εὑρέθησαν τότε ἥ τε σανὶς τοῦ Πιλάτου, ἐφ' ἧς ἦν γεγραμμένη ἡ τοῦ Χριστοῦ καταδίκη, καὶ οἱ ἧλοι, δι' ὧν τοῦτον ἐσταύρωσαν.

Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου τόπου ἐκ προσταγῆς Κωνσταντίνου καὶ ἐπιμελείᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης ἐντὸς ἐξαετίας ἐκτίσθη ὁ πάνσεπτος τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως ναός, οὗ τῶν ἐγκαινίων τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ μνημονεύομεν·

νόμον παλαιὸν Ἰσραὴλ πληρῶν νέος
ἐγκαινίοις σοι τὸν τάφον τιμᾷ, λόγε.

Ὁ Κορνήλιος ἦν ὁ ἐν Καισαρείᾳ ἑκατόνταρχος, οὗ μνεία γίνεται ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων. Οὗτος ἀνεπιλήπτου βίου τυγχάνων εὗρε χάριν παρὰ Θεῷ, ὅθεν καὶ δι' ὁράματος ἐνετάλη μεταπαλέσασθαι παρ' αὐτῷ τὸν ἀπόστολον Πέτρον καὶ ἀκοῦσαι ἐξ αὐτοῦ ἃ δεῖ. Παρὰ τοῦ Πέτρου λοιπὸν τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου διδαχθεὶς καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἅμα βαπτισθείς, ἀποστολικῶς τὸν βίον ἐπὶ γῆς διήνυσεν, ἀπαρχὴ γενόμενος τῶν ἐξ ἐθνῶν πιστῶν.

Δευτέρα 14. Ἡ παγκόσμιος ὕψωσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Διπλῆν ἑορτὴν πανηγυρίζομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἔνθεν μὲν τὴν ὑπὸ τῆς μακαρίας Ἑλένης εὕρεσιν τοῦ πανσεβάστου τιμίου ξύλου, ἔνθεν δὲ τὴν ἐν ἔτει 629 ἀνάκτησιν τοῦ σταυροῦ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Περσῶν σώου καὶ ἀλυμάντου ἀποδοθέντος· τὴν δὲ ἑορτὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου τελοῦντες, ἀναγκαῖον ἡγούμεθα ἵνα σχετικά τινα διαλάβωμεν περὶ τῆς δευτέρας περιπτώσεως αὐτῆς, περὶ τῆς ὑπὸ τῆς μακαρίας Ἑλένης εὑρέσεως τοῦ πανσέπτου ξύλου τὰ δέοντα ἐν ὀλίγοις ὧδε προσημειωσόμενοι.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος ἐπεμβὰς ἐν Περσίᾳ ὑπὲρ τοῦ ἐξ οἴκου Σασσανιδῶν Χοσρόου ἐκδιωχθέντος τοῦ κράτους αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ στασιάσαντος στρατηγοῦ Οὐαράνου ἐπέτυχεν ἐγκαθιδρύσας ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν εἰς αὐτὸν προσφυγόντα τοῦτον Χοσρόην.

Τὴν ὑποστήριξιν, ἣν παρέσχεν εἰς τὸν τῆς Περσίας ἄνακτα δὲν εὗρε καὶ αὐτὸς μετὰ μικρὸν κινδυνεύσας· τῷ 602 ἀφηνιάσας ὁ παρὰ τὸν Ἴστρον στρατὸς ἀνηγόρευσεν ἡγεμόνα αἰσχρόν τινα ἄνδρα Φωκᾶν ὀνόματι, καὶ ὑπ' αὐτῷ ὁρμήσας κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθῄρεσε τῆς ἀρχῆς τὸν καλὸν κἀγαθὸν Μαυρίκιον, ὃν μετ' οὐ πολὺ σὺν πάσῃ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ ἐφόνευσεν ὁ αἱμοδιψὴς Φωκᾶς.

Τὸν θάνατον τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ Μαυρικίου προφασιζόμενος ὅτι ζητεῖ ἵνα ἐκδικήσῃ ἐφώρμησε μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἐπὶ τὰς κτήσεις τῶν βυζαντίνων, ἐκυρίευσε τὴν Μεσοποταμίαν, Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ ἐλεηλάτησε τὰ πέριξ τῆς Χαλκηδόνος, ὁ Χοσρόης.

Πάντες ἐν ἀπογνώσει γενόμενοι ἐστράφησαν τότε πρὸς τὸν Ἡράκλειον υἱὸν τοῦ ἐν Ἀφρικῇ ἐξάρχου, ὃν παρεκάλεσαν ἵνα σπεύσῃ καὶ

σώσῃ τὸ κράτος ἀπαλλάττων αὐτὸ τῆς ὀλεθρίας τοῦ Φωκᾶ διοικήσεως· αὐτὸς ὁ τοῦ τυράννου γαμβρὸς Κρίσπος ἢ Πρίσκος ἔγραψεν αὐτῷ μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συγκλήτου ἐκλιπαρῶν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄνοδον, καθότι οἱ Πέρσαι μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφίκοντο, κύριοι γενόμενοι καὶ τῆς Χαλκηδόνος.

Τῷ 610 ἐλθὼν ὁ Ἡράκλειος ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀνέλαβε τὴν ὑπάτην ἀρχήν· εὗρε τὸ κράτος ἐν πλήρει ἡθικῇ καὶ ὑλικῇ παραλυσίᾳ· κατὰ τὴν ὀκταετῆ ὀλεθρίαν βασιλείαν τοῦ Φωκᾶ ὁ στρατὸς ὁ τοσαῦτα καταπραξάμενος ἐπὶ Μαυρικίου καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἐξωντώθη, οἱ δὲ νέοι στρατιῶται, οὓς συνέλεξε, δὲν εἶχον τὸ θάρρος ν' ἀντιμετωπίσωσι τοῖς πολεμίοις· τὸ ἄλλοτε πλουσιώτατον ταμεῖον τοῦ κράτους ὑπῆρχε κενόν· αἱ ἐπαρχίαι ἐξηντλημέναι, αἱ δὲ πλεῖσται τούτων ἅρμαια ἐπιδρομαίων εἴτε ἐκ τῶν πέραν τοῦ Ἴστρου, εἴτε ἐκ τῶν ἐνδοτάτω τῆς Ἀσίας· δύο δὲ κράτισται ἐπαρχίαι ἡ Αἴγυπτός τε καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἀπεσπασμέναι αὐτοῦ.

Ὁ Ἡράκλειος κατέγειγεν ἵνα ἀνασχηματίσῃ τὰς ἐκλυθείσας τοῦ κράτους δυνάμεις· ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἐπιβάλῃ φόρους ἢ εὕρῃ ἄλλοθεν χρήματα, ἐπέβαλε χεῖρα ἐπὶ τῶν κειμηλίων τῶν ναῶν, εἰργάσθη περὶ τὴν ἐκρίζωσιν τῶν ἐσωτερικῶν διαιρέσεων, ἐνέπνευσε στρατιωτικὸν πνεῦμα εἰς τοὺς ἀποτεθαρρημένους στρατιώτας καὶ ἀπηλλάγη ἐπὶ ἐπωδύνοις ἔστω ὅροις ἑνὸς τῶν ἐξωθεν πολεμίων, ὅπως μετά τινος ἐλπίδος ἀνταγωνισθῇ κατὰ τοῦ ἑτέρου.

Ἐν ᾧ δὲ περὶ ταῦτα κατεγίνετο, ὁ Χοσρόης μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ διέβραμε τὴν Παλαιστίνην, ἐκυρίευσε καὶ ἐλεηλάτησε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἀπήγαγεν εἰς αἰχμαλωσίαν τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ζαχαρίαν μετὰ τοῦ ἐκεῖθι πανσέπτου ξύλου τοῦ σταυροῦ.

Πρὸς στιγμὴν ὁ Ἡράκλειος ἀπογνοὺς ἐσκέφθη νὰ καταλίπῃ τὸν θρόνον καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀφρικήν· τῆς ἀποφάσεως ταύτης μετέστησαν αὐτὸν ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δῆμος.

Ἐν τούτοις οἱ Πέρσαι ἀχαλινώτως προελαύνοντες ἦλθον καὶ ἐσκήνωσαν περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἣν ἐκ βορρᾶ ἠπείλουν διὰ ἐπιδρομῆς καὶ οἱ Ἀβαροσλαῦοι· ὁ Ἡράκλειος ἐζήτησε νὰ ἀποφύγῃ τὸν δεινὸν ἐκ Περσίας πολέμιον καὶ ἔπεμψεν αὐτῷ περὶ εἰρήνης· ἀλλ' εἰς τὰς προτάσεις τοῦ αὐτοκράτορος ὁ τῶν Περσῶν μοναρχὴς ἀπήντησεν· «οὐ φείσομαι ὑμῶν, εἰ μὴ ἀρνήσησθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε Θεὸν εἶναι, καὶ προσκυνήσητε τῷ Ἡλίῳ».

Κίνδυνος λοιπὸν περὶ τῶν ὅλων ἐπέκειτο, καὶ τοῦτον ὤφειλε πάσῃ σπουδῇ ἀντεπεξελθὼν νὰ ἀποσοβήσῃ. Τῇ δευτέρᾳ τοίνυν ἡμέρᾳ τοῦ πάσχα, ὅπερ κατὰ τὸ 622 συνέπεσε τῇ 4 ἀπριλίου, προσῆλθεν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, φορῶν οὐχὶ τὰ πορφυρᾶ τοῦ βασιλέως πέδιλα, ἀλλὰ τὰ μέλανα τοῦ μαχητοῦ ὑποδήματα καὶ πρηνὴς πεσὼν ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ ηὔξατο, «Δέσποτα Θεὲ καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς ὄνειδος τοῖς ἐχθροῖς σου διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλ' ἐπιβλέψας ἐλέησον, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου νίκην δὸς ἡμῖν, ὅπως μὴ καυχήσωνται οἱ ἀλάστορες κατὰ τῆς σῆς κληρονομίας ἐπαιρόμενοι».

Μετὰ τὴν θερμὴν ταύτην πρὸς τὸν ὕψιστον δέησιν, στραφεὶς πρὸς τὸν πατριάρχην, εἶπεν· «εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ σοῦ ἀφίημι τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸν υἱόν μου». Ταῦτα δὲ εἰπὼν καὶ λαβὼν τὴν ἀχειροποίητον τοῦ Σωτῆρος εἰκόνα ἐπορεύθη πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ συγκατηγημένου αὐτόθι στόλου, ἐπευφημούμενος καὶ εὐλογούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ, οὗ μεσόθεν ἠκούετο ἡ εὐχὴ ἵνα ὁ βασιλεὺς βάψῃ ἐρυθρὸν ἐκ περσικῶν αἱμάτων τὸ μελαμβαφὲς αὐτοῦ πέδιλον.

Ὁ Ἡράκλειος δὲν ἐβάδισεν εὐθὺ ἐπὶ τοὺς ἐν Χαλκηδόνι κατεσκηνωμένους πολεμίους, φοβούμενος τὰ δεινὰ ἐπακόλουθα ἀποτυχίας, ἣν θὰ συνεπῆγεν ἀφεύκτως ἡ σύγκρουσις τοῦ ἀγυμνάστου αὐτοῦ στρατοῦ πρὸς τοὺς ἀπὸ εἰκοσαετίας ἐν πολέμοις γηράσαντας στρατιώτας τοῦ Χοσρόου, ὧν τὸ φρόνημα εἶχον ἐξάρει αἱ πολλαὶ τέως ἐπιτυχίαι· κατηυθύνθη λοιπὸν πρὸς τὴν γωνίαν, ἣν σχηματίζει ἡ μεταξὺ Κιλικίας καὶ Συρίας παραλία, καὶ ἐκεῖ ἀποβιβασθεὶς κατέγεινε νὰ ἐκγυμνάσῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ ἐπιρρώσῃ τὰς ἐκλελυμένας ἐκείνας ψυχάς.

Κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὴν τοῦ Σωτῆρος εἰκόνα ὑπεμίμνησκεν εἰς τοὺς συστρατιώτας τὰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς τοῦ ἔθνους συμφορὰς, ἐξώρκιζεν αὐτοὺς νὰ ἐκδικήσωσι τὰ ἱερὰ, ἃ οἱ πυρολάτραι ἐβεβήλωσαν· ἀπεκάλει τοὺς στρατιώτας ἀδελφοὺς καὶ τέκνα, καὶ ἐπλήρου τὰς ψυχὰς αὐτῶν θάρρους, δεικνύων τὸ ἱερὸν τοῦ Χριστοῦ ἀπεικόνισμα καὶ λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς οὗτος εἶνε ὁ κοινὸς πάντων βασιλεὺς καὶ δεσπότης καὶ τῶν στρατευμάτων ὁ ἡγεμών, μεθ' οὗ στρατηγεῖν ἐστιν ἀσφαλέστερον, καὶ ἐφ' ᾧ πεποιθὼς ὁ βασιλεὺς, ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν πρὸς πόνους ὁπλίζεται.

Δὲν θὰ περιγράψωμεν τοὺς ἐξαετεῖς ἐν πολέμοις ἀγῶνας τοῦ μονάρχου ἐκείνου πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐπιδρομέων καὶ διάσωσιν τοῦ κράτους, ὅπερ ἐν ᾧ ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐξ Ἀσίας, ἐκινδύνευσε μεγάλως καὶ ὑπὸ τῶν Ἀβαροσλαύων ὁρμησάντων κατὰ τῆς πρωτευούσης ἐκ βορρᾶ.

Τῇ εἰκοστῇ ἐννάτῃ ἰουλίου τοῦ 626 ὁ τῶν Ἀβάρων Χαγάνος ἐκ προηγουμένης μετὰ τῶν ἐν Χαλκηδόνι στρατοπεδευόντων Περσῶν συνεννοήσεως ἐπῆλθεν ἄγων ὀγδοηκοντακισχιλίους ἄνδρας πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· περιζώσας δὲ ταύτην ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους ἵνα παραδοθῶσιν· ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἀπέκρουσαν τὰς προτάσεις αὐτοῦ, τῇ 31 ἰουλίου ἔφοδον ἐποιήσατο, καθ' ἣν ἀπεκρούσθη ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου Βώνου, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σεργίου προτρέποντος τὸ πλῆθος ν' ἀγωνισθῇ γενναίως ἐλπίζον ἐπὶ τὴν ἀρωγὴν τῆς θεοτόκου πολιούχου τῆς πρωτευούσης. Ἡ πεποίθησις αὕτη ἐνίσχυσε τοὺς βυζαντίνους, οἵτινες ἀπωθήσαντες γενναίως καὶ τὰς ἄλλας τῶν Ἀβαροσλαύων ἐφόδους ἠνάγκασαν αὐτοὺς ἵνα τὴν νύκτα τῆς 7 πρὸς τὴν 8 αὐγούστου τοῦ 626 λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπέλθωσι κακοὶ κακῶς. Εὐγνωμονοῦσα ἡ βασιλὶς πόλις καὶ μετ' αὐτῆς σύμπασα ἡ ὀρθοδοξία ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ταύτῃ, ἀνέμελψε καὶ ἀναμέλπει ἔκτοτε τῇ θεομήτορι,

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις Σου, Θεοτόκε·
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω Σοι, Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε.

Ὁ Ἡράκλειος τὸ κατ' αὐτὸν ἐξηκολούθει θριαμβεύων, μεταγαγὼν τὸν πόλεμον εἰς τὴν Περσίδα γῆν. Συνάψας τῇ 12 δεκεμβρίου τοῦ 627 κρίσιμον πρὸς τοὺς Πέρσας μάχην παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ζαβάτου καὶ Τίγρεως ἐφώρμησε κατὰ τῆς περσικῆς πρωτευούσης νίκην ἐπὶ νίκῃ καταφέρων. Ἀπογνόντες οἱ Πέρσαι καθαιροῦσι καὶ φονεύουσι τὸν Χοσρόην ἐπιμένοντα εἰς συνεχισμὸν τοῦ πολέμου, καὶ ἀναγορεύουσι βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σιρόην, ὃς καὶ ἔσπευσε νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἥτις τῇ 8 ἀπριλίου τοῦ 628 ὑπεγράφη ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἀτροπατηνῆς ἢ ἄλλως μικρᾶς Μηδίας καθ' ἣν οἱ βυζαντῖνοι ἀνεκτῶντο τὰ ἀρχαῖα πρὸς τὴν Περσίαν σύνορα, ἐπεστρέφοντο ἑκατέρωθεν οἱ αἰχμάλωτοι καὶ ἀπεδίδοτο τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ τὸ ἐξ Ἱεροσολύμων ἁρπαγέν.

Τὸ αἴσιον τοῦτο γεγονὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἀνήγγειλεν εὐθὺς δὲ ἐπιστολῆς αὐτοῦ τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἥτις ἀναγνωσθεῖσα τῇ 15 μαΐου ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο (628) ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ἁγίας Σοφίας ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἑπομένως·

α Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ πᾶσα ἡ γῆ· δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν εὐφροσύνῃ, εἰσέλθετε ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ γνῶτε ὅτι Κύριος αὐτός ἐστιν ὁ Θεός· Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς καὶ οὐχ ἡμεῖς· Ἡμεῖς δὲ λαὸς αὐτοῦ ἐσμεν καὶ πρόβατα νομῆς αὐτοῦ. Εἰσέλθετε εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις καὶ ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ· Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι Χριστὸς κύριος, εἰς τὸν αἰῶνα τὸ

θεος αὐτοῦ, ἕως γενεᾶς καὶ γενεᾶς ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ. Εὐφρανθήτωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ καὶ τερφθήτω ἡ θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Καὶ πάντες οἱ χριστιανοὶ αἰνοῦντες καὶ δοξολογοῦντες εὐχαριστήσωμεν τῷ μόνῳ Θεῷ, χαίροντες ἐπὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ὀνόματι χαρὰν μεγάλην. Ἔπεσε γὰρ ὁ ὑπερήφανος καὶ ὁ θεομάχος Χοσρόης. Ἔπεσε καὶ ἐπτωματίσθη εἰς τὰ καταχθόνια, καὶ ἐξωλοθρεύθη ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, ὁ ὑπεραιρόμενος καὶ λαλήσας ἀδικίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀχράντου μητρὸς αὐτοῦ τῆς εὐλογημένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· ἀπώλετο ὁ ἀσεβὴς μετ' ἠχοῦς. Ἐπέστρεψεν ὁ πόνος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ κατέβη ἡ ἀδικία αὐτοῦ. Τῇ γὰρ κδ' τοῦ παρελθόντος φεβρουαρίου μηνὸς τῆς ἐνισταμένης πρώτης ἐπινεμήσεως, τῆς ταραχῆς αὐτῷ γενομένης ὑπὸ Σιρόου τοῦ πρωτοτόκου αὐτοῦ υἱοῦ, καθὼς δι' ἑτέρας κελεύσεως ἐσημάναμεν ὑμῖν, καὶ πάντων τῶν ἐκεῖσε Περσῶν ἀρχόντων τε καὶ στρατευμάτων μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀπὸ διαφόρων τόπων συναχθέντος ἀπὸ τοῦ καταράτου Χοσρόου συνδραμόντων τῷ μέρει Σιρόου, μετὰ καὶ Γουρδανάσπα τοῦ πρὶν ἐξάρχου τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ἐπετήδευσεν ἐκεῖνος ὁ θεομίσητος Χοσρόης φυγῇ χρήσασθαι καὶ συσχεθεὶς δέσμιος ἐβλήθη ἐν τῷ νέῳ καστελλίῳ τῷ κτισθέντι παρ' αὐτοῦ ἐπὶ προφυλακῇ τῶν παρ' αὐτοῦ συναχθέντων χρημάτων.

« Καὶ τῇ κέ τοῦ αὐτοῦ φεβρουαρίου μηνὸς Σιρόου στεφθέντος καὶ ἀναγορευθέντος βασιλέως Περσῶν· καὶ τῇ κή τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ τὸ ποιῆσαι τὸν θεομίσητον Χοσρόην τὰς δ' ἡμέρας σιδηροδέσμιον ἐν πάσῃ ὀδύνῃ, ἀνεῖλε τὸν αὐτὸν ἀγνώμονα καὶ θεομάχον καὶ ὑπερήφανον καὶ βλάσφημον πικροτάτῳ θανάτῳ, ἵνα γνῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ τεχθεὶς ἐκ Μαρίας, ὁ σταυρωθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καθὼς αὐτὸς ἦν γράψας, εἰς ὃν ἐβλασφήμησε, Θεὸς παντοδύναμός ἐστι, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ κατὰ τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα αὐτῷ. Καὶ ἐν τῷ μὲν βίῳ τούτῳ οὕτως ἀπώλετο ὁ θεομάχος ἐκεῖνος· Ἀπῆλθε δὲ τὴν ὁδὸν Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου τοῦ ἀκούσαντος ἀπὸ τοῦ παντοδυνάμου ἡμῶν Θεοῦ ὅτι καλὸν ἦν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ μὴ γεννηθῆναι, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀκατάσβεστον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀξίοις αὐτοῦ ἀπῆλθε.

« Διὰ τῆς ἑτέρας ἡμῶν κελεύσεως τῆς γενομένης παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀπλήκτου (στρατοπέδου) ἡμῶν τοῦ πλησίον τῶν Κανζάκων (Γαζάκων) τῆς περιεχούσης τὴν κίνησιν τὴν ἀπὸ τῆς ιζ' τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς μέχρι τῆς ιέ τοῦ μαρτίου μηνός, ἐσημάναμεν τὸ πῶς ὁ Θεὸς καὶ ἡ δέσποινα ἡμῶν ἡ θεοτόκος συνέπραξεν ἡμῖν τε καὶ τοῖς φιλοχρίστοις ἡμῶν ἐκστρατεύμασιν ὑπὲρ ἔνοιαν ἀνθρωπίνην καὶ τὸ πῶς ἔφυγεν ἐνώπιον ἡμῶν ὁ θεομίσητος καὶ ἀνάσχαρος Χοσρόης ἀπὸ τοῦ Δασταγερχοσὰρ ἐπὶ Κτησιφῶντα, καὶ πῶς ἀπώλοντο τὰ παλάτια αὐτοῦ μετὰ πολλῶν ἐπαρχιῶν τῆς περσικῆς πολιτείας, καὶ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠδυνήθη Σιρόης ποιήσασθαι τὴν κίνησιν κατ' αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὸ ποιῆσαι τὴν κέλευσιν ἐκείνην καὶ στεῖλαι αὐτὴν τῇ ιέ τοῦ παρόντος μαρτίου μηνός, ἐν τῷ φροντίζειν τοῦ γνῶναι ἡμᾶς ἕνεκεν Χοσρόου καὶ Σιρόου τὰ παρακολουθήσαντα καὶ πέμψαι ἡμᾶς ἐν διαφόροις τόποις, καὶ ἕως τοῦ Σιαρσούρων, καὶ ἕως τοῦ μικροῦ Ζάβα (Ζαβ), τοῦ Καλχᾶς, τοῦ Ἰεσδέμ, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ὁδοῖς ἔκ τε τῶν εὐτυχεστάτων ἡμῶν ἐκστρατευμάτων καὶ ἐκ τῶν Σαρακηνῶν τῶν ὄντων ὑπὸ τὴν φιλοχριστον ἡμῶν πολιτείαν, διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, γνῶναι ἡμᾶς ἀκριβῶς τὰ ἐκεῖσε κινηθέντα, τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μαρτίου μηνὸς ἤνεγκαν πρὸς ἡμᾶς εἰς ἄπληκτον ἡμῶν τὸ πλησίον τῶν Κανζάκων οἱ τῆς σκούλκας (οἱ σωματοφύλακες) ἕνα Πέρσην καὶ ἕνα Ἀρμένιον, οἵτινες ἐπέδωκαν ἡμῖν ὑπομνηστικὸν γενόμενον πρὸς ἡμᾶς ἀπό τινος ἀδσηκρῆτις Περσῶν, ἔχοντος ὄνομα Χοσδὰ καὶ ἀξίωμα ῥασνᾶν, περιέχον ὅτι Σιρόου ἀναγορευθέντος βασιλέως Περσῶν, ἀπέλυσεν αὐτὸν μετὰ καὶ ἄλλων ἀρχόντων πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὑπομνηστικοῦ αὐτοῦ Σιρόου γενομένου πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὅτι καταλαβὼν εἰς τὸ Ἄρμαν συνεῖδε τοῦ ἀπολῦσαι πρὸς ἡμᾶς τοὺς πορευομένους δύο ἄνδρας ἐπὶ τῷ πεμφθῆναί τινα, τοὺς ὀφείλοντας ἀβλαβεῖς διασῶσαι αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐγνώσθη ἡμῖν διὰ τὸ θεωρῆσαι αὐτὸν πολλὰ σκηνώματα Περσῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἀναιρεθέντα ὑπὸ τοῦ εὐτυχεστάτου ἡμῶν στρατοῦ ἀπὸ τοῦ Ναρβὲν περὶ τὰ γ' σκηνώματα, καὶ ὅτι ἐκ τούτου δειλιάσας ἐφοβήθη χωρὶς τῶν διασωστῶν καταλαβεῖν πρὸς ἡμᾶς. Καὶ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ μαρτίου μηνὸς ἀπελύσαμεν πρὸς αὐτοὺς Ἠλίαν τὸν ἐνδοξότατον στρατηλάτην τὸν ἐπίκλην Βαρσοχὰ καὶ Θεόδοτον τὸν μεγαλοπρεπέστατον δρουγγάριον μετὰ νεωτέρων καὶ κ' ἵππων ἀδιστράτων σελλαρίων ὀφειλόντων ἀπαντηθῆναι καὶ διασῶσαι αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς. Μετ' αὐτῶν δὲ συνείδαμεν πέμψαι καὶ Γουσδανάσπαν τὸν Ραζεὶ τὸν χιλίαρχον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ τὸν ἐλθόντα πρὸς ἡμᾶς, ὅτε ἡ ταραχὴ ἐγένετο μετὰ τοῦ Σιρόου καὶ Χοσρόου. Καὶ τῇ λ' τοῦ μαρτίου μηνὸς ἐδεξάμεθα ἀπόκρισιν ἐν αὐτῷ τῷ ἀπλήκτῳ ἡμῶν τῷ πλησίον τοῦ Κανζάκων ἀπὸ Ἠλία καὶ Θεοδότου καὶ Γουσδανάσπα, ὡς ὅτι μέγαν χειμῶνα εὗραν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ζάρα [Ζάγρου], καὶ ὅτι ἐξέλαβον ἐκ τῶν καστελλίων Πέρσας καὶ ἄλογα, καὶ οὕτω κόπτουσι τὰς χιόνας, καὶ ὅτι ἐγνώσθη αὐτοῖς πλησιάσαι ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς πεμφθέντας ἀπὸ Σιρόου τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ὅτι ἐκ τοῦ μέγαν χειμῶνα γενέσθαι οὐκ ἠδυνήθησαν ὑπερβῆναι τὸ ὄρος τοῦ Ζάρα. Καὶ ἐκ τούτου ἔγνωμεν ἡμεῖς καὶ πάντες οἱ τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν ἐκστρατευμάτων ἐπὶ τὸ πλέον ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ εὐμένεια καὶ ἀγαθότης ὡδήγησεν ἡμᾶς καὶ ὁδηγεῖ καὶ διασώζει. Εἰ γὰρ συνέβη ἡμᾶς ὁλίγας ἡμέρας ἐμβραδῦναι ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Ζάρα, καὶ εἰθ' οὕτω γενέσθαι τὸν χειμῶνα, δαπανῶν τοσούτων μὴ εὑρισκομένων ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, εἰς μεγάλην βλάβην εἶχεν ἐλθεῖν τὰ εὐτυχέστατα ἡμῶν ἐκστρατεύματα. Ἐξότε γὰρ ἐκινήσαμεν ἐκ τοῦ Σιαρσούρων, τουτέστιν ἀπὸ τῆς κδ' τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς μέχρι τῆς λ' τοῦ μαρτίου μηνός, οὐκ ἐνέδωκε χιονίζειν. Ἀλλὰ διὰ τοῦ Θεοῦ ἐλθόντες ἐπὶ τὰ μέρη τῶν Κανζάκων ηὕραμεν δαπάνας πολλὰς καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τοῦ Κανζάκων ἐμείναμεν, τελείᾳ οὔσῃ καὶ ἐχούσῃ περὶ τοὺς τρισχιλίους οἴκους, καὶ ἐν τοῖς περιξ χωρίοις, ὥστε δυνηθῆναι ἡμᾶς τοσαύτας ἡμέρας ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐπιποιῆσαι· καὶ ἐκελεύσαμεν τοῖς τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν ἐκστρατευμάτων ἵνα τὰ ἄλογα αὐτῶν εἰς τοὺς οἴκους τῆς πόλεως βάλωσι διὰ τὸν γενόμενον χειμῶνα καὶ ἵνα πρὸς ἕνα ἵππον εἷς ἕκαστος αὐτῶν ἔχῃ εἰς τὸ ἄπληκτον ἡμῶν· πλησίον γὰρ αὐτῆς τῆς πόλεως ἐστι τὸ φωσάτον ἡμῶν· ὁ γὰρ βαρισμάνας (διοικητὴς) τῆς πόλεως τῶν Κανζάκων καὶ πάντες οἱ κτήτορες αὐτῆς, ἡνίκα ἔμαθον ὑπερβῆναι εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ζάρα, ἀνεχώρησαν καὶ εἰς ὀρεινοὺς τόπους ἀπῆλθαν εἰς ὀχυρώτερα καστέλλια· Ἡνίκα δὲ ἐδεξάμεθα τοὺς δύο ἀνθρώπους τοὺς πεμφθέντας ἀπὸ Σιρόου τοῦ βασιλέως Περσῶν, τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, τουτέστι τὸν Πέρσην, ἀπελύσαμεν μετὰ καὶ ἑτέρων ἀνθρώπων πρὸς τὸν βαρισμάναν τοῦ Κανζάκων, ἀπὸ μ' μιλίων ὄντα καὶ εἰς καστέλλιον ὀχυρόν, καὶ ἐποιήσαμεν πρὸς αὐτὸν ὑπομνηστικὸν ἵνα κἂν ξ' ἄλογα λόγῳ τῶν πρεσβευτῶν εὐτρεπίσῃ, εἰς τὸ ἐν συντόμῳ καὶ ἀνεμποδίστως ἀπελθεῖν αὐτοὺς πρὸς Σιρόην βασιλέα Περσῶν. Καὶ δεξάμενος τοὺς πεμφθέντας παρ' ἡμῶν ὁ βαρισμάνας καὶ τὸ τοιοῦτον ἡμῶν ὑπομνηστικόν, ἐπὶ πολλὰς ὥρας εὐφήμησαν καὶ ἡμᾶς καὶ Σιρόην βασιλέα Περσῶν καὶ αὐτὸς καὶ πάντες οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖσε. Ἐπληροφορήθησαν γὰρ ἐκ τοῦ πεμφθέντος Πέρσου ἀπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ ὅτι ὁ θεομάχος Χοσρόης ἀπώλετο καὶ ὅτι βασιλεὺς Περσῶν Σιρόης ἐγένετο, καὶ ἀντέγραψεν ἡμῖν ὁ βαρισμανὰς ὅτι πρὸς τὰ παρ' ἡμῶν ἐγκελευσθέντα αὐτῷ τὰ ἄλογα τῶν πρεσβευτῶν ἀνετρεπῆ ποιεῖ καὶ ἡνίκα δέξηται δευτέραν ἡμῶν κέλευσιν περιέχουσαν καταλαβεῖν τοὺς πρεσβευτάς, πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ὁ βαρισμανὰς ἔρχεται φέρων τὰ τοιαῦτα ἄλογα, ὀφείλων πᾶσαν ὑπουργίαν καὶ δουλείαν ἐκτελέσαι. Ἐπιποιησάντων δὲ ἡμῶν ἐν αὐτῷ τῷ ἀπλήκτῳ τῷ πλησίον τοῦ Κανζάκων ἕως τῆς γ' τοῦ ἀπριλίου μηνός, ἐπικατέλαβε Φαϊὰκ ὁ ἀδσηκρῆτις ὁ καὶ ῥασνᾶν περὶ ὥραν δ', κυριακῆς οὔσης. Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐδεξάμεθα αὐτὸν, καὶ ἐπέδωκεν ἡμῖν ὑπομνηστικὸν Καβάτου τοῦ καὶ Σιρόου τοῦ ἡμερωτάτου βασιλέως Περσῶν, περιέχοντα τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ καὶ ὅτι θέλει μεθ' ἡμῶν καὶ μετὰ ἑκάστου ἀνθρώπου εἰρήνην ἔχειν. Συνείδαμεν οὖν τὸ ἴσον τοῦ ὑπομνηστικοῦ Καβάτου τοῦ καὶ Σιρόου τοῦ ἡμερωτάτου, ὑποτάξαι τῇ παρούσῃ ἡμῶν κελεύσει, εἰδ' οὕτω δὲ καὶ τὸ παρ' ἡμῶν ἀντιγραφὲν αὐτῷ ὑποτάξαι. Ἕως δὲ τῆς ζ' τοῦ ἀπριλίου μηνὸς ἐν αὐτῷ τῷ ἀπλήκτῳ ἡμῶν ἐποιήσαμεν τῷ πλησίον τῶν Κανζάκων, τουτέστι τὰς κζ' ἡμέρας καὶ τῇ η' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπελύσαμεν τὸν αὐτὸν Φαϊὰκ τὸν ἀδσηκρῆτιν, τὸν καὶ ῥασνᾶν κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον θεραπεύσαντες αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἔσχε μετ' αὐτοῦ καὶ πρόσωπα εὐπλήκτα, καὶ ἀπελύσαμεν μετ' αὐτοῦ Εὐστάθιον τὸν μεγαλοπρεπέστατον ταβουλάριον. Καὶ οὕτω θαρροῦμεν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἀγαθὸν καὶ παντοδύναμον Θεὸν καὶ εἰς τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν θεοτόκον, ὅτι πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀγαθότητα αὐτῶν ἔχουσι διοικῆσαι.

"Καὶ ἡμεῖς δὲ τῇ ἡ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐκινήσαμεν σὺν Θεῷ ἐκ τοῦ ἀπλήκτου ἡμῶν, ὀφείλοντες τῇ ὁδῷ ἡμῶν χρήσασθαι τῇ ἐπὶ Ἀρμενίαν. Ἀλλὰ καλῶς ποιεῖτε ἀδιαλείπτως καὶ ἐκτενέστερον εὐχόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα ὁ Θεὸς ἀξιώσῃ ἡμᾶς, ὡς ἐπιθυμοῦμεν, ἰδέσθαι ἡμᾶς».

Θριαμβευτικὴ ἐγένετο ἡ ἐπάνοδος τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ Βόσπορος ἐζεύχθη διὰ σχεδιῶν, ἵνα διέλθωσιν οἱ ἐλέφαντες, οὓς ἐκόμισεν ὅπως σύρωσι τὸ θριαμβικὸν αὐτοῦ ἅρμα· ὁ βασιλόπαις Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ πατριάρχου, τῆς συγκλήτου καὶ παντὸς τοῦ δήμου ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ θριαμβεύοντος μονάρχου, ὃς τὰ νικητήρια τῷ Θεῷ ἀναπέμπων μετήνεγκε πομπωδῶς εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας τὸ πάνσεπτον ξύλον. Ἡ περιγραφὴ τῆς πρώτης συναντήσεως τοῦ βασιλέως μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς θριαμβικῆς αὐτοῦ εἰσόδου διαφυλαχθεῖσα ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους παρουσιάζει μίαν τῶν ὡραιοτέρων εἰκόνων τῆς πλουσίας εἰς τοιαύτας τελετὰς βυζαντινῆς ἱστορίας.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ Ἡράκλειος ἀνῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα τὸ πάνσεπτον κομιζων ξύλον καὶ φέρων τὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγέντα πατριάρχην τῆς ἁγίας πόλεως, ἵνα ἐγκαθιδρύσῃ αὐτὸν εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ σκοπιάν. Τῇ 14 σεπτεμβρίου τοῦ 629 ὁ αὐτοκράτωρ βαστάζων τὸν σταυρὸν πανηγυρικῶς μετέβη εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ἔνθα ὕψωσε τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τῆς νίκης. Εἰς τὴν θέαν τοῦ πανσέπτου ξύλου ὁ εὐχὴς κλῆρος ἀνέμελψε·

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων

δωρούμενος καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα·

λαὸς δὲ ἀναρίθμητος ἐπευφήμει καὶ ὑμνολόγει τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως, ὃν οἱ ψάλται χριστιανὸν Ἀλέξανδρον ἐπωνόμαζον.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τῷ 407, ἐτελεύτησεν ἐν Κομάνοις ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· ἕνεκεν ὅμως τῆς συμπτώσεως τῆς τοῦ τιμίου σταυροῦ ἑορτῆς μετετέθη ἡ μνήμη τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ιγ' νοεμβρίου.

Τρίτη 15. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Νικήτα,

ἀκμάσαντος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' ἀπὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὅτε καὶ ὑπὲρ πίστεως ἤθλησεν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους ἡ ἐκκλησία ὑπέμνησεν αὖθις τοῖς κκ. ἐφόροις τῶν ἐνοριακῶν τῆς πρωτευούσης σχολείων τὰς συστάσεις, ἃς καὶ ἄλλοτε ἐποιήσατο αὐτοῖς, ἵνα συντόνως καὶ ἀγρύπνως τὸν νοῦν προσέχωσιν εἴς τε τὴν διδασκαλίαν τῶν διδασκόντων ἐν τοῖς ὑπὸ τῇ ἐποπτείᾳ αὐτῶν τεταγμένοις σχολείοις καὶ εἰς τὰ εἰσαγόμενα διδακτικὰ βιβλία, ἀπολύσασα πρὸς τοῦτο καὶ τὸ παρὰ πόδας πατριαρχικὸν πιττάκιον ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 4139.

«ΙΩΑΚΕΙΜ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ. Ἐντιμότατοι ἔφοροι τῶν ἐν...ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Καίτοι διὰ τοῦ ἀπὸ κ' παρελθόντος ἰουλίου ἡμετέρου πατριαρχικοῦ πιττακίου ἀναγγείλαντες ὑμῖν τὴν ἀνασύστασιν τῆς πατριαρχικῆς κεντρικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ὑπεδείξαμεν καὶ συνεστήσαμεν ὅτι περὶ πάντων ἐν γένει τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν κατάστασιν τῶν σχολείων τῆς ἐνορίας ὑμῶν ὀφείλετε τοῦ λοιποῦ ἐξαιτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὴν γνώμην καὶ ἔγκρισιν τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς· ἀλλ' ὅμως, καθ' ἣν οἴδαμεν ἑαυτοῖς καθήκουσαν διηνεκῆ πρόνοιαν, ἅμα δὲ καὶ αἰτήσει τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἔγνωμεν καὶ διὰ τοῦ παρόντος ὡριστικώτερον ἐπιστῆσαι τὴν ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τὰ ἑξῆς. Πρῶτον μὲν δηλονότι ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν τοῖς σχολείοις ὑμῶν διδασκόντων, ἥτις συντόνως καὶ ἀγρύπνως ὑμᾶς δεῖ προσέχειν ἵνα μὴ τυχὸν ἀπάδῃ ἤτοι πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ ἐν γένει τῆς ἠθικῆς, ἢ πρὸς τὰ καθήκοντα τῆς πρὸς τὸ βασίλειον κράτος εὐπειθοῦς ὑποταγῆς· εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τὰ εἰσαγόμενα ἑκάστοτε διδακτικὰ βιβλία, ἅπερ δέον προσάγεσθαι προηγουμένως καὶ λαμβάνειν τὴν ἀναπόφευκτον ἔγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἐπιτροπῆς σφραγιζόμενα διὰ τῆς σφραγῖδος αὐτῆς. Καθιστῶμεν δὲ καὶ νῦν ὑπευθύνους ὑμᾶς πρὸς πᾶσαν τυχὸν τούτων παράβασιν καὶ παρακοὴν ἐν τῷ μέλλοντι. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.- ᾳωπα', σεπτεμβρίου γ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης».

Ἐπανειλημμένως ἐγράψαμεν περὶ τῶν πρὸς βελτίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ προγράμματος τῆς κατὰ Χάλκην θεολογικῆς σχολῆς συνοδικῶς ἐγκριθέντων καὶ περὶ τοῦ κενοῦ, ὅπερ τὰ μέτρα ταῦτα ἀναγκαίως διανοίγουσιν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ χρησιμωτάτου καὶ ὠφελιμωτάτου τῇ τε ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ ἐκπαιδευτηρίου τούτου. Ἡ ἐκκλησία μεριμνῶσα περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς θέσεως τῆς Θεολογικῆς ταύτης σχολῆς καὶ προνοοῦσα τὴν τοῦ ἐλλείμματος ἀποφυγήν, ὅπερ πάντως ἤθελε παρουσιάσει ὁ προϋπολογισμὸς αὐτῆς, ἐὰν μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ προγράμματος γενομένην αὔξησιν τῶν δαπανῶν τὰ ἔσοδα περιωρίζοντο εἰς τὰ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη χρηματικὰ ποσά, ἐπεκαλέσατο τὴν συνδρομὴν καὶ ἀντίληψιν τῶν πανιερωτάτων ἀρχιερέων διὰ τῆς ἀκολούθου ὑπ' ἀριθ. 3908 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου·

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ...

ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ... χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Πολυχρόνιος πεῖρα καταφανῆ ἐποίησε τὰ ὠφελήματα, ἅπερ προσήνεγκε τῷ ἱερῷ ἡμῶν κλήρῳ καὶ τῷ εὐσεβεῖ πληρώματι ἡ ἱερὰ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ σχολή, διότι, ἀφ' ἧς συνέστη, οὐκ ὀλίγους ἀριθμεῖ διδασκάλους τῆς ἱερᾶς Θεολογίας, ὧν οἱ μὲν πλεῖστοι κοσμοῦσι τὸν σεπτὸν καὶ σεμνοπρεπῆ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ὅμιλον, οὐκ ὀλίγοι δὲ πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Θείου λόγου ἀποδυθέντες ἀγλαοὺς πρὸς τοὺς πιστοὺς ἀποφέρουσι τοὺς καρποὺς τῆς διδασκαλίας αὐτῶν· εὐνόητος ἄρα ἡ ὀφειλετικὴ τῆς ἐκκλησίας μέριμνα ἡ καταβαλλομένη οὐ μόνον εἰς ὑποστήριξιν καὶ ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τοῦ ἱεροσπουδαστηρίου τούτου, ἀλλὰ καὶ εἰς διαρρύθμισιν καὶ διοργάνωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ βέλτιον. Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν ἀνενδότως ἐργαζομένη ἡ ἐκκλησία, συμφώνως μετὰ τῆς ἐφορίας καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς νέας τινὰς καὶ τὰ μάλιστα λυσιτελεῖς ἐνέκρινεν εἰσαγαγεῖν ἐν αὐτῇ μεταρρυθμίσεις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπὶ θύραις σχολικοῦ ἔτους, οὐ μόνον τὸ προσωπικὸν τῶν καθηγητῶν ἀλλὰ καὶ τὰ ἔτη τῆς μαθητείας ἀπὸ ἑπτὰ εἰς ὀκτὼ αὐξήσασα, ἐπενεγκοῦσα δὲ ἐν ταὐτῷ καὶ εἰς τὰ μαθήματα τροποποιήσεις τινάς, ἃς ἡ πεῖρα χρησίμους ἀπέδειξεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν προτέρων δῆλον καθίσταται ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις συνεπάγονται ἀναποφεύκτως καὶ αὔξησιν τῶν δαπανῶν, ληφθέντος ὑπ' ὄψιν συνοδικῶς καὶ τούτου τοῦ οὐσιώδους ζητήματος, παρετηρήθη ὅτι τὸ πλεόνασμα τοῦτο δυνατὸν κατὰ πολὺ καλυφθῆναι πρῶτον διὰ τῆς ταχείας καὶ ἀνυπερθέτου εἰσπράξεως τῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς σχολῆς καθυστερουμένων μέχρι τοῦδε ἐτησίων παρά τε τῶν ἀδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων καὶ παρὰ τῶν ἱερῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν, καὶ δεύτερον διὰ τῆς ἐν τῇ ἀρχῇ ἑκάστου σχολικοῦ ἔτους τακτικῆς ἀποτίσεως τῶν ὡρισμένων ἐτησίων. Ὅθεν ἐπὶ τῶν δύο τούτων σημείων ἔγνωμεν ἐπιστῆσαι τὴν προσοχὴν τῶν καθυστερούντων τῇ εἰρημένῃ σχολῇ ἓν ἢ πλειότερα ἐτήσια ἀδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων καὶ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων τῶν ἱερῶν σταυ-

ροπηγιακῶν μονῶν προσκαλοῦντες αὐτοὺς διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἵνα διαβιβάσωσι ταῦτα ἀπροφασίστως εἰς τὸ ταμεῖον αὐτῆς μέχρι τέλους τοῦ παρόντος μηνὸς ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ προσεχοῦς, διὰ δὲ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι εὐχερῆ καὶ ἄνετον πληρωμὴν ἑκάστου ἐτησίου ὁρίζεται προθεσμία τεσσάρων μηνῶν, ἤτοι ἀπὸ α΄ σεπτεμβρίου μέχρι τέλους δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους, καθ' ἣν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐτήσιον ὑπάρχει ὑποχρεωτικῶς ἀποτιτέον· ἐν περιπτώσει δὲ, καθ'ἣν παρελθούσης τῆς προθεσμίας μὴ πληρωθῇ, ἐπιβάλλεται τόκος δώδεκα τοῖς ἑκατὸν, καὶ ἐὰν παρελθόντος τοῦ ἔτους μὴ γένηται ἡ πληρωμὴ, ἀπεφασίσθη ἵνα ἀποστέλληται ἔξαρχος πρὸς εἴσπραξιν τούτων μετὰ τοῦ δεδουλευμένου τόκου, ἐννοουμένων εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου ἀρχιερέως καὶ τῶν ἐξαρχικῶν δαπανῶν. Ταύτην οὖν τὴν ἀπόφασιν κοινοποιοῦμεν καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ συνιστῶντες ἅμα ἐν ταύτῃ τῇ εὐκαιρίᾳ καὶ τὴν τακτικὴν καὶ ἐμπρόθεσμον εἴσπραξιν παρὰ τῶν ἐπαρχιακῶν αὐτῆς ἱερέων τῆς δεκαγρόσου συνδρομῆς, ἧς ἔνιοι τῶν ἀδελφῶν παρημέλησαν, καὶ ἐπιλέγοντες ὅτι αὕτη ἄν τε εἰσπραχθῇ, ἄν τε μὴ, ἐπιβαρύνει τὸν ἀμελήσαντα ἀδελφὸν, θεωρούμενον προσωπικῶς ὑπεύθυνον πρὸς τὸ ταμεῖον τῆς σχολῆς διά τε τὰ μέχρι τοῦδε καθυστερούμενα καὶ διὰ τὰ ἐφεξῆς δουλευθησόμενα. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς. - ϡωπα΄, αὐγούστου ιζ΄.

(ἔπονται αἱ ὑπογραφαί).

Οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ τῶν παν. ἁγ. ἀρχιερέων θεόκλητος ἑσμὸς, οὗτινος πνευματικὸν ἀνάστημα ἡ Θεολογικὴ αὕτη τυγχάνει σχολὴ, θέλει προθύμως καὶ δὴ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ συνδράμει τῇ ποθεινῇ αὐτῆς βελτιώσει ταύτῃ, ἵνα τὸ ἀνώτατον τοῦτο πνευματικὸν τοῦ ἱεροῦ κλήρου καθίδρυμα λειτουργῇ ἀνταξίως τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ ἀποστολῇ.

Ὁμοία ἐγκύκλιος συναπεστάλη καὶ πρὸς τοὺς ὁσιωτάτους ἡγουμένους καὶ λοιποὺς πατέρας τῶν εὐαγῶν μονῶν, οἵτινες πεποίθαμεν ὅτι ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτοὺς φιλομουσίᾳ δὲν θὰ ὀκνήσωσιν ἵνα σπεύσωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῆς σχολῆς ταύτης.

Ἀφίκετο τὴν κυριακὴν ὁ σεβ. ἅγ. Προύσης κ. Νικόδημος νέον συνοδικὸν μέλος ἐπιλαβόμενον τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων ἀπὸ τῆς ἀμέσως ἐπιούσης δευτέρας.

Καθ'ἃ ἐν καιρῷ ἐγράψαμεν, ἐγκρίσει τῶν δύο σωμάτων τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου ἡ ἐποπτεία τῆς σχηματισθησομένης πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης ἀνετέθη εἰς τὸν ἐκ τῶν συντακτῶν διευθυντὴν τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» κ. Μηνᾶν Δ. Χαμουδόπουλον, εἰς ὃν καὶ ἐχορηγήθη ἡ ἄδεια ἵνα ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ὡς ἐπόπτου τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ποιήσηται ἔκκλησιν πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλομούσους καὶ αἰτήσῃ τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς αὔξησιν τῆς πατριαρχικῆς ταύτης βιβλιοθήκης.

Δημοσιεύοντες τὴν ὑπὲρ τῆς προκειμένης βιβλιοθήκης πρὸς τὸ δημόσιον ἔκκλησιν τοῦ ἐπόπτου αὐτῆς, περιττὸν ἡγούμεθα ἵνα διὰ μακρῶν συστήσωμεν ταύτην εἰς τὴν τῶν φιλομούσων στοργὴν, καθότι οὐδεὶς ὁ μὴ ἀνομολογῶν τὴν χρησιμότητα τοιούτου πνευματικοῦ ταμιευτηρίου, ἐν ᾧ οἱ φίλοι τῆς μελέτης καὶ τῆς σπουδῆς εὑρήσουσι προχείρως τὰ μέσα τῆς πληρώσεως τοῦ πόθου αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς ὅροις τοῦ πατριαρχικοῦ πιττακίου, δι'οὗ κοινοποιεῖται τῷ κ. Χαμουδοπούλῳ ὁ διορισμὸς αὐτοῦ ὡς ἐπόπτου τῆς προκειμένης βιβλιοθήκης ἀναφέρεται καὶ ὅτι ἡ βιβλιοθήκη αὕτη δέον νὰ ᾖ προσιτὴ παντὶ φιλομαθεῖ ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅρου τούτου κατ'ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας καταρτισθήσεται ἀναγνωστήριον προσκείμενον τῇ αἰθούσῃ τῆς βιβλιοθήκης, εἰς ὃ προσερχόμενοι οἱ ἀναγνῶσται θέλουν διέρχεσθαι τὰς πρὸς μελέτην λαμβανομένας βίβλους, ὧν ἡ ἐκτὸς μεταφορὰ ἐν γένει κωλυθήσεται.

Ἰδοὺ καὶ ἡ πρὸς τὸ δημόσιον ἔκκλησις τοῦ ἐπόπτου τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης·

«Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη.

«Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία σκεψαμένη ἱδρῦσαι βιβλιοθήκην παντὶ φιλομαθεῖ προσιτὴν, ὑῴδόκησεν ἵνα τὴν περὶ τούτου μέριμναν τῇ ἐμῇ ἀναθῇ ἀσθενείᾳ, ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀπολύσασα κατηξίωσέ με τοῦ ἑπομένου πατριαρχικοῦ πιττακίου·

«Ἀριθ. πρωτ. 2967.

«Ἰωακείμ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

«Ἐλλογιμώτατε κύριε Μηνᾶ Χαμουδόπουλε, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἡμῶν «ἀγαπητόν· χάρις εἴη τῇ σῇ ἐλλογιμότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Κρι- «θείσης ἀναγκαίας τῆς καταρτίσεως πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης πρὸς ὠ- «φέλειαν τῶν περὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς φιλολογικὰς σπουδὰς ἀσχολου- «μένων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ἔγνωμεν συμφρονοῦντα ἔχοντες καὶ «τὰ περὶ ἡμᾶς δύο σώματα, ἤτοι τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. «συμβούλιον ἀναθεῖναι τῇ σῇ ἐλλογιμότητι τὴν περὶ τοῦ καταρτισμοῦ «τῆς βιβλιοθήκης ταύτης φροντίδα καὶ τὴν περαιτέρω ἐποπτείαν αὐτῆς. «Καὶ δὴ γράφοντες καὶ ἐξαγγέλλοντές σοι τὸν διορισμόν σου ὡς ἐπόπτου «τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης, ἀξιοῦμεν ἐκ τοῦ ἐγνωσμένου σου ζήλου «τὴν δικαίωσιν τῆς ἐνδεικνυμένης σοι ταύτης ἐμπιστοσύνης· παρεχόμε- «θά σοι δὲ τὴν ἄδειαν ἵνα ὑπὸ τὴν ἰδιότητά σου ὡς ἐπόπτου τῆς πα- «τριαρχικῆς βιβλιοθήκης ἔκκλησιν ποιήσῃς πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλο- «μούσους καὶ ἐκζητήσῃς τὴν συνδρομὴν αὐτῶν καὶ ἀντίληψιν εἰς κα- «ταρτισμὸν καὶ πλουτισμὸν τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης, προσιτῆς «παντὶ φιλομαθεῖ ἐσομένης ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ «χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς. - ϡωπα΄, ἰουνίου ιθ΄.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης ».

«Τῇ ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ ἐντολῇ τοσούτῳ εὐπειθέστερον ὑπήκουσα, ὅσον ἐκ πολλῶν οἶδα τὸν πρὸς τὸ γεράσμιον τοῦτο κέντρον τῆς ὀρθοδοξίας σεβασμὸν καὶ τὴν προθυμίαν πάσης φιλομούσου ψυχῆς, ἧς τὴν ἀρωγὴν καὶ σύμπραξιν παρέχει μοι τὴν ἄδειαν ἵνα ἐπικαλέσωμαι πρὸς συγκρότησιν καὶ πλουτισμὸν τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης, προωρισμένης κατὰ τὴν ῥητὴν τῆς ἐκκλησίας δήλωσιν εἰς παροχὴν πνευματικῆς ὠφελείας οὐχὶ μιᾷ τάξει κοινωνικῇ ἢ τοῖς μέλεσιν ἑνός τινος ἔθνους, ἀλλ' ἅπασιν ἀδιακρίτως τοῖς περὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιστήμας ἀ-

σχολουμένοις καὶ τῇ τούτων μελέτῃ καὶ σπουδῇ ἐγκύπτουσι.

«Περιττὸν ἵνα ἐξάρω τὴν χρησιμότητα πνευματικοῦ ταμείου ἔχοντος ἀποκειμένους ἐν αὐτῷ τοὺς θησαυροὺς τοῦ πνεύματος καὶ παρέχοντος τὰ μέσα εὐρυτέρων μελετῶν τοῖς ἐπιποθοῦσι τὴν τῶν Μουσῶν προσομιλίαν. Ἡ ἔλλειψις τοιούτου πνευματικοῦ ἱδρύματος ἐν μεγαλοπόλει οἵα ἡ Κωνσταντινούπολις ἦν ἀπὸ πολλοῦ ἐπαισθητή, καθ' ὅσον ἐν τῇ πληθύϊ τῶν τοῦ ἐμπολαίου ὀπαδῶν οὐκ ὀλίγοι οἱ καὶ τῷ λογίῳ Ἑρμῇ θύοντες καὶ τὸν διὰ τῆς μελέτης καὶ σπουδῆς πολλαπλασιασμὸν τοῦ ταλάντου τῶν γνώσεων αὐτῶν ἐπιποθοῦντες καὶ μεταδιώκοντες.

«Ἡ ἔλλειψις χρηματικῶν μέσων πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης σπουδαῖον ἠγείρετο ἀεὶ κώλυμα τοῖς βαρυαλγῶς καθορῶσι τὴν ἔλλειψιν ταύτην· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσον πρὸ τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ τῆς βιβλιοθήκης καταρτισμοῦ ἀπῃτεῖτο ἡ εὕρεσις καταλλήλου εἰς βιβλιοθήκην καταστήματος, οὗτινος ἡ πρόσκτησις ἐδεῖτο προκαταβολικῶς δαπάνης οὐχὶ εὐκαταφρονήτου.

«Τὸ πρώτιστον καὶ σπουδαιότατον τῶν κωλυμάτων τούτων ἦρεν ἐκ μέσου ἡ γενναιόφρων διάθεσις ἀριγνώτου τῆς ἐκκλησίας τέκνου, τοῦ ἐν Λονδίνῳ μεγατίμου κ. Μιχαὴλ Ζαρίφη, ὃς τῇ προτροπῇ τῆς Α. Θ. Π. ὑπείκων, προθύμως εἰσήνεγκεν εἰς ἀνέγερσιν καταλλήλου λιθοκτίστου οἰκοδομῆς ἐν τῷ πατριαρχικῷ περιβόλῳ, προορισθείσης εἰς περιλαβὴν τῶν συγκροτησόντων τὴν βιβλιοθήκην ταύτην συγγραμμάτων.

«Μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ κτιρίου ἐν μείζονί τις πεποιθήσει οὖναται ἐπὶ τὰ πρόσω χωρῆσαι, τὸ ἐλευθέριον τῶν ὁμογενῶν πάσης τάξεως πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων, καὶ τῇ τούτων ὅλως ἀρωγῇ ἐπαναπαυόμενος.

«Ἐπὶ τῇ ἀρωγῇ οὖν παντὸς φιλοπρεποῦς καὶ φιλομούσου πεποιθὼς καὶ ὑπὸ τῶν εὐχῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπιρρωνύμενος, τὴν ἔκκλησιν ταύτην ποιοῦμαι ἐπὶ τῷ ὡς τάχιστα ἀνοιχθῆναι τὴν εὐκταίως βαθύρρουν ταύτην ἐσομένην πηγὴν πνευματικῶν ναμάτων ὑπὲρ τῶν διψώντων μαθήσεως πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης.

«Τὴν σύμπραξιν δὲ καὶ ὑμῶν πρὸς τοῦτο ἐπικαλούμενος πέπεισμαι ὅτι ἡ ἀσθενὴς φωνή μου φιληκόους εὑρήσει τὰς ἀκοὰς πάσης φιλορμιστείρας ψυχῆς, καὶ τῇ συνδρομῇ καὶ ἀντιλήψει τῶν λογίων καὶ φιλομούσων ἐν βραχεῖ χρόνου ἡ πατριαρχικὴ βιβλιοθήκη καταρτισθεῖσα ἀνεπετάσει τὰς πύλας αὐτῆς πρὸς τὸ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης δημόσιον.

«Πᾶσα συνδρομὴ ἤτοι εἰς χρήματα ἢ εἰς βιβλία ἔσται εὐγνωμόνως ἀποδεκτή, ἡ δὲ προσφορὰ ἑκάστου δημοσιευθήσεται ἀμέσως διὰ τῶν ἐγχωρίων ἐφημερίδων, δηλουμένου ἅμα καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τῶν εἰς χρήματα προσφορῶν καὶ τῶν δι' αὐτῶν προσκτηθησομένων βιβλίων.

«Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετὰ τῆς προσηκούσης πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 9 σεπτεμβρίου 1881.

Ὁ ἐπόπτης τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης,,

ΙΩΑΚΕΙΜ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ κτλ.

Θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς οἱ προϊστάμενοι τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου, τιμιώτατοι ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Αἱ ἱεραὶ λιτανεῖαι αἱ τελούμεναι τὸ πάλαι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐν ἐκτάκτοις μόνον περιστάσεσι καὶ ἀνάγκαις ἐπιδημικῆς τινος νόσου, σεισμοῦ, ἀνομβρίας ἢ ἄλλων παραπλησίων συμφορῶν καὶ κινδύνων, ἐν τοῖς ἐσχάτοις καθ' ἡμᾶς χρόνοις γενικευθεῖσαι τελοῦνται λίαν συνεχῶς κατά τε τὰς πανηγύρεις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰς ἑορτὰς τῶν διαφόρων ἀδελφοτήτων· παρατηρεῖται δὲ δυστυχῶς ὅτι τὸν ἱερὸν καὶ σεμνοπρεπῆ χαρακτῆρα καὶ σκοπὸν τῶν λιτανειῶν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς διεδέξαντο τὰ νῦν πομπώδεις μόνον ἐπιδείξεις, μεγίστη καὶ ἀσύγγνωστος ἀνευλάβεια καὶ ζῆλος οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ τῶν χριστιανῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔριδες καὶ λογομαχίαι, καὶ ταῦτα ἐν ταῖς τριόδοις, ἔνθα κινοῦσιν οὗτοι τὴν χλεύην τῶν ἑτεροθρήσκων ὡς ἐκ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν, ἀνοικείου ὅλως πρὸς τὴν ἱερότητα τῆς τελετῆς. Ὅθεν μετὰ πολλῆς ἀθυμίας παρατηρήσαντες τὸ γινόμενον ἄτοπον, καὶ περὶ τῆς ἐξαλείψεως αὐτοῦ προνοοῦντες ἀξιοχρέως, ἐγνωμεν μὴ ἀπαγορεῦσαι μὲν ὁλοσχερῶς τὸ ἔθιμον τοῦτο τῶν λιτανειῶν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε περιστεῖλαι ταύτας καὶ περιορίσαι, ὅπως μὴ ἐκτείνωνται ἐν ταῖς ὁδοῖς εἰς πολλὴν ὡς μέχρι τοῦδε ἀπόστασιν, ἀλλὰ μόνον πέριξ τῶν ἐκκλησιῶν. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ ὅριον ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν τῶν προϊσταμένων τε καὶ ἐπιτρόπων τῶν ἐκκλησιῶν, ἐφεξῆς παραινοῦμεν πατρικῶς καὶ συμβουλεύομεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς εὐσεβέσι διὰ τοῦδε τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν γράμματος ὅπως μὴ ἀνεχόμενοι ἐν τῇ θρησκευτικῇ ὑμῶν συνειδήσει ἵνα ἡ ἱερότης τῆς τελετῆς γίνηται ἀντικείμενον χλεύης πρὸς τοὺς θεωμένους τῶν ἑτεροθρήσκων, ἡ δὲ προσευχὴ καὶ λατρεία ὑμῶν εἰς ἁμαρτίαν, λιτανεύοντες συμπεριφέρησθε μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, δεικνύοντες τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὴν τελετὴν διὰ τῆς εὐλαβοῦς καὶ κοσμίας στάσεως ὑμῶν καὶ διαγωγῆς, καὶ ἐξευμενίζοντες οὕτω τὴν ἄκραν περὶ ὑμᾶς μακροθυμίαν καὶ συγκατάβασιν τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν.

ἀωπα' ἐν μηνὶ αὐγούστῳ ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ Θ'.

Η ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

γνωστοποιεῖ ὅτι τῇ πέμπτῃ, 10 σεπτεμβρίου ἐ. ἔ, ὥρᾳ 3 τουρκιστὶ (9 π. μ. εὐρωπαϊστὶ) καὶ τῇ ἑπομένῃ παρασκευῇ, 11 σεπτεμβρίου κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, γενήσεται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ κοινοῦ τῶν πατριαρχείων ἡ δημοπρασία τῶν πραγμάτων τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Γρηγορίου τοῦ ς'.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις. Κατ' ἐντολὴν
ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς
Μ. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ | 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881 | ΤΕΥΧΟΣ ΙΖ΄

ΠΑΠΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ΄

ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ὑπὸ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ

μητροπολίτου Νικομηδείας (*)

Ἐρρέθη ἀνωτέρω ὅτι τὸ δεινὸν πάθημα τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου μαθοῦσα ἡ Ῥώμη, εὔκαιρον ἐνόμισεν ἀπαγορεῦσαι αὐτῷ τότε τὴν ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης, καὶ οὕτω παραγκωνίζουσα σὺν αὐτῇ εὐφήμως καὶ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας, τὴν τάξιν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἀντικαταστῆσαι αὐτὰ διὰ τῆς λατρείας καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τῆς συνήθους παρὰ τοῖς χριστιανοῖς τῆς Δύσεως. Ἤδη λοιπὸν ἕκαστος ἀναμένει νὰ μάθῃ ἂν ἡ Ῥώμη ἐπέτυχε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν βουλὴν αὐτῆς ἐν τῇ τοσοῦτον εὐνοϊκῇ ἐκείνῃ περιστάσει, ἔργον δὲ ἡμῶν ἐστι τὸ διαγράψαι τὸ διάβημα τοῦτο ἐνώπιον τοῦ ἡμετέρου ἀναγνώστου, ὅστις ἄμεινον πάντως δύναται νῦν καὶ παρακολουθῆσαι καὶ ἐκτιμῆσαι αὐτό, γινώσκων τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο.

Ἐν τῷ ἐνταλτηρίῳ γράμματι (communitorium), ὃ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκῶνος Παῦλος, ὁ ἕνεκα τοῦ ἐπεισοδίου ἐκείνου, ὡς εἴδομεν, εἰς Γερμανίαν ἀποσταλεὶς ἐκ Ῥώμης, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁδηγιῶν περιείχετο καὶ ἡ ἐντολὴ ἵνα παραλαβὼν τὸν Μεθόδιον ἔλθῃ εἰς Μοραβίαν καὶ ἐγκαταστήσῃ αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ αὐτοῦ ἕδρᾳ. Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτόθι τάξεως καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης οὐδὲν ἐν τῷ γράμματι τούτῳ διετυποῦτο· ὡς τόπος κατάλληλος δὲν ἐκρίθη, ὡς φαίνεται, τὸ ἐνταλτήριον· τὰ περὶ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης κατέθετο ὁ Ἰωάννης ἐν ἑτέρῳ γράμματι πρὸς αὐτὸν ἀμέσως τὸν Μεθόδιον ἀπευθυνομένῳ, ὅπερ ὁ τῆς Ῥώμης ἀπεσταλμένος ἐντολὴν εἶχε νὰ ἐγχειρίσῃ αὐτῷ. Τοῦ ἑτέρου τούτου γράμματος, ὅπερ ἄγνωστον ἴσως λανθάνον που καὶ αὐτὸ ἀπόκειται εἰσέτι καὶ νῦν ἀνέκδοτον, καὶ δὴ καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀγκῶνος Παύλου καὶ συντόμως καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ μνείαν ποιεῖται αὐτὸς ὁ πάπας Ἰωάννης τῷ 879 γράφων πρὸς τὸν Μεθόδιον τάδε, «Ἠκούσαμεν πρὸς τούτοις ὅτι τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας ψάλλεις ἔτι καὶ νῦν εἰς γλῶσσαν βάρβαρον, τουτέστιν εἰς τὴν σλαυϊκήν, ὅπερ ἀπηγορεύσαμέν σοι ἤδη ἐν τοῖς γράμμασιν ἡμῶν, ἃ ἐπέμψαμέν σοι διὰ Παύλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀγκῶνος»(α).

Οὐδεὶς τῶν ἱστορικῶν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὰ ῥήματα ταῦτα ἠρνήσατο μέχρι τοῦδε ὅτι γράμματα ἐστάλησαν τότε (τῷ 873) διὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀγκῶνος Παύλου καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν Μεθόδιον ἀπαγορεύοντα αὐτῷ τὴν ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις χρῆσιν τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης (β)· μικρά τις μόνον καὶ ἀσήμαντος διαφωνία ἀπαντᾷ περὶ τὸ ἐξηγητικὸν μέρος τῆς τύχης τῶν γραμμάτων τούτων καὶ περὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης ταύτης ἀπὸ μέρους τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μοραβίας καὶ Παννονίας καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν γραμμάτων τούτων. Τὸ ἀληθὲς δὲ καὶ βέβαιόν ἐστιν ὅτι καὶ τὰ γράμματα ἔλαβεν ὁ Μεθόδιος καὶ οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδωκεν εἰς τὸ πρόσταγμα τῆς Ῥώμης, καθὼς πάλιν ἀναντίρρητόν ἐστιν ὅτι καὶ ἡ Ῥώμη οὐδένα ἐφεξῆς περὶ τοῦ πράγματος ἐποιήσατο αὐτῷ λόγον μέχρι τοῦ 879 (γ).

(*) Ἐν τεύχ. ΙΔ΄, σελ. 243, στήλ. α΄ καὶ στίχ. 13 ἀντὶ τοῦ τυπογραφικῶς ἐσφαλμένου Καρολομάγνου ἀνάγνως· **Καρολομάννου**· ἕτερον γὰρ ἑκάτερον.

(α) Audimus etiam, quod missas cantes in barbara, hoc est in sclavina lingua. Unde jam litteris nostris per Paulum episcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus ne in ea lingua sacra missarum solemnia celebrares. Βλ. τὴν ἐπιστ. τοῦ Ἰωάνν. παρὰ τῷ Ρινζέλ. ἔνθ. ἀνωτ. Anhang I, σελ. 58.

(β) Ὁ Δύμμλερος ὑπέλαβεν ὅτι τὰ γράμματα ταῦτα ἀπεστάλησαν τῷ Μεθοδίῳ περὶ τὸ 877—78, ἀλλ' εἰς τοῦτο προφανῶς ἐπλανήθη.

(γ) Κατὰ τοῦτον μάλιστα τὸν καιρὸν (874—879) εἰρήνης καὶ ἡσυχίας ἀπολαύσας ὁ Μεθόδιος συνετέλεσε τῇ βοηθείᾳ δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐπὶ ταχυγραφίᾳ διαπρεπόντων καὶ τὸ ἔργον τῆς σλαυϊκῆς μεταφράσεως τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἐκ τῆς τῶν Ο΄, διότι μόνον τὸ ψαλτήριον καὶ τὸ εὐαγγέλιον μετὰ τοῦ ἀποστόλου καὶ τὰς κυριωτέρας ἱερὰς ἀκολουθίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου εἶχε τέως μεταπεφρασμένα. Τότε δὲ καὶ τὸν νομοκάνονα καὶ τὸ πατερικὸν εἰς τὴν σλαυϊκὴν μετεγλώττισε. «Post ista autem relicto tumulto... prius vero ex discipulis suis duobus presbyteris constitutis, qui valde velociter scribebant, vertit brevi tempore omnes libros (Scripturæ) plene, exceptis Maccabæis, ex græca lingua in slovenicam... Psalterium enim tantum et evangelium cum apostolo et electis officiis eccle-

Τῷ 879 Ἰωάννης ὁ Η΄ προσκαλούμενος εἰς Ῥώμην τὸν Μεθόδιον ἵνα ἀπολογηθῇ εἰς τὰς φερομένας ἐναντίον αὐτοῦ γνωστὰς κατηγορίας, ὑπεμίμνησκεν αὐτῷ συγχρόνως τὰς διατάξεις τοῦ 873 ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἱερουργίαις χρῆσιν τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης, ἐπαναλαμβάνων δὲ ταύτας ἔγραφεν αὐτῷ τάδε, «Τὸ διδάσκειν τὸν λαὸν σλαυϊστὶ ἐπιτρέπεταί σοι, καθ' ἃ καὶ ὁ ψαλμῳδὸς φησιν ἐν οἷς παραινεῖ πάντα τὰ ἔθνη αἰνεῖν τὸν Θεόν, καὶ ὁ ἀπόστολος διδάσκει λέγων, πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς (Φιλιππ. β΄, 11) — ἀλλ'οὐχὶ καὶ τὸ ἐπιτελεῖν τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας. Ταύτας ἐπιτελεστέον οὐχὶ ἐν τῇ σλαυϊκῇ γλώσσῃ, ἀλλ'εἴτε ἐν τῇ λατινικῇ εἴτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ, καθάπερ ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ποιεῖ ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐξηπλωμένη» (δ).

Τὴν χρῆσιν λοιπὸν τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις διαρρήδην ἀπηγόρευσε τῷ Μεθοδίῳ ὁ προκάτοχος Λέοντος τοῦ ΙΓ΄ Ἰωάννης ὁ Η΄ καὶ κατὰ τὸ 873 καὶ κατὰ τὸ 879. Ἐὰν δὲ ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τοὺς λόγους, οὓς ὑπὲρ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης προὐβάλλετο, βλέπομεν ὅτι ἡ θεωρία αὐτοῦ οὐδόλως σχεδὸν διέφερε τῆς θεωρίας, ἧς χρῆσιν ἐποιήσαντο κατ'ἀρχὰς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον οἱ περὶ τὸν πάπαν Ῥώμης Ἀδριανὸν τὸν Β΄ καὶ αὐτοὶ οἱ φράγκοι ἐπίσκοποι τῆς Βαυαρίας, οἵτινες διεκήρυττον ὡς γλῶσσας ἱερὰς καὶ ἁγίας τῇ ἐκκλησίᾳ μόνον τὴν ἑβραϊκήν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικήν. Τί δὲ παθὼν ὁ μακαριώτατος πάπας Ἰωάννης ὁ Η΄ οὕτω κατὰ τῆς χρήσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἀπεφαίνετο ἐπιστέλλων τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ Μεθοδίῳ;

Ὁ Ἰωάννης ἦν ἀρχιδιάκονος Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄. Τίς ἦν ὡς τὰ πολλὰ ἡ θέσις τῶν ἀξιωματικῶν τούτων κληρικῶν, πόσον ἔντιμος καὶ ὑψηλὴ καὶ ἐμπιστευτικὴ, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς πατριάρχαις, γνωστὸν ὑπάρχει ἐκ τῆς ἱστορίας. Ὅτι δὲ τῷ ὄντι ὁ ἀρχιδιάκονος οὗτος οὐκ ἦν πρόσωπον εὐκαταρρόνητον ἐν τῇ τότε ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ, μαρτυρεῖ ἴσως σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄμεσος διάδοχος τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ ἐγένετο. Τίς οὖν δύναται πιστεῦσαι ὅτι ὁ Ἰωάννης ἠγνόει τὰ κατὰ τοὺς ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, ὧν ἡ παρουσία ἐν Ῥώμῃ τοσοῦτο πρὸ μικροῦ συνεκίνησεν ὁλόκληρον τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπὸ τοῦ πρωθιεράρχου μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου αὐτῆς χριστιανοῦ; Ἦσαν ἀρά γε αὐτῷ ἄγνωστα τὰ πρακτικὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκείνης συνόδου, ἐν ᾗ παραστάντες ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ τῷ 868 ἀπελογήθησαν ἐνώπιον Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄ ὑπὲρ τῆς ὑπ'αὐτῶν κατὰ πρῶτον γενομένης χρήσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ; Οὐκ ἦν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐκ τῶν πρώτων ὁρώντων προσώπων τῆς συνόδου ἐκείνης; Καὶ ὅμως ἤδη ἐν ἔτει 873 διαρρήδην οὗτος ἀπηγόρευσε τῷ Μεθοδίῳ ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν γράμμασιν αὐτοῦ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης ταύτης· τοῦτ'αὐτὸ δ'ἐπανέλαβε καὶ τῷ 879 προσκαλούμενος αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ πρὸς ἀπολογίαν. Τί λοιπὸν παθὼν Ἰωάννης ὁ Η΄ οὕτω κατὰ τῆς χρήσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἀπεφαίνετο ἐπιστέλλων τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ Μεθοδίῳ; Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ἰωάννης, εἴποι τις ἄν, ὡς διαφωνῶν τῇ πραξει τῆς τότε ῥωμαϊκῆς συνόδου ἀποδεξαμένης ἐπὶ τέλους τὸ πρᾶγμα, ἢ ὅπως ἐξευμενίσῃ καὶ ἐπιστομίσῃ τοὺς ἀμειλίκτους ἐχθροὺς τοῦ Μεθοδίου, προβαλλομένους σὺν τοῖς ἄλλοις πάντοτε καὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης ταύτης, ἀσυγγνώστου κατ'αὐτοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ. Οὐδέτερον τούτων ἀληθεύει· τὸ τελευταῖον ἥκιστα φαίνεται πιθανόν, ἐὰν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν στάσιν, ἣν ἔλαβεν ὁ Ἰωάννης τῷ 873 ἀπέναντι τῶν φράγκων ἐπισκόπων· τὸ δὲ πρῶτον παντάπασιν ἀπίστευτόν ἐστι· διότι τὸ πνεῦμα τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκείνης συνόδου τῆς ἐπιτρεψάσης τὴν χρῆσιν τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ἄγνωστον τῷ Ἰωάννῃ· ὥστε εὐλόγως δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν προέβη οὗτος οὐχ ὡς διαφωνῶν τῷ προκατόχῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς λίαν καλῶς ἐπιστάμενος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ὅπερ ἦν ἐκκλησιαστικὴ συμμόρφωσις καὶ τελεία ἀφομοίωσις καὶ τῶν νεοφωτίστων ἐκείνων ἐπαρχιῶν, τῆς Μοραβίας δηλονότι καὶ τῆς Παννονίας, πρὸς τὴν τάξιν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Εὔθετον δὲ πρὸς τοῦτο καιρὸν ὑπέλαβεν ὁ Ἰωάννης, ὡς εἴρηται, τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ἐπεισόδιον ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ σταδίῳ τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς, ὕστερον δὲ καὶ τὴν ὁριστικωτέραν κατηγορίαν, ἐν ᾗ μέρος εἶχε κατὰ τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου καὶ ὁ ἡγεμὼν Σουατοπόλκος· ἀλλ'ὅμως ἠπατήθη καὶ ἀπέτυχεν ἐν ἀμφοτέροις· εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Ἰωάννου ὁ ἀτρόμητος ἱεράρχης ἀντέστη γενναίως καὶ τὸ ἐπ'αὐτῷ διέσωσεν ἔτι ἅπαξ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις εἰσαχθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν. Τί εἶπε καὶ τί ἐλάλησε τῷ 873 πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀγκῶνος Παῦλον τὸν ἐπιδόντα αὐτῷ τὰ πρῶτα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γράμματα, ἄγνωστον· βέβαιον ὅμως ἐστὶ καὶ παρὰ πᾶσιν ὡμολογημένον ὅτι ὁ Μεθόδιος οὐκ ἐπαύσατο χρώμενος ὡς καὶ πρότερον τῇ σλαυϊκῇ γλώσσῃ ἔν τε τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καὶ ἐν πᾶσι

---

siasticis cum philosopho antes converterat. Tunc nomocanonem quoque, id est regulam legis et patericon transtulit» (legen. pann. c. 15). Μὴ παρίδῃς δὲ, ἀναγνῶστα, ὅτι καὶ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις οὐκ εὐκαταῤῥόνητος μαρτυρία ἐστὶν, ὅτι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ μετερράσθησαν πάντα καὶ ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐλήφθησαν, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς δυτικῆς.

(δ) Predicare vero, aut sermonem in populo facere, tibi licet, quum psalmista omnes commonet Deum gentes laudare, et apostolus omnis inquit lingua confeatur quia Jesus in gloria est Dei patris—ne in ea lingua (sclavina) sacra missarum solempnia celebrares, sed vel in latina vel greca lingua, sicut ecclesia Dei toto terrarum orbe diffusa et in omnibus(?) gentibus dilatata cantat». Epist. Ioan. P. VIII παρὰ τῷ Γινζ. ἔνθ. ἀνωτ. Anhang I, σελ. 58.—Ἆρά γε προσποιεῖται ἄγνοιαν ὁ Ἰωάννης ἢ τῷ ὄντι ἀγνοεῖ ὅτι ἐν ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις οὐκ ἦσαν δύο μόνον γλῶσσαι ἐν χρήσει;

τοῖς ἄλλοις. Μετὰ δὲ τὴν προσωπικὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ (τῷ 880) καὶ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἀπολογίαν εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη τῆς ἐναντίου αὐτοῦ φερομένης κατηγορίας ὁ πρωθιεράρχης τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐπείσθη οὐ μόνον περὶ τῆς τελείας ἐν πᾶσιν ὀρθοδοξίας τοῦ Μεθοδίου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης ἵνα μηδὲν τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων μετακινηθῇ, ἥκιστα δὲ ἡ γλῶσσα τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Γράφων ἐν ἔτει 879 πρὸς τὸν Μεθόδιον ὁ Ἰωάννης ὑπεδείκνυεν αὐτῷ, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, ὅτι ἠδύνατο, ἐὰν ἤθελε, νὰ ἐπιτελῇ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν· «vel in latina, vel greca lingua»· οὕτως ἤρετο ἐκ μέσου μόνον ἡ γλῶσσα, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διατύπωσις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἡ ἐξ ἀρχῆς αὐτόθι ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν εἰσαχθεῖσα· ἀλλ' ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ ὅτι τοῦτο δὲν ἦτον ἄλλο ἢ δέλεαρ, ἵνα ἅπαξ ἐγκαταλειφθῇ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ· ὅτι δὲ ταύτης αἰρομένης ἀπὸ τοῦ μέσου, θὰ ἤρετο συγχρόνως καὶ ὁ ἰσχυρότατος λόγος κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς λατινικῆς γλώσσης, ἑπομένως καὶ τῆς λατινικῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, περὶ τούτου οὐδ' ὁ σμικρότατος τὸν νοῦν, ἥκιστα δὲ ὁ ἱερὸς Μεθόδιος ὁ ἤδη ἱκανῶς ἐκμελετήσας καὶ καταμαθὼν τὸ πνεῦμα τῶν ῥωμαίων ἱεραρχῶν ἠδύνατο νὰ ἀμφιβάλῃ. Εὐλόγως ἄρα οὗτος ἀντέστη εἰς πᾶσαν οἱανδήποτε τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ πραγμάτων μεταρρύθμισιν. Τί δὲ εἶπε καὶ ἐλάλησε καὶ νῦν ἢ τί, ὡς ἐκφράζονται οἱ νεώτεροι, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς Ἰωάννου τοῦ Η' ὁ σεβάσμιος ἱεράρχης, τυγχάνει ἐπίσης ἄγνωστον (α)· γνωστὸν καὶ βέβαιόν ἐστι μόνον ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐπείσθη ὅτι τὰ πράγματα ἔδει νὰ μείνωσιν ὅπως εἶχον, ὡς γίνεται φανερὸν ἐξ ὧν ἔγραφε τῷ 880 ὑπεραπολογούμενος τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας τοῦτον ἐπὶ τῇ χρήσει τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ. «Τέλος (εἶναι λόγια τοῦ Ἰωάννου) δικαίως ἐπαινοῦμεν τὰ σλαυϊκὰ γράμματα, ἅπερ ποτὲ Κωνσταντῖνος ὁ φιλόσοφος ἐξεῦρεν ἵνα δι' αὐτῶν τὸ θεῖον ὑμνῆται κατὰ τὸ ὀφειλόμενον, καὶ διακελευόμεθα ἵνα ἐν αὐτῇ τῇ γλώσσῃ αἱ διδαχαὶ καὶ τὰ ἔργα Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐξαγγέλλωνται· οὐδὲ γὰρ ἐν τρισὶ μόνον γλώσσαις, ἀλλ' ἐν πάσαις αἰνεῖν τὸν Κύριον παραγγέλλουσιν ἡμᾶς αἱ ἱεραὶ γραφαὶ λέγουσαι· αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί· καὶ οἱ πνευματέμφοροι ἀπόστολοι ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ἐκήρυξαν. Ὅθεν δὴ καὶ Παῦλος, ἡ οὐράνιος σάλπιγξ, φθέγγεται παραινῶν· πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσασθω ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός· καὶ ἐν τῇ πρώτῃ δὲ πρὸς Κορινθίους ἱκανῶς καὶ σαφῶς ὁ αὐτὸς περὶ τῶν γλωσσῶν διαλέγεται ὑποτυπούμενος, Πῶς ἡμεῖς γλώσσαις λαλοῦντες οἰκοδομεῖν ὀφείλομεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ (α). Οὐδόλως ἐναντιοῦται τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει καὶ διδασκαλίᾳ τὸ ψάλλειν τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῇ σλαυϊκῇ γλώσσῃ ὡς οὐδὲ τὸ ἀναγινώσκειν ἐν αὐτῇ τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, εἴτε περικοπὰς ἀπὸ τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς Διαθήκης καλῶς μεταφερασμένας καὶ διηρμηνευμένας, εἴτε καὶ πάσας τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας τῆς ἐκκλησίας· ὁ γὰρ ποιήσας τὰς τρεῖς ἐγκρίτους γλώσσας, φημὶ δὴ τὴν ἑβραϊκήν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικήν, αὐτὸς ἐποίησε καὶ τὰς ἄλλας πάσας πρὸς δόξαν καὶ ἔπαινον αὐτοῦ (β). Ἐντελλόμεθα μέντοι ἵνα ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς χώρας σου (τοῦ Συνατοπόλκου) πρὸς μείζονα τιμὴν τὸ εὐαγγέλιον λατινιστὶ πρῶτον ἀναγινώσκηται, εἶτα δὲ σλαυϊστὶ πρὸς καταληψιν τοῦ λαοῦ τοῦ μὴ ἐννοοῦντος τὴν λατινικήν, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις τισὶν ἐκκλησίαις εἴωθε γίνεσθαι. Εἰ δὲ σοί τε (τῷ Συεντιπόλδῳ) καὶ τοῖς περὶ σὲ ἄρχουσι λατινιστὶ μᾶλλον ἀκροᾶσθαι τῆς λειτουργίας ἀρέσκει, ἐπιτελείσθω σοι ἡ κατὰ λατίνους λειτουργία» (γ).

(α) «Ὁ πάπας Ἰωάννης, λέγει ὁ Φόγελος, κατενόησεν ὅτι ἡ ἀρχιεπισκοπικὴ ἐκκλησία τοῦ Μεθοδίου ἔδει νὰ μείνῃ ἄθικτος καὶ ἀνέπαφος· διότι ἄλλως θὰ περιήρχετο ἀμέσως εἰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ αὐτὸς ἐπίσης ἐνόησεν ὅτι ἡ Ῥώμη, ἥτις μεγάλως ἠγωνίζετο τότε νὰ λάβῃ τὴν Βουλγαρίαν, θὰ ἔβλεπε τὰς προσπαθείας αὐτῆς ματαιουμένας, ἐὰν ἐπεχείρει νὰ μεταβάλῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς ἐν Μοραβίᾳ καὶ Παννονίᾳ· ἐξεναντίας δὲ ὅτι ἄριστα θὰ εἰργάζετο πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς σεβομένη τὸν ἑλληνοσλαυϊκὸν χαρακτῆρα τῶν ἐκκλησιῶν ἐκείνων καὶ τιμῶσα τὸν Μεθόδιον τὸν μέγα τιμώμενον ἐν Βουλγαρίᾳ. Τούτου ἕνεκα Ἰωάννης ὁ Η' ἀπεφάνθη παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπὲρ τοῦ Μεθοδίου» (ἔνθ. ἀν.). Παρόμοια πιθανολογεῖ καὶ ὁ Γίνζελος. «Ὁ Μεθόδιος, λέγει καὶ αὐτός, δὲν ἔλειψε βεβαίως νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν πάπαν καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν πόσον ἐπικίνδυνος ἦν ἡ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ἐκείνῃ ἀπαγόρευσις τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης μετὰ τοσούτων ἐτῶν χρῆσιν. Τὸν κίνδυνον ὅτι αἱ σλαυϊκαὶ ἐκεῖναι χῶραι ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ θὰ ἐρρίπτοντο εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν Ἑλλήνων ἀνεγνώρισεν ἡ Ῥώμη ὡς πράγματι ἀπειλούμενον, οὐχὶ ὡς μορμολύκειον ἁπλῶς ὑπὸ τοῦ Μεθοδίου ἐπισειόμενον· καθόσον μάλιστα προφανῶς ἤδη εἶχεν ἀρχίσει ἐνεργοῦμενος παρὰ τοῖς γείτοσι Σλαύοις ὁ προσηλυτισμός (; !) διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος (867—886)».

(α) Ἀτυχῶς οὐδ' Ἰωάννης ὁ Η' φαίνεται ἄμεινον Ἀδριανοῦ τοῦ Β' ἐννοῶν τὸ λαλεῖν γλώσσαις τῆς ἀπρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς.

(β) Παράδοξον ἀληθῶς φανήσεται (τοῖς καθολικοῖς) ὅτι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὁ μὲν Ἀδριανὸς (βλ. ἀνωτ.) ex cathedra συνεχώρησεν ὡς συγχωρούμενον ὑπὸ τῶν ἱερῶν γραφῶν· ὁ δὲ Ἰωάννης ex cathedra ἀπηγόρευσεν ὡς ἀσυγχώρητον· καὶ πάλιν ὅτι ὁ αὐτὸς Ἰωάννης τῷ μὲν 873 καὶ 879 ex cathedra ἀπηγόρευσεν αὐτὸ ὡς μὴ συγχωρούμενον ὑπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν καὶ ὡς ξένον ὅλως ἐν τῇ πράξει τῆς καθόλου ἐκκλησίας, τῷ δὲ 880 ex cathedra ὁ αὐτὸς καὶ ὑπερεπελογεῖτο τούτου καὶ συνίστα ἐκθύμως ὡς οὐδαμῶς ἀπῆδον τῇ πίστει ἢ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ ῥητῶς ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν ὑπαγορευόμενον! Τὴν ἀντίφασιν καὶ παλινῳδίαν ταύτην ὑπὸ σοβαρώτερον μάλιστα τύπον ὀψόμεθα καὶ ἐφεξῆς ἐν τοῖς διαδόχοις τοῦ Ἰωάννου καὶ μετὰ τὰς ὡραίας τούτου ex cathedra διατάξεις περὶ τῆς χρήσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἔν τε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ καθόλου. Ἴσως δὲ εὐφυής τις κατόλικος οὐδόλως ὀκνήσει αἰτιολογῆσαι καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο προβαλλόμενος ὅτι ὁ παπισμὸς εὑρίσκετο ἔτι τότε ἐν μεταβατικῇ καὶ ἀνωμάλῳ, ὡς εἰπεῖν, καταστάσει, καὶ διὰ τοῦτο ἦν ἔτι ἐπαμφοτερίζων.

(γ) «Litteras denique sclaviniscas a Constantino quondam

Οὕτως ἡ Ῥώμη ἀπεφάνθη τὸ δεύτερον ἤδη ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, ἀποδοκιμάσασα διαρρήδην τὴν θεωρίαν τῶν ὀπαδῶν τῶν τριῶν γλωσσῶν, οὓς, καθάπερ τις τῶν ἀρχαίων βιογράφων ἀναφέρει, καὶ πιλατικοὺς καὶ τριγλώσσους ἀπεκάλεσε «quos papa pilaticos adseclas et trilingues nominans damnavit» (leg. pann. c. 6). Τὰ περὶ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐναπέθετο Ἰωάννης ὁ Η′ ἐν τῇ πολυκρότῳ ἐκείνῃ ἐπιστολῇ, ἐν ᾗ κατέθετο καὶ τὰ περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἧς καὶ Λέων ὁ ΙΓ′ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ἐπ' ἀμφοτέρων τούτων τῶν ζητημάτων περιληπτικώτερον, ὡς συνέφερεν αὐτῷ, ἐμνημόνευσε, μίαν ἔτι βραχυτάτην ἐπιστασίαν ἔχομεν, ἐν τῷ μέρει ἰδίως τῷ περὶ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης πραγματευομένῳ, καὶ εὐθὺς μεταβαίνομεν εἰς τὰ περὶ τῆς τύχης αὐτῆς καθόλου ἱστορούμενα.

Οὐδεὶς δύναται καταμέμψασθαι Ἰωάννην τὸν Η′, ἐφ' οἷς τελευτῶν γράφει πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Μοραβίας Σουεντιπόλδον ἐπιτρέπων αὐτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἄρχουσιν τὴν χρῆσιν τῆς λατινικῆς λειτουργίας. Ὁ Σουεντιπόλδος καί τοι ὡς βασιλεὺς τῆς Μοραβίας ὤφειλεν ἀκροάζεσθαι τῆς θείας λειτουργίας, ἐν ᾗ γλώσσῃ ἠγάπα καὶ ἤθελε λατρεύειν τῷ Θεῷ καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδή, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρέθη, ἱκανῶς εἶχε προσεταιρισθῆ τότε ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Μεθοδίου Φράγκων, προήχθη, ὡς φαίνεται, διαμηνῦσαι τῷ Ἰωάννῃ εἴτε διὰ γράμματος, εἴτε προφορικῶς διὰ τῶν ἀπεσταλμένων αὐτοῦ, ὅτι αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἄρχοντες ἀπέκλινον εἰς τὴν λατινικὴν λειτουργίαν, καὶ διὰ τοῦτο εὐλόγως οὗτος ἠδύνατο γράφειν ὅτι «ἐὰν αὐτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἄρχουσιν ἀρέσκῃ τὸ ἀκροάζεσθαι τῆς θείας λειτουργίας λατινιστί, ἐπιτρέπεται ἵνα ἐπιτελῆται χάριν αὐτῶν ἡ κατὰ λατίνους λειτουργία». Ἡ ἑτέρα ὅμως διάταξις Ἰωάννου τοῦ Η′ ὅπως ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τὴν Μοραβίαν ἐκκλησίαις τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον πρὸς μεγαλειτέραν τιμὴν ἀναγινώσκεται πρῶτον λατινιστί, καὶ ἔπειτα σλαυϊστί, ἦν ὅλως ἀπροσδόκητος. Ὁ Ἰωάννης διακηρύξας ἐπισήμως ὅτι οὐδόλως ἀντιστρατεύεται τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἡ ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ χρῆσις τῶν γλωσσῶν τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων λαῶν, εἶπε μίαν ἀλήθειαν ἐδραζομένην ἐπί τε τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνέκαθεν πράξεως τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἀλήθειαν, ἣν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἕκαστος ὀρθῶς σκεπτόμενος ἐπιγινώσκει καὶ ἀποδέχεται· ἀλλ' ὁ ὅρος, ὃν εὐθὺς ἐπισυνάπτει περὶ τῆς ἐν ταῖς σλαυϊκαῖς ἐκκλησίαις ἀναγνώσεως τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου πρῶτον λατινιστὶ καὶ ἔπειτα σλαυϊστί, οὐ μόνον ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν καθολικὴν ταύτην ἀλήθειαν παρίσταται, ἀλλὰ καὶ σκανδαλώδης πώς ἐστι καὶ δικαίας παρέχει ὑπονοίας περὶ ὑστεροβουλίας ἀνειλικρινοῦς. «Πρὸς μείζονα, λέγει, τιμὴν (τῆς λατινικῆς γλώσσης)! ἰδοὺ ὁλόγως τῆς τοιαύτης διατάξεως Ἰωάννου τοῦ Η′. Ἂν οὗτος ἔλεγεν ὅτι πρὸς τιμὴν τῆς γλώσσης, ἐν ᾗ ἀρχικῶς ἐγράφησαν τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς καινῆς Διαθήκης, ἔδει ἀναγινώσκεσθαι τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πρῶτον ἑλληνιστὶ καὶ εἶτα σλαυϊστί, ἴσως ἡ διάταξις αὐτοῦ εἶχέ τι τὸ εὔλογον, ἀλλ' ἐν πρώτοις λατινιστὶ ἀναγινώσκεσθαι τὸ εὐαγγέλιον ἐν ταῖς σλαυϊκαῖς ἐκκλησίαις τοῦ Μεθοδίου πρὸς τιμὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης, τοῦτο ἦν ὅλως ἀκατάληπτον μετὰ τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἔξεστιν ἑκάστῳ ἔθνει λατρεύειν τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ· δὲν ἐξηγεῖται δὲ ἄλλως, εἰμὴ ὅταν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν ὅτι πάντα ὅσα ἔλεγε καὶ ἔγραφεν ἡ Ῥώμη ὑπὲρ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης, ἄκουσα καὶ μὴ βουλομένη καὶ ὑπὸ τῶν περιστάσεων αὐτῶν καταναγκαζομένη ἔλεγε καὶ ἔγραφεν· ὅτι ἡ πρὸς τοὺς φράγκους ἐπισκόπους διαφωνία αὐτῆς περὶ τῆς σλαυϊκῆς λειτουργίας ἦν ἁπλῶς φαινομένη, δὲν ἦτο πραγματική· ὅτι καὶ ἡ Ῥώμη ἐβούλετο καὶ ἐπεθύμει τὴν ἐξοστράκισιν αὐτῆς ἐκεῖθεν, ἀλλ' αἱ περιστάσεις δὲν ἦσαν εὐνοϊκαὶ πρὸς τοῦτο· ὅτι ἐπομένως σκοπὸς τῆς ἀνωτέρω διατάξεως Ἰωάννου τοῦ Η′ ἦν ἡ προανάκρουσις καὶ κατ' ὀλίγον εἰσαγωγὴ τῆς τάξεως τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις καὶ ἡ ἐκεῖθεν παντελὴς ἐξοστράκισις τῆς σλαυοελληνικῆς τάξεως, ὃ δὴ καὶ ἐγένετο ἐπὶ τέλους. Ἡ τοιαύτη δὲ τῆς Ῥώμης διάθεσις φαίνεται ὅτι δὲν ἔμεινε παντάπασιν ἄγνωστος καὶ εἰς τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Μεθοδίου, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν ἀμέσως ἐπισυμβάντων, εἰς ἃ καὶ μεταβαίνομεν.

Ποία ἡ τύχη τῆς πολυκρότου ἐπιστολῆς Ἰωάννου τοῦ Η′, ἐν ᾗ καὶ ἡ ὀρθοδοξία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μοραβίας καὶ Παννονίας λαμπρῶς ἀνεκηρύττετο καὶ ἡ χρῆσις τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ ἀνεγνωρίζετο; Μετὰ τοῦ Μεθοδίου συναπέστειλε τῷ 880 εἰς Ῥώμην ὁ Σουεντιπόλδος

philosopho repertas, quibus deo laudes debite resonent, jure laudamus, et in eadem lingua Christi domini nostri preconia et opera enarrentur jubemus. Neque enim tribus tantum sed omnibus linguis dominum laudare auctoritate sacra monemur, qui precipit dicens: Laudate dominum omnes gentes et collaudate eum omnes populi. Et apostoli repleti Spiritu sancto locuti sunt omnibus linguis magnalia dei. Hinc et Paulus cœlestis quoque tuba insonat monens: Omnis lingua confiteatur, quia dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris. De quibus etiam linguis in prima ad Corinthios epistola satis et manifeste nos admonet, quatenus linguis loquentes eccleciam dei edificemus. Nec sanæ fidei vel doctrinæ aliquid obstat, sive missas in eadem sclavinica lingua canere, sive sacrum evangelium vel lectiones divinæ novi et veteris testamenti bene translatas et interpretatas legere aut alia horarum officia omnia psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, hebream scilicet, grecam et latinam, ipse creavit et alias omnes ad laudem et gloriam suam. Jubemus tamen, uti in omnibus ecclesiis terræ vestræ propter majorem honorificentiam evangelium latine legatur et postmodum sclavinica lingua translatum in auribus populi, latina verba non intelligentis, adnuncietur, sicut in quibusdam ecclesiis fieri videtur. Et si tibi et judicibus tuis placet, missas latina tingua majis audire, precipimus ut latine missarum tibi sollemnia celebrentur» Epist. Ioann. P. VIII, ad Swatopluk παρὰ Γιν. ἔνθ. ἀν. Anhang I, σελ. 61.

καὶ ἕνα ἐκ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ἀρχόντων Σεμίζιον καλούμενον καὶ ἕτερον Βίχιγγον λεγόμενον· ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐκφράσῃ τῷ πάπᾳ τὰ βαθύτατα σεβάσματα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, τὰς ἰσχυρὰς ὑπονοίας καὶ ἐνδείξεις, ἃς οὗτος εἶχε δῆθεν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Μεθοδίου, καὶ τέλος τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχόντων ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τάξεως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς χώρας αὐτοῦ. Ὁ δεύτερος ἦν ὄργανον τῶν φράγκων ἐπισκόπων, ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς αὐτοὺς καὶ κατὰ προηγουμένην σύστασιν αὐτῶν ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Σουεντιπόλδου εἰς Ῥώμην ὅπως χειροτονηθῇ βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτοῦ. Ἡ χειροτονία τούτου ἐγένετο ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Σουεντιπόλδου, συνευδοκοῦντος καὶ τοῦ Μεθοδίου ὡς παντάπασιν ἀγνοοῦντος βεβαίως τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἀφοῦ δὲ ὁ Μεθόδιος ἐκηρύχθη, ὡς εἴδομεν, ὅλως ἀθῶος καὶ ἐν πᾶσιν ὀρθοδοξῶν καὶ τὰ περὶ τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ὡρίσθησαν ὡς ὡρίσθησαν, ἐξεδόθη περὶ τούτων πάντων ἡ πρὸς τὸν Σουεντιπόλδον γνωστὴ ἤδη ἡμῖν ἐπιστολὴ Ἰωάννου τοῦ Η΄· ἡ ἐπιστολὴ δὲ αὕτη, ἧς τὸ περιεχόμενον οὐδαμῶς ἦν ἄγνωστον τῷ ἱεράρχῃ ὑπὲρ οὗ ἐγράφη, ἐνεχειρίσθη πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπονοίας τῷ Σεμιζίῳ, ὅπως κομίσῃ τῷ ἡγεμόνι αὐτοῦ Σουεντιπόλδῳ ἀσφαλῶς. Οὕτως ἀπῆλθον ἐκ Ῥώμης ὁ Μεθόδιος, ὁ Βίχιγγος καὶ ὁ Σεμίζιος ἐπανακάμπτοντες εἰς Μοραβίαν.

Ἡ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐπιστολὴ Ἰωάννου τοῦ Η΄ ἦν ὁ θρίαμβος τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου, ἡ καταισχύνη δὲ καὶ ἡ ἐσχάτη ταπείνωσις τῆς φραγκικῆς ἱεραρχίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν παραυτίκα ἐξάλειψιν καὶ ἀποσόβησιν καὶ τῆς ἐλαχίστης δογματικῆς ὑπονοίας κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μοραβίας καὶ Παννονίας καὶ εἰς τὴν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης διὰ τῆς ἀποδοκιμασίας καὶ ἀπορρίψεως τῶν ἀξιώσεων καὶ συκοφαντιῶν τῶν φράγκων ἐπισκόπων. Ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος ἀπεφαίνοντο ἐν αὐτῇ διαρρήδην καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Μεθοδίου καὶ ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ. Εἰς τὸ κῦρος τοῦτο ὤφειλε νὰ ὑποκύψῃ καὶ ὁ Σουεντιπόλδος καὶ εἴ τις ἄλλος ἐκ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν πρώτοις ὤφειλον ὑποκύψαι εἰς τοῦτο οἱ ἱεράρχαι τῆς Γερμανίας. Ὑπετάγησαν λοιπὸν οὗτοι, ὡς ὤφειλον, εἰς τὸ κῦρος τοῦτο; ἔπαυσεν ὁ κατὰ τοῦ ἱεροῦ Μεθοδίου πόλεμος; τέλος πάντων ἔφθασεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου; «Ἐὰν, λέγει ὁ κύριος Γίνζελος λίαν πιστῶς ἅμα δὲ καὶ περιπαθῶς ἐκτιθεὶς τὰ περὶ τούτων, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν φράγκων ἐπισκόπων καὶ σπινθὴρ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀρχὴν, πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης καθήμενον τὸν οὕτως ἀποφανθέντα ὑπὲρ τοῦ Μεθοδίου καὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ· ἐὰν ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς καὶ σπινθὴρ ἁγίου ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ὤφειλον νὰ σεβασθῶσι τὴν φωνὴν αὐτῆς, νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰς διατάξεις αὐτῆς καὶ νὰ ἐφησυχάσωσι, παραιτούμενοι τοῦ λοιποῦ πάσης κατὰ τοῦ Μεθοδίου ἀντιπράξεως· ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅλως τὸ ἐναντίον. Ὁ Βίχιγγος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν φράγκοι ἐπίσκοποι ἰδόντες τὴν ἔκβασιν, ἣν ἔλαβεν ἡ κατὰ τοῦ Μεθοδίου καταγγελία αὐτῶν, καὶ καλῶς ἤδη ἐπιστάμενοι ὅτι οὗτος ἐπανήρχετο εἰς Μοραβίαν πολλῷ ἰσχυρότερος ἢ ὅ,τι ἦν πρότερον, κατέφυγον καὶ αὖθις εἰς τὰ αἰσχρὰ τῆς ἀπάτης καὶ τοῦ ψεύδους μέσα. Ἀντὶ τῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἔλαβον ἐκ τῶν χειρῶν Ἰωάννου τοῦ Η΄ ὅπως ἐγχειρίσωσιν ἀσφαλῶς τῷ Σουεντιπόλδῳ, ἐπέδωκαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Μοραβίας ἑτέραν, ἣν οὗτοι ἔπλασαν ὡς ἐβούλοντο» (ἔνθ. ἀνωτέρ. σελ. 84). Ποῖον τὸ περιεχόμενον τῆς πλαστῆς ἐπιστολῆς, ἅτε δὴ ἐξαφανισθείσης, δὲν δυνάμεθα πλέον σήμερον νὰ εἴπωμεν μετὰ βεβαιότητος· δὲν εἶναι ὅμως καὶ δύσκολον νὰ εἰκάσωμεν τὰ ἐν αὐτῇ ἔχοντες ἐνώπιον ἡμῶν τὴν εὐθὺς μετ' ὀλίγον (τῷ 881) ἐκδοθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ τὰ γράμματα τοῦ πάπα Ῥώμης Στεφάνου τοῦ ς΄, ἅπερ μάλιστα τῶν νεωτέρων τινὲς ὑπολαμβάνουσιν ὅτι εἰσὶν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ὑπὸ τοῦ Βίχιγγος καὶ τῶν φράγκων ἐπισκόπων ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ χαλκευθέντα, ψευδῶς δὲ φέροντα τὸ ὄνομα Στεφάνου τοῦ ς΄ (οὕτω ὁ Γίνζελος ἔνθ. ἀν. 9—11 καὶ σελ. 85). Τὸ πλαστουργηθὲν ἔγγραφον περιελάμβανε περί που τάδε· ὅτι ὁ Μεθόδιος ἀνακριθεὶς ἐν Ῥώμῃ εὑρέθη μὲν ἑτεροδοξῶν ἐν τῇ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίᾳ, ἀπέπτυσεν ὅμως ἐπὶ τέλους τὴν ἑτεροδοξίαν αὐτοῦ καὶ ὤμοσε τοῦ λοιποῦ διδάσκειν ὀρθοδόξως, ἤγουν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ· ὅτι ἡ χρῆσις τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ ἀπηγορεύθη αὐτῷ αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Βίχιγγος, ὁ καλὸς καὶ πιστὸς οὗτος λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας, ἐνόρκως ὑπέσχετο ἐνώπιον τοῦ πάπα καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου ἵνα καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μεθοδίου ἐφεξῆς ἐπιτηρῇ καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς λειτουργικῆς διατάξεως ἐπαγρυπνῇ.

Οὕτω τὰ πράγματα ἐκακουργήθησαν πρὸς ἐξαπάτησιν καὶ τοῦ βασιλέως Σουεντιπόλδου καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑπηκόων, τῶν ἀθώων καὶ ἀπειροκάκων Σλαύων. Ἀλλὰ τὸ αἰσχρὸν τέχνασμα δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ κεκρυμμένον· μετ' ὀλίγον ἀπεκάλυψε τὴν ἀπάτην ὁ Μεθόδιος· ἡ πρὸς αὐτὸν ἀμφίβολος καὶ ἐπιφυλακτικὴ συμπεριφορὰ τοῦ Σουεντιπόλδου, αἱ ἀναίσχυντοι ψευδολογίαι καὶ ἀξιώσεις τοῦ Βίχιγγος καὶ ἡ ἐντεῦθεν γενικὴ σχεδὸν ἀκαταστασία καὶ ἀβεβαιότης τῶν πραγμάτων τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἐκκλησίας ἠνάγκασαν ἐπὶ τέλους τὸν σεβάσμιον ἱεράρχην νὰ λύσῃ τὴν σιωπήν. Μετὰ παρρησίας καὶ θάρρους ἐπεκαλέσατο ἤδη ὁ Μεθόδιος τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπιστολὴν Ἰωάννου τοῦ Η΄, ἀλλὰ καὶ ὁ ἡγεμὼν οὐδὲν ἧττον διεβεβαιοῦτο ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἦν ὅλως διάφορον ἢ ὅτι ἔλεγεν ὁ Μεθόδιος, ὁ δὲ ἀναιδὴς Βίχιγγος ἐπέμενεν ἐπικαλούμενος τὸν ὅρκον, ὃν παρ' αὐτοῦ ἐζήτησε καὶ ἔλαβε δῆθεν ὁ Ἰωάννης ἐν Ῥώμῃ. Εἰκότως ἄρα ὁ Μεθόδιος πανταχόθεν ἤδη στενοχωρούμενος, πλήρης ἀμφιβολίας καὶ

δισταγμῶν περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν ἐν Ῥώμῃ, ἐφανέρωσε ταῦτα πάντα τῷ Ἰωάννῃ, προσκλαιόμενος ὅτι τὰ τῷ Σουεντιπόλδῳ ἐπιδοθέντα γράμματα οὐκ ἦσαν αὐτὰ ἐκεῖνα, ἅπερ καὶ αὐτὸς εἶδε καὶ ἀνέγνω ἐν Ῥώμῃ, ὅτι ἄλλα ἀνεγνώσθησαν αὐτῷ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἄλλα ἀπεστάλησαν, ἐξ οὗ πολλὰ ὤφειλεν ὑπομένειν καὶ πρὸς πειρασμοὺς παλαίειν καθημέραν σκληρούς. Τούτων οὕτω διὰ γραμμάτων δηλωθέντων, Ἰωάννης ὁ Η΄ ἐπέστειλε τῷ Μεθοδίῳ τῷ 881 διαβεβαιούμενος ὅτι δεύτερα γράμματα οὔτε ἐγράφησαν, οὔτε ἀπεστάλησαν, ὅτι αὐτὰ ἐκεῖνα ἐπέμφθησαν, ἅπερ καὶ αὐτὸς (ὁ Μεθόδιος) εἶδεν ἐν Ῥώμῃ, ὅτι πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βίχιγγον οὔτε κοινῇ οὔτε ἰδίᾳ ἐλαλήθησαν ἄλλα παρὰ τὰ διατυπωθέντα ἐν τῷ γράμματι, ἥκιστα δὲ ἐζητήθη καὶ ἐλήφθη παρ' αὐτοῦ ὅρκος, περὶ οὗ οὐδὲ λέξις ἐλέχθη αὐτῷ. Προτρέπων δὲ τὸν Μεθόδιον ἵνα πᾶσαν περὶ τούτων ἀμφιβολίαν καὶ δισταγμὸν μακρὰν αὐτοῦ ἐκδιώκων ἐμμένῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ μὴ λυπῆται ἐπὶ τοῖς ἀνιαροῖς ἀλλὰ μᾶλλον χαίρῃ, παρεμυθεῖτο ὑπισχνούμενος νὰ τιμωρήσῃ τὸν Βίχιγγον κανονικῶς, ἐπειδὰν ἐμφανισθέντες ἀκουσθῶσιν ἐν Ῥώμῃ ἀμφότεροι (ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Βίχιγγος) (α).

Ἆρά γε προσεκλήθη ὁ Βίχιγγος ἐν Ῥώμῃ πρὸς ἀπολογίαν ἢ οὔ; προσκληθεὶς ὑπήκουσεν ἢ οὔ; ἐπετιμήθη τοὐλάχιστον ἀμέσως ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου διὰ γράμματος ἐφ' οἷς κατηγορεῖτο; Οὐδὲν τούτων ἱστορεῖται· τοῦτο μόνον λέγεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων βιογράφων (Bulgar. legend. c. 7) ὅτι ὁ Μεθόδιος ἀνεθεμάτισεν ἐπὶ τέλους τὸν Βίχιγγον, ὅπερ ὑποδείκνυσιν ἡμῖν ὅτι ἡ Ῥώμη ἤτοι οὐδὲν κατ' αὐτοῦ ἐπεχείρησεν ἢ καὶ ἐπιχειρήσασα ἀπέτυχε, τοῦ δολίου καὶ ἀναιδοῦς ἐκείνου ἐπισκόπου ἔχοντος ἰσχυροὺς προστάτας τόν τε βασιλέα τῆς Μοραβίας Σουεντιπόλδον καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Παννονίας Ἀρνοῦλφον, πρώτιστα δὲ πάντων καὶ μάλιστα αὐτὸν τὸν κρύφιον ἐναντίον τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης πόθον τῆς Ῥώμης (παράβλ. Γίνζ. ἔνθ. ἀν. σελ. 84—87).

(α) «Verum auditis per tuas litteras variis casibus, vel eventibus tuis, quanta compassione tibi condoluerimus ex hoc advertere poteris... nostrisque apostolicis litteris glorioso principi Sphentobulcho quas ei asseris fuisse delatas, hoc ipsum significavimus, et neque aliæ litteræ nostræ ad eum directæ sunt, neque episcopo illi palam, vel secreto aliud faciendum injuximus, et aliud a te peragendum decrevimus. Quanto minus credendum est, ut sacramentum ab eodem Episcopo exhigeremus, quem saltem levi sermone super hoc negotio allocuti non fuimus... Ceterum de aliis tentationibus, quas diverso modo perpessus es, noli tristare, quin potius hoc secundum apostolum omne gaudium prossus existima... quicquid jam dictis epistolis (κατ' ἄλλους ἀναγνωστέον dictus episcopus) contra suum ministerium in te exercuit, utramque audientiam coram nobis discussam, adjuvante Domino, ligitimo fini trademus et illius pertinaciam judicii nostri sententia corripere non omittemus». Βλ. καὶ τὴν ἐπιστ. ταύτην παρὰ τῷ Γινζ. Anhang, σελ. 62.

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (α)

Ἀκούοντες οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι τοὺς ὀρθοδόξους ἐπιλέγοντας μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ», εὐθὺς ἐπιλανθανόμενοι τοῦ κανόνος αὐτῶν τῆς εἰς τὸ γράμμα τῶν γραφῶν προσοχῆς ἀναφωνοῦσι· «μὴ καυχᾶσθε ἐπ' ἄλλῳ τινί, εἰμὴ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ· αὐτός ἐστιν ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, αὐτὸς ἡ τῶν ἀνθρώπων σωτηρία».

Τίς διημφισβήτησεν, ἢ τίς ἀρνεῖται ὅτι μόνος σωτὴρ ὁ Κύριος τῆς δόξης ἐστίν, ὃς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν εἰς τοσοῦτο συγκαταβάσεως προέβη, ὥστε ἅπασαν τὴν ἡμετέραν ἀνέλαβεν ἀσθένειαν; Τίς διημφισβήτησεν ὅτι λυτρωτὴς αὐτός ἐστιν ὁ μέχρις ᾅδου κατελθών, ἵνα λύσῃ τοῦ ᾅδου τὰ δεσμά; Ἀλλὰ κατὰ τί ἡ πίστις ἡμῶν αὕτη ἀντίκειται πρὸς τὸ ἐγκαύχημα ἡμῶν τὸ ὄργανον, ὅπερ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐξελέξατο εἰς τὴν ὑπάτην θυσίαν, ἣν ὑπὲρ τοῦ κόσμου προσήνεγκε; Ποῦ εὗρον τὸν πρὸς τὸ ξύλον τοῦτο τῆς ζωῆς σεβασμὸν ἡμῶν παραμειοῦντα ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὴν ἔννοιαν, ἣν περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς εὐεργεσίας ἔχομεν, ἢ ὑπομειοῦντα τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν ἡμῶν καὶ ἀφοσίωσιν; Ἐγκαυχώμενοι ἐπὶ τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἀποστολικὴν ἐκπληροῦμεν ἐντολὴν καὶ ταῖς θεοσδότοις στοιχοῦμεν γραφαῖς, ὡς προϊὼν ὁ λόγος ἀποδείξει ἐλέγχων τοὺς μισσιοναρίους τοῦ προτεσταντισμοῦ τἀναντία τῶν γραφῶν διδάσκοντας, καὶ ἐν οἷς κατεξανίστανται κατὰ τῆς ἐπὶ τῷ πανσέπτῳ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἐγκαυχήσεως πάσης χριστιανικῆς ψυχῆς. Εἰ δὲ καὶ ἔχομεν τὸ γράμμα τοῦ ἀποστόλου ῥητῶς ἐλέγχον τοὺς μισσιοναρίους τούτους ὡς παραληροῦντας ἐν οἷς περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου φλυαροῦσι, δὲν περιοριζόμεθα ἐν μόνῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλα γραφικὰ ἀνατρέχομεν κείμενα, ὅπως κατελέγξωμεν τὴν πλάνην αὐτῶν καὶ ἀποδείξωμεν αὐτοῖς εἰς ἡλίκον βόθρον καταφέρονται ἀξιοῦντες νὰ ὑποκαταστήσωσιν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἱερῶν γραφῶν τὴν σφαλερὰν προσωπικὴν κρίσιν ὕπερθεν τῆς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διδομένης ἑρμηνείας.

Ὡς ἐν τῇ πρὸ τοῦ νόμου ἐποχῇ, ἐν τῇ νομικῇ περιόδῳ, καθὼς καὶ ἦδη ἐν τῷ χρόνῳ τῆς χάριτος, οὐδὲν τὸ ἀντιφάσκον ἢ ἀντικείμενον παρατηρεῖται. Ὅ,τι ἦν σκιὰ ἢ τύπος πρὸ τῆς χάριτος, τοῦτο οὐσιαστικῶς ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς χάριτος· ὅθεν ἀκούοντες τοῦ Παύλου διδάσκοντος «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ», ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι ἀνατρέχοντες εἰς τὴν νομικὴν ἐποχὴν καὶ προεκβαίνοντες ἔτι καὶ εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς περίοδον θὰ ἀπαντήσωμεν ὑποτυπώσεις τοῦ ἐγκαυχήματος τούτου προαγγελλούσας τὴν δύναμιν καὶ ἐνάργειαν, ἣν ἐν τῷ σημείῳ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὕψιστος ἐπεβραβεύσατο.

(α) Συνέχεια (ἴδ. Ἐκκλ. Ἀληθείας τεύχ. ις΄).

Τίνος ἕνεκεν ὁ ἄναρχος κατὰ τὸν πατέρα, ἐν χρόνῳ ἐγένετο κατὰ τὴν μητέρα καὶ σὺν τῇ ἀνθρωπίνῃ σαρκὶ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀνέλαβεν; — Ἵνα σώσῃ, ὁμολογοῦσι καὶ οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι, τὴν ἀνθρωπότητα.—Κάλλιστα.—Ἀλλ' ἐκ τίνος νὰ σώσῃ αὐτήν;—Ἐκ τῶν χειρῶν, ἀπαντῶσι, τοῦ θανάτου, εἰς ἃς ἐνέρριψεν αὐτὴν ἡ τοῦ Ἀδὰμ παρακοή.—Ἔχει καλῶς· ἐξετάσωμεν δὲ ἤδη τὰ τῆς παρακοῆς ταύτης.—Πόθεν ἡ πτῶσις, ποῖον τὸ ὁρατὸν σημεῖον τῆς παρακοῆς, τίς ἡ κλιτὺς τῆς καταπτώσεως;—Τὸ ξύλον τῆς γνώσεως.—Ποῖον τὸ ὄργανον τῆς σωτηρίας, ποία ἡ κλίμαξ τῆς ἀνυψώσεως;—Ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου. Ἐν ᾧ ἐσφάλη, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἰάθη ἡ ἀνθρωπότης. Σὺν τῷ Ἀδὰμ μὲν ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα διὰ ξύλου ἐγένετο τοῦ παραδείσου ἄποικος, σὺν τῷ ξύλῳ δὲ τοῦ σταυροῦ τῆς κατάρας ἐλυτρώθη καὶ τὸν ἀπολεσθέντα ἀνεκτήσατο παράδεισον. Ὃν τρόπον τοίνυν τὸ ξύλον ἐχρημάτισεν ὅπλον καταπτώσεως, οὕτως αὖθις τὸ ξύλον ἐγένετο βάθρον ἀνυψώσεως. Ἐκείνου μὲν τὸν καρπὸν ἐγεύσατο ὁ Ἀδὰμ παρακούσας τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ (Γεν. γ', 6), τούτου δὲ τὰς ὀδύνας ὁ νέος ἠσθάνθη Ἀδὰμ τῷ θείῳ ὑπακούσας προστάγματι (Ματθ. κ', 39, 42, 44). Τὸ αὐτὸ ξύλον καὶ ἐν τῇ πτώσει καὶ ἐν τῇ ἀνορθώσει· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν εἰς ξύλον κατάρας μεταποιεῖται διὰ τὴν παρακοήν, ἐδῶ δὲ εἰς ξύλον εὐλογίας καὶ σωτηρίας μεταβάλλεται διὰ τὴν εὐπείθειαν. Ἐκεῖνο ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου στηθὲν ἐκ μέσου αὐτοῦ τὸ πρωτόπλαστον ζεῦγος καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐξ Ἀδὰμ ἀπεδίωξε· τοῦτο ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστηλωθὲν ἐπὶ τὴν προτέραν δόξαν τὴν ἀνθρωπότητα μετήγαγε καὶ γέφυρα ἀναγωγῆς ἐγένετο τῶν ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιστάσεσιν ὄργανον τῶν βουλῶν τοῦ Κυρίου ἐχρησίμευσε· δι' αὐτοῦ εἰσήχθη ἡ πτῶσις καὶ ὁ θάνατος, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ προῆλθε καὶ ἡ ἀνύψωσις καὶ ἡ ζωή. Ὅθεν ὅπλον σωτηρίας, εἰς σταυρὸν μεταποιηθέν, τὸ ξύλον ἐγένετο, καὶ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀνεδείχθη. Ἀφ' οὗ δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος μετὰ τὴν πρὸς τοὺς σταυρωτὰς μετάβασιν τοῦ Ἰούδα ἐν ὄψει ἔχων τὸν ἀναμένοντα αὐτὸν σταυρόν, ἐγκαυχώμενος ἐπ' αὐτῷ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις ἔλεγε· «νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ», ἐννοοῦσιν ἆρά γε οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι εἰς πόσον ἀσεβείας ἐξοκέλλουσι τὸν πρὸς τὸ πάνσεπτον ξύλον τοῦ σταυροῦ σεβασμὸν ἡμῶν καταγελῶντες; Ἐννοοῦσι πόσον μακρὰν τοῦ χριστιανισμοῦ ἀφίστανται μὴ ἀναφωνοῦντες μεθ' ἡμῶν τὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ», καὶ μὴ ἐγκαυχώμενοι ἐπ' αὐτῷ, δι' οὗ ἡμῖν κόσμος ἐσταύρωται, ἡμεῖς δὲ τῷ κόσμῳ;

Ἀλλ' ὄχι λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οὐχ ἡμᾶς πείσεις ἢν μᾶς πείσῃς, ὄχι· θέλομεν μᾶλλον συγκεκριμένα παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὀρθοδόξου τῆς ἐπὶ τῷ σταυρῷ ἐγκαυχήσεως ἡμῶν. Ἔστω, ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τούτῳ· ἱκανοποιήσωμεν τὸ σκληροτράχηλον ὑμῶν, ἵνα μὴ ἡ ἐλαχίστη ἀφεθῇ ὑμῖν πρόφασις εἰς ἀπιστίαν.

Ἔχετε, λέγετε, μετὰ χεῖρας τὰς γραφάς, ἐν αὐταῖς ἐνορᾶτε ὅτι μετὰ τὴν πτῶσιν ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐκ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς κτισμάτων ὁ Θεὸς τὸ ξύλον ἐξελέξατο ὡς μέσον σωτηρίας τοῦ Νῶε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ διέταξεν ἵνα κατασκευασθῇ ἡ κιβωτός, καὶ προφασίζεσθε εἶτα ὅτι δὲν ἐννοεῖτε πῶς τὸ ξύλον αὖθις προεκρίθη ὡς ὄργανον τῆς γενικῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος; Ἢ ἀρνεῖσθε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐν τῇ προτιμήσει τοῦ ξύλου ὡς μέσον σωτηρίας τοῦ Νῶε καθορᾶτε προϋποτύπωσιν τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς δι' αὐτοῦ ἐπελθούσης σωτηρίας τῷ κόσμῳ. Ἐὰν τὸ πρῶτον, παύσασθε διατυμπανίζοντες ὅτι μετὰ χεῖρας ἔχετε τὰς γραφάς, καὶ ἐπὶ ἑτέρου πεδίου προκαλέσατε συζήτησιν, ἣν ἐστὲ βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ ἀποφύγωμεν· εἰ δὲ τὸ δεύτερον, μὴ ἀδολεσχεῖτε κατὰ τοῦ σταυροῦ, ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ μεθ' ἡμῶν ἐγκαυχᾶσθε· ὃν γὰρ τρόπον οἱ ὑπὸ τὴν στέγην τῆς ἐκ ξύλου κιβωτοῦ καταφυγόντες διεσώθησαν, οὕτω διασώζονται οἱ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ σταυροῦ προσφεύγοντες.

Ἔχετε, λέγετε, μετὰ χεῖρας τὰς γραφάς· ἀνοίξατε τοίνυν τὴν βίβλον τῆς Ἐξόδου καὶ ἐν κεφαλαίῳ ιδ' (ᾧ 16) ἀνάγνωτε τί διέταξε τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεὸς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν· «καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου, καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ῥῆξον αὐτήν· καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν»· ἀνάγνωτε ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ· «ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ὑπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηρὰν καὶ διεσχίσθη τὸ ὕδωρ» (αὐτόθ. 21).

Ἆρά γε ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν γενηθήτω καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ κτίσις δὲν ἠδύνατο δι' ἑνὸς μόνου λόγου νὰ ἀποσύρῃ τὰ ὕδατα καὶ μεταποιήσῃ εἰς ξηρὰν τὴν θάλασσαν; Τί ἀδύνατον παρὰ τῷ Θεῷ; Οὐδέν. Πρὸς τί λοιπὸν, ὅπως διανοίξῃ ὁδὸν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἐπιτάσσει τῷ Μωϋσεῖ ἵνα ἄρῃ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ—τὴν ἐκ ξύλου ῥάβδον—καὶ ὄχι ἄλλο τι, καὶ συνιστᾷ αὐτῷ ἵνα ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ; Προδήλως καὶ ἀναμφιλέκτως, ἵνα ὑποσημάνῃ τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ, τοῦ ἐγκαυχήματος τούτου παντὸς χριστιανοῦ. Ὅθεν καὶ τὴν ἐκ ξύλου ῥάβδον ἐκλέγει ὡς ὄργανον τοῦ θαύματος καὶ ἐπὶ ὑλικὰ μέσα συγκαταβαίνει ἵνα προπιστοποιήσῃ ἡμῖν τὴν τοῦ σταυροῦ δύναμιν. Τίνα δὲ ὕλην πρὸς τοῦτο ἐκλέγει; Τὸ ξύλον, ἵνα πᾶσα σὰρξ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπιλέγουσα ἀναφωνῇ· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐπὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ».

Γινώσκομεν τί, ταῦτα λεγόντων τῶν ὀρθοδόξων, οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ἀπαντῶσι λέγοντες. «Ἡ ῥάβδος τοῦ Μωϋσέως κοινόν τι ἦν ξύλον. Τὰ πολλὰ ἐκεῖνα θαύματα μὴ ἐξ οἰκείας ἐποιεῖτο δυνάμεως; Ἐὰν εἶχε τὴν δύναμιν ταύτην, ἵνα τί ὁ Μωϋσῆς πρὶν ὁ Θεὸς διατάξῃ αὐτὸν νὰ ἐκτείνῃ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, δὲν ἔπραξε τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ; Ὁ Μωϋσῆς ἐγίνωσκεν ὅτι οὐδεμίαν θαυματουργὸν ἐνέργειαν ἐκέκτητο ἡ ῥάβδος αὐτοῦ

ὅθεν καὶ δὲν ἐποίει χρῆσιν αὐτῆς πρὸς θαυματουργίαν, ἢ ὅταν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διετάσσετο· ποιητὴς τῶν θαυμάτων ἦν ὁ Θεός, ὁ εὐδοκήσας νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ θαυματουργικὴν εἰς τὴν ῥάβδον δύναμιν πρὸς ὑλικὴν ἀναπαράστασιν τοῦ μέσου τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ».

Ἐὰν οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ἀφίσταντο τοῦ σοφιστεύεσθαι, λιπόντες δὲ τὸν τύφον καὶ τὴν ματαιολογίαν ὀρθῶς τὸν νοῦν προσεῖχον εἰς τὴν τῶν ἱερῶν γραφῶν καταληψιν, θὰ ἔβλεπον ὅτι τὰ ὄῆθεν ὑπὲρ τῆς κακοδοξίας αὐτῶν προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα εἰς μείζονα ἔλεγχον τῆς πλάνης αὐτῶν στρέφονται· ταύτην καταδεῖξαι καὶ ἐλέγξαι οὐκ ἀπειπάμεθα, πεποίθησιν γὰρ ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν, «οὐ γὰρ ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ», «εἰ (δὲ) καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον». (Παυλ. πρὸς Κορινθ. Β΄ γ΄ 5, δ΄, 3).

Ἡ ῥάβδος τοῦ Μωϋσέως πράγματι ἦν ἦν τῶν κοινῶν ξύλων τῶν ἐν τοῖς δάσεσι φυομένων, ὁ δὲ Θεὸς ηὐδόκησεν ἵνα ταύτην ὑλικὸν ὄργανον ἐνεργείας τῶν θαυμασίων αὐτοῦ μεταχειρισθῇ οὐχὶ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ξύλου, ἀλλὰ διότι προετύπου τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, ὅθεν πᾶν ὅ,τι ὁ Μωϋσῆς ὑπερφυὲς διέπραττε, τοῦτο διὰ τῆς ῥάβδου ἐκείνης διενήργει, ἐν δὲ τρόπῳ προεγνωστοποιεῖτο τῷ κόσμῳ ἡ ὑπερφυὴς δύναμις τοῦ πανσέπτου ξύλου τοῦ σταυροῦ, τοῦ σταυρώσαντος ἡμῖν τὸν κόσμον. Ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ὁ Θεόπτης οὐχὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' ἐκ Θεοῦ τοῦ πᾶσαν διάνοιαν φωτίζοντος αὐγασθεὶς τὴν ῥάβδον αὐτοῦ «ῥάβδον Θεοῦ» ἀπεκάλεσεν (Ἐξόδ. ιζ΄ 9), ὅτι ἡ ῥάβδος αὕτη εἰς σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐγένετο.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην εὐκόλως ἐπιγνῶναι δύνανται οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι, ἐὰν τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας ἀνέχωνται καὶ μὴ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύωσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν.

Ἰσχυρίζονται ὅτι μετὰ χεῖρας ἔχουσι τὰς γραφὰς καὶ πᾶν τὸ ἐν αὐτοῖς μὴ ἀπαντώμενον οὐ προσδέχονται· ἀνοιξάτωσαν ἤδη τὴν βίβλον τῆς Ἐξόδου καὶ ἐν κεφαλαίῳ ιζ΄ ἀναγνώτωσαν· «εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Ἰησοῦν· ἐπίλεξον σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ ἐξελθὼν παράταξαι τῷ Ἀμαλὴκ αὔριον· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, καὶ ἡ ῥάβδος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ χειρί μου. Καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς καθάπερ εἶπεν αὐτῷ Μωϋσῆς, καὶ παρετάξατο τῷ Ἀμαλήκ· καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ Ὢρ ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. Καὶ ἐγένετο, ὅταν ἐπῆρε Μωϋσῆς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, κατίσχυεν Ἰσραήλ· ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, κατίσχυεν Ἀμαλήκ» (9—11). Τίς δὲν ἐνορᾷ ἐν τούτοις προφανῆ, προφανεστάτην εἰκόνα τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου καὶ προγνωστοποίησιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ; Ὁ Μωϋσῆς λαμβάνων τὴν ῥάβδον τοῦ Θεοῦ ἐκτείνει τὰς χεῖρας· τί ἄλλο διὰ τούτου προδιατυποῦται, εἰμὴ ὁ τοῦ Κυρίου σταυρός; Ὅταν αἱ χεῖρες τοῦ Μωϋσέως ἦσαν ἐπῃρμέναι, ὅταν εἰκονικώτατα δηλονότι ὁ σταυρὸς ὑπετυποῦτο κατέναντι τῶν μαχομένων Ἰσραηλιτῶν, κατίσχυον οὗτοι, ὅταν δὲ τοὐναντίον ἐκ κοπώσεως καθῆκε τὰς χεῖρας καὶ ἀπηλείφετο τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, κατίσχυεν ὁ Ἀμαλήκ. Τίς δὲν ἐνορᾷ ἐν τούτοις τὴν ἀμάχητον δύναμιν τοῦ σταυροῦ, δι' οὗ τρόπαια ἐγείρονται καὶ οἱ αἰσθητοὶ καὶ νοητοὶ ἐχθροὶ καταβάλλονται; Ὅθεν μετὰ τοῦ ἀποστόλου ἀναφωνοῦντες ἐπιλέγομεν· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ».

Ὅτι δὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ὑπετύπου ὁ Μωϋσῆς, ἐκ τῆς προϊούσης ἀναγνώσεως τῆς μνησθείσης ἱερᾶς βίβλου ἔτι μᾶλλον πιστοποιούμεθα· ἀναγινώσκομεν γὰρ ἐν αὐτῇ· «αἱ δὲ χεῖρες Μωϋσῆ βαρεῖαι· καὶ λαβόντες λίθον ὑπέθηκαν ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἐκάθητο ἐπ' αὐτόν· Ἀαρὼν δὲ καὶ Ὢρ ἐστήριζον τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐντεῦθεν εἷς, καὶ ἐντεῦθεν εἷς· καὶ ἐγένοντο αἱ χεῖρες Μωϋσῆ ἐστηριγμέναι ἕως δυσμῶν ἡλίου» (αὐτόθι 12, 14). Ἤδη ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ἐκείνου μεταγάγωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ἄλλου ἐκείνου βουνοῦ, τοῦ λεγομένου Γολγοθᾶ καὶ Κρανίου τόπου, ἐφ' οὗ ἡ ὑπάτη θυσία προσηνέχθη ὑπὲρ ἐξιλασμοῦ συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Τί ἐνορῶμεν ἐπ' αὐτοῦ; τὸν θεάνθρωπον Κύριον ἐπὶ τῆς ῥάβδου τοῦ Θεοῦ, τοῦ τιμίου σταυροῦ προσηλωμένον, καὶ δύο ληστὰς συσταυρωθέντας αὐτῷ, ἐντεῦθεν ἕνα καὶ ἐντεῦθεν ἕνα· εἰκονικωτέρα λοιπὸν προϋποτύπωσις τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἄλλη παρὰ τὴν γενομένην ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ὅτε ἐλθὼν Ἀμαλὴκ ἐν Ῥαφιδεὶν ἐπολέμει κατὰ τοῦ Ἰσραήλ; Ἀλλ' ἵνα μὴ ὁ ἐλάχιστος δισταγμὸς ἀπομείνῃ, δὲν ἀρκεῖται ὁ Θεὸς ὅπως ὁ Μωϋσῆς μόνος ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ φέρων τὴν ῥάβδον τοῦ Θεοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου· ἀλλ' ἵνα ἀναπαρασταθῇ ὁλόκληρος ἡ σκηνὴ τοῦ σωτηρίου πάθους, ἐπιτάσσει ἵνα Ἀαρὼν καὶ Ὢρ συναναβῶσιν αὐτῷ· καθίστησι βαρείας τὰς χεῖρας τοῦ Μωϋσέως· ἵνα Ἀαρὼν καὶ Ὢρ ἱστάμενοι ἐντεῦθεν εἷς καὶ ἐντεῦθεν εἷς, στηρίζωσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς προεικόνισιν τῆς ἐν μέσῳ δύο ληστῶν σταυρώσεως τοῦ Κυρίου. Ἐὰν ἤδη ἡ εἰκὼν τοῦ σταυροῦ, μόνη ἡ προϋποτύπωσις αὐτοῦ τοιαῦτα θαυμάσια κατειργάζετο, εὐνόητον ὁπόση ἡ δύναμις αὐτοῦ τοῦ πανσέπτου ξύλου τοῦ καθαγιασθέντος τοῖς αἵμασι τοῦ Σωτῆρος, καὶ πόσον δικαίως καὶ ὀρθοδόξως γεραίρομεν αὐτὸν λέγοντες· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ».

Ἐν προθεωρίᾳ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου γενόμενος καὶ ὁ προφητάναξ καὶ ἐν προεπιγνώσει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐβόησε πρὸς Κύριον· «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ· ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου αὐτά μὲ παρεκάλεσαν» (ψαλμ. κδ΄ 4). Οὐχὶ δὲ πλατυσμοῦ χάριν, ἀλλὰ σαφηνείας ἕνεκεν ὁ προφήτης καὶ βασιλεὺς, ταῖς λέξεσι ῥάβδῳ καὶ βακτηρίᾳ ἐχρήσατο, τοῦ πανσέπτου σταυροῦ, ἐκ δύο ξύλων συγκροτουμένου, τὴν εἰκόνα ἐναργέστερον παραστῆσαι βουλόμενος. Ταύτην δὲ τὴν εἰκόνα

τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ τὴν ἐνάργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐνορῶμεν προγνωστοποιουμένην τῇ ἀνθρωπότητι διὰ πλείστων σημείων ἐν τῇ νομικῇ περιόδῳ, καθ' ἣν πάντα τὰ γενόμενα, ὡς ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος ἀποφαίνεται, σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων ἀγαθῶν (πρὸς Ἑβρ. ι΄ 1), καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ῥάβδῳ Ἀαρὼν τῇ βλαστησάσῃ (Ἀριθ. ιζ΄ 8) τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ προετυπώθη, ὅπερ ὡς ἐκείνη παρέσχε καρπόν, «καὶ ἐξήνεγκε βλαστόν, καὶ ἐξήνθησεν ἄνθη, καὶ ἐβλάστησε κάρυα», ἐβλάστησεν ἡμῖν καρπὸν ζωῆς αἰωνίου διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Μὴ ὁ Θεὸς οὐκ ἠδύνατο ποιῆσαι τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἄλλως καὶ προσέφευγεν εἰς τὴν ῥάβδον ὁτὲ μὲν τοῦ Μωϋσέως ὁτὲ δὲ τοῦ Ἀαρών; Τί ἀδύνατον παρὰ τῷ Θεῷ; Οὐδέν. Ὁ εἰπὼν γ ε ν η θ ή τ ω μόνον, καὶ τὸ σύμπαν ἔλαβεν ὕπαρξιν καὶ μορφήν, ἠδύνατο τῷ λόγῳ αὐτοῦ μόνῳ νὰ διασχίσῃ τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς καὶ εἰς ξηρὰν μεταποιήσῃ τὴν θάλασσαν, νὰ ῥήξῃ πέτραν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τὸν διψῶντα λαὸν αὐτοῦ ποτίσῃ, νὰ καταβάλῃ τὸ κέρας τοῦ Ἀμαλήκ. Δὲν εἶχεν ὅμως ἀνάγκην ἀποδείξεων τῆς πανσθενοῦς αὐτοῦ δυνάμεως, ἐπειδὴ τὴν δόξαν αὐτοῦ διηγοῦνται οἱ οὐρανοί, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἐξαγγέλλει τὸ στερέωμα· μόνον δὲ φιλανθρώπως ἐβούλετο ἵνα προγνωστοποιήσῃ ἡμῖν τὸ μέσον τῆς σωτηρίας ἡμῶν καὶ τὴν ἄφατον χάριν καὶ δύναμιν, ἣν ἐπεφύλαξε διὰ τὸ πάνσεπτον σημεῖον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἵνα μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, δι' οὗ ἡμῖν κόσμος ἐσταύρωται. (ἀκολουθεῖ)

Η ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΕΓΑΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ (α)

Τὸν Πρώϊον ἀποχωρήσαντα τῆς σχολῆς τῷ 1809 διεδέξατο ὁ πολὺς τότε ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τὰ φυσικομαθηματικὰ ἐπιστήμοσι Στέφανος ὁ Δούγκας, πρὸς ὃν παίζων ἔγραψεν ὁ τῶν νεωτέρων χρόνων διαπρεπέστερος τῶν λυρικῶν Ἀθανάσιος Χριστόπουλος τὸ ἀστεῖον ἐκεῖνο καὶ πλῆρες χάριτος ποιημάτιον, οὗ ἡ ἀρχή·

φίλε Στέφανε, νὰ ζήσῃς,
ποῦ διδάχνεις ὅτ' ἡ φύσις
δὲν τὸ θέλει τὸ κενό, κτλ.

μετ' ἐνιαυτὸν ὅμως κατέλειπεν οὗτος τὴν σχολαρχίαν μεταβὰς εἰς Βουκουρέστιον, ἔνθα οἱ λόγιοι τοῦ γένους ἐν τοῖς τότε χρόνοις συνανεστρέφοντο.

Μετὰ τὸν Δούγκαν τῆς σχολῆς προέστη Ἰωάννης ὁ Παλαμᾶς, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1808 παραμένων ἐνταῦθα ἐδέησε νὰ ἀναλάβῃ τῷ 1810 τὴν σχολαρχίαν, ἣν καὶ ἄχρι τοῦ 1812 διετήρησεν.

Ὁ Παλαμᾶς ἦν μὲν καλὸς γραμματικὸς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βαθὺς γνώστης τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ὅθεν ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἤρχισε νὰ χωλαίνῃ ἐπὶ τῆς σχολαρχίας αὐτοῦ, τὸ δὲ γόητρον τῆς σχολῆς νὰ καταπίπτῃ, καθόσον αὖθις ἐπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἐν ἔτει 1812 διαδεξαμένου αὐτὸν Νικολάου Λογάδου πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν ἀπερρόφα ἡ τῶν γραμματικῶν διδασκαλία, τὰ δὲ φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικὰ ἐν δευτέρᾳ ἦσαν μοίρᾳ ἕνεκεν ἐλλείψεως τοῦ ἀναδεξομένου τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν.

Ἡ ἐκκλησία μὴ ἀνεχομένη τὴν παραμείωσιν τοῦ ἀξιώματος τῆς πατριαρχικῆς ταύτης σχολῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ 1813 μετεκαλέσατο τὸν ἐν Σμύρνῃ τότε διδάσκοντα Κωνσταντῖνον Κούμαν, ὅπως ἐλθὼν ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν μαθηματικῶν.

Ὁ Κούμας ἦν γνωστὸς εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν δημόσιον ἀπὸ τοῦ 1803 διὰ τῆς μετὰ τοῦ Σπ. Ἀσάνη μεταφράσεως τῶν κωνικῶν τομῶν τοῦ ἀββᾶ δὲ Καίλλου, εὐδοκίμως δὲ ἀπὸ τοῦ 1809 μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Οἰκονόμου ἐδίδασκεν ἐν τῷ φιλολογικῷ τῆς Σμύρνης γυμνασίῳ, ὅπερ ὑπὸ τοιούτους μύστας τῶν γραμμάτων διατελοῦν οὐ μόνον ἐπεσκίασε τὴν ἐνταῦθα Μ. τοῦ Γ. σχολὴν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπρώτευσεν.

Εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς ἐκκλησίας ὑπακούσας ὁ Κούμας ἦλθεν ἐνταῦθα περὶ τὰ μέσα μαΐου τοῦ 1814 καὶ ἀνέλαβε σὺν τῇ σχολαρχίᾳ καὶ διδασκαλίᾳ τῶν φυσικομαθηματικῶν καὶ τὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, καθότι ὁ ταῦτα διδάσκων Νικόλαος Λογάδης καταγινόμενος εἰς σύνταξιν καὶ διόρθωσιν τῆς Κιβωτοῦ, ἣν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πρωΐου εἶχεν ἀναλάβει κατ' ἀπαίτησιν τῆς περιοδόξου ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμάδων, δὲν εἶχε τὸν ἀπαιτούμενον ὑλικὸν καιρὸν, ὅπως ἐξασκῇ καὶ καθηγητικὰ καθήκοντα ἐν τῇ σχολῇ.

Δυστυχῶς καὶ ὁ Κούμας δὲν παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν, ἐπειδὴ καὶ ἀρχομένου τοῦ αὐγούστου τοῦ 1815 ἀπελύθη οὗτος, τῆς δὲ σχολῆς ἐτάχθη ἰθύντωρ Σέργιος ὁ Μυστάκης, ὃς μετὰ διετίαν σχεδὸν παρῃτήθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βλαχίαν. Μετὰ τοῦτον μνημονεύονται δύο σχολάρχαι Παρθένιοι, ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ ὁ Γεώργιος ὁ Θεραπειανός· ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ γηραιὸς τοῦ γένους διδάσκαλος κ. Α. Χαρίλαος, «μέχρι τοῦ 1820 τίς τούτων πρῶτον καὶ ἐπὶ πόσον διετέλεσε σχολαρχῶν οὐκ ἔχω λέγειν» (ἴδε λόγ. Α. Χαριλάου ἐκφωνηθέντα τῇ 16 ἰουνίου τοῦ 1868 ἐν τῇ πατρ. Μ. τοῦ Γ. σχολῇ ἐν σελ. 24 τῆς ἐν ἔτει 1870 ἐκτυπωθείσης ἐκθέσεως). Ἐπίσης ἄδηλον ἂν καὶ ἐπὶ πόσον τῆς σχολῆς προέστησαν Κωνσταντῖνος Ψωμάκης, Παΐσιος Καραπατᾶς καὶ ἄλλοι ἀναφερόμενοι ἐκ παραδόσεως ὡς σχολαρχήσαντες τῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1817—1820.

Τῷ 1820 ἡ Μ. ἐκκλησία μετεκαλέσατο, ὡς ἱστορεῖ ὁ Χαρίλαος, Γεώργιον τὸν Σαράφην ἐκ Κυδωνιῶν, εἰς ὧν τὸ φροντιστήριον ἐσχολάρχη τότε· ἐλθὼν οὗτος ἐνταῦθα ἀπεποιήθη μὲν ἵνα δεχθῇ τὴν σχολαρχίαν, συνέστησε δὲ ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἱερομόναχον Σαμουὴλ τὸν Κύπριον «ἄνδρα τῇ τε ἔσω παιδείᾳ καὶ θύραθεν διαπρέποντα καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν πολιτείᾳ καὶ ἀρετῇ πολλῷ πολλῶν διαφέροντα καὶ φιλοπονώτατον». Οὗτος παρέμεινεν ἐν τῇ κατὰ Ξηρὰν Κρήνην σχολῇ μέχρι τοῦ 1825 μετ' ἄλλων δύο διδασκάλων τά τε γραμματικὰ καὶ τὰ ἐγκύκλια διδάσκων.

(α) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΕ΄).

Τῷ 1825 κριθείσης ἀναγκαίας τῆς εἰς Φανάριον αὖθις μεταφορᾶς τῆς σχολῆς, ὁ Σαμουὴλ ἐξηκολούθησεν ἰθύνων αὐτὴν καὶ διδάσκων ἐν αὐτῇ ἄχρι τοῦ 1830, ὅτε ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α΄ εἰς μητροπολίτην Προικοννήσου προήχθη.

Τότε ἐπὶ τὴν σχολαρχίαν μετεκλήθη αὖθις ὁ Νικόλαος Λογάδης, ὃν εἰκονίζων ἡμῖν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Χαρίλαος λέγει· «ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς καὶ ἄριστα περὶ τοὺς τεχνικοὺς λόγους ἐγγεγυμνασμένος καὶ περὶ τὴν πάτριον φωνὴν ἱκανώτατος, φιλοσοφίας τε καὶ μαθηματικῶν ἔμπειρος, βαθὺς τὴν Θεολογίαν καὶ οὐδενὸς τῶν καθ'ἑαυτὸν ὕστερος, μαθητὴς μὲν ἐν τοῖς Θεολογικοῖς Ἀθανασίου τοῦ Παρίου γενόμενος, ἐν δὲ τοῖς μαθηματικοῖς τοῦ γέροντος Τσελεμπῆ ἐν Χίῳ καὶ Δωροθέου τοῦ Πρωΐου ἐν φιλοσοφίᾳ». Οὗτος παρέμεινε σχολαρχῶν ἄχρι τοῦ 1835, ὅτε ἀρχομένου μηνὸς σεπτεμβρίου κακῇ μοίρᾳ νόσῳ βαρείᾳ καὶ ἀνηκέστῳ πληγεὶς προώρως τὸν βίον μετήλλαξε.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος πατριαρχοῦντος τοῦ κυροῦ Γρηγορίου τοῦ ς΄, συνδρομῇ καὶ σπουδῇ τοῦ ἀειμνήστου Μ. λογοθέτου Ν. Ἀριστάρχου ἡ σχολὴ αὖθις ἐκ Φαναρίου εἰς τὴν Ξηρὰν Κρήνην μετηνέχθη καὶ σχολάρχης αὐτῆς ἐτάχθη ὁ ἀπὸ Προικοννήσου Μεσημβρίας γενόμενος Σαμουὴλ, ὃς καὶ προέστη αὐτῆς ἄχρι τοῦ 1847, μεθ' ὃν ἐπί τινα χρόνον ἐγκαθίσταντο ἐπόπται τῆς σχολῆς οἱονεὶ τιτουλάριοι σχολάρχαι ἐκ τῶν ἀρχιερέων, οἵοι ἐγένοντο οἱ ἀείμνηστοι Μιτυλήνης Μελέτιος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Λήμνου Δανιήλ.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (*)

Τετάρτη 16. Μνήμη τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος καὶ πανευφήμου Εὐφημίας.

Ἐν σελ. 130—131 τοῦ Ζ΄ τεύχους τῆς μετὰ χεῖρας «Ἐκκλ. Ἀληθείας» τὰ τοῦ βίου τῆς μάρτυρος μετεγράψαμεν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ δι'αὐτῆς γενομένου θαύματος τῷ 451 κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι συγκροτηθεῖσαν δ΄ οἰκουμενικὴν σύνοδον, οὗτινος τὴν μνήμην ἡ ἐκκλησία πανηγυρίζει τῇ 11 ἰουλίου· σήμερον γεραίρει τὸν ἐν ἔτει 303 ἢ κατ' ἄλλους 307 μαρτυρικὸν αὐτῆς θάνατον·

ὑπὲρ Θεοῦ κτανθεῖσαν ἄρκτον ταῖς μέλαις
εὐφημίαις σε χρὴ στέφειν, Εὐφημία.

Πέμπτη 17. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Σοφίας καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων Πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης.

Αὗται ἐξ Ἰταλίας ὑπάρχουσαι ἤθλησαν τῷ 126 ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀδριανοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος δὲν ἦτο πολέμιος τοῦ χριστιανισμοῦ, διάταγμα μάλιστα αὐτοῦ πρὸς Μινούκιον Φουνδανὸν ἀνθύπατον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπερ ἀνετυπώσαμεν ἐν σελ. 163—164 τοῦ Θ΄ τεύχους μαρτύρεται αὐτὸν ἀνεξίθρησκον καὶ ἀνεχόμενον τοὺς χριστιανούς, οὐχ ἧττον ὅμως ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ὀλίγα οὗτοι ἔπαθον ἐκ τῆς προκαταλήψεως τῶν πολεμίων τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡγουμένων ὅτι διὰ τῶν κατ' αὐτῆς διωγμῶν εὐαρεστοῦσι τῷ αὐτοκράτορι, ὃν ἐγίνωσκον ἔνθερμον λατρευτὴν τῶν ἐθνικῶν θεῶν. Ἰδίᾳ σφοδρῶς ἐπετέθησαν οὗτοι κατὰ τῶν χριστιανῶν μετὰ τὴν ἐν ἔτει 124 περιήγησιν τοῦ Ἀδριανοῦ ἐν Ἑλλάδι, ὅτε καὶ πάντα τὰ ἑλληνικὰ ἐμυήθη μυστήρια. Ἐν τῇ σφοδρότητι τῆς τότε μανίας τῶν ἐθνικῶν συλληφθεῖσαι καὶ αἱ μάρτυρες αὗται ὑπὲρ Χριστοῦ ἤθλησαν.

Παρασκευὴ 18. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Εὐμενίου ἐπισκόπου Γορτύνης τοῦ θαυματουργοῦ.

Οὗτος ἐκ νεότητος ὁσίως καὶ θεαρέστως πολιτευόμενος τῆς πνευματικῆς προστασίας καὶ ποιμαντορίας τῆς ἐν Κρήτῃ πάλαι περιβλέπτου πόλεως Γορτύνης κατηξιώθη, ἣν καὶ θεοφίλως ἐποίμανεν. Ἀποδημήσας εἰς Αἴγυπτον ἐν Θηβαΐδι αὐτῆς τὸν βίον κατέλυσε καὶ ἐν Ῥάξῳ, ἔνθα καὶ τὸ σεπτὸν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου σῶμα ἀνεπαύετο, ταφῆς ἔλαχε. Τῆς Γορτύνης ἐρείπια σήμερον σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Ἅγιον Δέκα.

Σάββατον 19. Τῶν ἁγίων Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος.

Ἦχθησαν οὗτοι τῷ 278. ὁ μὲν Σαββάτιος ἐν ταῖς βασάνοις τὸ πνεῦμα παραδοὺς εἰς χεῖρας τοῦ πλάστου, ὁ δὲ Τρόφιμος καὶ ὁ Δορυμέδων ἐν τῇ Συνάδων ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθέντες·

πνέοντες ἦν, Τρόφιμε καὶ Δορυμέδον,
ἦν ἐκ ξίφους δέχεσθε καὶ βίου τέλος.
Σεσθεὶς σιδήροις Σαββάτιος ὀξέσιν
εἰς σαββατισμὸν θεῖον ὡς μάρτυς φθάνει.

Κυριακὴ 20. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Εὐσταθίου καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.

Οὗτος ἦν στρατηλάτης ἐπὶ τῆς βασιλείας Τραϊανοῦ, κρατήσαντος τὰ σκῆπτρα ἀπὸ τοῦ 98—117. Τῷ 6΄ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Τραϊανὸς εἶχεν ἐκδώσει νόμον κατὰ τῶν μυστικῶν ἑταιριῶν, ὃν οἱ ἔπαρχοι ἐφαρμόζοντες κατὰ τῶν χριστιανῶν δεινῶς αὐτοὺς ἐδίωκον. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος διέταξε τὴν δίωξιν τῶν χριστιανῶν ἐπὶ καταγγελίᾳ γράφων· «Trajanus Plinio. Actum, quen debusiti, mi Secumde, in excutiendis causis eorum, qui Christiani ad te delati fuerant, secutus es. Neque enim in universo aliquid, quod quasi certam formam habeat, constitui potest. Conquirendi non sunt, si deferantur et arguantur, puniendi sunt . . . Ita samen, ut qui negaverit se christianum esse, idque re ipsa manifestum tecerit, i. c. supplicando diis nostris, quamnis suspectus in praeteritum fuerit, veniam ex poenitentia impetret» (ἐπιστ. 98).

Τοῦ βασιλέως τούτου στρατηλάτης τυγχάνων ὁ Εὐστάθιος, ἐν τοῖς διώκταις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐτάσσετο, τὸ ἐθνικὸν φέρων ὄνομα Πλακίδας· ἐπιγνοὺς δ' ἐξ ὁράματος τὸν Κύριον, εἰπόντα αὐτῷ ὡς τῷ Σαύλῳ «Πλακίδα, τί μὲ διώκεις;» διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀνεγεννήθη ἐκ Πλακίδα μετονομασθεὶς Εὐστάθιος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐκ Τατιανῆς Θεοπίστη. Καταγγελθεὶς ἐπὶ τῇ εἰς Χριστὸν προσόδῳ αὐτοῦ συνελήφθη αὐτὸς, ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ οἱ υἱοὶ Ἀγάπιος καὶ Θεόπιστος καὶ πολλὰ ὑπὲρ Χριστοῦ παθόντες, μαρτυρικῶς τὸν ἐπὶ γῆς βίον ἐξεμέτρησαν.

Δευτέρα 21. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Κοδράτου καὶ τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ.

Ὁ Κοδράτος ἦν μαθητὴς τῶν ἀποστόλων καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν· κατὰ τὸν συναξαριστὴν ἤθλησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ (117—138), κατ'ἄλλους ἐπὶ τῆς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου βασιλεύσαντος τῷ 161.

Ὁ Ἰωνᾶς ἦν υἱὸς Ἀμαθὶ ἐκ πόλεως Γοθχοφὲρ ἢ Γὲθ-Ὀφὲρ (βασιλ. π. Χ.). Τοῦτον προσέταξεν ὁ Θεὸς ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Νινευὶ τὴν τῶν Ἀσσυρίων μητρόπολιν καὶ κηρύξῃ τὴν ἐντὸς ὀλίγου καταστροφὴν αὐτῆς διὰ τὰς τῶν πολιτῶν ἁμαρτίας· οὗτος ὅμως παρακούσας τοῦ θείου προστάγματος ἐπέβη πλοίου καὶ ἀπῄρχετο ἀλλοῦ. Ἡ αἰφνίδιος καὶ φοβερὰ τρικυμία ἡ καταλαβοῦσα τὸ πλοῖον ἐφ'οὗ ἐφέρετο, καὶ ἡ φανέρωσις τῆς παρακοῆς τοῦ Ἰωνᾶ, ἠνάγκασε τοὺς ναύτας ἵνα ῥίψωσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Κῆτος μέγα ἕτοιμον εὐθὺς κατὰ θείαν πρόνοιαν κατέπιεν

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ις΄).

αὐτόν. Τρία ἡμερονύκτια εὑρισκόμενος ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους προσηύχετο λέγων.

Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου καὶ εἰσήκουσέ μου ἐκ κοιλίας Ἅιδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου.

Ἀπέρριψάς με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης, καὶ ποταμοὶ ἐκύκλωσάν με.

Πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διῆλθον.

Κἀγὼ εἶπον. Ἀπῶσμαι ἐξ ὀφθαλμῶν σου· ἆρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι με πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου;

Περιεχύθη μοι ὕδωρ ἕως ψυχῆς μου, ἄβυσσος ἐκύκλωσέ με ἐσχάτη· ἔδυ ἡ κεφαλή μου εἰς σχισμὰς ὀρέων, κατέβην εἰς γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι

Καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου, πρός σε, Κύριε ὁ Θεός μου.

Ἐν τῷ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὴν ψυχήν μου, τοῦ Κυρίου ἐμνήσθην καὶ ἔλθοι πρός σε ἡ προσευχή μου πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου.

Φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ ἔλεον αὐτοῖς ἐγκατέλειπον.

Ἐγὼ δὲ μετὰ φωνῆς αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως θύσω σοι· ὅσα ηὐξάμην ἀποδώσω σοι εἰς σωτηρίαν μου τῷ Κυρίῳ.

Τὸ κῆτος ἐξέρασεν αὐτὸν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὅτε τὸ αὐτὸ πρόσταγμα ἐδόθη αὖθις αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν πορευθεὶς εἰς Νινευὶ ἐκήρυττε λέγων «ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται». Ἐκ τῶν λόγων συνῆλθον εἰς ἑαυτοὺς οἱ τῆς Νινευὶ κάτοικοι καὶ μετανοήσαντες, ἐξιλέωσαν τὸν Θεὸν δι' ἔργων μετανοίας καὶ ἀπέφυγον τὴν ὀργὴν αὐτοῦ.

Ἡ προφητεία τοῦ Ἰωνᾶ εἰς δ΄ διηρημένη κεφάλαια τάσσεται πέμπτη τῶν ιβ΄ ἐλασσόνων προφητῶν.

Ἡ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τριήμερος διαμονὴ αὐτοῦ εἰκόνιζε τὴν τριήμερον τοῦ σωτῆρος ταφὴν καὶ τὴν ζωηφόρον αὐτοῦ ἀνάστασιν· ὅθεν ὅτε τινὲς τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων εἶπον τῷ Κυρίῳ «διδάσκαλε θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν», ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς «εἶπεν αὐτοῖς· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰμὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ἄνδρες Νινευῖται ἀναζήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε» (Ματθ. ιβ΄ 31—41).

Τρίτη 22. Μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Φωκᾶ.

Οὗτος ἐπίσκοπος Σινώπης γενόμενος ἤθλησεν ὑπὲρ Χριστοῦ ἐπὶ Τραϊανοῦ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐπανειλημμένως ἐγράψαμεν καταδεικνύοντες τοῖς ἐν Κρήτῃ τὸ ἔκθεσμον τῆς ἀξιώσεώς τινων τοῦ μεταστῆσαι τὴν τῶν ἐπισκόπων ἐκλογὴν (ἣν θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες διεπιστεύσαντο τῷ ἐν ἁγίῳ πνεύματι εἰς σύνοδον συνερχομένῳ συλλόγῳ τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων) εἰς συμβούλια λαϊκῶν, ἐν οἷς κομματικαὶ διαπάλαι καὶ συμφέροντα πολλάκις ἀντιφερόμενα διαμάχονται.

Διηρευνήσαμεν τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ἔποψιν, παρεξετάσαντες τὰς ἐκ Κρήτης ἀκουσθείσας ἀξιώσεις πρὸς τὴν μόνην ἀσφαλῆ λυδίαν λίθον, τοὺς ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας κανόνας, «οἳ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κατακοσμοῦντες πρὸς θείαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν», κατεδείξαμεν δὲ τὰς ἀξιώσεις ταύτας ἀντικειμένας πρός τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων, διακελευόντων «πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρ' ἀρχόντων ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἄκυρον μένειν», καὶ «δεῖ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι».

Ἐξητάσαμεν εἶτα αὐτὸ καὶ ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν τῆς ἐγκοσμίου τάξεως, καὶ κατεδείξαμεν τοὺς κινδύνους, οὓς ἐγκυμονεῖ πᾶσα ἀπομάκρυνσις ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν θεηγόρων πατέρων πανσόφως θεσμοθετηθέντων καὶ ἐν μὴ ἔτι λήψει ἐν ὄψει τοῦ κρίματος, ὅπερ συνεπάγεται ἡ εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀντιστράτευσις.

Τοῦτο ἐννοοῦσι καὶ οἱ εὐσεβεῖς Κρῆτες, ὧν τὸ φρόνημα ἡ ἐν Χανίοις «Ἀλήθεια» διερμηνεύουσα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 22 φύλλῳ σύτῆς ἔγραφε· «δὲν κρύπτομεν τὸ ἄλγος, ὅπερ ὡς χριστιανοὶ αἰσθανόμεθα ἐπὶ τῇ διατρανωθείσῃ ἀνευλαβείᾳ πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, εἰς τὸ κῦρος τῶν ἀποφάσεων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας, πρὸς ἣν ὤφειλον πλειότερον σεβασμὸν καὶ εὐπείθειαν οἱ τὴν ἐκλογὴν τῶν εἰρημένων ἐπισκόπων ὡς πρόφασιν κομματικῶν ἐρίδων καὶ κορεσμὸν ἀτομικῶν παθῶν ἀκαταλλήλως μεταχειρισθέντες». Ὄντως δὲ ἀλγεινόν ἐστι τὸ βλέπειν εὐσεβεῖς χριστιανοὺς πατροπαράδοτον ἔχοντας τὴν εὐσέβειαν, ἐπὶ τοσοῦτον φερομένους ἐπιλησμοσύνης, ὥστε ζητῆσαι τὴν ἐκκλησίαν γενέσθαι θεράπαιναν κομματικῶν ἐρίδων καὶ ἀτομικῶν παθῶν.

Τὴν καταδίκην ταύτην τῶν ἀντικανονικῶν τούτων ἀξιώσεων ἀνεμένομεν παρὰ τῆς πεφωτισμένης ἐν Κρήτῃ δημοσιογραφίας, καθόσον ἄλλως τε τὸ ἀλλότριον καὶ ἀσυμβίβαστον τῆς συσχετίσεως καὶ ἐξομοιώσεως τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπου, πνευματικὰ διαπιστευομένου συμφέροντα καὶ πρόνοιαν ψυχῶν ἀναλαμβάνοντος, πρὸς τὰς ἐκλογὰς κοσμικῶν ἀρχόντων, ἀναδεχομένων διακυβέρνησιν σωμάτων καὶ προστασίαν γεηρῶν συμφερόντων, οὕτω καταθύμιον, ὥστε πᾶς ὁ ἀπαθῶς σκεπτόμενος καὶ λελογισμένως ἀναμετρῶν τὰ πράγματα ἀνομολογεῖ καὶ κηρύττει· ἀφ' οὗ δὲ ἄτοπον καὶ ἀλυσιτελὲς κέκριται τὸ κινεῖν κακὰ καλῶς κείμενα, ὅλως ἀσύνετον λογίζεται τὸ ζητεῖν μετακινῆσαι καλὰ ὀρθῶς καὶ πανσόφως καθορισθέντα καὶ καλῶς κείμενα.

Ἡ λογικὴ αὕτη τῶν πραγμάτων ἐκτίμησις ἀνεξαρτήτως, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, γιγνομένη τῶν κανονικῶν λόγων, ἐξ ὧν πρωτίστως ἡ ἐκκλησία ἀφορμηθεῖσα ἐπέμεινεν εἰς τὴν κανονικὴν τοῦ ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπικοῦ ζητήματος διευθέτησιν, πείθει ἕκαστον, ἀσχέτως καὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ δοξασιῶν, περὶ τῆς προνοητικῆς τῶν ἱερῶν κανόνων προδιατάξεως, προφυλαξάντων τοὺς ἀπερισκέπτους πρὸς καινοτομίας φερομένους τῆς συγχύσεως καὶ τοῦ χάους, τῆς ἀκαταστασίας καὶ διαπάλης, καὶ συνελόντι εἰπεῖν τῶν δεινῶν, ἅπερ ἡ ἔκκαυσις τῶν κομματικῶν ἐρίδων καὶ τῶν ἀτομικῶν παθῶν ἡ ἔξαψις ἀπεργάζεται.

Τὰ δεινὰ ταῦτα καταδεικνύοντες ἡμῖν οἱ θεηγόροι πατέρες παραινετικῶς ὑπεμνήσαντο λέγοντες «γνώσεσθε ὅτι τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐμμένοντες σωθήσεσθε καὶ εἰρήνην ἕξετε, ἀπειθοῦντες δὲ τούτοις κολασθήσεσθε καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων ἀΐδιον ἕξετε». Πᾶς τις δ' εὐκό-

λως ἐννοεῖ ἡλίκου πολέμου ἀφορμὴ γένοιτο ἂν καὶ ἡλίκης διαστάσεως χριστιανῶν πρὸς χριστιανούς, τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπων, ἂν μετετοπίζετο τοῦτο ἐκ τῆς κανονικῆς αὐτοῦ σφαίρας καὶ μετέπιπτεν εἰς τὴν κονίστραν τῆς ἐκλογικῆς τοῦ λαοῦ διαπάλης.

Ἐὰν οἱ τυχὸν ἔτι ἀντιδοξοῦντες ταῦτα ἀναμετρήσωσι, μακρὰν τοῦ νὰ ἀσχαλλωσιν ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἀπόκρουσιν τῶν αἰτήσεων αὐτῶν, τοὐναντίον εὐγνωμόνως διατεθήσονται πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῇ ἀντικρούσει τῶν ἀντικανονικῶν αὐτῶν ἀξιώσεων καὶ τῇ διαφυλάξει αὐτῶν ἐκ τῶν ἀνιαροτήτων, ἃς πᾶσα κομματικὴ ἔξαψις ἐπάγεται.

Ἐὰν πρὸς τούτοις ὡς χριστιανοὶ ἀναλογισθῶσιν ὅτι διὰ τῆς ἐρρωμένης ταύτης ἐν τῷ καθήκοντι ἐμμονῆς τῆς ἐκκλησίας προφυλάσσονται τῆς εἰς ἱεροὺς κανόνας ἐξαμαρτήσεως καὶ τοῦ κατακρίματος καὶ τῆς κολάσεως, ἣν ἡ εἰς κανόνας ἐξαμάρτησις ἀπεργάζεται, χάριτας ὁμολογήσουσι τῇ μητρὶ ἐκκλησίᾳ προφυλαξάσῃ αὐτοὺς τῆς τοιαύτης παραπτώσεως.

Τούτου ἕνεκεν καὶ ἂν αἰτήματα ἕτερα προβάλλοντες τυχὸν μὴ εἰσακουσθῶσι, δέον ἵνα μὴ ξενισθῶσιν ἐπὶ τούτῳ, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἂν μὲν κανονικὰ αἰτῶσι φιλήκοα εὑρήσουσι τὰ ὦτα τῆς μητρὸς ἐκκλησίας καὶ πρόθυμα τὰ μητρικὰ αὐτῆς σπλάγχνα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν, ἂν δὲ ὡς ἐν τῷ πρὶν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀντικείμενα προβάλωσιν, ἐξ ἀνάγκης ἡ ἐκκλησία ἐπιλέξει καὶ αὖθις αὐτοῖς τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο «οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε» καὶ ἀποκρούσει τὰ αἰτήματα αὐτῶν, καθότι τῆς τακτικῆς καὶ κανονικῆς πορείας ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε δύναται νὰ παρεκκλίνῃ. Ταχθεῖσα αὕτη φύλαξ καὶ φρουρὸς τῶν ἱερῶν κανόνων καθῆκον ἔχει νὰ περιφρουρήσῃ αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν ἀραρότως ἐμμείνῃ. Τὴν τοιαύτην δὲ νομοταγῆ αὐτῆς ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος προσήλωσιν ὀφείλουσι καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς μιμούμενα νὰ ἀκολουθῶσιν, ἐπιλέγοντα μετὰ τοῦ σοφοῦ τῆς ἀρχαιότητος ἱστορικοῦ «ὁ νόμος μοι πάντα ἐστὶ καὶ ἄλλο οὐδέν», περιορισθῶσι δὲ ἐν τῷ κύκλῳ τῷ διαγραφομένῳ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων, οἱ, ὡς ἔφθημεν μεταγράψαντες, «καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες πρὸς θείαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν».

Ταῦτα εἰ καὶ δι' ἐπιστολῶν ἐπανειλημμένως συνεστήσατο ἡ ἐκκλησία τοῖς ἐν Κρήτῃ, οὐχ ἧττον καὶ αὖθις ὑπομνῆσαι προαγόμεθα, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, ἵνα μή τις παραλογίζηται αὐτοὺς ἐν πιθανολογίᾳ, ἀλλ' ὡς παρέλαβον περιπατοῦσιν, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν τῇ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀφοσιώσει καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθησαν, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Τοσούτῳ μᾶλλον προαγόμεθα πρᾶξαι τοῦτο καθόσον βλέπομεν τὴν ἐν Χανίοις «Ἀλήθειαν» ὑποστηρίζουσαν τὴν ἰδέαν μεταθέσεως τῶν ἐπισκόπων χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ ἂν καὶ κατὰ πόσον οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐπιτρέπουσι τοῦτο.

Τὸ μέτρον τῆς διὰ μεταθέσεως οἰκονομίας ἐπιτρέπεται ἐν τοῖς διοικητικοῖς τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὑπὸ ὅρους τινάς, οὓς σαφῶς ἐπίσης οἱ ἱεροὶ κανόνες καθορίζουσιν, ὅθεν καὶ πρὸ τῆς οἰκονομίας ταύτης τιθεμένη ἡ ἐκκλησία καθῆκον ἔχει ἵνα τοὺς ἱεροὺς συμβουλευθῇ κανόνας καὶ κατὰ τούτους ἐνεργήσῃ, ἐπειδὴ πᾶσα ἄλλη ἐνέργεια ἄγει εἰς τὴν τῶν κανόνων ἀθέτησιν ἣν μεθ' ἡμῶν πᾶς εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος, οἷα ἐστὶν ἡ τῆς ἐν Χανίοις «Ἀληθείας» σύνταξις, ἀποκρούει.

Ἀνωτέρω ὑπεδείξαμεν ὅτι ἀσυμβίβαστός ἐσιν ὁ συσχετισμὸς καὶ ἡ ἐξομοίωσις τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπου πρὸς τὰς ἐκκλογὰς κοσμικῶν ἀρχόντων, τὴν ἀρχὴν δὲ ταύτην, ἣν διὰ μακρῶν πρὸς τοὺς Κρήτας ἀνέπτυξεν ἡ ἐκκλησία, ὑποστηρίζει καὶ ἡ ἐν Χανίοις «Ἀλήθεια» τοὺς ἀνευλαβῶς πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὸ κῦρος τῶν ἀποφάσεων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας διατεθέντας κακίζουσα καὶ ἐπιμεμφομένη, ὤφειλε λοιπὸν νὰ μὴ ἀποστῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἀφοῦ καὶ ἡ μετάθεσις ἂν καὶ δὲν φέρῃ τοὺς γενικοὺς τύπους τῆς ἐκλογῆς καὶ προαγωγῆς εἰς τὸ ὕπατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, φέρει οὐχ ἧττον τὸ οὐσιαστικὸν ὑποκείμενον τῆς διαπιστεύσεως ψυχῶν ἐν χερσὶν ἱεράρχου τινός, οὗ τὸ κατάλληλον ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ ὁ ἐν συνόδῳ ἠθροισμένος σύλλογος τῶν ἱεραρχῶν δύναται νὰ διακρίνῃ καὶ ἡ ἰδία τοῦ μετατεθησομένου συνείδησις νὰ ὑπαγορεύσῃ.

Ἐὰν ἱεράρχης τις κρίνων ἑαυτὸν ἀκατάλληλον πρὸς διοίκησιν ἐπαρχίας τινὸς ἐβιάζετο παρὰ γνώμην αὐτοῦ νὰ δεχθῇ μετάθεσιν, ἢ θὰ ἐξηναγκάζετο νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν φωνὴν τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως ἢ θὰ ἐβιάζετο εἰς παραίτησιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἀρχικὸς λόγος τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ θὰ ἐξουδετεροῦτο, ὁ κανονικῶς ἀναδειχθεὶς εἰς πνευματικὴν προστασίαν ἐκκλησίας τινὸς θὰ ἐξεβιάζετο εἰς ἑκούσιον ἀργίαν καὶ ἡ τοῦ ἐπισκόπου ἐκλογὴ θὰ ἐπηρεάζετο ἐκ τῶν λαϊκῶν ἀναμίξεων.

Ταῦτα ἀποκρούουσα ἡ ἐκκλησία παραινεῖ καὶ συμβουλεύει τοῖς ἐν Κρήτῃ ἵνα ἀποστῶσιν ἀντικανονικῶν ἀξιώσεων ἐκ γενηρᾶς φιλοτιμίας ὑπαγορευομένων.

Τὸ ὑπὲρ τῆς σπουδαζούσης νεότητος ἐνδιαφέρον αὐτῆς ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία μὴ περιορίζουσα ὑπὲρ τῶν ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς ἐποπτείαν διατελούντων, ἀλλ' ἐφ' ἁπάντων τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπεκτείνουσα καὶ ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ὑπὲρ ἁπάντων ἐνδιαφερομένη, διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς ἀπολυθείσης ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 4146 πρὸς τοὺς ἁγ. ἀρχιερεῖς ὑπεμνήσατο αὐτοῖς ὁποῖον τὸ πρώτιστον καὶ σπουδαιότερον μέλημα τῶν πνευματικῶν κατ' ἐπαρχίας ποιμένων καὶ συνεστήσατο αὐτοῖς ἐφορᾶν καὶ ἐποπτεύειν τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, ἵνα ὀρθὴ καὶ ὑγιαίνουσα παίδευσις παρέχηται τοῖς σπουδάζουσιν. Ἡ ἐπὶ τούτῳ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἔχει ὧδε·

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ...καὶ ἐντιμότατοι δημογέροντες καὶ ἔφοροι τῶν σχολῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἡ ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς καὶ ὑγιαινούσης παιδεύσεως τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας ἐνδελεχὴς μέριμνα ὑπάρχει ἀναντιρρήτως τὸ πρώτιστον καὶ σπουδαιότερον μέλημα πρώτιστα καὶ μάλιστα τῶν πνευματικῶν κατ'ἐπαρχίας ποιμένων, εἶτα δὲ καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἐμπιστευομένων τὴν διοίκησιν τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτηρίων ἐφοριῶν, ὁμολογουμένου ὄντος ὅτι διὰ τῆς ἀγρύπνου καὶ ἐπιμεμελημένης ἐπιστασίας αὐτῶν, ποδηγετουμένων καὶ παρὰ τῆς ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τῆς διαπλάσεως τῆς μαθητιώσης νεότητος, δαψιλεῖς δὲ καὶ ἀγλαοὶ παράγονται εἰς τὴν κοινωνίαν οἱ καρποὶ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων αὐτῶν. Τοιαῦτα προοιμιαζόμενοι νῦν, ὅτε προσεγγίζει σὺν Θεῷ ἡ ἔναρξις τῶν μαθημάτων ἐν πᾶσι τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, εὔκαιρον ἡγησάμεθα καὶ δὴ καὶ καθῆκον προνοίας ἐκκλησιαστικῆς προτρέψαι καὶ εἰσηγήσασθαι τῇ τε ἀρχιερωσύνῃ αὐτῆς καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐντιμότητι ὅπως τὴν προσήκουσαν καταβάλλητε ἐπιμέλειαν ἐπὶ τῶν σχολείων τῶν διαφόρων κοινοτήτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς παιδεύσεως καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς διαπλάσεως τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας, προσέχοντες ἐν ταυτῷ ὅπως εἰσάγωνται εἰς τὰ σχολεῖα βιβλία συντεταγμένα ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, ἁρμοδίως ἐγκεκριμένα, καὶ μηδαμῶς ἀπάδοντα εἰς τὴν θρησκείαν, εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ εἰς τὰ πρὸς τὴν σεβαστὴν ἡμῶν κυβέρνησιν καθήκοντα· αἱ δὲ κατὰ τόπους ἐφορίαι τῶν σχολῶν ἐνεργοῦσαι ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ τὴν ἄγρυπνον ἐποπτείαν τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχιερέως, ὀφείλουσι προσέχειν καὶ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων καὶ μάλιστα τῶν ἱερῶν, ἅπερ καίτοι ἔδει ἵνα πρωτεύωσι τῶν λοιπῶν καὶ θεωρῶνται τὰ σπουδαιότατα, ὡς διαμορφοῦντα θρησκευτικῶς τὴν ψυχὴν τῶν παίδων, ἐνιαχοῦ παραμελοῦνται, ὡς μετὰ λύπης ἐγνώσθη τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ διδάσκονται ἀκαταλλήλως ὑπὸ προσώπων μηδεμίαν ἐχόντων θεολογικὴν στοιχείωσιν καὶ θρησκευτικὴν μόρφωσιν. Σὺν τούτοις δὲ ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν λοιπῶν διδασκάλων, οἵτινες δέον ἵνα παρέχωσιν ἅπαντα τὰ ἐχέγγυα τῆς εὐσεβοῦς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς δεδοκιμασμένης ἱκανότητος καὶ εὐσυνειδησίας περὶ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἑαυτῶν ἐπαγγέλματος, ὅπως καὶ τοὺς προσδοκωμένους καρποὺς παραγάγωσι διὰ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας τῆς τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι αὐτῶν ἐμπιστευομένης ὀρθοδόξου νεότητος. Ταῦτα ἐκ προνοίας ἀξιοχρέου εἰσηγούμεθα ὑμῖν πρὸς τὴν ἀκριβῆ καὶ εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ σπουδαιοτάτου τούτου καθήκοντος ὑμῶν, ἀνθ'ἧς ἕξετε ὡς ἀμοιβὴν πρὸς τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐαρέσκειαν. Ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσι καθιστῶμεν τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτῆς καὶ τὰς κατὰ τόπους ἐφορίας ὑπευθύνους ἀπέναντι τῆς τε πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν. — ϛωπα', αὐγούστου ι'.

† ὁ Κ]ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χρ. ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Χίου Ἀμβρόσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Κορυτσᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης
† ὁ Μογλενῶν Γερμανὸς ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.
† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης

Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Νικομηδείας·

Προθύμως ἐπεσκέψατο ἡμᾶς καὶ αὖθις ἐσχάτως ὁ σεβασμιώτατος ἡμῶν μητροπολίτης, καίπερ ἀδιαθετῶν καὶ εἰς πένθος εὑρισκόμενος ἕνεκα τοῦ θανάτου τῆς σεβασμίας αὐτοῦ μητρὸς κηδευθείσης, ὡς γνωστόν, τῇ 27 τοῦ ἤδη λήξαντος ἐν Φαναρίῳ. Ἐπρόκειτο περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Ταῦτα εἶχον διευθετηθῆ ἤδη κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τῆς Α. σεβασμιότητος περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος ἰουλίου, ἀλλ'οὐκ οἴδαμεν πῶς μετὰ ταῦτα περιελθόντα εἰς ἀνώμαλον κατάστασιν ἐδέησε νὰ διευθετηθῶσι καὶ αὖθις, ὅπερ καὶ ἐγένετο μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως πάντων.

Τὸν εὐγενέστατον κύριον Γεώργιον Ζαρίφην, τὸ πολυμνηστον τοῦτο ὄνομα καὶ παμφιλτατον πρόσωπον τῆς καθ'ἡμᾶς γενεᾶς, ἀναγράφομεν ἤδη καὶ ἡμεῖς μετὰ μυρίων ἄλλων πόλεων, κωμοπόλεων, χωρίων καὶ κοινοτήτων ἐν τοῖς πρώτοις καὶ μεγάλοις εὐεργέταις τῆς ἡμετέρας πόλεως. Πάντες μετὰ βαθείας καὶ ἀπεριορίστου εὐγνωμοσύνης μνημονεύουσι καὶ εὐλογοῦσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν Νικομηδείᾳ. Εἰς τὴν ἐκ βάθρων ἀνίδρυσιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου τῆς νέας ἑλληνικῆς καὶ δημοτικῆς ἡμῶν σχολῆς ὁ μεγαλόφρων καὶ μεγαλόδωρος ἀνὴρ προσήνεγκε διὰ τοῦ καλοῦ ἡμῶν ποιμένος λίρας τουρκίας ἑξακοσίας (ἀρ. 600). Τοὺς εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαίους λίθους προσήνεγκεν ἕτερος ἐπὶ φιλογενείᾳ διαπρέπων ὁμογενὴς, ὁ εὐγενέστατος ἀρχιτέκτων κύριος Βασίλειος Ἰωαννίδης ἐφένδης. Ἕτεραι δὲ προσφοραὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν αὐτῆς ἐγένοντο ἐσχάτως ὑπό τε τοῦ σεβασμ. ἡμῶν ἱεράρχου καὶ παρ' ἄλλων ἐντί-

μων προσώπων ἐν Νικομηδείᾳ. Ἴσως κατόπιν ἀποσταλήσεται ὑμῖν καταλογος καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν προσενεγκόντων, καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς προσφορᾶς ἑκάστου, πρὸς ἔπαινον τῆς φιλοτιμίας καὶ τοῦ ὑπὲρ τῶν γραμμάτων ζήλου τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι αἱ στῆλαι τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» θέλουσι φιλοξενήσει καὶ τοῦτον εὐχαρίστως.

Τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ αὐτῆς ἑορτῇ ἡ Α.Θ.Π. ἐδέξατο τὰς συγχαριτηρίους ἐπισκέψεις τῶν σεβ. ἀγ. συνοδικῶν, τῶν κληρικῶν καὶ ὑπαλλήλων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, τῶν ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων καὶ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν καθηγητῶν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων, τῶν λογάδων τοῦ γένους καὶ πολλῶν ἐγκρίτων προσελθόντων εἰς τὰ πατριαρχεῖα καὶ ἀσπασαμένων τὴν δεξιὰν αὐτῆς.

Ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ ἐκ προσώπου τῆς Υ. Πύλης παραστὰς συνεχάρη αὐτῇ ὁ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης ἀρχιγραμματεὺς Χὰτ-Ἐμῆ ἐφένδης, ἐκ μέρους δὲ τοῦ μακ. πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων ὁ πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Σεβαστείας, ὡς καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν πρεσβειῶν Ῥωσσίας, Αὐστρουγγαρίας, Ἑλλάδος, Σερβίας, Περσίας καὶ τοῦ διπλωματικοῦ πρακτορείου τῆς Βουλγαρίας. Ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ῥωμουνίας ἀδιαθετῶν τηλεγραφικῶς συνεχάρη τῇ Α. Θ. Π.

Ἐπίσης παρεγένοντο καὶ οἱ μαθηταὶ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς, οἵτινες ἀσπασάμενοι τὴν δεξιὰν τῆς Α. Θ. Π. προσεφώνησαν αὐτῇ ἐπιδόντες τὸ παρὰ πόδας ὡραῖον πρωτόλειον τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν σπουδῶν·

χαῖρε, περίκλυτε μηλοβοτῆρ, ἔρκος Μουσάων,
χάρμ' ὀλέσσιν ἐὼν σοῖσιν τ' εὔχος!
Φαίδιμον ἦμαρ ἑορτῆς σεῖο θεόρτου ἀνέρος
Πιερίδες Μοῦσαι ἔξοχα δὴ πάντων
γηθοσύνως πᾶσαι τίουσαι πατρὶ ἄληκτον
γαίης κηδομένῳ νῶν θρόνον εὔχονται
στηρίζειν θεότευκτον πόλλ' ἔτεά τε δόμεναι
Ἰωακείμ τριτάτῳ λαοβοτῆρι ἀγνῷ.
Ὅς γὰρ τῇσι καλὸν σοφίης μέγαρόν τ' ἀγλαὸν
στήσατο ἐν κλεινῇ Βύζαντος πόλῃ.

Ἡ ἐφορία τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων προνοοῦσα περὶ τῆς ἀνέτου καὶ ἀγαθῆς περιποιήσεως τῶν ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν προσφευγόντων ἐνδεῶν ἀσθενῶν ἐφρόντισε νὰ ἐπενέγκῃ ἀναγκαίας ἐπιδιορθώσεις εἰς τὰς ὑπαρχούσας αἰθούσας καὶ ἐπιπροσθῇ δύο νέας τοιαύτας πρὸς ἀραίωσιν τῶν κλινῶν τῶν ἀσθενῶν· ἐπειδὴ δὲ τὸ ταμεῖον τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποβαστάσῃ τὴν δαπάνην τῆς ἐπιδιορθώσεως καὶ οἰκοδομῆς ταύτης, ἀξιαγάστῳ προθυμίᾳ τῶν ἐριτίμων κκ. ἐφόρων αὐτῶν, ἐξ ἰδίων συνδραμόντων, προσετέθησαν δύο αἴθουσαι εἰς τὰς ὑπαρχούσας, ἀνεκαινίσθη τὸ τμῆμα τῶν γυναικῶν καὶ ἐν γένει ἐπεσκευάσθη καὶ ἐβελτιώθη ἡ ὅλη οἰκοδομή. Ταύτην ἀποπερατωθεῖσαν ἡγίασε προχθὲς ἡ Α. Θ. Π. μεταβᾶσα ἐκεῖσε καὶ τελέσασα ἁγιασμόν. Ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ παρῆσαν ἐν σώματι ἡ ἐφορία τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, οἱ τοὺς ἐν αὐτοῖς ἀσθενεῖς ἐπισκεπτόμενοι ἰατροί, καὶ ἅπαντες οἱ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν τεταγμένοι.

Ὁ πρό τινος ἐν Παρισίοις ἐγκατασταθεὶς ἐρίτιμος κ. Γ. Κορωνιὸς πρὸς ταῖς χιλίαις λίραις, ἃς προεχορήγησεν ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐνταῦθα φρενοκομείου προσφέρει καὶ ἑτέρας τρεῖς χιλιάδας εἰς ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἀσύλου. Ἀπεναντι ἀριθμῶν πᾶς ἔπαινος ἐνδεέστερος.

Ὁ παν. ἅγ. Καστορίας κ. Κωνστάντιος μαθὼν τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας γενομένην ἀπόφασιν περὶ εὑρύνσεως τοῦ κύκλου τῶν μαθημάτων τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς προσήνεγκε μὲν ἀξιεπαίνως μετζήτια εἴκοσι πέντε ἐφάπαξ διὰ τὴν οἰκοδομὴν, προσέθετο δὲ ἀνὰ εἴκοσι πέντε μετζήτια εἰς τὸ ὑπὲρ τῆς σχολῆς ταύτης ἐτήσιον αὐτοῦ. Πεποίθαμεν ὅτι καὶ ἄλλοθεν οὕτως ἀξιόζηλοι συνδρομαὶ γενήσονται πρὸς τὸ λίαν βεβαρημένον ταμεῖον τῆς σχολῆς ταύτης.

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος διατρίβει ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ὁ ἐκ τῶν ζαπλούτων καὶ εὐεργετικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας ὁμογενῶν κ. Α. Συγγρὸς, εἰς οὗ τὴν γενναιοδωρίαν ὀφείλεται καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ Πέραν ἐργαστηρίου τῆς Φιλοπτώχου ἀδελφότητος. Ἡ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν παρουσία αὐτοῦ, καθ' ἃ θετικῶς πληροφορούμεθα, σημανθήσεται αὖθις διὰ πράξεως ἀνταξίου τῶν γενναιοφρόνων καὶ φιλογενῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων.

Ἐπίσης ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ἐπανελθὼν διαμένει ἐνταῦθα καὶ ὁ ἐρίτιμος κ. Ὀδυσσεὺς Νεγροπόντης εἷς τῶν πρωτευόντων ἐν πάσῃ ἀγαθοεργῷ πράξει.

Ἀμφότεροι προσῆλθον τὸ παρελθὸν σάββατον πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Π.

Τοῦ κ. Ι. Ἀριστοκλέους ἐπιμείναντος εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ παραίτησιν ἐκ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐγκρίσει τῶν δύο σωμάτων τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου ἐξελέγη ἀντ' αὐτοῦ μέλος τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου ἀξιότιμος κ. Χ. Γεώργιος Κωνσταντινίδης.

Ἀποφάσει τῶν δύο ἐπίσης σωμάτων ἐνεκρίθη ὁ διορισμὸς ἐπόπτου τῶν σχολῶν τῆς πρωτευούσης μισθοδοτηθη-

σομένου ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου ἐκ τοῦ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ κονδυλίου τῶν ἐκτάκτων ἐκκλησιαστικῶν δαπανῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ κατ' ἐρωταποκρισιν πρὸς χρῆσιν τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου ἀδείᾳ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου καὶ ἐγκρίσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῶν πατριαρχείων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1881. Τύποις "Ἀνατολικοῦ Ἀστρέρος,,.

Πρὸς σύστασιν τοῦ ἀναγγελλομένου ἔργου ἀρκεῖ, πεποίθαμεν, ἡ μεταγραφὴ τῆς περὶ αὐτῆς κρίσεως τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς, ἐχούσης ὧδε·

Ἡ κεντρικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ πρακτικὴν ἀριθμητικὴν τὴν πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Κωνσταντινίδου ἐκπονηθεῖσαν, καὶ παραπέμψασα αὐτὴν τῷ εἰδικῷ τῶν μαθηματικῶν καθηγητῇ κ. Α. Σπαθάρῃ γνωμοδοτήσαντι ὅτι «εὗρεν αὐτὴν κατά τε τὴν ἐκλογὴν καὶ διάταξιν τῆς ὕλης, ὡς καὶ κατὰ τὴν διὰ καταλλήλων παραδειγμάτων καὶ προβλημάτων διασαφήνισιν αὐτῆς προσφυῶς τῷ σκοπῷ συντεταγμένην», ἐπιτρέπει τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς καὶ συνίστησιν αὐτὴν τοῖς διδασκάλοις τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 25 ἰουνίου 1881.

† Ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος **ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ**
† Ὁ ἀρχιμ. **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ**
† Ὁ ἀρχιμ. **ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ**
† Ὁ Μ. ἀρχιμανδρίτης **ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ**
† Ὁ Μ. ἀρχιδιάκονος **ΙΩΑΚΕΙΜ**
(Τ. Σ.)

τὸ δὲ κῦρος τοῦτο τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Σπαθάρη παρέχει τῇ προκειμένῃ διδακτικῇ βίβλῳ τὴν τελειοτέραν ὑπὲρ αὐτῆς πρὸς τὸ δημόσιον σύστασιν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἀριθ. πρωτ. 787

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ . . . χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Περὶ τῆς τακτικῆς καὶ ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῶν πρὸς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν ἐτησίων πολλάκις ἔγραψεν ἡ ἐκκλησία πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς ἀρχιερωσύνην· ὅμως οὐ κατεδείχθη παρ' ἐλπίδα πᾶσα ἡ ἀπαιτουμένη προθυμία, ἐπομένως τὸ ἱεροσπουδαστήριον τοῦτο πλείστας ὅσας ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον δυσχερείας εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ ἐν τῇ παρούσῃ μάλιστα ἐποχῇ, ἐν ᾗ πάντα τὰ χρειώδη ὑπερτετιμημένα ὄντα ἀγοράζονται εἰς στερεὸν νόμισμα. Ὅθεν ἔγνωμεν συνοδικῶς ἔκκλησιν ποιήσασθαι καὶ αὖθις εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀδελφῶν τῶν καθυστερούντων τὰς συνδρομὰς αὐτῶν καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν αὐτῶν ἱερέων εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο. Κατὰ συνέπειαν προτρεπόμεθα καὶ τὴν αὐτῆς ἀρχιερωσύνην ὅπως σύντονον λαβοῦσα πρόνοιαν ἀποστείλῃ ὅσον οὔπω τὰ ὀφειλόμενα τῆς μὲν ἀτομικῆς αὐτῆς συνδρομῆς τοῦ παρελθόντος καὶ τρέχοντος ἔτους γρ. ..., τῆς δὲ τῶν ἱερέων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς γρ. ..., ἐνδεικνυμένη ἐκ τῶν ἔργων τὸ ἠθικὸν ἐνδιαφέρον αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀναγκῶν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεροσπουδαστηρίου. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς. — ᾳ ω π α', φεβρουαρίου θ'.

† ὁ ΚΩΝ]ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Μηθύμνης Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Κορυτσᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

Ἀριθ. πρωτ. 2483

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ . . , χάρις εἴη τῆς αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἕνεκα τῶν πολλῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου ἀναγκῶν καὶ τῆς ἐλλείψεως ἑτέρων πόρων ἐπαρκῶν πρὸς ἰσοστάθμισιν αὐτῶν ἔκρινε καλὸν ἡ ἐκκλησία ἵνα ὁρίσῃ καὶ ἐπιβάλῃ πρό τινων ἐτῶν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν ἁγίοις ἀρχιερεῦσι συνδρομὴν ἐτησίαν ὑπὲρ τοῦ ῥηθέντος ταμείου ἀνάλογον τῆς ἑκάστου ὑπὸ τῶν κανονισμῶν ὡρισμένης ἐτησίας παρὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐπιχορηγήσεως. Ἀλλ' ἤδη ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅσας καὶ οὗτοι ἐν γένει ὑφίστανται οὐ σμικρὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἔγνω ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης, καὶ δὴ ἐν συνεδριάσει τῶν περὶ ἡμᾶς δύο σωμάτων, προτάσεως γενομένης, ἐνεκρίθη ἡ κατάργησις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνδρομῆς ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους. Ὅθεν γράφοντες καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐν τύποις ἐπιστολῆς ἀναγγέλλομεν τοῦτο καὶ συνάμα προτρέπομεν αὐτὴν ὅπως σπεύσῃ ἐξαποστεῖλαι τὰ μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος ἔτους ὀφειλόμενα ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον γρόσια . . . πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν τῆς ὀφειλῆς ταύτης. Οὐ λανθάνει δὲ τὴν αὐτῆς ἀρχιερωσύνην ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης προνοίας καὶ ἀποφάσεως τῆς ἐκκλησίας ἀνακουφίζεται μὲν ὁπωσδήποτε ἡ τῶν ἁγίων ἀδελφῶν θέσις, ἀλλ' ἡ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καθίσταται ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ δυσχερετέρα ἢ πρότερον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνομεν δικαιότερον ἐν τῇ παρούσῃ εὐκαιρίᾳ ὑπομνῆσαι αὐτῇ τὸ προσυστηθὲν μέτρον τῆς ἀφ' ἑκάστης τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἱερῶν

μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν τακτικῆς κατ' ἔτος πρὸς τὸ ῥηθὲν ταμεῖον ἐπιχορηγήσεως ἀπὸ ἡμισείας μέχρι πέντε λιρῶν ἀναλόγως τῆς ὑλικῆς αὐτῶν εὐπορίας· πεπείσμεθα δὲ ὅτι προσπαθήσει φιλοτίμως λίαν παρὰ τοῖς εὐλογημένοις χριστιανοῖς αὐτῆς πρὸς τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐνέργειαν τοῦ μέτρου τούτου, ὅπως διὰ τῆς βοηθείας ταύτης ἀνακουφισθῇ μικρὸν τὸ δεινῶς πάσχον τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ταμεῖον. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς. — ᾳωπα', μαΐου κϐ'.

† ὁ ΚΩΝ]ΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Κορυτσᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Μογλενῶν Γερμανὸς ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριακῶν πραγμάτων συμβαίνουσαν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀταξίαν προερχομένην ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως διπλοτύπων ἀποδείξεων ἐπί τε τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν, δὲν ἔλειψεν ἑκάστοτε συνιστῶσα ἁρμοδίως εἰς τοὺς τιμιωτάτους ἐπιτρόπους τὴν ἀπαιτουμένην τάξιν καὶ ἀκρίβειαν ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτῶν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ διαχείρισις πολλῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς δοθείσας τοῖς ἐπιτρόποις ἐκκλησιαστικὰς ὁδηγίας, ἀλλ' ὅμως εἰς τὴν διαχείρισιν εὐαρίθμων τινῶν ἐνοριῶν δυστυχῶς παρατηρεῖται ἡ ἔλλειψις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διαληφθέντος μέτρου, ἐξ οὗ προκύπτουσι διάφορα σκανδαλώδη ζητήματα, σπουδαίως ἐπιβαρύνοντα τοῖς ἐμπεπιστευμένοις τὰ τῆς διαχειρίσεως.

Ὅθεν χάριν τῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν ἐνοριακῶν πραγμάτων ἀφ' ἑνός, καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τιμιωτάτων ἐπιτρόπων ἀφ' ἑτέρου, ἐντελλόμεθα, καὶ προτρεπόμεθα τὴν ὑμῶν τιμιότητα διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς ἐγκυκλίου, συνιστῶντες ὑμῖν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μέτρου, ἤτοι τὴν χρῆσιν διπλοτύπων ἀποδείξεων ἐπί τε τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν ἐν γένει, λαμβάνοντες τὰ ἐπὶ τούτῳ διπλότυπα παρὰ τοῦ ἁρμοδίου τῶν πατριαρχείων γραφείου. Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα τὰ ἐκκλησιαστικῶς ἐντελλόμενα ὑμῖν ἤθελε παρουσιασθῇ διαφορά τις ἐπί τε τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν τῆς ἐνορίας ὑμῶν μὴ δικαιολογουμένη διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποδείξεων, ἡ διαφορὰ αὕτη ἀποκλειστικῶς θέλει ἐπιβαρύνει τοῖς διαχειρισταῖς καὶ πρὸς γνῶσιν ὑμῶν.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 23 μαΐου 1881.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Μ. πρωτοσυγκελλίας.

Ὑπάρχει γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἐν καιρῷ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανονισμῶν τὸ πάγιον χρέος τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου διαιρούμενον εἰς χρέος τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς αὐλικὸν ἐνεκρίθη ἵνα ἐξοφληθῇ δι' ὑποχρεωτικοῦ ἐράνου ἀπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπαρχιῶν, ὅτι ἀναλογήσαντος εἰς ἕκαστον στέφανον τοῦ ποσοῦ ἓξ γροσίων ἀργυρῶν, ἡ σεβ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐμενῶς ἀναδεξαμένη τὴν εἰσπραξιν αὐτῶν, παρέδωκεν εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον τὰ τότε εἰσπραχθέντα, ἐξ ὧν μέρος τῶν δανειστῶν ἔλαβον τὰ δίκαια αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σεβ. κυβέρνησις δὲν ἠδυνήθη ἵνα εἰσπράξῃ πανταχόθεν τὸν διαληφθέντα ἔρανον τῶν ἓξ γροσίων ἕνεκα τῶν παρεμβληθέντων ἐκ μέρους χριστιανῶν τινων προσκομμάτων, ἱκανὸν δὲ ποσὸν μένει ἔκτοτε ὀφειλόμενον εἰς διαφόρους, τελευταῖον ἔν τινι συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων, ἤτοι τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου, ἐγένετο σκέψις περὶ τῆς ἐξελέγξεως καὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ὑπολοίπου χρέους τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ αὐλικοῦ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ὁμολογιῶν πρὸς τὰ βιβλία τοῦ ἐθν. ταμείου, ἵνα τεθείσης οὕτω βάσεως στερεᾶς γένηται ἀκολούθως σκέψις καὶ φροντὶς σύντονος περὶ ἐξευρέσεως τῶν πόρων, δι' ὧν ταῦτα πληρωθήσονται διά τινος χρεωλυσίου. Προσκαλοῦνται τοίνυν ἅπαντες οἱ κάτοχοι ὁμολογιῶν τοῦ κοινοῦ ἢ αὐλικῶν ὅπως ἢ αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων αὐτῶν παρουσιάσωσιν αὐτὰς πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπὸν ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Κορυτσᾶς κυρίου Δωροθέου, τοῦ γραμματέως τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου κ. Δημ. Θ. Ξανθοπούλου καὶ τοῦ ταμίου τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου κ. Συμεὼν Παπαδάκη, καὶ συνεδριαζούσης ἐν τοῖς πατριαρχείοις κατὰ πᾶσαν δευτέραν ἀπὸ τῆς ἕκτης ὥρας τουρκιστὶ μέχρι τῆς ἐννάτης.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, 15 μαΐου 1881.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τῇ προσεχεῖ παρασκευῇ, 18 τρέχοντος, τῇ 3 ὥρᾳ τουρκιστί, γενήσεται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ κοινοῦ τῶν πατριαρχείων ἡ ἐξακολούθησις τῆς δημοπρασίας τῶν ὑπολειφθέντων πραγμάτων τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου πρ. Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Γρηγορίου τοῦ ς΄.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 15 σεπτεμβρίου 1881.

Κατ' ἐντολὴν
ὁ γραμμ. τῆς ἐπιτροπῆς
Μ. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ | 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881 | ΤΕΥΧΟΣ ΙΗ΄

ΒΡΑΧΕΙΑ ΔΙΑΣΑΦΗΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ὑπὸ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ

μητροπολίτου Νικομηδείας

Ὡς ἄχρι τοῦδε ἐλέγετο καὶ ἐγινώσκετο, σί μεγάλαι καὶ σύντονοι καὶ ἀδιάλειπτοι ἐνέργειαι καὶ αἱ σχετικῶς οὐκ ὀλίγαι οὐδ' ἀσήμαντοι κατακτήσεις τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐγκαταστάντων «διαμαρτυρομένων ἱεραποστόλων» περιωρίζοντο πρὸ πάντων μεταξὺ τῶν συνοίκων ἡμῖν Ἀρμενίων· ἀλλ' ἤδη ἐπανειλημμένως ἐκεῖθεν ἀγγέλλεται ὅτι οὗτοι ἤρξαντο σφοδρότατα ἐπιτιθέμενοι καὶ ἐναντίον τῶν ἡμετέρων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὅπερ καὶ τούτους εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ ταραχὴν ἐμβάλλει καὶ τὰς πνευματικὰς αὐτῶν ἀρχὰς ἐμμερίμνους καθίστησι· καὶ δικαίως. Διότι ναὶ μὲν οὐδένα λανθάνει ὅτι τὰ δίκτυα τῶν ἀνθρώπων τούτων συνήθως ῥίπτονται μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς ἐσχάτης πενίας καὶ στερήσεως κατατρυχομένων, οἵτινές εἰσιν ὡς τὰ πολλὰ καὶ οἱ χυδαιότεροι καὶ ἀμαθέστεροι· γνωστόν ἐστιν ὅτι οἱ προσήλυτοι αὐτῶν εἰσι κατὰ τὸ πλεῖστον ναυάγια καὶ περιτρίμματα τῆς ἐσχάτης ταύτης τάξεως τῆς κοινωνίας ἢ ἄνθρωποι ὀλίγον σεβόμενοι ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἱερὰν τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν νομοθεσίαν ἐν τῇ ὁρμῇ τῶν ἀγρίων καὶ χαμαιζήλων παθῶν· ἀληθές ἐστιν ὅτι τοιοῦτοί εἰσιν οἱ εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἱεραποστόλων τούτων ῥιπτόμενοι πρὸς ἄνετον ἀπόλαυσιν τῶν παθῶν αὐτῶν ἢ καὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, νομίζοντες πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν οἱ δείλαιοι, ὡς ἔλεγε περὶ τῶν τοιούτων αὐτὸς ἤδη ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος (Τιμοθ. Α΄, κεφ. ϛ΄, 5). Ἀλλ' ὁσοιδήποτε καὶ οἱτινεσδήποτε ἂν ὦσιν οἱ προσκολλώμενοι τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τὸ κακὸν ὑφέρπει οὐδὲν ἧττον καὶ προχωρεῖ καὶ ἤδη μεταδίδοται, ὡς μανθάνομεν, καὶ μεταξὺ τῶν ἡμετέρων.

Δυστυχεῖς τῷ ὄντι αἱ κοινότητες ἡμῶν, διότι ὡσεὶ μὴ ἤρκουν εἰς αὐτὰς ἡ μεγίστη πενία καὶ ἡ παντοία ἄλλη ἀθλιότης, πρὸς ἃ μαρτυρικῶς παλαίουσι καθ' ἡμέραν, ἔχουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ποῦ μὲν τοὺς κατολίκους ἱεραποστόλους, ποῦ δὲ τούτους τοὺς ἀποκαλοῦντας ἑαυτοὺς προτεστάντας, περιερχομένους ἄνω καὶ κάτω, καὶ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν εἰπεῖν γῆν καὶ θάλασσαν περιάγοντας ἵνα ποιήσωσιν ἕνα προσήλυτον· ἐξαγοράζοντας τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τῶν ἁπλουστέρων καὶ ἀμαθεστέρων διὰ χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων πολιτικῆς προστασίας καὶ θρησκευτικῆς δῆθεν ἐλευθερίας καὶ διὰ μυρίων ἄλλων ἀπατηλῶν μέσων—ἅπερ οὐδόλως εἰσὶ θεμιτὰ ὅπου περὶ διαδόσεως τῆς ἀληθείας πρόκειται καὶ μάλιστα τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας, ἧς οὗτοι, ὡς ἀξιοῦσι, προίστανται· παραιτίους δὲ γινομένους οὕτω μυρίων κακῶν καὶ θλίψεων εἰς τὰς οἰκογενείας, ἐνσπείροντας πανταχοῦ τὴν διχόνοιαν καὶ τὸν πόλεμον, καὶ μακρὰν ἀποδιώκοντας τὴν εἰρήνην καὶ γαλήνην τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, τὸ μόνον ἀγαθόν, ὅπερ κατακοσμεῖ καὶ στολίζει ἔτι τὴν καλύβην τοῦ ἡμετέρου χωρικοῦ.

Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οὕτως ἢ ἄλλως ἡγοῦνται ὑψίστην καὶ ἱερὰν, ὡς φαίνεται, ἀποστολὴν αὐτῶν τὸ τοιοῦτο τῆς προσηλυτεύσεως ἔργον, διαθέτουσι δὲ πρὸς τοῦτο ἄφθονον πλοῦτον καὶ μέσα ἰσχυρότατα· ἡμεῖς δὲ, οὕτως ἐχόντων τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, τί δυνάμεθα ἀμυνόμενοι καὶ ἑαυτοὺς ὑπερασπίζοντες νὰ ἀντιτάξωμεν; τί ἄλλο παρὰ τὸν λόγον τῆς εὐαγγελικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀληθείας; Διὰ ταῦτα χρέος ἡμῶν ἐθεωρήσαμεν ἵνα γράψωμεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγα περὶ τῶν διαμαρτυρομένων, ὅπως αὐτούς τε καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καταμανθάνοντες οἱ ἡμέτεροι, φυλάττωνται ἀπὸ τῆς τούτων ἑτεροδιδασκαλίας καὶ κενῆς ἀπάτης.

Τὸ κήρυγμα τῶν διαμαρτυρομένων τούτων ἄρχεται, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τῆς χλεύης καὶ τῆς κατακρίσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τῶν ἱερῶν νηστειῶν καὶ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων ἡμῶν, καὶ καταλήγει εἰς τὴν διδαχὴν ὅτι μόνον τὰς ἱερὰς γραφὰς καὶ ἰδίως τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ ἀναγινώσκῃ πᾶς χριστιανὸς καὶ τοῦτῳ μόνον νὰ ἀκολουθῇ ἐν πᾶσιν. Εἰς τὰς ἱερὰς ἀποστολικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, εἰς τὴν αὐθεντίαν τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἁγίας ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας οὐδόλως ὀφείλει νὰ προσέ-

χῃ τὸν νοῦν· διότι ταῦτά εἰσι πηγαὶ θολεραὶ, ἐξ ὧν οὐκ ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἀρύεσθαι τὸ ζῶν ὕδωρ τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς τάξεως καθόλου, ἥτις δέον νὰ κρατῇ ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ· διότι δι' αὐτῶν δὲν καθοδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου καὶ εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ μακαριότητα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποπλανᾶται· τέλος διότι δι' αὐτῶν δεσμεύεται ἡ χριστιανικὴ αὐτοῦ ἐλευθερία. Τὴν ἁγίαν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν ἡμῶν ἐξομοιάζουσι πρὸς πλοῖον παλαιὸν καὶ σεσαθρωμένον, ἔχον κυβερνήτας ἀνθρώπους οὐδεμίαν γνῶσιν καὶ ἐμπειρίαν κεκτημένους περὶ τὸ ἔργον αὐτῶν. Τὸ πλοῖον τοῦτο, λέγουσι, θᾶττον ἢ βράδιον καταποντισθήσεται ὑπὸ τῶν ἀγρίων κυμάτων τῆς θαλάσσης τοῦ βίου τούτου· διὸ ἀνάγκη πᾶσα ἵνα ἐγκαταλίπωμεν αὐτὸ καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν νέαν σωστικὴν κιβωτὸν τῶν διαμαρτυρομένων, ἐνῇ οὐδεὶς φόβος ναυαγίου ὑπάρχει.

Τοιαύτη συντόμως ἡ θεμελιώδης τῶν ἀνθρώπων τούτων διδασκαλία, ἣν ἔρχονται νὰ πωλήσωσιν ἡμῖν ὡς καθαρὸν χρυσίον, ὡς πολύτιμον ἀδάμαντα, ὡς βάσιν στερεὰν καὶ ἀσάλευτον, ἐρ' ἧς δέον ἵνα ᾖ τεθεμελιωμένη ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν, ἵνα τύχωμεν σωτηρίας, ἀνάγκη ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κιβωτὸν αὐτῶν, εἰς ἣν ἤδη προσκαλοῦσι καὶ ἡμᾶς, ἄλλως ἀπωλόμεθα, σωτηρία δὲν ὑπάρχει. Καὶ τῷ ὄντι τοῦτο ἔσεται ἡμῖν τε καὶ πᾶσι τοῖς πεπλανημένοις χριστιανοῖς εὐεργεσία μεγίστη, καὶ ὀφείλομεν προθύμως καὶ εὐγνωμόνως ὑπακοῦσαι εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτῶν· διότι πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἀποφασίσωμεν νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὸ πεπαλαιωμένον καὶ σαθρὸν, ὡς λέγουσι, πλοιάριον ἡμῶν καὶ ἐπιβῶμεν τῆς νέας σωστικῆς κιβωτοῦ τῶν διαμαρτυρομένων, χρέος ἔχομεν, νομίζομεν, ὡς φρόνιμοι ἄνθρωποι νὰ ἐξετάσωμεν καὶ μάθωμεν πρότερον καλῶς, ἂν ὑπάρχῃ τῷ ὄντι παρ' αὐτοῖς μία τοιαύτη σωστικὴ κιβωτὸς, τουτέστι μία τοιαύτη νέα ἐκκλησία, εἰς ἣν προσκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ εἰσέλθωμεν. Ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὰς ἱερὰς νηστείας καὶ εἰς τὰ παρόμοια, περὶ ὧν διδάσκουσιν ἡμᾶς ἀρχόμενοι οἱ καλοὶ διαμαρτυρόμενοι, ταῦτα πάντα εἰσὶ καθ' ἕκαστα καὶ λεπτομέρειαι, περὶ ὧν πολλάκις μέχρι τοῦδε ἐγένετο λόγος καὶ ἐν ἀνάγκῃ δυνατὸν καὶ πάλιν γενέσθαι. Τὸ πρῶτον καὶ κύριον, ὅπερ ἀνάγκη νὰ γινώσκωμεν, ἐστὶν, ὡς εἴπομεν, τὸ ἂν τῷ ὄντι ὑπάρχῃ παρ' αὐτοῖς «μία», ὡς λέγουσι, κιβωτὸς, καὶ ἂν ὑπάρχῃ, νὰ ἐξετάσωμεν τὰς βάσεις καὶ τὴν λοιπὴν κατασκευὴν αὐτῆς, ἂν τῷ ὄντι ἦναι τοιαύτη καὶ τόσον στερεὰ καὶ ἀκίνδυνος, ὅσον παριστῶσιν αὐτὴν εἰς ἡμᾶς. Καὶ πρῶτον λοιπὸν ἂς ἐξετάσωμεν, ἂν ὑπάρχῃ μία κιβωτὸς, μία δηλονότι ἐκκλησία παρὰ τοῖς διαμαρτυρομένοις.

Ἂν βίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἠπείρου καὶ ἐπὶ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου πρὸ πάντων εὑρίσκονται οἱ διαμαρτυρόμενοι, βλέπομεν ὅτι οὗτοι δὲν ἔχουσι μίαν, ὡς λέγουσι, κιβωτὸν, ἀλλὰ πολλὰς, ὧν ἑκάστη ἔχει ἰδίαν κατασκευὴν, ἰδίους κυβερνήτας καὶ ἴδιον πλήρωμα. Πάντες οἱ διαμαρτυρόμενοι δὲν εὑρίσκονται ἐντὸς μιᾶς κιβωτοῦ, ὅ ἐστι πάντες δὲν εἶναι τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, πάντες δὲν ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν πίστεως, οὐδὲ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον θείας λατρείας, οὐδὲ ὁμοιομόρφους ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς· εἰσὶ διῃρημένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ συγκροτοῦσι πολλὰς ἐκκλησίας ἢ ἐκκλησιαστικὰς διακλαδώσεις· διότι ἄλλοι εἶναι οἱ λουθηρανοὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ ἄλλοι οἱ ζουϊγγλιανοὶ καὶ καλβινισταὶ καὶ ἄλλοι οἱ ἐπισκοπιανοὶ καὶ ἄλλοι οἱ μεννωνῖται καὶ ἄλλοι οἱ σωκινιανοὶ ἢ οὐνιτάριοι καὶ ἄλλοι οἱ ἀρμινιανοὶ καὶ ἄλλοι οἱ μεθοδισταὶ καὶ ἄλλοι οἱ κουάκεροι καὶ ἄλλοι οἱ χερρνχούτιοι καὶ ἄλλοι οἱ σβενδενβοργιανοὶ καὶ ἄλλοι οἱ ἰρβιγγιανοὶ καὶ ἄλλοι οἱ μορμῶνοι· καὶ πάλιν πολλαὶ καὶ διάφοροι παρ' αὐτοῖς ὑπάρχουσι θεολογικαὶ ἀποχρώσεις· διότι δὲν ὁμοδοξοῦσιν οἱ οὕτω καλούμενοι παρ' αὐτοῖς ὀρθόδοξοι καὶ οἱ ἐλευθεριάζοντες, οἱ ῥασιοναλισταὶ καὶ οἱ σουπρανατουραλίσται καὶ οἱ μέσον τούτων ἱστάμενοι καὶ οὕτω καλούμενοι μεσάζοντες· καθὼς πάλιν διάφοροι καὶ ποικίλοι εἰσὶ καὶ οἱ εἰς τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα τῶν νεωτέρων φιλοσόφων συστήματα ἀκολουθοῦντες, ἤγουν οἱ καντιανοὶ, οἱ φιχτιανοὶ, οἱ σελιγγιανοὶ, οἱ ἐγελιανοὶ, οἱ ἐρβαρτιανοὶ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἂν δὲ ταῦτα ὦσιν ἀληθῆ καὶ ἀναντίρρητα, ὡς καὶ τῷ ὄντι εἰσὶ τοιαῦτα, τότε πᾶς τις εὐκόλως ἐννοεῖ ὅτι οἱ προτεστάνται δὲν ἀληθεύουσι λέγοντες ὅτι ἔχουσι μίαν κοινὴν κιβωτὸν, μίαν κοινὴν μητέρα ἐκκλησίαν.

Ὁ προτεσταντισμὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ εἶναι ἀτομισμός· ἕκαστον δηλαδὴ ἄτομον δύναται νὰ σχηματίζῃ χωριστὴν ἐκκλησίαν· διότι ἕκαστον πρόσωπον εἶναι ἐλεύθερον καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς ἁγίας γραφὰς καὶ ἑρμηνεύῃ αὐτὰς κατὰ τὸ δοκοῦν, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν, καὶ οὐδόλως ὑποχρεοῦται νὰ ἀκολουθῇ καὶ τυφλῶς ἀποδέχηται ἄλλου τινὸς, ἔστω καὶ τοῦ σοφωτάτου καὶ τὰ μάλα πνευματεμφόρου καὶ ἐναρέτου ἀνδρὸς, τὴν ἑρμηνείαν καὶ ἐξήγησιν. Ὁ προτεσταντισμὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ εἶναι αἰωνία καὶ διηνεκὴς διαμαρτύρησις κατὰ τῆς δεσμεύσεως, ὡς λέγει, τῆς ἐλευθερίας τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος· συνῳδὰ δὲ πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ταύτην οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, οὐδὲν κῦρος ἀτομικὸν ἢ συνοδικὸν ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίζῃ· ὥστε εὐλόγως δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι οἱ διαμαρτυρόμενοί εἰσιν ἀκέφαλοι, βασιβοζοῦκοι· ὡς τοιοῦτοι δὲ οἴκοθεν γίνεται δῆλον ὅτι δύνανται νὰ συγκροτῶσι τοσαύτας ἐκκλησίας, τοσαύτας ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, τοσαῦτα εἴδη ὁμολογίας πίστεως καὶ τοσαῦτα εἴδη θείας λατρείας, ὅσα εἰσὶ καὶ τὰ πρεσβεύοντα τὸ δόγμα τοῦτο πρόσωπα· διότι ἕκαστος διαμαρτυρόμενος ἀπολύτως ἐστὶν ἐλεύθερος εἰς τὰ τῆς θρησκείας αὐτοῦ πράγματα. Καὶ τῷ ὄντι δὲ οἱ προτεστάνται οὐ μόνον «μίαν» κοινὴν κιβωτὸν δὲν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πολλὰ καὶ διάφορα πλοῖα αὐτῶν, ὧν ἐντὸς εὑρίσκονται οὕτως ἢ ἄλλως καθ' ὁμάδας, καὶ αὐτὰ εὐκόλως δύνανται νὰ διαλυθῶσι καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ ἀποτελεσθῶσιν ἀναρίθμητα μικρότερα καὶ εὐπερίτρεπτα ἀκάτια πα-

ρόμοια πρὸς τὰ ἐν τῷ κερατίῳ κόλπῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄνω καὶ κάτω φερόμενα.

Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ μία μεγάλη σωστικὴ κιβωτός, ἡ μία ἐκκλησία τῶν διαμαρτυρομένων, εἰς ἣν προσκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ εἰσέλθωμεν; Ἡ ἡμετέρα κιβωτός ἐστιν ἡ ὀρθόδοξος καθολικὴ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας ἐντὸς εὑρισκόμεθα πάντες οἱ ἁπανταχοῦ ὀρθόδοξοι χριστιανοί· ἐντὸς αὐτῆς εὑρίσκονται αἱ ἀρχαιόταται πατριαρχικαὶ ἐκκλησίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων· ἐντὸς αὐτῆς εὑρίσκονται αἱ αὐτοκέφαλοι ἐκκλησίαι τῆς Ῥωσσίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας, τῆς Κύπρου· ἐντὸς αὐτῆς εὑρίσκονται αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι τῆς Ῥουμανίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Αὐστροουγγαρίας. Πάντες δὲ ἀποτελοῦμεν μίαν ἐκκλησίαν, ἧς κεφαλή ἐστιν ὁ Χριστός· πάντες ἔχομεν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἱερὰν παράδοσιν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν περὶ μυστηρίων διδασκαλίαν, τὴν αὐτὴν θείαν λατρείαν, τὰς αὐτὰς προσευχάς, ὁμοιόμορφον ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν καὶ διοίκησιν, καὶ κῦρος ἀνώτατον τὴν φωνὴν τῆς καθόλου ἐκκλησίας ἐκδηλουμένην ἐν τοῖς ὅροις τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων· διὰ τοῦτο καὶ ἐπικοινωνίαν ἔχομεν ἐν πᾶσιν. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐχ οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν διαμαρτυρομένων· διότι οὗτοι οὔτε μίαν ἐκκλησίαν ἀποτελοῦσιν, οὔτε μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν πίστεως ἔχουσιν, οὔτε ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον θείας λατρείας, οὔτε ὁμοιόμορφον ἱεραρχίαν, οὔτε κριτήριον ἀνώτατον γινώσκουσι κατ' ἀρχὴν ἄλλο παρὰ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀτόμου, οὔτε ἐπικοινωνίαν ἑπομένως ἔχουσι μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλ' εἰσὶ κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ διηρημένοι εἰς πολλὰς καὶ διαφερούσας ἀλλήλων ἐκκλησίας.

Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ μία κιβωτός, ἡ μία ἐκκλησία, εἰς ἣν προσκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ εἰσέλθωμεν; εἰς ποίαν νὰ εἰσέλθωμεν; εἰς τὴν κιβωτὸν τοῦ Λουθήρου, ἢ εἰς τὴν τοῦ Ζουϊγγλίου καὶ Καλβίνου τὴν ἐπονομαζομένην τῶν πρεσβυτεριανῶν; ἢ εἰς τὴν κιβωτὸν τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας τὴν λεγομένην τῶν ἐπισκοπιανῶν; εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν ἰρβιγγιανῶν, ἢ εἰς τὴν τῶν μεννωνιτῶν τῶν λεγομένων ἀναβαπτιστῶν; Εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν μεθοδιστῶν, ἢ εἰς τὴν τῶν κουακέρων, ἢ εἰς τὴν τῶν οὐνιταρίων, ἢ εἰς τὴν τῶν Μορμώνων; εἰς ποίαν ἐκ τῶν κιβωτῶν τούτων προσκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ εἰσέλθωμεν; Εἰς ταύτην ἡμῶν τὴν ἐρώτησιν ἀνάγκη νὰ ἀπαντήσωσιν οἱ καλοὶ ἡμῶν ἱεραπόστολοι, δηλοῦντες ἡμῖν σαφῶς καὶ τορῶς τὸ ὄνομα τῆς κιβωτοῦ ἢ τοῦ πλοίου, εἰς ὃ προσκαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ ἐπιβῶμεν, ἵνα εὕρωμεν καὶ ἐξετάσωμεν αὐτὸ πρότερον ποίας κατασκευῆς ἐστι, ποῖαί εἰσιν αἱ βάσεις αὐτοῦ, τίνες οἱ κυβερνῆται καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ· διότι, ἐπειδή, ὡς καὶ αὐτοὶ δὲν ἀρνοῦνται, ἡ θάλασσα τοῦ βίου τούτου εἶναι ἀγρία καὶ πολυκύμαντος καὶ ὁ κλύδων μέγας, φόβος ἐστὶ μήπως εἰσέλθωμεν εἰς σκάφος στερούμενον ὅλων ἐκείνων τῶν προσόντων, ἅτιν' ἀπαιτοῦνται εἰς τὸν διάπλουν τῆς θαλάσσης ταύτης καὶ ἀντὶ σωτηρίας εὕρωμεν τὸν θάνατον.

Ὁσάκις οὖν ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ὀφείλομεν ἐρωτᾶν αὐτοὺς ἐν πρώτοις περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς κιβωτοῦ ἢ τοῦ πλοίου αὐτῶν, ὅπως ἀκολούθως ἐξετάσωμεν καὶ μάθωμεν καλῶς τὰ περὶ αὐτοῦ· οὗτοι δὲ ὀφείλουσιν εἰλικρινῶς νὰ λέγωσι τοῦτο διεξηγούμενοι τὰ καθ' αὑτούς. Δὲν πιστεύομεν δὲ ὅτι ἡ ἐρώτησις καὶ ἡ ἔρευνα ἡμῶν αὕτη ἀπαρέσει αὐτοῖς, καθόσον αὐτοὶ οὗτοι διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραδεχώμεθα τυφλῶς καὶ ἀνεξετάστως ὅ,τι οἱ ἄλλοι προσφέρουσιν ἡμῖν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὸ ἐνιαῖον τῆς κιβωτοῦ τῶν διαμαρτυρομένων. Ἤδη δὲ ἐξετάσωμεν, ἂν ἡ κιβωτός, αὕτη ἢ ἐκείνη ἀδιάφορον, εἰς ἣν προσκαλοῦσιν ἡμᾶς, εἶναι τοιαύτη, ὁποία περιγράφεται ὑπ' αὐτῶν.

Οἱ διαμαρτυρόμενοι διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι παραδόσεις ἱερὰς καὶ συνόδους οἰκουμενικὰς καὶ ὁμολογίας πίστεως διατετυπωμένας καὶ τύπους ἐξωτερικῆς λατρείας δὲν πρέπει νὰ παραδεχώμεθα· ταῦτα πάντα, λέγουσι, δεσμεύουσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ χριστιανοῦ καθιστῶντα αὐτὸν δοῦλον ἐξ ἐλευθέρου. Καὶ τῷ ὄντι ὁ προτεσταντισμὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ εἶναι ἄρνησις τούτων· διότι ταῦτα πάντα θεωρεῖ ὡς δεσμεύοντα τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν τοῦ χριστιανοῦ, ἣν κατ' αὐτὸν δέον νὰ δεσμεύωσι μόνον αἱ ἅγιαι γραφαί. Ὁ προτεσταντισμὸς λοιπὸν συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἐφ' ἧς θεμελιοῦται, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἱερὰς παραδόσεις, οὔτε κῦρος ἐκκλησιαστικὸν ἢ συνοδικόν, οὔτε ὡρισμένον ἄρα τύπον κοινῆς ὁμολογίας πίστεως, οὔτε ὡρισμένον τύπον κοινῆς ἐξωτερικῆς λατρείας καὶ τάξεως ἐκκλησιαστικῆς, ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν μυστηρίων, τῶν κοινῶν προσευχῶν καὶ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα πάντα εἰσὶν ἐναντία εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ, εἰς τὰς ἀρχάς, εἰς τὰς βάσεις ἐφ' ὧν ἑδράζεται καὶ ἃς ὡς δόγματα πίστεως πρεσβεύει· διότι πάντα ταῦτα δεσμεύουσι κατ' αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου. Ἡ κιβωτὸς ἑκάστης προτεσταντικῆς κοινότητος οὐδὲν τοιοῦτον δύναται, οὐδὲν τοιοῦτον ὀφείλει νὰ ἔχῃ. Ἀλλ' εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ προτεσταντισμὸς δὲν ἔχει τοιαῦτα; εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ κιβωτὸς ἑκάστης προτεσταντικῆς ἐκκλησίας δὲν εἶναι κατεσκευασμένη ἐπὶ τοιούτων βάσεων; Οὐχί. Ὅθεν καὶ κατὰ τοῦτο ψεύδεται ὁ προτεσταντισμὸς καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκει· διότι καὶ ἐκκλησίας ἀποτελεῖ, καὶ παραδόσεις ἱερὰς ἔχει, καὶ διδασκάλους ἢ ἀρχηγοὺς τῶν ἐκκλησιῶν αὐτοῦ ὀνομάζει, καὶ τύπον ὡρισμένον πίστεως ἑκάστη τῶν ἐκκλησιῶν τούτων φέρει, καὶ τύπον ὡρισμένον θείας λατρείας δὲν στερεῖται, καὶ πάντα τὰ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου ἀφορῶντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διατετυπωμένα καὶ καθωρισμένα ἔχει. Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς παρουσιάζῃ ἐνώπιον ἡμῶν φέρων πάντα ταῦτα, τότε ἐρωτῶμεν, Εἶναι οὗτος προτεσταντισμός; Οὐχί· οὗτος δὲν εἶναι προτεσταντισμός, ἀλλὰ τὸ πολὺ μία νέα τοῦ χριστιανισμοῦ διαμόρφωσις, μία νέα ὡς εἰπεῖν ἐκκλησία, ἥτις ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, οὕτως ἢ ἄλλως, ὅσα καὶ πᾶσα ἄλλη χρι-

στιανικὴ ἐκκλησία. Ἀλλὰ τότε ὁ τοιοῦτος προτεσταντισμὸς δύναται νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι ἐλεύθερος; ὅτι οὐκ ἔστιν ὥσπερ οἱ λοιποὶ δέσμιος; Οὐχί. Ἄρα οὐδὲ τοὺς ἄλλους δύναται νὰ μέμφηται ἐπὶ τούτοις. Καὶ πῶς δύνανται νὰ ψέγωσιν ἡμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῶν διαμαρτυρομένων ὅτι ἀκολουθοῦμεν ταῖς ἱεραῖς ἀποστολικαῖς παραδόσεσιν, ὅτι ἀποδεχόμεθα τοὺς ὅρους τῆς πίστεως τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, ὅτι καθοδηγούμεθα ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἔχομεν ὡρισμένον τύπον ὁμολογίας πίστεως καὶ θείας λατρείας, ἀφοῦ καὶ αὐταὶ δὲν εἶναι ἀπηλλαγμέναι τῶν τοιούτων, ἀφοῦ καὶ αὐταὶ ἔχουσι καὶ ἀκολουθοῦσιν ἑκάστη εἰς τὰς παραδόσεις, τὰς διδασκαλίας καὶ τὰς διαταξεις τοῦ ἀρχηγοῦ ἢ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ἡ μία τὰς τοῦ Λουθήρου καὶ Μελάγχθονος, ἡ ἄλλη τὰς τοῦ Ζουϊγγλίου καὶ Καλβίνου, ἡ ἑτέρα τὰ 39 αὐτῆς ἄρθρα, καὶ αὖτη πάλιν τὸν Σωκῖνον, ἐκείνη τὸν Μέννωνα, ἡ ἑτέρα τὸν Ἰρβιγγα καὶ οὕτω καθεξῆς, προβαλλόμεναι ἡ μὲν τὴν ἐν Ἀουσβούργῃ ὁμολογίαν, ἡ δὲ τὴν ἑλβετικήν, ἡ δὲ τὴν ἀγγλικήν, ἡ δὲ τὴν σκοτικήν, ἡ δὲ τὴν βελγικήν, ἡ δὲ τὴν γαλλικὴν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς; πῶς δύνανται νὰ μέμφωνται ἡμᾶς, διότι ὑποτασσόμεθα τοῖς ψηφίσμασι τῶν ἁγίων συνόδων, ἀφοῦ καὶ οὗτοι ἔχωσι τὰ κονσιστόρια καὶ τὰς συνόδους αὐτῶν; πῶς, ἀφοῦ τέλος πάντων καὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦσιν οὕτως ἢ ἄλλως ἐκκλησίας; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις μίαν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἄνευ ἱερῶν παραδόσεων καὶ ἐθίμων, ἄνευ ὡρισμένης κοινῆς ὁμολογίας πίστεως, ἄνευ ὡρισμένου τύπου θείας λατρείας, ἄνευ διδασκάλων, ἄνευ πνευματικῶν ἀρχῶν, ἄνευ κύρους ἐκκλησιαστικοῦ. Τούτων δὲ πάντων ἀναγκαίως ἀπαιτουμένων πρὸς ὕπαρξιν μιᾶς θρησκευτικῆς κοινωνίας, πῶς δύναται νὰ διισχυρισθῇ τις σπουδαίως ὅτι τὰ μέλη ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ πάντη ἐλεύθερα καὶ παντὸς τοιούτου ζυγοῦ ἀπηλλαγμένα; Ἡ ἀρχὴ λοιπόν, ἣν οἱ διαμαρτυρόμενοι προβάλλονται ἡμῖν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα τοῦ ἀτόμου δέον ἵνα ᾖ ἐλεύθερον καὶ μηδαμῶς δεσμεύηται ὑπὸ τῶν τοιούτων, δὲν φυλάττεται οὐδ' ὑπ' αὐτῶν· ἀλλ' ἀφοῦ οὗτοι ἀθετοῦσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ δὲν μένουσι πιστοὶ εἰς αὐτήν, ἀφοῦ ἀναγκάζονται ὑπ' αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων νὰ ἐπιλανθάνωνται τῆς ἀρχῆς αὐτῶν καὶ ἀπομακρύνωνται ταύτης, διατί διδάσκουσι τοὺς ἄλλους τὴν φυλακὴν καὶ τήρησιν αὐτῆς; Ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τῆς παραδόσεως, τοῦ κύρους, ὡρισμένων τύπων ὁμολογίας πίστεως καὶ θείας λατρείας, ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν καὶ ἐκκλησιαστικῆς καθόλου τάξεως, καὶ δὲν δύνανται νὰ μένωσι παντάπασιν ἐστερημένοι τούτων· διότι χωρὶς αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ συγκροτήσωσιν ἐκκλησίαν· ὀλίγον, νομίζομεν, τιμᾷ αὐτοὺς νὰ διδάσκωσι τοὺς ἄλλους ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα τῷ χριστιανῷ, ὅτι ὁ χριστιανὸς δέον νὰ ἵσταται ὑπεράνω τούτων· διότι ἄλλως δεσμεύεται ἡ ἐλευθερία αὐτοῦ. Τὸ πολὺ δύνανται νὰ λέγωσιν ἡμῖν οἱ διαμαρτυρόμενοι ὅτι ἡ διαμόρφωσις τοῦ χριστιανισμοῦ, ἤγουν ἥ τε δογματικὴ διδασκαλία καὶ πᾶσα ἡ ἐξωτερικὴ διατύπωσις τῆς παρ' ἡμῖν θείας λατρείας σφάλλονται, ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖνα, ἅπερ ὁ Κύριος καὶ οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ παρέδωκαν ἢ ἐνόουν νὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὅτι τὸ γνήσιον καὶ ἀληθὲς ἐν πᾶσι τούτοις κατέχουσιν αὐτοί. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν δύνανται νὰ ἀρνηθῶσιν ἐκεῖνο, ὅπερ ὀρθῶς ἐρρέθη πρὸς αὐτούς, ἤτοι «α') ὅτι ἡ διδασκαλία, ἣν ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐκήρυξαν ὡς ἀληθῆ, δὲν εἶναι ἡ διδασκαλία ἣν ἐπρέσβευον πρὸ ἑνὸς αἰῶνος· καὶ β') ὅτι ἡ παρ' αὐτῶν ἀνακηρυχθεῖσα κατὰ τὸν ις' αἰῶνα ἀλήθεια θεμελιοῦται ἐπὶ γραφικῶν ἑρμηνειῶν μὴ ἐχουσῶν ἀλάνθαστον χαρακτῆρα». Ἀφοῦ δὲ οὕτως ἀσύστατος καὶ μεταβλητὴ τυγχάνει ἡ διδασκαλία αὐτῶν, καὶ σήμερον κηρύττουσιν ὡς ἀλήθειαν ἄλλο παρ' ἐκεῖνο ὅπερ χθὲς εἶχον ὡς τοιοῦτον· ἀφοῦ ἡ ἐξήγησις, τὴν ὁποίαν δίδουσιν εἰς τὰ ῥήματα τῶν ἁγίων γραφῶν, δὲν δύνανται νὰ διισχυρισθῶσιν ὅτι εἶναι ἀλάνθαστος, τότε δὲν δύνανται ἀναντιρρήτως νὰ ἔχωσι καὶ τὴν ἀξίωσιν ὅτι μόνον αὐτοὶ εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀληθείᾳ, πᾶσα δὲ ἄλλη χριστιανικὴ ἐκκλησία πλανᾶται. Ἀλλ' ἐὰν ἡ διδασκαλία τῶν διαμαρτυρομένων δὲν εἶναι ἀναλλοίωτος καὶ σταθερὰ ὡς μὴ ἐδραζομένη ἐπὶ ἀλανθάστου ἑρμηνείας τῶν ἁγίων γραφῶν, τί ἕπεται ἐντεῦθεν; ἐντεῦθεν ἕπεται προφανῶς ὅτι καὶ ἡ κιβωτὸς αὐτῶν δὲν εἶναι, ὡς λέγουσι, στερεά, οὐδὲ τόσον ἐπομένως ἀκίνδυνος, ὅσον θέλουσι νὰ παραστήσωσιν αὐτήν. Αὕτη δύναται νὰ μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται κατὰ καιροὺς, ἔστι τι ἐφήμερον καὶ πρόσκαιρον καὶ στιγμιαῖον οὕτως εἰπεῖν· ἀλλ' εἰς πρόσκαιρον διδασκαλίαν δυναμένην αὔριον νὰ ἀλλοιωθῇ τίς σώας ἔχων τὰς φρένας δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ σωτηρίαν;

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁμολογουμένου δὲ ὄντος ὅτι οἱ διαμαρτυρόμενοι δὲν ἔχουσι μίαν κιβωτὸν, μίαν ἐκκλησίαν ἀλλὰ πολλὰς, καὶ ὅτι αὗται οὔτε κατὰ τὴν κατασκευὴν οὔτε κατὰ τὴν στερεότητα καὶ τὴν ἀσφάλειάν εἰσι τοιαῦται, ὁποῖαι περιγράφονται καὶ παριστῶνται ὑπ' αὐτῶν· ὁμολογουμένου ὄντος καὶ ἀδιαφιλονεικήτου ὅτι ὁ τύπος τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν ὅλως αὐθαίρετός ἐστιν ὡς μὴ ἐδραζόμενος κατ' ἀρχὴν ἐπὶ κύρους ἱεροῦ, ὑπερτάτου, καθολικοῦ καὶ αἰωνίου, καὶ ὅτι αἱ ἐκκλησίαι αὐτῶν ἕνεκα τούτου ἀστατοῦσι καὶ οὐ μόνον εἰς μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις κατὰ καιροὺς ὑπόκεινται, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον παντελοῦς διαλύσεως πολλάκις διατρέχουσι· τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ παρ' ἡμῖν ἱεραπόστολοι τῶν διαμαρτυρομένων ὀφείλουσι χάριν τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ ἧς, ὡς λέγουσι, μοχθοῦσι, παρρησίᾳ νὰ κηρύττωσι πρὸ παντὸς ἄλλου μὴ μόνον ὅτι στεροῦνται μιᾶς κιβωτοῦ, μιᾶς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ ἐκκλησίαι, ἃς συγκροτοῦσιν ὅπως δήποτε, συγκεκροτημέναι εἰσὶν ἐναντίον τῶν ἀρχῶν ἃς πρεσβεύουσιν, ὅτι εἰσὶν ἐπισφαλεῖς ὅσον ἐπισφαλεῖς εἰσι καὶ αἱ ἐπίνοιαι τῶν θνητῶν τῶν συγκροτησάντων αὐτάς, ὅτι ἐπομένως οὔτε στερεότητα οὔτε μονιμότητα καὶ σταθερότητα κέκτηνται τὴν προσήκουσαν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὀφείλουσιν ὁμολογῆσαι καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλ-

λοις, ὁ δὴ καὶ σπουδαιότατον καὶ πρόρριζον τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῶν ἀνατρέπον, ὅτι δηλαδὴ διὰ τῶν ἀρχῶν, ἃς πρεσβεύουσι, καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος, καὶ αὐτὴ ἡ βάσις ἐφ' ἧς φαίνονται στηρίζοντες τὸν πόδα, καὶ αὐταὶ αἱ ἅγιαι γραφαί, καθίστανται σημεῖον ἀντιλεγόμενον, ἀμφίβολόν τι καὶ ἐπισφαλές· διότι, αἱρομένης ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ἱερᾶς ἀποστολικῆς καὶ ἀδιασπάστου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, τίς θέλει βεβαιώσει ἡμᾶς ὅτι αἱ ἅγιαι γραφαί, τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ βιβλία τῆς καινῆς διαθήκης, ἅπερ ἔχομεν ἐν χερσὶ καὶ διακρατοῦμεν ὡς ἱερά, εἰσὶν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὑπαγορευθέντα καὶ ἐκ τῆς γραφίδος τῶν ἁγίων αὐτοῦ μαθητῶν ἐξελθόντα καὶ δὲν εἶναι ἄλλα διάφορα ἐκείνων; τότε τίς θέλει διαβεβαιώσει ἡμᾶς ὅτι ἡ διδασκαλία ἡμῶν εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἡ διδασκαλία τοῦ σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ; τότε τίς θέλει συνδέει ἡμᾶς μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῆς πρώτης ἐπὶ γῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ; Ἐὰν ἄρῃ τις ἐκ τοῦ μέσου τὸ ὑπέρτατον, καθολικὸν καὶ αἰώνιον τῆς ἐκκλησίας κῦρος, ὅπως αἴρουσι τοῦτο οἱ διαμαρτυρόμενοι, τότε εἰς ποίαν ἀρχὴν, εἰς ποῖον κῦρος θὰ ὑποτασσώμεθα; εἰς ποῖον ὀφείλομεν διδόναι περισσοτέραν πίστιν καὶ ὑπακοήν; τότε εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὁ στύλος καὶ τὸ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας (Α΄ Τιμοθ. γ΄, 15,—πρβλ. καὶ Ματθ. ις΄, 18); ὅταν ἕκαστος ἀφεθῇ εἰς ἑαυτὸν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ὅπως ἑρμηνεύῃ τὰς ἁγίας γραφὰς, ὅσον δύναται καὶ ὅπως βούλεται· ὅταν ἕκαστος ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ πιστεύειν ὅπως αὐτῷ ἀρέσκει ἢ ὅπως ὀρθότερον αὐτὸς φρονεῖ· τότε εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ γίνηται λόγος περὶ μιᾶς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ, τὸ αὐτὸ λεγούσης καὶ τὸ αὐτὸ φρονούσης ἐν Χριστῷ (Ἰωάν. ιζ΄ 11 καὶ ἑξ); Οὐχὶ, ἀναντιρρήτως οὐχί· διότι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει πλέον ἐκκλησία, ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἢ δύνανται νὰ ὑπάρχωσι τόσαι ἐκκλησίαι, ὅσα καὶ πρόσωπα.

Ἰδοὺ εἰς ποῖον χάος, εἰς ποίαν ἀβεβαιότητα θέλουσι νὰ ῥίψωσιν ἡμᾶς οἱ καλοὶ ἱεραπόστολοι τῶν διαμαρτυρομένων προσκαλοῦντες ἡμᾶς νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν κιβωτὸν ἡμῶν, τὴν ἁγίαν ὀρθόδοξον καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κιβωτὸν αὐτῶν.

Λέγουσιν ἡμῖν ὅτι τὸ πλοῖον ἡμῶν εἶναι παλαιόν. Ναὶ, ἡμεῖς οὐ μόνον δὲν ἀρνούμεθα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐπὶ τούτῳ· εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ἡμῶν μάτην θὰ ἀνεζήτει τις τοὺς νεωτερισμοὺς τῶν μεταγενεστέρων χρόνων· αὕτη ἀντέστη καὶ ἀνθίσταται εἰς τὸν συρμὸν, εἰς τὴν μόδαν τῆς θρησκευτικῆς ἐκτροχιάσεως· τὸ πλοῖον ἡμῶν ἐστι πανάρχαιον, ἐστὶν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ πλοῖον, ὃ αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ κατεσκεύασαν· εἶναι κατεσκευασμένον μὲ τὰ ξύλα (τὸν κερεστὲ) τῶν ἀποστόλων, φέρει τὰ ἱστία καὶ τὸ πηδάλιον ὅπερ αὐτοὶ ἔθηκαν ἐν αὐτῷ, φέρει τοὺς κυβερνήτας οὓς αὐτοὶ διώρισαν ἵνα κυβερνῶσιν αὐτό· ἡ κιβωτὸς ἡμῶν ὑπάρχει καθ' ὅλα ταῦτα παναρχαία, διότι εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἡ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν οὐσιωδῶς ἀναλλοίωτος καὶ ἀμετάβλητος· εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἡ κιβωτὸς, μὲ τὴν ὁποίαν διέπλευσαν τὴν θάλασσαν τοῦ βίου τούτου οἱ πρῶτοι καὶ ἄμεσοι μαθηταὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, οἱ ἅγιοι μάρτυρες καὶ ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως καὶ σύμπας ὁ χορὸς τῶν μακαρίων διδασκάλων τοῦ χριστιανισμοῦ· εἶναι ἡ κιβωτὸς, ἣν ἐκυβέρνησαν ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, Διονύσιος ὁ μέγας, Ἀθανάσιος ὁ μέγας, Βασίλειος ὁ μέγας, Γρηγόριος ὁ θεολόγος, Ἰωάννης ὁ χρυσόστομος, ὁ Κυπριανὸς, ὁ Ἱλάριος, ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Αὐγουστῖνος, οἱ Κύριλλοι, οἱ Θεοδώρητοι, οἱ Φώτιοι καὶ μυρίοι ὅσοι ἄλλοι μετὰ τῶν ἁγίων τοπικῶν καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων. Ἔστιν ἄρα γε ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνεπαρκὴς πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν; ἔστιν ἐπισφαλὴς καὶ ἐπικίνδυνος ἡ κιβωτὸς αὕτη, ἀσφαλέσταται δὲ καὶ ἀκίνδυνοι αἱ τῶν μεταρρυθμιστῶν διαμαρτυρομένων αἱ μόλις πρὸ ἑκατὸν, διακοσίων ἢ καὶ πεντακοσίων τὸ πολὺ ἐνιαυτῶν εἰς μέσον προελθοῦσαι; Τίς ποτε τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ἔχων γνῶσιν τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο καὶ νὰ συγκατατεθῇ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων μαρτύρων, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Λουθήρου, ἢ τοῦ Ζουίγγλιου καὶ τοῦ Καλβίνου, ἢ τῶν Κουακέρων καὶ τῶν Μορμώνων; Τίς ποτε ὀρθῶς καὶ φρονίμως σκεπτόμενος ἤθελεν ἀνταλλάξει τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἑπτὰ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῶν κονσιστορίων τῶν διαμαρτυρομένων;

Οἱ περὶ τὸν Λούθηρον καὶ Μελάγχθονα κατὰ τὴν ις΄ ἑκατ. εἶχον μέγα δίκαιον νὰ ἐξαναστῶσι καὶ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῆς παπικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν μυρίων ἀντιχριστιανικῶν αὐτῆς καταχρήσεων· οὐδὲν ὅμως δίκαιον εἶχον νὰ συμπεριλάβωσιν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν ὀρθόδοξον καθολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ οὕτως ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει διεφθαρμένη, νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ διόρθωσιν καὶ τοῦτ' αὐτὸ εἰς τὴν ἀνάστασιν δῆθεν αὐτῆς. Ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦν ἀνυπόστατος καὶ ψευδὴς, ἡ δὲ πρόθεσις αὐτῶν ματαία, ἀπεδείχθη ἀμέσως· διότι ἀντὶ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἥτις οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἣν ὤφειλον νὰ ζητήσωσι καὶ εὕρωσι καὶ μετ' αὐτῆς ἑνωθῶσι· δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς φῶς ἀλλ' ἢ διαφόρους θρησκευτικὰς κοινωνίας ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπ' ἀλλήλων διαφερούσας, ἀσυστάτους, ἐπισφαλεῖς καὶ κατὰ τὸν τύπον συγκεκροτημένας καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων αἱρέσεων, ὅσαι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἕως τότε ἀλληλοδιαδόχως εἶχον ἀναφανῇ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς διαμαρτυρομένοις οὐκ ὀλίγοι ἄνδρες λογιώτατοι καὶ σπουδαῖοι εἰλικρινῶς καὶ ἀπαθῶς κρίνοντες τὰ πράγματα διωμολόγησαν καὶ παρρησίᾳ διεκήρυξαν τὴν ἀλήθειαν, ἣν ἠσθάνοντο ἐν τῷ βάθει τῆς συνειδήσεως αὐτῶν, ὅτι ὑπὸ ἔποψιν θρησκευτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀπέβη τῷ ὄντι δυστυχὴς ὁ διαμαρτυρόμενος κόσμος διὰ τῶν νέων ἀρχῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ μεταρρυθμίσεων· διότι

κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς διαμαρτυρήσεως ἐκκλησία χριστιανικὴ μία, μόνιμος καὶ συμπαγής, ἔστι τι ἂν μὴ ἀκατάληπτον, ἀλλά γε ἐν τῇ πράξει ἀδύνατον καὶ ἀκατόρθωτον, καὶ ὅτι ἂν σήμερον ὑπάρχωσιν ἐκκλησίαι προτεσταντικαί, αὗται δὲν ὀφείλουσι τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν, ἀλλὰ τοὐναντίον εἰς τὴν προφανῆ ἄρνησιν καὶ ἀθέτησιν τῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιωμάτων τῆς διαμαρτυρήσεως, κατὰ τοσοῦτο μόνον ὑφιστάμεναι, ὅσον αὕτη ἐπιλανθάνεται τῶν ἀρχῶν αὐτῆς. Ταῦτα πάντα ἀναλογιζόμενοι καὶ βαθέως συναισθανόμενοι καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἱεραπόστολοι οἱ ἐν τοῖς κλίμασιν ἡμῶν ἄνω καὶ κάτω φερόμενοι ὀφείλουσι ταπεινωθῆναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ ἐπωφελούμενοι τὴν δυστυχίαν ἡμῶν νὰ πλανῶνται ἐν ξένῃ πρὸς ζήτησιν ἑνὸς προσηλύτου καὶ τούτου ἀργυρωνήτου καὶ μισθίου, χλευάζοντες καὶ βλασφημοῦντες ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις καὶ ἐν περιπάτοις καὶ ἐν πληθούσῃ ἀγορᾷ καὶ ἐν τοῖς καπηλείοις τὴν ἱερὰν λατρείαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς πρεσβυτάτης καὶ σεβασμιωτάτης τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, θὰ ἔπραττον, νομίζομεν, πολὺ φρονιμώτερον καὶ χριστιανικώτερον, ἂν ἐπανερχόμενοι οἴκαδε παρεδίδοντο εἰς σπουδαίας εὐσεβεῖς σκέψεις περὶ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων αὐτῶν.

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Α΄

Καθ' ἃ προεγράψαμεν, ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὴν φιλοδικαιότητι καὶ μερίμνῃ περὶ τῶν συμφερόντων τοῖς ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς καὶ αἰγίδα τεταγμένοις ἱεροῖς προσκυνήμασι τῆς Ἀνατολῆς, τέως δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς μεγάλαις δυνάμεσι πρεσβευτὰς αὐτῆς, ἀναφερομένη εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους διεθνεῖς πράξεις τὰς προνοούσας τὴν διακανόνισιν τῆς ὑφεστώσης διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἱερῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τόπων περὶ τῶν ἐν Ῥωμουνίᾳ ἀφιερωμένων τούτοις κτημάτων, ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τῶν μεγάλων δυνάμεων πρὸς κοινὴν ἐν Βουκουρεστίῳ διπλωματικὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ πραγματωθῆναι τὴν δι' ἐπανειλημμένων διεθνῶν πράξεων προκαθορισθεῖσαν διαιτητικὴν ἐκδίκασιν καὶ διακανόνισιν τῆς ἀνωτέρω ὑφεστώσης διαφορᾶς, ἀφοῦ ἐκ τῶν πραγμάτων μάλιστα μετὰ τὴν γνωστὴν πρὸ ἔτους δήλωσιν τῆς ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως κατεδείχθη τὸ ἀνέφικτον τῆς ἐξευρέσεως μέσου συνεννοήσεως ὑπὸ τῶν ἀπ' εὐθείας διαφερομένων.

Ὁ διεξερχόμενος τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος τούτου ὅσον καὶ ἂν ᾖ προκατειλημμένος ὑπὲρ θατέρου τῶν διαφερομένων μερῶν, ἀδύνατον μὴ ἀνομολογῆσαι ὅτι οἱ ἅγιοι τόποι ἀείποτε διαλλακτικωτάτων ἐνεφορήθησαν αἰσθημάτων, τῆς δὲ χριστιανικῆς ἀνεξικακίας καὶ μετριοπαθείας αὐτῶν τρανὰ παρέσχον ἑκάστοτε μαρτύρια, εἰ καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα κατελάμβανον τοὺς ἐν Ῥωμουνίᾳ ὑστεροβούλως ἐνεργοῦντας καὶ ἐκφεύγοντας πᾶσαν διάπειραν συμβιβασμοῦ· ἐξ οὗ ὁμολογητέον ὅτι τὴν εὐθύνην τῆς μήπω διακανονίσεως τοῦ ζητήματος τούτου παρὰ τὴν σταθερῶς ἐκδηλωθεῖσαν θέλησιν τῆς Εὐρώπης ὑπέχει καθ' ὅλου ἡ ῥωμουνικὴ κυβέρνησις, ἕν τι ἐπιδιώξασα πάντοτε, τὴν οἰκειοποίησιν ἀλλοτρίας περιουσίας.

Ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ ζήτημα τοῦτο δημιουργηθὲν ὑπὸ τῆς ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως ἐφείλκυσε τὴν ὑψηλὴν προσοχὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, μέχρι τῆς ἐν τῷ παρελθόντι ἔτει ὑπὸ τοῦ ἀνακτοβουλίου τοῦ Βουκουρεστίου ἀποτόμου ἀποκρούσεως τῶν περὶ συμβιβασμοῦ ἐν πνεύματι διαλλαγῆς γενομένων αὖθις αὐτῷ προτάσεων ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἁγίων τόπων, ἡ αὐτὴ τακτικὴ ἐτηρήθη διαρκῶς ὑπὸ τῶν ἐν Ῥωμουνίᾳ, τῆς παντὶ τρόπῳ δηλονότι ἐκφυγῆς ἀπὸ τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἀναγράφομεν ἓν γεγονὸς χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς διερεύνησιν τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως αὐτοῦ, καθότι ὁ ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀγὼν οὐ δεῖται ὑποθέσεων, ἔστω καὶ ἐξ ἀσφαλῶν δεδομένων πηγαζουσῶν, πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ δικαίου καὶ κατάδειξιν τοῦ ἀδικοῦντος· ἄλλως δὲ γεγονὸς καθ' ἑαυτὸ χαρακτηριστικώτατον οὐδαμῶς χρήζει πλατυσμῶν καὶ παρεκβατικῶν ἐξηγήσεων πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἐλατηρίων, ὑφ' ὧν σταθερῶς ἐκινήθησαν οἱ εἰς τὴν γένεσίν τε καὶ κατάρτισιν αὐτοῦ συμβαλόντες.

Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονὸς τῆς σταθερᾶς τῶν Ῥωμούνων ὑπεκφυγῆς, περὶ οὗ ἐξ ὑπαρχῆς ἐνδιατρίβομεν καὶ ὅπερ ἀναφαίνεται ἐν ὅλῃ τοῦ ζητήματος τούτου τῇ ἱστορίᾳ, προδίδωσι φανερῶς ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ἐλατήρια τῶν πράξεων τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνακτοβουλίου καὶ διασαφεῖ ἐξαρκούντως τὰς τούτου διαθέσεις· ὥστε περιττὴ πᾶσα ἐπὶ τῶν γεννησάντων αὐτὸ λόγων ἐνδιατριβή. Ὅθεν τῷ σοφῷ στοιχοῦντες ῥήματι, καθ' ὃ «ἅπας λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν», ἐπὶ πραγμάτων δι' ἐπισήμων πράξεων βεβαιουμένων θέλομεν ἐνδιατρίψῃ ἐξετάζοντες τὰς διαφόρους περιπετείας τοῦ ζητήματος, οὗτινος ἡ λύσις ἀπόκειται ἤδη εἰς τὸ εὐθύδικον τῆς Ὑψ. Πύλης καὶ τῶν μετ' αὐτῆς συμβαλομένων περὶ τούτου δυνάμεων.

Ἀπὸ τοῦ ις΄ αἰῶνος ἄχρι τῶν τελευταίων χρόνων οἱ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἅγιοι τόποι, ἤτοι οἱ τέσσαρες πατριαρχικοὶ θρόνοι Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ κοινότητες τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ τοῦ ὄρους Ἄθω καὶ διάφοροι εὐαγεῖς μοναὶ τῆς Ῥούμελης, ἀπέκτησαν ἐν Ῥωμουνίᾳ σπουδαῖον ἀριθμὸν μοναστηρίων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν γενικῶς γνωστῶν ὑπὸ τῷ ὀνόματι κτήματα τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων.

Τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος τῶν ἱερῶν τόπων ἐπὶ τῶν ἀφιερωμένων τούτων κτημάτων βεβαιοῦται ἐκ τίτλων, ὧν τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἐσεβάσθησαν αἱ ἡγεμονικαὶ ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ κυβερνήσεις,

καὶ οἵτινες εἰς ἐπίμετρον διακρανύνονται καὶ ἐκ τῆς ἀπροσβλήτου διακατοχῆς καὶ νομῆς αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ περίοδον τριῶν καὶ ἐπέκεινα αἰώνων.

Ἐὰν ἡ ἐλαχίστη διαμφισβήτησις ἐγεννᾶτο ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἐν Ρωμουνίᾳ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων κυριότητος τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἁγίων τόπων, πάντως δὲν ἤθελον παρέλθει σιγῇ τοὺς αἰῶνας τούτους ἄνευ ἐνστάσεως πρὸς διεκδίκησιν ἀγαθῶν, ὧν ἡ διακατοχὴ καὶ νομὴ ἐγένετο ὑπὸ τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἀνατολῆς οὐ μόνον ὑπ' αὐτὰ αὐτῶν τὰ ὄρματα, ἀλλ' ἅμα καὶ τῇ ἐμπράκτῳ συνδρομῇ τῶν ρωμουνικῶν ἀρχῶν, ὁσάκις δικαστική τις διαφωνία ἐξηγείρετο ἐπὶ τῆς νομῆς μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν προσκυνημάτων καὶ τρίτων ἐν Ρωμουνίᾳ. Τόμους ὅλους θὰ ἐπετέλουν συναρμολογούμενα τὰ ἐπίσημά τε καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα τὰ συνταχθέντα ἐν Ρωμουνίᾳ κατὰ τὴν μακροτάτην ταύτην τῶν τριῶν αἰώνων περίοδον, καθ' ἣν τὰ ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων κυριαρχικὰ δίκαια τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς οὐ μόνον δὲν διημφισβητήθησαν τὸ παράπαν, ἀλλὰ καὶ περιεφρουρήθησαν ὑπὸ τῶν ἐν Ρωμουνίᾳ ὡς ἱερὰ καὶ ἀπρόσβλητα.

Αὐτὸ καὶ μόνον τὸ γεγονὸς τῆς ἐπὶ τρεῖς καὶ ἔτι πρὸς αἰῶνας ἀπροσβλήτου διακατοχῆς καὶ νομῆς τῶν εἰρημένων κτημάτων ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἁγίων τόπων δημιουργεῖ ἀναφαίρετον τίτλον κυριότητος ὑπὲρ τῶν τελευταίων τούτων, ἀνεξαρτήτως ὅλως πρὸς τὰς ἐπισήμους πράξεις τὰς ἐμπεδούσας τὸ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν δίκαιον. Διὰ ταῦτα πᾶσα ἐνέργεια εἰς διαμφισβήτησιν τοῦ δικαίου τούτου φέρει ἅπαντα τὰ συστατικὰ κεκηρυγμένης κατὰ τοῦ δικαίου προσβολῆς καὶ ἀρνήσεως τῶν στοιχειωδεστάτων αὐτοῦ ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ὁ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς ἐδράζεται.

Ἅπαξ μόνον κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα, τῷ 1821, διεταράχθη πρὸς ὥραν ἡ ὑπὸ τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς ἀνενόχλητος διακατοχὴ τῶν κτημάτων τούτων· ἀλλὰ καὶ ἡ διατάραξις αὕτη προελθοῦσα οὐχὶ ἐκ διεκδικητικῆς ἀντιποιήσεως τῶν ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ, ἀλλ' ἐκ περιστάσεων ὅλως ἀλλοτρίων (ἐκ πολιτικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δημιουργηθεισῶν λόγων), παρίσταται ἐν τῇ μακρᾷ ἀλύσει τῶν χρόνων τῆς διακατοχῆς τῶν ἀφιερωμένων τούτων κτημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων τῆς Ἀνατολῆς τόπων οὐχὶ ὡς διαμφισβήτησις τῶν τίτλων τῆς κυριότητος αὐτῶν, ἀλλ' ὡς βεβαίωσις καιρικῆς ἀνωμαλίας κρατυνάσης διὰ τῆς ἐπιγενομένης ἐπανορθώσεως τὸ ἀναμφισβήτητον τοῦ δικαιώματος τῆς κυριότητος τῶν ἁγίων τῆς Ἀνατολῆς τόπων ἐπὶ τῶν ἀφιερωμένων τούτων κτημάτων.

Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν γεγονότων τοῦ 1821 ἐπεδιώχθη ὑπὸ τῆς διαβολῆς καὶ τῆς συκοφαντίας ἡ γέννησις δυσπιστίας τῆς Ὑψ. Πύλης πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κλῆρον. Ἡ συμβολὴ δὲ τῶν τότε περιστάσεων συνέτεινεν ὥστε πιστευτὴ νὰ γένηται ἡ διαβολή· αὐτοκρατορικὸν δὲ φιρμάνιον ἐκδοθὲν τῷ ἔτει ἐκείνῳ διέτασσε τὴν ἐκ τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν ἐξέλασιν τῶν ἑλλήνων κληρικῶν.

Τὸ καιρικὸν τοῦτο μέτρον τὸ ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης ληφθὲν ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀνεκλήθη τῷ 1827 διὰ χάττι-σεριφίου τοῦ σουλτάνου διατάξαντος τὴν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Ἀνατολῆς ἀπόδοσιν τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἀνηκόντων αὐτοῖς κτημάτων.

Οἱ ἡγεμόνες Μολδαυίας καὶ Βλαχίας κομισάμενοι τὸ τελευταῖον τοῦτο αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ δοθῆναι μείζονα ἐπισημότητα εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς δικαιοσύνης τῆς ἀποδιδούσης τοῖς ἁγίοις ἐν Ἀνατολῇ τόποις τὰ κτήματα, ὧν τὴν νομὴν πρὸς ὥραν οὗτοι ἐστερήθησαν, συνεκαλέσαντο τὰς συνελεύσεις (διβάνια) ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμονιῶν καὶ ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν ἔγγραφον ἀπόφανσιν ἐπὶ τῆς κομισθείσης αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς. Οὕτω μετὰ τὴν κυριαρχικῷ δικαίῳ διαταχθεῖσαν ἀπόδοσιν ἐπῆλθε καὶ ἡ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς ὑπὸ τῆς χώρας ἀναγνώρισις τῶν ἀδιαμφισβητήτων δικαίων τῶν ἁγίων ἐν Ἀνατολῇ τόπων ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ταύταις «κτημάτων τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων». Τὰ δύο τῶν ἡγεμονιῶν διβάνια ἐν ταῖς πρὸς τοὺς οἰκείους ἡγεμόνας ἐκθέσεσιν αὐτῶν ἀνωμολόγησαν ῥητῶς καὶ σαφῶς καὶ ἐπισήμως τὰ αἰώνια δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας καὶ διακατοχῆς τῶν ἁγίων τῆς Ἀνατολῆς τόπων ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων. Ὅθεν ἡ ἐκ καιρικῶν περιστάσεων προκληθεῖσα πρὸς ὥραν καὶ αὕτη διατάραξις τῆς ἀνενοχλήτου διακατοχῆς αὐτῶν ἀπέληξεν εἰς ἐπίσημον ἅπαξ ἔτι βεβαίωσιν τοῦ ἀπαραγράπτου ἐπ' αὐτῶν δικαίου τῆς κυριότητος τῶν ἁγίων τόπων.

Τὰ διβάνια τῶν ἡγεμονιῶν, ἐν ᾧ ἀποδιδόντα δικαιοσύνην ἐβεβαίουν ἅπαξ ἔτι ἐπισήμως τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων τόπων καὶ ἐκράτυνον τὸ δίκαιον τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀφιερωμένων κτημάτων, εὔκαιρον ἠγήσαντο ἵνα ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ὁσποδάρους ἀναφοραῖς αὐτῶν διατυπώσωσι καὶ προτάσεις τινάς, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἡ ἀφετηρία τῆς γεννήσεως τοῦ ζητήματος τῶν ἀφιερωμένων μοναστηρίων.

Αἱ προτάσεις αὗται περιελάμβανον τὰ ἑπόμενα αἰτήματα·

1) προσαγωγὴν τῶν ἐγγράφων τῶν ἱδρυτῶν καὶ δωρητῶν ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἐκτέλεσις τῆς θελήσεως αὐτῶν,

2) πληρωμὴν τῶν χρεῶν τῶν μοναστηρίων, καὶ

3) ἀναγκαίας ἐπισκευὰς τῶν ἐκκλησιῶν.

Μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ 1827 καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1828 αὗται ἦσαν αἱ μόναι ἀξιώσεις ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, αἱ μόναι ἐφέσεις τῶν Μολδοβλάχων, οἵτινες ἀντὶ τοῦ ἀρνηθῆναι τὰ δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὰ δικαιώματα τῆς διακατοχῆς καὶ νομῆς εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῶν ἀφιερωμένων τούτων κτημάτων, ἐβεβαίωσαν τοὐναντίον ἐν ταῖς ἐκθέσεσιν αὐτῶν τὴν ὀντότητα τῶν δικαίων τούτων καὶ τὸ ἀδιαφιλονείκητον καὶ ἀπρόσβλητον αὐτῶν διὰ γλώσσης ἐναργεστάτης καὶ σαφεστάτης.

Ἡ ἀπόδοσις τῶν μετοχίων καὶ κτημάτων τούτων εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἐγένετο ἐκ μέρους τῶν ἡγεμονικῶν κυβερνήσεων μετ' ἀπολογισμοῦ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐσό-

δων καὶ δαπανῶν τῶν γενομένων κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκουσίου ἀπομακρύνσεως τῶν ἁγίων τόπων ἐκ τῆς προστασίας καὶ νομῆς τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν τούτων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827.

Τίς ἡ ἀνάγκη ἐπικλήσεως ἄλλων ἀποδείξεων πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ἀδιαφιλονεικήτου τῶν δικαίων τῆς κυριότητος τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς, ἀφοῦ ἔχομεν ἀποκείμενα ἡμῖν τὰ ἐπίσημα ταῦτα γεγονότα τῶν ἐν τῷ παρελθόντι καθεστηκυιῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἀρχῶν, ὧν τὴν θέσιν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις διεδέξατο ἡ νῦν ῥωμουνικὴ κυβέρνησις; Τὰ διβάνια, ἤτοι αἱ συνελεύσεις τοῦ τόπου, μιᾷ φωνῇ ἀνακηρύττουσι τὸ αἰώνιον καὶ ἀπαράγραπτον δίκαιον τῆς ἰδιοκτησίας καὶ διακατοχῆς καὶ νομῆς τῶν ἀφιερωμένων κτημάτων, τὸ κεκτημένον ὑπὸ τῶν ἁγίων τῆς Ἀνατολῆς τόπων· αἱ ἡγεμονικαὶ κυβερνήσεις ἐνεργοῦσι τὴν ἀπόδοσιν, ἐπιδιδοῦσαι εἰς τοὺς δικαιούχους ἁγίους τόπους ἀπολογισμὸν τῆς διαχειρίσεως κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκουσίου ἀπομακρύνσεως αὐτῶν ἐκ τῆς νομῆς τῆς τούτοις ἀνηκούσης ἰδιοκτησίας· καὶ τολμῶσιν εἶτα οἱ νῦν νὰ διαμφισβητῶσι τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος καὶ τῆς ἀδιαφιλονεικήτου ἰδιοκτησίας εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Ἀνατολῆς;

Ὑπόλογος εἰς λογοδοσίαν ἀναμφηρίστως εἶνε ὁ νεμόμενος ξένην περιουσίαν οὐχὶ δι' ἴδιον ἑαυτοῦ λογαριασμόν· δικαιοῦται δὲ εἰς ἀπαίτησιν καὶ λῆψιν αὐτῆς ὁ κύριος ὁ ἐπὶ ἰδίῳ αὐτοῦ λογαριασμῷ εἰς χεῖρας τρίτου ἐμπιστευθεὶς τὴν νομὴν ἢ διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ὅσον λοιπὸν θέλῃ, ἂς ἀναστρέψῃ τις τοὺς ἰδιοκτητικοὺς ἐν Ῥωμουνίᾳ ὅρους· τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ κυβερνήσεις τῶν ἡγεμονιῶν ἐλογίσαντο ἑαυτὰς ὑπευθύνους εἰς προσαγωγὴν ἀπολογισμοῦ πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1821 ἕως 1827 γενομένην ὑπ' αὐτῶν διαχείρισιν τῶν ἀφιερωμένων κτημάτων· ἐπέδοσαν δὲ τοιοῦτον ἀπολογισμόν· τὸ γεγονός, λέγομεν, τοῦτο ἀρκεῖ εἰς πιστοποίησιν τοῦ ἀπαραγράπτου τῶν δικαίων τῶν ἁγίων τόπων καὶ τὸ ἀβάσιμον καὶ ἀνυπόστατον πάσης διεκδικητικῆς ἀξιώσεως ἐκ μέρους τῆς ῥωμουνικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ κτημάτων, ὧν τὸ δι' αὐτὴν ξένον καὶ διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἐβεβαίωσε.

Μικρὸν μετὰ τὴν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Ἀνατολῆς ἀπόδοσιν τῶν αὐτοῖς ἀνηκόντων ἐξερράγη ὁ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας πόλεμος, καθ' ὃν ἡ πρώτη τῶν δυνάμεων τούτων κατέσχε τὰς παριστρίους ἡγεμονίας, ἃς καὶ μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης (2 σεπτεμβρίου 1829) διεκράτησεν αὕτη στρατιωτικῶς μέχρι τοῦ 1834.

Ἐν τῇ ἀνωμάλῳ ἐκείνῃ πολιτικῇ καταστάσει ἐπῆλθε διατάραξίς τις ὡς πρὸς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς διαθέσεως τῶν προσόδων τῶν κτημάτων τούτων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ταύτης κατοχῆς συμβάντα ἀναφορικῶς τῇ διαθέσει τῶν ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν κτημάτων τούτων προσόδων μαρτυροῦσιν ἀριδήλως τὴν πάγκοινον ἀναγνώρισιν τῶν κυριαρχικῶν δικαίων τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων.

Οἱ ἅγιοι τόποι ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ αἰγίδα διατελοῦντες τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου ἐπεῖχον καὶ ἀπέχουσι θέσιν ἠθικοῦ προσώπου τῆς ὀθωμανικῆς τυγχάνοντος ἰθαγενείας· ἑπομένως ἡ περιουσία αὐτῶν ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει ὑπόκειται εἰς τὰς περιπετείας τὰς δικαίῳ πολέμου ἐκτιθεμένας εἰς τὴν διάκρισιν πολεμίου κατασχόντος τὴν χώραν, ἐφ' ἧς ἡ περιουσία αὕτη εὑρηται. Ὅθεν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς ῥωσσικῆς κατοχῆς ληφθέντα μέτρα ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις περιουσίας τῶν ἁγίων τόπων ὡς περιουσίας ὀθωμανικῆς, ἓν ἔτι περιφανές ἐστι μαρτύριον τῆς παγκοίνου ἀναγνωρίσεως τῶν ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης κυριαρχικῶν δικαίων τῶν ἁγίων τόπων.

Ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς ἀκολουθῶν μὲν τῷ ἐν πολέμῳ ἰσχύοντι δικαίῳ ἐπέβαλε χεῖρα ἐπὶ τῆς ἐν Ῥωμουνίᾳ περιουσίας τῶν ἁγίων τόπων ὡς περιουσίας ὀθωμανικῆς, εὐλαβούμενος δὲ τὴν ἱερότητα τῶν τόπων, εἰς οὓς ἡ περιουσία αὕτη ἀνῆκε, δὲν ἐξωμοίωσε ταύτην πρὸς τὰς λοιπὰς ὀθωμανικὰς περιουσίας καὶ δὲν ἐθεώρησεν αὐτὴν λείαν πολέμου, ἀλλὰ συνδυάσας τὸ ἐν πολέμῳ ἰσχύον δίκαιον κατακρατήσεως τῆς εἰς χεῖρας τοῦ πολεμίου περιερχομένης περιουσίας μετὰ τῆς πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Ἀνατολῆς ὀφειλομένης εὐλαβείας, ἀπηγόρευσε μὲν τὴν εἰς τὴν Τουρκίαν μεταβίβασιν τῶν προσόδων αὐτῶν, διέταξε δὲ τὴν ἀποταμίευσιν καὶ παρακαταθήκην αὐτῶν ἐν τῇ τραπέζῃ τῆς Ὀδησσοῦ.

Ἡ διάκρισις καὶ διαστολὴ αὕτη τῆς περιουσίας τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις ῥωμουνικῶν περιουσιῶν τί ἄλλο μαρτύρεται ἢ πλήρη ἀναγνώρισιν τῆς ὀθωμανικῆς ἰδιότητος τῆς περιουσίας ταύτης, ἀνηκούσης εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν προστασίαν τελοῦντας ἁγίους τόπους τῆς Ἀνατολῆς; Ἐὰν ἡ περιουσία αὕτη δὲν ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους καὶ δὲν ἦτο ὀθωμανική, οὐδαμῶς θὰ ἐδικαιοῦτο ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς νὰ ἐπιβάλῃ ἐπ' αὐτὴν χεῖρα, ὡς δὲν ἐπέβαλεν ἐπὶ ἑτέρας ῥωμουνικῆς ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις περιουσίας. Ἐὰν ἡ περιουσία αὕτη ὡς ἀνήκουσα τοῖς ἁγίοις τόποις δὲν ἐθεωρεῖτο ὀθωμανικὴ καὶ οἱ ῥωμοῦνοι εἶχον ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῆς, θὰ κατεξανίσταντο οὗτοι κατὰ τῆς πρὸς τὰς ὀθωμανικὰς περιουσίας γενομένης ἐξομοιώσεως ταύτης καὶ ὑπὸ τὴν ῥωσσικὴν χεῖρα ἀνεπηρέαστοι τελοῦντες πάσης ἐπιβλητικῆς ἐκ μέρους τῆς Ὑψ. Πύλης θέσεως, θὰ ἀνέτρεπον τὰς πρὸ μικροῦ ἀποφάσεις αὐτῶν, ἐὰν αὗται ἦσαν ἀπόρροια ἐπιβλητικῆς πιέσεως τοῦ χάττι-σερίφ τοῦ 1827, καὶ δὲν ἦσαν ἀπαύγασμα πλήρους ἀναγνωρίσεως τῶν ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης δικαίων τῶν ἁγίων τόπων.

Ἡ ῥωσσικὴ κατοχὴ ὡς ὀθωμανικὴν περιουσίαν λογισαμένη (ὡς καὶ πράγματι ἦτο καὶ εἶνε, ἅτε ἀνήκουσα εἰς ὑπηκόους ὀθωμανούς) τὰς ἰδιοκτησίας ταύτας τῶν ἁγίων τόπων τῆς ἀνατολῆς, καὶ λαβοῦσα μέτρα πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταβιβάσεως καὶ ἀποστολῆς τῶν ἐξ αὐτῆς προσόδων εἰς χώραν ἐμπόλεμον, λογικῶς καὶ φυσικῶς δὲν

ἠδύνατο νὰ ἐπαφήσῃ τὴν διαχείρισιν ταύτην εἰς τοὺς Ἕλληνας μοναχούς, οἵτινες ὡς ὑπήκοοι τῆς Ὑψ. Πύλης ἐλογίζοντο ἐμπόλεμοι καὶ δὲν εἶχον τὰ πιστὰ παρὰ ταῖς ῥωσσικαῖς ἀρχαῖς. Ἑπομένως ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καταρτισθεῖσα ἀνέλαβεν ἐν τοῖς ἐκτάκτοις ἐκείνοις καιροῖς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας ταύτης.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν περιστάσεων τούτων οἱ ὀρεγόμενοι νοσφισμοῦ ξένης περιουσίας δὲν ἔλαθον τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκκαύσωσι τὴν δυσπιστίαν τῶν ῥωσσικῶν ἀρχῶν κατὰ τῶν ἑλλήνων μοναχῶν. Ἡ τακτική, ἣν ἠκολούθησαν τῷ 1821, ἐτέθη αὖθις εἰς ἐνέργειαν, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τότε μὲν ἡ ἐθνολογικὴ συγγένεια τῶν μοναχῶν μετὰ τῶν ἐξεγερθέντων Ἑλλήνων ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφετηρία διαβολῆς καὶ συκοφαντίας, ἤδη δὲ ἡ ὀθωμανικὴ αὐτῶν ὑπηκοότης ἐλογίσθη αἰτία διασυρμοῦ.

Διεξερχόμενός τις τὰς ἀπὸ 10]22 φεβρουαρίου 1831 ὁδηγίας τοῦ κόμητος Νεσσελρῶδ πρὸς τὸν στρατηγὸν Κισελὲφ πείθεται ὅτι οἱ βογιάροι, οἵτινες πᾶσαν κατεῖχον τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις, καθ' ὃν χρόνον συνεζητεῖτο ὁ ὀργανικὸς νόμος ὁ εἰς τὰς ἡγεμονίας ταύτας προικοδοτηθείς, καὶ οὗτινος τὰς βάσεις ἔθετο ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκη, ἐπεδίωξαν τὴν ἐξέλασιν τῶν ἑλλήνων κληρικῶν, ἄνευ ὅμως ἐπιτυχίας, καθότι αἱ εἰσηγήσεις αὐτῶν δὲν εἰσηκούσθησαν οὔτε παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὔτε ἐν γένει ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὅθεν γενικὴ ἀμνηστεία παραχωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ σουλτὰν Μαχμοὺτ τοῦ Β' ἐπροστάτευσε τοὺς ἁγίους τόπους ἐκ πάσης ἁρπαγῆς.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ βογιάροι προσεπεστήριζον ψευδῶς ὅτι οἱ ἕλληνες ἡγούμενοι ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας ταύτης παρεξέβαινον τῶν ὅρων τῶν δωρητῶν, κατέστησαν δὲ πιστευτὸν παρ' ἀμφοτέραις ταῖς ὑψηλαῖς ταύταις αὐλαῖς ὅτι αἱ διατάξεις τῶν δωρητῶν ἐπιβάλλουσι τοῖς κληρικοῖς ἀγαθοεργίας ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς χώρας καὶ ὅτι οἱ κληρικοὶ οὗτοι ἀποκρύπτουσι τοὺς τίτλους τούτους, ὅπως ἐκφύγωσι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν. Τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Πετρουπόλεως διὰ τῶν ἀπὸ 10]22 φεβρουαρίου 1831 ὁδηγιῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν στρατηγὸν Κισσελὲφ προέτεινεν ἵνα πρὸς ἐξομάλισιν τῶν δυσχερειῶν τῶν ἐξεγειρομένων ἐκ τῶν τοιούτων ἀντεγκλήσεων σχηματισθῇ μικτή τις ἐπιτροπή. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιρροὴν τῆς σκέψεως ταύτης συνετάχθησαν τὰ ἄρθρα 363 καὶ 364 τοῦ ὀργανικοῦ τῆς Βλαχίας, καὶ τὸ ἄρθρον 416 τοῦ ὀργανικοῦ τῆς Μολδαυΐας νόμου.

Πρὶν ἢ προχωρήσαντες παραθῶμεν τὰ ἄρθρα ταῦτα καὶ συνεχίσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν τοῦ ζητήματος τούτου, ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν τὸν νοῦν ἐπὶ τῆς θέσεως, ἣν τὸ ζήτημα τοῦτο ἔλαβε τῷ 1831. Αἱ βογιαρικαὶ ἀξιώσεις ἔλαβον μάλα εὐδιάκριτον μορφὴν καὶ τύπον, ἀλλ' αἱ ἀντιποιήσεις δὲν προέβησαν μέχρις ἀρνήσεως τοῦ δικαίου τῆς ἰδιοκτησίας· ἀνωμολόγουν τοὺς ἁγίους τόπους κυρίους καὶ ἰδιοκτήτας τῶν κτημάτων τούτων ἀλλ' ὑπὸ ὅρους, τοὺς δὲ ὅρους τούτους καθώριζον αὐτοβούλως καὶ αὐτογνωμόνως ὡς ἐπιβάλλοντας ταύτας ἢ ἐκείνας τὰς ὑποχρεώσεις. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τῶν βογιάρων ἐπιμαρτύρεται λίαν ἐχθρικὰς κατὰ τῶν ἁγίων τόπων διαθέσεις, αἵτινες ἂν ὑρίστατο ἡ ἐλαχίστη βάσις πρὸς διεκδίκησιν τῶν μετὰ ταῦτα προβληθεισῶν ἀπαιτήσεων, δὲν θὰ περιεστέλλοντο εἰς τὰς ἀξιώσεις ταύτας, ἀλλὰ θὰ προὐχώρουν μέχρις ὁριστικῆς ἀντιποιήσεως κτημάτων, ὧν θὰ διεκδίκουν τὴν κυριότητα. Προδήλως λοιπὸν καὶ αὐταὶ αἱ κατὰ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἁγίων τόπων ἐνστάσεις τῶν βογιάρων τὸ ἀπαράγραπτον τοῦ δικαίου τῆς κυριότητος τῶν προσκυνημένων ἐπιβεβαιοῦσιν, ὅπερ σαφῶς καὶ ἐπισήμως ἀνομολογοῦσι καὶ οἱ τότε συνταχθέντες ὀργανικοὶ νόμοι ἑκατέρας τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, ὧν τὰ σχετικὰ ἄρθρα κατὰ τὸ γαλλικὸν ἐπίσημον πρωτότυπον ἔχουσι ὧδε κατὰ λέξιν·

Art.363.—Vu les abus et les dilapidations comises très-souvent par les hégumènes des monastères RELEVANT DE L'ÉTRANGER auxquels la régie des biens ecclésiastiques est confiée, il est indispensable de régulariser cette inportante question. A cet effet une commission composée, sous la présidence du métropolitain, du logothète des affaires ecclésiastiques, de quatre boyards et de quatre délégués des saints-lieux de Jérusalem, du mont-Sinaï, du mont-Athos et de Roumélie, s'occupera de l'examen des titres et autres actes relatifs à ces monastères, discutera sur les abus antérieurs et sur les projets d'amélioration, et fixera enfin la part de leurs revenus, qui peut être versée dans les caisses de l'État pour des établissements de bienfaisance.

Quant à la gestion des monastères NON RELEVANT DE L'ÉTRANGER, on se conformera aux dispositions de l'annèxe du présent chapitre N° 1er.

Art. 364.—Le logothète des affaires ecclésiastiques est tenu de faire observer tout ce qui a été arrêté dans l'annèxe sus-mentionnée, et tout ce qui sera statué par la commission relativement aux MONASTÈRES ÉTRANGERS, lorsque ses travaux seront terminés et dûment confirmés.

Ἄρθρον 363.—Ἕνεκα τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς σπατάλης, αἵτινες πλειστάκις διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ἡγουμένων τῶν μοναστηρίων ΤΩΝ ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ, εἰς οὓς ἡ διεύθυνσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπαρχόντων ἐστὶ διαπεπιστευμένη, ἐπάναγκες εἶναι νὰ κανονισθῇ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα. Πρὸς τοῦτο ἐπιτροπὴ συγκειμένη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου ἐκ τοῦ λογοθέτου τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, τεσσάρων βογιάρων, τεσσάρων ἀντιπροσώπων τῶν ἁγίων τόπων Ἱερουσαλήμ, ὄρους Σινᾶ, ὄρους Ἄθω καὶ τῆς Ῥούμελης, ἀσχοληθήσεται περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὰ μοναστήρια ταῦτα πράξεων, συζητήσει τὰς παρελθούσας καταχρήσεις καὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν σχέδια, καὶ τέλος καθορίσει τὸ μέρος τῆς προσόδου αὐτῶν, ὅπερ δύναται μετοχετευθῆναι εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἐπικρατείας ὑπὲρ καθιδρυμάτων φιλανθρωπικῶν.

Περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν μοναστηρίων τῶν ΜΗ ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ, συμμορφωτέον ταῖ διατάξεσι τοῦ παραρτήματος τοῦ παρόντος κεφ. ἀριθ. 1.

Ἄρθρ. 364.—Τῷ λογοθέτῃ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ἀπόκειται ἡ τήρησις παντὸς μὲν ὅ,τι ἀπεφασίσθη ἐν τῷ προμνημονευθέντι παραρτήματι, παντὸς δὲ καὶ ὅ,τι κανονισθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ΞΕΝΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ, ὅταν αἱ ἐργασίαι ταύτης περατωθῶσι καὶ δεόντως ἐπικυρωθῶσι.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ὀργανικὸς τῆς Βλαχίας νόμος, ὁ δὲ τῆς Μολδαυΐας καθώριζεν·

Art. 416.—Une commission spéciale, composée de quatre ecclésiastiques et de quatre boyards recommandables par leur probité sous la présidence du métropolitain, sera nommée par S. E. m. le président plénipotentiaire. Cette commission aura la surveillance principale des monastères situés en Moldavie, ainci que de leurs dépendances. Ladite commission dressera, en outre, les cadastres des biens de chaque monastère, en réglera la gestion et vérifiera la total des revenus sur lesquels sera prélevée une part destinée à l'entretien des établissements de bienfaisance, comme séminaires, écoles publiques et autres.

Il sera toutefois adjoint à cette commission, pour les monastères RELEVANT DES SAINTS-LIEUX, quatre ecclésiastiques délégués des lieux DESQUELS ces monastères RELÈVENT, savoir: un de Jérusalem, un du mont-Sinaï, un de Roumélie, et un du mont-Athos; et attendu la nécessité de remédier sans délai aux abus déjà introduits et de régulariser la gestion des biens de ces monastères, cette commission examinera les titres et actes originaux relatifs aux différentes DONATIONS, ainsi que les intentions et conditions PRIMITIVES des donateurs, et arrêtera, sous les auspices de la Cour protectrice, les projets d'amélioration propres à les remplir.

Ἄρθρ. 416.—Εἰδικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τεσσάρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ τεσσάρων βογιάρων ἐγνωσμένης τιμιότητος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου διορισθήσεται ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ κ. πληρεξουσίου προέδρου. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἔργον ἕξει κυρίως τὴν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῶν ἐν Μολδαυΐᾳ τε καὶ τοῖς διαμερίσμασι ταύτης κειμένων μοναστηρίων. Ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ θέλει συντάξει πλὴν τούτου καὶ τὰ κτηματολόγια ἑκάστου μοναστηρίου, κανονίσει τὴν διαχείρισιν καὶ ἐξακριβώσει τὸ σύνολον τῶν προσόδων, ἐκ τῶν ὁποίων μέρος ἀναληφθήσεται προωρισμένον εἰς τὴν συντήρησιν τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, ἤγουν ἱεροσπουδαστηρίων, δημοσίων σχολῶν καὶ ἄλλων.

Προστεθήσονται οὐδὲν ἧττον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην διὰ τὰ ἐκ τῶν ΑΓΙΩΝ ΤΟΠΩΝ ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ τέσσαρες ἐκκλησιαστικοὶ πληρεξούσιοι ἐπίτροποι τῶν τόπων, ΕΞ ΩΝ τὰ μοναστήρια ταῦτα ΕΞΑΡΤΩΝΤΑΙ, ἤτοι εἷς ἐξ Ἱερουσαλήμ, εἷς ἐκ τοῦ ὄρους Σινᾶ, εἷς τῆς Ῥούμελης καὶ εἷς ἐκ τοῦ ὄρους Ἄθω· ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης δὲ τοῦ διορθῶσαι ἀνυπερθέτως τὰς ἤδη εἰσγενομένας καταχρήσεις καὶ διευθετῆσαι τὴν διαχείρισιν τῶν ὑπαρχόντων τῶν μοναστηρίων, ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐξετάσει τοὺς τίτλους καὶ ἄλλας ἀρχετύπους πράξεις σχετικὰς πρὸς τὰς διαφόρους ΔΩΡΕΑΣ, καθὼς καὶ τὰς ΑΡΧΙΚΑΣ διαθέσεις καὶ ὅρους τῶν δωρητῶν, καὶ ἀποφασίσει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς προστάτιδος Αὐλῆς τὰ τῆς βελτιώσεως ἐκπληρώσιμα σχέδια.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (*)

Τετάρτη 23. Ἡ σύλληψις τοῦ τιμίου καὶ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

Αὕτη ἐγένετο δέκα πέντε μῆνας πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀγγελικὴν ὀπτασίαν, ἣν ὁ τοῦ Προδρόμου πατὴρ Ζαχαρίας εἶδεν ἐν τῷ ναῷ, ἱερατεύων κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ὀπτασίαν ταύτην ὁ μὲν φανεὶς ἄγγελος εἶπε πρὸς τὸν Ζαχαρίαν· «εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην». Ὁ δὲ Ζαχαρίας γινώσκων τῆς Ἐλισάβετ τὴν στείρωσιν, καὶ ὅτι ἀμφότεροι ἦσαν γέροντες τὴν ἡλικίαν, δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοῦ ἀγγέλου τοὺς λόγους, ὅθεν καὶ κατεδικάσθη νὰ μένῃ σιωπῶν καὶ ἄφωνος, ἕως οὗ ἐπληρώθησαν οἱ λόγοι οὗτοι εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν (Λουκ. Α′ 7—24· ἴδε καὶ «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» τεῦχος ε′, σελ. 91—92).

Πέμπτη 24. Τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος καὶ ἰσαποστόλου Θέκλης.

Αὕτη ἦν ἐξ Ἰκονίου, ἔνθα καὶ τὴν εἰς Χριστὸν κατηχήθη πίστιν παρ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἐκλογῆς σκεύους Παύλου, ᾧ καὶ κατηκολούθησε. Πολλὰ δὲ ἐν διαφόροις πόλεσι κολαστήρια ἀνδρικῷ φρονήματι περιφρονήσασα ἀσινὴς τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἐκ τῶν βασανιστηρίων διεσώθη· τέλος δ' ἐγκαταστᾶσα ἐν τῇ οἰκείᾳ πατρίδι, ἐτελεύτησεν ἐν ἡλικίᾳ ἐννενήκοντα ἐτῶν.

Παρασκευὴ 25. Μνήμη τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Εὐφροσύνης, ἀκμασάσης ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ τῷ 410.

Σάββατον 26. Ἡ μετάστασις τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου καὶ θεολόγου Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ.

Τὰ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν. Ἐνταῦθα δὲ σήμερον οὐκ ἀλυσιτελὲς ἡγούμεθα τὸ μνημονεῦσαι ἀνεκδότου τινὸς ἀναφερομένου εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦτον, ἱκανῶς χαρακτηρίζον αὐτόν, καὶ μνημονευομένου ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως. Ὁ θεῖος οὗτος ἀπόστολος κατηχήσας πρὸς πολλοῖς ἄλλοις εἰς τὸν χριστιανισμὸν νέον τινὰ λίαν συμπαθητικὴν μορφὴν ἔχοντα καὶ πολλὰς παρέχοντα ἐλπίδας, ἐσύστησε στενῶς τὸν νεόφυτον τοῦτον εἴς τινα ἐπίσκοπον, ὅπως προφυλάττῃ αὐτὸν ἀπὸ κακὰς συναναστροφάς· κατὰ δυστυχίαν μετ' ὀλίγον ὁ νέος ἐξώκειλεν εἰς τὴν κακίαν καὶ ἐπὶ τέλους ἐγένετο ἀρχιληστής. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἰωάννης καὶ πληροφορηθεὶς ποῦ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος νέος ἐνεφώλευε, μετέβη ἀμέσως ἐκεῖ, συλληφθεὶς δὲ, ὡς εἶχε προϊδεῖ ὑπὸ τῶν φρουρούντων λῃστῶν ἐφέρθη πρὸς τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν. Οὗτος, ὡς εἶδε τὸν σεβαστὸν αὐτοῦ διδάσκαλον ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, κατ' ἀρχὰς μὲν ἔμεινεν ὡς κεραυνόπληκτος, ἀλλ' εἶτα ἐτράπη εἰς φυγὴν μὴ ὑπομένων τὴν θέαν αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος ἔτρεξε κατόπιν αὐτοῦ, ἐνηγκαλίσθη πατρικῶς καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν, συνέκλαυσεν ἐκ συγκινήσεως μετ' ἐκείνου μετανοοῦντος καὶ ἐπανέφερεν αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἀφ' ἧς οὐδέποτε πλέον ἐξετράπη. Τόσον ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐγνώριζε τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν.

Πάντες οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ συμφωνοῦσιν ὅτι ὁ θεῖος οὗτος ἀπόστολος ἔγραψε τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον ἐν Ἐφέσῳ. Τὴν γνώμην ταύτην ἐπιβεβαιοῦσι καὶ ἐσωτερικαί τινες ἐνδείξεις τοῦ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντος ἱεροῦ εὐαγγελίου· τοιαῦται δὲ εἶναι ὅτι ἐν αὐτῷ (κεφ. 6′, 6 καὶ δ′, 9) ἐξηγεῖ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ ἔθιμα καὶ προλήψεις τῶν Ἑβραίων, ἢ περιγράφει θέσεις τῆς Παλαιστίνης (ε′, 2), ὅπερ δὲν θὰ ἔπραττεν, ἂν ἔγραφεν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ πρὸς Ἑβραίους ἀπετείνετο.

Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ἔγραψε, πάντες σχεδὸν συμφώνως δέχονται ὅτι ἔγραψεν ἑλληνιστί, καὶ διότι ἀπετείνετο πρὸς ἐθνικούς, παρ' οἷς τότε ἐπεκράτει ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ διότι ἔγραψεν ἐν ἑλληνίδι πόλει τῇ Ἐφέσῳ, ὡς σαφῶς μαρτυρεῖ ὁ Εἰρηναῖος (κατὰ αἱρετ. γ′, 1). Τινὲς τῶν νεωτέρων κριτικῶν διατείνονται ὅμως ὅτι ἔγραψεν εἰς τὴν συροχαλδαϊκὴν ἢ ἀραμαϊκὴν (α) γλῶσσαν. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ἐπάγουσιν οὗτοι ὅτι ἐν

(*) Συνέχεια (ἴδε Ἐκκλ. Ἀληθείας τεῦχος ΙΖ′).

(α) Ἀράμ (μέγας, ὑψηλὸς), οὕτως ἐκάλουν οἱ πρῶτοι Ἑβραῖοι τὴν Συρίαν καὶ βραδύτερον τὰς ἑκατέρωθεν τοῦ Εὐφράτου χώρας, ὧν ἑκάστη εἶχε καὶ τὸ ἰδιαίτερον αὐτῆς ὄνομα. Οὕτω λ. χ. ἡ μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος χώρα, ἤτοι ἡ καθ' ἡμᾶς Μεσοποταμία, ὠνομάσθη ἡ Ἀράμ τῶν δύο ποταμῶν.

τῷ κατ'αὐτὸν εὐαγγελίῳ ἀπαντῶνται πολλοὶ ἀραμαϊκοὶ ἰδιωτισμοί. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν εἶναι καὶ ἰσχυρὰ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ὁ θεῖος εὐαγγελιστὴς ἔγραψεν ἀραμαϊστί, καθότι παρόμοιοι ἰδιωτισμοὶ καὶ ἐκφράσεις ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄλλα συγγράμματα τῆς νέας διαθήκης ἀναμφισβητήτως ἑλληνιστὶ γραφέντα.

Περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔγραψεν ἀκριβῶς οὐδὲν γνωρίζομεν· ἐκ τοῦ δευτέρου ὅμως ἐδαφ ου τοῦ Ε' κεφαλαίου, ἐνῷ ἀναγινώσκομεν «ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ (πύλῃ) (α) κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ Βηθεσδᾶ», ἐξάγομεν προδήλως ὅτι ἔγραψε πρὸ τῆς ὑπὸ Τίτου καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ γενομένης τῷ 70 μ. Χ. καθότι ἐὰν μετὰ τὴν καταστροφὴν ἔγραφε, δὲν θὰ ἔλεγεν «ἔστιν», ἀλλὰ «ἦν».

Ἐπωνομάσθη θεολόγος, διότι ὑψηλῶς ἐθεολόγησε τὴν ἀνέκφραστον τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αἰώνιον γέννησιν· ὅθεν καὶ ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ ζωγραφεῖται μορφῇ ἀετοῦ, ἑνὸς τῶν τεσσάρων συμβολικῶν ζώων, ἃ εἶδεν ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ (Α', 10).

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ τούτου ἐν τέλει τοῦ κατ'αὐτὸν εὐαγγελίου σημειουμένων διδασκόμεθα ὅτι ἐκ τοῦ ῥήματος τοῦ Κυρίου εἰπόντος τῷ Πέτρῳ ἐρωτήσαντι περὶ τοῦ Ἰωάννου τούτου· «Κύριε, οὗτος δὲ τί;— Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;» (κα', 21, 22)· καὶ παρ'αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις ἐξῆλθεν ὁ λόγος ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει, τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην ἀσπάζεται καὶ ἡ ἐκκλησία πιστεύουσα ὅτι ὁ ἐπιστήθιος μαθητὴς τοῦ Κυρίου μετετέθη ἐν σώματι εἰς ἄδηλον μέρος, ἔνθα θέλει μένει μέχρι τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας. Ναὶ μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος μνημονεύων τῆς παρὰ τοῖς μαθηταῖς τοῦ Κυρίου γενομένης περὶ αὐτοῦ διαδόσεως ἐπισημειοῖ· «καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;» (αὐτόθ. 23)· τὴν ἐπισημείωσιν ὅμως ταύτην ἐξηγοῦσιν οἱ θεολόγοι ὡς ἐκ ταπεινοφροσύνης γενομένην καὶ δέχονται τὸν θεῖον ἀπόστολον μεταστάντα πρὸς τὸν Κύριον σωματικῶς.

Κυριακὴ 27. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Καλλιστράτου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἁγίων τεσσάρακοντα ἐννέα μαρτύρων.

Οὗτοι ἤθλησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Διοκλητιανοῦ, τῷ 288 ἔτει.

Δευτέρα 28. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Χαρίτωνος, καὶ τοῦ ἁγίου προφήτου Βαρούχ.

Ὁ μὲν Χαρίτων ἦν ἐξ Ἰκονίου ἤκμασε δὲ περὶ τὸ 274 ἔτος.

Ὁ δὲ Βαρούχ ἦν υἱὸς Νηρίου ἐκ φυλῆς Ἰούδα, μαθητὴς δὲ καὶ γραφεὺς Ἱερεμίου τοῦ προφήτου (Ἱερεμ. μγ', 4)· καθ'ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἱερεμίου αὐτοῦ ἔγραψεν οὗτος πάντας τοὺς λόγους Κυρίου, οὓς ἐχρημάτισε πρὸς αὐτόν. Συμπληρωθέντος τοῦ βιβλίου, ὁ Ἱερεμίας ἐνετείλατο τῷ Βαρούχ εἰπών· «ἐγὼ φυλάσσομαι καὶ οὐ μὴ δύνωμαι εἰσελθεῖν εἰς οἶκον Κυρίου· καὶ εἰσελεύσῃ σὺ καὶ ἀναγνώσῃ ἐν τῷ χάρτῃ τούτῳ, ἐν ᾧ ἔγραψας ἐκ τοῦ στόματός μου τοὺς λόγους Κυρίου, εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν ἡμέρᾳ νηστείας καὶ ἐν ὠσὶ παντὸς τοῦ λαοῦ Ἰούδα τῶν ἐρχομένων ἐκ πόλεων αὐτῶν ἀναγνώσῃ αὐτοῖς. Ἴσως πεσεῖται ἔλεος αὐτῶν κατὰ πρόσωπον Κυρίου, καὶ ἐπιστρέψουσιν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, ὅτι μέγας ὁ θυμὸς Κυρίου καὶ ἡ ὀργή, ἣν ἐλάλησε Κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον». Ὁ Βαρούχ ἐποίησεν, ὡς ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ Ἱερεμίας. Ἐν τοῖς ἀκροασαμένοις τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ἦν καὶ Μιχαίας ὁ υἱὸς Γαμαρίου υἱοῦ Σαφάν, ὃς κατελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γραμματέως τοῦ βασιλέως ἀνήγγειλε τοῖς ἐκεῖ συνηγμένοις ἅρχουσι τὰ ῥήματα, ἃ ἤκουσεν ἀναγινωσκόμενα ὑπὸ τοῦ Βαρούχ. Οὗτοι μετεκαλέσαντο τοῦτον παρ'ἑαυτοῖς, καὶ ἀφοῦ ἤκουσαν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν φοβερῶν τοῦ Ἱερεμίου προφητειῶν καὶ ἔμαθον ὅτι καθ'ὑπαγόρευσιν τοῦ Ἱερεμίου ἔγραψεν ὁ Βαρούχ τὴν βίβλον ἐκείνην, ἔλαβον ταύτην ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ συνεβούλευσαν αὐτῷ νὰ κρυβῇ αὐτὸς καὶ ὁ Ἱερεμίας, ἵνα μὴ πάθωσιν ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ βασιλέως. Κατόπιν οἱ ἄρχοντες εἰσῆλθον παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἰούδα Ἰωακεὶμ υἱῷ Ἰωσίου καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ τὰς προρρήσεις καὶ τὰς ἀπειλάς, ἃς ὁ Κύριος ἐποιήσατο διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου. Ὁ βασιλεὺς Ἰωακεὶμ διέταξε νὰ προσαγάγωσι τὴν βίβλον τῶν προφητειῶν τούτων, ὡς δὲ ὁ γραμματεὺς ἀνεγίνωσκε τρεῖς ἢ τέσσαρας σελίδας, ὁ βασιλεὺς ἀπέκοπτε διὰ τοῦ ξυροῦ αὐτὰς καὶ τὰς ἔρριπτεν εἰς τὸ πῦρ, ὅπερ ἔκαιεν ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ ἕνεκεν τοῦ χειμῶνος. Διὰ τὴν ἀσέβειαν ταύτην καὶ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν ἐτιμωρήθησαν οἱ Ἑβραῖοι ἀπαχθέντες ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων εἰς αἰχμαλωσίαν. Ἀντὶ δὲ τοῦ καέντος βιβλίου τῶν προφητειῶν ὁ Ἱερεμίας διὰ χειρὸς αὐθις τοῦ Βαρούχ ἔγραψεν ἕτερον ἐκ διαταγῆς τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἱερεμίου ὁ Βαρούχ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑβραίων τῶν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντων μετηνέχθη εἰς Βαβυλῶνα, ἔνθα ἔγραψε μικρὸν ἴδιον βιβλίον ἐκ πέντε κεφαλαίων συγκείμενον.

Τρίτη 29. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ.

Ἐγεννήθη οὗτος τῷ 302 μ. Χ. ἐν Κορίνθῳ· μεταβὰς εἰς Παλαιστίνης ἤσκησεν ἐκεῖ ὑπὸ τὸν μέγαν Εὐθύμιον· ζήσας δὲ ἐν συνόλῳ 107 ἔτη κατέλυσε τὸν βίον τῷ 408.

Τετάρτη 30. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Γρηγορίου ἐπισκόπου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

Οὗτος ὀνομάζεται καὶ φωτιστής, ἀρμενιστὶ δὲ «σοὺρπ Κιρκὸρ δουσαβορὶτς», ὡς μυριάδας Ἀρμενίων εἰς εὐσέβειαν καθοδηγήσας. Ἐγεννήθη τῷ 240 ἐν Βαγαρσαβάδ, ἀπέθανε δὲ περὶ τὸ 392. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀνὰκ ἢ Ἀνὰγκ ἦν Πάρθος τὸ γένος, ἀνῆκεν εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τοῦ Ἀρδεσὶρ ἢ Ἀρταξέρξου Σασσανίδου παρὰ Βυζαντίνοις, παρὰ δὲ Ἀρμενίοις Ἀρδεσὺρ Βαβεγᾶν, ὃς ἐκθρονίσας τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ἀρτάβανον τὸν Δ', ἐγένετο ἀρχηγέτης τῆς δυναστείας τῶν Σασσανιδῶν, βασιλευσάντων ἐν Περσίᾳ ἀπὸ τοῦ 226 ἄχρι τοῦ 652 καὶ παρασχούσης 31 βασιλεῖς εἰς τὴν τῶν Περσῶν χώραν.

Ὁ Σασσανίδης Ἀρδεσὺρ μὴ ἀρκούμενος τῷ θρόνῳ τῆς Περσίας, ἀλλ' ἐποφθαλμιῶν καὶ τὸν τῆς Ἀρμενίας, ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ αὐτῆς Χοσρόῃ τῷ Α' τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Ἀνάκ, πατέρα τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ, ὅστις διετίαν παραμείνας ἐν τῇ ἀρμενικῇ αὐλῇ ἐπέτυχε νὰ φονεύσῃ τὸν φιλοξενήσαντα αὐτὸν Ἀρσακίδην Χοσρόην. Ὁ Ἀνὰκ δὲν ἀπέφυγε τὴν θείαν δίκην ἐπὶ τῇ ἀχαριστίᾳ καὶ στυγερᾷ αὐτοῦ ταύτῃ πράξει· αὐτὸς καὶ πᾶσα αὐτοῦ ἡ οἰκογένεια κατεσφάγη καὶ μόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γρηγόριος ἄγων τὸ δεύτερον τῆς ἡλικίας ἔτος διεσώθη ἐκ τῆς σφαγῆς, μετενεχθεὶς ὑπὸ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ εἰς Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Παρὰ τῇ τροφοῦ αὐτοῦ χριστιανῇ τὸ θρήσκευμα ἀνετράφη ἐν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει καὶ διὰ τοῦ θείου ἀνεγεννήθη βαπτίσματος. Προσομιλήσας ἐν Καισαρείᾳ γυναικὶ ἐγέννησε δύο υἱοὺς τὸν Βερθανὲς καὶ τὸν Ἀρισδάγκην, ἀλλὰ μετὰ τριετῆ συζυγικὸν βίον διεζεύχθησαν ἑκουσίως οἱ δύο σύζυγοι, ὅπως ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν μοναστικὸν βίον.

Τὸ τριβώνιον τοῦ μοναχοῦ περιβληθεὶς ὁ ἱερὸς Γρηγόριος ἔργον κατηχητοῦ καὶ ἀποστόλου ἀνέλαβε παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις, ὧν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Χοσρόου ἐβασίλευεν ὁ τούτου υἱὸς Τιριδάτης ὁ Α'.

Διώκτης οὗτος τοῦ χριστιανισμοῦ γενόμενος τὸ πρῶτον ἀμειλίκτως ἐδίωξε τὸν Γρηγόριον, ὃς χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος ὑπὲρ Χριστοῦ τὰς σωματικὰς ὑπέστη κολάσεις τὰ πλήθη τῶν Ἀρμενίων διὰ τοῦ κηρύγματος εἰς εὐσέβειαν ἐπισπώμενος. Ἐπὶ τέλους δ' ἐπιτυχὼν νὰ διανοίξῃ πρὸς τὴν εὐσέβειαν καὶ τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Τιριδάτου ἐξησφάλισε τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Ἀρμενίᾳ βίον ἡσύχιον.

Πρῶτος οὗτος ἐπίσκοπος Ἀρμενίας ἐγένετο χειροτονηθεὶς ὑπὸ Λεον-

(α) Τῆς πύλης ταύτης τὴν θέσιν ἐπέχει σήμερον ἡ ἐπὶ τοῦ μετὰ ταῦτα ἀνεγερθέντος φρουρίου ἀνοιγεῖσα πύλη τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἡ φέρουσα πρὸς τὴν Γεθσημανὴν καὶ λεγομένη νῦν **μπάμπι σίτε Μαριάμ.**

τίου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας· ἀσκητικῶς δὲ τὸν βίον διανύσας ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν ἡλικίᾳ 80 ἐτῶν, ἀφεὶς διάδοχον ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τῆς Ἀρμενίας θρόνου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βερθανές.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μετὰ λύπης ἀναγράφομεν τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ θεοφιλεστάτου πρ. ἁγίου Καλλιουπόλεως κ. Γρηγορίου, ὃς μεταβὰς ἔναγχος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα Ἄνδρον ὅπως ἐφησυχάσῃ, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον.

Γηραιὸς τῆς ἐκκλησίας στρατιώτης ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα ὑπηρετήσας αὐτὴν ὡς ἱεράρχης ἐν τῇ σκοπιᾷ ἐφ' ἧς ἐτέθη, ὅτε περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου ἔγνω τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἐκλειψάσας ἐκ τοῦ γήρατος, τὸ δὲ ἀσθενὲς τοῦ σώματος ἀνίσχυρον ὅπως ὑποβαστάσῃ τὰ ὑψηλὰ τῆς ἀρχιερωσύνης καθήκοντα, δὲν ἐδίστασεν ἵνα δι' ἑκουσίου παραιτήσεως ἀποχωρήσῃ τῆς ἧς ἔλαχεν ἐπισκοπῆς καὶ ἐν τῷ ἀπράγμονι βίῳ τῆς ἐν οἴκῳ ἡσυχίας συνεχίσῃ τὰς ἐπὶ γῆς δεήσεις αὐτοῦ καὶ ἱκεσίας ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, οὓς ἐποίμανε, καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἣν πιστῶς καὶ εὐόρκως ὑπηρέτησε, παρασκευάζων ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐκ τοῦ γενροῦ τούτου βίου ἔξοδον. Ὅθεν, καθ' ἃ θεοφιλῶς ἐπολιτεύθη, οὕτω καὶ ὁσίως ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ πλήρης ἡμερῶν ἐκ τῶν γεηρῶν καὶ προσκαίρων μεταβὰς εἰς τὰ οὐράνια καὶ αἰώνια.

Τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτου καὶ διευθυντοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς κ. Γερμανοῦ Γρηγορᾶ ἕνεκεν τῶν βαρυνουσῶν αὐτὸν πολλῶν σχολικῶν ἀσχολιῶν παραιτησαμένου ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς, συνοδικῇ ἀποφάσει ἐξελέγη ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἐκ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἅγιος Προύσης κ. Νικόδημος.

Οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Τζόγκαρα τῆς ἐπαρχίας Βιζύης σχισματικοὶ διεκδικοῦντες τὴν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ σχολὴν εἶχον ἐπιτύχει νὰ μείνωσι κεκλεισμένα ἀμφότερα τὰ καθιδρύματα ταῦτα, μέχρις οὗ ἀποφανθῶσι περὶ τούτου αἱ αὐτοκρατορικαὶ ἀρχαί, πρὸς ἃς ἡ ὑπόθεσις ἀνηνέχθη.

Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον λαβὸν γνῶσιν τοῦ πράγματος ἐξ ἐκθέσεως τοῦ παν. ἁγ. Βιζύης, ἔσπευσεν ἵνα ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαια τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἐξαιτήσηται τὴν εἰς αὐτοὺς ἀπόδοσιν τῶν καθιδρυμάτων τούτων ὡς οἰκείων ἱερῶν. Μετὰ ἐπανειλημμένας διαταγὰς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐπετεύχθη ἔναγχος ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, ἐπαρθέντος τοῦ οἰκήματος τῆς σχολῆς εἰς τοὺς βουλγάρους.

Ἐν τούτοις ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ἀπόδοσιν τοῦ πατρῴου ναοῦ πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἐν αὐτῷ μετέβαλε τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο σκῆνος εἰς τέφραν καὶ ἐρείπια. Κατὰ συνέπειαν ὑπόνοιαι ἐγεννήθησαν ὅτι ἡ καταστροφὴ αὕτη ἦν οὐχὶ τυχαῖον περιστατικόν, ἀλλὰ προϊὸν μοχθηρᾶς κακοβουλίας τοσούτῳ μᾶλλον στυγερᾶς καὶ ἀποτροπαίου, ὅσον πρὸς ἱκανοποίησιν ἐνόχων φυλετικῶν ἀξιώσεων πυρφόρος χεὶρ ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν ταύτην.

Ἐὰν ἡ ἀνάκρισις βεβαιώσῃ τὰς ὑπονοίας ταύτας, ὡς χριστιανοὶ ὀφείλομεν νὰ ἀλγήσωμεν μέσην τὴν καρδίαν διὰ τὴν ἀπόνοιαν, εἰς ἣν ἡ φυλετικὴ λύμη ἐξώθησεν ἀνθρώπους συνηνωμένους πρὸ μικροῦ μετὰ τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἵτινες ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπέσπασαν ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῆς, οὐ λείπουσι παρέχοντες οἰκτρὸν θέαμα μισαλλοδοξίας καὶ ἐχθρότητος ξένης ὅλως πρὸς τὰς ὑποθήκας τῆς ἱερᾶς βίβλου τῆς καθιδρυσάσης τὴν ἀγάπην ὡς σύνδεσμον τῶν κοινωνιῶν.

Ἡ «Θρησκευτικὴ Φωνὴ» Ἀθηνῶν ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς ἀριθμῷ ἐδημοσίευσε τὰ ἑπόμενα·

«Οἱ διαμαρτυρόμενοι ἱεραπόστολοι ἐξακολουθοῦσι καὶ αὐτοὶ τὸ ἔργον των, ἰδίως ἐν τῇ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κασσανδρείας καὶ ἐν Στρωμνίτσῃ. Οἱ πολέμιοι τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν εἶναι ποικίλοι. Πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸν κίνδυνον καὶ ἐντείνωμεν πάσας τὰς δυνάμεις ἡμῶν, ὅπως δώσωμεν ζωὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν καὶ κρατύνωμεν αὐτὴν διὰ τῆς μορφώσεως χρηστοῦ καὶ εὐμαθοῦς κλήρου».

Χωρὶς νὰ ὑπομειώσωμεν τὰς συστάσεις τῆς «Θρησκευτικῆς Φωνῆς», ἃς συμμεριζόμενοι ὑποστηρίζομεν ἐκθύμως συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης καταρτίσεως εὐμαθοῦς κλήρου, παρατηροῦμεν ὅτι ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν μεγαλοποιεῖ τὰς ὀῆθεν ἐν Μακεδονίᾳ προόδους τῶν διαμαρτυρομένων αὖτη.

Καθ' ἃς ἡμεῖς ἔχομεν πληροφορίας, ἐν τῇ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι ἀπὸ δεκαπενταετίας ἀγωνίζονται τοῦ ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· προϊὸν δὲ τῶν ἐπὶ δεκαπενταετίαν μόχθων αὐτῶν ἡ σαγήνευσίς ἐστιν ἀνθρώπου τινὸς ἠθικῶς χρεωκόπου, οὗτινος ἡ ἐξ ὑλικῶν συμφερόντων προσηλύτευσις ἥκιστα περιποιεῖ τιμὴν εἰς τοὺς περισυνάξαντας τὸ ἠθικὸν ἐκεῖνο ἐξάμβλωμα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Στρώμνιτσαν, γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῇ ἕτερον πανομοιότυπον τοῦ ἐν Κασσανδρείᾳ ἠθικοῦ ἐξαμβλώματος ἐξ ἑτέρων λόγων ἐλαυνόμενον προσῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν οὐνίαν, τὴν σχισματικὴν παρασυναγωγήν, καὶ ἐν τέλει εἰς τὰς παρεμβολὰς τοῦ προτεσταντισμοῦ, ἐλπίζον ὅτι διὰ τῶν ὑπομοχλίων τούτων ἀποτελεσματικώτερον θέλει ἐπιτύχει τὴν πραγμάτωσιν τῶν σχεδίων τοῦ πανσλαβισμοῦ.

Μανιώδης οὗτος πανσλαβιστὴς ὁ ἐν Στρωμνίτσῃ Σταυρούσης, μεταλλάσσει δόγμα εὐχερέστερον ἢ ὡς θὰ μετήλλασσέ τις ἐπενδύτην, ἕν τι σταθερῶς ἐπιδιώκων τὴν ἐκσλάβισιν τῆς Μακεδονίας. Τὴν μονομανίαν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου ἐκμεταλλευθέντες οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισ-

σιονάριοι περιέλαβον αὐτὸν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν, πιστεύσαντες ὅτι μέγα τι κατώρθωσαν νὰ ἀγρεύσωσι θήραμα.

Ἀπέναντι τῶν ἐνεργειῶν τούτων τῶν τε προτεσταντῶν καὶ τῶν ἄλλων πολεμίων τῆς ἀμώμου ἡμῶν πίστεως δὲν ὑπνοῦσιν οἱ ἐν Μακεδονίᾳ ἱεράρχαι, ἀλλ' ἄγρυπνοι φρουροὶ ἐπὶ τῶν σκοπιῶν αὐτῶν ἱστάμενοι καθοδηγοῦσι τὸ διαπεπιστευμένον αὐτοῖς ποίμνιον εἰς προφυλακὴν ἐκ τῆς λύμης τῆς ψευδοδιδασκαλίας, ἣν οἱ μισσιονάριοι οὗτοι ζητοῦσι νὰ ἐγκατασπείρωσιν.

Ὁ ἀγὼν οὗτος ὑρίσταται οὐχὶ ἀπὸ ἐτῶν, ἀλλ' ἀπὸ αἰώνων ἤδη. Ἄνδρες πεφυσιωμένοι καὶ ἀδόκιμοι τὸν νοῦν, ἀφιστάμενοι τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, κύριον ἔθεντο ἔργον τὴν ἐπιδίωξιν διαταράξεως τῆς ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας βασιλευούσης εἰρήνης, καὶ ἀνέλαβον ἔργον ὃθεν εὐαγγελιστοῦ παρὰ τοῖς ἡμετέροις, ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐν τῇ εὐαγγελικῇ ἐπιγνώσει οἱ διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης ἐγένοντο.

Καίτοι δὲ μυριαχῶς ἐπείσθησαν ὅτι πρὸς κέντρα λακτίζουσι καὶ ἐν μυθευομένῳ πίθῳ τῶν Δαναΐδων ἀντλοῦσιν ἀγωνιζόμενοι νὰ σαγηνεύσωσι τοὺς ἡμετέρους εἰς τὰς καινοφώνους ψευδοδιδασκαλίας αὐτῶν, ὅμως οὐκ ἀποκνοῦσι μὲν οὗτοι, οἱ δέ γε ἡμέτεροι καταγελῶσι τῶν προσπαθείων αὐτῶν, ὧν τὸ μάταιον ὅλον καθίσταται καὶ ἄλλως ἐκ τοῦ ἀτελεσφορήτου τῶν ἀπὸ μακρῶν χρονικῶν περιόδων ἐνεργειῶν αὐτῶν.

Γράφοντες ταῦτα δὲν ἐννοοῦμεν, πεποιθότες μόνον ἐπὶ τὴν ὁμολογουμένην ὀρθοφροσύνην τοῦ εὐσεβοῦς τῶν ὀρθοδόξων πληρώματος, νὰ ὑπνώττωμεν νήβουλον κατέναντι τῆς ἀχαλινώτου προσηλυτικῆς μονομανίας τῶν ἐκ τῆς Δύσεως μισσιοναρίων· τοὐναντίον μάλιστα ὑποστηρίζομεν συνιστῶντες τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσιν οὐ μόνον τῶν μερῶν, ἐν οἷς ἡ λύμη αὕτη ἐπιφαίνεται, ἀλλὰ καὶ εἰς οὓς οὐδὲ πόρρωθεν τὸ κακὸν τοῦτο καθορᾶται, νὰ μὴ ἀμνημονῶσι τῶν λόγων, οὓς ὁ Θεὸς διὰ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου τοῖς ἡγεμόσι τῶν λαῶν διεκέλευσεν εἰπών· «υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν τέθεικά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα. Εἰ μὴ διαστείλῃ, μηδὲ λαλήσῃς, ἀποθανεῖται ὁ ἄνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω», καὶ συνηγοροῦμεν ἵνα ἀγρύπνως, ὡς ἤδη ἔχουσι, μὴ παύσωνται προφυλάττοντες τὰ ποίμνια αὐτῶν ἐκ τῆς λύμης τῆς ψευδοδιδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες τετύφωνται μηδὲν ἐπιστάμενοι, νοσοῦντες δὲ περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας ἐκκλίνουσιν εἰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις ψευδωνύμου γνώσεως.

Τὸ στερρὸν τῶν ἡμετέρων πρὸς τὰ πάτρια καὶ ὁ ἀποτροπιασμὸς αὐτῶν πρὸς ἐξωμοσίαν εἰσὶ συμφυεῖς τοῖς ὁμογενέσιν ἀρεταί, αἵτινες τὰς ἐπὶ αἰῶνας ἤδη προσπαθείας τῶν προσηλυτευτῶν ὡς ἰστοὺς ἀράχνης διέλυσαν καὶ καταγελάστους τούτους ἀπέδειξαν ἐν ταῖς προσηλυτικαῖς αὐτῶν παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἐνεργείαις. Ταῦτα τὰ πολύτιμα κεκτημένοι ἐρείσματα δέον νὰ μὴ ἐπαναπαυώμεθα ἐπ' αὐτὰ καὶ μόνα καὶ ἀμελῶμεν τοῦ καθήκοντος ἡμῶν, ἀλλ' ὡς οἱ πνευματικοὶ ποιμένες οὐ λείπουσι τὸ καθῆκον αὐτῶν ἐκπληροῦντες ἔργον κατηχητοῦ καὶ διδασκάλου ἐπιδιώκοντες, ὀφείλομεν ἵνα τῷ ἔργῳ αὐτῶν ἐκβοηθήσωμεν, παρέχοντες αὐτοῖς κλῆρον εὐπαίδευτον, ἱκανὸν πρὸς ἀνάληψιν τοῦ ἔργου τοῦ καθημέραν κατηχητοῦ καὶ διδασκάλου ἐν τοῖς χωρίοις καὶ παρὰ τοῖς ἁπλουστέροις τῶν ὁμογενῶν, παρ' οἷς τὰ δολερὰ αὐτῶν μηχανήματα στήνουσιν αἱ προσηλυτικαὶ ἅρπυιαι ἐκφεύγουσαι τὰ κέντρα, ἐν οἷς ἑτοίμη ἡ κοπὶς τῶν λόγων πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς πλάνης αὐτῶν. Ὅθεν ἀσπαζόμενοι τὰ συμπεράσματα τῆς «Θρησκευτικῆς Φωνῆς» προτρέπομεν ἅπαντας εἰς ἐπιβοήθειαν τῶν προσπαθειῶν τῆς ἐκκλησίας πρὸς μόρφωσιν κλήρου εὐμαθοῦς οὐ μόνον διὰ τὸν ἐκ τῶν προσηλυτευτῶν κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱερότητα καὶ τὸ ὕψος τοῦ λειτουργήματος τοῦ διαπεπιστευμένου εἰς χεῖρας τοῦ κλήρου.

Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ της ἡ «Θρησκευτικὴ Φωνὴ» γράφει καὶ τὰ ἑπόμενα·

«Ἐν Χρυσοπόλει τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεβαπτίσθη ἀρμένιός τις, προσελθὼν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Τὸ γεγονὸς, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀνεξήγητον (διότι ἄλλοτε οἱ ἀρμένιοι ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν μόνον διὰ τοῦ μύρου) δυσηρέστησε δικαίως τοὺς Ἀρμενίους, τὰ δὲ ἀρμενικὰ φύλλα ἐξεβήλωσαν πικρῶς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀποδοκιμασίαν των. Εἶναι ὕβρις πρὸς τὰς ἑτεροδόξους ἐκκλησίας τὸ νὰ βαπτίζωνται ἐκ νέου οἱ πρὸς ἡμᾶς προσερχόμενοι ἐξ αὐτῶν, ὡς εἰ ἦσαν ἀβάπτιστοι καὶ ἐθνικοί. Πρέπει πᾶσαι αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἐπιεικεστέραν πρᾶξιν τὴν ἄλλοτε ἐν αὐταῖς ἰσχύουσαν, ἣν σήμερον μόνον ἡ ῥωσσικὴ ἐκκλησία διακρατεῖ, καὶ νὰ δεχώμεθα πάντας διὰ μόνου τοῦ μύρου. Εἶναι καιρὸς νὰ ἀφήσωμεν οἱ χριστιανοὶ τὰ μεταξὺ ἀλλήλων πάθη. Ἡ ἀπιστία καὶ ὁ ὑλισμὸς ζητοῦσι μανιωδῶς νὰ διασαλεύσωσι τὰ θεμέλια αὐτὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἡμεῖς νὰ κηρύττωμεν οἱ μὲν τοὺς δὲ ὡς ἀβαπτίστους».

Τὸ διάφορον τοῦτο τῆς «Θρησκευτικῆς Φωνῆς» εἰς δύο διῄρηται μέρη· τὸ πρῶτον στρέφεται περὶ πρόσφατόν τι γεγονὸς ἐπισυμβὰν ἐν Χρυσοπόλει, περὶ οὗ καὶ ὁ ἐγχώριος ὡμίλησε τύπος, τὸ δεύτερον ἀφορᾷ γενικῶς εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ πάντων τῶν ἐκ χριστιανικῶν αἱρέσεων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσερχομένων.

Ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐν Χρυσοπόλει γεγονὸς, τοῦτο ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο, ὁ δὲ διαπραξάμενος αὐτὸ ἱερεὺς ἐνήργησε καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὁδηγιῶν τοῦ κανονικοῦ ποιμενάρχου τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν ἡ Χρυσόπολις ἀνήκει· τοῦτο ὅμως δὲν δικαιολογεῖ τὰς σκέψεις, εἰς ἃς παρεκβαίνει ἡ «Θρησκευτικὴ Φωνὴ» ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ διαφόρου αὐτῆς.

Ἡ ἐκκλησία δὲν ἀπεφάνθη ἔτι αὐθεντικῶς περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων ἐκκλησιῶν, ὅθεν καὶ μερικαὶ κρατοῦσιν ἐπὶ τούτου γνῶμαι μὴ ἔχουσαι τὸ κῦρος αὐθεντικῆς ἀποφάσεως· ἄρα ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐκτίμησις τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων καὶ ὁ ἀναβαπτισμὸς ἢ μὴ τῶν ἐξ αὐτῶν προσερχο-

μένων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν εἰσὶν ἀντικείμενα, ὧν ἡ ἐπίλυσις ἐξήρτηται οὐχὶ ἐκ μονομεροῦς γνωματεύσεως, ἀλλὰ μετὰ ἠκριβωμένην μελέτην δι' αὐθεντικῆς τῆς ἐκκλησίας ἀποφάνσεως. Αἱ τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν συνήθειαι καὶ γνῶμαι διευκολύνουσιν οἰκονομίας, ἀλλὰ δὲν δημιουργοῦσι καὶ ἀπροσβλήτου κύρους ἀποφάνσεις, ἃς δέον νὰ διακρατῇ τις ὡς ἀσφαλῆ γνώμονα.

Τὸ πνεῦμα τῆς μισαλλοδοξίας καὶ ἐμπαθείας εἶνε ὅλως ξένον πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἑπομένως οὐχὶ ἐκ πάθους ἢ πρὸς ὕβριν ὑποστηρίζουσιν ἔνιοι τὸν ἀναβαπτισμὸν τῶν ἑτεροδόξων, ἀλλ' ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι τὸ βάπτισμα αὐτῶν, ἡ σφραγὶς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ χριστιανοῦ, δὲν εἶνε πλῆρες. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀσπάζεται καὶ ἡ «Θρησκευτικὴ Φωνὴ» ἀναγνωρίζουσα ἔλλειψιν ἐν τῷ βαπτίσματι τῶν ἑτεροδόξων καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν διὰ τοῦ μύρου ἀποδοχὴν τῶν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσερχομένων. Ἐὰν ἡ ἔλλειψις ἔγκηται ἐν τοῖς παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις στερήσεως τῆς διὰ τοῦ ἁγίου μύρου σφραγῖδος τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἡ διὰ τῆς χρίσεως αὐτοῦ σφράγισις ἤρκει πρὸς παραδοχήν· ἀλλ' ἂν καὶ ἄλλαι, οὐσιώδεις ἐλλείψεις ἐν τῇ τελέσει τοῦ μυστηρίου τῆς βαπτίσεως συνυπάρχωσιν, οὔτε ὀρθὸν οὔτε θεμιτὸν εἶνε νὰ παρορῶνται αὗται, ἐπειδὴ δὲν πρόκειται περὶ ἐπουσιώδους τινὸς τύπου, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τῆς οὐσιαστικῆς σφραγῖδος τοῦ χριστιανοῦ καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως αὐτοῦ. Τούτου τεθέντος, ἀναγκαία ἡ ἐξέτασις τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων καὶ ἡ μετὰ ἐπισταμένην ἔρευναν καὶ μελέτην αὐτοῦ αὐθεντικὴ τῆς ἐκκλησίας ἀπόφανσις πρὸς κατάρτισιν ἀσφαλοῦς γνώμονος.

Ἡ ἐκκλησία μεριμνῶσα ἐκ καθήκοντος περὶ τῆς εὐταξίας καὶ καλῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῶν ἱερῶν μονῶν, δὲν ἔλειψεν ἵνα σύντονον ἀείποτε καταβάλλῃ ἐνέργειαν πρὸς τακτικὴν καὶ λελογισμένην διοίκησιν αὐτῶν, ὅπως μὴ οἱ πόροι οὗτοι σπαταλῶνται, ἀλλὰ χρησιμεύωσι συνῳδὰ τῷ προορισμῷ τῶν μοναστηρίων εἰς φιλανθρωπικοὺς καὶ ἐκπαιδευτικοὺς σκοπούς. Πρὸς ἄλλοις τοιούτοις ἱεροῖς ἀσύλοις τὴν προσοχὴν τῆς ἐκκλησίας ἀμεσώτερον ἐφείλκυσε πρὸ δεκαετίας ἡ κατάστασις τῶν ἐν Κρήτῃ εὐαγῶν μονῶν, ὅτε καὶ ἐξαρχικῶς ἀπεστάλη εἰς Κρήτην ὁ ἤδη ἐν Χίῳ ἀρχιερατικῶς λειτουργῶν θεοφιλ. ἅγ. Σιών κ. Γρηγόριος, ὅπως ἐξετάσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κατάστασιν τῶν μοναστηρίων καὶ προβῇ μετὰ τῶν ἁρμοδίων εἰς σύνταξιν κανονισμοῦ καθορίζοντος τὰ τῆς διοικήσεως αὐτῶν καὶ διαχειρίσεως καὶ διαθέσεως τῶν προσόδων αὐτῶν.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐξαρχικῆς ταύτης ἀποστολῆς ἦν ἡ σύνταξις κανονισμοῦ ὑποβληθέντος τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ περιβληθέντος τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς. Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ὅμως ὁ κανονισμὸς οὗτος προσέκρουσε κατὰ δυσχερειῶν καὶ ἠπράκτησεν ἐν τοῖς κυριωτάτοις αὐτοῦ ἄρθροις, ἐξ οὗ δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἐπιδιωχθεῖσα τακτοποίησις. Τοῦτο κατιδοῦσα ἡ ἐκκλησία προσεκάλεσε πρὸ διετίας τὸν παν. ἅγιον Κρήτης ἵνα δι' ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἐργαζομένης προβῇ εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ τούτου, λαμβανομένων ἐν ὄψει τῶν λόγων τῆς τέως ἀπραξίας καὶ ἀποφευγομένων τῶν αἰτίων τῆς εἰς αὐτὴν ὑποτροπῆς. Ἐν ᾧ τοιαύτη φροντὶς καταβάλλεται πρὸς τακτοποίησιν τῆς διαχειρίσεως τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν αἱ πρόσοδοι αὐτῶν συμφώνως τῇ ἱερᾷ ἀποστολῇ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων εἰς ἀξιοπρεπῆ αὐτῶν συντήρησιν καὶ εἰς ὑποστήριξιν ἔργων κοινωφελῶν, ἐν οἷς τὰ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὁμολογουμένως πρωτίστην ἐπέχουσι θέσιν, δημογεροντικά τινα συμβούλια ἐν Κρήτῃ καθ' ὑπέρβασιν δικαιοδοσίας ἐνεργοῦντα προέβησαν αὐτοβούλως εἰς διατάξεις περὶ διαχειρίσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπιλαθόμενα καὶ εἰς δημιουργίαν ἀτόπου καὶ κατακριτέας πράξεως παρορμηθέντα.

Ἡ ἐκκλησία ὡς δὲν ἀνέχεται τὸν ἐκτροχιασμὸν τῶν λειτουργῶν αὐτῆς καὶ τὴν σπατάλην τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν λελογισμένην ταύτης διαχείρισιν πρὸς τὴν ἐπακριβῆ καὶ πιστὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τε ὅρων τῶν εὐσεβῶν διαθετῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ τῶν μοναστηρίων προορισμοῦ· οὕτω δὲν ἐπιτρέπει τὴν οἰκειοποίησιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ὑπὸ λαϊκῶν καὶ τὴν αὐτόβουλον παρ' αὐτῶν διάθεσιν ταύτης, καθότι τὸ τοιοῦτον ἄγει εἰς ἀθέτησιν ἱερῶν κανόνων καὶ ἀπομάκρυνσιν ἔκ τε τοῦ προορισμοῦ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ὅρων τῶν διαθετῶν.

Ῥητῶς τῶν ἱερῶν κανόνων διακελευόντων «τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα μοναστήρια κατὰ γνώμην ἐπισκόπου μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς μοναστήρια. Καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθαι καὶ μηκέτι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικὰ καταγώγια. Τοὺς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι ὑπόκεισθαι τοῖς ἐκ τῶν κανόνων ἐπιτιμίοις», καὶ καθοριζόντων «πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικείτω αὐτά, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος», δὲν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἡ παρὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῶν ἱερῶν τούτων διατάξεων ἐνέργεια πρὸς διακανόνισιν τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν καὶ προσχήματι ἐπαγωγῆς τάξεως ὑπεισαχθῇ ἡ ἀταξία καὶ σύγχυσις ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Ὅθεν διὰ πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν κατεδείχθη τοῖς ἁρμοδίοις ἐν Κρήτῃ τὸ ἄτοπον τῆς τοιαύτης λαϊκῆς ἀντιποιήσεως καὶ διετάχθη ἡ σύντονος ἐκπόνησις σχεδίου κανονισμοῦ πρὸς λελογισμένην διαχείρισιν τῆς ἐκεῖθι μοναστηριακῆς περιουσίας καὶ διάθεσιν αὐτῆς σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων, τοὺς ὅρους τῶν διαθετῶν, καὶ συνελόντι πρὸς τὸν προορισμὸν τῶν μοναστηρίων.

Αἱ συστάσεις αὗται τῆς ἐκκλησίας πεποίθαμεν ὅτι τελεσφόρως ἐπιδράσουσιν ἐπὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ ἀποστήσονται οὗτοι ἀξιώσεως ἀντικειμένης μὲν πρὸς τὸ κανονικὸν τῆς ἐκκλησίας δίκαιον, παρουσιαζούσης δὲ τὰ συστατικὰ τοῦ αὐτοκατακρίτου σφετερισμοῦ ἀλλοτρίων δικαίων, ὃς ἀποτολμηθεὶς ἐν Ῥωμουνίᾳ κατὰ τῆς μονα-

στηριακῆς περιουσίας, παρ'ἅπασι τοῖς ἀπροσωπολήπτως ἔχουσι καὶ τῶν ἑτεροδόξων ἔτι ἐξήγειρε δικαίαν μομφήν.

Ἐπὶ τῆς ἀνὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν ἐνεργουμένης πνευματικῆς κινήσεως ἀναγκαίως ὀφείλομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὸ βλέμμα, καὶ μὴ παρίδωμεν μήτε τὴν ἐν αὐτῇ παρατηρουμένην προτίμησιν ὑπὲρ μιᾶς ἐθνότητος, τῆς βουλγαρικῆς, μήτε τὰς καθορωμένας τάσεις εἰς περιορισμὸν τῶν μέσων τῆς προόδου τῶν ἄλλων ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐθνοτήτων καὶ ἰδίως τῆς ὁμογενοῦς ἡμῖν, περὶ ὧν ἐπιστέλλουσι πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν:

Ὁ ὀργανικὸς νόμος, ἐφ' οὗ ἐδράζεται τὸ ἐν τῇ τοπαρχίᾳ ταύτῃ πολίτευμα, ἀφιεροῖ ἓν ὅλον κεφάλαιον, τὸ ΙΑ΄, περὶ τῆς ἐν αὐτῇ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Ἐκ τῶν ἄρθρων αὐτοῦ τὸ 347 διακελεύεται ὅτι «αἱ δαπάναι καὶ ἡ ἐσωτερικὴ καὶ εἰδικὴ διοίκησις τῶν τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως σχολείων εἶνε εἰς βάρος τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, εἰς ἃς ἀνήκουσι». Τὸ ἄρθρον 348 καθορίζει ὅτι «χορηγεῖται εἰδική τις συνδρομὴ ταῖς μὴ διαθετούσαις ἱκανοὺς πόρους πρὸς σύστασιν ἢ διατήρησιν προκαταρκτικῶν ἢ δευτεροβαθμίων σχολείων κοινότησι». Τέλος τὸ ἄρθρον 349 διατάσσει ἵνα «σημειοῦται ἐν ἑκάστῳ ἐτησίῳ προϋπολογισμῷ ποσόν τι χρησιμεῦον εἰς ἀρωγὴν σχολείων, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ διανομὴ ἐνεργεῖται διὰ κανονισμοῦ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας [=τῆς διευθύνσεως τῆς παιδείας]. Πᾶσα συνδρομὴ ὅμως γινομένη κατὰ τὰ ἄρθρα 348 καὶ 349 εἰς τὰς διαφόρους κοινότητας ἀνταποκρίνεται ὡς ἔγγιστα εἰς τὰς ἀναλογίας, καθ' ἃς αἱ κοινότητες αὗται συντελοῦσιν εἰς τὰ βάρη τῆς τοπαρχίας» (ἀναλόγως δηλονότι τῶν φόρων, οὓς ἑκάστη αὐτῶν τελεῖ).

Λίαν σαφεῖς εἰσιν αἱ διατάξεις αὗται τοῦ νόμου, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπηται παρερμηνεία καὶ παρεξήγησις. Ἡ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ τοπαρχιακὴ κυβέρνησις ἐτέθη ὑπὸ τοῦ νόμου ὕπερθεν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ διαφορῶν κοινὴ προστάτις τῶν προοδευτικῶν προσπαθειῶν ἑκάστης τῶν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν αὐτῆς ταχθεισῶν ἐθνοτήτων, ὑπὲρ ὧν ἐξίσου ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ ἐρχομένη ἐπίκουρος αὐτῶν ἐν ἀναλογίᾳ ἑνὸς μόνου μέτρου, τοῦ βαθμοῦ τῆς συμμετοχῆς ἑκάστης αὐτῶν εἰς τὰ βάρη τῆς τοπαρχίας, εἰς τὴν καταβολὴν τῶν εἰς αὐτὴν φόρων. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ τοπαρχιακὴ κυβέρνησις εἶνε ἐντελοδόχος ὑπὸ ὅρους σαφεῖς καὶ διακεκριμένους, οὓς δὲν δύναται νὰ παρίδῃ χωρὶς νὰ ἀρνηθῇ τὰς βάσεις τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Εἷς τῶν ὅρων τούτων εἶνε ἡ ἀναλόγως τῶν ὑφ' ἑκάστης κοινότητος τελουμένων φόρων κυβερνητικὴ πρὸς αὐτὰς ἐπιχορηγία ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὁ νόμος καθορίζει ὅτι οἱ φόροι τελοῦνται πρὸς θεραπείαν τῶν κοινωτικῶν ἀναγκῶν καὶ ὁρίζει τὴν τοπαρχιακὴν κυβέρνησιν πρὸς ἐπινέμησιν τῆς ἀναλογούσης ἑκάστῃ αὐτῶν βοηθείας, τὴν δὲ ἐντολὴν ταύτην δὲν ἐκφέρει ἀπολύτως, ἀλλ' ὑπὸ ὅρον λίαν σαφῆ καὶ συγκεκριμένον, τοῦ βαθμοῦ δηλ. τῆς παρ'ἑκάστης αὐτῶν συμμετοχῆς ἐν τῷ ὑποβαστάζειν τὰ δημόσια βάρη.

Παρὰ τὴν σαφῆ ὅμως ταύτην τοῦ νόμου διάταξιν ἡ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ τοπαρχιακὴ κυβέρνησις δὲν ἐσεβάσθη τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένην ταύτην ἀναλογίαν, οὐδὲ ἐζήτησε νὰ λάβῃ ἐν ὄψει τὸ ποσὸν τῆς παρ'ἑκάστης κοινότητος εἰς τὸ δημόσιον τελουμένης εἰσφορᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι δὲν κατηρτίσθη ἔτι στατιστικὴ τῶν φόρων τῶν διαφόρων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ ἐθνοτήτων, ἐκ μὲν τοῦ πρὸς συντήρησιν σχολείων ποσοῦ τῶν 800,000 γροσίων ὥρισε 50,000 περίπου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὡσεὶ οὗτοι κατέβαλλον μόνον τὸ 1|16 τῶν ὅλων τῆς χώρας φόρων, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς ἀνέγερσιν σχολείων ποσοῦ τῶν 500,000 μόνον 30,000 περίπου.

Διὰ τῶν μέτρων τούτων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῶν Βουλγάρων καθυποχρεοῦνται νὰ συνεισφέρωσι χρηματικῶς οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας περιστέλλοντες τὰ μέσα τῆς ἐνισχύσεως τῆς παιδείας τῆς παρ' αὐτοῖς νεότητος καὶ περικόπτοντες τὸ προοδευτικὸν αὐτῶν στάδιον.

Οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας κάτοικοι, τέκνα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀναγραψάσης τὴν ἰσότητα πάντων ἀπέναντι τοῦ νόμου, δὲν δύνανται νὰ ἀποστερηθῶσιν ἑνὸς κεκτημένου αὐτῶν δικαιώματος καὶ μετατρέψωσι τὴν θέσιν αὐτῶν γινόμενοι θῆτες τῶν Βουλγάρων συμπολιτῶν αὐτῶν. Ἀφ' οὗ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις καὶ τοὺς ἔχοντας ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ δίκαιον τῆς κατακτήσεως μωαμεθανοὺς ἐκήρυξεν ἐξωμοιωμένους κατέναντι τοῦ νόμου πρὸς τὰ ἄλλα ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ φῦλα, δὲν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐν τμήματί τινι τῆς αὐτοκρατορίας παράβλεψις τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς, ἐφ' ἧς τὸ δίκαιον ἐν αὐτῇ ἐδράζεται, καὶ ὑποχρεωθῶσιν αἱ ἄλλαι κοινότητες νὰ δουλεύωσι καὶ συνεισφέρωσιν ὑπὲρ αὐτοδημιουργουμένης προνομιούχου φυλῆς.

Τὰς σκέψεις ταύτας ἐπιστέλλων ἐν τῷ παρόντι ἐπὶ τῆς παρατηρουμένης ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ προστασίας τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῶν Βουλγάρων οὐ μόνον ἐπὶ παροράσει ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀναγκαστικῇ περιστολῇ τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων, ἐπιφυλάσσομαι ἵνα εἰδικῶς διαλάβω ὑμῖν κατόπι καὶ περὶ τοῦ γενομένου τρόπου τῆς παραχωρήσεως τῶν κυβερνητικῶν βοηθειῶν εἰς τὰς μὴ βουλγαρικὰς κοινότητας, συγκαταδεικνύων τὸ καὶ πρὸς τοὺς νόμους ἀπᾴδον τῆς ἐξασκουμένης ἐκεῖ ἐνεργείας ταύτης.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΤΗΣ Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΙΑΣ

Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, τιμιώτατοι ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ ἐνορῖται τῆς ἐν...

Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία καὶ ἐξ ἰδίας αὐτῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐκ παρατηρήσεων ἀνδρῶν εὐσεβῶν καὶ ζηλωτῶν ὁρμηθεῖσα, δὸς δ'εἰπεῖν καὶ ἐκ μομφῶν ἀλλογενῶν, διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἄτακτον καὶ ἀκανόνιστον καὶ δὴ κατὰ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν ἱερέων, ἐνεργουμένων ὡς ἐπὶ τὸ

πλεῖστον εἰς τρόπον ἐπιτήδειον πρὸς χρηματισμὸν καὶ πολλὴν περιέχοντα, ὡς μὴ ὤφελε, τὴν ἀτοπίαν καὶ ἀταξίαν, καὶ ἐν τῇ κατ' ὀφειλὴν προνοίᾳ αὐτῆς θελήσασα ἵνα ἐκποδὼν ποιήσηται κατὰ τὸ ἐνὸν τὰ τοιαῦτα μῶμον μὲν εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς προσάπτοντα, σπουδαίαν δὲ ἐνόχλησιν καὶ ἀγανάκτησιν ἔστιν ὅτε ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λατρείας προκαλοῦντα καὶ, τὸ σπουδαιότερον, εἰς μείωσιν τῆς ὑψηλῆς ἀξίας καὶ τῆς ἱερότητος τῶν τελουμένων τείνοντα, ἔγνω ἵνα ἐπενέγκῃ τάξιν τινὰ καὶ διακανόνισιν, καὶ ἐνετείλατο δι' ἐγκυκλίου τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ἐκπονηθέντος κανονισμοῦ τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐν ταῖς ἐνορίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν Καταστένου, πεποιθυῖα εἰς τὴν εὐσέβειαν, τὴν ὀρθοφροσύνην καὶ τὸν περὶ τὰ καλὰ καὶ πρέποντα ζῆλον τῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐφορευόντων εἰς τὰ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἀξιοτίμων καὶ πεφωτισμένων προσώπων. Καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας μὲν τῶν ἐνοριῶν ἐδείχθη ἀγαθὴ θέλησις καὶ κατεβλήθη προσπάθεια ἀποτελεσματικὴ πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ κανονισμοῦ, εἷς τινας δὲ ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν λίαν ἀξιεπαίνως καὶ ἡ μισθοδοσία τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἐφ' ᾧ ἀπονέμονται αἱ εὐχαριστίαι καὶ εὐλογίαι τῆς μητρὸς ἐκκλησίας· ἔν τισιν ὅμως ἀτυχῶς δὲν ἐδείχθη ἡ αὐτὴ προθυμία καὶ δὲν ἐξετιμήθη δεόντως ἡ τοιαύτη ἐκκλησιαστικὴ πρόνοια παρά τε τῶν κληρικῶν καὶ παρὰ τῶν λαϊκῶν, οὐκ οἴδαμεν ἐπὶ τίσι λόγοις. Καὶ ἔστι μὲν ἀληθὲς ὅτι πᾶν νέον μέτρον καταργοῦν συνηθείας ἀπηργαιωμένας καὶ τὸ πλεῖστον ἰδιοτελεῖς σκοποὺς ἐξυπηρετούσας, καὶ ἐπιβάλλον τάξιν τινὰ καὶ διακανόνισιν, οὐκ ἔστιν ὅπως μὴ ἀπαντήσῃ κατ' ἀρχὰς δυσχερείας καὶ προσκόμματα ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, ἢ ὅπως μὴ εὑρεθῶσιν ἐν αὐτῷ ἐλλείψεις· ἀλλ' ὅμως ἐπίσης ὑπάρχει ἀδιαφιλονείκητον ὅτι ὁ πρὸς τὰ θεῖα ἀληθὴς σεβασμός, ἡ πρὸς τὸν ἱερὸν κλῆρον εἰλικρινὴς ἀγάπη καὶ ἡ ἀγαθὴ θέλησις δύνανται κατὰ πολὺ νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς δυσχερείας ταύτας καὶ νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν τυχὸν ἐλλιπῶς ἐχόντων. Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἐφιεμένη ἡ μήτηρ ἐκκλησία ἵνα λάβῃ ἀκριβῆ καὶ σαφῆ γνῶσιν τῶν λόγων, δι' οὓς εἴς τινας τῶν ἐνοριῶν ὁ κανονισμὸς δὲν ἐφηρμόσθη, προτρέπεται καὶ παρακελεύεται ἡ ὑμῶν τιμιότης διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐγκυκλίου ὅπως σπουδάζοντες ἐπισταμένως καὶ ἐμβριθῶς τὰς διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ ἀφ' ἑνός, λαμβάνοντες δὲ ὑπ' ὄψιν τήν τε τῆς ἐνορίας θέσιν καὶ κατάστασιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ κλήρου αὐτῆς ἀφ' ἑτέρου, συγκαλέσητε γενικὴν τῶν ἐνοριτῶν συνέλευσιν καὶ συνδιασκεψάμενοι μετὰ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου, ὑποβάλητε τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅσον οἷόν τε ταχέως, τὰς σκέψεις ἡμῶν, ὅπως ἐκτιμηθῶσιν αὗται δικαίως καὶ ἐνεργηθῇ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι τὸ πρέπον καὶ δίκαιον. Ἀναμένοντες ταχεῖαν ἀπάντησιν ὑμῶν, ἐξαιτούμεθα ὑπὲρ ὑμῶν παρὰ τοῦ παναγάθου Θεοῦ ὑγείαν διηνεκῆ καὶ πᾶν ἀγαθὸν σωτήριον.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ ιέ μαΐου ᾳωπα.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἡ διεύθυνσις τοῦ ὑγειονομείου τῆς ἡμετέρας πόλεως ἔπεμψεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν τὰ ἑπόμενα ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 σεπτεμβρίου ἔ. ν.

Τὸ ὑγειονομικὸν συμβούλιον συνεδριάσαν ἐκτάκτως τὴν (17)29 λήγοντος, κατήργησε τὰς ληφθείσας διατάξεις τῆς (15)27 σεπτεμβρίου, ὑποκαταστήσασα αὐτὰς διὰ τῶν ἑπομένων·

μέτρα ληπτέα

διὰ τὰς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας·

1) αἱ ἐκ τῶν πρὸς τὴν Μεσόγειον λιμένων τῆς Αἰγύπτου προελεύσεις ὑποβάλλονται εἰς 24 ὡρῶν ἐπιτήρησιν καὶ εἰς ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν κατά τε τὴν ἄφιξιν καὶ τὴν ἀναχώρησιν.

Ἡ ἐπιτήρησις αὕτη δυνατὸν νὰ γίγνηται ἐν Δαρδανελλίοις.

2) Πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς προελεύσεις ἐκτὸς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ καθάρσεως ὑποβάλλονται καὶ εἰς τὴν κανονικὴν περὶ χολέρας κάθαρσιν ἐν λιμένι, ἔνθα ὑπάρχει λοιμοκαθαρτήριον· τέλος ἐν Δαρδανελλίοις τὰ πλοῖα ὑποβάλλονται εἰς ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν πρὸ τῆς εἰς τὸ στενὸν εἰσόδου αὐτῶν.

3) Ἐφαρμόζεται ὁ περὶ ἐπιχολέρων πλοίων κανονισμός, καὶ μόνον τῇ συγκαταθέσει τοῦ συμβουλίου ἐπιτρέπεται τούτοις ὁ εἴσπλους, ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ ὑγιεινοὶ ὅροι καὶ ἡ ὑγειονομικὴ κατάστασις τοῦ πληρώματος μὴ ὦσιν εὐάρεστοι, καίπερ ἄνευ χολερικῶν κρουσμάτων.

4) Ὑποβάλλονται εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὁριζομένας διατάξεις τὰ πλοῖα, ἐν οἷς ὑπάρχουσι χολερικῶντες, ὁ δὲ εἴσπλους ἐπιτρέπεται αὐτοῖς τῇ ῥητῇ ἀδείᾳ τοῦ συμβουλίου.

Κατὰ τῶν ἐξ Ἄδεν προελεύσεων τηροῦνται αἱ πρὸς ὑγειονομικὴν κάθαρσιν ληφθεῖσαι διατάξεις ἐν Χοδεϊδᾷ, Καμεράν καὶ Βασσόρᾳ.

Μέτρα ληπτέα

διὰ τὰς κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας·

1) σχηματίζεται ὑγειονομικὴ ζώνη ἐπὶ τῶν συροαιγυπτιακῶν μεθορίων.

2) Ὑγειονομικοὶ σταθμοὶ ἀποκαθίστανται ἐπὶ τῶν μεταξὺ Ἀραβίας καὶ Συρίας (Δαμασκοῦ) ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας.

3) Αἱ μετὰ τῆς Ἀραβίας συγκοινωνίαι διακόπτονται ἐν Μεσοποταμίᾳ δι' ὑγειονομικῶν σταθμῶν.

Ἐφαρμοσθήσεται ἡ τακτικὴ δεκαήμερος ὑγειονομικὴ κάθαρσις.

Κατὰ τὰς νεωτέρας ἐξ Ἄδεν εἰδήσεις ἀπὸ τῆς 22 μέχρι τῆς 26 σεπτεμβρίου ἐγένοντο ὀκτὼ κρούσματα, ὧν τὰ ἓξ θανατικά.

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

μέλλον τοῦ λοιποῦ νὰ ἀγγέλλῃ, πρὸς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» τὰς ἀναφορὰς, αἵτινες ἐλλείψει καταβολῆς τῶν τελῶν αὐτοῦ μένουσιν *ἀνενέργητοι*, γνωστοποιεῖ σήμερον ὅτι τοιαῦται ὑπάρχουσιν ἤδη τοῦ ἐ. ἔ:

ἡ ἀπὸ τῆς
- 1 Ἰουλίου τῆς δημογεροντίας **Ἀτταλείας**,
- 14 » » μητροπόλεως **Ἡρακλείας**,
- 24 » » » **Σερρῶν**,
- 11 αὐγούστου » » **Δεβρῶν**,
- 18 » » δημογεροντίας **Μακρινίτσης**,
- 29 » » μητροπόλεως **Διδυμοτείχου**.

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΑΛΗΘΕΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ Α΄ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881 ΤΕΥΧΟΣ Ι΄

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ(*)

Β΄

Ἑκατέρας τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν ὁ ὀργανικὸς νόμος διαρρήδην ἀνωμολόγησε τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα ὑπάρχοντα ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ· κατὰ συνέπειαν προσεπεβεβαίωσεν ἔνθεν μὲν τὴν ἐπ' αὐτῶν κυριότητα τῶν ἁγίων τόπων, ἔνθεν δὲ τὸ διὰ τὴν Ῥωμουνίαν ξένον καὶ ἀλλότριον αὐτῶν. Οἱ ὀργανικοὶ οὗτοι νόμοι δὲν ἠρκέσθησαν εἰς μόνην τὴν δήλωσιν ταύτην, ἀλλὰ πορρωτέρω ἔτι χωρήσαντες διέστειλαν τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐξαρτώμενα ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα κτήματα ἀπὸ τὰ μὴ τοιαῦτα, κατονομάσαντες τὰ πρῶτα ΞΕΝΑ μοναστήρια.

Ἐκ τῶν δηλώσεων τούτων ἀμφοτέρων τῶν ὀργανικῶν νόμων ἀριδήλως ἐξάγεται τὸ καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμούνοις ἀδιαφιλονείκητον τῆς κυριότητος τῶν ἁγίων τόπων ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων, ἐπειδὴ ἄλλως ἐν τοῖς ὀργανικοῖς αὐτῶν νόμοις δὲν θὰ ἐγίνετο λόγος περὶ ΞΕΝΩΝ μοναστηρίων ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ καὶ δὲν θὰ διεστέλλοντο ταῦτα ἀπὸ τὰ μὴ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐξαρτώμενα.

Ἡ πλήρης αὕτη καὶ ἀνεπιφύλακτος καθομολογία τοῦ γεγονότος τούτου ἐγένετο οὐ μόνον διὰ τῶν διασταλτικῶν τούτων δηλώσεων τῆς ἰδιότητος τῶν ἐν Ῥωμουνίᾳ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ἀλλὰ καὶ δι' ἑκάστης ἔτι φράσεως τῶν προμνησθέντων ἄρθρων τῶν ὀργανικῶν νόμων τῶν χωρῶν, ἐξ ὧν ἡ Ῥωμουνικὴ ἐπικράτεια εἶτα ἀπετελέσθη.

Ἡ σύστασις εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐντολὴν ἐχούσης τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ ἄλλων εἰδικῶν πράξεων ἀναφερομένων εἰς τὰ κτήματα τὰ ἀνήκοντα τοῖς ἁγίοις τόποις δικαιολογεῖται ἐν ἀρχῇ τοῦ 363 ἄρθρου διὰ τῶν ἑπομένων· «ἕνεκα τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς σπατάλης, αἵτινες πλειστάκις διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ἡγουμένων τῶν μοναστηρίων τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ». Τίς ἀναγινώσκων τὴν αἰτιολογίαν ταύτην οὐ καθορᾷ τοὺς Ῥωμούνους ἀνομολογοῦντας ἑαυτοὺς ἐστερημένους παντὸς τίτλου ἀντιποιήσεως τῶν κτημάτων τούτων, βεβαιοῦντας τὸ ἐπ' αὐτῶν ἀναμφήριστον δικαίωμα τῆς κυριότητος τῶν ἁγίων τόπων καὶ ζητοῦντας δημιουργίαν προφάσεως πρὸς ἀνάμιξιν εἰς διαχείρισιν ξένης περιουσίας; Ἐὰν οὗτοι εἶχον οὐχὶ δικαίωμα, ἀλλ' ἔνστασιν ἀντιποιήσεως, ζητοῦντες τὸν καταρτισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης δὲν θὰ προσέφευγον εἰς τοιαῦτα αἰτιολογήματα, ἀλλὰ θὰ προεκάλουν τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὰ κτήματα ταῦτα ἐγγράφων λόγῳ διεκδικήσεως. Ἐὰν οὗτοι εἶχον ἔστω καὶ ἀσθενὲς διδόμενον ἐπιτρέπον αὐτοῖς τὴν ἤδη ἀντιποιουμένην διεκδίκησιν, οἱ ὀργανικοὶ αὐτῶν νόμοι ἀντὶ νὰ ὁμιλῶσι περὶ καταχρήσεων καὶ σπατάλης καὶ καθορίζωσι τὸν διορισμὸν ἐπιτροπῆς πρὸς συζήτησιν παρελθουσῶν καταχρήσεων καὶ τῶν πρὸς βελτίωσιν σχεδίων, ἤθελον διατάξει τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν ἐγγράφων τῶν ἁγίων τόπων πρὸς διευκρίνησιν τοῦ τίνι ἀνήκει τῶν κτημάτων τούτων ἡ κυριότης. Πράγματι δὲ τί ἄλλο σημαίνει ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ 363 ἄρθρου ἀπαντῶσα αἰτιολογία τοῦ διορισμοῦ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἂν μὴ ἀνομολογίαν τοῦ ἀδιαμφισβητήτου δικαιώματος τῶν ἁγίων τόπων περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων αὐτῶν, καὶ ἔφεσιν ἁπλῶς προφυλάξεως ἐκ καταχρήσεων καὶ σπατάλης;

Ἡ βελτίωσις, ἥτις καθορίζεται ὡς ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς συστάσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἐξυπακούει διατήρησιν τοῦ καθεστῶτος τροποποιουμένου ὑπὸ ὅρους μὴ μεταλλοιοῦντας τὰς βάσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ ῥυθμίζοντας τὰς ἐνεργείας τῆς λειτουργίας τούτου κρεῖσσον τῆς πρότερον ἀκολουθουμένης τάξεως πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐν τῷ παρελθόντι διαπραχθεισῶν καταχρήσεων καὶ τῆς εἰσγενομένης σπατάλης.

Ἐν τῷ διορισμῷ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, γενομένῳ ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἐκτιθεμένοις ἐν ἀρχῇ τοῦ διαληφθέντος 363 ἄρθρου καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν καθοριζόμενον δι' αὐτοῦ, ματαίως ἤθελεν ἀναζητήσει τις δημιουργίαν ἔστω καὶ ἀσθενεστάτου ἐπιχειρήματος δικαιώματος ἀντιποιήσεως τῆς διαχειρήσεως τῆς περιουσίας ταύτης ὑπὸ τῶν ἐν Ῥωμουνίᾳ ἀρχῶν· ἁπλῶς τις ἐνορᾷ πρόνοιαν διαφυλάξεως

(*) Συνέχεια ἰδ. **Ἐκκλ. Ἀληθείας** τεῦχ. ΙΗ΄ (ἔνθα ἐν σελ. 309, στήλ. α΄, στίχ. 25, ἀντὶ «Κων-σταντινουπόλεως» ἀνάγνωθι· **Πετρουπόλεως**).

τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἐκ τῆς σπαταλης καὶ τῶν καταχρήσεων.

Ἡ τοιαύτη ἀνάμιξις τῆς πολιτείας οὐδαμῶς μεταλλοιοῖ τὴν οὐσίαν τῆς κυριότητος ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ δικαίου jus in re corporali, ex quo facultas de ea dispenendi, eamque vindicanti nascitur, nisi vel lex, vel conventio, vel testatoris voluntas obsistat (α), καθότι αὕτη ἐγένετο οὐχὶ ἐξ ἀντιποιήσεως ἢ διεκδικήσεως τοῦ ἐκ τῆς κυριότητος ἐκπηγάζοντος δικαίου τῆς χρήσεως τῶν ἁγίων τόπων, ἀλλὰ λόγῳ διευκρινήσεως τῆς θελήσεως τῶν διαθετῶν, ὧν τοὺς ὅρους τῆς διαθέσεως κατήγγελλον ἀθετουμένους.

Καὶ τόδε δέον ἵνα μὴ παρέλθωμεν σιγῇ τὴν ὑπὸ τοῦ διαληφθέντος 363 ἄρθρου τοῦ ὀργανικοῦ τῆς Βλαχίας νόμου καθοριζομένην διάταξιν ἀναφορικῶς τῶν μὴ ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μοναστηρίων, ἤτοι τῶν ἐπιτοπίων ἐν Ῥωμουνίᾳ καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν κυριότητα τῶν ἐκεῖ ἀρχῶν ὑπαγομένων. Περὶ τῶν μοναστηρίων τούτων τοῦ λόγου ὄντος, ἐν τῷ ὀργανικῷ τῆς Βλαχίας νόμῳ σημειοῦται· «περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν μοναστηρίων τῶν μὴ ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, συμμορφωτέον ταῖς διατάξεσι τοῦ παραρτήματος τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἀριθ. 1». Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης καταφαίνεται ὅτι ἐν οἷς ἀνεγνώριζον ἑαυτοὺς κυρίους, ἐκανόνισαν τὰ τῆς διαχειρίσεως καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ὥρισαν τὰ κατ' αὐτήν· ὅθεν, ἐὰν ἐλογίζοντο ἑαυτοῖς δικαίωμα κυριότητος καὶ ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἁγίους τόπους, δὲν θὰ ἀπέφευγον τὸν κανονισμὸν καὶ τῶν ἀφορώντων τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐνομοθέτησαν περὶ τῶν ἐπιτοπίων, οὕτω θὰ ἐθεσμοθέτουν καὶ περὶ τῶν ἐκ τῶν ἁγίων τόπων ἐξαρτωμένων, ἐὰν ταῦτα δὲν ἀνῆκον εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἁγίους τόπους καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν διέκειντο ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν.

Τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐπιτοπίων καὶ τῶν ἐκ τῶν ἁγίων τόπων ἐξαρτωμένων μοναστηρίων ἐμφανέστατα καταδείκνυσι τὸ 364 ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἀναθέτον τῷ λογοθέτῃ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τὴν τήρησιν παντὸς μὲν ὅ,τι ἀπεφασίσθη σχετικῶς πρὸς τὰ ἐπιτόπια μοναστήρια, παντὸς δὲ ὅ,τι κανονισθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ξένα μοναστήρια, ὅταν αἱ ἐργασίαι ταύτης περατωθῶσι καὶ δεόντως ἐπικυρωθῶσιν. Ἐν οἷς ἐδικαιοῦντο νὰ κανονίσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν, δὲν ὤκνησαν, ἀλλ' ἐθέσπισαν τὰ δόξαντα αὐτοῖς κρεῖττονα, καὶ τῶν ἀποφασισθέντων τὴν ἐκτέλεσιν τῷ παρ' αὐτοῖς λογοθέτῃ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνέθεντο· ἐν οἷς δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἐκέκτηντο δικαίωμα, ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ 363 ἄρθρου προβλεπομένην ἐπιτροπήν· παρ' αὐτῆς ἀναμένουσι τὸν κανονισμὸν τῆς διαχειρίσεως ταύτης, τὸν δὲ γενησόμενον κανονισμὸν τότε κηρύττουσιν ἔγκυρον, ὅταν γενόμενος οὗτος, δεόντως ἐπικυρωθῇ. Δι' ἁπασῶν τῶν ἐπιφυλάξεων τούτων διήκει καθαρὰ διομολογία τῶν ἐν Ῥωμουνίᾳ ἀρχῶν τοῦ πρὸς αὐτὰς ἀσχέτου καὶ ἀλλοτρίου τῶν κτημάτων τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τῆς Ἀνατολῆς τόπους ἀνηκόντων καὶ ἐπιβεβαίωσις τοῦ ἀναμφηρίστου κτητορικοῦ δικαιώματος τῶν ἁγίων τόπων ἐπ' αὐτῶν. Τούτου χάριν καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν τίτλων καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὰ κτήματα ταῦτα ἐγγράφων, ὡς καὶ ἐν ταῖς συζητήσεσι περὶ τῶν παρελθουσῶν καταχρήσεων καὶ τῶν πρὸς βελτίωσιν σχεδίων δὲν προχωροῦσι μονομερῶς, ἀλλὰ θεσμοθετοῦσι τὴν σύμπραξιν καὶ συνέργειαν τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὁρίζουσι τὴν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ παρουσίαν τεσσάρων ἀντιπροσώπων τῶν ἁγίων τούτων τόπων. Ἐὰν μὴ ἦσαν ἀδιαφιλονεικήτως ἀνεγνωρισμένα τὰ κτητορικὰ τῶν ἁγίων τόπων δικαιώματα ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων, θὰ ἀπεφεύγετο ἡ θεσμοθέτησις τῆς παρουσίας αὐτῶν ἐν ἐπιτροπῇ τοιαύτην ἐχούσῃ ἀποστολήν, καὶ ὡς ἀπεφάσισαν περὶ τῶν ἐπιτοπίων, οὕτω θὰ ἐκανόνιζον ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τὰ τῆς διαχειρίσεως τῶν κτημάτων τούτων καὶ δὲν θὰ διέστελλον αὐτὰ διὰ τοῦ ὀνόματος ξένα μοναστήρια.

Τέλος ἐὰν ἡ ἀξίωσις αὐτῶν ὅτι ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας ταύτης οἱ ἕλληνες ἡγούμενοι παρεξέβαινον τῶν ὅρων τῶν δωρητῶν, ἡ δὲ ἔνστασις αὐτῶν ὅτι αἱ διατάξεις τῶν δωρητῶν ἐπιβάλλουσι τοῖς κληρικοῖς ἀγαθοεργίας ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς χώρας, εἶχον βάσιν ὑποστάσεως, δὲν θὰ ἐθεσμοθετεῖτο ἐν τῷ διαληφθέντι 363 ἄρθρῳ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη fixera enfin la part de leurs revenus qui PEUT ÊTRE versée dans les caisses de l'État pour des établissements de bienfaisance. Ἐὰν οἱ δωρηταὶ ὥριζον ποσὰ διαθετέα ὑπὲρ τῆς χώρας, ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου δὲν θὰ προσέφευγον εἰς τὴν ἀριστολογίαν τοῦ δυνατοῦ qui peut être, ἐξυπακούοντος οὐχὶ ὑποχρέωσιν εἰς εἰσφοράν, οἵα ἦν πᾶσα τῶν διαθετῶν διάταξις, ἀλλ' ἐξαναγκασμὸν εἰς συνδρομὴν προκαλουμένην ἐκ κυβερνητικῆς πιέσεως περιοριζομένης ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ δυνατοῦ.

Ὅ,τι εἴπομεν ἀναλύοντες τὰ ἄρθρα 363 καὶ 364 τοῦ ὀργανικοῦ τῆς Βλαχίας νόμου, τοῦτ' αὐτὸ λέγομεν προκειμένου τοῦ ἄρθρου 416 τοῦ τῆς Μολδαυΐας. Ὡς ἐν ἐκείνῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ σαφῶς διαστέλλονται τὰ ἐκ τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς ἐξαρτώμενα ἀπὸ τῶν ἐπιτοπίων μοναστηρίων. Ὁ κανονισμὸς τῆς διαχειρίσεως τῶν τελευταίων τούτων ἀνετέθη εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τεσσάρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ τεσσάρων βογιάρων, ἧς ὁ κύκλος τῆς δικαιοδοσίας ῥητῶς περιεστάλη ἐπὶ τῶν ἐπιτοπίων μοναστηρίων· προκειμένου δὲ περὶ τῶν μοναστηρίων τῶν ἐκ τῶν ἁγίων τόπων ἐξαρτωμένων (monastères relevant des saints-lieux), ὡς ἄνω καταρτισμὸς τῆς ἐπιτροπῆς κηρύττεται ἀνεπαρκὴς καὶ καθορίζεται· il sera toutefois adjoint à cette commission quatre ecclésiastiques délégués des lieux DESQUELS ces monastères RELÈVENT.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ πορίσματα τῶν ἀνωτέρω διαλη-

(α)=δικαίωμα ἐπὶ ἐνσωμάτου πράγματος, ἐξ οὗ γεννᾶται ἡ ἐξουσία τοῦ διαθέτειν καὶ διεκδικεῖν αὐτὸ, ἐὰν εἰς τοιαύτην δὲν ἀντίκηται ἡ νόμος ἢ σύμβασις ἢ διαθέτου θέλησις.

φθέντων ἄρθρων, βλέπομεν ὅτι ἐν τῇ συντάξει τῶν ὀργανικῶν τούτων νόμων αἱ ἀξιώσεις τῆς μὲν Βλαχίας ἦσαν αἱ ἑπόμεναι·

1) ἐξέτασις τῶν τίτλων καὶ τῶν ἄλλων ἐγγράφων τῶν μοναστηρίων τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τῶν ἁγίων τόπων·

2) συζήτησις τῶν παρελθουσῶν καταχρήσεων καὶ τῶν πρὸς βελτίωσιν σχεδίων·

3) καθορισμὸς τοῦ μέρους τῆς προσόδου τῶν κτημάτων τούτων, ὅπερ δύναται μετοχετευθῆναι εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἐπικρατείας ὑπὲρ καθιδρυμάτων φιλανθρώπικων.

Τῆς δὲ Μολδαυίας·

1) ἐξέτασις τῶν τίτλων, καὶ

2) μελέτη τῶν ἀρχικῶν διαθέσεων καὶ ὅρων τῶν δωρητῶν καὶ τῆς βελτιώσεως ἐκπληρωσίμων σχεδίων.

Ἐν οὐδεμιᾷ φράσει ἢ λέξει τῶν ὀργανικῶν τούτων νόμων διαλανθάνει ἔστω καὶ πόρρωθεν ἰδέα διαμφισβητήσεως τῶν κυριαρχικῶν δικαίων τῶν ἁγίων τόπων, αἱ δὲ ἀπαιτήσεις ἀμροτέρων τῶν χωρῶν συγκεφαλαιοῦνται ἐν τῇ ἀξιώσει τοῦ ἐκτελεσθῆναι τὰς θελήσεις τῶν δωρητῶν.

Τῇ 20 σεπτεμβρίου τοῦ 1832 αἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκκλησιαστικαὶ κοινότητες συμμορφούμεναι πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ὀργανικῶν τούτων νόμων διώρισαν τοὺς πληρεξουσίους αὐτῶν, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἀντιπροσωπεύσωσιν αὐτὰς ἐν ταῖς μικταῖς ταύταις ἐπιτροπαῖς.

Κατὰ τὴν ἀνεπίδεκτον παρερμηνείας διάταξιν τῶν διαληφθέντων ἄρθρων ἡ ἐπιτροπὴ ὤφειλε νὰ ἐξετάσῃ τοὺς τίτλους τῶν ἁγίων τόπων ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ πεισθῇ περὶ τῆς θελήσεως τῶν δωρητῶν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἐξακριβώσεως ταύτης θὰ ἐπήρχετο ἡ βεβαίωσις ἢ μὴ τῶν ἀξιώσεων καὶ ἐνστάσεων τῶν Ρωμούνων περὶ καταχρήσεων γενομένων ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας ταύτης, καὶ θὰ ἐνομιμοποιεῖτο ἢ μὴ ὁ λόγος τῆς ἐκζητουμένης ὑπ' αὐτῶν ἀναμίξεως ἐν τῇ διακανονίσει τῆς διαχειρίσεως τῶν κτημάτων τούτων.

Ἐὰν πράγματι οἱ διαθέται ἐν τοῖς ὅροις τῶν δωρητηρίων αὐτῶν ἀνεδείκνυον τοὺς ἁγίους τόπους κυρίους τῶν δωρηθέντων αὐτοῖς κτημάτων ὑπὸ ὅρους καλοῦντας καὶ τοὺς Ρωμούνους εἰς συμμετοχὴν τῶν ἐξ αὐτῶν προσόδων, θὰ ἐγεννᾶτο δικαίωμα ἀναμίξεως αὐτῶν ἐν τῇ διακανονίσει τῆς διαχειρίσεως τῶν προσόδων τούτων· ἐὰν μή, ἡ παραδοχὴ αὐτῶν ἐν τῇ διακανονίσει ταύτῃ θὰ παρέβλαπτε τὸ τῆς κυριότητος δίκαιον ἐξυπακοῦον ἀπόλυτον δικαίωμα ἀπολαβῆς καὶ διαθέσεως τοῦ κεκτημένου πράγματος. Πρὸ παντὸς λοιπὸν ἔδει νὰ ἐξετασθῶσιν οἱ ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων τίτλοι τῶν ἁγίων τόπων· τοῦτο ἦν τὸ πρώτιστον καθῆκον τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, ὅπερ ἥ τε λογικὴ τῶν πραγμάτων φορὰ ὑπηγόρευε καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα τῶν νόμων τῶν καθορισάντων τὴν συγκρότησιν τῶν ἐπιτροπῶν τούτων διέτασσεν, ἐπιτάσσον πρώτιστα τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὰ μοναστήρια ταῦτα πράξεων, καὶ εἶτα καθορίζον τὴν συζήτησιν τῶν παρελθουσῶν καταχρήσεων καὶ τῶν πρὸς βελτίωσιν σχεδίων, καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ μέρους τῆς προσόδου τοῦ διατεθησομένου ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν ἐν τῇ χώρᾳ καθιδρυμάτων.

Οἱ ὑπὸ τῆς βλαχικῆς ὅμως κυβερνήσεως διορισθέντες πληρεξούσιοι ἀπεποιήθησαν κατηγορηματικώτατα ν' ἀκολουθήσωσι τὴν σειρὰν ταύτην τῆς ἐρεύνης καὶ ἐπέμειναν ἀντιστρέφοντες τὴν ἐν γένει θέσιν τῶν πραγμάτων, νὰ παρασύρωσι τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἁγίων τόπων εἰς συζήτησιν σχεδίου ἀφορῶντος τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας αὐτῶν.

Οἱ κκ. Μαῦρος καὶ Στίρβεης οἱ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Κίσσελεφ, πληρεξουσίου ἐπιτρόπου τῆς Ρωσσίας ἐν ταῖς παριστρίοις χώραις καὶ διαχειριζομένου τότε τὴν ἡγεμονικὴν ἀρχὴν ἐν αὐταῖς, διορισθέντες ὅπως ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ ἀντιπροσώπων τῶν ἁγίων τόπων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ ὀργανικοῦ νόμου καθορισθέντων, παρεῖδον τὴν ἀρχικὴν ἀφετηρίαν ἐξ ἧς ὁ νόμος ἐκάλει αὐτοὺς ν' ἀρχίσωσιν ὡς μέλη τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς τὰς ἐρεύνας αὐτῶν, καὶ ἐπέμειναν ἵνα ἄνευ διεξακριβώσεως τίτλων καὶ δικαιωμάτων, οἱονεὶ ἐκ συναρπαγῆς, ἀποκτήσωσι τοιοῦτον, παρεισερχόμενοι ἐν τῇ διακανονίσει τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων.

Ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τῶν ἐντολοδόχων τοῦ στρατηγοῦ Κίσσελεφ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς κατόπιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαγωγῆς τῶν ῥωμουνικῶν ἀρχῶν. Ἐσκοπεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Ρωμουνίᾳ ἡ καθιέρωσις ἀναμίξεως αὐτῶν ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας ταύτης, ἀλλ' οὐδεὶς τίτλος, οὐδὲν προηγούμενον παρεῖχεν αὐτοῖς εὐπρόσωπον εἰς τοῦτο πρόφασιν· ὅθεν ἤγειραν τὰς περὶ καταχρήσεων μομφὰς καὶ τὰς περὶ ἀθετήσεως τῶν δωρητηρίων ὅρων ἐνστάσεις, ὅπως λόγῳ προφυλάξεως ἐκ τῆς σπαταλης καὶ τῶν ἐν τῷ παρελθόντι καταχρήσεων καὶ προφάσει ἐπανορθώσεως τοῦ εἰς τὴν χώραν γενομένου δῆθεν ἀδικήματος παρέμβωσιν εἰς τὸν διακανονισμὸν τῆς διαχειρίσεως ταύτης, διὰ δὲ τῆς παρεμβάσεως ταύτης δημιουργήσωσιν ἐν προηγουμένον ἐπιτρέπον αὐτοῖς εὐρυτέραν ἐν τῷ μέλλοντι ἀνάμιξιν.

Τὴν σπουδὴν ταύτην τῶν ἐν Ρωμουνίᾳ ἐξηγεῖ, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἡ δι' αὐτοὺς ἔλλειψις παντὸς πρὸς τοῦτο τίτλου· ἡ ἀπὸ 1 σεπτεμβρίου τοῦ 1798 ἀναφορὰ τῶν 15 βογιάρων τοῦ διβανίου τῆς Βλαχίας καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς ἐκδοθεὶς χρυσόβουλλος τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Γεωργίου Χαντζερῆ, δι' οὗ, δεκτῆς γενομένης τῆς αἰτήσεως τῶν βογιάρων, ἐπεδιώκετο ἡ πρὸς τὰ ἐπιτόπια ἐξομοίωσις τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων διατασσομένης καὶ τῆς παρουσιάσεως τῶν λογαριασμῶν αὐτῶν πρὸς ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐκ τοῦ μητροπολίτου, τοῦ Μ. λογοθέτου καὶ τοῦ Μ. βορνίκου, ἐνοῦν κάλλιστα ὅτι οὐδαμῶς ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν συνέβαλλε, καθότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ αὐθαίρετοι νεωτερισμοὶ δὲν ἀνατρέπουσιν ἀπ' αἰῶνος νομίμως καθεστηκυῖαν τάξιν, δὲν εἶχον ὑπὲρ αὐτῆς οὐδὲ τὸ γεγονὸς τῆς πρὸς ὥραν ἔστω ἐφαρμογῆς τοῦ αὐθαιρέτως νεωτερισθέντος, ὅπως ἐπικαλεσθῶσι τοῦτο εἰς δικαιολογίαν τῶν ἐπιδιωκομένων ἐπεμβάσεων αὐτῶν. Μετὰ πάροδον ἐτους ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Χαντζερῆ αὐθαιρέτως διαταχθέντων χρυσόβουλλος τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου

τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, ἐκδοθεὶς ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ 1799 τῇ συμπράξει τοῦ γενικοῦ τοπικοῦ διβανίου μετὰ ἀκριβῆ τῶν κτητορικῶν διαθηκῶν ἀνερεύνησιν ἐκήρυττεν ἐκεῖνον ἄκυρον ὡς κακῶς καὶ παρανόμως γενόμενον καὶ καθῴριζε. «. . . Τὸν γὰρ οὕπω πάνυ πρώην ἐκδεδομένον χρυσόβουλλον Κωνσταντίνῳ βοεβόδᾳ τῷ Χαντζερῇ, ταὐτὰ μὲν ἡμῖν βουληθέντι, οὐ καλῶς δὲ τὰς τῶν κτιτόρων βουλήσεις ἀκρωτηριάσαντι, ἔστι δὲ καὶ ἐναντία ἐκείνοις διατάξαντι, καταχρήσεως οὐκ ἂν εἴποι τις οἵας καὶ ζημίας τοῖς μοναστηρίοις πρόξενα, τὸ μὲν προνόμιον, ὅπερ κτιτορικῷ δικαίῳ ἔχουσι τοῦ αἱρεῖσθαι καὶ στέλλειν ἐνθάδε ἡγουμένους ἀφαιρουμένῳ τῶν κάτω μοναστηρίων, τῆς δὲ τῶν ἡγουμένων οὐσίας, ἐπὰν τελευτήσωσιν οὐκ ἐν δίκῃ ταῦτα ἀποκλείοντι, καὶ τὸ χεῖρον καὶ οὐδενὸς λόγου ἐχόμενον, προσκυροῦντι ταύτην τῷ κοινῷ κουτείῳ, ὁπότε τούτῳ ἀναλόγως κατ' ἔτος συνεισφέρουσι τὰ ἐνθάδε μοναστήρια κατὰ τὰς αὐθεντικὰς καὶ τοπικὰς διαταξεις, καὶ ἄλλα ἄττα οὐδενὸς λόγου ἐχόμενα, ἀλλὰ πρὸς συμφέρον ἐνίοις τείνοντα, εἰς ἔργον δ' ἄγεσθαι ἀδυνατοῦντα, κἀπὶ πολὺ παρατείνεσθαι, ὡς οὐ μόνον πᾶν ἔθιμον ἀρχαῖον καὶ νόμιμον καὶ κτιτορικὴν πᾶσαν διατύπωσιν τῶν μοναστηρίων ἀνατρέποντα, ἀλλὰ καὶ ζημίαν διάδηλον αὐτοῖς προσεμποιοῦντα καὶ φθορὰν ὅσον οὔπω ἐπαπειλοῦντα, ἄκυρον παρὰ ταῦτα ἐκρίναμεν καὶ ΚΟΙΝΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΓΝΩΜΗ ἀπεδοκιμάσαμεν, καὶ ὡς χάρτην ἄγραφον καὶ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχοντα ἀπεφήναμεν, ἐν ἴσῳ τῷ μηδενὶ θέμενοι, ἰσχυρὸν μὲν δικαιώσαντες καὶ κύριον, οὐδὲν δὲ ἧττον ἀκέραιόν τε καὶ ἀπαραμείωτον διαμένειν καὶ σώζεσθαι πᾶν ἔθιμον μοναστηριακὸν ἀρχαῖόν τε καὶ νόμιμον καὶ ὅσα τοῖς τῶν κτιτόρων βουλήμασιν ἐθελαγάθως προώρισται καὶ ταῖς ἐκείνων διαθήκαις διείληπται καὶ διατέτακται. Κατὰ γὰρ ἀξίωσιν τοῦ τε παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Νεοφύτου, καὶ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Ἀνθίμου τῶν ἐν Χριστῷ σεβασμιωτάτων ἡμῶν πατέρων, καὶ κατὰ κοινὴν δέησιν ἁπαξαπάντων τῶν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὄρει ἐνασκουμένων πατέρων, ἀφ' ἑκάστου τῶν ἐνθάδε μοναστηρίων τὰς τῶν κτιτόρων διαθήκας συναθροίσαντες, καὶ μεθ' ὅτι πλείστης διεξεληλυθότες ἐπιστασίας, καὶ συναδούσας ἁπάσας εὑράμενοι τοῖς πάντων εὐλόγοις καὶ δικαίοις αἰτήμασι, συνῳδὰ ἐκείνοις διετάξαμεν».

Ὁ χρυσόβουλλος οὗτος τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη διαβεβαιῶν ὅτι οἱ ἅγιοι τόποι κατεξανέστησαν κατὰ τῶν αὐθαιρέτων μέτρων τοῦ ἡγεμόνος Χαντζερῆ καὶ προεκάλεσαν ἐξέλεγξιν τῶν διαθηκῶν τῶν δωρητῶν, μεθ' ἃς κοινῇ γνώμῃ ἠκυρώθη ὁ παρανόμως πρὸ ἔτους ἐκδοθεὶς χρυσόβουλλος, ἔκλειε τὴν θύραν τῶν σοφισμάτων καὶ κατεδείκνυε τοὺς ἐν Ῥωμουνίᾳ γυμνοὺς παντὸς τίτλου καὶ δικαιώματος ἀντιποιήσεως εἰς ἐπέμβασιν ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων, ἣν οὗτοι ἐζήτουν νὰ δημιουργήσωσιν ὡς ἀφετηρίαν διεκδικήσεως εἶτα τῆς κυριότητος.

Τὰ μετὰ ταῦτα γεγονότα ἔτι μᾶλλον ἐδυσχέραναν αὐτούς· ἡ Ὑψ. Πύλη ἐνδοῦσα τῷ 1821 ὑπὸ τὸ κράτος τῆς δυσπιστίας, ἣν τεχνηέντως ὑπεθέρμαναν κατὰ τῶν ἑλλήνων μοναχῶν οἱ καλοθελητὰι αὐτῶν ὅπως ἐπιταξῃ τὴν ἐξέλασιν τῶν ἡγουμένων ἐκ τῶν ἡγεμονιῶν, προενόησεν ἵνα διὰ τοῦ φιρμανίου τῆς ἐξελάσεως ταύτης διαταξῃ τὰς ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις κυβερνήσεις ἵνα ἀναλάβωσι τὴν διαχείρισιν τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων ἐν ὀνόματι καὶ διὰ λογαριασμὸν τῶν ἁγίων τόπων καὶ ὑπεχρέωσεν αὐτὰς εἰς τακτικὴν πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους ἀποστολὴν τῶν προσόδων τούτων. Ὥστε καὶ τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς δημιουργίαν προηγουμένου, ἀφ' οὗ καὶ ἐν ἰδιότητι ἐντελοδόχων τῶν ἁγίων τόπων κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1821 ἀνώμαλον ἐποχὴν ἀντικατέστησαν τοὺς ἁγίους τόπους ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν κτημάτων αὐτῶν ἄχρι τοῦ 1827.

Τούτου χάριν οἱ κκ. Μαῦρος καὶ Στίρβεης ἅπασαν τὴν διαλλεκτικὴν αὐτῶν ἐξήντλησαν δεινότητα, ὅπως πείσωσι τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἁγίων τόπων νὰ δεχθῶσιν ἀναστροφὴν τῶν ὅρων τῆς ἀποστολῆς τῆς ὑπὸ τῶν ὀργανικῶν νόμων καθορισθείσης μικτῆς ἐπιτροπῆς καὶ εἰσέλθωσιν εἰς διακανόνισιν τοῦ τρόπου τῆς διαχειρίσεως, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὴν ἐξέτασιν τῶν τίτλων καὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν ἐγγράφων, ὧν τὴν ἔρευναν πρωτίστως ἀπῄτησε τὸ ἄρθρον 363 διὰ τὴν Βλαχίαν καὶ τὸ ἄρθρον 416 διὰ τὴν Μολδαυίαν. Ἡ σειρὰ τῶν σκέψεων, δι' ὧν οἱ κκ. Μαῦρος καὶ Στίρβεης προσεπάθησαν ἵνα μεταπείσωσι τοὺς πληρεξουσίους τῶν ἁγίων τόπων, ἐκτιθεμένη ἐν τῇ ἀπὸ 27 μαΐου 1833 ἐκθέσει αὐτῶν πρὸς τὸν στρατηγὸν Κίσσελεφ ἔχει ὧδε·

en vain se sont-ils fait un devoir de leur indiquer le véritable point de vue sous lequel les communautés ecclésiastiques doivent considérer les droits de propriété qu'elles sont appelées à exercer sur les monastères qui en relèvent. MM. les délégués se sont refusés à l'évidence des faits, et n'ont cessé de vouloir envisager la question sous le rapport de propriété pure et simple et d'en déduire les conséquences qui en découlent nécessairement.

A ne considérer cette question que dans ses rapports les plus immédiats, la propriété d'un individu est à lui seul; il peut en user et en abuser à son aise, car, après tout, s'il administre mal, il ne fait de

εἰς μάτην καθῆκον ἑαυτῶν ἡγήσαντο τὸ ὑποδεῖξαι αὐτοῖς τὴν πραγματικὴν ἔποψιν, ὑφ' ἣν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ κοινότητες ὠφείλουσι θεωρεῖν τὰ τῆς ἰδιοκτησίας δίκαια, ἅτινα αὗται ἐπεκαλοῦντο ἐπὶ τῶν μοναστηρίων τῶν ἐξαρτωμένων ἀπ' αὐτῶν. Οἱ ΚΚ. ἀντιπρόσωποι ἀντέτειναν κατὰ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων καὶ οὐκ ἐπαύσαντο θεωρεῖν μὲν διηνεκῶς τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς καθαρᾶς καὶ ἀπολύτου ἰδιοκτησίας καὶ ποιεῖσθαι δὲ τὰ ἐκ ταύτης ἀπορρέοντα συμπεράσματα.

Τοῦ ζητήματος τούτου μὴ ἐξεταζομένου ἀλλ' ἢ ὑπὸ τὰς ἀμέσους αὐτοῦ σχέσεις, ἡ προσώπου τινὸς ἰδιοκτησία ἀνήκει εἰς αὐτὸ μόνον δυνάμενον νὰ χρᾶται καὶ καταχρᾶται αὐτὴν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, διότι τέλος πάντων ἐὰν κακῶς διαχειρίζη-

tort qu'à lui-même ; mais il n'en est pas de même pour une communauté. Les biens de celle-ci appartiennent à la communauté future comme à la communauté presente; ils sont substitués de génération en génération. Il est, en conséquence, naturel qu'elles ne puissent en disposer sans l'autorisation de l'État qui est le tuteur des générations à venir, des ces générations qui ont intérêt à ce que les biens, dont elles auront droit de jouir à leur tour, ne soient pas dilapidés par les générations présentes. Ces générations futures, l'État seul peut les défendre, et ne peut les défendre que par le droit de surveiller et de contrôler soigneusement la gestion des biens qui doivent leur revenir un jour.

τται, ἑαυτὸ μόνον ἀδικεῖ· ὄντος ὅμως τοῦ λόγου περὶ κοινότητος, οὐχ ὁμοίως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Τὰ κτήματα ταύτης ἀνήκουσι καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν κοινότητα καὶ εἰς τὴν παροῦσαν, ἅτε μεταβαίνοντα ἐκ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἑπομένως φυσικόν ἐστι τὸ μὴ δύνασθαι τὴν κοινότητα διατιθέναι ταῦτα ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Κράτους, ὅπερ τυγχάνει κηδεμὼν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, τῶν γενεῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι συμφέρον ἔχουσιν ἵνα μὴ κατασπαταλῶνται ὑπὸ τῶν ἐνεστωσῶν τὰ κτήματα, ὧν ἕξουσι καὶ αὗται ἀμοιβαίως δικαίωμα ἀπολαυῆς. Τὰς ἐπερχομένας ταύτας γενεὰς μόνον τὸ Κράτος δύναται νὰ προστατεύῃ, καὶ τοῦτο ἐν μόνῳ τῷ δικαιώματι τῆς ἐποπτείας καὶ ἐπιμελοῦς ἐξελέγξεως τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας, ἥτις ἡμέραν τινὰ μεταβήσεται καὶ εἰς ταύτας.

. . . . . .

Les soussignés croient que le gouvernement est placé dans la nécessité de laisser subsister au profit des communautés ecclésiastiques les lois qui ont régi la matière de la propriété territoriale antérieurement au règlement organique et d'après toute justice de faire profiter à l'État le surplus des bénéfices qui résultent pour les propriétés en vertu des nouvelles dispositions, etc.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ κυβέρνησις περιέρχεται εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀφῆσαι ἵνα ὑφιστῶνται ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων οἱ νόμοι, οἵτινες διεῖπον τὰ τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας πρὸ τοῦ ὀργανικοῦ κανονισμοῦ, τὸ δὲ Κράτος ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ λαμβάνῃ τὸ πλεόνασμα τῶν ὀφελειῶν, ὅσαι προκύπτουσιν ὑπὲρ τῶν ἰδιοκτησιῶν δυνάμει τῶν νέων διατάξεων, κτλ.

Ὡς παρατηρεῖ πᾶς τις, αἱ ρωμουνικαὶ ἀξιώσεις προσέλαβον μὲν εὐδιακριτότερον χαρακτῆρα διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν θεωριῶν τούτων τῶν κκ. Μαύρου καὶ Στίρβεη, ἀλλ' ἀπεῖχον ἔτι τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, πρὸς ὃν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῆς δημιουργίας καὶ ὑποκινήσεως τοῦ ζητήματος τούτου ἔτεινον. Οὐχὶ ἔφεσις σεβασμοῦ πρὸς τὰς διαθήκας τῶν δωρητῶν, οὐχὶ πόθος ἐκπληρώσεως καὶ ἐκτελέσεως αὐτῶν, ἀλλ' ὄρεξις οἰκειοποιήσεως ἀλλοτρίας περιουσίας σταθερῶς ἐνέπνεε τοὺς Ρωμούνους καὶ παρώρμα αὐτοὺς εἰς τὸν κατὰ τῶν ἁγίων τόπων πόλεμον. Μὴ δυνάμενοι νὰ ἀναλάβωσιν ἐξ ἀρχῆς πρόσωπον σφετεριστοῦ, ἐζήτησαν νὰ συγκαλύψωσι τὰς τάσεις αὐτῶν ὑπὸ πέπλον τινὰ νομιμότητος· δὲν ἐδίστασαν ὅμως νὰ μεταλλάξωσι μορφὴν καὶ γλῶσσαν, ἅμα ὡς ἐκινδύνευσαν ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐξελεγχθῶσιν ἀνυπόστατα ὑποστηρίζοντες, ἐν δὲ ἐπιγνώσει τοῦ ἀδίκου τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν χωροῦντες ἐπὶ προδιαγεγραμμένου σχεδίου, μετήλασσον ἑκάστοτε διάγραμμα καὶ μετέβαλλον τὰς βάσεις τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῶν. Δὲν ἔμελλεν αὐτοῖς ἡ θέλησις τῶν δωρητῶν κτημάτων πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους, ἐπωφθαλμίων τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν καὶ τὸν σφετερισμὸν τούτων ἐπεδίωκον. Ὅθεν προεκάλεσαν ἅπαντα ἐκεῖνον τὸν θόρυβον περὶ καταχρήσεων καὶ σπαταλῆς, ἵνα ἐν ὀνόματι τῶν μελλουσῶν γενεῶν παρέλθωσιν εἰς μέσον ὡς κηδεμόνες αὐτῶν καὶ ἀντιποιηθῶσι τοῦ δικαιώματος τῆς ἐποπτείας καὶ τῆς ἐπιμελοῦς ἐλέγξεως τῆς διαχειρίσεως τῶν κτημάτων τούτων.

Καὶ ἐν περιπτώσει ὅμως ἔτι, καθ' ἣν αἱ θεωρίαι τῶν κκ. Μαύρου καὶ Στίρβεη περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ κράτους καὶ τῆς κηδεμονευτικῆς αὐτοῦ ἰδιότητος ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν ἐπερχομένων γενεῶν ἦσαν ἰσχυραὶ καὶ ἀπρόσβλητοι, οὐδὲν δικαίωμα ἐδημιούργουν ὑπὲρ τῶν ἐν Ρωμουνίᾳ ὅπως ἐπέμβωσιν εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ κηδεμονευτικὴ ἑκάστης κυβερνήσεως ἐνέργεια ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀποδεκταὶ ἐγένοντο αἱ θεωρίαι αὗται τῶν κκ. Μαύρου καὶ Στίρβεη, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸν κύκλον τῶν συμφερόντων τῶν ἑαυτῆς ὑπηκόων καὶ ἐπεκτείνῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπὶ κοινοτήτων καὶ σωματείων μηδαμῶς ὑποκειμένων αὐτῇ.

Τὰ κτήματα, εἰς ἃ αἱ ρωμουνικαὶ ἀρχαὶ ἐπωφθαλμίων, δὲν ἀνῆκον εἰς ρωμούνους ὑπηκόους ἢ κοινότητας διατελούσας ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς Ρωμουνίας· ὅθεν οὐδὲν δικαίωμα ἠδύναντο αὗται νὰ πορισθῶσιν ἐκ τοῦ σωρείτου τῶν συλλογισμῶν, οὓς οἱ κκ. Μαῦρος καὶ Στίρβεης ἀνέπτυξαν ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν Κίσσελεφ ἐκθέσει αὐτῶν.

Οἱ τῆς Ἀνατολῆς ἅγιοι τόποι, εἰς οὓς τὰ κτήματα ταῦτα ἀνῆκον, διετέλουν καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὀθωμανικῶν νόμων, ἀπήλαυον καὶ ἀπολαύουσι τῆς ὀθωμανικῆς ἰθαγενείας· ὑπὸ δὲ τὴν ἔποψιν ταύτην οὐδὲν κοινὸν οὔτε εἶχον οὔτε ἔχουσι πρὸς τὰς ρωμουνικὰς ἀρχάς. Τὸ ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης ξένον καὶ ἀλλότριον τῶν ἁγίων τόπων πρὸς τὴν Ρωμουνίαν οὐδ' αὐτοὶ οἱ Ρωμοῦνοι διημφισβήτουν· ὅθεν καὶ περὶ τῶν προσκυνημένων μοναστηρίων ἐν τοῖς ὀργανικοῖς αὐτῶν νόμοις ὁμιλοῦντες, ταῦτα ΞΕΝΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ἀπεκάλουν καὶ ἀνέγραφον. Τί λοιπὸν κοινὸν μεταξὺ τοῦ δικαιώματος τοῦ κράτους εἰς ἐποπτείαν ἐπὶ προφυλακῇ τῶν συμφερόντων τῶν ἐπερχομένων γενεῶν καὶ τῆς θέσεως τῶν ἁγίων τόπων, ἀφ' οὗ αἵ τε διακατέχουσαι παροῦσαι γενεαὶ καὶ αἱ μέλλουσαι, εἰς ἃς περιελεύσεται ἡ κληρονομία αὕτη, οὐδένα δεσμὸν ἐξαρτήσεως ἐκ τῶν ρωμουνικῶν ἀρχῶν εἶχον ἢ ἔχουσι;

Τὰς θεωρίας τῶν κκ. Μαύρου καὶ Στίρβεη ἡ ρωμουνικὴ κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόσῃ, ὡς καὶ ἐφήρμοσεν, ἐπὶ τῶν ἐντοπίων μοναστηρίων, ὧν αἱ κυρίαρχοι κοινότητες διετέλουν ὑπὸ τὴν ρωμουνικὴν ἰθαγένειαν· θέλουσα ὅμως νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐναργειαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ κοινοτήτων μηδὲν κοινὸν ἐχουσῶν πρὸς τὴν ρωμουνικὴν ἰθαγένειαν καταπροέβιδε τολμηρὰς ἀντιποιήσεις, ἃς καὶ ἐν χιμαιρικοῖς ὀνείροις ἐπινοοῦσα κατηλέγχετο παραπαίουσα.

Τὸ ἐπισφαλὲς τοῦ πεδίου, εἰς ὃ ὤθει ἡ ὑποστήριξις τῶν ἀντιποιήσεων τούτων, κατιδόντες οἱ κκ. Μαῦρος καὶ Στίρβεης δὲν ἐπέμειναν ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῶν θεωριῶν αὐ-

τῶν, ἀλλὰ κατέληξαν συμπεράναντες «ὅτι ἡ κυβέρνησις περιέρχεται εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀφῆσαι ἵνα ὑφιστῶνται ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων οἱ νόμοι, οἵτινες διεῖπον τὰ τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας πρὸ τοῦ ὀργανικοῦ κανονισμοῦ, τὸ δὲ Κράτος ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ λαμβάνῃ τὸ πλεόνασμα τῶν ὠφελειῶν, ὅσαι προκύπτουσιν ὑπὲρ τῶν ἰδιοκτησιῶν δυνάμει τῶν νέων διατάξεων».

(ἀκολουθεῖ)

ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΙΣΣΙΟΝΑΡΙΟΙ

ΤΟΥ

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΥ (α)

Τὴν τοῦ τιμίου σταυροῦ δύναμιν προαναγγέλλων ἡμῖν ὁ Κύριος ηὐδόκησεν ἵνα διὰ τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ θαυματουργήσῃ ἐν τῷ Ἰσραὴλ, διαπεράσῃ αὐτὸν ἀβρόχοις ποσὶ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς μάστιγος τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἰοβόλων ὄφεων καὶ ἀναδείξῃ νικητὴν κατὰ τοῦ Ἀμαλήκ.

Ἐν πολλοῖς τῆς Πεντατεύχου μέρεσιν ἀναγινώσκομεν περιγραφὰς τῶν πρὸς τὸν Θεὸν προσευχῶν τοῦ Μωϋσέως. Οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἢ ἐν τῷ κατὰ Ἀμαλὴκ πολέμῳ καθορῶμεν αὐτὸν ἐκτείνοντα ἐν τῇ προσευχῇ τὰς χεῖρας, τὸν δὲ Θεὸν θαυματουργοῦντα, χαρίζοντα τὴν νίκην, καὶ ἐπακούοντα τῆς δεήσεως τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τῇ ἐκπετάσει τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς σχηματισμὸν τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ, κλονίζοντα δὲ τὰς παρεμβολὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ κωφεύοντα πρὸς τὰς δεήσεις τοῦ Μωϋσέως ἐν τῇ καταπτώσει τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀπαλείψει τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ. Εἴτε ἀναπεπταμένας εἴτε μὴ εἶχε τὰς χεῖρας ὁ Μωϋσῆς προσηύχετο ἐκ καρδίας πρὸς Κύριον ἔχοντα ταχὺ τὸ οὖς εἰς τὸ ὑπακούειν τῶν δεήσεων τῶν δούλων αὐτοῦ· ἐν τούτοις ἐν τῷ κατὰ Ἀμαλὴκ πολέμῳ οὐ μόνον τὴν θερμότητα τῆς δεήσεως ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἱκεσίας προσαπῄτησεν ἵνα ἐμφανῶς καταδείξῃ τὴν δύναμιν, ἣν καθώρισεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἐρήμῳ Σὶν λοιδορούμενοι ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ὑπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος, ἐξ ἧς ἔπασχον, ἦλθον «ἀπὸ προσώπου τῆς συναγωγῆς ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ δόξα Κυρίου πρὸς αὐτούς» (Ἀριθ. κ', 6). Οὕτω προσηύχετο ὁ Μωϋσῆς τῷ Κυρίῳ πίπτων ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, τῶν δὲ δεήσεων αὐτοῦ ἐπήκουεν ὁ Κύριος καὶ ἐνεφάνιζεν αὐτῷ τὴν δόξαν αὐτοῦ. Ἤδη πρὸς ταῦτα ἀντιπαραβάλλοντες τὴν σκηνὴν τὴν ἀναπτυχθεῖσαν κατέναντι τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀμαλὴκ, ἐρωτῶμεν· ἀπομένει ὁ ἐλάχιστος δισταγμὸς περὶ ἀναδείξεως τῆς δυνάμεως τοῦ σταυροῦ καὶ εἰς τὰ μᾶλλον δύσπιστα πνεύματα, ἀφ' οὗ βλέπομεν τὸν Θεὸν χαρίζοντα τὴν νίκην τοῖς Ἰσραηλίταις ἐν τῇ εἰς σχήματι σταυροῦ ἐκπετάσει τῶν χειρῶν τοῦ Μωϋσέως, κλίνοντα δὲ τὴν ὑπεροχὴν ὑπὲρ τοῦ Ἀμαλὴκ ἐν τῇ ἀπαλείψει τοῦ τιμίου τούτου τύπου;

Ὅτε ὁ Κύριος ὀργισθεὶς κατὰ Μαριὰμ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μωϋσέως καταλαλησάσης τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, κατέστησεν αὐτὴν λεπρὰν, ὁ Μωϋσῆς ἐβόησε μόνον πρὸς Κύριον λέγων, «Ὁ Θεὸς, δέομαί σου, ἴασαι αὐτήν» (Ἀριθ. ιβ' 13), καὶ ἐπήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ ἰάσατο τὴν Μαριάμ. Ἵνα τί λοιτὸν ἐν τῷ κατὰ Ἀμαλὴκ πολέμῳ δὲν ἠρκέσθη τῇ δεήσει τοῦ θεράποντος αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπῄτησε καὶ τὴν διαπέτασιν τῶν χειρῶν αὐτοῦ πρὸς παροχὴν τῆς νίκης εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας; Ὅπως ἀναδείξῃ τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ καὶ μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, δι' οὗ ἡμῖν κόσμος ἐσταύρωται.

Ψηλαφητὰ οὕτω παρεχόμενος μαρτύρια τῆς συγκαταβάσεως αὐτοῦ ὁ Κύριος εἰς τὸ ἐπακούειν τῶν δεήσεων καὶ προσευχῶν τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Μωϋσέως, ὡς ἔρθημεν εἰπόντες, τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ καταδεῖξαι βουλόμενος, ηὐδόκησεν ἵνα δι' ἐμφανοῦς ἀναπαραστάσεως τοῦ τιμίου τύπου θαυμαστώσῃ ἐν τῷ Ἰσραήλ· ὅθεν καὶ ὅτε παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναβλέψαντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἶδον τοὺς Αἰγυπτίους ἐστρατοπεδευμένους ὀπίσω αὐτῶν καὶ ὑπὸ δέους κατελήφθησαν, εἰς τὰς δεήσεις τοῦ Μωϋσέως ἁπάντων ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· «τί βοᾷς πρός με; λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἀναζευξάτωσαν· καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ῥῆξον αὐτήν» (Ἔξοδ. ιδ' 15, 16). Μὴ δὲν ἠδύνατο ὁ Ὕψιστος θαυμαστῶσαι ἄλλως; Ἠδύνατο πάντως· ἀλλ' ἤθελε νὰ προκαταγγείλῃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ λύσοντος τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ· τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσαντος· «ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀποκαταλλάξῃ ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ (πρὸς Ἐφεσ. β', 15, 16). Αἱ ἐπιδεικτιάσεις εἶναι ἀπόρροιαι ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, ἧς ὁ Θεὸς ὅλως ἀμέτοχος· κατὰ συνέπειαν ἐν ἑκάστῳ τῶν θαυμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ μίαν ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν διδασκαλίαν, μίαν ἀποκάλυψιν τῶν κεκρυμμένων μυστηρίων αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκεν καὶ ὁρῶμεν αὐτὸν ἀποκαλύπτοντα ἡμῖν τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ ἐν ὑλικοῖς σημείοις εἰς τύπον λαμβανομένων τῶν ἀπ' αἰῶνος ὑπὸ τῆς πανσοφίας αὐτοῦ ἀποφασισθέντων γενέσθαι εἰς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅθεν οὐ μόνον ἐπηγγείλατο τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου τοῦ Θεανθρώπου χαρακτηριστικώτατα προδιετύπωσε μυριαχῶς, ὅπως ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπισυμβάσει τῶν γενέσθαι καθορισθέντων μηδεὶς ἀπομείνῃ δισταγμὸς ἢ ἀμφιβολία, καὶ μηδεμία πρόφασις δικαιολογήσεως τῆς ἀπιστίας τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου «νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν» (Ἰωάν. ιε', 22), ὡς οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι, οἵτινες τάς τε γραφικωτάτας εἰκόνας τῶν ἐν τῇ πρὸ τῆς χάριτος ἐποχῇ θαυμασίων τοῦ Θεοῦ εἰς ἀναπαράστασιν τῆς δυνάμεως

(α) Συνέχεια ἰδ. Ἐκκλ. Ἀληθ. τεῦχ. ΙΖ').

τοῦ τιμίου σταυροῦ παρορῶντες καὶ τὰς ἀποστολικὰς ὑποθήκας παραβαίνοντες, ἀντὶ νὰ καυχῶνται ἐπὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, δι' οὗ ἡμῖν κόσμος ἐσταύρωται, ἀρνοῦνται τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις κατατάσσονται, δι' οὓς ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ μωρία ἐστὶν, ἀποφεύγοντες τὴν μερίδα τῶν σωζομένων, δι' οὓς οὗτος δύναμις Θεοῦ ἐστι, καθ' ἃ πλήρης Πνεύματος ἁγίου ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος Παῦλος ἐδίδαξεν εἰπών, «Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ» (πρὸς Κορινθ. Α΄, α΄, 18).

Προλαμβάνοντες τὰς ἐνστάσεις τῶν μισσιοναρίων τούτων, ἃς οὐ λείπουσι προβάλλοντες τοῖς ἁπλοϊκοῖς τῶν ἡμετέρων, ἢ κάλλιον εἰπεῖν διατυποῦντες ταύτας ὡς οὗτοι προβάλλουσιν αὐτὰς, θέλομεν ἐνδιατρίψει περὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, εἰς ἃ οὗτοι καταφεύγουσι παρερμηνεύοντες τὰ γραφικὰ κείμενα.

«Τίνος ἕνεκεν, λέγουσιν οἱ μισσιονάριοι, συνιστᾶται προσκύνησιν τοῦ σταυροῦ; ὁ σταυρὸς εἶναι ἐκ ξύλου. Δὲν σκέπτεσθε ὅτι ἀσεβεῖτε καὶ παραβαίνετε τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ ταῦτα διδάσκοντες; Μὴ δὲν ἀνέγνωτε ἐν τῷ Δευτερονομίῳ «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ» (Δευτερ. ς΄, 13); Πῶς ἐπελάθεσθε τῶν λόγων τοῦ σωτῆρος» εἰπόντος τῷ πειράσαντι αὐτῷ σατανᾶ· «Ὕπαγε, σατανᾶ· γέγραπται γάρ· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις» (Ματθ. δ΄, 10); καὶ τολμᾶτε διδάσκειν προσκύνησιν τοῦ σταυροῦ»;

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶντες ἐπιλέγομεν ἐν ἀρχῇ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῖς ἐχθροῖς τούτοις τοῦ σταυροῦ· «νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν» (πρὸς Φιλιππ. γ΄, 18, 19). Ἔχουσι μετὰ χεῖρας, λέγουσι, τὰς γραφὰς· ἀκούουσιν ἐν αὐταῖς τοῦ σωτῆρος διδάσκοντος «ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν· καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ» (Ματθ. κγ΄ 21, 22), καθορῶσι σαφέστατα ἐκτυπουμένην ὑπὸ τοῦ σωτῆρος τὴν σχέσιν καὶ ἀναγωγὴν τῆς προσκυνήσεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ μεταδιδομένην πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον, καὶ ἐρωτῶσιν ἡμᾶς καὶ ὅθεν ἐκπλήσσονται ἐπὶ τῇ κατὰ χρέος προσκυνήσει τοῦ τιμίου σταυροῦ; Ἀκούουσι τοῦ Δαυὶδ διδάσκοντος· «ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (ψαλμ. ϛδ΄, 5), καὶ τολμῶσι νὰ λέγωσιν ἡμᾶς ἀσεβεῖς, διότι οὐδὲν πλέον οὐδὲν ἔλαττον ποιοῦμεν ἢ ὅ,τι ὁ προφητάναξ συνίστησιν ἡμῖν, προσκυνοῦντες τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν τοῦ Κυρίου; Ἆρά γε ὁ Δαυὶδ ταῦτα γράφων ἐπελάθετο τῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ συστάσεως; ἆρά γε ἐφθόνησε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ἡμῶν καὶ ἠθέλησε νὰ ἀπομακρύνῃ ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ; πῶς; ὁ προφήτης ἐκεῖνος ὁ τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διακριθεὶς, ὥστε ἐκ τοῦ οἴκου καὶ τῆς πατριᾶς αὐτοῦ νὰ γεννηθῇ τὸ ἀνθρώπινον ὁ Κύριος τῆς δόξης, ἐπὶ τοσοῦτο παρωλίσθησεν, ὥστε κτίσματος προσκύνησιν συνέστησεν; Ἐννοοῦσιν ἆρά γε οἱ τοῦ προτεσταντισμοῦ μισσιονάριοι τὸ γελοῖον τῆς θέσεως αὐτῶν εἰς τοιαῦτα ἀπολήγοντες συμπεράσματα; Ὡς ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν, οὕτως ὁ προσκυνῶν τὸν σταυρὸν προσκυνεῖ τὸν ἐπ' αὐτοῦ σταυρωθέντα Κύριον. Οὐδαμῶς λοιπὸν ἀφιστάμεθα, ἀλλὰ τοὐναντίον προσκείμεθα τῷ Θεῷ, προσκείμενοι τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Ἐπιτάσσων ὁ προφητάναξ «καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ» καὶ παρακελευόμενος «εἰσελευσώμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ» (ψαλμ. ρλα΄ 7), προφανῶς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου προκαταγγέλλει, τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀνομολογεῖ, τὴν προσκύνησιν αὐτοῦ ἐπιτάσσει.

Ὅτι δὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἐν ὄψει ἔχων ὁ Δαυὶδ ἔλεγε «προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ», καὶ εὐθὺς ἐκ τῶν ἀμέσως ἑπομένων αὐτοῦ λόγων διαπυνθανόμεθα· μόλις τὴν παρακέλευσιν ταύτην ἡμῖν ἐποιήσατο καὶ ἀναφωνεῖ «ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου». Τούτου τοῦ πανσέπτου ξύλου τοῦ σταυροῦ ἐν προθεωρίᾳ γενόμενος καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης ἀνεβόα «καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου πρὸς σὲ ἥξει, ἐν κυπαρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἅγιον μου, καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν μου δοξάσω» (Ἡσ. ξ΄ 13). Τί δ' ἄλλο διὰ τοῦ τόπου τῶν ποδῶν ἐννοητέον εἰμὴ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, ἐφ' οὗ τὴν ὑπάτην τῶν θυσιῶν προσενεγκὼν ὁ Θεάνθρωπος τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν διέρρηξε; Μὴ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀνύψωσιν αὐτὸς ὁ Κύριος ὀλίγας ὥρας πρὸ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου ὡς ὥραν δόξης οὐκ ἀνήγγειλεν εἰπών, «Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα δόξασόν σου τὸν υἱόν» (Ἰωάν. ιζ΄ 1); Τοῦτο δὲ τὸν πάνσεπτον σταυρὸν καὶ εἰς σημεῖον ἑαυτοῦ καθωρίσατο ὁ Κύριος (Ματθ. κδ΄ 30) καὶ τούτου τὴν αἰώνιον παραμονὴν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου προκατήγγειλεν εἰπὼν «καὶ ἔσται Κύριος εἰς ὄνομα καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον καὶ οὐκ ἐκλείψει»· ὅθεν ἀφέντες τὴν πλάνην παυσάσθωσαν ἐν πλεονεξίᾳ πλαστῶν λόγων ἐμπορευόμενοι καὶ στρεβλοῦντες τὰς γραφὰς ὡς ἀστήρικτοι, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, προσκυνησάτωσαν μεθ' ἡμῶν τὸν πάνσεπτον τοῦ Κυρίου σταυρὸν μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ αὐτοὶ ἐπιφωνοῦντες· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ».

Η ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΕΓΑΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ (α)

Ἡ εἰς τιτουλαρίους σχολάρχας διαπίστευσις τῆς διευθύνσεως τῆς σχολῆς ὑπηγορεύθη ἐξ ἀνάγκης ὡς μέτρον προσωρινὸν, διότι, καθ' ἃ ἐκ τῶν σχετικῶν πρακτικῶν τῆς

(α) Συνέχεια καὶ τέλος (ἴδ. Ἐκκλ. Ἀληθ. τεῦχ. ΙΖ΄).

σχολῆς ἐξάγεται, διετίαν πρὸ τῆς ὁριστικῆς ἀποχωρήσεως τοῦ πρώην Μεσημβρίας Σαμουὴλ ἐκδηλωθείσης παρὰ τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἱεράρχου καὶ διδασκάλου προθέσεως ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς σχολαρχίας τῇ 16 ἰανουαρίου τοῦ 1845, σκεψαμένη ἡ ἐφορία ἀπεφάσισεν· «ἐπειδὴ ἐσχάτως ἐφάνη παραιτούμενος ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς σχολῆς ὁ πανιερώτατος ἅγιος πρώην Μεσημβρίας κύριος Σαμουὴλ καὶ πρόκειται ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως προσφόρου σχολάρχου, γενομένης συσκέψεως, ἐγνωμοδοτήθη παρὰ πάντων ἡμῶν ὅτι περὶ μὲν τῆς πανιερότητος ὡς ἔχοντος ἐκδουλεύσεις ἀξιολόγους πρὸς τὸ γένος νὰ γένηται φροντὶς περιθάλψεως, νὰ προβληθῇ δὲ πρὸς τὴν σεβασμιωτάτην αὐτοῦ παναγιότητα καὶ τὴν ἁγίαν σύνοδον ἵνα δι'ἐπιστολῆς συνοδικῆς προσκληθῇ ἀπὸ τῆς Καισαρείας ὡς σχολάρχης ὁ ἅγιος πρώην Καισαρείας Φιλίππου κύριος Ἀγαθάγγελος». Ὅτι δὲ ἐξ ἀνάγκης καὶ προσωρινῶς ἐγένετο ὁ τῶν τιτουλαρίων σχολαρχῶν διορισμός, μαρτύρεται ἡ μικρὸν μετὰ ταῦτα πρόσκλησις τοῦ Ἰακώβου Πιτσιπιοῦ καὶ ἡ διαπίστευσις αὐτῷ τῆς σχολαρχίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀνυψώσεως τῆς σχολῆς καὶ κρείσσονος διαρρυθμίσεως τῶν κατ'αὐτήν. Τὸ ἀνοίκειον ὅμως τοῦ τρόπου καὶ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ οὐ μόνον ἐματαίωσε τὰς ἐπ'αὐτὸν προσδοκίας, ἀλλ'ἠπείλησεν ἵνα καὶ ἀποσυνθέσῃ τὴν σχολήν, ὅπερ προελήφθη διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ. Τότε διωρίσθη προσωρινῶς διευθυντὴς ὁ ἐκ Βριούλων Κύριλλος, ὃς ἀπὸ ὀκτωβρίου τοῦ 1846 παραιτησάμενος τὸν θρόνον Βιδύνης διέμενεν ἐρησυχάζων. Ἐπὶ τούτου τὸ ἔργον τῆς ἀποσυνθέσεως ἐξηκολούθησε διά τε τὸ ἀδέξιον τῆς διευθύνσεως καὶ διὰ τὸ ἀπόκεντρον τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἡ σχολὴ εὕρητο. Ὅθεν σκέψεως αὖθις γενομένης, ἐνεκρίθη ἡ μεταφορὰ τῆς σχολῆς καὶ πάλιν εἰς Φανάριον τῷ 1849, ὅτε καὶ πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῆς ἐνοικιάσθη ἡ παράλιος οἰκία τοῦ Χατζῆ Πανανοῦ.

Σχολάρχης διωρίσθη τότε κατ' αὔγουστον τοῦ 1849 ὁ ἱεροδιάκονος Παρθένιος, ὃς ὅμως μετὰ δίμηνον κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους προαχθεὶς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βράτσης παρήτησε τὴν σχολήν, ἧς διευθυντὴς διωρίσθη κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἤδη ἐν Ἀθήναις τὰς διαμονὰς ποιούμενος πρώην Λαρίσσης κ. Δωρόθεος ὁ Σχολάριος, τότε ἅμα τῷ διορισμῷ αὐτοῦ τιμηθεὶς τῷ ὀρφικίῳ τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιμανδρίτου. Οὗτος διηύθυνε τὴν σχολὴν ἄχρι τῶν ἀρχῶν 1852, ὅτε βιαζόμενος ὑπὸ τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου, ἧς κουρὰ ἦν, ὅπως ἀναδεχθῇ ἀποστολὴν τῆς μονῆς ταύτης ἐν Βλαχίᾳ συνέστησεν ὡς καταλληλον πρὸς διαδοχὴν αὐτοῦ τὸν τότε ἱεροδιάκονον Παΐσιον τὸν εἶτα Σμύρνης καὶ Φιλιππουπόλεως γενόμενον καὶ οἰκτρῶς ἐκ τῆς βασιλείου κανονικῆς ὁδοῦ παρεκκλίναντα εἰς τὰς ἀτραποὺς τοῦ φυλετισμοῦ. Ὁ Παΐσιος δὲν ἐδέχθη τὴν προσφερομένην αὐτῷ θέσιν, τὴν νόσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡς κώλυμα προβάλλων. Καὶ ἔμεινε μὲν ὁ Δωρόθεος ἐν τῇ διευθύνσει τῆς σχολῆς, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ μακρόν· ἐπειδὴ μετὰ μηνὸς παρέλευσιν τῇ 11 μαρτίου τοῦ 1852 ἀπροστατεύτου μείναντος τοῦ θρόνου Σωζουαγαθουπόλεως, ἕνεκα τῆς εἰς τὴν μητρόπολιν Βόσνης μεταθέσεως τοῦ τέως κανονικοῦ αὐτοῦ ποιμένος Προκοπίου, τῇ ἐπαύριον ἐκλήθη εἰς προστασίαν τῆς ἁγιωτάτης ἐκείνης μητροπόλεως, ὅτε καὶ ἐν τῇ σχολαρχίᾳ διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀπὸ Περγάμου Παΐσιος, ὃν τῇ α' νοεμβρίου τοῦ 1853 διεδέξατο ὁ λόγιος καὶ ἱεροπρεπὴς Δανιὴλ ὁ Μάγνης. Τοῦτον δ' ἀποχωρήσαντα τὴν α' ἀπριλίου τοῦ 1854 ἕνεκεν τῆς ἐν τῷ τότε χρόνου ἐκ Τουρκίας ἀπελάσεως τῶν ἑλλήνων πολιτῶν διεδέξατο αὖθις ὁ Παΐσιος, ὃς καὶ προέστη τῆς σχολῆς κατ'ὄνομα ἄχρι τῆς 22 μαΐου τοῦ 1853, ὅτε τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπῆς Λάμπης ἀποσπασθείσης τοῦ μητροπολιτικοῦ τῆς νήσου ἐκείνης θρόνου καὶ εἰς ἰδίαν ἐπισκοπὴν αὖθις διοργανωθείσης, κανονικαῖς ψήφοις τὴν προστασίαν ταύτης οὗτος ἔλαχε.

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν σπουδαῖαι ἐπεγένοντο μεταβολαὶ καὶ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς, ὅτε καὶ κατηργήθη τὸ μέτρον τῆς διὰ τιτουλαρίων σχολαρχῶν διευθύνσεως. Σχολάρχης τότε (1 φεβρουαρίου 1863) διωρίσθη ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου Ἀλέξανδρος Λάσκαρις, ὃς καὶ διηύθυνε τὴν σχολὴν μέχρις αὐγούστου τοῦ ἑπομένου ἔτους. Οὗτος χειροτονηθεὶς μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίστης δὲν ἀνέστειλε τὰς ἐν τῇ σχολῇ ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐν αὐτῇ σχολαρχῶν ἄχρι τῆς 8 αὐγούστου, ὅτε διεδέξατο αὐτὸν ὁ τότε πρώην Χαλεπίου καὶ ἤδη Νεοκαισαρείας κὺρ Ἱερόθεος, ὃς μέχρι τῆς 6 δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους διηύθυνε τὰ τῆς σχολῆς, ἀφ' ἧς ἀπέστη ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν θεόθεν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν, καὶ ὃς ἀπεχώρησεν αὐτῆς, ὅτε εὑρεθεὶς ἐγκατέστη ὁ ἱκανὸς εἰς ἀνάληψιν τῆς σχολαρχίας. Ὡς τοιοῦτος προεκρίθη ὁ ἐπὶ σπουδαίᾳ ζημίᾳ τὸ ζῆν προώρως ἐκμετρήσας ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν μητροπολιτικῶν θρόνου Εὐστάθιος ὁ Κλεόβουλος, ὃς καὶ δεξιῶς τὰ τῆς σχολῆς διηύθυνεν ἄχρι τῆς 9 νοεμβρίου τοῦ 1867, ὅτε ἐπὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μεγάλης πρωτοσυγκελλίας προσκληθεὶς ἐδέησε νὰ καταλίπῃ τὴν σχολήν, ἧς ἡ πρώτη θέσις μείνασα χηρεύουσα ἄχρι τῆς ὁ' δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ σεβ. γέρ. ἀγ. Νικομηδείας κ. Φιλοθέου Βρυεννίου σχολαρχήσαντος ἄχρι τῆς λ' αὐγούστου τοῦ 1875, ὅτε προαχθέντος τούτου εἰς τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Σερρῶν, προσωρινῶς τὴν σχολαρχίαν διεπιστεύθη τὴν 15 σεπτεμβρίου ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς κ. Β. Δ. Καλλίφρων, ὃς καὶ ἐπὶ εἰκοσαήμερον ταύτην διηύθυνε. Κατόπιν ἀρχομένου τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1875 ἐπὶ τὴν σχολαρχίαν ἐκλήθη ὁ τότε ἀρχιμανδρίτης καὶ ἤδη τὸν θρόνον Καισαρείας Καππαδοκίας κατέχων κ. Ἰωάννης Ἀναστασιάδης, οὗ ἡ σχολαρχία ἐσημάνθη ἐν τῷ βίῳ τῆς σχολῆς διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ἑτοιμορρόπου κτιρίου, ἐν ᾧ τέως ἡ σχολὴ παρέμεινε, καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῆς ἐν τῇ παραλίῳ οἰκίᾳ τοῦ ἀειμνήστου πρ. Νικομηδείας περιελθούσης εἰς τὴν κυριότητα τῆς ἐκκλησίας, φθίνοντος τοῦ 1877. Κατὰ μάϊον τοῦ 1878 τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασιάδου προβιβασθέντος εἰς τὸν μητροπολιτικὸν τῆς Καισαρείας θρόνον, σκέψις εὐθὺς ἐγένετο περὶ

εὑρέσεως καταλλήλου τούτου διαδόχου, ὡς τοιοῦτος δ' ἐξελέγη ὁ πανοσ. ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὃς κατ' αὔγουστον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐγκαθιδρυθεὶς εὐδοκίμως ἀπὸ τριετίας ἤδη ἐκπληροῖ τὰ σπουδαῖα αὐτοῦ καθήκοντα δικαιώσας τὰς ἐξ αὐτοῦ προσδοκίας τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους.

Τοιαύτη ἐν ἀτελεῖ σκιαγραφίᾳ ἡ ἱστορία τῆς *πατριαρχικῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς*, ἧς αἱ τύχαι τὰς περιπετείας τοῦ βίου ἡμῶν ὡς ἐθνότητος ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνοις ἀναπαριστῶσιν.

Η ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

ΩΦΕΛΕΙΑ

Τὴν προσεχῆ κυριακὴν θέλει ἀναγνωσθῇ ἐπ' ἐκκλησίας ἡ ἑπομένη περικοπὴ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου·

«εἶπεν ὁ Κύριος· καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζητε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε, μηδὲν ἐλπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστὶν» (Λουκ. ϛ' 31—36).

Ἵνα καλῶς ἐννοηθῇ ὅλη αὐτὴ ἡ κυριακὴ διδασκαλία, ἀνάγκη νὰ ἀναμελετήσωμεν τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ καὶ διδάσκαλος ἐδίδαξε ταῦτα· πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου προϊστορούμενα, ὅπως ἐξ αὐτῶν χειραγωγηθῶμεν εἰς τὴν κατανόησιν καὶ κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω εὐαγγελικῆς περικοπῆς.

Ἀπὸ δύο ἐτῶν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδασκε τὰ πλήθη, ἅτινα πανταχόθεν τῆς Ἰουδαίας συνέτρεχον ὅπως ἀκούσωσι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ εὐεργετηθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ φρικτὴ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ προσφέρῃ τὴν μεγάλην θυσίαν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ ἔκρινεν ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἐκλέξῃ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸν ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους, θὰ μετέδιδεν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν, ἣν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἔλαβε· τοὺς ὁποίους θὰ καθίστα κοινωνοὺς καὶ μύστας τῆς θεολογίας, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἀπεκάλυπτε τὴν Θεότητα αὐτοῦ, ὅπως κήρυκες ταύτης γίνωσιν οὗτοι παρὰ τοῖς ἔθνεσι. Τούτων πολλοὺς εἶχε κατ' ὄνομα προδιακρίνει· οἱ πλεῖστοι τούτων, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ Κύριος μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον μετὰ τὸ βάπτισμα νηστείαν ἀνέλαβε τὸ κήρυγμα, κατηκολούθουν αὐτῷ καὶ ἦσαν ἀχώριστοι ἀπ' αὐτοῦ· ἐν τούτοις ὁ δεσπότης δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν γνωριμίαν ταύτην, ὄχι ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὰς καρδίας αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἐγίνωσκε τοὺς διαλογισμοὺς καὶ ἀνεγίνωσκεν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς πῶς πρέπει νὰ πολιτευώμεθα, καὶ καταδείξῃ ὅτι ὀφείλομεν νὰ μὴ ἐπαναπαυώμεθα εἰς τὴν ἡμετέραν κρίσιν καὶ ἀντίληψιν, ἀλλὰ νὰ ἐκζητῶμεν τὸν ἐκ Θεοῦ φωτισμὸν καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ καθοδηγίαν εἰς πᾶσαν πρᾶξιν καὶ πᾶν ἔργον ἡμῶν. Ὅθεν ἑαυτὸν προτάσσων εἰς ὑπόδειγμα καὶ τὸ κάλλιστον προβάλλων εἰς ἡμᾶς παράδειγμα μιμήσεως, πρὶν ἐκλέξῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐξέρχεται εἰς τὸ ὄρος ἵνα προσευχηθῇ· «ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι».

Πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν μελέτην τῆς θείας διδασκαλίας, τῆς ὁποίας ἀντικείμενον εἶναι ἡ εὐαγγελικὴ περικοπή, ἥτις θὰ ἀναγνωσθῇ τὴν προσεχῆ κυριακήν, καλὸν νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, ὅπερ ἀφηγηματικῶς ὁ θεηγόρος εὐαγγελιστὴς ἀπεμνημόνευσε.

Δὲν προσεύχεται ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, ἀλλὰ κατὰ μόνας ἀπέρχεται· δὲν σταματᾷ ὅπου τύχῃ ἵνα προσευχηθῇ, ἀλλ' ἐπὶ ὄρους ἀνέρχεται· ταῦτα δὲ πράττει οὐχὶ ἄνευ σκοποῦ, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ καὶ καθοδηγήσῃ ἡμᾶς διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ. Ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι προσευχόμενοι δὲν πρέπει ἐπιδεικτικῶς νὰ ζητῶμεν τὰ συχναζόμενα ὑπὸ τοῦ πλήθους μέρη ὅπως ἐπιδεικτιάσωμεν εὐσέβειαν, ἀλλ' ὀφείλομεν μακρὰν τῶν γεηρῶν στοχασμῶν νὰ ἀνεγείρωμεν τὸν νοῦν πρὸς οὐρανόν, νὰ ἀφοσιώμεθα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐν ἐπιγνώσει καὶ συναισθήσει τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐεργετημάτων νὰ αἰνῶμεν καὶ δοξολογῶμεν τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα. Ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος ὅπως διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει πρέπει ἡ ψυχὴ νὰ ἀποξενοῦται τῶν χαμαιζήλων περισπασμῶν καὶ τῶν γηΐνων σκέψεων, αἵτινες ὅσον ἀθῶαι καὶ ἂν ὑποτεθῶσι, συνέχουσιν ἐν τοῖς δεσμοῖς τῆς ὕλης τὴν ἄϋλον ψυχὴν καὶ δὲν ἀφίνουσιν αὐτὴν νὰ μεταρσιωθῇ ὅλη εἰς ἐποπτείαν τοῦ Θεοῦ.

Τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς ἐπανειλημμένως ὁ δεσπότης συνέστησεν εἰς ἡμᾶς· ἠκούσαμεν αὐτοῦ διὰ τοῦ Δαυὶδ λέγοντος «ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με» (ψαλμ. γ' 15)· ἀκούομεν αὐτοῦ αὖθις ἐν εὐαγγελίοις λέγοντος «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ' 7), καὶ βλέπομεν αὐτὸν διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ καθοδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ καθήκοντος τούτου καὶ διδάσκοντα διὰ τῆς εἰς τὸ ὄρος ἀνόδου ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ὕψωσις τῆς καρδίας πρὸς τὸν Θεόν.

Τοιαύτην ἐννοεῖ τὴν προσευχὴν ὁ Κύριος· θέλει καρδίαν ἀπηλλαγμένην τῶν γεηρῶν ἀθλιοτήτων καὶ ἑπομένως ἱκανὴν νὰ ἀναμετρήσῃ τὸ μέγεθος τῶν πρὸς αὐτὴν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ βάθος τῆς ἑαυτῆς ταπεινώσεως· θέλει καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην, καρδίαν ἐν ἐπιγνώσει τῆς θέσεως αὐτῆς διατελοῦσαν καὶ κατὰ συνέπειαν πλήρη συντριβῆς καὶ ταπεινώσεως πρὸ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, τοῦ ὁποίου δημιούργημα αὕτη εἶναι.

Ἰδοὺ τί θέλει παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, ἰδοὺ τί διδάσκει ἡμᾶς διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὁ σωτήρ. Ἤδη ἂς ἐξετάσῃ ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτόν, ὅπως ἴδῃ κατὰ πόσον ἐκπληροῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, κατὰ πόσον ἀκολουθεῖ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ σωτῆρος. Πόσοι ἢ ποσάκις εἰσερχόμεθα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου κατειλημμένοι ὑπὸ μόνης τῆς σκέψεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπηλλαγμένοι τῶν γηΐνων ἀθλιοτήτων καὶ σκέψεων; Αἱ ἀτελεύτητοι ἐν τῷ ναῷ συνδιαλέξεις πᾶν ἄλλο μαρτυροῦσιν ἢ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Θεὸν, πᾶν ἄλλο βεβαιοῦσιν ἢ προσήλωσιν ἡμῶν πρὸς αὐτόν· ταῦτα δὲ πράττοντες δὲν σκεπτόμεθα οἱ δείλαιοι ὅτι διὰ τῆς διαγωγῆς ἡμῶν ταύτης ἐπισύρομεν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, τὰς τοιαύτας προσευχὰς ἐπιμεμφομένου διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· «ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν τιμῶσί με, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονταί με» (Ἡσ. κθ' 13), οὐδὲ ἀναμιμνησκόμεθα τῶν ἀπειλητικῶν λόγων τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ αὐτοῦ προφήτου λέγοντος· «διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον καὶ μεταθήσω αὐτούς».

Ἡ ἀγαθότης τοῦ Σωτῆρος ἐν τούτῳ δὲν περιορίζεται, δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ νὰ παράσχῃ ἡμῖν διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ὑψηλὸν δίδαγμα τοῦ καθήκοντος, ὅπερ ἔχομεν νὰ ἀνατείνωμεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν, δὲν ἀρκεῖται νὰ διδάξῃ ἡμᾶς καὶ δι' ὑλικῆς ἀναπαραστάσεως, διὰ τῆς εἰς τὸ ὄρος ἀνόδου αὐτοῦ, τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἔχομεν ἀριστάμενοι τῶν γηΐνων νὰ ἐγείρωμεν τὸν νοῦν πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ πορρωτέρω προχωρῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐπεκτείνων μένει διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ «καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. ϛ', 13). Τί ἄλλο διδάσκει ἡμᾶς ἢ ὅτι ὀφείλομεν νὰ προσκαρτερῶμεν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει καὶ μὴ ἀριστώμεθα ταχέως ἐκ τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσιῶν ἡμῶν. Ἀφοῦ διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀδίκου κριτοῦ (Λουκ. ιη' 1—8) κατέδειξεν ἡμῖν ὅτι μετ' ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας ὀφείλομεν νὰ παραμένωμεν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, ἰδοὺ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ διὰ τῆς ἐν προσευχῇ διανυκτερεύσεως ἐπὶ τοῦ ὄρους καθοδηγεῖ ἡμᾶς φιλευσπλάγχνως, παρέχων ἑαυτὸν ὑπόδειγμα μιμήσεως. Ταῖς ὑποθήκαις δὲ ταύταις τοῦ θείου διδασκάλου στοιχοῦντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι διδάσκουσιν ἡμᾶς «τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ (πρὸς Κολοσ. δ', 2) καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι» (πρὸς Θεσ. Α', ε', 17), τὸ τῆς προσευχῆς καθῆκον καὶ τὸν τρόπον τοῦ προσεύχεσθαι διδάσκοντες ἡμᾶς. Ἐὰν ἤδη ἐξετάσωμεν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν, ἐὰν ἐπίδωμεν ἐφ' ἡμᾶς εἰσερχομένους εἰς τὸν ναὸν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ὅπως κάμωμεν τὸ δὴ λεγόμενον ἕνα σταυρὸν καὶ ἐξέλθωμεν ἀμέσως αὐτοῦ, ἐὰν ἔχωμεν συνείδησιν, θὰ ἐλεεινολογήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀφισταμένους τῶν ὑποθηκῶν τοῦ Σωτῆρος καὶ διὰ τῆς διαγωγῆς ἡμῶν καθυβρίζοντας τὸ παράδειγμα, ὅπερ καλοκαγάθως ὁ Κύριος ηὐδόκησε νὰ παράσχῃ εἰς ἡμᾶς.

Ἵνα ὦμεν καὶ οὐχὶ λεγώμεθα χριστιανοί, ὀφείλομεν νὰ ὦμεν μιμηταὶ Χριστοῦ· τοῦτο συνίστησιν ἡμῖν ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγων· «μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ» (πρὸς Κορινθ. Α', ια', 1), καὶ «γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ» (πρὸς Ἐφεσ. ε', 1)· κατὰ συνέπειαν ἐν πάσῃ πράξει, ἐν πάσῃ ἐνεργείᾳ, ἐν πάσῃ σκέψει, ἐν παντὶ διαλογισμῷ ἡμῶν ὀφείλομεν ἵνα ἀφορῶμεν πρὸς τὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν καὶ τὴν διαγωγὴν καὶ τὰς σκέψεις ἡμῶν ῥυθμίζωμεν πρὸς τὰς θείας αὐτοῦ ὑποθήκας, πρὸς τὸ παράδειγμα ὃ δέδωκεν ἡμῖν τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν φέρων ἐν ἀνθρωπίνῃ σαρκί. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ὀφείλομεν ἵνα ποιῶμεν τοῦτο καὶ προσκαρτερῶμεν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, ὅσον γινώσκομεν ὅτι πᾶν ὅ,τι αἰτήσωμεν τὸν Θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ δώσει ἡμῖν, καθ' ἃ τὸ ἀψευδὲς στόμα ἐβεβαίωσεν εἰπὼν· «ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν» (Ἰωάν. ιϛ', 23), καὶ καθ' ἃ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Παύλου πρὸς Ῥωμαίους (η', 32) γενομένου συλλογισμοῦ πιστοποιούμεθα σκεπτόμενοι ὅτι «ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;»

Ταῦτα ἀναλογιζόμενοι καὶ σκεπτόμενοι θέλομεν κατανοήσει ὅτι δέον ἵνα μὴ παρέργου θέσιν ἐπέχῃ ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν ἡ προσευχὴ, ἤτοι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνύψωσις τῆς καρδίας, τοῦ νοὸς καὶ τῶν διαλογισμῶν ἡμῶν, ἀλλὰ πληροῖ τὸν ὅλον ἡμῶν βίον, συμπληρούμενον ἐν εὐλογίαις καὶ παρερχόμενον ἐν ἀγαθοεργίαις, ἐν διηνεκεῖ δηλονότι πρὸς τὸν Ὕψιστον προσηλώσει.

«Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε» (Λουκ. ϛ', 13). Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐκλέγει τοὺς μαθητὰς διδάσκων, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ὅτι ὀφείλομεν νὰ ζητῶμεν πάντοτε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σύνεσιν καὶ φωτισμὸν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ κρείσσονος. Ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀνίκανος νὰ ἐκλέξῃ τὸ τελειότατον ἀγαθὸν, καὶ ὅτι ἀνάγκη τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ ταύτην νὰ ἀναπληρώσῃ ἡ παντοκρατορικὴ δύναμις τοῦ Θεοῦ, φωτίζουσα τὸν νοῦν αὐτοῦ· τοῦτο σαφῶς διδάσκει ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἐν εὐαγγελίοις λέγων· «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν» καὶ «καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε» (Ἰωάν. ιε', 4, 5). Ταῦτα ἐν νῷ ἔχοντες καὶ τῶν συστάσεων τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀναμιμνησκόμενοι λέγοντος· «πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν· ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ» (πρὸς Κορινθ. β', γ', 4, 5,), ἐν πάσῃ σκέψει καὶ πράξει ἡμῶν τὸν ἐκ Θεοῦ πρὸς τὸ ἀγαθὸν φωτισμὸν ὀφείλομεν νὰ ἐκζητῶμεν, ὡς ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτῳ γενόμενοι μιμηταὶ Χριστοῦ, ὃς μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξέ-

λεξε τοὺς μαθητάς, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν. Ἐπειδὴ, καθὼς πᾶς ὅστις δὲν ἐφωτίσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰξεύρῃ τί εἶνε χρήσιμον εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εὐδαιμονίαν, οὕτω δὲν ἠξεύρει καὶ τί πρέπρέπει νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὀφείλομεν νὰ ὑψῶμεν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν πρὸς αὐτὸν· «τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (πρὸς Ῥωμ. η΄,26), καὶ παρ' αὐτοῦ αἰτῶμεν φωτισμὸν καὶ ἔλεος, εἰδότες ὅτι «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» (Ἰακώβ. καθολ. ἐπιστ. α΄, 17) καὶ ἐπιστάμενοι ὅτι «εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν» (Ματθ. ζ΄, 11).

«Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγε» (Λουκ. ς΄, 20). Ἀφοῦ ἐξελέξατο τούτους, ῥυθμίζει αὐτοὺς εἰς πνευματικωτέραν κατάστασιν· ὅθεν καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνεται, πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον ποιεῖται, καὶ δι' αὐτῶν τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι, ἤτοι πᾶσιν ἡμῖν ἀπευθύνεται. Οἱ λόγοι δὲ οὗτοι τοῦ Σωτῆρος οἱ πρὸς ῥύθμισιν ἡμῶν εἰς πνευματικωτέραν κατάστασιν ῥηθέντες ἀποτελοῦσι τὴν ἀναγνωσθησομένην εὐαγγελικὴν περικοπὴν, ἥτις μέρος ἐστὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου, ὃν ὁ Κύριος ἀνέπτυξεν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῆς ἐκλογῆς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ τὸν ὁποῖον περιέλαβεν εἰς ἐννέα ἀποφάσεις ὀνομαζομένας μακαρισμοὺς, ὡς ἑκάστης αὐτῶν ἀρχομένης ἐκ τῆς λέξεως μακάριος.

Ἄλλοτε θέλομεν ἐνδιατρίψει ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ μέρους τούτου τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος· τό γε νῦν περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς περικοπῆς, ἣν ἀρχόμενοι μετεγράψαμεν.

Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἀξία εἶνε ἡ ἐν τῇ εὐαγγελικῇ ταύτῃ περικοπῇ πρώτη τῶν ὑποθηκῶν τοῦ Σωτῆρος ὄχι διότι αἱ ἄλλαι μειονεκτοῦσι κατά τι αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι αὕτη περικλείει τὴν ἐκ τοῦ φυσικοῦ νόμου ἀπορρέουσαν αἰτιολογίαν τῶν καθηκόντων τῶν διατυπουμένων ἐν ταῖς μετ' αὐτὴν ὑποθήκαις, τὴν δὲ αἰτιολογίαν ταύτην ὁ πεπερασμένος ἡμῶν νοῦς εὐκόλως δύναται νὰ ἀντιληφθῇ. Ἐκ ταύτης καὶ δι' αὐτῆς ἐξηγοῦνται αἱ ὑποθῆκαι ἐκεῖναι, οὖσαι οὐχὶ ἀφῃρημέναι θεωρίαι, ἀλλὰ θετικαὶ τοῦ βίου ὑποχρεώσεις κατανοούμεναι ἐκ καταλήψεως τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ διευκολυνόμεναι ἐν τῇ ἐκτελέσει καὶ ἐφαρμογῇ αὐτῶν. Οὕτω πανσόφως χειραγωγεῖ ἡμᾶς ὁ Κύριος ἀφορῶν ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ ἐπεξηγεῖ ἡμῖν τά τε καθήκοντα ἡμῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτελέσεως αὐτῶν.

Ἀκούσωμεν ἤδη αὐτοῦ διδάσκοντος· «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως» (Λουκ. ς΄, 31).

Πανσόφως τίθησιν ἡμῖν ἀσφαλῆ γνώμονα ἐκτιμήσεως τοῦ δέοντος γενέσθαι· δὲν ἀναζητεῖ ἐκτὸς ἡμῶν τὸν γνώμονα τοῦτον, ἀλλὰ καταδείκνυσιν αὐτὸν ἐγκείμενον ἐν ἡμῖν διδάσκων ἵνα ἐν πάσῃ πρὸς τὸν πλησίον πράξει ἀντιστρέφωμεν τοὺς ὅρους τῆς ἐνεργείας καὶ παθήσεως, λογιζώμεθα τὴν ἐνεργουμένην πρᾶξιν ὡς καθ' ἡμῶν παρὰ τρίτου γενομένην, καὶ ἐπιτάσσων, ὅταν κρίνωμεν ταύτην ἀγαστὴν καὶ ἀσπαστὴν ἡμῖν, τότε ἐπὶ τοῦ πλησίον νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτήν. Τί εὐκολώτερον, τί ἀκοπώτερον, τί ἅμα λογικώτερον καὶ δικαιότερον τούτου; «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Θέλετε ὁ φθόνος, ἡ διαβολὴ, ἡ συκοφαντία νὰ ἐκχέῃ καθ' ὑμῶν τὸ δηλητήριον αὐτῆς, νὰ ζητῇ ἵνα κηλιδώσῃ τὴν ὑπόληψιν ὑμῶν, νὰ διαστρέφῃ τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐνεργείας ὑμῶν; Ὄχι. Διατί λοιπὸν ὅ,τι δὲν θέλετε νὰ πράττωσιν εἰς ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε ὑμεῖς εἰς αὐτούς; Δὲν θέλετε, διότι τὰς πράξεις ταύτας ἐνεργουμένας λογίζεσθε ἐπιζημίους εἰς ὑμᾶς· διατί δὲν σκέπτεσθε ὅτι εἶναι ἐπίσης ἐπιζήμιοι καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους; Δὲν θέλετε, διότι τὰς πράξεις ταύτας ἐνεργουμένας καθ' ὑμῶν λογίζεσθε ἀνιαρὰς· ἀλλὰ μὴ τοιαῦται εἶναι μόνον δι' ὑμᾶς καὶ οὐχὶ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους; Ἀξιόποινον λογίζεσθε τὸν ταῦτα πράττοντα, διότι αἰσθάνεσθε ὅτι ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως ἔγκειται ἡ ἀποφυγὴ καὶ μὴ διάπραξις τῶν ἀξιοποίνων τούτων πράξεων· διατί ἐξαιρεῖτε ἑαυτοὺς καὶ δὲν ἀνομολογεῖτε ὅτι καὶ ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς θελήσεως ὑμῶν ἔγκειται ἐπίσης ἡ δύναμις τοῦ ἀποφυγεῖν τὰς ἀξιοποίνους ταύτας πράξεις; Ἀναστρέψατε τοὺς ὅρους τῆς ἐνεργείας καὶ παθήσεως. Θέλετε νὰ σᾶς συκοφαντῶσιν; Ὄχι· μὴ συκοφαντεῖτε. Θέλετε νὰ σᾶς διαβάλλωσιν; Ὄχι· μὴ διαβάλλετε. Θέλετε νὰ διαστρέφωσι τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐνεργείας ὑμῶν; Ὄχι· μὴ διαστρέφετε καὶ ὑμεῖς τοὺς λόγους, τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν ἄλλων. Θέλετε ἡ ἀχαριστία καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη νὰ ἦνε ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν εὐεργεσιῶν σας; Ὄχι· ἀποφεύγετε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς ταύτας. Θέλετε ἡ ἀπληστία καὶ ἡ αἰσχροκέρδεια νὰ ἀποστερῇ ὑμᾶς τὸν καρπὸν τῶν ἱδρώτων ὑμῶν; Ὄχι· μὴ ἀποστερεῖτε ἄλλους τὸν καρπὸν τῶν ἱδρώτων αὐτῶν. Θέλετε νὰ ἐπιβουλεύωνται ὑμᾶς; Ὄχι· μὴ ἐπιβουλεύεσθε ἄλλους, καὶ συνελόντι· «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Ἰδοὺ ἡ βάσις πάσης ἠθικῆς, ἰδοὺ ἡ κλεὶς τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς σωτηρίας· προσφυέστερον δὲ κατὰ τὸν σωτῆρα «οὗτός ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται» (Ματθ. ζ΄ 12).

Τὸν κύκλον τῶν ὑποθέσεων τοῦ τί θέλει ἢ δὲν θέλει τις νὰ πράττωσιν αὐτῷ οἱ ἄλλοι δύναται ἕκαστος ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπ' ἄπειρον· πρὸ πάσης σκέψεως ἐνεργείας ἐπηρεαζούσης ἕτερον ἄτομον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὀφείλει νὰ θέτῃ ἑαυτὸν εἰς θέσιν τοῦ ἐπηρεασθησομένου ἀτόμου, νὰ ἀναμελετᾷ κατὰ πόσον ἡ ἐνέργεια τῆς πράξεως ταύτης κατ' αὐτοῦ στρεφομένη ἔσεται αὐτῷ αὐάρεστος, καὶ τότε νὰ ὑποκαθιστᾷ τὸν πλησίον καὶ ἀναλαμβάνῃ τὴν θέσιν τοῦ ἐνεργοῦντος τρίτου. «Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως».

Μετὰ τὸ ἀσφαλὲς τοῦτο μέσον τῆς διαγνώσεως, ὅπερ

φιλευσπλάγχνως ἐδιδάχθη ἡμῖν, ἄρχεται ἡ διδασκαλία τῶν καθηκόντων ἡμῶν· ἐνταῦθα δὲ ἀναπτύσσεται τὸ μεγαλεῖον τῆς τελειότητος, πρὸς ὃ πρέπει νὰ φέρηται ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκων τὸν προορισμὸν αὐτοῦ τὸ νὰ κληθῇ υἱὸς τοῦ Ὑψίστου, οὗ τὴν εἰκόνα φέρει ἐν τῇ ἀΰλῳ αὐτοῦ ψυχῇ. Θέλει ὁ Κύριος νὰ ἀγαπῶμεν τὴν ἀρετὴν ὄχι ὡς ἐλπίζοντες κέρδος ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον διότι εἶνε ἀγαθόν. Ὅθεν καὶ τὰς ἀντιπαραθέσεις ποιεῖται ἡμῖν «εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς...καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί»; Θαυμάζομεν τὸν Σωκράτην ἐν τῇ φυλακῇ κρατοῦντα εἰς χεῖρας τὸ ἀπὸ ἀνόμους κριτὰς κερασμένον φαρμακερὸν ποτήριον καὶ διδάσκοντα ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους, οἵτινες ἔδωκαν αὐτῷ τὸν θάνατον. Τί προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν ἢ κάλλιον εἰπεῖν τὸν ἔπαινον ἡμῶν ἐν τῇ πράξει ταύτῃ τοῦ Σωκράτους; Ἡ πρὸς τὴν ἀρετὴν προσήλωσις αὐτοῦ, ἡ θεραπεία τῆς ἀρετῆς ὡς ἀρετῆς ἄνευ ὑστεροβουλίας, ἄνευ σκοποῦ κέρδους. Τοῦτο ἀνθρωπίνως εἶνε δυνατόν. Ἄνθρωπος ὁ Σωκράτης ἔπραξεν αὐτό· ἄνθρωπος ὑπὸ μόνου τοῦ λογικοῦ χειραγωγούμενος ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς τελειότητος· καὶ ἡμεῖς ἔχοντες πρὸς τῷ λογικῷ συνεπίκουρον καὶ τὴν παντοκρατορικὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν ἑτοίμην εἰς βοήθειαν ἡμῶν ἅμα ζητήσαντες αὐτὴν διὰ τῆς προσευχῆς, νὰ ἀριστώμεθα τῆς τελειότητος ταύτης;

Περαίνων δὲ τὸν λόγον ὁ Σωτὴρ θέτει ἡμῖν ὡς ὑπογραμμὸν τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ συνίστησιν ἡμῖν «γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί» (Λουκ. ϛ', 36).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ.

Β'

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἡ ἐπιτέλεσις τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τρόπου ἀλληγορικοῦ καὶ διὰ τῆς ὑπουργίας τοῦ κλήρου ἐπαναλαμβανομένη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὀνομάζεται λειτουργία.

Ἀρχετύπως συνέστη αὕτη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν νύκτα, ἐν ᾗ παρεδόθη, τὸν μυστικὸν φαγὼν δεῖπνον μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ μαθητῶν, ὅτε εὐλογήσας τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον ἔδωκεν αὐτὰ κεχωρισμένως τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων, «..Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον.., τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα τὸ... ἐκχυνόμενον..., τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Αἱ λεπτομέρειαι αὐτῆς συνέστησαν βαθμηδὸν εἶτα ἐν διαστήματι τινῶν αἰώνων κατ' ἔμπνευσιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων. Αὐτοὶ οὗτοι ἐνομοθέτησαν διὰ τῶν ἀμεταβλήτων τελετῶν τὴν γινομένην κατ' ἀρχὰς ἐλευθέρως διὰ λόγων καὶ ἔργων παράστασιν καὶ οἱνεὶ ἐπανάληψιν τοῦ μυστικοῦ δείπνου τοῦ Χριστοῦ, καὶ μυστηριωδῶς ἐξεικόνισαν ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον διὰ τῆς πορείας μιᾶς θείας λειτουργίας.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ ὅπαντες οἱ πιστοὶ οἱ συνιστῶντες τὴν ἐκκλησίαν συνήγοντο πρὸς λατρείαν εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας, ἃς οἱονδήποτε μέλος τῆς κοινότητος εἶχε πρὸς σύναξιν καταλλήλους· τοῦτο πληροφορούμεθα ἐκ διαφόρων ἀποστολικῶν κειμένων (ἴδε πρὸς Ρωμ. ιϛ', 4, 5, 23· πρὸς Κορινθ. Α', ιϛ', 19· πρὸς Φιλήμ. α', 2) καὶ δὴ ἐκ τῆς ἀποκρίσεως, ἣν Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἔδωκε πρὸς τὸν ἔπαρχον τὸν ἐρωτήσαντα αὐτόν, ποῦ οἱ χριστιανοὶ συνέρχονται. «Ῥουστικὸς ἔπαρχος εἶπε· ποῦ συνέρχεσθε; Ἰουστῖνος εἶπεν· ἔνθα ἑκάστῳ προαίρεσις καὶ δύναμίς ἐστι· πάντως γὰρ νομίζεις ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθαι ἡμᾶς πάντας; Οὐχ οὕτως δὲ διότι ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν τόπῳ οὐ περιγράφεται, ἀλλὰ ἀόρατος ὢν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πληροῖ καὶ πανταχοῦ ὑπὸ τῶν πιστῶν προσκυνεῖται καὶ δοξάζεται. [Ὁ ἔπαρχος] Εἰπὲ ποῦ συνέρχεσθε, ἢ εἰς ποῖον τόπον ἀθροίζεις τοὺς μαθητάς σου; Ἰουστῖνος εἶπεν· ἐγὼ ἐπάνω μένω τινὸς Μαρτίνου τοῦ Τιμοτίνου βαλανείου, καὶ παρὰ πάντα τὸν χρόνον τοῦτον . . . οὐ γινώσκω ἄλλην τινὰ συνέλευσιν, εἰμὴ τὴν ἐκείνου· καὶ εἴτις ἐβούλετο ἀφικνεῖσθαι παρ' ἐμοί, ἐκοινώνουν αὐτῷ τὸν τὴν ἀληθείας λόγον» (πράξ. Ἰουστίν. μάρτ. § 3).

Οἱ τόποι οὗτοι ὠνομάζοντο προσευκτήρια κυριακά, οἶκοι ἐκκλησίας, ναοί, καὶ κατ' ὀλίγον διετάχθησαν ἐσωτερικῶς ὡς ἀπῄτει ἡ ἰδιότης τῆς χριστιανικῆς λατρείας.

Σκοπὸς τῶν συνελεύσεων τούτων τῶν πιστῶν, ἤτοι τῆς χριστιανικῆς λατρείας, ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνύψωσις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας, ἤτοι ὁ φωτισμὸς ἐκείνου καὶ ὁ ἁγιασμὸς ταύτης· ὅθεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς διδασκαλία καὶ πνευματικὴ οἰκοδομὴ ἦσαν ἀρχῆθεν πάντοτε τῆς χριστιανικῆς λατρείας τὰ κυριώτερα μέρη.

Ἡ ἀνάγνωσις ἐγίνετο πρῶτον μὲν ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ προφητικοῦ αὐτῆς μέρους ὡς ἀναφερομένου εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶτα δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων ἢ τἀνάπαλιν, ὡς ἐκ τοῦ ἱεροῦ Ἰουστίνου πληροφορούμεθα γράφοντος· «συνέλευσις γίνεται καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκεται μέχρις ἐγχωρεῖ» (Ἰουστίν. ἀπολογ. Α', § ξς'). Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἁγίας γραφῆς εἵποντο αἱ ὁμιλίαι, σύντομοι καὶ κατ' ἀρχὰς ἁπλαῖ διδασκαλίαι γινόμεναι πρὸς ἑρμηνείαν τῶν ἀναγνωσθέντων καὶ πνευματικὴν τῶν πιστῶν οἰκοδομήν, ὡς ὁ αὐτὸς φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἱστορεῖ· «εἶτα παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νουθεσίαν καὶ πρόσκλησιν τῶν καλῶν τούτων μιμήσεων ποιεῖται» (ἔνθ. ἀνωτ.).

Εἰς τὰς συνελεύσεις ταύτας οἱ πιστοὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἕκαστος κατὰ δύναμιν ἄρτον καὶ οἶνον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τὴν κοινὴν τράπεζαν τῆς ἀγάπης, ἐξ ἧς οἱ πτωχοὶ ἐτρέφοντο διὰ τῶν ἀφθόνων προσφορῶν τῶν πλουσίων.

Ὁ τελευταῖος ἐπὶ τῆς γῆς δεῖπνος τοῦ Κυρίου μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦτο διὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος μεγάλης τινὸς μυστικῆς ἐννοίας ἐκφραστικός· ἦτο ὁ τελευταῖος δεῖπνος τοῦ μέλλοντος νὰ παραδώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ λύτρον ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ διὰ τοῦ ὑπερφυοῦς τούτου μυστηρίου βεβαιώσει, εἰ καὶ μηκέτι οὕτως ὁρατῶς, ἀλλ' ὅμως ἐπίσης οὕτως ἀληθῶς τὴν καὶ εἰς τὸ μετέπειτα πολυτιμοτάτην αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν τούτων μετ' αὐτοῦ ζωοποιὸν κοινωνίαν· ὅθεν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ νομοθέτου πάσχα ἡ τελετὴ τῆς θείας εὐχαριστίας ἐγένετο κατὰ τοὺς πρώτους τῆς ἐκκλησίας χρόνους διὰ κοινοῦ τῶν πιστῶν δείπνου, παριστωμένης ὑπ' αὐτὸ τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν μετά τε τοῦ Κυρίου καὶ μετ' ἀλλήλων. Τοῦτο διαπυνθανόμεθα ἐκ τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων ἐν αἷς ἀναγινώσκομεν «ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς» καὶ «καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας» (Πράξ. 6′ 42, 46). Ὅτι δὲ ἐν αὐτῷ ἡ κοινωνία τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Κυρίου ἐγένετο πιστοποιούμεθα καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Παύλου γράφοντος τοῖς Κορινθίοις «τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστί; τὸν ἄρτον, ὃν κλῶμεν οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν;» (Πρὸς Κορινθ. Α′ ι′ 16). Οὕτω τὸ μυστήριον τῆς εὐχαριστίας καὶ τὰ δεῖπνα τῆς ἀγάπης ἐννοοῦνται σφόδρα πιθανῶς ὁμοῦ λαμβανόμενα ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς. Ἐπ' αὐτῶν ὅμως τῶν ἀποστόλων ἐδέησεν ἵνα τὸ μυστήριον τῆς εὐχαριστίας χωρισθῇ ἀπὸ τῶν δείπνων τῆς ἀγάπης τὸ μὲν ἐξ ἀταξιῶντινων γενομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Κορινθίων, τὸ δὲ καὶ ἐκ τοπικῶν περιστάσεων ἐμποδιζουσῶν τὰ τοιαῦτα δεῖπνα ὡς ἐξεγείροντα τὴν ὑποψίαν τῶν ἐθνικῶν καὶ μισητὴν περὶ αὐτῶν δόξαν γεννῶντα.

Τὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Κορινθίων συμβάσας ἀταξίας ἐπιμεμφόμενος ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος ἔγραφεν αὐτοῖς· «συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ· (πρὸς Κορινθ. Α′ ια′, 25—22). Ὅθεν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων καθορῶμεν κεχωρισμένον τὸ μυστήριον τῆς εὐχαριστίας ἀπὸ τῶν δείπνων τῆς ἀγάπης, ἅτινα ἐξηκολούθησαν ὑφιστάμενα ἐπί τινα χρόνον, ἐφ' ὅσον ἐνεψυχοῦντο ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος, ἐνίοτε μὲν αὐτὸς, ἐνίοτε δὲ διὰ τῶν διακόνων, ἤτοι τῶν ὑπηρετῶν τῆς ἐκκλησίας ἐδέχετο τὰς εἰς ἄρτον καὶ οἶνον προσφορὰς τῶν πιστῶν, αἵτινες ἐτίθεντο εἰς ἰδιαίτερον μέρος, τὸ τῆς προετοιμάσεως, ἤτοι εἰς τὴν σημερινὴν πρόθεσιν.

Μεταβαίνων ἐκεῖ ὁ πρεσβύτερος ἐξέλεγε καὶ προητοίμαζεν ἕνα ἄρτον ἰδίως διὰ τὸ μυστήριον· ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ προσφέροντες καὶ αἱ προσφοραὶ αὐτῶν γίνωσιν ἐπίσης δεκτοὶ καὶ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν Χριστὸν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ μυσταγωγίᾳ, μερίς τις ἐξ ἑκάστου τῶν λοιπῶν ἄρτων ἐτίθετο μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ διὰ τὸ μυστήριον εἰς μνήμην τοῦ προσφέροντος ὁ δὲ λοιπὸς ἄρτος, ἐξ οὗ ἐλήφθη ἡ μερὶς ἔμενε διὰ τὴν τράπεζαν τῆς ἀγάπης.

Τοῦτ' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ σήμερον ἐν τῇ Προθέσει ὁ ἱερεὺς· ἑτοιμάζει διὰ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν τὸν ἄρτον τὸν καλούμενον ἀμνόν, ὄνομα ληφθὲν ἐκ τοῦ ἀμνοῦ τοῦ πάσχα, καὶ ἐκβάλλει ἐκ τῶν λοιπῶν προσφορῶν τὰς μερίδας πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς Ὑπεραγίας καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ πρὸς θυσίαν ὑπὲρ ζώντων καὶ νεκρῶν. Τοῦτο ἀπαρτίζει τὸ πρῶτον μέρος τῆς λειτουργίας δηλαδὴ τὴν προσκομιδήν, ἄλλως δὲ προετοίμασιν.

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία θεωρεῖ τὴν λειτουργίαν ὡς πραγματικὴν θυσίαν (oblatio)· οὐδαμῶς διακρίνουσα αὐτὴν τῆς τοῦ σταυροῦ θυσίας. Ἡ θεωρία αὕτη τῆς ἐκκλησίας στηρίζεται ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τῆς πράξεως αὐτοῦ, τὸ μυστήριον τῆς εὐχαριστίας συστήσαντος. Ὅτε ὁ Σωτὴρ τὸ μυστήριον τοῦτο συνίστα, δὲν εἶχεν ἐν ὄψει μόνον τὸν θάνατον ὃν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ, ἀλλὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνανεούμενον διὰ τῆς θυσίας ταύτης, ἣν καθώρισε γενέσθαι εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ. Προσενεγκὼν τὸν ἄρτον εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὅπως φάγωσι, «Τοῦτο (εἶπεν) ἐστὶ τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον», καὶ ἐν τῇ μεταδόσει τοῦ ποτηρίου «τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον»· θυσίαν λοιπὸν διηνεκῆ καθηγίασε, μετὰ τὴν εὐλογίαν δοὺς τὸν ἄρτον ὡς αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὸν οἶνον ὡς αὐτὸ αὐτοῦ τὸ αἷμα, ἅπερ ἔμελλον νὰ θυσιασθῶσιν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ· πρὸς δὲ προδιέγραψεν ἵνα ἀνανεῶσι τὴν θυσίαν ταύτην εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ. Οὕτω παρὰ τοῦ θείου διδασκάλου παραλαβόντες οἱ ἀπόστολοι ἐδίδαξαν λέγοντες· «ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε» (πρὸς Κορινθ. Α′ ια′, 26). Πιστὴ δὲ εἰς τὸ παράγγελμα τοῦ Σωτῆρος, κεχωρισμένως εὐλογήσαντος τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον καὶ κεχωρισμένως μεταδώσαντος τὰ δῶρα ταῦτα τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, κεχωρισμένως καθιεροῖ τὸν ἄρτον εἰς σῶμα καὶ τὸν οἶνον εἰς αἷμα Χριστοῦ, ἅτινα οὕτω κεχωρισμένα παριστάνουσι καὶ ἐπαναλαμβάνουσι τὴν σωτήριον θυσίαν, ἥτις ἐφάπαξ προσηνέχθη ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ πραγματικὴ θυσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐτελεσιουργήθη μὲν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀλλ' ἅπαξ ὁμοῦ μετὰ τοῦ θνητοῦ κατ' ἄνθρωπον βίου τοῦ λυτρωτοῦ, τούτου ἕνεκεν ἡ λειτουργία τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εἶνε ἀνάμνησις ἁπάσης τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος καὶ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Τὴν προσκομιδὴν ἢ προετοιμασίαν παριστῶσαν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πρὸ τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ζωῆς, ζῶντος ὡς Μεσσίου διὰ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ δια-

ρωμένου ἐν ταῖς προφητείαις καὶ τοῖς ἱεροῖς θεσμοῖς τοῦ παλαιοῦ νόμου. Τὴν λειτουργίαν τῶν κατηχουμένων παριστῶσαν τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι ἐπὶ τῆς γῆς ἀναδεξαμένου τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, διδάξαντος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀποκαλύψαντος αὐτῇ τὴν οὐράνιον ἀλήθειαν· τὴν λειτουργίαν τῶν πιστῶν παριστῶσαν τὴν ἑκούσιον πρὸς τὸ πάθος ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὑπάτην θυσίαν τοῦ θανάτου, τῆς ταφῆς, τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως καὶ τῆς αἰωνίου αὐτοῦ βασιλείας. Ὅθεν ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἐφαρμόζει καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν», ἀναπαριστῶσα τελείως ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ τὸν Σωτῆρα διορώμενον ἐν τοῖς συμβολικοῖς θεσμοῖς καὶ ἐν ταῖς προφητείαις καθορώμενον ἐλθόντα ὑπ' ἀνθρώπου μορφὴν, ἀκουόμενον διδάσκοντα, ἑλκόμενον ἐπὶ τὸν σταυρὸν, σφαγιαζόμενον ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, κατερχόμενον εἰς ᾅδου, ἀνιστάμενον ἐκ νεκρῶν, ἀνερχόμενον εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔχοντα αἰώνιον τὴν βασιλείαν ἐπὶ τοῦ σύμπαντος.

Ἕκαστον τῶν μερῶν τῆς ἱερᾶς ταύτης λειτουργίας θέλομεν ἐπισκοπήσει ἰδιαιτέρως, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ προσευχοῦς τεύχους.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Σὺν τῷ μετὰ χεῖρας τεύχει κλείεται τὸ α΄ ἔτος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου περιοδικοῦ, εἰς ὃ ἀναδρομικῶς ἀποβλέπων τις παραδέξεται, πιστεύομεν, ὅτι εἰ μὴ ἐπήρκεσε πρὸς τὰς ποικίλας ἀξιώσεις τοῦ δημοσίου, δὲν ἀπέστη ὅμως τοῦ ἀρχῆθεν καθορισθέντος προγράμματος αὐτοῦ. Λέγοντες τοῦτο δὲν ἐννοοῦμεν πάλιν ὅτι ἀμιγὲς ἐλλείψεων ἐγένετο τὸ σύγγραμμα. Ἐπιδιῶκον τὴν διερμήνευσιν τῶν ἰδεῶν τῆς ἐκκλησίας περὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων τῶν ἐπασχολησάντων αὐτὴν κατὰ τὸ δημοσιογραφικὸν τοῦτο ἔτος, ὤφειλε στενῶς νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὸ προδιαγραφὲν αὐτῷ ὅριον, εἰ καὶ ὁμολογητέον ὅτι καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ πλείονα ποικιλίαν ὕλης ἠδύνατο παρασχεῖν τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ καθυστέρησις αὕτη δικαιολογητέα ἐκ τῆς ὀλιγίστης συνεργείας τῆς ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν λογίων παρασχεθείσης ἐν τούτῳ τοῦ χρόνου. Πλὴν μικρῶν ἐξαιρέσεων, ἃς ὀνομαστὶ μνημονεύσομεν ἐν εὐθέτῳ, οὐδεμία ἀλλοθεν ἐδόθη ἡμῖν πνευματικὴ συναντίληψις πρὸς διαποίκιλσιν τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἄλλην ἐν γένει αὐτοῦ βελτίωσιν. Ἐρεῖς ὅμως ἡ ἔλλειψις αὕτη ἀναπληρωθήσεται, διότι πρὸς τῇ κεκτημένῃ ἤδη συνεργασίᾳ τοῦ σεβ. γέρ. ἁγίου Νικομηδείας καὶ τοῦ πανοσ. ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλαρέτου Βαφείδου, πρὸς οὓς ἰδιαιτέρως ἐκδηλοῦνται εὐχαριστίαι, ἡ σύνταξις τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» ἔξει τὴν συναρωγὴν καὶ ἄλλων διαπρεπῶν λογίων. Ὅθεν ὑπὸ ὅρους ἐλπίδος κρείττονας (διότι πᾶσα ἀρχὴ δυσχερὴς πάντοτε) παρακάμπτομεν τὸ α΄ ἔτος, εὐγνωμονοῦντες τῷ δημοσίῳ ἀνθ' ἧς παρ' αὐτοῦ ἐτύχομεν φιλομούσου καὶ εὔνου ὑποστηρίξεως.

Αἰτήσει δὲ πολλῶν ἐκ τῶν κληρικῶν τε καὶ μὴ συνδρομητῶν ἡμῶν παρέχομεν σὺν τῷ προσεχεῖ ἀριθμῷ καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν διεκόπη ἡ τῆς «Ἀληθείας» ἔκδοσις, ὁπότε συνδιανεμηθήσεται καὶ ὁ λεπτομερὴς πίναξ τῶν περιεχομένων τῆς «Ἀληθείας» καὶ «Ἐκκλ. Ἀληθείας»· ὥστε διὰ τῶν ἐκτενῶν καὶ ἐκ περισσοῦ γενησομένων τούτων ἀναπληρώσεων τελοῦμεν, ὡς ἐν καιρῷ ὑπεσχόμεθα, τὴν πρὸς τοὺς κκ. συνδρομητὰς ὀφειλὴν ἡμῶν, συνυπολογιζομένων καὶ τῶν πολλάκις ἐν διπλοῖς τεύχεσι γενομένων ἐκδόσεων, ὡς τοῦτο καὶ σήμερον ἔτι μονονοὺ πράττομεν τῇ προσθήκῃ πλειόνων σελίδων.

Ἐν δυσὶν ἤδη ἄρθροις πραγματευόμεθα τὰ τοῦ μοναστηριακοῦ ζητήματος, ἤτοι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν αὐθαίρετον σφετερισμὸν τῆς ἐν τῇ Ῥωμουνίᾳ περιουσίας τῶν ἁγίων τόπων, καθ' ὧν διεπράχθη πρωτάκουστον ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ δικαίου ἀθέτησις τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ· ἐν καιρῷ δὲ διελάβομεν ὅτι ἡ Υ. Πύλη ἐπὶ ταῖς θερμαῖς αἰτήσεσι τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν λοιπῶν ἁγίων τόπων ηὐδόκησεν ἵνα δι' ἐγκυκλίου τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ αὐτῆς πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς μεγάλαις δυνάμεσι πρεσβευτὰς αὐτῆς ζητήσῃ διπλωματικὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐνέργειαν πρὸς παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον διαιτητικοῦ δικαστηρίου, καθ' ἅπερ διεθνεῖς πράξεις καθώρισαν. Ἐπὶ τούτοις ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ γένος καθῆκον ἑαυτῶν ἐλογίσαντο ἵνα ἐκδηλώσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τὸν φιλόλαον καὶ φιλοδίκαιον ἡμῶν ἄνακτα, οὗ τὰς θελήσεις καὶ τοὺς πόθους διερμηνεύουσα ἡ σεβαστὴ αὐτοῦ κυβέρνησις ἰσχυρὰν ὡς ἀνωτέρω ὕψωσε φωνὴν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν ἁγίων τόπων. Πρὸς τοῦτο συνελθόντα ἐν κοινῇ συνεδριάσει τὰ δύο σώματα, ἥ τε ἱερὰ δηλονότι σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. συμβούλιον, ἐνέκριναν τὴν σύνταξιν εὐχαριστηρίου ἀναφορᾶς ὑποβληθησομένης τῇ Α. Α. Μ. διὰ τῆς Α. Υ. τοῦ πρωθυπουργοῦ. Πρὸς ἐπίδοσιν τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἡ Α. Θ. Π. μετέβη τὴν παρελθοῦσαν παρασκευὴν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐν συνοδίᾳ τῶν σεβ. ἁγ. Ἀμασείας καὶ Προύσης ἀντιπροσωπευόντων τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τῶν κκ. Ἰωάννου ἐφένδη Σισμάνογλου καὶ Ἰωάννου Ἀναστασιάδου ἀντιπροσωπευόντων τὸ Δ. Ε. Μ. συμβούλιον, ὡς καὶ τοῦ παν. ἁγ. Σκυθουπόλεως ἐκπροσωποῦντος τοὺς ἄλλους συνενδιαφερομένους θρόνους. Τὴν Α. Θ. Π. καὶ τοὺς συνοδεύοντας αὐτῇ ἀντιπροσώπους τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους ἡ Α. Υ. ὑπεδέξατο φιλοφρονέστατα, δεξαμένη δὲ τὴν ἀναφορὰν πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ὡμίλησεν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν διαφέροντος τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ Α.Θ.Π. ἐπεσκέψατο χθὲς τὰς ΑΑ.ΕΕ. τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν καὶ τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης, μεθ' ὧν συνδιελέχθη διὰ μακρῶν περὶ σπουδαιοτάτων τῆς ἐκκλησίας ζητημάτων, ὑπὲρ ὧν εὗρε τοὺς ὑπουργοὺς λίαν εὐμενῶς διατεθειμένους.

Ὁ σεβ. γέρ. ἅγ. Ἡρακλείας, οὗ γνωστὸν τὸ φιλόμουσον, καὶ ἐφέτος ἐμνήσθη τῆς παρ' ἡμῖν κεντρικῆς ἱερατικῆς σχολῆς, ὑπὲρ ἧς ἀπέστειλε λίρας ὀθωμανικὰς ἕξ.

Τὴν παρελθοῦσαν παρασκευὴν ὁ σεβ. γ. ἅγ. Νικομηδείας μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν κωμοπόλεών τινων καὶ χωρίων τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Ἡ «Βοστὸκ» τῆς Μόσχας ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῶν παρατηρήσεων, ἃς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. ΙΒ' τεύχει τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» ἐποιησάμεθα ἀναφορικῶς πρὸς ἀνακριβολογίαν τινὰ διεκφυγοῦσαν ἐν τῷ διαφόρῳ αὐτῆς τῷ ἀφορῶντι εἰς τὴν παρουσίασιν τοῦ πανοσ. ἀρχιμανδρίτου κ. Νικοδήμου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, ἔκρινε δέον νὰ ἀπευθύνῃ ἡμῖν συστάσεις τινὸς καὶ διατυπώσῃ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς πορείας τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας».

Οὐδείς, πολλῷ δὲ ἧττον ἡ «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», διημφισβήτησε τὰς περὶ τὸ κανονικὸν δίκαιον γνώσεις τῆς ἐλλογίμου συνταξέως τῆς «Βοστόκ»· ἀνομολογεῖ καὶ ἐκτιμᾷ αὕτη τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεων τοῦ ἐγκρίτου τούτου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου καὶ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχε καὶ παρέχει εἰς τὴν στρατευομένην ἐκκλησίαν, ὥστε περιττὰ αἱ συστάσεις τοῦ νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τοὺς προηγουμένους αὐτῆς ἀριθμούς, ὅπως βεβαιωθῶμεν περὶ πράγματος, περὶ οὗ οὐδέποτε, ὡς εἴρηται, ἀμφεβάλλομεν ἢ ἐδιστάσαμεν ἐλαχίστως.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς φίλης «Βοστὸκ» ἐπὶ τῆς πορείας τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», ὅτι δηλαδὴ αὕτη «ἐπιλανθανομένη τῆς εὐτυχίας τοῦ εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικὴ ἐφημερὶς εἰσέρχεται εἰς πολεμικὴν ὁδὸν μετ' ἄλλων δημοσιογραφικῶν ὀργάνων» ὁμολογοῦμεν ὅτι τὰ μάλιστα ἐξενίσθημεν, καθόσον ἀναθεωροῦντες τὴν καθόλου ἡμῶν πορείαν οὐδὲν εὕρομεν τὸ δικαιολογοῦν τὴν τοιαύτην περὶ ἡμῶν κρίσιν.

Ἐν τῇ ὅλως ἐξαιρετικῇ θέσει ἐκκλησιαστικῆς ἐφημερίδος παραμένοντες, καὶ προκαλούμενοι ἔτι ἀποφεύγομεν τὰς ἀντεγκλήσεις καὶ τἄλλα τῆς πολεμικῆς τῶν ἐφημερίδων στάδια, ἀρκούμενοι εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν τυχὸν ἡμαρτημένων ἢ ἀνακριβῶς ἔστιν ὅτι ἐκτιθεμένων ἐν ἄλλοις δημοσιογραφικοῖς ὀργάνοις, ὅταν τὰ δημοσιεύματα ταῦτα ἔχωσιν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον σχέσιν καὶ ἀναγωγὴν πρὸς τὰ τῆς ἐκκλησίας.

Τοῦτο ὁμολογουμένως ἐστὶ καθῆκον ἡμῶν, ἡ δὲ ἐκπλήρωσις αὐτοῦ πεποίθαμεν ὅτι δὲν δύναται νὰ λογισθῇ τάσις πρὸς ἔριν.

Ἡ αὐτὴ «Βοστὸκ» τῆς Μόσχας ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 127 φύλλῳ αὐτῆς ἀφιεροῖ ἴδιον ἄρθρον περὶ τῆς ἱστορικῆς σημασίας τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς ὁ οἰκουμενικὸς τῆς ἐκκλησίας θρόνος προσήνεγκεν ἰδίᾳ μιᾷ ἑκάστῃ τῶν ἐν τῇ ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ οἰκουσῶν ἐθνοτήτων, καὶ «τὰς ὁποίας δὲν πρέπει (λέγει) νὰ λησμονήσωσιν οὔτε οἱ Βούλγαροι, οὔτε οἱ Σέρβοι, οὔτε οἱ Ῥωμοῦνοι». Οἰκτείρουσα τοὺς Βουλγάρους «διαρρήξαντας πάντα δεσμὸν μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας καὶ διατελοῦντας ἐν σχίσματι», κηρύττει «θλιβερὰν τὴν νῦν θέσιν τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας ὑπ' οὐδενὸς ἀναγνωριζομένης καὶ μετὰ οὐδεμιᾶς αὐτοκεφάλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εἰς ἐπικοινωνίαν εὑρισκομένης», καὶ καταδικάζει ὡς ὑπαιτίους τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοὺς ἡγέτας τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους παρασύραντας τὸν βουλγαρικὸν λαὸν εἰς οἰκτρὰν ἀποσκίρτησιν.

Μετὰ βραχεῖαν ἐπισκόπησιν τῆς καταστάσεως τῶν μὴ ἀμέσως ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐξαρτωμένων ἐκκλησιῶν τῆς ἰλλυρικῆς χερσονήσου ἡ ἔγκριτος συνάδελφος σημειοῖ ὅτι «ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἔκπαλαι ἐπέτρεπε καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας, οὐχὶ ὃν τρόπον ἡ ῥωμανοκαθολικὴ, ἥτις ὡς κεφαλὴν αὐτῆς ἀναγνωρίζει τὸν πάπαν ἢ πατριάρχην τῆς ἀρχαίας Ῥώμης». Ἐπὶ τοῦ συγκεντρωτικοῦ δὲ τούτου συστήματος τοῦ παπισμοῦ ἐνδιατρίβουσα αὕτη, παρατηρεῖ ὅτι ὁ παπισμὸς δὲν ἐπιδιώκει τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς αὐταρχικῆς θεωρίας τοῦ καθολικισμοῦ· ὅθεν καὶ ἐπιτρέπει πολλὰς καινοτομίας οὐ μόνον περὶ τὰς τελετάς, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὰ τὰ δόγματα χάριν τῆς ἀναγνωρίσεως ὑπεροχῆς τῷ πάπα.

Ἐν τῷ συστήματι τούτῳ τοῦ καθολικισμοῦ ἐνορᾷ ἡ Βοστὸκ τοὺς λόγους τῆς ὑπάρξεως σημείων ζωῆς τοῦ καθολικισμοῦ ἀναπληροῦντος τὰ κενὰ, ἅπερ κατ' ἔτος διανοίγει ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτοῦ ἡ ἀποσκίρτησις πολλῶν αὐτοῦ μελῶν διὰ τῆς προσηλυτεύσεως ἑτέρων, ὧν ἡ περὶ οὐσιώδη δόγματα διαφωνία καὶ ἡ περὶ τὰς τελετὰς διαφορὰ δὲν ἐμποδίζει τὴν συνένωσιν, ἀρκεῖ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἔκθεσμον πρωτεῖον τῷ πάπᾳ.

Καὶ μέχρι μέν τινος οἱ ἐν Ῥώμῃ ἐπησχολημένοι εἰς τὸ νὰ ἐπαναγάγωσιν εἰς ὑποταγὴν τῷ πάπᾳ τοὺς διὰ τῆς διαμαρτυρήσεως ἀποσχισθέντας ἀπ' αὐτῶν προτεστάντας, εἶχον ἀφήσει ἡσύχους, ἢ μικρὸν παρηνώχλουν, τοὺς ὀρθοδόξους στερρῶς ἐμμένοντας ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίᾳ καὶ τὴν ἀντιχριστιανικὴν ἀρχὴν τοῦ τῆς Ῥώμης παπικοῦ πρωτείου κατεξελέγξαντας. Ἀφ' ἧς ὅμως ἀπελπίσθησαν οἱ ἐν Ῥώμῃ περὶ ἐπαναγωγῆς τῶν προτεσταντῶν, ἀνέλαβον αὖθις τὸ ἔργον τῆς ἀποπείρας τοῦ διαστρέψαι τὸν νοῦν τῶν ὀρθοδόξων ἐθνῶν καὶ ὑποτάξαι ταῦτα εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἕδραν.

Τὰς ἐφέσεις καὶ ἐνεργείας ταύτας τῶν ἐν Ῥώμῃ καταδεικνύουσα ἡ «Βοστὸκ» ἐρωτᾷ, «τί δὲ πράττει ὁ ὀρθόδοξος κόσμος; ἀρά γε λαμβάνει μέτρα πρὸς ἀντίδρασιν

κατὰ τῆς λατινικῆς προπαγάνδας, ἢ τοὐναντίον ἐκπορεύεται εἰς συνάντησιν αὐτῆς»;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντῶσα σημειοῖ ὅτι ἡ δύναμις τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιωρίσθη εἰς συγκέντρωσιν πασῶν τῶν ὑποταχθεισῶν τῇ Τουρκίᾳ ἐθνοτήτων ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ἦν πάντοτε ἀσφαλέστατος φύλαξ τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῦσα. Παρὰ ταῖς ἐθνότησι ταύταις ἀνεπτύχθησαν φυλετικαὶ διακρίσεις ἄγουσαι εἰς ἀπόσπασιν ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἑνότητος καὶ εἰς μόρφωσιν ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιῶν. Τὰς τάσεις ταύτας ἐξεμεταλλεύθη ἡ λατινικὴ προπαγάνδα ἐλπίζουσα ἐπιτυχίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐπεξέτεινεν αὕτη τὰ δίκτυα αὐτῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ τὴν προσηλύτευσιν τῶν ὀρθοδόξων Ἀράβων ἐπιδιώκουσα, μετὰ τιχρὸν δὲ ἐστράφη ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Συρίαν. «Εἶνε ἀληθὲς (ἐξακολουθεῖ ἡ «Βοστὸκ») ὅτι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αἱ κατακτήσεις τῆς λατινικῆς προπαγάνδας ἦσαν μηδαμιναί, οὐχὶ κατὰ ἑκατοντάδας ἀλλ' οὐδὲ κατὰ δεκάδας ἀριθμούσης τοὺς ἐξ αὐτῶν προσηλύτους· ἀλλ' ἡ ἀκλόνητος αὕτη ἀφοσίωσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ὤθησε τὸ Βατικανὸν νὰ μεταφέρῃ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπὶ ἄλλης χώρας καὶ κυρίως ἐν μέσῳ τῶν ὀρθοδόξων Σλάβων». Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένη ἐνδιατρίβει ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βατικανοῦ πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν φυλετιστικῶν πόθων τῶν Βουλγάρων, ὧν δεκὰς χιλιάδων ἠσπάσθη τὸν οὐνισμὸν καὶ ὑπὲρ ὧν εἰργάσθησαν οἱ πράκτορες τοῦ Βατικανοῦ συμπράξαντες εἰς τὴν σύστασιν τοῦ θεσμοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας.

Τὸ ῥωσσικὸν φύλλον ἀποφαίνεται εἶτα ὅτι πολλὰς ἐλπίδας ἔχει τὸ Βατικανὸν περὶ συγκρατήσεως τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ εἰς αὐτὸ ὑποταγῇ καὶ καταγγέλλει ἐξάπλωσιν τῶν δικτύων τῆς ῥωμαϊκῆς αὐλῆς ἐν Βουλγαρίᾳ, Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ.

Οὐχ ἧττον κίνδυνον ἐνορᾷ καὶ διὰ τοὺς Σέρβους, παρ' οἷς λόγος γίνεται περὶ ἐγκαθιδρύσεως παπιστοῦ ἐπισκόπου ἐν αὐτῇ τῇ σερβικῇ πρωτευούσῃ τῷ Βελιγραδίῳ, τὸν δὲ ἐκ τούτου κίνδυνον καταγγέλλει τοσούτῳ μᾶλλον μείζονα ἐν τῇ γείτονι Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ, ὅσον συνδρομῇ τῶν αὐστροουγγρικῶν ἀρχῶν τρεῖς παπισταὶ ἐπίσκοποι ἐγκαθιδρυθέντες λειτουργοῦσιν αὐτόθι.

Κατὰ τὴν «Βοστὸκ» ὁ κίνδυνος ἔγκειται οὐχὶ ἐν τῷ νῦν ἀριθμῷ τῶν ὑποκειμένων τῇ Ῥώμῃ Βουλγάρων καὶ Σέρβων, ἀλλ' ἐν τῇ ἀπειλουμένῃ ἀναπτύξει πολιτικῶν συνδυασμῶν τῆς αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας, ὧν τὸ ῥεῦμα θὰ παρακολουθήσῃ τὸ Βατικανὸν ἐργαζόμενον ἐν σκέπῃ τῆς αὐστροουγγρικῆς σημαίας. Ἡ ὕπαρξις ἑνδεκα παπιστῶν ἐπισκόπων ἐν καιριωτάτοις σημείοις τῆς ἰλλυρικῆς χερσονήσου κρίνεται ὑπὸ τῆς ἐν Μόσχᾳ συναδέλφου ὡς ἐγκρύπτουσα προσηλυτευτικὰ κέντρα τοσούτῳ μᾶλλον ἐπίφοβα, ὅσον ἡ Ῥώμη ἐν τῇ προσηλυτεύσει δὲν ἐκζητεῖ μεταβολὴν δόγματος ἢ τελετῶν, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς μόνην τὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας τοῦ πάπα.

Ἡ «Βοστὸκ» λυπεῖται ὅτι ὁ ὀρθόδοξος κόσμος δὲν ἀντιπράττει εἰς διασκέδασιν τῶν σχεδίων τούτων τοῦ Βατικανοῦ, καὶ ὅτι πολιτικοί τινες ἀξιοῦντες νὰ ὑποκαταστήσωσι τὸ πολιτικὸν συμφέρον εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀκηράτου δόγματος τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ὑποβοηθοῦσι τὰς ἐνεργείας τοῦ Βατικανοῦ καὶ βαίνουσιν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ.

Καταδείξασα τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ὑποδεικνύει καὶ τὰ αἴτια τῆς γεννήσεως αὐτῆς ὡς ἐγκείμενα ἐν τῇ ἀποσπάσει τῶν ἐκκλησιῶν Σερβίας, Ῥωμουνίας καὶ Βουλγαρίας ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἑνότητος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, καὶ τῇ ἀνικανότητι ἑκάστης τῶν ἐθνοτήτων τούτων πρὸς συνένωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ μόρφωσιν αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας· ὅθεν ἐνορᾷ τὴν σωτηρίαν ἐν τῇ συνενώσει τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν παρὰ τοῖς ἄνευ πυξίδος φερομένοις ἐπὶ καθοδηγίᾳ αὐτῶν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πρέποντος, ἐπειδή, ἐπιλέγει, «ὅσον συχνοτέρα καὶ στενοτέρα εἶνε ἡ πρὸς ἀλλήλας ἐπικοινωνία τῶν αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, τοσοῦτον ἐμφανεστέρα ἡ ζῶσα τῆς ὀρθοδοξίας δύναμις».

Ἀρχαῖος τρόφιμος τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς σχολῆς ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἄνθιμος Φελτέκης ἐκ Τεσσαράκοντα Ἐκκλησιῶν ἐπὶ πολυετίαν παρὰ διαφόροις ἀρχιερεῦσιν ὑπηρετήσας καὶ ἤδη ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι ἐφημερεύων, ὑπεβλήθη ἐναγχος τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ πανιερ. ἀγ. Ἀδριανουπόλεως, κυριάρχου αὐτοῦ, ὡς συγκαταριθμητέος ἐκ τοῖς ἐκλεξίμοις πρὸς ἀρχιερατείαν. Ἡ ἐκκλησία πρὸ ὀφθαλμῶν λαβοῦσα τὰ πρὸς τοῦτο κατάλληλα τοῦ ὑποδειχθέντος αὐτῇ λογίου τούτου κληρικοῦ προσόντα, ἐνέγραψεν αὐτὸν ἐν τῷ τῶν ἐκλεξίμων καταλόγῳ.

Ὁ αὐτὸς μητροπολίτης ἐν τῇ ἀξιοχρέῳ αὐτοῦ μερίμνῃ περὶ ἀνελλιποῦς ἐπιτηρήσεως τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου αὐτοῦ, ὅπερ ἐν Τεσσαράκ. Ἐκκλησίαις μετὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκεῖθεν μετάθεσιν τοῦ πρ. βοηθοῦ τῆς Α. παν. ἐπισκόπου (ἁγ. Σκοπέλου κ. Παύλου) ἔμεινεν ἄνευ διαποιμάνσεως, ἠτήσατο παρὰ τῆς ἐκκλησίας τὴν πλήρωσιν τοῦ ἐκεῖ οὐσιώδους τούτου κενοῦ· καὶ δὴ ἐπ' ἐσχάτων ἐξελέγη τοιοῦτος συνοδικῶς ὁ Θεοφιλ. ἄγ. Ἀβύδου κ. Χρύσανθος τέως ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις, μεταβαίνων ὅσον οὔπω εἰς τὴν διαπιστευθεῖσαν αὐτῷ ταύτην θέσιν βοηθοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἁγ. Ἀδριανουπόλεως.

Ἐν τεύχ. ΙΔ' (σελ. 252) τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθ.» λόγον ποιούμενοι κατά τινων μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, οἵτινες διατρέχουσι τὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις ἐπὶ χρηματισμῷ καὶ μάλιστα ἐπὶ οἰκτρᾷ ἀπεμπολήσει ἀρχαίων χειρογράφων τῶν μονῶν, ἀνεγράφομεν ἄλλα τε μέτρα συνοδικῶς τέως ληφθέντα πρὸς παῦσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ καὶ δὴ καὶ τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ

ὁμογενῶν κοινοτήτων ἵνα αὗται διενεργῶσι τὴν ἄμεσον ἀποπομπὴν τῶν παρ' αὐταῖς μεταβαινόντων ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας τοιούτων. Ἰδοὺ ἡ σχετικὴ ἐπιστολή, ἣν ἀπηύθυνεν ἡ ἐκκλησία ταῖς ἐν Εὐρώπῃ ὀρθοδόξοις ταύταις κοινότησιν ὑπ' ἀριθ. 4573 καὶ χρονολογίαν Θ' ῥθίνοντος σεπτεμβρίου·

Ἰωακεὶμ ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Εὐγενέστατοι καὶ ἡμέτεροι κατὰ πνεῦμα υἱοὶ λίαν ἀγαπητοὶ οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἐν . . . ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν κοινότητα, τὴν περισπούδαστον ἡμῖν ὑμετέραν εὐγένειαν ἐκ ψυχῆς εὐχόμενοι πατρικῶς εὐλογοῦμεν. Ἐπειδή τινες μοναχοί, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐκ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθω, πλεονέκται ὄντες καὶ μηδεμίαν ἔχοντες συναίσθησιν τοῦ τε σχήματος καὶ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, μεταβαίνουσιν ἔστιν ὅτε καὶ περιέρχονται μετημφιεσμένοι συνήθως εἰς διάφορα μέρη τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης ἐπὶ σκοπῷ χρηματολογικῷ, ὃν ἐπιδιώκουσιν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ἔνιοι δὲ κομίζουσι λάθρα μεθ' ἑαυτῶν πρὸς ἐκποίησιν καὶ διάφορα κειμήλια, χειρόγραφά τε καὶ ἄλλα πολύτιμα εἴδη, ἅπερ ἱεροσύλως ὑπεξαιροῦσιν ἐκεῖθεν· ἡ καθ' ἡμᾶς μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία μεταξὺ ἄλλων μέτρων, ἅτινα ἠγήσατο κατὰ τῶν τοιούτων λυσιτελῆ πρὸς παρακώλυσιν τῆς ἀσεβῶς καὶ ἀσυνειδήτως διαπραττομένης πολυειδοῦς ταύτης καταχρήσεως, ἔγνω συνάμα ἵνα ἀποταθῇ πρὸς πάσας τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὀρθοδόξους κοινότητας, ἀξιοῦσα παρ' αὐτῶν ὅπως, εἴ ποτε ἀναφανῇ ἐν τῷ μέλλοντι τοιοῦτός τις μοναχὸς μὴ φέρων ἔγγραφον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἄδειαν, τοῦτον συλλαμβάνουσαι παραδίδωσιν εἰς χεῖρας τῆς ἀστυνομίας καὶ διενεργῶσι τὴν τελείαν τούτου ἐκεῖθεν ἀποπομπήν. Ὅθεν γράφομεν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ περιποθήτῳ ἡμῖν εὐγενείᾳ περὶ τούτου, μηδαμῶς ἀμφιβάλλοντες ὅτι φιλοτίμως προθυμηθήσεσθε ἵνα ἔχητε πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ἀξίωσιν ταύτην τῆς ἐκκλησίας. Μεθ' ὃ καὶ ἀπονέμοντες πᾶσιν ὑμῖν τὰς ἀπὸ μέσης ψυχῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἡμῶν, ἐξαιτούμεθα θερμῶς τὰ ἔτη ὑμῶν παρὰ Θεοῦ ὅ,τι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ πανευδαίμονα.

Περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ μεροληπτικῆς συμπεριφορᾶς ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν ὑποστήριξιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῶν ἐν αὐτῇ ἐθνοτήτων ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἐκεῖθεν τὰ ἑπόμενα·

«Εἰς συμπλήρωσιν τῶν πληροφοριῶν, ἃς διὰ τῆς προηγουμένης ἐπιστολῆς μου μετέδωκα ὑμῖν (α), ἐνδιατρίβω σήμερον ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τῶν ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καθοριζομένων, καθότι διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 34 κανονισμοῦ (ἴδε αὐτὸν ἐν τόμ. Α' τοπαρχιακῆς συλλογῆς νόμων) τοσαῦται ἐπεσωρεύθησαν δυσχέρειαι, ὥστε οὐδὲ τὸ τρίτον τῶν ὁπωσδήποτε ὑπὲρ ἑκάστης ἐθνότητος ἐπιψηφιζομένων διατίθεται ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτῆς καθιδρυμάτων.

(α) Ἴδ. προηγουμ. τεύχ. σελ. 315.

Ἀφ' οὗ ἡ κυβέρνησις καθώρισε πεντήκοντα μόνον χιλιάδας γρόσια ἐκ τοῦ κονδυλίου τῶν 800,000 ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς τοπαρχίας ταύτης, δὲν διατίθεται τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς τὰ πενόμενα καὶ κατὰ συνέπειαν ἔχοντα ἀνάγκην ὑποστηρίξεως μέρη, ἀλλὰ καταμερίζεται κατὰ λόγον τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστου χωρίου· διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἀδύνατος ἡ ἀλληλοβοήθεια τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ἐπειδὴ τὸ ταῖς σχετικῶς εὐπορούσαις αὐτῶν ἀναλογοῦν, ὡς ἡ Φιλιππούπολις καὶ ἡ Στενήμαχος, κρατεῖται ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ λόγῳ ὅτι ἡ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται εἰς παροχὴν βοηθείας ταῖς ἀπόρως ἐχούσαις, οὐχὶ δὲ καὶ ταῖς δυναμέναις οἰκονομῆσαι ἐξ ἰδίων τὰς πρὸς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ὑποχρεώσεις αὐτῶν, τὸ δὲ ταῖς ἀπόροις διατίθησιν ἐπὶ τῇ ἀναλογίᾳ τοῦ ἐν αὐταῖς πληθυσμοῦ. Διὰ τοιαύτης δὲ διανεμήσεως ὀλιγώτερον καὶ τοῦ τρίτου τοῦ ἀρχικῶς ψηφισθέντος παρέχεται εἰς βοήθειαν τῶν ἀπόρων ἑλληνικῶν κοινοτήτων.

Ἐὰν πνεῦμα μεροληψίας καὶ σκοπὸς πρὸς περιστολὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μέσων τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ ἐθνότητος δὲν προήδρευεν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ ποσοῦ τοῦ καθορισθέντος ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ τοπαρχίᾳ ταύτῃ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐν πρώτοις ἐν τῇ διανεμήσει τοῦ ποσοῦ τῶν 800,000 γροσίων θὰ ἐλαμβάνετο ὡς βάσις ἡ ὑπὸ τοῦ ὀργανικοῦ νόμου (ἄρθρ. 349) ἐπιτασσομένη τῆς ἀναλογίας τῶν ἐξ ἑκάστης αὐτῶν καταβαλλομένων φόρων, ἢ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου λέγοντος «ἐν ταῖς ἀναλογίαις, καθ' ἃς αἱ κοινότητες αὗται συντελοῦσιν εἰς τὰ βάρη τῆς τοπαρχίας».

Πρὸς τούτοις, ἐὰν τὸ ἄρθρον 347 παρερμηνευόμενον δημιουργῇ λόγον ἀρνήσεως συνδρομῆς εἰς τὰς εὐπορούσας κοινότητας, τὸ γράμμα τοῦ ἑπομένου 348 ἄρθρου εἶνε οὕτω σαφὲς, ὥστε οὐδεμίαν ἐπιτρέπει παρεξήγησιν. Ναί· ὁ νόμος ἐπιβάλλει εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνδράμῃ τὰς κοινότητας τὰς μὴ διαθετούσας ἱκανοὺς πόρους πρὸς σύστασιν ἢ διατήρησιν προκαταρκτικῶν ἢ δευτεροβαθμίων σχολείων, ἐκ δὲ τοῦ γράμματος αὐτοῦ δύναται λογικῶς νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα τῆς μὴ ὑποχρεώσεως αὐτῆς εἰς συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν διαθετουσῶν πόρους εἰς τοῦτο καὶ δικαιολογηθῇ ἡ προτεινομένη ἄρνησις χρηματικῆς ἐπικουρίας τῶν ὡς εὐπορουσῶν χαρακτηριζομένων κοινοτήτων. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ νόμου διάταξις, ὅπισθεν τῆς ὁποίας χαρακοῦνται, συνδυαζομένη μὲ τὴν τοῦ ἑπομένου 349 ἄρθρου καταδείκνυσιν ὅτι τὸ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιψηφιζόμενον κατ' ἔτος ποσὸν δὲν λαμβάνεται ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς τοπαρχίας, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν αὐτῇ ἐνδεῶν κοινοτήτων· ἑπομένως δὲν ἀνήκει εἰς τὰς εὐπορούσας, ἀλλ' εἰς τὰς πενομένας, ὑπὲρ ὧν ἐπεψηφίσθη, καὶ εἰς ἃς δέον νὰ διατεθῇ κατὰ λόγον τῆς εἰς τὰ δημόσια βάρη συμμετοχῆς τοῦ συνόλου τῶν ἐν τῇ τοπαρχίᾳ ὁμογενῶν ἑκάστης πενομένης κοινότητος.

Κατὰ τὴν λογικὴν τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ ὀργανι-

κοῦ νόμου ἑρμηνείαν, ἣν διευκολύνει τὰ μάλιστα αὐτὸ τὸ γράμμα αὐτῶν, λαμβανομένων ἐν ὄψει τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν τῆς τοπαρχίας, ἐπιψηφίζεται κατ' ἔτος ποσότης τις εἰς βοήθειαν τῶν μὴ ἐχουσῶν τὰ μέσα ἢ ἱκανοὺς πόρους πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν προκαταρκτικῶν ἢ δευτεροβαθμίων σχολείων· κατὰ συνέπειαν τὸ ὑπὸ τοιοῦτον ὅρον ἐπιψηφιζόμενον ποσὸν δὲν δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰ μὴ εἰς τὰς κοινότητας τὰς μὴ ἐχούσας ἢ μὴ διαθετούσας ἱκανοὺς πόρους, καὶ οὔτε δίκαιον οὔτε λογικὸν εἶνε ἐν τῇ διανεμήσει αὐτοῦ νὰ προσυπολογισθῶσι καὶ αἱ μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην, ὧν ἐν ἐπιγνώσει τῆς τε καταστάσεως καὶ τῆς μὴ ὑπὲρ αὐτῶν διαθέσεως οἱουδήτινος μέρους ἐπεψηφίσθη τὸ ποσὸν τοῦτο.

Τούτου γενομένου, ἐπέρχεται ἡ διανέμησις, ἥτις κατὰ τὸν νόμον (ἄρθρ. 349) δέον νὰ ᾖ γενικὴ καὶ μερική. Γενικὴ κατὰ ἐθνότητας ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς ἑκάστης αὐτῶν εἰς τὰ δημόσια βάρη· μερικὴ εἶτα μεταξὺ τῶν πενομένων κοινοτήτων ἑκάστης ἐθνότητος δικαιουμένης κατὰ σχετικὸν πρὸς ἀλλήλας λόγον τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀναλογήσαντος εἰς τὴν ἐθνότητα, ἧς μέλη τυγχάνουσι. Τὴν μερικὴν δὲ ταύτην διανέμησιν ὁ νόμος προενόησε νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς ἑκάστης ἐθνότητος, εἰς ἃς διὰ τοῦ ἄρθρου 347 ἀνέθετο τὴν φροντίδα τῆς δαπάνης καὶ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ εἰδικὴν διοίκησιν τῶν τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως σχολείων, καὶ μόνον τὴν γενικὴν, ἤτοι τὸν κατὰ ἐθνότητας μερισμὸν τοῦ ἐπιψηφισθησομένου ποσοῦ ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς ἑκάστης αὐτῶν εἰς τὰ δημόσια βάρη, διεπιστεύσατο τῇ διευθύνσει τῆς παιδείας ὁρίσας ἵνα «ἡ διανομὴ ἐνεργῆται διὰ κανονισμοῦ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας». Κατὰ συνέπειαν δὲν δικαιοῦται ἡ δημόσιος ὑπηρεσία νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ τῆς διανομῆς ταύτης, ἀλλὰ παραδίδει εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἑκάστης κοινότητος ἀρχὰς τὸ ἀναλογῆσαν αὐταῖς ἐκ τοῦ ὑπὲρ συνδρομῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐπιψηφισθέντος ποσοῦ.

Μεροληπτικὴ ἐνέργεια παρατηρεῖται οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις σχετικοῖς τῆς ἐν τῇ τοπαρχίᾳ ταύτῃ πνευματικῆς κινήσεως, περὶ οὗ ἄλλοτε.

Κατὰ τὴν «Βοστὸκ» ἐκ τῶν ἐν Μόσχᾳ ὑπαρχόντων μετοχίων τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἀνατολῆς τὸ εἰς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας ἀνῆκαν, ἱδρυθὲν τῷ 1849, δὲν ἠδύνατο ἕως ἐσχάτων νὰ παράσχῃ τὴν ἐλαχίστην συνδρομὴν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἐκεῖνον θρόνον, ἐπειδὴ τὸ ὅλον τοῦ εἰσοδήματος αὐτοῦ μετὰ τῶν χορηγουμένων τῷ ἡγουμένῳ προσφορῶν ἀνήρχετο μόλις εἰς 2500 ῥούβλια κατ' ἔτος. Ἔναγχος ὅμως, χάρις εἰς τὴν εὐμενείᾳ τῆς Α. σεβ. τοῦ ἁγ. Μόσχας κ. Μακαρίου χορηγηθεῖσαν τῷ μετοχίῳ τούτῳ συνδρομὴν ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἁγιωτ. μητροπόλεως Μόσχας, ἡ θέσις αὐτοῦ οὐσιωδῶς ἐβελτιώθη, τοῦ πανοσ. ἡγουμένου κ. Χριστοφόρου ἐπιτυχόντος τὴν οἰκοδομὴν μικρᾶς πτέρυγος ἐπὶ τοῦ τέως ἀνοικτοῦ γηπέδου τοῦ μετοχίου, ἧς ἡ ἐτήσιος ἀπολαβὴ ὑπολογίζεται εἰς χίλια κατ' ἔτος ῥούβλια· ἀποπερατουμένης δὲ καὶ τῆς οἰκοδομῆς τριωρόφου λιθίνης οἰκίας, ἧς ἡ πρόσοδος προϋπολογίζεται εἰς ῥούβλια 1400 κατ' ἔτος, ἡ ὅλη τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας ἐκ τοῦ μετοχίου τούτου πρόσοδος ἀναβήσεται εἰς 4500—5000 κατ' ἔτος ῥούβλια, ποσὸν, ὅπερ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἤδη δανεισθέντος ἐκ τοῦ ταμείου τῆς μητροπόλεως Μόσχας ἐπιτρέψει τῷ γερασμίῳ τῆς Ἀντιοχείας θρόνῳ νὰ διοργανώσῃ θεολογικὴν σχολὴν, ἐν ᾗ μορφωθήσονται οἱ μέλλοντες ποιμένες τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀντιοχέων καὶ ἐπέλθῃ ὑλικῶς ἐπίκουρος τῶν λοιπῶν σχολείων τοῦ θρόνου τούτου.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, ἐπιλέγει ἡ «Βοστὸκ», εὐγνωμονήσει βαθέως τῷ σεβ. ἁγ. Μόσχας διὰ τὴν μέριμναν, ἣν ἐπεδείξατο ὑπὲρ τοῦ μετοχίου αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ἐπίκαιρον ὑλικὴν βοήθειαν, ἣν ἐχορήγησε τούτῳ.

Ἡ δημογεροντία τῆς ἐν Πισιδίᾳ Σπάρτης δι' ὑϊκῆς αὐτῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀναφορᾶς διηρμήνευσε τὴν ζωηρὰν εὐγνωμοσύνην τῆς ἧς προΐσταται πόλεως διὰ τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παν. ἁγ. Πισιδίας κὺρ Παρθενίου εὕρεσιν χριστομιμήτου ποιμένος, ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀκαμάτως ἐργαζομένου περὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαπαιδαγώγησιν τοῦ διαπιστευθέντος αὐτῷ λογικοῦ ποιμνίου. Ἀσμένως δεξαμένη ἡ ἐκκλησία τὴν εὐάρεστον ταύτην ἀναφορὰν ἔγνω ἵνα καὶ διὰ πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ἀπαντῶσα ἐπαινέσῃ τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματα καὶ τὴν πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα καὶ εὐεργέτιδα Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἀφοσίωσιν τῶν ἐν Πισιδίᾳ Σπαρτιατῶν, καὶ τὴν πρὸς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν πατέρα καὶ ποιμενάρχην εἰλικρινῆ προσήλωσιν ἀντιβραβεύουσα ἐπιδαψιλεύσῃ αὐτοῖς τὰς ἐκ μέσης καρδίας πατριαρχικὰς εὐλογίας, συστήσῃ δὲ αὐτοῖς τὴν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς θεοφιλοῦς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας συγκράτησιν αὐτῶν εἰς τὸ διηνεκὲς ἐπ' ὠφελείᾳ μὲν τῆς τε πόλεως καὶ ἐπαρχίας αὐτῶν, χαρᾷ δὲ καὶ ἀγαλλιάσει τῆς ἐκκλησίας γηθομένης ἐπὶ τῷ ἀκούσματι οὑτωσὶν ἀγαθῶν ῥημάτων περὶ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ τούτων καρποφορίᾳ δι' ἔργων κοινωφελῶν καὶ θεαρέστων.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

ΤΗΣ Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΙΑΣ

Τιμιώτατοι ἐπίτροποι τῆς ἐν ___. Ὁ ἐπιφέρων τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀπόδειξιν φοιτητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἐνεκρίθη ἵνα κατὰ πᾶσαν κυριακὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ περιάγῃ ἐν τῇ αὐτόθι ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τὸν δίσκον ὑπὲρ τῆς εἰρημένης σχολῆς, τοῦ σεμνώματος τούτου τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν γένους, τὸ δ' ἐντεῦθεν προελευσόμενον χρηματικὸν ποσὸν παραδίδῃ ἀμέσως ὅπου δεῖ, συμφώνως πρὸς τὰς δοθείσας αὐτῷ προφορικὰς ὁδηγίας εἰς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῆς σχολῆς ταύτης. Ὅθεν κατ' ἐντολὴν τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν πατρὸς καὶ

δεσπότου, προτρεπόμεθα τὴν ὑμῶν Τιμιότητα ὅπως συμμορφούμενοι πρὸς ὅσα καὶ ἄλλοτε ἐγράφησαν ὑμῖν ἐκκλησιαστικῶς, ἀφορῶντα εἰς τὴν τακτικὴν λειτουργίαν τοῦ εἰρημένου δίσκου τῆς σχολῆς ταύτης ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς πρωτευούσης, διευκολύνητε τὸν ἐπιδότην εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀναπεθέντος αὐτῷ ἔργου διδόντες αὐτῷ τὴν προσήκουσαν ἐν τῇ περιφορᾷ τοῦ δίσκου θέσιν καὶ παρέχοντες μετὰ προθυμίας πᾶσαν εὐκολίαν καὶ μηδὲν παρεμβάλλοντες πρόσκομμα. Ἐπὶ τούτοις εὐχόμενοι ὑμῖν ὑγιείαν καὶ πᾶν ἀγαθὸν καταθύμιον διατελοῦμεν·

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17 σεπτεμβρίου 1881.

Ὑπάρχει γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἐν καιρῷ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανονισμῶν τὸ πάγιον χρέος τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου διαιρούμενον εἰς χρέος τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς αὐλικὸν ἐνεκρίθη ἵνα ἐξοφληθῇ δι' ὑποχρεωτικοῦ ἐράνου ἀπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπαρχιῶν, ὅτι ἀναλογήσαντος εἰς ἕκαστον στέφανον τοῦ ποσοῦ ἓξ γροσίων ἀργυρῶν, ἡ σεβ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐμενῶς ἀναδεξαμένη τὴν εἰσπραξιν αὐτῶν, παρέδωκεν εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον τὰ τότε εἰσπραχθέντα, ἐξ ὧν μέρος τῶν δανειστῶν ἔλαβον τὰ δίκαια αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σεβ. κυβέρνησις δὲν ἠδυνήθη ἵνα εἰσπράξῃ πανταχόθεν τὸν διαληφθέντα ἔρανον τῶν ἓξ γροσίων ἕνεκα τῶν παρεμβληθέντων ἐκ μέρους χριστιανῶν τινων προσκομμάτων, ἱκανὸν δὲ ποσὸν μένει ἔκτοτε ὀφειλόμενον εἰς διαφόρους, τελευταῖον ἔν τινι συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων, ἤτοι τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου, ἐγένετο σκέψις περὶ τῆς ἐξελέγξεως καὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ὑπολοίπου χρέους τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ αὐλικοῦ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ὁμολογιῶν πρὸς τὰ βιβλία τοῦ ἐθν. ταμείου, ἵνα τεθείσης οὕτω βάσεως στερεᾶς γένηται ἀκολούθως σκέψις καὶ φροντὶς σύντονος περὶ ἐξευρέσεως τῶν πόρων, δι' ὧν ταῦτα πληρωθήσονται διά τινος χρεωλυσίου. Προσκαλοῦνται τοίνυν ἅπαντες οἱ κάτοχοι ὁμολογιῶν τοῦ κοινοῦ ἢ αὐλικῶν ὅπως ἢ αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων αὐτῶν παρουσιάσωσιν αὐτὰς πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπὸν ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Κορυτσᾶς κυρίου Δωροθέου, τοῦ γραμματέως τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου κ. Δημ. Θ. Ξανθοπούλου καὶ τοῦ ταμίου τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου κ. Συμεὼν Παπαδάκη, καὶ συνεδριαζούσης ἐν τοῖς πατριαρχείοις κατὰ πᾶσαν δευτέραν ἀπὸ τῆς ἕκτης ὥρας τουρκιστὶ μέχρι τῆς ἐννάτης.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, 15 μαΐου 1881.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ὁ ὑπεύθυνος Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΗ' ΤΕΥΧΟΥΣ

Σελ.	στηλ.	στίχ.	ἀντὶ	ἀνάγνως
304	α'	19	«σκΟτι-κὴν»	σκωτικὴν
»	»	23	«ἔχΩσι»	ἔχουσι
310	»	10	«ἔργον ἔξει κυρίως τὴν»	ἕξει τὴν πρωτέστην.
			Ἐν τῇ δ' εἰδήσει «ἐκκλησιαστικῆς»	ἐκπαιδευτικῆς.

Ἐν δὲ τῷ σημερινῷ τεύχ. σελ. 322, στήλ. α', ἀντὶ «ἀυπα-κούειν» ἀνάγν. ἐπακούειν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΩΝ

Ἀνενέργητοι μένουσιν ἐλλείψει καταβολῆς τοῦ πρὸς πρωτοκόλλησιν τέλους αἱ ἑξῆς ἀναφοραί·

ἡ τῆς μητροπόλεως **Ἡρακλείας** ἀπὸ 14 ἰουλίου 1881
» » **Σερρῶν** » 24 » »
» » **Δεβρῶν** » 11 αὐγούστ. »
» δημογεροντίας **Μακρινίτσης** » 18 » »

(Ἐκ τοῦ γραφείου)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ